

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE LEADERSHIP MODEL FOR PGA K'NYAU YOUTHS TO DEVELOP
THEIR QUALITY OF LIFE UNDER THE LOCAL CONTEXT IN
TAMBON MAE NA CHANG, MAE LA NOI DISTRICT,
MAE HONG SON PROVINCE

ธนาคาร โกตัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2563

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัด
แม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัย : ธนากร โกศัย

สาขาวิชา : ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

: รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกตุ อุทโยธา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

: รองศาสตราจารย์ สัตโยภาส

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำเนา ห่มั่นแจ่ม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น และเพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน ปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เทคนิค Appreciation Influence Control (A-I-C) แบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแบบประเมินร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอ แม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ควรประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสร้าง ภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเกี่ยวกับ
 - 1.1) การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน 1.2) การส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยง ให้เป็นสินค้า OTOP 1.3) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ และความสะอาดในบริเวณบ้าน
 - 1.4) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกาเกอะญอและการใช้ยาสามัญประจำบ้าน อย่างถูกต้อง 1.5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนและความสะอาดของชุมชน 1.6) การหาข้อมูล

ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ 1.7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 1.8) การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและ 1.9) การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

2. กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1) การวางแผน เยาวชนได้ภาวะผู้นำในเรื่อง การเสียดละ ความสามัคคี มีจิตสาธารณะ ได้พัฒนาตนเอง รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลังดำเนินการ 2) การให้ข้อมูล เยาวชนได้ภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ตามที่เยาวชนดำเนินการด้วยความเต็มใจ 3) การสนับสนุน เยาวชนได้ภาวะผู้นำในเรื่องการพูด เพื่อจูงใจและการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการและ 4) การควบคุมและประเมินผล เยาวชนได้ภาวะผู้นำในเรื่อง ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นจนประสบผลสำเร็จ การหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นจนสำเร็จ จำนวน 7 โครงการ ประกอบด้วย 1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน 2) โครงการศึกษาดูงานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง 3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง 4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง 5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน 6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ และ 7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

3. ผลการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) การให้ข้อมูลย้อนกลับและ 5) ผลกระทบ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.91) แล้วจึงเผยแพร่รูปแบบไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกาเกอะญอ จำนวน 6 หน่วยงาน ได้แก่ 1) เครือข่ายสื่อชนเผ่าพื้นเมือง 2) มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม 3) สมาคมปกาเกอะญอเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ 5) สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 6) เครือข่ายสตรีชนเผ่าแห่งประเทศไทย

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ปกาเกอะญอ, คุณภาพชีวิต

The Title : The Leadership Model for Pga K'nyau Youths to Develop their Quality of Life under the Local Context in Tambon Mae Na Chang, Mae La Noi District, Mae Hong Son Province.

The Author : Thanakarn Kosai

Program : Educational Leadership and Human Resource Development

Thesis Advisors

: Associate Professor Dr. Somkate Utthayotha	Chairperson
: Associate Professor Sanit Sattayopat	Member
: Assistant Professor Dr. Samnao Muenjaem	Member

ABSTRACT

The objectives of this participatory action research were to investigate a guideline for creating leadership among Pga K'nyau youths to improve their quality of life under their local context and to construct a leadership model for the youths at Tambon Mae Na Chang in Mae La Noi district, Mae Hong Son province. The sample group consisted of 30 Pga K'nyau youths in the study area. The research instruments were composed of an in-depth interview, an Appreciation Influence Control technique, a performance appraisal of the life quality development project, and the leadership model assessment. The Content Analysis was implemented to analyze the qualitative data and the quantitative data were analyzed for mean and standard deviation. The research results are summarized as follows.

1. For the leadership creation guideline, it should be based on an action-oriented leadership theory for improving the quality of life, regarding clean water for household and community consumption; promotion of the ethnic woven textiles as an OTOP product; hygienic waste disposal and household cleanliness; primary healthcare by using the ethnic wisdom and household medicine; community environmental conservation and cleanliness; a constructive

search for useful information; technological exploitation for creative society and local culture; improvement of weaving skills and marketing; and knowledge on household bookkeeping.

2. The leadership creation process enabled the participants to obtain knowledge from action-oriented experiences the most. It also equipped them with the following four aspects of leadership. Firstly, planning: this leadership was related to dedication, unity, public mind, self-development, role recognition, and knowledge on what they were doing. Secondly, information provision: this leadership was the use of the art of speaking to bring about collaboration by means of voluntary and group processes. Thirdly, support: this leadership was persuasive speech and coordination with project supporters. Finally, supervision and assessment: this leadership was an ability to interact and collaborate with others successfully. There were seven successful projects to solve problems in an attempt to improve the quality of life under the local context. The projects comprised a construction of a water filter system to get clean water for community consumption, an academic excursion for cultural conservation and Karen textile product development, a construction of cleaning devices, community knowledge provision on primary healthcare by applying local wisdom and household medicine, waste disposal improvement and community environmental conservation, technology for their ethnic cultural conservation and constructive technological exploitation for useful information search, and a workshop on household bookkeeping.

3. The results of the construction of the leadership model revealed that it was composed of five components: input, process, outcome, feedback, and impact. The assessment results on the propriety of the model were generally at the high level ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.91). The model was then disseminated to six organizations involving in the development of Pga K'nyau youths, which included the Indigenous Media Network, the Foundation for Indigenous Education and Environment, the Pga K'nyau Association for Social and Environmental Development, the Foundation for Ethnic Wisdom, the Office of Mae Hong Son Community Development, and the Indigenous Women's Network of Thailand.

Keyword: Leadership, PGA K'NYAU, Quality of Life

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยแผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนา
นักวิจัยรุ่นใหม่ ตามทิศทางการยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม : ประเทภบัณฑิตศึกษาจากสำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2562 พร้อมกับได้รับความอนุเคราะห์ของบุคคลและ
หน่วยงานหลายแห่ง ซึ่งไม่อาจกล่าวได้หมด ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกตุ
อุทโยธา ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ สัตโยภาสและ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำเนา หมีนแจ่ม กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ
ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมาจนทำให้การวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณบุคคลในชุมชนปกากะญอของตำบลแม่นาจางและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ในพื้นที่วิจัยที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอน จนการวิจัย
ประสบความสำเร็จ

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณพ่อสุทิน โกศัย คุณแม่กาญจนา ศรีจันทร์แปงและ
นางสาวลัษพรโกศัย ที่ได้ให้กำลังใจและส่งเสริมการทำการวิจัยในครั้งนี้มาโดยตลอด อีกทั้ง
ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ที่มีอาจกล่าวนามไว้ในที่นี้ ซึ่งเป็น
ประโยชน์อย่างมากที่ทำให้การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ประโยชน์อันใดที่พึงมี
ของงานวิจัยชิ้นนี้ ขอมอบเป็นเกียรติแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านและขอมอบอุทิศแด่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.สุทธิรักษ์ เขมวิมุตติวงศ์ ผู้ล่วงลับด้วยเทอญ

ธนากร โกศัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	๗
ABSTRACT	๘
กิตติกรรมประกาศ	๙
สารบัญ	๑๐
สารบัญตาราง	๑๑
สารบัญภาพ	๑๒
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ข้อตกลงเบื้องต้น	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
บริบทพื้นที่ถิ่นชนเผ่าปกากะญอ	11
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต	22
ทฤษฎีภาวะผู้นำ	36
ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	58
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)	77
ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ	95
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	101
กรอบแนวคิดการวิจัย	108

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย 111
	รูปแบบการวิจัย 111
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 112
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 112
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 112
	ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 114
	การวิเคราะห์ข้อมูล 121
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 123
	ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง 123
	ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ 125
	ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำ 172
	ระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ 205
5	สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ 218
	สรุปผลการดำเนินการวิจัย 218
	สรุปผลการวิจัย 221
	อภิปรายผล 226
	ข้อเสนอแนะ 238
บรรณานุกรม	240
ประวัติผู้วิจัย	249
ภาคผนวก	250
	ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ 251
	ภาคผนวก ข รายนามผู้เข้าร่วมโครงการ 255
	ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย 277
	ภาคผนวก ง ภาพถ่าย 314

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด สำหรับการบริโภคภายในชุมชน	179
4.2	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการสร้างตัวอย่าง ระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคภายในชุมชน.....	180
4.3	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง	182
4.4	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการศึกษาดูงาน เพื่อ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง	183
4.5	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาด ภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง	185
4.6	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการสร้างอุปกรณ์ ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง	186
4.7	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการ ใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	189
4.8	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการ ใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	190
4.9	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน.....	192
4.10	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน.....	193
4.11	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ.....	195

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.12	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ	196
4.13	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน	197
4.14	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน	198
4.15	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	213
5.1	ตารางสรุปผลการวิจัย	219

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	66
2.2	มนุษย์นิเวศ	69
2.3	มนุษย์นิเวศ	77
2.4	ทฤษฎีระบบ	96
2.5	กรอบแนวคิดรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	110
3.1	สรุปขั้นตอนการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม.....	120
4.1	แผนที่การเดินทางเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลของผู้วิจัย.....	130
4.2	รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	205

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมนุษย์มีความรู้ความสามารถ สติปัญญา และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่องไม่มีข้อจำกัดและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายว่ายังไม่มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใดที่จะมาทดแทนมนุษย์ได้ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าโดยพัฒนาศักยภาพในด้านความคิดและกระตุ้นให้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อก้าวให้ทันเทคโนโลยี ซึ่งจะทำให้ทรัพยากรมนุษย์สามารถกำหนดและบริหารจัดการภารกิจของตนได้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง รองรับนโยบาย กลยุทธ์และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่ง ในขณะเดียวกันก็พัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไป เพื่อความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาอย่างยั่งยืน (พระธรรมปิฎก ประยุทธ์ปยุโต, 2546, น. 63) ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป กล่าวคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนที่คิดเป็น ทำเป็น และพัฒนาสู่ ความคิดดี กระทำดี ได้ในที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554, น. 39) ที่ว่า

“การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างทุน ของ ประเทศที่มีอยู่เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอ ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต”

ฉะนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของบริบทพื้นถิ่นและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้มีความรู้

ที่สามารถประยุกต์กับชีวิตประจำวัน มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

รวมถึงสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554, น. 2) อ้างถึงพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสว่า

“...จะต้องพัฒนาคนในชุมชนให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาลีก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาประเทศ...”

ดังนั้นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากคนหรือมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุดเพราะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดงานและงานที่มีคุณภาพต้องเกิดจากคนที่มีคุณภาพ นั่นคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะนำไปสู่งานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและสร้างคุณค่าต่อผลผลิตหรือบริการ จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559, น. 7) ที่ได้กล่าวถึงแผนการพัฒนาประเทศตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีรายได้สูงขึ้น ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเท่านั้น ในขณะที่ในชุมชนชนบทที่อยู่ห่างไกลแม้กระทั่งกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ราบสูงห่างไกลจากในเมือง การคมนาคมลำบาก กลับถูกละเลยหรือไม่ได้รับความสนใจมากนัก ขาดการดูแลพัฒนาเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์มีปัญหาเพราะไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน นำไปสู่ปัญหาในหลาย ๆ เรื่องที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาประเทศในอนาคตจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายของคณะรัฐมนตรี ที่ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สรุปได้ว่าควรใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนดีและคนเก่ง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพ พร้อมรับการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความสุขกับทรัพยากรธรรมชาติรอบตัว และมีคุณภาพชีวิตดีภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตนเอง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557, น. 3)

กลุ่มชาติพันธุ์ดังที่กล่าวข้างต้นหรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า ชาวเขา เป็นที่รู้จักและอยู่ในความสนใจของบุคคลรวมถึงหน่วยราชการหลายระดับชั้น ชาวเขาเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานาน ส่วนมากมีถิ่นฐานอยู่บนภูเขาสูง มีภาษา วัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในประเทศ คำว่า “ชาวเขา” ก่อนหน้านั้นมักถูกเรียกว่า “ชาวป่าชาวคอย” ต่อมานิยมเรียก “ชาวเขา” ตามสภาพความเป็นอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหุบเขาและไหล่เขาระหว่าง

เทือกเขาสูง ชาวเขาส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย มาจากแคว้นยูนนาน ไกวเจา เสฉวน กวางสี ลงมาตั้งหลักแหล่งทางภาคเหนือ ปัจจุบันระเบียบสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสถานะบุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 ใช้คำว่า “ชาวไทยภูเขา” ในการเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว (สุกร เลหาพันธ์และคณะ, 2517, น. 265)

ขวัญชีวัน บัวแดง (2552, น. 6-13) จำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็น 9 กลุ่ม คือ กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน อาข่า ลาหู่ ลีซู ละว้า ขมุ และมลาบรี ในส่วนของกะเหรี่ยง ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า อาจเรียกว่า ปกาเกอญอในกะเหรี่ยงสกอ โปโล่งในกะเหรี่ยงโปว์ ตองสูในกะเหรี่ยงปะโอ บะแกในกะเหรี่ยง บะเว ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด อพยพมาจากประเทศพม่าประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา เมื่ออพยพเข้ามาทางชายแดนภาคเหนือของไทย ต่างก็ตั้งถิ่นฐานแยกกันอยู่อย่างอิสระ อาศัยอยู่หนาแน่นในพื้นที่ป่าเขาทางทิศตะวันตกของประเทศไทยตามบริเวณชายแดนไทย-พม่า อย่างไรก็ตามสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2551, น. 67) ได้กล่าวว่า นักมานุษยวิทยา ได้จัดให้ชาวกะเหรี่ยงอยู่ในตระกูลทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) คำว่า กะเหรี่ยง เป็นนามเรียกกันในภาคกลางของไทย พม่าเรียกว่า กะยีน คนไทยรัฐฉานแห่งสหภาพพม่าและจังหวัดภาคเหนือของไทยเรียกว่า ยาง แต่ชาวยุโรปอเมริกาเรียกว่า คาริน (Karen) ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย แบ่งออกเป็น กลุ่มใหญ่ ๆ คือ สะกอ (Skaw, Sgaw) โปว์หรือปู้โหว่ (Pwo) และบวอย (Byhew, Bew, Bghai) กะเหรี่ยงสะกอชอบอาศัยอยู่ตามป่า บนเนินเขา หรือชายเขา ชาวเหนือเรียกว่า ยางกะเลอ พวกที่อยู่บนเขาห่างไกลจากชุมชน เรียกว่า ยางแป้ ซึ่งแปลว่า กะเหรี่ยงภูเขา กะเหรี่ยงสะกอ มีรัฐของตนเอง ในสหภาพพม่าเรียกรัฐก่อตูเลหรือรัฐกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงโปว์ บางคนเรียก โป้ว หรือยางเหยียน ชอบอยู่ตามพื้นที่ราบ ไม่อยู่บนภูเขา ทั้งพวกกะเหรี่ยงสะกอกับกะเหรี่ยงโปว์ ถูกชาวเหนือเรียกเป็น ยางขาว หรือกะเหรี่ยงขาว ส่วนกะเหรี่ยงบวอย มีผู้เรียกว่า บเวหรือเบระหรือ ปะเยะ ชาวเหนือและ ชาวไทยใหญ่เรียก ยางแดงหรือกะเหรี่ยงแดง กะเหรี่ยงทั้ง 3 พวก มีประวัติ สืบต่อกันมาว่า เดิมเป็น พี่น้องท้องเดียวกัน ภายหลังต้องพลัดพรากจากกันไปอยู่คนละแห่ง ฉะนั้น สำเนียงภาษาพูด ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นอยู่จึงต่างกันไปบ้างตามสภาพของ ท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังมีความคล้ายคลึงกันอยู่

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า ปกาเกอญอ (Pga K' Nyau) ในการเรียกชนเผ่ากะเหรี่ยง หรือกะเหรี่ยงสะกอ จากการศึกษาของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2551, น. 67-96) สุกร เลหาพันธ์และคณะ (2517, น. 249-265) สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยา แห่งชาติ (2518, น. 54) สมัย สุทธิธรรม (2541, น. 32-60) และบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2545, น. 48-89) ที่ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับชนเผ่าปกาเกอญอ สรุปได้ดังนี้

ชนเผ่าปกาเกอะญอมีรูปร่างลักษณะเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป นอกจากมีวงหน้ากลมรี ค่อนข้างกว้าง ริมฝีปากหนา ใบหูกาง จมูกโด่งเล็กน้อย รูปร่างลำสันแข็งแรงทรหดอดทน ผู้หญิง และผู้ชายมีลักษณะเช่นเดียวกัน ปกาเกอะญอมีภาษาของตนเอง การเรียบเรียงคำพูดเหมือนพม่า ตัวอักษรคล้ายมอญ ประกอบอาชีพ ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ หาของป่า ปกครองโดยหัวหน้าหมู่บ้านที่มีหน้าที่ ทำพิธีกรรมในหมู่บ้าน เป็นผู้พิจารณาตัดสินกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ชาวปกาเกอะญอ ในประเทศไทยบางส่วนนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ แต่ทั้งหมดนับถือภูตผีปีศาจและวิญญาณ ของบรรพบุรุษร่วมด้วย ชาวปกาเกอะญอมองมีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศน์ในการทำการเกษตร เรื่องการทำไร่หมุนเวียนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน มีกระบวนการผลิตอย่างเป็นขั้นตอน และมีพิธีกรรมความเชื่อในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ชนเผ่าปกาเกอะญอตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่บนพื้นที่หลายจังหวัดชายแดนทางภาคเหนือ และภาคตะวันตกของประเทศไทย จากการศึกษาแผนพัฒนา 3 ปี ประจำปี พ.ศ. 2560 - 2562 ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ณาจาง, กลุ่มงานวิเคราะห์นโยบายและแผน 2559, น.6) ที่ระบุว่าตำบลแม่ณาจาง เป็นตำบลที่มีชนเผ่าปกาเกอะญออาศัยอยู่จำนวนมาก แบ่งหมู่บ้านในเขตการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) หมู่บ้านแม่ณาจางเหนือ 2) หมู่บ้านแม่กองแป 3) หมู่บ้านแม่จิด 4) หมู่บ้านหนองม่วง 5) หมู่บ้านกอกหลวง 6) หมู่บ้านแม่สะเมง และ 7) หมู่บ้านแม่ณาจาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของอำเภอแม่ลาน้อย สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขาการเดินทางลำบาก ทุรกันดาร มีพื้นที่ราบลุ่มเพียงร้อยละ 2 ลำน้ำที่สำคัญคือ ลำน้ำลาและลำน้ำแม่ณาจาง จำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,340 คน ประกอบด้วยชนเผ่าปกาเกอะญอ 2,899 คน และชนเผ่าละว้า 441 คน และ พุทธชาด ชัยรังสี (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2559) กล่าวว่าในสภาพปัจจุบัน ประชาชนประกอบอาชีพหลักคือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริมคือ เลี้ยงสัตว์ ส่งผลิตรายได้ของประชาชนมีไม่เพียงพอ ต่อค่าครองชีพที่สูงขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต ที่มีรายจ่ายเข้ามามากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ใหญ่ต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาอบรม สั่งสอน หรือคอยให้คำแนะนำแก่เยาวชนซึ่งเป็นพลังสำคัญที่จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

เยาวชนปกาเกอะญอในพื้นที่ตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวน 543 คน จำแนกจำนวนตามหมู่บ้านได้ 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านแม่ณาจางเหนือ 97 คน หมู่บ้านแม่กองแป 147 คน หมู่บ้านแม่จิด 68 คน หมู่บ้านหนองม่วง 92 คน หมู่บ้านแม่สะเมง 50 คน และหมู่บ้านแม่ณาจาง 89 คน (นิธิศ พิทักษ์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2560) เนื่องจากเยาวชนปกาเกอะญอในตำบลแม่ณาจางส่วนใหญ่ นิยมศึกษาในสถานศึกษาใกล้บ้านเท่านั้นส่วนใหญ่จะไม่ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 (2558, น. 2)

ส่งผลให้เยาวชนจำนวนมากไม่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยพื้นที่ตำบลแม่นาจามีโรงเรียนที่ให้การศึกษาในระดับสูงสุดคือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพียง 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่จิด จากโรงเรียนในตำบลทั้งหมดจำนวน 6 แห่ง ส่วนโรงเรียนที่เหลือ 5 แห่ง จัดการศึกษาสูงสุดถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่นาจางเหนือ โรงเรียนบ้านแม่นาจาง โรงเรียนบ้านกอกหลวง โรงเรียนบ้านหนองม่วง โรงเรียนบ้านแม่สะแมง จากการสัมภาษณ์นายพะสุพ คติธรรมถาวร (สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2559) ได้กล่าวว่า จากการที่เยาวชนอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและยัง ไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง อาจเป็นเหตุให้เยาวชนปกาเอะญอมีพฤติกรรมเสี่ยงกับ สภาพแวดล้อมใกล้ตัว อาจถูกชักจูงไปในทางไม่ดี ปัญหาการใช้ยาเสพติดการใช้ความรุนแรง ในสังคม ไม่สามารถแยกแยะว่าสิ่งที่ทำหรือเป็นอยู่ถูกหรือผิด ไม่ได้พัฒนาตนเอง ขาดคนคอยให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควร

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยคิดว่าแนวทางการแก้ไขควรเริ่มจากการเอาใจใส่ ดูแลให้ความสำคัญกับเยาวชน เช่น การส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ทำกิจกรรมที่ตนสนใจ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมมากที่สุดโดยมีผู้ใหญ่คอยรับฟังความเห็น แนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด เป็นต้น หากพิจารณาโดยรวมแล้ว ผู้วิจัยคิดว่าทำให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น จะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกันภายในชุมชน เป็นพลังที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ เป็นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพราะเยาวชนในวันนี้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ที่จะเป็พลังในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นต่อไป

จากประสบการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ ได้คลุกคลีกับชุมชนในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ถึงปัจจุบัน รวมเวลามากกว่า 7 ปี พบว่า การเดินทางไปยังพื้นที่ดังกล่าวยากลำบาก เป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกล ความเจริญนาน ๆ จะมีหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือชุมชน ประชาชนขาดความรู้ในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลต่อการหาประสบการณ์เพิ่มเติมเพื่อประยุกต์ต่อยอดความรู้ในชีวิตประจำวัน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ แค่อุปประทังชีวิตคนในครอบครัวไปวัน ๆ เยาวชนปกาเอะญอในตำบลแม่นาจางเมื่อสำเร็จการศึกษาภาคบังคับจะอยู่ช่วยพ่อแม่ทำงานที่บ้าน ประกอบอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เมื่อเวลาผ่านไปก็แต่งงาน สร้างครอบครัวใหม่ มีรายได้น้อย สำหรับด้านสุขภาพ เนื่องจาก ตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย อยู่ห่างจากโรงพยาบาลในตัวอำเภอแม่ลาน้อย จึงมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลอยู่ในพื้นที่ใกล้ ๆ แต่อยู่ในพื้นที่ใกล้เพียงหมู่บ้านเดียว

คือ หมู่บ้านกอกหลวง หากผู้เจ็บป่วยอยู่หมู่บ้านอื่น จะเดินทางไปยังโรงพยาบาลส่วนตำบล ต้องใช้เวลาเดินทางมากกว่า 30 นาที และมียารักษาโรคไม่เพียงพอสำหรับอาการป่วยบางอาการ

เพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะหาแนวทาง และวิธีการพัฒนาชุมชนปกากะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ จึงมีแนวคิดที่จะนำหลักการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องของมนุษย์นิเวศ (Ecological Framework) เพื่อร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะเครือข่าย การสร้างภาวะผู้นำ ที่เน้น การปฏิบัติเป็นแกนหลักให้มีความสามารถในการวางแผน การให้ข้อมูล การสนับสนุน การควบคุม และประเมินผล รวมทั้งการสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ (Servant Leadership) แก่เยาวชน ปกากะญอ ซึ่งจะเป็ผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ได้ตลอดเวลา ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนิน ชีวิตและร่วมกันพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยด้วยความเต็มใจ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนา นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังทำให้ชุมชน เป็นผู้ที่มีความสุขพละนา มัยดี มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีความรู้ ทักษะ ทศนคติที่ดี ต่อการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง การพัฒนาอาชีพ มีเหตุผล เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีจริยธรรมและ วัฒนธรรม สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษา และสร้างภาวะผู้นำเยาวชนร่วมกับเครือข่ายเยาวชนในชุมชน เพื่อให้เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนา ทำให้ได้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยหวังว่า ในอนาคตผู้นำเครือข่ายเยาวชนปกากะญอจะเป็นต้นแบบที่นำรูปแบบการพัฒนาดังกล่าวไปใช้ เผยแพร่และขยายผลไปยังชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อย่างยั่งยืนของประเทศต่อไป

คำถามการวิจัย

1. แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้ บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรจะเป็นอย่างไร
2. กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้ บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ต้องมีขั้นตอนดำเนินการ อย่างไร

3. รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จะประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง ความเหมาะสมของรูปแบบเป็นอย่างไร และสามารถเผยแพร่รูปแบบที่ได้ให้แก่หน่วยงานใดได้บ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้ผู้แปลภาษาปกาเกอะญอ ในกรณีผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยไม่สามารถอธิบายเป็นภาษาไทยได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการวิจัยได้แก่ เยาวชนปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561, น. 7) จำนวน 543 คน (นิติศ พิทักษ์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2560)
2. ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสมัครใจหรืออาสาสมัครจากหมู่บ้านของชาวปกาเกอะญอทั้ง 6 หมู่บ้าน แล้วจึงเลือกแบบเจาะจง หมู่บ้านละ 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีขอบเขตเนื้อหาจำแนกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โนม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โนม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4) ด้านคุณภาพชีวิตได้ดังนี้

3.1.1 ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่

- 1) การบริโภคอาหารและน้ำ
- 2) เครื่องนุ่งห่ม
- 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย
- 4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต
- 5) สิ่งแวดล้อม

3.1.2 ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่

- 1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้
- 2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น

3.1.3 ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-Supporting) ได้แก่

- 1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การทำบัญชีครัวเรือน

3.2 ด้านการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) โดยผู้นำเยาวชนปกากะญอ ควรมีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ดังนี้

3.2.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง ผู้นำเยาวชนสามารถกำหนดเป้าหมาย เพื่อจัดทำแผนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ได้

3.2.2 การให้ข้อมูล (Informing) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกากะญอสามารถอธิบายรายละเอียด และให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ เพื่อสร้างความเข้าใจ แก่คนในชุมชน นำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3.2.3 การสนับสนุน (Supporting) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกากะญอสามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ให้แก่หน่วยงานหรือองค์กร ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนโครงการ

3.2.4 การควบคุมและประเมินผล (Controlling and Evaluating) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกากะญอสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการ และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย

เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่น

4. ขอบเขตด้านสถานที่ คือ ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรเผ่าปกาเกอะญอ อยู่อาศัยจำนวนมาก โดยมีหมู่บ้านของชนเผ่าปกาเกอะญอ 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านแม่นาจรเหนือ หมู่บ้านแม่กองแป หมู่บ้านแม่จิด หมู่บ้านหนองม่วง หมู่บ้านแม่สะเมิง และหมู่บ้านแม่นาจร

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา เริ่มทำการวิจัย ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยที่ผู้วิจัยได้เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชุมชนเพื่อศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกาเกอะญอในเบื้องต้นก่อนดำเนินการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ได้จากผลการวิจัยรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่ออธิบายองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ ขั้นตอนและกระบวนการในการพัฒนา โดยสามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนให้แก่ชุมชนอื่นได้

กระบวนการสร้างภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ให้มีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลักคือ 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การสนับสนุน 4) การควบคุม และประเมินผล

แนวทางการสร้างภาวะผู้นำ หมายถึง 1) เยาวชนร่วมกันวางแผน และเขียนโครงการ 2) เยาวชนสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน 3) เยาวชนประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงาน 4) เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จแล้วทำการประเมินโครงการร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

เยาวชนปกาเกอะญอ หมายถึง บุคคลทั้งชายและหญิงชนเผ่าปกาเกอะญอ ที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี มีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง กระบวนการเพิ่มศักยภาพความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนปกาเกอะญอ ในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภายใต้บริบทพื้นถิ่น 3 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านการใช้เทคโนโลยี และ 3) ด้านการพึ่งพาตนเอง

บริบทพื้นถิ่น หมายถึง สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น หมายถึง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร กำนันตำบลแม่นาจร ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือ ปราชญ์ท้องถิ่น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย หมายถึง คนภายนอกที่ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้แนวทางในการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ได้ผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ได้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. ผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นในชุมชนของตนเองได้
5. รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้
6. ผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถเป็นต้นแบบเพื่อการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนในชุมชนอื่นต่อไปได้ในอนาคต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่नाจาก อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีจากบทความ วารสาร หนังสือ เอกสาร รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักการและองค์ความรู้ เป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. บริบทพื้นถิ่นชนเผ่าปกาเกอะญอ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. ทฤษฎีภาวะผู้นำ
4. ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)
6. ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดการวิจัย

บริบทพื้นถิ่นชนเผ่าปกาเกอะญอ

ความหมายของคำว่าบริบทพื้นถิ่น

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 654) ได้กล่าวว่า บริบท หมายถึง สถานการณ์ สภาพแวดล้อม เพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายของภาษาหรือถ้อยคำ

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร (2548, น. 4) ได้กล่าวว่าบริบทหมายถึงสภาพการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งภายในหรือภายนอกองค์กร ซึ่งได้ผลกระทบต่อกิจกรรมและบุคลากรหรือองค์การนั้น ๆ โดยตรงทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนคำว่าพื้นถิ่น หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคล ที่อยู่อาศัยที่ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่ม โดยใช้คำเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น หมู่บ้าน เมือง นคร มหานคร เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า บริบทพื้นถิ่น หมายถึง สภาพการณ์หรือสภาพแวดล้อม ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงลักษณะด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นตนเองอาศัยอยู่

บุญยงค์ เกศเทศ (2551, น. 32) ได้กล่าวว่า บริบทพื้นถิ่น หมายถึง พื้นที่ อาณาบริเวณ ที่คนอาศัยอยู่ร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี การใช้ภาษา ตลอดจนความรู้สึกเป็นครอบครัวเดียวกัน โดยมีปัจจัยด้านภาษา ลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด

ตริยากานต์ พรหมคำ (2556, น. 74) ได้กล่าวว่า บริบทพื้นถิ่น หมายถึง สภาพแวดล้อม ต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เกี่ยวกับการดำรงชีวิต ของคนในชุมชน การปกครอง สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ รวมถึงสภาพสังคมและ วัฒนธรรม

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า บริบทพื้นถิ่น หมายถึงสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ ของท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ เป็นต้น

ข้อมูลพื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ

กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ชาวเขา” ซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ในบรรดาชาวเขาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย คือ ชนเผ่ากะเหรี่ยง เรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” หรือโป่ง กะยีน ตามลักษณะของกลุ่มย่อย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามจังหวัดติดกับพรมแดน นับตั้งแต่ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี เพชรบุรี และบางส่วนของจังหวัดแพร่ ลำปาง ลำพูน ตอนใต้ลงไปมีกะเหรี่ยงอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็น กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งใน 9 ชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย พม่าเรียกว่า กะยีน คนไทย รัฐบาลแห่ง สหภาพพม่าและจังหวัดภาคเหนือของไทยเรียก ยาง บางทีเรียกว่า กะหร่าง แต่ชาวยุโรปอเมริกา เรียกว่า คาเรน (Karen) คำว่ากะเหรี่ยงเป็นนามเรียกกันในภาคกลางของประเทศไทย ชื่อที่ใช้เรียก ชนเผ่า กะเหรี่ยง หรือ กะเร็น สันนิษฐานว่ามาจากภาษามอญ โดยออกเสียงว่า เกรียง หรือเกรียน แปลว่า เรียบ ซึ่งตรงกับความหมายในภาษากะเหรี่ยงเผ่าสะกอที่ว่า ปกากะญอ แปลว่า คนที่มีชีวิต อยู่อย่างสมถะ เรียบง่าย

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2545, น. 49) ได้กล่าวว่า กะเหรี่ยงจัดอยู่ในตระกูล ธิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) นักประวัติศาสตร์บางท่านสันนิษฐานว่า เดิมอยู่ในดินแดนด้านตะวันออกของ ธิเบต แล้วเข้ามาตั้งอาณาจักรอยู่ในประเทศจีนเมื่อ 733 ปีก่อนพุทธกาล หรือประมาณกว่า 3,200 ปี มาแล้ว ชาวจีนเรียก ชนชาวโจว ภายหลังถูกกษัตริย์จีนในราชวงศ์จิ้นรุกรานเมื่อ พ.ศ. 207 พากัน แยกพ่ายหนีลงมายู่ตามลำแม่น้ำแยงซีเกิดปะทะกับชนชาติไทย จึงถอยร่นลงมายู่ตามลำแม่น้ำโขง กับแม่น้ำสาละวินในเขตประเทศพม่า เนื่องจากการอยู่ตามพื้นที่ราบมักถูกรบกวนเสมอ จึงพากัน ย้ายหนีเข้าไปอาศัยอยู่ตามป่าลึกและบนภูเขา เพราะเมื่อเกิดศึกสงครามจะได้พากันหลบหนี ได้สะดวก ซึ่งเป็นการยากที่ชนเจ้าของประเทศจะเข้าไปเก็บภาษีอากร เกณฑ์ผู้คน เสบียงอาหาร

หรือเข้าไปทำการปกครอง เพราะภูมิประเทศถิ่นที่อยู่ล้อมรอบไปด้วยป่าทึบและภูเขาสูง มีภัยอันตรายจากไข้ป่าและสัตว์ร้าย จึงอพยพย้ายลงมาอยู่ทางตอนใต้ก่อนชนชาติไทยแต่มีเพียงจำนวนเล็กน้อย ชนชาตินี้อาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกในเขตสหภาพพม่ามากกว่าอยู่ในประเทศไทย มีรัฐเป็นของตนเอง คือรัฐกะยา กับรัฐก่อตูเล นอกจากนี้ยังอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายตามป่าเนินเขาในรัฐฉาน กับตอนกลางและตอนใต้ของรัฐใหญ่ในประเทศพม่า ต่อมา เมื่ออังกฤษยึดครองพม่าตอนเหนือได้ในพ.ศ. 2428 หัวหน้าเผ่ากะเหรี่ยงไม่ยอมอ่อนน้อมต่ออังกฤษ จึงอพยพเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2551, น. 69-71) จำแนกชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เป็น 3 เผ่าด้วยกัน คือ

สะกอ (Skaw, Sgaw) หรือปกากะญอมีอยู่ทั่วไป นับจากเหนือลงมาจนถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มากที่สุดคือ อำเภอแม่สะเรียง อำเภอนายมู จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอบ่อพลอย อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี นอกจากนี้ยังมีอยู่อย่างประปรายหลายจังหวัด กะเหรี่ยงสะกอมีถิ่นที่อยู่อาศัยตามป่า บนเนินเขา หรือชายเขา ชาวเหนือเรียกว่า “ยางกะเลอ” แต่กะเหรี่ยงสะกอที่อาศัยอยู่พื้นที่ราบไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านชาวไทยมากนักชาวเหนือเรียกว่า ยางเปียง กะเหรี่ยงสะกอมีรัฐของตนเองในสหภาพพม่าเรียกรัฐก่อตูเลหรือรัฐกะเหรี่ยง อยู่ทางใต้รัฐกะยา

โปว์ หรือปูโหว่ (Pwo) บางคนเรียก โป่ว ชอบอยู่ตามพื้นที่ราบ ไม่อยู่บนภูเขา พบมากในเขตอำเภอฮอด อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ ยังมีประปรายในเขตจังหวัดเชียงราย ลำปาง ลำพูน ตาก ส่วนในภาคกลางลงไปไม่ปรากฏ โดยกะเหรี่ยงสะกอและกะเหรี่ยงโปว์ ถูกชาวเหนือเรียกว่า ยางขาว หรือกะเหรี่ยงขาว (White Karen)

บวอ (Byhew, Bew, Bghai) มีผู้เรียกว่าเบว หรือแบระ หรือปะเยะ เดิมอยู่ในรัฐกะยา ชาวเหนือและชาวไทยใหญ่เรียกว่า ยางแดง หรือ กะเหรี่ยงแดง อาศัยอยู่ตามพรหมแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในเขตอำเภอนายมู และจังหวัดอื่นในภาคเหนือเพียงเล็กน้อย ส่วนภาคกลางไม่ปรากฏ

อย่างไรก็ตาม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2551, น. 71-100) และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2555, น. 46-52) กล่าวว่า ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสรุปได้ดังนี้

1. **ลักษณะรูปร่าง** กระเหรี่ยงสะกอ โป่ว บวอย มีรูปร่างลักษณะเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป นอกจากมีวงหน้ากลมรี ค่อนข้างกว้าง ริมฝีปากหนา ใบหูกาง จมูกโด่งเล็กน้อย รูปร่างลำสัน แข็งแรงทรหดอดทน ผู้หญิงน้อยคนนักจะมีรูปร่างบอบบาง การแต่งกายคล้ายๆกัน ผู้ชายสวมเสื้อสีแดงแขนสั้น อาจมีผ้าโพกศีรษะหรือไม่ก็ได้ เด็กหญิงและหญิงสาว ทุกคนสวมชุดคลุมยาวเป็นกระโปรงยาวถึงข้อเท้าสีขาว ตรงคอผ้าเป็นรูปสามเหลี่ยม เชื่อกันว่าชุดสีขาวถือว่าเป็นสาวพรหมจารีหรือหญิงบริสุทธิ์ ส่วนการแต่งกายของผู้หญิงที่มีสามีแล้ว ใช้เสื้อสีดำ จะไม่มีการใส่ชุดเหมือนเด็กหญิงหรือหญิงสาวเณร

2. **ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ที่อยู่อาศัย** ลักษณะหมู่บ้าน สถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อม ลักษณะการตั้งบ้านเรือนและการตั้งถิ่นฐานของชาวกระเหรี่ยง เดิมมักจะใช้ไม้ไผ่ปลูกบ้านทั้งหลัง มุงด้วยใบคา ใบพลวง หรือใบตองตึง แล้วแต่ความสะดวก แต่ในปัจจุบันอาจใช้ไม้จากต้นไม้ใหญ่ เพราะความแข็งแรงมั่นคงกว่า ลักษณะภายในบ้านต้องปลอดโปร่ง หมู่บ้านกระเหรี่ยงส่วนมากตั้งอยู่กระจัดกระจายตามไหล่เขา แต่ละหมู่บ้านมีขนาดราว 20-200 หลังคาเรือน จากภาพรวมของหมู่บ้าน เป็นบ้านยกสูงกว่าเมตร หลังเล็ก ๆ พอดีสำหรับ พ่อ แม่ ลูก มีอยู่เพียงห้องเดียว โดยมีเตาไฟบนกระเบื้องดินตั้งอยู่บริเวณตรงกลางบ้าน ซึ่งเป็นที่ปรุงอาหารและให้ความอบอุ่นในยามหนาว

3. **การประกอบอาชีพ** อาชีพหลักของชาวกระเหรี่ยง คือการทำไร่แบบขั้นบันไดหรือแบบไร่หมุนเวียนเพื่อปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน พืชที่ปลูกแซมไว้อยู่ในไร่ข้าวมีตั้งแต่ มันแกว แตงและฟ้าย ซึ่งปลูกพร้อมกับการปลูกข้าว (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, 2518, น. 55) ส่วนข้างบ้านจะปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ อาชีพรองคือ หาของป่า รวมทั้งรับจ้างทั่วไป ผู้หญิงโดยมากมีความชำนาญในการปั่นฝ้าย ทอผ้า ย้อมผ้าด้วยวัสดุจากธรรมชาติ และทอผ้าไว้ทำเสื้อ กระเป๋า ไว้ให้คนในครอบครัวใช้ แต่ปัจจุบันก็มีจำนวนไม่น้อยที่ทำการทอผ้าเพื่อขายเป็นรายได้เสริม ความเป็นอยู่เป็นไปอย่างสงบสันโดษและสมถะ ทุกคนช่วยกันทำงานในไร่นาและในบ้าน นอกจากการทอผ้าซึ่งมีบทบาทกำหนดเฉพาะผู้หญิง และการจักสานกับเข้าป่าล่าสัตว์เป็นบทบาทกำหนดเฉพาะผู้ชาย ผู้หญิงอาจทำงานบ้านมากกว่า เช่น หาฟืน ตักน้ำ ดำข้าว ปรุงอาหารและเลี้ยงลูก แต่ผู้ชายก็ทำได้และเต็มใจช่วยภรรยาของตนเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามภรรยาเจ็บป่วยหรือมีบุตรซึ่งยังดืมนมแม่อยู่

4. **ระบบการปกครอง** ชาวกระเหรี่ยงมีหัวหน้าหมู่บ้าน ซึ่งมีอิทธิพลที่สุด ซึ่งทำหน้าที่ทำพิธีกรรมในหมู่บ้านด้วย โดยจะเป็นผู้ตัดสินกรณีพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน แต่มักจะรับฟังความเห็น และคำตัดสินของคนส่วนมาก ส่วนกิจการสำคัญ ๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวกับหมู่บ้าน จะได้รับการอภิปรายในกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้าน

5. ศาสนา ความเชื่อ และประเพณี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ แต่ทั้งหมดนับถือผีด้วย เพราะมีความเชื่อว่า เทพทุกหนทุกแห่งจะมีผีสิงสถิตอยู่ เช่น ในป่า ในไร่ หรือในหมู่บ้าน ผีที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือนั้นมี 2 อย่าง คือผีเรือนกับผีบ้าน ผีเรือนเป็นผีหรือเจ้าประจำบ้านเรือน คือเมื่อบิดามารดา ปู่ย่าตายายถึงแก่กรรมไปแล้ว วิญญาณจะยังคงเวียนว่ายไปมาภายในบ้านเรือนและในหมู่บ้านด้วยความเป็นห่วงลูกหลานผู้สืบตระกูลของตน และจะคอยปกป้องรักษาให้อยู่ด้วยความสงบสุข ส่วนผีบ้านเป็นผีหรือเทพารักษ์รักษาหมู่บ้าน บางทีเรียกเป็นผีเจ้าเมืองหรือผีเจ้าที่ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าผีเจ้าที่เป็นผีที่มีความสำคัญมากคนหนึ่งเพราะมีความสำคัญในพิธีเกี่ยวกับการเกษตรและพิธีเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขของคนทั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีผีอื่น ๆ เช่น ผีประจำไร่ ผีนา ผีป่า ผีปาก ผีป่า น้ำ ซึ่งแล้วแต่ความเชื่อของแต่ละคนหรือครอบครัวที่มีความเกี่ยวข้องกับผีเหล่านี้ ในเรื่องความเชื่อเป็นเรื่องที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น การอยู่อย่างผัวเดียวเมียเดียวจนตายจากกัน ไม่ประพฤติดิฉันในลูกเมียใคร การเลี้ยงดูพ่อแม่ที่แก่เฒ่ากับความเชื่อที่วิญญาณของบรรพบุรุษคือ ผีบ้านผีเรือนที่คอยคุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข การลักขโมยเป็นความผิด ไม่มีใครเห็น แต่ผีและวิญญาณย่อมมองเห็นได้และลงโทษ ฯลฯ ความเชื่อหลายประการเหล่านี้ จึงทำให้สังคมกะเหรี่ยงเป็นสังคมที่อยู่กันอย่างสงบและรักใคร่กลมเกลียวกัน สันติโดยและสมถะ ส่วนประเพณีและพฤติกรรมที่สำคัญ ได้แก่ พิธีการขึ้นบ้านใหม่ ถือว่าเป็นงานสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง บ้านเรือนใดไม่มีการทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ถือว่าผู้อยู่ไม่มีความสุข พิธีกินข้าวใหม่ เมื่อได้ข้าวหรือท้องนาแล้ว จะนำมาทำพิธีเลี้ยงกันในระหว่างเพื่อนบ้าน เพราะมีความเชื่อกันว่าจะทำให้ผลผลิตที่ได้นั้นมีจำนวนมาก ประเพณีการขึ้นปีใหม่ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าบรรดาผีทั้งหลาย จะช่วยดูแลคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายทั้งปวงและทำให้พืชผลที่จะทำการเพาะปลูกต่อไปเจริญงอกงาม ได้ผลอุดมสมบูรณ์พูนสุข

6. ศิลปะการแสดงและการละเล่น กะเหรี่ยงชอบร้องเพลง และฟ้อนรำ เครื่องดนตรีมีกอย ทำด้วยเขาคาย ใช้เป่าเป็นอาณัติสัญญาณหรือความเพลิดเพลินยามว่าง ข้อง กลอง ใช้ตีนำขบวนแห่ เช่น งานแต่งงาน เรื่องดนตรีอื่นมีพิน ซึ่งชาวเหนือเรียก ซึ่ง ซอด้วงกับเครื่องดนตรีแบบพม่า เครื่องดนตรีในอดีต คือ พิน 6 สาย หรืออาจมีมากถึง 12 สาย หรือแม้แต่เพลงพื้นบ้านหรือเพลงแบบดั้งเดิมซึ่งเรียกว่า ทา และมีอยู่หลายแบบกำลังลบลายไปจากสังคมกะเหรี่ยง กลายเป็นบทเพลงสมัยใหม่ที่ใช้น้องเพลงสากล เป็นเพลงที่เรียกว่า คำชะหวี ซึ่งมาจากเพลงสวดในศาสนาคริสต์ การละเล่นและของเล่นก็หายากขึ้น มีแต่การยืมมาจากวัฒนธรรมไทย เช่น การเล่นมอญซ่อนผ้า หมากรืบ แต่ยังพบบนในหมู่บ้านที่ห่างไกล และกระบวนการพัฒนาทางวัตถุ คือ สนับสนุนศิลปะตามประเพณีวัฒนธรรม

7. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน แม้จะอยู่ในป่าเขาทุรกันดาร 'ไกลการคมนาคม แต่กะเหรี่ยงในอดีตก็ยังมีการติดต่อกับคนพื้นราบอยู่บ้าง เช่น การเดินทางไปหาซื้อของใช้ที่จำเป็นในตลาดบริเวณชานเมืองหรือชุมชนพื้นราบ แต่ก็นาน ๆ ที่อาจเป็นปีละครั้งหรือสองครั้ง ซึ่งคนพื้นราบก็อาจไปหาซื้อของป่า สัตว์เลี้ยงเช่น วัว ควาย หรือหมู ในหมู่บ้านกะเหรี่ยง รวมทั้งการซื้อขายพริกแห้งหรือการแลกเปลี่ยนอื่น ๆ ทั้งในและนอกหมู่บ้าน ความสัมพันธ์อีกประการหนึ่ง คือ การรับจ้าง ซึ่งเกิดในเวลาที่ชาวกะเหรี่ยงว่างจากการทำไร่ หรือผลผลิตไม่เพียงพอ ก็จะออกไปทำงานรับจ้างเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนเป็นข้าว หรือเงินก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน หรือความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งอาจตั้งหน่วยปฏิบัติงานอยู่ในหมู่บ้าน หรือเข้าเยี่ยมหมู่บ้านเป็นครั้งคราว กรณีเช่นนี้ อาจจะเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ใกล้ชิดเท่ากับคนพื้นราบที่ติดต่อกันด้วยซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันมานานถึงระดับคุ้นเคยและค้างแรมกินในบ้านของแต่ละฝ่ายหลายครั้งหลายหน โดยในปัจจุบันมีโครงการพัฒนาเกิดขึ้นมากมายและเป็นไปอย่างกว้างขวาง มีการคมนาคมที่ดีขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ของชาวกะเหรี่ยงกับคนพื้นราบมีมากขึ้น ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีการศึกษา รู้จักหน่วยงานราชการที่คอยให้ความช่วยเหลือ แก้ปัญหาในเรื่องต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเผ่ากับเผ่าอื่นที่มีความสัมพันธ์กับกะเหรี่ยงอย่างใกล้ชิดคือ ม้ง ซึ่งจะอยู่หมู่บ้านใกล้กัน ม้ง จะอยู่ในพื้นที่ระดับสูงกว่า โดยชาวกะเหรี่ยงมักจะไปรับจ้างทำงานเกษตรให้กับม้ง หรือบางครั้งม้งก็จะซื้อข้าวจากกะเหรี่ยงถึงในหมู่บ้านหรือไร่นาด้วย

8. ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว โดยทั่วไปครอบครัวกะเหรี่ยงมักจะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nucleus Family) เป็นส่วนใหญ่ ครัวเรือนประเภทครอบครัวเดี่ยวเป็นหน่วยสำคัญที่สุดในสังคมกะเหรี่ยง แต่ละครอบครัวจะมีไร่เป็นของตนเอง ครอบครัวเป็นผู้จัดแรงงานส่วนใหญ่ ในด้านการเกษตรของตนเอง ยกเว้นบางครั้ง เช่น ในยามเจ็บป่วยหรือมีการตายติด ๆ กัน ครัวเรือนหลายครอบครัวรวมแรงงานและช่วยกันทำไร่ แต่ละครัวเรือนมีช้างข้าวของตน ใช้สอยผลิตผลจากไร่ของตนตามลำพัง

9. อาหาร อาหารของชาวกะเหรี่ยงส่วนมากที่นิยมรับประทานกัน ก็จะเป็นข้าว พืชผักสวนครัวที่เพาะปลูกตามไร่ นา เช่น ผักกาด กะหล่ำ ข้าวโพด แตงกวา ถั่วลิสง เป็นต้น จำพวกเนื้อสัตว์ เช่น หมู วัว ไก่ และเนื้อสัตว์ป่าที่พอจะหาได้ สำหรับอาหารที่ขึ้นชื่อและนิยมรับประทานในเทศกาลหรือพิธีพิเศษก็ได้แก่ แกงข้าวเบอะ ลักษณะคล้ายข้าวต้มทรงเครื่องของไทย มีส่วนผสมได้แก่ ผักต่าง ๆ ยอดตำลึง เกลือ พริก ข่า ตะไคร้ มาต้มรวมกัน

10. ภาษา ภาษากะเหรี่ยง แต่ละเผ่ามีภาษาพูดที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่าง ๆ พื้นฐานของภาษายังไม่เป็นที่ทราบแน่นอน บางแห่งบอกว่ามาจากตระกูล จีน-ทิเบต คือพวก กาลีนิก

(Karenic) แต่บางแห่งสันนิษฐานว่ามีความใกล้เคียงกับแขนงของชิเบต-พม่า ซึ่งเข้าใจว่าข้อสันนิษฐานอันหลังนี้จะถูกมากกว่า ภาษาของกะเหรี่ยงสะกอ โปว์ และบเว มีความใกล้เคียงกันแต่ไม่สามารถเข้าใจกันได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าภาษากะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโปว์ ได้รับอิทธิพลมาจากภาษาในตระกูลมอญ-เขมร (Mon-Kmer) เฉพาะอย่างยิ่งภาษามอญ โดยชาวกะเหรี่ยงที่เป็นผู้ชายส่วนใหญ่จะสามารถพูดภาษาไทยเหนือได้ดี ส่วนผู้หญิงกะเหรี่ยงมีน้อยคนที่สามารถพูดภาษาอื่นได้ นอกเหนือจากภาษาของตน

สรุปได้ว่า ชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ มีชื่อเรียกว่า “ปกากะญอ” แปลว่า คนที่มีชีวิตอยู่อย่างสมถะเรียบง่าย อยู่ในตระกูล ชิเบต-พม่า รูปร่างเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามไหล่เขาเล็กเข้าไปตามป่า ประกอบอาชีพทำไร่แบบหมุนเวียน ปกครองโดยมีหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งทำพิธีกรรมในหมู่บ้านด้วย นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ มีความเชื่อในเรื่องผี ชอบร้องเพลง รักความสนุกสนาน นาน ๆ ครั้งจะมีการติดต่อแลกเปลี่ยนกับคนพื้นราบอยู่บ้าง อาหารขึ้นชื่อ ได้แก่ แกงข้าวเบอะ และมีภาษาพูดเป็นของตัวเอง

วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชนเผ่ากะเหรี่ยง

1. **ผ้ามัดหมี่หรือผ้าทอกะเหรี่ยง** สารทิ ศิลา (2535, น. 41-47) กล่าวว่า กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าผู้ได้ขนานนามว่า ผู้อนุรักษ์การถักทอ สังเกตได้จากการแต่งกาย ซึ่งจะปรากฏได้อย่างชัดเจนจากการใช้ผ้าเย็บประกอบเป็นเครื่องนุ่งห่ม โดยไม่มีการตัดให้โค้งเว้า อาจกล่าวได้ว่าการแต่งกายตามจารีตเป็นสาเหตุหนึ่งที่เอื้ออำนวยให้กะเหรี่ยงยังคงทอผ้าขึ้นใช้เองในสังคม ในขณะที่ชาวเขาเผ่าอื่นเริ่มนำผ้าทอสำเร็จรูปมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายแทนการทอขึ้นใช้เอง การมัดหมี่เป็นที่ยอมรับว่า คือ ศิลปะขั้นสูงที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ และยึดปฏิบัติในสังคมกะเหรี่ยง โดยเริ่มตั้งแต่เด็กหญิงกะเหรี่ยงอายุประมาณ 4-5 ขวบ ก็จะเล่นทอผ้า โดยแม่และยายจะทำเครื่องทอเล็ก ๆ ให้ฝึกหัดและเลียนแบบผู้ใหญ่ทอผ้า ผืนผ้าที่ได้จากเครื่องทอเล็ก ๆ เหล่านี้ เด็ก ๆ จะนำไปเย็บย้อมใบเล็ก ๆ สำหรับเก็บของรักของหวงของตัวเอง พออายุเริ่มเข้าวัยรุ่น เด็กหญิงชาวกะเหรี่ยงก็จะใช้ประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ลวดลายมัดหมี่ เพื่อที่จะได้ทอชุดความสามารถทั้งหมดกับงานชิ้นสำคัญที่สุดในชีวิต คือ การทอผ้าชิ้นผืนแรกของตนเองสำหรับพิธีแต่งงาน

การมัดหมี่นับเป็นการสร้างสรรค์ศิลปะของเผ่าพันธุ์ที่ชี้ให้เห็นถึงจินตนาการ และสุนทรียศิลป์ของชาวกะเหรี่ยงด้านหนึ่ง แต่ปัจจุบันการถักทอได้เปลี่ยนแปลงจากการปลูกฝ้ายปั่นด้าย มัดและย้อม ทอเป็นผืนผ้า มาเป็นซื้อด้ายสำเร็จรูปม้าย้อม หรือบางแห่งก็มีด้ายมัดหมี่สำเร็จรูปส่งเข้าไปขายถึงหมู่บ้าน และเปลี่ยนไปมากคือสวมผ้าทอน้อยลงและหันมานิยมใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูปแทน

2. กะเหรี่ยงกับงานสาธารณสุข ประวิตร โพธิอาสน์ (2530, น. 65-71) กล่าวว่า วิธีชีวิตชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิมนั้น การเจ็บป่วยเป็นปรากฏการณ์ธรรมดา ที่มีการเกิด การเจ็บป่วย และการตาย เมื่อมีการเจ็บป่วย กะเหรี่ยงจะถือว่า ผิดโทษ ต้องขอขมาผีโดยการเลี้ยงผี โดยใช้ เหล้าและไก่ โดยเหล้าเป็นเหล้าต้มจากข้าวสุก ต้มเพื่อการประกอบพิธีกรรม ส่วนไก่เป็นไก่ที่เลี้ยงไว้ตามบ้านใช้เลือดและชิ้นส่วนไก่อบางส่วนของขอมมาต่อผี ส่วนที่เหลือก็จะเป็นอาหารที่ประกอบด้วยโปรตีนสำหรับผู้ป่วยและทุกคนในครัวเรือน หลังจากนั้นจะมัดมือด้วยสายสิญจน์ เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและให้กำลังใจว่าผีหายไกรธแล้ว นอกจากจะเลี้ยงผีแล้ว ชาวกะเหรี่ยงยังมีการใช้สมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษาด้วย โดยผู้สูงอายุทุกคนจะรู้เรื่องสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาตามอาการเป็นอย่างดี

ด้านโภชนาการ ชาวกะเหรี่ยงกินข้าวจากการปลูกเองในนาขั้นบันไดและไร่ข้าวบนภูเขาซึ่งมีสัตว์เช่น ปูและหนูอาศัยอยู่ในบริเวณนาข้าว และปลูกพืชผักสวนครัวอีกมากมาย ผสมผสานปนเปื้อนอยู่ เช่น ผักกาด ถั่วต่าง ๆ ข้าวโพด เผือก มัน พริก งาม และอื่น ๆ เลี้ยงไก่และหมูในละแวกบ้าน เมื่อใดที่มีการเลี้ยงผีหรือพิธีกรรมใด ๆ ก็จะเป็นอาหารสำหรับผู้ร่วมพิธีกรรมทุกคน ส่วนสัตว์อื่น ๆ เช่น นก หนู กบ เขียด ปลา หาได้จากลำห้วยใกล้บ้าน นอกจากนี้ในหลายหมู่บ้านยังมีร้านค้าซึ่งมีอาหารจากตลาดในเมือง เช่น ขนุน ปลากระป๋อง ปลาเค็ม มาม่า ผงชูรส เป็นต้น

สารณีย์ ไทยานันท์ และนิภา ลาขโรจน์ (2545, น. 16-21) กล่าวว่า ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม คือ เชื่อในเรื่องขวัญ วิญญาณ ภูตผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเชื่อว่าตามสถานที่อาคารบ้านเรือนไร่นาป่าเขา ต้นไม้ใหญ่ ลำห้วย และที่อื่น ๆ ล้วนแต่มีภูตผีสิงสถิตอยู่ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดทำให้ผีไม่พอใจ ก็คือเป็นการผิดผี ซึ่งจะนำไปสู่ความเจ็บป่วย เกิดอาเพศ และความไม่ปกติสุขแก่ครอบครัวและชุมชนได้ หากมีความเจ็บป่วยเกิดขึ้น ในชุมชนกะเหรี่ยงหากมีความเจ็บป่วยเกิดขึ้นแก่สมาชิกในหมู่บ้าน สังคมก็จะช่วยกันดูแลรักษาตามจารีตประเพณีของชนเผ่า โดยมี หมอพื้นบ้าน ทำหน้าที่รักษาความเจ็บป่วยตามกระบวนการที่ได้เรียนรู้สืบทอดต่อ ๆ กันมา จากบรรพบุรุษ หมอพื้นบ้านแบ่งออกได้ 5 ประเภท ได้แก่

1) หมอคาถา เป็นหมอที่ใช้เวทย์มนตร์ คาถาอาคมในการรักษาความเจ็บป่วย เป็นวิชาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือเรียนรู้มาจากผู้ที่เป็หมอคาถามาก่อน อาจใช้เวทย์มนตร์เป่าบริเวณที่เจ็บปวด หรือไม่ก็เสกเป่าน้ำดื่ม เรียกว่า น้ำมนตร์ บางกรณีอาจเป็นการนำอำนาจคาถาอาคมต่อสู้กับอำนาจคุณไสย

2) หมอทำนายโรค เป็นหมอที่ใช้วิชาการทำนายเพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วย ทำให้ทราบว่าความเจ็บป่วยนั้นเกิดจากการกระทำผิดต่อผีชนิดใด ซึ่งวิธีการทำนายอาจกระทำได้

โดยใช้อุปกรณ์หลายอย่าง เช่น กระจุกไก่อตรงโคนปีกและหน้าแข้งไก่ การทำนายด้วยข้าวสาร การทำนายด้วยใบไม้ เป็นต้น

3) หมอตำแย เป็นหมอที่ทำการดูแลรักษาหญิงมีครรภ์ จะดูแลตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ จนถึงคลอดบุตร โดยเฉพาะเวลาคลอดซึ่งถือว่าสำคัญมาก จะต้องอาศัยความชำนาญในเรื่องนี้ โดยเฉพาะ กะเหรี่ยงนิยมให้หมอตำแยทำคลอดเป็นจำนวนมาก เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทुरกันดาร

4) หมอกระดูก เป็นหมอที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องของความเจ็บป่วยที่เกิดจากกระดูก เช่น กระดูกหัก กระดูกแตก ปวดหลัง ปวดเอว เคล็ดที่ข้อมือข้อเท้า ซึ่งอาจมาจากสาเหตุใด ๆ ก็ตาม หมอกระดูกจะใช้ความสามารถในการรักษาเย็บเย็บด้วยการใช้คาถาอาคมเช็ด เป่า ดึง ให้เข้าที่ อาจใช้ฝ่าฟัน หรือห่อหุ้มด้วยไม้ไผ่สับฟากมัดไว้ไม่ให้กระดูกเคลื่อน ในขณะเดียวกัน ก็อาจใช้สมุนไพรในการรักษาด้วย เช่น น้ำมันงา และสมุนไพร อื่น ๆ ในการพอกทาเป็นการรักษาอาการเจ็บปวดด้วยการผสมผสาน

5) หมอยาสมุนไพร เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของพืชพันธุ์และสิ่งของอื่น ๆ ที่เป็นของเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ นำมาใช้เป็นยารักษาความเจ็บป่วย เรียกว่า ยาสมุนไพร ในการนำมาใช้นั้นอาจใช้ส่วนต่าง ๆ ของพืชในการรักษาโรคแต่ละอย่าง เช่น ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล โดยมีกรรมวิธีที่แตกต่างกันในการนำมาใช้รักษาอาการของโรค เช่น นำมาต้มน้ำดื่ม บดเป็นผง ชงดื่ม หรือทา แม้กระทั่งพืชบางอย่างอาจนำมาปรุงเป็นอาหารรับประทานในชีวิตประจำวันได้ บางครั้งความรู้เกิดจากความฝัน ที่เรียกว่า ยาผีบอก คือฝันว่ามีคนมาบอกถึงตัวยาสุนัขไพรที่รักษาโรคนั้น ๆ ให้ ซึ่งเมื่อตื่นขึ้นก็ไปหาสมุนไพรตามที่ได้รับการบอกกล่าวนำมารักษาโรค ทำให้อาหารที่เจ็บป่วยนั้น ดีขึ้นหรือหายไปในที่สุด

3. การจัดทรัพยากรและการพึ่งตนเองของชุมชน มนัส สุวรรณ (2552, น. 695-706)
และสารนิยน์ ไทยานันท์ และนิภา ลาโซจน์ (2545, น. 31-32) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดทรัพยากรและการพึ่งตนเองของชุมชนปกากะญอ สรุปได้ว่า กะเหรี่ยง ถือว่าเป็นกลุ่มนักรักทรัพยากร ธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ ระบบทำการเกษตรก็เป็นแบบทำไร่หมุนเวียน เป็นกลุ่มที่ไม่ปลูกพืช และโดยลักษณะนิสัยเป็นคนที่มีนิสัยสมถะ ทำการเพาะปลูกก็เพื่อพอเพียงแก่การยังชีพเท่านั้น บริเวณเขตป่ารอบ ๆ หมู่บ้านก็ยังแบ่งออกเป็นเขตป่าประเภทต่าง ๆ เช่น ป่าช้า ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน ป่าใช้สอย ป่าหวงห้าม ช่วยให้ชนเผ่ากะเหรี่ยงได้รักษาธรรมชาติให้เกิดความสมดุล ป่าหรือสภาพแวดล้อมจากธรรมชาติไม่ถูกทำลาย ผู้คนในชุมชนก็อยู่กันอย่างมีความสุข ได้อาศัยดิน น้ำ ป่า ในการดำรงกับความเชื่อในเรื่องเหล่านี้ ต่อมารัฐบาลได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ตามระบบทุนนิยม รูปแบบการทำการเกษตรของชาวกะเหรี่ยงก็เริ่มเปลี่ยนแปลง เกิดปัญหา

การทำลายป่าและการพังทลายของดินตามมา ที่ดินในเขตป่าถูกบุกรุกเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการปลูกเชิงพาณิชย์ หรือพืชเงินสด จำเป็นต้องใช้พื้นที่จำนวนมากขึ้น สังคมแบบพึ่งพาตนเองก็กลับเปลี่ยนเป็นสังคมที่ต้องพึ่งอำนาจ หรือปัจจัยภายนอก นำไปสู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำลายพื้นที่ป่ามากขึ้น ทำให้จำนวนพืชพันธุ์ไม้ สัตว์ป่าลดลง นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว และชุมชน กลายเป็นชุมชนที่อ่อนแอเจ็บป่วย แดกสลายและไร้กฎระเบียบในที่สุด

4. บทบาทและสถานภาพสตรีของสังคมกะเหรี่ยง สมภพ ลาขโรจน์ (2532, น. 57-65)

ได้กล่าวว่า บทบาทงานของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงอย่างหนึ่ง คือ การทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ งานทอผ้า ซึ่งแต่ละบ้านนั้นทั้งลูกสาวและแม่บ้านจะมีการทอผ้าไว้ใช้เอง เช่น ผ้าห่ม เสื้อชายและหญิงสาว กุญย่าม และเสื้อหญิงที่แต่งงานแล้ว กลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทั้งโสดและไม่โสดมีความสนใจต่องานทอผ้ามาก มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเรื่องลวดลาย แบบ แม้กระทั่งสีของด้าย ซึ่งกลุ่มสตรีและเด็กหญิงจะต้องพยายามเรียนรู้และถือว่าเป็นงานสำคัญยิ่ง เพราะก่อนที่หญิงสาวจะแต่งงานนั้น เธอจะต้องมีความสามารถในการทอผ้าเพื่อตัวเธอเองแล้ว ยังจะต้องทอเสื้อสำหรับขาย หรือสามี อีกทั้งลูกของเธอในอนาคตอีกด้วย และหากมีการประชุมหารือหากกลุ่มสตรีได้เข้าร่วมประชุมด้วยก็จะมีความคิดเห็น การพูด การแสดงออกในข้อโต้แย้งที่ดีเท่าเทียมเพศชาย บางเรื่องยังมีข้อเสนอแนะที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอีกด้วย อย่างไรก็ตามสตรีกะเหรี่ยงก็ยังมีขีดความสามารถจำกัดอยู่มากในเรื่อง ภาษาไทย เพราะความด้อยภาษาของการสื่อสารกัน ด้วยความอายเกรงว่าจะพูดผิด ๆ ถูก ๆ และที่สำคัญคือ เกรงว่าเพื่อน ๆ ด้วยกันจะหัวเราะ อีกทั้งความอิจฉาเลยทำให้สตรีกะเหรี่ยงไม่กล้าที่จะแสดงออกในการพูด สื่อสารภาษาไทย อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าพวกเธอจะมีความสามารถในการเรื่องต่าง ๆ แต่ถ้าทำในเรื่องที่ถูกต้องแต่เพียงลำพังแล้ว จะไม่มีใครยอมรับซ้ำอิทธิพลของกลุ่มนี้คือเรื่องอิทธิพลของกลุ่มในสังคมกะเหรี่ยงนั่นเอง สตรีกะเหรี่ยงมีจิตใจอ่อนโยน เมตตาอารี ไม่เคยมีการด่าทอหรือด่ากระทบ ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือลับหลัง เพราะเชื่อว่าการกระทำความผิดกล่าวหาจะเป็นสาเหตุให้ผู้ที่ถูกด่าว่าเจ็บไข้ ขวัญเสีย ด้านความคิดความอ่านสุขุมละเอียดอ่อนกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมและประสบการณ์เท่านั้นที่จะช่วยให้สตรีกะเหรี่ยงมีความก้าวหน้าได้ทัดเทียมกับชาย ซึ่งหากเธอได้รับการศึกษา เรียนรู้ รวมไปถึงภาษาหรือสื่อการพูดการเข้าใจก็จะช่วยได้มาก จะเป็นการสร้างให้เธอมีความมั่นใจในตนเอง ไม่ว่าสังคมใกล้ชิดหรือสังคมภายนอก สตรีกะเหรี่ยงก็มีสิทธิเสรีที่จะเรียนรู้ได้เท่าเทียมกับสตรีในสังคมอื่น ๆ เช่นกัน

สรุปได้ว่า กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าผู้ได้ขนานนามว่า ผู้อนุรักษ์การถักทอ เมื่อมีการเจ็บป่วย กะเหรี่ยงจะถือว่า ผีลงโทษ ต้องขอขมาผีโดยการเลี้ยงผี หลังจากนั้นจะมัดมือด้วยสายสิญจน์ มีความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเพื่อบำบัดรักษาโรค กะเหรี่ยง ถือว่าเป็นกลุ่มนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทำไร่หมุนเวียน ส่วนบทบาทงานของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยง

อย่างหนึ่ง คือ การทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ งานทอผ้า ซึ่งแต่ละบ้านลูกสาวและแม่บ้านจะทอผ้าให้คนในครอบครัวสวมใส่

4. ข้อมูลพื้นฐานของตำบลแม่นาจร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลตำบลแม่นาจร จากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร (2559, น. 5-6) สรุปได้ว่า ตำบลแม่นาจร มีพื้นที่ทั้งหมด 135 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 84,373 ไร่ ทั้งนี้พื้นที่ร้อยละ 98 เป็นป่าเขาทึบกันดารประกอบด้วยภูเขาสูงชัน และเป็นที่ราบลุ่ม ลำน้ำเพียงร้อยละ 2 อากาศเย็นตลอดทั้งปี มีช่วงฤดูฝนที่ยาวนานกว่า 5 เดือน ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวนเป็นอาชีพหลัก มีเลี้ยงวัว ควาย หมู ไก่ ภายในบริเวณบ้าน และทอผ้าเป็นอาชีพเสริม มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 6 แห่ง และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 1 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 1 แห่ง การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นทางดิน การเดินทางระหว่างตำบลแม่นาจรไปยังอำเภอแม่ลาน้อย ใช้ทางแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 สภาพทางคมนาคมเป็นทางลูกรัง ช่วงฤดูฝนการสัญจรไปมาลำบาก ประสบปัญหาน้ำเซาะทางขาด และดินถล่มทับเส้นทางสายหลักเป็นบางช่วงทำให้ไม่สามารถใช้ทางสัญจรได้ ส่วนฤดูแล้งถนนมีฝุ่นละอองมากเพราะเป็นทางลูกรัง

ตำบลแม่นาจรประกอบด้วย 7 หมู่บ้านหลักและ 9 หย่อมบ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านแม่นาจรเหนือ มีหย่อมบ้าน คือ บ้านแม่ฮ้อย

หมู่ที่ 2 บ้านแม่กองแป มีหย่อมบ้าน คือ บ้านห้วยโป่ง บ้านห้วยหมาบ้า และบ้านห้วยหมากหนู

หมู่ที่ 3 บ้านแม่จิด มีหย่อมบ้าน คือ บ้านสบแม่จิด

หมู่ที่ 4 บ้านหนองม่วง มีหย่อมบ้าน คือ บ้านห้วยเหี้ยะ และบ้านแม่จิดน้อย

หมู่ที่ 5 บ้านกอกหลวง

หมู่ที่ 6 บ้านแม่สะเมง มีหย่อมบ้าน คือ บ้านแม่สะเมง 1 บ้านแม่สะเมง 2 และบ้านแม่สะเมง 3

หมู่ที่ 7 บ้านแม่นาจร

จากการศึกษาเกี่ยวกับบริบทพื้นถิ่นชนเผ่าปกากะญอในครั้งนี้ สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ หรือ “ปกากะญอ” อยู่ในตระกูล ชีเบต-พม่า รูปร่างเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามไหล่เขาลึกเข้าไปตามป่า เป็นกลุ่มนักรบรักชาติ ทรัพยากรธรรมชาติโดยประกอบอาชีพทำไร่ ทำการเกษตร แบบหมุนเวียน ปกครองโดยมีหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งทำพิธีกรรมในหมู่บ้านด้วย นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ มีความเชื่อในเรื่องผี ชอบร้องเพลง รักความสนุกสนาน นาน ๆ ครั้งจะมีการติดต่อแลกเปลี่ยนกับคนพื้นราบอยู่บ้าง

อาหารขึ้นชื่อ ได้แก่ แกงข้าวเบอะและมีภาษาพูดเป็นของตัวเอง เป็นชนเผ่าผู้ได้ขนานนามว่า ผู้อนุรักษ์การถักทอ เมื่อมีการเจ็บป่วย ต้องขอมาผีโดยการเลี้ยงผี หลังจากนั้นจะมัดมือด้วยสายสิญจน์ และมีการใช้สมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษาด้วย ส่วนบทบาทงานของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงอย่างหนึ่ง คือ การทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ งานทอผ้าให้คนในครอบครัวสวมใส่

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับบริบทพื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอมาใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกากะญอภายใต้บริบทพื้นถิ่นที่เป็น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชนเผ่าปกากะญอ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต เป็นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับ การมีชีวิตที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับความเป็นอยู่ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตน ตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคม สามารถปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน และในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 55) ได้อธิบายว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีคุณภาพได้ดึนั้น จำเป็นต้องสร้างพื้นฐานจากการฝึกอบรมเพื่อให้แต่ละบุคคลแต่ละสังคม มีความรู้ความเข้าใจ ทราบปัญหาและมีวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมนั้น ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ความหมายของคุณภาพชีวิต องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ความสำคัญของคุณภาพชีวิต เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพชีวิตและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของคุณภาพชีวิต

คำว่าคุณภาพชีวิต (Quality of Life) เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายและมีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง เป็นลักษณะที่ดีเด่นของบุคคลในความเป็นอยู่ ครอบคลุมลักษณะที่เป็นความต้องการทางวัตถุ และทางจิตใจของบุคคล สามารถดำรงชีวิตได้ในระดับที่เหมาะสม ให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันและไม่เบียดเบียนธรรมชาติ อีกทั้งยังควรรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของสังคมตลอดจนมีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุถึงความปรารถนาในชีวิต คุณภาพชีวิตที่ดี คือ การดำรงชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเชื่อว่า ถ้าทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ก็จะทำให้ดีและรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ความหมายของคุณภาพชีวิตก็ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีผู้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, อ้างถึงใน สิริโคม พิเศษบุญเกียรติ, 2550, น. 2) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่าคุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึของการอยู่อย่างมีความสุข มีความพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

องค์การอนามัยโลก (WHO, อ้างถึงใน สิริ โคม พิเศษบุญเกียรติ, 2550, น. 2) ได้ให้ความหมาย คุณภาพชีวิตว่า เป็นการรับรู้ของบุคคลถึงสถานะของตน ด้านร่างกาย จิตใจด้านความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพา ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความเชื่อส่วนบุคคล ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 57) ได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึงการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมของบุคคลไม่เป็นการและ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาให้แก่สังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสามารถดำเนินชีวิตที่ชอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคม สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า รวมถึงการแสวงหาให้ได้มาในสิ่งที่ตนปรารถนาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่ตนมี

ลินดา สิริภูบาล (2552, น. 48) อ้างถึงคำกล่าวขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมและระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์และได้นิยามโครงการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีว่า เป็น โครงการที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ชุมชนรับรู้เท่าที่หรือความรู้สึก ค่านิยมและทักษะที่จำเป็น เพื่อให้สามารถปรับปรุง พัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในลักษณะตัวบุคคล และในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน

แสงระวี แก้วเมืองฝาง (2552, น. 14) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง สภาพของการดำรงชีวิตในสังคมที่เจ้าของชีวิตมีความพึงพอใจในช่วงเวลาหนึ่งที่ครอบคลุมด้านครอบครัว สุขภาพ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ สิงหา จันทริยวงษ์ (2553, น. 13-14) กล่าวถึง ความหมายของคุณภาพชีวิตของดีน (Dean) ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจของชีวิต ความรู้สึกมีคุณค่าต่อตนเอง ภาวะสุขภาพ ความสุข การปรับตัว ชีวิตที่มีคุณค่าและชีวิตที่มีความหมาย และยังกล่าวถึงความหมายของคุณภาพชีวิตของฟลานาแกน (Flanagan) ว่าหมายถึง ความพึงพอใจของชีวิตในเรื่องต่าง ๆ ประกอบด้วย ความสุขสบายในด้านร่างกาย และองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น การมีกิจกรรมทางสังคม มีการพัฒนาตนเอง และมีความรู้สึกอิ่มเอมใจ มีการพักผ่อนหย่อนใจหรือนันทนาการ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุดต่อชีวิตของบุคคล และเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคล ที่ควรได้รับการตอบสนอง

จากความหมายของคุณภาพชีวิตในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวนั้น อาจสรุปได้ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคล มีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตนเอง มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและการเมืองได้

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

การพิจารณาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนเพราะมีความเกี่ยวข้องกับค่านิยมแต่ละยุคสมัย และมุมมองที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นตัวบ่งชี้ว่าบุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลายท่าน ดังนี้

เฟอร์แรนส์และเพาเวอร์ส (Ferrans & Power, 1985, pp. 15-24) สร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสุขภาพและหน้าที่ ได้แก่ วิธีการรักษาสุขภาพ การได้รับบริการด้านสุขภาพ การพึ่งพาตนเองทางด้านร่างกาย มีชีวิตที่ยืนยาว เพศสัมพันธ์ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ความเครียด กิจกรรมยามว่าง การเดินทาง และการเกษียณอายุ
2. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีเพื่อน การสนับสนุนด้านจิตใจ บ้าน เพื่อนบ้าน มาตรฐานชีวิต สถานภาพทางสังคม การทำงาน การศึกษา และการช่วยเหลือตนเอง
3. ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ ได้แก่ ความสงบสุขของจิตใจ ความศรัทธาของศาสนา จดมุ่งหมายในชีวิต ความพอใจในชีวิต รูปร่างหน้าตา และความสุขของตนเอง
4. ด้านครอบครัว ได้แก่ สุขภาพของสมาชิกในครอบครัว การมีบุตรและมีความสุขในครอบครัวและคู่สมรส

ฟลานาแกน (Flanagan, 1978, pp. 138-147) กล่าวถึง องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 14 เรื่อง ภายใต้ความพึงพอใจในชีวิต (Domain Life Satisfaction) 5 ด้าน ดังนี้

1. ความปกติสุขของร่างกายและองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต ได้แก่
 - 1.1 องค์ประกอบในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยในทรัพย์สิน
 - 1.2 สุขภาพและความปลอดภัยส่วนบุคคลประกอบด้วย การมีความสุข ความปลอดภัยจากการเจ็บป่วยด้านร่างกายและจิตใจ
2. การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ได้แก่
 - 2.1 สัมพันธภาพกับคู่สมรสหรือคู่รัก

2.2 การเลี้ยงดูบุตรหลาน

2.3 สัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว

2.4 สัมพันธภาพกับเพื่อนสนิท

3. กิจกรรมทางสังคม ชุมชนและกิจกรรมของพลเมือง ได้แก่

3.1 กิจกรรมในการให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ในสังคม

3.2 กิจกรรมในท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐ

4. การพัฒนาตนเอง และมีความรู้สึกรักภูมิใจ ได้แก่

4.1 การพัฒนาสติปัญญา มีการเรียนรู้ และมีความสามารถในการแก้ปัญหา

4.2 ความเข้าใจส่วนบุคคล และการวางแผนของตนเอง เช่น การมีเป้าหมายและหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต

4.3 การประกอบอาชีพการงาน ได้รับการยอมรับ และประสบความสำเร็จในงาน

5. สันทนาการ ได้แก่

5.1 การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม

5.2 การได้รับสิ่งบันเทิง เช่น ดุริยทัศน์ ฟังเพลง อ่านหนังสือ

5.3 การหาสิ่งพักผ่อนหย่อนใจ เช่น การออกกำลังกาย เล่นกีฬา และการท่องเที่ยว

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, อ้างถึงในแสงระวี แก้วเมืองฝาง, 2552, น. 15) กล่าวว่า ชีวิตจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

1. มาตรฐานการดำรงชีวิต ได้แก่ มาตรฐานความเป็นอยู่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย อาหาร รายได้ การประกอบอาชีพ และบริการทางสังคม

2. ภาวะประชากร ได้แก่ ขนาด การกระจาย และการเปลี่ยนแปลงทางประชากร

3. ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีสังคม การเมือง การปกครอง ค่านิยม และแบบแผนการใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพ

4. กระบวนการพัฒนา ได้แก่ การค้า อุตสาหกรรม ความช่วยเหลือจากต่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

5. ทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยี เป็นต้น

ส่วน ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 58-60) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และประเทศนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. ระดับความเป็นอยู่ (Level of Living) ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 5 ประการ คือ รายได้ ประชาชาติต่อหัว สุขภาพ ที่อยู่อาศัย สวัสดิการสังคมและการศึกษา ระดับความเป็นอยู่ของบุคคล

และครอบครัวจะดีขึ้นถ้าประชากรภายในประเทศมีรายได้สูง สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดีมีที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัย รัฐบาลการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพและให้โอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ตลอดจนการให้สวัสดิการสังคมเมื่อเจ็บป่วย พักการ และเมื่อชรา รวมถึงการตกงานอีกด้วย

2. การเปลี่ยนแปลงประชากร (Population Dynamics) ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 5 ประการ คืออัตราเพิ่มประชากร อัตราการเกิด อัตราการตาย องค์ประกอบด้านอายุและการย้ายถิ่นรัฐต้องจัดบริการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สวัสดิการ การศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข ศาสนา สาธารณูปโภคให้เหมาะสมกับขนาดของประชากรแต่ละชุมชน ไม่ว่าจะมีคนเกิด เสียชีวิตหรือตั้งอาศัยอยู่ที่ใด ประกอบอาชีพอะไร ต้องมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการของรัฐทั้งสิ้น

3. ทรัพยากร (Resources) ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 5 ประการ คือ มนุษย์ อาหาร เงินทุน ธรรมชาติและเทคโนโลยี ทรัพยากรที่สำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรมนุษย์ ถ้ามนุษย์มีคุณภาพ มีความคิดวิเคราะห์ ตัดสินทางเลือกที่ฉลาดในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพที่ดีจะทำประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติได้มาก แต่ในทางตรงกันข้ามมนุษย์อาจทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่บรรพบุรุษสร้างสมไว้ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ให้สูญสิ้นไปในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้นในยุคของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่มีความเจริญมากจึงต้องเน้นเรื่องคุณธรรมและจิตใจควบคู่กันไป อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอย่างจำกัด นับวันจะหมดไปเนื่องจากความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเกินกว่าที่มนุษย์สามารถจัดหาทรัพยากรจากธรรมชาติมาเพื่อตอบสนองให้ทันกับปริมาณประชากรได้ ในระดับครอบครัวจึงต้องอบรมเลี้ยงดูชี้แนะ ให้การศึกษาแก่สมาชิก ให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและมีคุณภาพ รู้วิธีการจัดหาและใช้ทรัพยากรที่มีอย่างประหยัด คุ้มค่า มีประสิทธิภาพ

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural System) ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 5 ประการ คือ ระบบสังคม ค่านิยมทางศาสนา วิถีชีวิต ค่านิยมทางวัฒนธรรมและระบอบการปกครอง ซึ่งมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว จึงต้องอาศัยอยู่รวมกันเป็นสังคม เมื่อสังคมขยายตัวและมีความซับซ้อนมากขึ้นจึงต้องมีระบบ มีกฎเกณฑ์ที่เรียกว่ารูปแบบการปกครอง นำไปสู่การปฏิบัติที่มาจากความเชื่อ ความศรัทธาและค่านิยมทางศาสนา จนเป็นวิถีชีวิต หรือที่เรียกว่าวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อความสงบสุข นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกระดับ อย่างไรก็ตามระบบสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน

5. กระบวนการพัฒนา (Process of Development) ประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ คือ ลำดับความสำคัญของการพัฒนา ประสิทธิภาพและความสามารถของบุคคล การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและการพัฒนาระบบการค้า การพัฒนาเป็นกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ในทางที่ดีขึ้น โดยจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องสัมพันธ์กันกับปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในด้านคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และประเทศนั้น ดังนั้นประชากรแต่ละสังคมจึงต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามที่แต่ละสังคม กำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้

ศิริ สามสุโพธิ์ (2543) กล่าวอีกว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ประการ มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ถ้าประชากรในสังคมใดขาดคุณภาพในปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง จะทำให้มีผลกระทบถึงข้ออื่น ๆ ด้วย เช่น ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์แต่ขาด กระบวนการพัฒนาที่ดี ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ขาดเงินทุนซึ่งต้องอาศัยการลงทุน จากต่างประเทศ ทำให้ประเทศต้องสูญเสียทรัพยากรส่วนหนึ่งไปโดยไม่จำเป็น และเกิดภาวการณ์ ขาดดุลซึ่งเป็นปัญหาสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระดับคุณภาพชีวิตของประชากร โดยรวม

องค์การอนามัยโลก (WHO, อ้างถึงใน สิริ โนม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต คือ องค์ประกอบด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยีและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, อ้างถึงใน สิริ โนม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4) ได้เสนอองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของคนไว้ 5 ประการ คือ 1) มาตรฐานการดำรงชีพ 2) การเปลี่ยนแปลงของประชากร 3) การศึกษาไว้ซึ่งสังคมและวัฒนธรรม 4) กระบวนการพัฒนาตนเอง และ 5) การนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

จากการศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่าการที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) การมีสุขภาพที่ดี 2) การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ และ 3) ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

ความต้องการและระดับความต้องการของมนุษย์กับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งสำคัญและเป็นความปรารถนาของคนทุกคน คุณภาพชีวิตของคน ในประเทศเป็นปัจจัยสำคัญและบ่งชี้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีความ เจริญก้าวหน้ามากเพียงใด คุณภาพชีวิตมีความสำคัญอย่างมากต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและ ประเทศชาติ ได้มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความต้องการและระดับความต้องการของมนุษย์กับคุณภาพชีวิต ดังนี้

สมใจ เขียวสด (2535, น. 76-78) ได้กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์ตามหลักของ พุทธศาสนามีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย หรือวัตถุ ได้แก่ ปัจจัยจำเป็น 4 อย่าง ประกอบด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

2. ความต้องการทางจิตใจ ความต้องการของมนุษย์ที่อยู่ในหลักธรรม อริยสัจ 4 ได้แก่ ตัณหา อภิภูมิตระกูลและตอนท้ายของพระสงฆ์ในงานมงคล มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ตัณหา ความอยาก ซึ่งเป็นต้นเหตุการเกิดแห่งทุกข์ ความอยากที่แท้จริงของมนุษย์มีอยู่ 3 อย่าง ได้แก่

2.1.1 กามตัณหา หมายถึง ความอยากได้อะไรมีในกาม ได้แก่ อยากได้อะไรมีในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสและมโนภาพ ที่น่าใคร่ น่าชอบใจ อยากได้ลาภ ยศ สรรเสริญ มาเพื่อบำรุงความสุขสำราญของตน

2.1.2 ภวตัณหา หมายถึง เมื่อบุคคลต้องการสิ่งใด และได้สิ่งนั้นมาสมปรารถนาแล้วก็จะมีความพอใจ มีความยึดถือผูกพันอยู่กับสิ่งนั้น อยากให้สิ่งนั้นอยู่กับตนตลอดไป

2.1.3 วิภวตัณหา หมายถึง เมื่ออยากได้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง และได้มาแล้วจึงหวงแหนไว้ อยากให้สิ่งนั้นคงอยู่ แต่ต่อมาเกิดความเบื่อหน่ายในสิ่งนั้น จึงอยากให้สิ่งนั้นพินาศไปเสีย

2.2 อภิภูมิตระกูล เป็นธรรมหมวดหนึ่งที่กล่าวถึง ลาภ ยศ สรรเสริญและสุข ซึ่งเป็นที่ปรารถนาของมนุษย์ทุกคน

2.2.1 ลาภ หมายถึง ทรัพย์สิน เงินทอง และสิ่งของต่าง ๆ

2.2.2 ยศ หมายถึง ตำแหน่งหน้าที่ เจริญยศตรา ปริญญาบัตร หรือวิทยฐานะ

2.2.3 สรรเสริญ หมายถึง คำยกย่องชมเชย ความเคารพนับถือรักใคร่จากบุคคลอื่น

2.2.4 สุข หมายถึง ความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพียบพร้อมสมบูรณ์ทุกอย่าง

2.3 คำให้พรของพระสงฆ์ในงานพิธีมงคลต่าง ๆ ซึ่งพระสงฆ์จะให้พรว่า อายุ วรรณะ สุขัง พลัง มีความหมายดังนี้

2.3.1 อายุ หมายถึง อายุยืนยาว ซึ่งเป็นที่ปรารถนาของมนุษย์ที่ต้องการมีชีวิตอยู่ยืนยาว เพื่อความสุขกับครอบครัวกับสังคม และเป็นที่พึ่ง เป็นมิ่งขวัญของลูกหลาน

2.3.2 วรรณะ หรือ วรรณะ หมายถึง สุขภาพ ผิวพรรณสวยงาม มีความสง่าสมประกอบ

2.3.3 สุขัง หรือ สุข หมายถึง ความสุข ทั้งร่างกายและจิตใจ

2.3.4 พลัง หมายถึง มีกำลังกายเข้มแข็งสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีกำลังกาย กำลังความคิด กำลังใจที่จะประกอบการทำงานอาชีพได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ ศิริ สามสุโพธิ์ (2543) กล่าวสรุปความต้องการของมนุษย์จากทัศนะของพุทธศาสนาได้ว่าเป็นเรื่องธรรมชาติที่มนุษย์ไม่มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ดิ้นรนทะเยอทะยานและมีความอยากได้อีกในลำดับที่สูงกว่าที่เป็น มีความต้องการ ลาภ ยศ สรรเสริญ เพื่อให้ตนเองดูเหมือนเป็นคนมีความสุข เพียบพร้อมสมบูรณ์ทุกอย่าง แต่ทุกคนก็ไม่สามารถได้รับการตอบสนองอย่างเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางสังคมและศักยภาพของตนเอง

ส่วนทิว วงศ์พุด (2535, น. 55-56) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Organic Needs) เป็นสิ่งจำเป็นทางธรรมชาติที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปกติ และเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน ได้แก่

- 1.1 ความต้องการอาหาร
- 1.2 ความต้องการน้ำดื่ม
- 1.3 ความต้องการอากาศไว้หายใจ
- 1.4 ความต้องการพักผ่อน หลับนอน
- 1.5 ความต้องการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย
- 1.6 ความต้องการที่อยู่อาศัย
- 1.7 ความต้องการทางเพศ
- 1.8 ความต้องการเครื่องนุ่งห่ม
- 1.9 ความต้องการยารักษาโรค

2. ความต้องการทางจิตใจ (Psychological Needs) หรือความต้องการทางสังคม เป็นความต้องการขั้นสูงของมนุษย์ ได้แก่

- 2.1 ความต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ต้องการความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจ ต้องการเข้ากับผู้อื่นได้
- 2.2 ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญนับถือและชมเชย
- 2.3 ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จมีโอกาสก้าวหน้า ต้องการที่จะมีชัยชนะต่ออุปสรรคนานัปการ ต้องการเป็นตามที่ยากจะเป็น
- 2.4 ความต้องการที่จะมีความอบอุ่นมั่นคงปลอดภัย ต้องการความมั่นคงในหน้าที่การงาน

ดังนั้น ในขั้นของความต้องการทางจิตใจแล้ว จะเห็นได้ว่าคนเรามีความต้องการที่จะทำงานร่วมกับคนอื่นให้ดีที่สุด และต้องการผลตอบแทนในลักษณะความมั่นคงและปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาความต้องการและระดับความต้องการของมนุษย์กับคุณภาพชีวิตในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวนั้น สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นมา เพื่อเป็นเกณฑ์กำหนดให้ทุกคนได้พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มนุษย์ทุกคนต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงควรรู้จักทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตให้ถูกต้อง รวมทั้งช่วยกันพัฒนาปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมรอบข้างให้ดีขึ้น นำไปสู่การมีคุณภาพที่ดีร่วมกันได้ในที่สุด

ดัชนีชี้วัด เกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิต

ป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2530) ได้กล่าวถึงดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต สรุปได้ดังนี้

1. การได้รับโภชนาการที่ดีและมีประโยชน์ต่อร่างกาย
2. ได้รับสวัสดิการ บริการด้านอนามัยแม่และเด็ก
3. รู้จักการวางแผนครอบครัว และการมีจำนวนบุตรที่เหมาะสมกับฐานะครอบครัว
4. มีครอบครัวที่อบอุ่น
5. มีความเสมอภาคทางการศึกษา ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน
6. การได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายจากหน่วยงานรัฐ
7. มีโอกาสพบประสังสรรค์กับสังคม
8. ความเสมอภาคเชิงพาณิชย์กับสังคมภายนอก
9. มีการดำเนินชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี
10. ได้รับสวัสดิการทางสังคมหรือการประกันสังคม
11. การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
12. การดำเนินชีวิตตามความเหมาะสมกับอัตภาพ

ประเวศ วะสี (2536, น. 13) ได้กล่าวถึง ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตว่า คือ เสรีภาพของมนุษย์ 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านวัตถุ คือ การมีปัจจัยที่เพียงพอ ไม่ต้องถูกบีบคั้นจากความอดอยากหรือขาดแคลน
2. ด้านสังคม คือ ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน สามารถเป็นตัวของตัวเอง และสามารถตัดสินใจที่จะเลือกดำเนินชีวิตที่ถูกต้องด้วยตนเองได้

3. ด้านจิตใจ คือ การมีเสรีภาพจากกิเลสตัณหาที่อยู่ในใจของตนเอง

กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคนอื่น ๆ (2550, น. 15) ได้กำหนดดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตพื้นฐานไว้ในปี พ.ศ. 2549 มีทั้งหมด 8 ข้อ มาพิจารณาร่วมด้วย ดังนี้

1. การบริโภคของครอบครัวหนึ่ง ๆ ในเรื่องของการมีอาหารเพียงพอ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน และเฟอร์นิเจอร์

2. การบริการที่จำเป็นที่จัดให้แก่ชุมชนโดยส่วนรวม ในเรื่องการคมนาคม การศึกษา และวัฒนธรรม สาธารณสุข นำเสนออาศรม โภค เป็นต้น

3. เป้าหมายของการเพิ่มความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผสมผสานกับเรื่องการกระจายรายได้และการกระจายบริการ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมไปยังท้องที่ยากจน และกลุ่มคนที่ยากจน เพื่อบรรลุมาตรฐานขั้นต่ำของการดำรงชีวิต

4. นโยบายที่ใช้ความจำเป็นพื้นฐานจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของประชาชน

5. มีบทบาทในการวางแผนพัฒนาชนบทและมีเป้าหมายที่จะลดการว่างงาน การเพิ่มผลผลิตต่อเนื่องที่ การจัดหาบริการสาธารณสุขให้เพียงพอ

6. มีการเปลี่ยนแปลงระดับความจำเป็นเมื่อเวลาและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป

7. มีวางแผนการพัฒนากฎที่มีทรัพยากรจำกัด

8. ดัชนีทางสังคมที่จะวัดความจำเป็นพื้นฐาน อย่างน้อยต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้ คือ สาธารณสุขในเรื่องของ อายุขัยเฉลี่ย โภชนาการ สุขาภิบาล อัตราการตายของเด็กทารกและอัตราการตายที่มีสาเหตุมาจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาควรมีดัชนีในเรื่องของจำนวนผู้อ่านออกเขียนได้

ส่วนคณะกรรมการประเมินผลโครงการพัฒนาชนบทยากจน (อ้างถึงใน ศิริ สามสุโพธิ์, 2543, น. 70) อธิบายว่าสำหรับประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา และกำลังยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชากรให้สูงขึ้น โฉนดการใช้แผนการพัฒนากฎหมาย จึงได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาความจำเป็นพื้นฐาน ซึ่งอาจถือเป็นเกณฑ์ประเมินคุณภาพชีวิตของคนไทยขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. ได้กินอาหารถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอ
2. มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
3. มีงานทำในสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม
4. ได้รับบริการพื้นฐานที่จำเป็น
5. มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
6. มีการผลิตที่เพียงพอ
7. มีส่วนร่วมกับการปกครองในท้องถิ่น
8. สามารถควบคุมช่วงเวลาของการมีบุตรและจำนวนบุตร
9. ประพฤติตามขนบธรรมเนียมประเพณี หลักศาสนาและรักษาส่งเสริมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่สามารถสรุปเกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิตที่แน่นอน เพราะเกณฑ์ต่าง ๆ มักเกิดจากแนวความคิด ประสบการณ์และผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรแตกต่างกัน แต่มักจะมีเป้าหมายคล้าย ๆ กัน คือ ทางด้านร่างกาย จิตใจและได้รับสวัสดิการ เช่น สุขภาพร่างกาย การศึกษา ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

จากการศึกษาเรื่อง ดัชนีชี้วัด เกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิตในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวนั้น สรุปได้ว่า ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต เป็นเกณฑ์ขั้นพื้นฐานสำหรับพิจารณาว่า บุคคลนั้นมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใด ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า การมีคุณภาพชีวิตที่ดี บุคคลจะต้องมี คุณสมบัติ 6 ข้อ ดังนี้ 1) การมีอาหารสะอาดและปลอดภัยบริโภค 2) มีที่อยู่อาศัยและครอบครัว ที่อบอุ่น 3) มีงานทำเพื่อหาเลี้ยงชีพและครอบครัวของตน 4) ดำรงชีวิตอยู่อย่างความปลอดภัย 5) มีสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชนที่อยู่อาศัย และ 6) ได้รับการคุ้มครองจากหน่วยงานภาครัฐ

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ชาน (Zhan, 1992, pp. 759-800) กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความพึงพอใจในชีวิต (Life-Satisfaction) เป็นสิ่งที่บุคคลรับรู้ถึงสิ่งที่ตน ครอบครองอยู่ระหว่างความปรารถนาที่ตั้งไว้และความสำเร็จที่ได้รับ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ จากอิทธิพลของปัจจัยภายนอก เช่น ภูมิหลังของแต่ละบุคคล ลักษณะเฉพาะ สิ่งแวดล้อม ภาวะ สุขภาพ เป็นต้น
2. ด้านอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) เป็นความเชื่อส่วนบุคคล ที่มีต่อตนเอง จากการ รับรู้พฤติกรรมหรือพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและมองโลกในแง่ดี
3. ด้านสุขภาพ และการทำงานของร่างกาย (Health and Functioning) เป็นความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ซึ่งประเมินได้จาก ทางกายภาพและความสัมพันธ์กับ ครอบครัว สังคมและภาวะด้านร่างกาย
4. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Social Economic) สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม คือ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ และการมีรายได้

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, อ้างถึงใน ชนิดา เล็บครุฑ, 2554, น.8) กล่าวแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตมี 5 ประการ ได้แก่

1. มาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) หมายถึง มาตรฐานความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของประชากรมีความเกี่ยวข้องกับรายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย

และการสังคมสงเคราะห์สิ่งต่าง ๆ นี้ เป็นส่วนสำคัญทำให้มาตรฐานการครองชีพของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้

2. การเปลี่ยนแปลงของประชากร (Population Dynamics) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงประชากรอันเป็นผลมาจากการเกิด การตาย และการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย มีผลให้ประชากรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มจำนวนหรือลดลง การเปลี่ยนแปลงประชากรมีผลกระทบต่อสถานการณ์หลายด้านทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการจัดบริการสาธารณสุขไปทั่ว ปัจจัยต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อคุณภาพชีวิต

3. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Social – Cultural Factors) เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องมีระบบ มีกฎเกณฑ์ที่เรียกว่า รูปแบบการปกครอง กฎหมายและมีแนวปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อและศรัทธาในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกันมีความสงบสุขซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4. กระบวนการพัฒนา (Process of Development) เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องกันและสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อมและทรัพยากร ด้านคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและประเทศนั้น ประชากรแต่ละกลุ่มจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5. ทรัพยากร (Resources) ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตอยู่ในระดับสูง ประเทศใดมีสภาพตรงกันข้ามก็จะมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ทรัพยากรจึงเป็นตัวกำหนดลักษณะประเทศที่ร่ำรวยหรือประเทศที่ยากจนได้

สิริโถม พิเชษฐบุญเกียรติ (2550, น. 112-153) กล่าวว่า แนวทางที่จะทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ ประชาชนต้องมีบทบาทที่ต้องกระทำ 2 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาตนเอง หมายถึงการพัฒนาตนเองด้วยตนเอง หรือการสอนใจตนเองในการสร้างอุปนิสัยที่ดีเพื่อแก้ไขอุปนิสัยที่ไม่ดี ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประโยชน์ในการดำรงอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข ได้แก่

1.1 การพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น ความซื่อสัตย์ การยกย่องผู้ที่ทำความดี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักของส่วนรวม การตรงต่อเวลา การเสียสละตามสถานการณ์ที่เหมาะสม

1.2 การพัฒนาทางด้านอารมณ์ เช่น มีความเชื่อมั่นในตัวเอง การมองโลกในแง่ดี การมีสติ เป็นต้น

1.3 การพัฒนาด้านสติปัญญา เช่น การพัฒนาความรู้ การพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ การพัฒนาความคิด เป็นต้น

1.4 การพัฒนาด้านการเข้าสังคม เช่น มนุษยสัมพันธ์ ความอ่อนน้อมถ่อมตน การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

อย่างไรก็ดี บุคคลควรมีค่านิยมที่เกื้อหนุนการพัฒนาสังคมด้วย เช่น ความมีระเบียบวินัย ความขยันขันแข็งมานะอดทน การอดออมไม่ฟุ้งเฟ้อ ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำงาน ความประหยัด ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การยกย่องผู้ที่ทำความดี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักของส่วนรวม ตรงต่อเวลาและรู้จักเสียสละในทางที่ถูกที่ควร

2. การพัฒนาสังคมโดยการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนาสังคม ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินการ การจัดการตามแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล การรับประโยชน์จากการพัฒนาโดยถือว่าการพัฒนานั้นเป็นของประชาชน ซึ่งสามารถแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมได้ 3 ระดับ คือ

2.1 ระดับเป็นผู้ใช้ประโยชน์ เป็นการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการรับประโยชน์อย่างเดียว โดยไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างอื่น ซึ่งถือเป็นระดับต่ำสุดของการมีส่วนร่วม

2.2 ระดับเป็นผู้ให้ความร่วมมือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นมา ระดับนี้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการคอยให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะขอความร่วมมือจากประชาชนในเรื่องใด และเมื่อใด การรู้จักกาลเทศะ มีความอดทน ควบคุมอารมณ์ได้ดี ต้องตัดสินใจได้รวดเร็ว รู้จักใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสม และเป็นนักฟังที่ดี

2.3 ระดับเป็นผู้ตัดสินใจ ระดับนี้ประชาชนจะเป็นผู้ศึกษาสถานการณ์และตัดสินใจที่จะดำเนินการในเรื่อง ต่าง ๆ นับตั้งแต่การวางแผนการดำเนินการ การประเมินผลและการแบ่งผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งถือเป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วม

สนิท สัตโยภาส, เปรมวดี กิรวาทิ, กิตติชัย ปัญญาวัน และกมลลาศ สาลี สุกัณษิต (2556, น. 38) กล่าวว่าแนวทางที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตควรครอบคลุมใน 8 มิติ คือ 1) มิติด้านการมีงานทำและรายได้ 2) มิติด้านครอบครัว 3) มิติด้านความมั่นคงส่วนบุคคล 4) มิติด้านการสนับสนุนทางสังคม 5) มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม 6) มิติด้านการศึกษา 7) มิติด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ 8) มิติด้านสุขอนามัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวมานั้น สรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

คือ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมที่ตนอยู่อาศัย ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในชีวิตและความสำเร็จที่ได้รับ 2) ด้านความคิด การเห็นคุณค่าในตนเอง 3) ด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ และ 4) ด้านสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ที่กล่าวมานี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตควรพัฒนาให้ประชาชนเป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จรรยาวิชาชีพ และมีระเบียบวินัยในชีวิตด้วย

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ (Maslow, 1964, pp. 6-66) นักจิตวิทยากลุ่มมานุษยวิทยาว่า ผลการศึกษาค้นคว้าของมาสโลว์ เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และยึดถือเป็นต้นแบบแนวคิดในเรื่อง ความต้องการของมนุษย์ ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ ได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์ไว้เป็นขั้นบันได 5 ขั้น สรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการที่จำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ ปัจจัย 4 ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อาหารและรวมทั้งความต้องการพักผ่อน การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ซึ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน และเป็นความต้องการอันดับแรกเหนือกว่าความต้องการสิ่งอื่นใด เช่น ความหิว ความเมื่อยล้า บุคคลจะแสวงหาอาหารเพื่อบรรเทาความหิว ต้องการเวลาพักผ่อน เพื่อบรรเทาความเหน็ดเหนื่อย ในระยะนี้สิ่งที่เขาต้องการมากที่สุด คือ อาหารและเวลาพักผ่อน

2. ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Security Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองทางกายแล้ว สิ่งที่มีมนุษย์มีความต้องการต่อไป คือ ความปลอดภัย ความมั่นคงในอาชีพการงาน มนุษย์มีความต้องการความปลอดภัยทางด้านร่างกายโดยไม่ถูกทำร้าย ไม่ถูกคุกคาม ต้องการความปลอดภัยในเรื่องที่อยู่อาศัยป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้ายได้ ค้ำกันทรัพย์สินได้ ความต้องการความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อบุคคลทุกคนแม้จะเป็นผู้มีเกียรติยศชื่อเสียงหรือผู้มีฐานะต่ำต้อยก็ต้องการความปลอดภัยเช่นกัน เมื่อมนุษย์มีความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ตามที่ตนเองต้องการแล้ว มนุษย์มีความต้องการสูงขึ้นไปอีก คือ ต้องการให้คนอื่นยอมรับและต้องการความรักจากผู้อื่น

3. ความต้องการความรักและการร่วมกิจกรรมในสังคม (Belonging and Social Activity Needs) หลังจากที่มีมนุษย์มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีฐานะทางด้านเศรษฐกิจมั่นคงอย่างพอเพียงแล้ว มนุษย์ย่อมมีความต้องการสิ่งใหม่ คือ ต้องการแสดงตัวในสังคม ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม เพื่อให้สังคมยอมรับ ซึ่งทำให้เกิดความภาคภูมิใจ

4. ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง และตำแหน่งหน้าที่ (Esteem and Status Needs) เมื่อมนุษย์มีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมแล้ว ยังมีความต้องการสูงขึ้นต่อไปอีก คือ ต้องการเป็นคนสำคัญและมีชื่อเสียงให้สังคมยกย่องนับถือ จึงต้องการมีตำแหน่งหน้าที่การงาน

ที่สูงขึ้น มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น การที่มนุษย์จะได้รับการตอบสนองโดยการได้รับการยกย่องนับถือจากสังคมนั้น ตนเองจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญหลายอย่าง ซึ่งสร้างสมขึ้นมาจนได้รับการยอมรับ มีเกียรติยศชื่อเสียงจากสังคม คือ มีความรู้ ความสามารถ ประสบผลสำเร็จในกิจการงาน มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง มีฐานะมั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเสียสละทั้งเวลาและทรัพย์สินให้แก่สังคม เป็นต้น

5. ความต้องการความสมหวัง ความสำเร็จในชีวิตด้วยตนเอง (Self-Realization and Fulfillment Needs) ถ้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองตามลำดับขั้นของความต้องการในลำดับก่อน ๆ จนพอใจแล้ว ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นความปรารถนาให้มีความสำเร็จในชีวิตตามอุดมการณ์ หรือความหวังที่ตั้งเอาไว้เมื่อทำได้ ประสบผลสำเร็จทุกประการแล้วแสดงถึงว่าบุคคลนั้น ได้ทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ซึ่งได้รับผลตอบแทนคือ ความสำเร็จในชีวิต

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชน ปกาเกอญอภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นได้ว่า คุณภาพชีวิตของเยาวชนปกาเกอญอภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นควรประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่ 1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ 1.2) เครื่องนุ่งห่ม 1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 1.4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต 1.5) สิ่งแวดล้อม 2) ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่ 2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 3) ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-Supporting) ได้แก่ 3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3.2) การทำบัญชีครัวเรือน

ทฤษฎีภาวะผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นคำที่มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางและเป็นที่ยอมรับกันว่ามีความสำคัญและมีการเริ่มต้นศึกษาตั้งแต่ในอดีตมาเป็นระยะเวลายาวนานมาก จึงไม่แปลกที่พบว่าภาวะผู้นำเป็นปรากฏการณ์สากล และมีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์และการอยู่รอด ซึ่งจะพบว่าความสำเร็จของสังคมหรือประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของหัวหน้าหรือผู้นำผู้ปกครอง ผู้บริหาร รวมทั้งสมาชิกที่อาศัยอยู่ในกลุ่มเหล่านั้น มีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

สต็อคคิล (Stogdill, อ้างถึงใน ภาวรัตน์ พันธุ์แพ, 2546, น. 9-10) ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่าหมายถึง คุณลักษณะของแต่ละบุคคล พฤติกรรมที่แสดงออก อิทธิพลที่มีต่อผู้อื่น รูปแบบของ

ปฏิสัมพันธ์ บทบาท อาชีพ ตำแหน่งทางการบริหาร ตลอดจนการที่บุคคลอื่นยอมรับอิทธิพลที่เกิดจากกฎระเบียบของผู้หน้านั้น

เบส (Bass, อ้างถึงในสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2548, น. 4-6) รวบรวมความหมายของภาวะผู้นำออกเป็น 12 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาวะผู้นำในฐานะที่เน้นกระบวนการของกลุ่ม โดยผู้นำจะเป็นจุดศูนย์กลางของกิจกรรมกลุ่ม เป็นจุดรวมของความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน
2. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นบุคลิกภาพและผลของบุคลิกภาพ ยึดหลักด้านคุณลักษณะ ประทับหรือคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นของตัวผู้นำเอง ซึ่งสามารถทำให้ผู้อื่นเต็มใจที่จะปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จ
3. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการกระทำหรือพฤติกรรม เน้นการกระทำในส่วนของผู้ผู้นำที่มีผลให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำร่วมกับผู้อื่นในการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน
4. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยในการจูงใจและการประสานงานขององค์กรเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด
5. ภาวะผู้นำในฐานะเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ เชื่อว่าภาวะผู้นำเป็นผลหรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มเป็นหลัก
6. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นความแตกต่างของบทบาท เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการบทบาทของบุคคลอื่นเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ระบบสังคม
7. ภาวะผู้นำในฐานะที่มุ่งด้านโครงสร้าง เป็นกระบวนการในการริเริ่มและดำรงรักษาโครงสร้างของบทบาทและรูปแบบความสัมพันธ์ของบทบาทต่าง ๆ มีการระบุหน้าที่ของภาวะผู้นำในการทำให้ระบบการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ภาวะผู้นำในฐานะเป็นศิลปะที่ก่อให้เกิดการยินยอมตาม เป็นการใช้อิทธิพลในลักษณะทิศทางเดียวคือ จากผู้นำถึงผู้ตามโดยไม่สนใจต่อความต้องการของผู้ตามหรือเป็นศิลปะที่ก่อให้เกิดการยินยอมที่ผู้อื่นยอมปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้นำต้องการ
9. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการใช้อิทธิพล เป็นการใช้อยุทธศาสตร์ด้วยวาจาและการและกระบวนการสื่อสารให้เกิดการเห็นคล้อยตาม หรือเป็นกิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เมื่อบุคคลเหล่านั้นมีความต้องการเช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความร่วมมือในการไปสู่ความสำเร็จ
10. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นรูปแบบของการจูงใจ เป็นการจูงใจผู้อื่นด้วยวิธีการใช้เหตุผลอย่างหนักแน่นเพื่อให้เกิดการเห็นดีเห็นงามตามตน

11. ภาวะผู้นำในฐานะความสัมพันธ์ของอำนาจ เป็นการนิยามภาวะผู้นำที่มาจากบทบาทการใช้อำนาจที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกของกลุ่ม ได้แก่ อำนาจจากการอ้างอิง อำนาจจากความเชี่ยวชาญ อำนาจจากการให้รางวัล อำนาจจากการบังคับ และอำนาจตามกฎหมาย เป็นต้น

12. ภาวะผู้นำในฐานะเป็นการผสมผสานขององค์ประกอบต่าง ๆ เกิดขึ้นจากการผสมผสานนิยามต่าง ๆ ของภาวะผู้นำ เกิดเป็นภาวะผู้นำขึ้นใหม่ ให้ความหมายที่กว้างขวางครอบคลุมหลายด้านมากขึ้น เช่น ภาวะผู้นำคือการใช้อิทธิพลที่ไม่ได้บังคับข่มขู่ เพื่อประสานสมาชิกให้รวมตัวเป็นกลุ่มในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม หรือการผสมผสานระหว่างอำนาจกับบุคลิกภาพ

ยูลค์ (Yulk, อ้างถึงในรัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556, น. 12-13) ได้แสดงตัวอย่างคำจำกัดความหรือความหมายของภาวะผู้นำ ซึ่งได้มีการนำเสนอใน 50 ปีที่ผ่านมา ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ เป็นพฤติกรรมของบุคคล ในการดำเนินการนำกิจกรรมของกลุ่มเพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน (Hemphill and Coons, 1957)

2. ภาวะผู้นำ เป็นการเพิ่มขึ้นของอิทธิพลที่มีและอยู่เหนือการยอมรับอย่างอัตโนมัติต่อการชี้นำอันเป็นกิจวัตรขององค์การ (Katz and Kahn, 1978)

3. ภาวะผู้นำ เป็นการปฏิบัติเมื่อบุคคลได้รับการจัดการให้ทำบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวกับสถาบัน การเมือง จิตวิทยา และแหล่งทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อที่จะกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมและจงใจให้ผู้อื่นทำตาม (Burns, 1978)

4. ภาวะผู้นำ เป็นการตระหนักถึงกระบวนการที่แต่ละบุคคลหรือหลายคนสามารถประสบความสำเร็จในความพยายามที่จะกำหนดและอธิบายความเป็นจริงของผู้อื่น (Smircich and Morgan, 1982)

5. ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มที่ถูกจัดการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (Ranch and Behling, 1984)

6. ภาวะผู้นำ เป็นการทำให้วิสัยทัศน์ชัดเจนขึ้น ทำให้คุณค่ามีความชัดเจนและสร้างสภาพแวดล้อมที่ซึ่งทำให้สิ่งต่าง ๆ สามารถบรรลุถึงความสำเร็จได้ (Richards and Engle, 1986)

7. ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่ให้อุดหนุน หรือทิศทางที่มีความหมาย ทำให้เกิดความพยายามร่วมกัน และความปรารถนาที่จะบรรลุจุดมุ่งหมาย (Jacobs and Jaques, 1990)

8. ภาวะผู้นำ เป็นความสามารถที่จะก้าวออกจากวัฒนธรรม เพื่อที่จะเริ่มต้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีวิวัฒนาการที่จะสามารถปรับตัวได้มากขึ้น (Schein, 1992)

9. ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่ให้ความหมายกับสิ่งที่ผู้คนกำลังทำร่วมกันเพื่อที่คนจะได้เข้าใจและอุทิศตัว (Drath and Palus, 1994)

นอกจากนี้ Yukl ยังได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า ความหมายส่วนใหญ่ของภาวะผู้นำสะท้อนให้เห็นถึงสมมติฐานที่เกี่ยวกับ กระบวนการซึ่งบุคคลหนึ่งมีความตั้งใจที่จะใช้อิทธิพลเหนือคนอื่น ๆ ในการนำในโครงสร้างและการอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม และการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มหรือในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับลอว์นี่ (Lawney, อ้างถึงใน รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556, น. 13) ที่กล่าวว่าอย่างไรก็ตาม พบว่าความหมายของภาวะผู้นำที่มีอยู่มากมายนั้น มีความแตกต่างกันในหลายแง่มุม เช่น เรื่องของการใช้อิทธิพล ผู้ที่ใช้อิทธิพล จุดมุ่งหมายในการใช้อิทธิพล ลักษณะของการใช้อิทธิพล และผลลัพธ์ของการพยายามใช้อิทธิพล และยังมีบางความหมายที่นิยามแตกต่างไปว่าภาวะผู้นำไม่ใช่เป็นเพียงการกระทำ ภาวะผู้นำเป็นชีวิตของเรา เป็นวิถีการดำเนินชีวิต ภาวะผู้นำเกิดขึ้นจากภายใน ภาวะผู้นำเกี่ยวกับว่าเราเป็นใคร มากเท่า ๆ กับว่า เราทำอะไร

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2548, น. 3) สรุปความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจน เพื่อให้ผู้อื่น หรือผู้ตามรับรู้ว่า อะไรคือความสำคัญ ช่วยให้เห็นทิศทางและความมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2556, น. 14) สรุปความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง คุณลักษณะ พฤติกรรม ความสามารถ หรือกระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์ หรือเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่น กลุ่มคน สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความปรารถนา ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา การยอมรับ ความพยายาม การอุทิศตัว การใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด และช่วยเพิ่มพลังอำนาจของผู้อื่น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

วิเชียร วิทษอุดม (2549, น. 3) สรุปความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา เมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกันหรือรวมอยู่ในเหตุการณ์เดียวกันในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ ภาวะผู้นำจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการฝึกฝนของแต่ละบุคคล

จากการให้ความหมายของภาวะผู้นำจากผู้รู้หลาย ๆ ท่านในข้างต้นที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยสรุปความหมายของภาวะผู้นำได้ว่า เป็นกระบวนการของบุคคลไม่ว่าอยู่ในตำแหน่งใดก็ตามในการสร้างแรงบันดาลใจ การใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด สร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนให้บุคคลอื่นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ผู้นำหรือองค์กรต้องการ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จหรือบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นคำที่เก่าแก่ที่สุดคำหนึ่งในอารยธรรมของโลก ซึ่งในทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมามีพบว่าความสำเร็จของกลุ่มของสังคมหรือของประเทศหรือของอารยธรรมต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับ

กับภาวะผู้นำของหัวหน้าหรือผู้นำ ผู้ปกครอง ผู้บริหารหรือของสมาชิกในกลุ่มเหล่านั้น ซึ่งรัตติกรณ์ จงวิศาล (2556, น. 56-59) กล่าวว่า จากการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำตั้งแต่ในอดีต พบผลการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์จำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารจัดการสำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กรหรือความสำเร็จขององค์กรและบุคลากรหรือพนักงานขององค์กร บ่อยครั้งพบว่าภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร และจากการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนความสำคัญของภาวะผู้นำ พบว่า บุคลากรที่มีภาวะผู้นำจะให้ความสนใจในบุคคล มุ่งเน้นในการสร้างแรงจูงใจและการสร้างแรงบันดาลใจผู้อื่น เน้นความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของ อิทธิพลส่วนบุคคล โดยการใช้อิทธิพลที่ไม่เน้นการใช้อำนาจบังคับ มีการเพิ่มพลังอำนาจให้แก่ ผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้งานน่าสนใจ ทำท่าย และดึงดูดคนให้มาร่วมกันทำงาน ส่วนงานที่สำคัญ มากที่สุดอย่างหนึ่ง คือ การช่วยให้ผู้อื่นได้รับการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้า โดยการเป็นโค้ช หรือผู้อำนวยความสะดวก ผู้ที่มีภาวะผู้นำไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ ภาวะผู้นำไม่ใช่เพียงแค่การมีทักษะต่าง ๆ แต่ยังต้องมีคุณสมบัติส่วนบุคคลเฉพาะหลายประการที่เป็นนามธรรม มองเห็นได้ยาก แต่มีพลังอำนาจมาก มีจริยธรรมสูงและทำในสิ่งที่ถูกต้อง ยึดมั่นใน หลักการ มีความกระตือรือร้น ความกล้าหาญ ถ่อมตัว คำนึงถึงผู้อื่นอย่างจริงใจ รับใช้ผู้อื่น รับฟัง และเชื่อถือไว้วางใจผู้อื่น มีความรู้และเข้าใจในเรื่องคน เอาใจใส่ผู้อื่น คำนึงถึงสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ และมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำที่ดีสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มี คุณค่าและมีความจำเป็นต่อการนำองค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย มีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้นำสามารถสร้างความแตกต่างในด้านความสำเร็จหรือ ล้มเหลวของกลุ่มด้วย ดังนั้น คนจำนวนมากจึงตระหนักว่าภาวะผู้นำจะเป็นหนทางนำพวกเขาไปสู่ หนทางแห่งความสำเร็จ และต้องการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง อย่างไรก็ตาม ยังมีองค์กรอีกเป็น จำนวนมากที่มีความต้องการพัฒนาผู้บริหารและพนักงานให้มีภาวะผู้นำ เพราะเห็นความสำคัญว่า ภาวะผู้นำของบุคคลในองค์กรจะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเรื่อง ความสำคัญของภาวะผู้นำ ในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวมานี้ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ของบุคคลที่อยู่ในองค์กรหรือ หน่วยงานทุกแห่ง เพราะผู้ที่มีภาวะผู้นำจะมีความสามารถในการจัดการงานที่มีความยาก ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาที่พบ มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือ ในการทำงาน มีความรับผิดชอบในการทำงาน นั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วง ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ ยังสามารถกระตุ้นหรือเสริมแรงให้ผู้ร่วมงานหรือคนรอบข้างปฏิบัติตาม โดยที่ผู้ปฏิบัติตามไม่รู้สึกรว่า ถูกบังคับ นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรหรือหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ

วิเชียร วิทยอุดม (2549, น. 255-256) กล่าวว่า ทักษะที่สำคัญสำหรับการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล มักจะได้อมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์มากกว่าโปรแกรมฝึกที่เป็นทางการ พฤติกรรมและค่านิยมที่เหมาะสมสามารถเรียนรู้ได้จากผู้นำที่มีความสามารถ ซึ่งนับได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในการที่จะเลียนแบบ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นผลมาจาก

1. ระดับความท้าทายของงาน ความท้าทายของงานขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น การจัดการที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง ความรับผิดชอบในงานที่มักพบปัญหาบ่อยครั้ง การโน้มน้าวผู้คนโดยปราศจากการใช้อำนาจ การจัดการกับแรงกดดันจากภายนอก และรวมทั้งการทำงานโดยปราศจากคำแนะนำและการสนับสนุนการเป็นผู้นำ ทำให้ผู้จัดการต้องคอยหาข้อมูลใหม่ ๆ มองปัญหาในมุมที่ต่างออกไป สร้างสัมพันธภาพที่ดีในหมู่ผู้ร่วมงาน ลองทำพฤติกรรมใหม่ ๆ เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และพัฒนาความเข้าใจในตนเองให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำ ผู้จัดการจะได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และได้ความมั่นใจในตนเองเพิ่มมากขึ้น โดยที่การเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นหมายรวมถึงทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว

2. ความหลากหลายของงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้มีการเรียนรู้และพัฒนามากขึ้น รวมทั้งมีความท้าทายของงานนั้น ๆ ด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การปรับตัวของผู้จัดการให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ และพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาใหม่ ๆ นั้น วิธีการที่ทำให้เกิดความหลากหลายของงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น มอบหมายงานพิเศษในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งหนึ่ง ๆ อยู่ และมีการหมุนเวียนผู้จัดการแต่ละแผนกที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่างกัน

3. การทบทวนการประเมิน การเรียนรู้จะมีมากขึ้นต่อเมื่อคนได้รับการประเมินผลพฤติกรรมที่แม่นยำของพวกเขา ซึ่งผลการประเมินเหล่านี้จะถูกนำมาวิเคราะห์ถึงสิ่งที่พวกเขาได้ประสบการณ์และได้เรียนรู้

รัตติกาล จงวิศาล (2556, น. 441-443) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาความสามารถของบุคคลให้มีประสิทธิผลทั้งทางด้านบทบาทและกระบวนการ ซึ่งบทบาทและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเป็นการอำนวยความสะดวกในการกำหนดทิศทางการปรับทิศทางหรือการทำให้คนหรือทีมงาน ทำงานสอดคล้องไปกับเป้าหมายขององค์กรและช่วยรักษาความผูกพันของกลุ่มคนที่ทำงานร่วมกัน

ปัจจัยที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ ที่องค์การจำเป็นต้องให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาผู้นำ คือ การประเมินผล ความท้าทาย และการสนับสนุน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินผล ทำให้บุคคลได้ตระหนักรู้ว่าตนเองอยู่ในตำแหน่ง ความสามารถระดับการทำงาน ภาวะผู้นำระดับไหนในขณะนั้น จุดที่ควรนำมาพัฒนาตนเองในปัจจุบันคืออะไร โดยหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของการประเมินผล คือ การให้มาตรฐานสำหรับการพัฒนาในอนาคต การกระตุ้นให้บุคคลประเมินตนเองและทำให้เห็นช่องว่างระหว่างความสามารถและผลการปฏิบัติงานในปัจจุบันกับเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต

2. ความท้าทาย ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถใหม่ หรือทำให้เกิดความก้าวหน้าขึ้น ความรู้สึกท้าทายมีความหมายแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล โดยสิ่งที่เป็นความท้าทายอาจมีได้หลายอย่าง เช่น ความแปลกใหม่ ประสบการณ์ที่ต้องการทักษะใหม่ ๆ และวิธีการใหม่ ๆ เป้าหมายที่ยาก การทำงานที่หนักขึ้น การทำงานให้แตกต่างออกไปเพื่อที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เป็นต้น ความท้าทายหรือความยากลำบากจะผลักดันให้บุคคลเผชิญหน้ากับตนเอง ยอมรับความผิดพลาดของตนเอง พากเพียรและรู้วิธีการรับมือกับความขัดแย้ง ความท้าทายหรือความยากลำบากเหล่านั้น

3. การสนับสนุน มีส่วนช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับการคืนรน ต่อสู้และความเจ็บปวดในระหว่างกระบวนการพัฒนา การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชามีความสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเกิดการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ นอกจากนั้นองค์กรยังต้องสนับสนุนทรัพยากรที่บุคคลต้องการเพื่อความสำเร็จของการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง โดยองค์กรนั้นมักมีระบบที่ส่งเสริมและเสริมพลังการเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้จากความผิดพลาด

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ ในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลาย ดังกล่าวนั้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพที่ชุมชนหรือสังคมจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการสร้างภาวะผู้นำ คือ 1) ระดับความท้าทายของงานที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถใหม่หรือทำให้เกิดความก้าวหน้าขึ้น 2) ความหลากหลายของงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้มีการเรียนรู้และพัฒนามากขึ้น รวมทั้งมีความท้าทายของงานนั้น ๆ ด้วย และ 3) การทบทวนการประเมิน ซึ่งผลการประเมินจะถูกนำมาวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เป็นประสบการณ์และเคยได้เรียนรู้มา ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือได้จากผู้นำที่มีความสามารถ ซึ่งนับว่าเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างยิ่งในการที่จะเลียนแบบหรือเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองต่อไป

ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก

เอแดร์ (Adair, 2547, น. 29-34) กล่าวว่า การสร้างผู้นำนั้น สามารถทำได้ เหมือนกับทักษะต่าง ๆ ที่สามารถฝึกให้เกิดความเป็นเลิศได้ เพราะผู้นำไม่ใช่เป็นพรสวรรค์ที่มีมาแต่เกิด ผู้นำ

ต้องตัดสินใจ ต้องรู้จักใช้เวลาให้เหมาะสมในการบริหาร เพื่อสื่อความคิดของตนออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจซึ่งเรียกว่าผู้นำที่เน้นภารกิจเป็นแกนหลัก (Action Centred Leadership : ACL) ซึ่งเป็นการผนวกองค์ประกอบสามอย่างเข้าด้วยกัน คือ ภารกิจ ทีมงานและบุคคล เข้าด้วยกัน

การเน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลักมาจากแนวคิดของ มาสโลว์และเฟดเดอร์ริคเฮิสเบิร์ก รวมเข้าด้วยกัน คือ เน้นความต้องการของมนุษย์ และถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองผลจะออกมาถ้าเหลือแค่ไหน ซึ่งเอแดร์ได้นำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในเชิงรูปธรรมที่แซนเฮริสในเวลาต่อมาทางสมาคมอุตสาหกรรม ได้นำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ทำให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอแดร์ (Adair, 2547) ได้ให้สัมภาษณ์นิตยสาร “Director Magazine” ในปี ค.ศ. 1988 ซึ่งให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างการนำกับการจัดการ ว่าแตกต่างกันอย่างไร

ผู้นำ (Leadership) เป็นการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน คำว่า “Lead” เป็นภาษาของแอ่งโกลแซกซ์ัน ใช้กันมากทางยุโรปตอนเหนือ มีความหมาย หนทาง ทิศทาง ถนน หรือทางเดินของทะเล คือ พอเราสำเนียงเข้าใจถึงคำนี้ได้ เรารู้ว่าเราจะทำอะไรต่อไป ขึ้นตอนต่อไปคืออะไรในขณะเดียวกัน คำว่า “Manage” เป็นคำละติน มาจากคำว่า “Manus” ซึ่งแปลว่าด้วยมือ คือ ถือดาบ หอกหรือจัดการกับม้า จัดการกับเรือ หรืออะไรก็ตามที่เกี่ยวกับเครื่องจักรกล เป็นนิยามที่คล้าย ๆ กับอะไรก็ได้ที่เป็นไปในทางเทคนิค เช่น วิศวกรรม การบัญชี หรืออะไรซักอย่างที่ออกมาเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม คำว่า “Management” นั้นก็มีคุณค่าในการแปลออกมาเป็นรูปธรรมไม่น้อย ซึ่งแตกต่างจากคำว่า “Leadership” การ “Manage” นั้นคือการเน้นไปที่การควบคุมเพื่อให้สิ่งที่เราต้องการถึงเป้าหมายได้สำเร็จลงได้ เช่น การควบคุมการเงิน หรือการอภิบาลรัฐ จัดต้องอาศัยการควบคุม คำว่า “Leaders” นั้นไม่เน้นไปในการควบคุม คำว่า “Leaders” จึงไม่ค่อยเก่งในการอภิบาลหรือการควบคุม

สิ่งที่ผู้นำ “Leaders” น่าจะเป็น และเป็นให้ได้ดี คือการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น แต่ตัวผู้นำเองก็ต้องมีแรงบันดาลใจ หรือมีความต้องการอย่างแรงกล้าเช่นกัน พร้อมทั้งสามารถอุทิศตนให้กับภารกิจอันนั้น สามารถสื่อความคิดและความกระตือรือร้นออกมาให้ผู้อื่นได้เห็นไม่ใช่แรงจูงใจที่สถาบันธุรกิจชอบพูดถึงกัน เพราะแรงจูงใจไม่ใช่แรงบันดาลใจ แรงจูงใจมีภาพลักษณ์และการปฏิบัติคล้าย ๆ กับการทำอะไรที่แยกส่วนจากกันได้ ดังกับเครื่องยนต์

ผู้นำคือผู้ที่สร้างทีมได้ ทีมต้องมีผู้นำ ผู้นำต้องสร้างทีมและสุดท้ายก็คือคุณอาจถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการได้หรือเป็นผู้บริหารได้ แต่คุณอาจจะไม่ได้รับการยอมรับในฐานะของผู้นำ ผู้นำจะต้องชนะใจของผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

แนวคิดของเอแดร์ (Adair, 2547) คือ ภารกิจคือแกนหลักในการปฏิบัติงาน เขาเชื่อว่าการทำงานเป็นทีมนั้น จะต้องมีการแชร์ร่วมกันทางด้านความคิดอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความจำเป็นในการที่จะสร้างภารกิจร่วมให้เกิดขึ้นมา
2. ความจำเป็นในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับทีมได้
3. การผนวกความจำเป็นของสมาชิกของทีมทุกคนมารวมกันให้หมดว่า แต่ละคนนั้นต้องการอะไร

องค์ประกอบสามประการนี้ ที่เอแดร์เรียกว่า รูปแบบวงกลมสามรูปที่ซ้อนกัน (Three-Cycle Model) ถ้าวางกลมใดเกิดความบกพร่องขึ้นมา ก็จะทำให้วงกลมที่เหลือพลอยบกพร่องไปด้วย ตัวอย่าง คือ ความล้มเหลวที่จะสร้างภารกิจหรือไม่มีภารกิจเลยนั้น จะทำให้เกิดการขาดสำนึกของทีมและทำให้ระดับของความพึงพอใจของพนักงานลดต่ำลง การเห็นเป็นภาพในเชิงรูปธรรมคือการนำวงกลมสามรูปมาวางซ้อนกันไปมา แล้วลองเอาเหรียญปิดวงกลมใดวงกลมหนึ่ง ก็จะทำให้วงกลมที่เหลือขาดและซ้อนกันไม่ได้อีกต่อไป ดังนั้น การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในวงกลมก็จะนำไปให้เกิดการหมุนของวงกลมที่เหลือตามไปด้วย

เอแดร์ (Adair, 2547) ได้จัดระบบว่าด้วยหน้าที่ของผู้นำนั้น ควรประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) คือการนำเอาข้อมูลที่จำเป็นที่มีเท่าที่จะมากได้และตั้งเป้าหมายว่า ภารกิจของทีมนั้นคืออะไร
2. การให้ข้อมูล (Informing) การให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อพนักงานและการรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สรุปความคิดและภารกิจให้ชัดเจน
3. การสนับสนุน (Supporting) ยกย่องสมาชิกของทีม ให้คำแนะนำ ลดความกดดัน สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร สร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกของทีมเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำให้ภารกิจแล้วเสร็จ
4. การควบคุม (Controlling) คงไว้กับมาตรฐานที่ได้เห็นพร้อมกันในทีม รักษาระดับมาตรฐานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ศึกษาว่าจะลงมือปฏิบัติเมื่อไร และจะตัดสินใจเมื่อไร
5. การประเมิน (Evaluating) ศึกษาความเป็นไปได้ของความคิดต่าง ๆ ติดตามผลที่ตามมาเป็นระยะ ๆ ประเมินการทำงานของทีมงาน ช่วยและส่งเสริมให้สมาชิกของทีมรู้จักการทำประเมินตัวเองด้วยเช่นกัน

หน้าที่ของผู้นำคือกุญแจสำคัญที่เอแดร์ (Adair, 2547) ได้พยายามนำมาประยุกต์ใช้กับทฤษฎีที่ว่าด้วยการเน้นภารกิจหน้าที่เป็นแกนหลัก โดยนำรูปแบบของวงกลมสามวงผนวกเข้าด้วยกันโดยส่วนย่อยกลายเป็นส่วนรวม และนำส่วนรวมมานั้นเป็นภารกิจ ซึ่งถือเป็นแกนหลักในการพัฒนาองค์กร

การนำความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ มาเข้าด้วยกัน จะทำให้เกิดระดับของการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ และเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย

ศาสตร์ต่าง ๆ ที่นำเข้ามาประกอบ เช่น ของมาสโลว์ ที่พูดถึงลำดับของความจำเป็น หรือจากอองเดร ฟาโยล ที่พูดถึงหน้าที่ของการบริหารนั้นมีอะไรบ้าง และจากการนำศาสตร์ของท่านต่าง ๆ เหล่านี้มาผนึกเข้าด้วยกัน จึงทำให้เกิดหนังสืออย่าง “The Understanding Motivation” ที่เอแดร์ได้เขียนขึ้นมาเพื่อสนับสนุนความคิดที่ตกผลึกของเขา ในเรื่องของการสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจ นอกจากนี้เขายังได้ออกหนังสือชื่อ “Fifty-Fifty Rule” ที่อธิบายว่า แรงจูงใจของคนเรานั้นมาจากภายในร้อยละ 50 และมาจากภายนอกอีกร้อยละ 50 ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับความคิดของมาสโลว์ และจากความคิดของเอิกซ์เบิร์ก โดยที่ท่านทั้งสองนี้มองว่าแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจนั้นเกิดขึ้นจากภายในตัวคน

เอแดร์ (Adair, 2547) ใช้กฎห้าสิบ-ห้าสิบ (Fifty-Fifty) นี้มาใช้ในการสร้างทีมด้วยเช่นกัน ในหนังสือชื่อ “Effective Teambuilding” (1986) ของเขาได้บอกว่าการกระทำภารกิจให้สำเร็จได้นั้นร้อยละ 50 มาจากทีม ส่วนอีกร้อยละ 50 มาจากผู้นำทีม ถ้ามองกันอย่างลึกซึ้งก็ถือว่าเป็นอุบายอย่างหนึ่งเพราะถ้าตัวทีมและตัวผู้นำถูกแบ่งเป็นครึ่ง ๆ แล้ว เวลาเมื่อใดผิดพลาดขึ้นมาแต่ละฝ่ายก็ไม่สามารถจะไปโทษอีกฝ่ายได้อย่างเต็มปาก เพราะความสำเร็จนั้นเกิดจากการกระทำจากสองฝ่ายร่วมกัน

เอแดร์ อินเตอร์เนชันแนล (Adair International, Ltd. 2017, p. 5) กล่าวว่า การสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ควรมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การกำหนดภารกิจ (Defining Task) หมายถึง การรับรู้และทำความเข้าใจกับเป้าหมายวัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ของงาน
2. การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการของการเป็นผู้นำในการกำหนดแผนการดำเนินงาน
3. การวิเคราะห์การดำเนินงาน (Briefing) หมายถึง การสื่อสารวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานด้วยความชัดเจนและกระชับ
4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การดำเนินงานด้วยความระมัดระวังจนประสบความสำเร็จ โดยสามารถรวมแก้ไขข้อผิดพลาดเมื่อเกิดปัญหาได้
5. การสนับสนุน (Supporting) หมายถึง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สามารถให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน เพื่อให้สามารถดำเนินงานต่อไปจนประสบผลสำเร็จ
6. การประเมิน (Evaluating) หมายถึง การเรียนรู้ผลสำเร็จและความล้มเหลวที่เกิดขึ้นและหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาเรื่อง ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ในทัศนะของเอแดร์ (Adair) สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้กับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้ดังนี้ ผู้นำเยาวชนปกาสัยเกอญอ

ควรมีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) หมายถึง ผู้นำเยาวชนสามารถกำหนดเป้าหมาย เพื่อจัดทำแผน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่นั้นได้ 2) การให้ข้อมูล (Informing) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกาศะญอสามารถการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ สามารถอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ 3) การสนับสนุน (Supporting) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกาศะญอสามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่นั้นให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนโครงการ 4) การควบคุมและประเมินผล (Evaluating and Controlling) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกาศะญอสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการและประเมินผล การดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่นั้น

ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ (Servant Leadership)

ความหมายของภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ

สปีเยร์ส (Spears, อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง, 2553, น. 25) กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ หมายถึง การให้บริการเป็นอันดับแรกและการสร้างสัมพันธภาพที่ดี โดยการสร้างบรรยากาศให้การทำงานเป็นทีม การรับฟังทุกเรื่องจากผู้ร่วมงาน

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง (2553, น. 25) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ หมายถึง การที่ผู้นำทำตนให้เป็นประโยชน์และคิดว่าตนเป็นทรพยากรหนึ่งในการทำงาน ผู้นำจะบริการและให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานในการทำงาน เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

มัทนา นิถานานนท์ (2557, น. 17) กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ หมายถึง ลักษณะ พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นจากภายในของบุคคลที่ต้องการบริการผู้ร่วมงานเป็นอันดับแรก กล่าวคือ การทำงานที่ผู้นำเชื่อมั่นในความสามารถของผู้ร่วมงาน และอาศัยความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน เพื่อให้บริการตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยที่ผู้นำเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก

สรุปความหมายของภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการได้ว่า หมายถึง การที่ผู้นำให้ความร่วมมือ ให้ความสะดวกแก่ผู้ร่วมงาน สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน รับฟังปัญหา และคอยให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานอยู่เสมอ ให้การสนับสนุนเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ

ลูสเซอร์และอาชัว (Lussier & Achua, 2001, น. 393) กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ ได้แก่

1. ช่วยให้ผู้อื่นได้ค้นพบตัวตนที่แท้จริงของตนและมองเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล กล่าวที่จะพูดในเรื่องจุดด้อยของตนเองอย่างเปิดเผยเพื่อพร้อมต่อการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา
2. ได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน เป็นผู้ที่มีความจริงใจและไม่ยึดติดกับตำแหน่ง
3. ให้บริการด้วยความจริงใจโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว
4. รับฟังปัญหาต่าง ๆ จากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการหาทางแก้ไขปัญหาโดยมีความไว้วางใจเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้ได้วิธีแก้ไขปัญหาค่ดีที่สุด

ยูกัล (Yukl, 2006, น. 404) กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ เป็นความรับผิดชอบของผู้นำในการ ปกป้อง ดูแล ไว้วางใจในการมอบอำนาจให้แก่ผู้ร่วมงาน ด้วยความจริงใจ ใส่ใจ รู้ถึงความต้องการของผู้ร่วมงานและพัฒนาความรู้ ความสามารถให้แก่ผู้ร่วมงานตามความต้องการโดยคำนึงถึงความแตกต่างในแต่ละหน้าที่ของบุคคล ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

กรีนลีฟ (Greenleaf, อ้างถึงใน จิรวรรณ เล่งพานิชย์, 2554, น. 19-20) จำแนกคุณลักษณะของภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ 10 ประการ ได้แก่

1. การฟัง (Listening) หมายถึง ความพยายามในการสื่อสาร การเปิดใจรับฟังผู้อื่นเพื่อการตัดสินใจอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์
2. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หมายถึง การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เพราะมนุษย์ทุกคนต้องการได้รับการยอมรับและเคารพในความเป็นมนุษย์ โดยผู้นำต้องมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
3. การให้ความช่วยเหลือ (Healing) หมายถึง การกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีขึ้น จากการทำงานหรือเมื่อพบปัญหาที่เกิดขึ้น
4. การตระหนักรู้ (Awareness) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ การใช้สติพิจารณาปัญหาที่พบ และการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต
5. การโน้มน้าวจิตใจ (Persuasion) หมายถึง การทำให้ผู้ร่วมงานเชื่อใจในผู้นำ และปฏิบัติตามโดยไม่ใช้การบังคับหรือข่มขู่

6. การมีแนวความคิด (Conceptualization) หมายถึง การมองเห็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้เป็นไปในทางที่ดีได้

7. การมองเห็นไกล (Foresight) หมายถึง การนำบทเรียนที่ประสบในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มสถานการณ์ในอนาคต มาประยุกต์กับการทำงาน ทำให้ผู้ร่วมงานมีความมั่นใจในการทำงาน และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ง่ายขึ้น

8. การดูแลรับผิดชอบ (Stewardship) หมายถึง การมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อ ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ ว่าผู้นำจะสามารถพาผู้ร่วมงานทำทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมาย

9. การเสียสละเพื่อพัฒนาผู้อื่น (Commitment to Growth of People) หมายถึง การแสดงให้เห็นว่าความเป็นบุคคลของมนุษย์แต่ละคนนั้นมีคุณค่า ผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการจะส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเองเพื่อให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงานที่ตนรับผิดชอบ

10. การสร้างเครือข่าย (Building Community) หมายถึง การสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างองค์กร ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเอง และสามารถแก้ปัญหาในการทำงานได้ตรงจุด

อาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ ควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) เปิดใจรับฟังผู้อื่น 2) มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมงาน 3) มีน้ำใจ 4) คาดเดาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ 5) มีความสามารถในการพูดเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น 6) มีวิสัยทัศน์ที่ดี 7) การมีความคิดแง่บวก 8) มีความรับผิดชอบต่อ 9) มีความเสียสละ และ 10) ทำให้งานที่ทำเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนาการทำงาน

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ของผู้นำด้วยความเต็มใจ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับทุกคน โดยเป็นผู้รับผิดชอบต่องานทุกอย่างทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความมั่นใจในตัวผู้นำ เพื่อสร้างชุมชนที่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันอย่างมีความสุข

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

สภาพการณ์ปัจจุบันในโลกยุคศตวรรษที่ 21 สภาพแวดล้อม บุคคลในสังคมทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ชุมชน เมือง หรือประเทศ ล้วนจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในการเรียนรู้เทคนิค แนวคิดการดำเนินชีวิตและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์ให้เท่าทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

ชัยวิทย์ ศรีจันทร์ (2558, น. 45-47) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ มีความเสียสละอดทน คิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. สร้างแรงจูงใจ คือ เป็นผู้มีความเข้าใจผู้อื่นและสามารถกระตุ้นเพื่อให้เกิดการยอมรับ การยกย่อง และความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต ต้องมีการส่งเสริมกำลังใจให้ผู้ร่วมงานเห็นความสำคัญและคุณค่าของงานที่ปฏิบัติได้
3. มีวิสัยทัศน์ คือ สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับอนาคตของงานที่ดำเนินการได้ โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานในอดีต เพื่อปรับปรุงการทำงานในอนาคตให้ดีขึ้น สามารถวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาชุมชนได้
4. กล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าทำ คือ มีเหตุผล และรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลง มีความตั้งใจและความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้น มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างตั้งใจ มีความมั่นใจในตนเอง โดยการบริหารเวลา กล้าตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ของผู้ร่วมงานและสามารถมอบหมายการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน
5. มีทักษะในการสื่อสาร คือ มีความสามารถในการสื่อสาร โดยการพูด ฟังและทำความเข้าใจกับผู้อื่น มีทักษะการเจรจา มารยาท การใช้ภาษาอย่างเหมาะสมตามกาลเทศะรวมถึงรู้เท่าทันเทคโนโลยี
6. ทำงานบรรลุเป้าหมาย คือ ต้องมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้สิ่งต่าง ๆ ดีขึ้น เติบโตขึ้น เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และประสบผลสำเร็จ รู้จักการวางแผนการทำงานและปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ที่ประสบมาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอย่างมีรูปธรรม
7. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน คือ การเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน การสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างการทำงาน มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้ร่วมงาน นำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม

ปิยะนุช เงินชูศรี (2561, น. 68-70) ได้กล่าวว่า ทักษะและความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) โดยการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมายประกอบด้วย

1.1 ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์

- 1.2 ทักษะการมีความคิดสร้างสรรค์ การเป็นนักประดิษฐ์
- 1.3 ทักษะการคิดแบบมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ แผนงาน
- 1.4 ทักษะความรอบรู้ หยั่งรู้ ความเข้าใจ และประเมินสถานการณ์
- 1.5 ทักษะการแสวงหาความรู้ เรียนรู้จากสิ่งใหม่
2. การบริหารจัดการ (Organizing) โดยการจัดเตรียมคน งาน และทรัพยากรอื่น ๆ
 - 2.1 ทักษะการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ทักษะการบริหารจัดการ
 - 2.3 ทักษะการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม
 - 2.4 ทักษะการบริหารความขัดแย้ง
 - 2.5 ทักษะการเรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรม
 - 2.6 การจัดการความก้าวหน้าทางอาชีพ
3. การสั่งการ (Leading) โดยการกระตุ้นการทำงาน สร้างแรงบันดาลใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานโดยการปรับใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์
 - 3.1 ทักษะการสื่อสารที่ดี
 - 3.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม
 - 3.3 ทักษะการเป็นผู้อำนวยความสะดวก
 - 3.4 ทักษะการสอนงาน เป็นผู้ให้ที่ดี
 - 3.5 ทักษะการสร้างคุณค่าในตัวเอง
 - 3.6 ทักษะการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน
 - 3.7 ทักษะความมุ่งมั่น กล้าหาญ
 - 3.8 ทักษะการสร้างแรงจูงใจ
 - 3.9 ทักษะความกระตือรือร้น
4. การควบคุม (Controlling) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ในขั้นต้น
 - 4.1 ทักษะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การควบคุมการทำงาน
 - 4.2 ทักษะการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา
 - 4.3 ทักษะความเข้าใจ และการเป็นผู้ฟังที่ดี มีเหตุผล
 - 4.4 มีความยืดหยุ่น ปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นที่ผู้นำควรมี สามารถเชื่อมโยง บูรณาการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้การ

ดำเนินงานต่าง ๆ เกิดความราบรื่น มีความเข้าใจไปทิศทางเดียวกันทั้งระบบ บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาภาวะผู้นำ

กวี วงศ์พุม (2539, น. 146) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ หมายถึง การแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีของบุคคล และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ เจตคติ หรือพฤติกรรม อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

คูบริน (Dubrin, อ้างถึงใน พงกะพรวณ ตะกมลทอง, 2553, น. 84-86) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำโดยส่วนใหญ่นิยมใช้การให้ความรู้ความเข้าใจ โดยให้การศึกษา การฝึกอบรม การสร้างประสบการณ์ในงานและการสอนงาน โดยผู้ต้องการพัฒนาภาวะผู้นำจะต้องพัฒนาตนเองด้านทักษะการสื่อสาร ความสามารถพิเศษด้วย การสร้างภาวะผู้นำมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. การสร้างภาวะผู้นำโดยการสร้างการรับรู้ด้วยตนเอง (Leadership Development Through Self-Awareness) การรับรู้หรือการรู้จักตนเอง คือการทำความเข้าใจข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ถือเป็นกลไกสำคัญที่ควรเน้นหรือจดจำในการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิผลให้มีประสิทธิผล ซึ่งจะต้องมีการคิดทบทวนเรื่องที่ผ่านมาด้วยตนเอง
2. การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการสร้างวินัยในตนเอง เป็นการปฏิบัติตนด้วยการควบคุมตนเองให้สามารถปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นการพัฒนาตนเองวิธีหนึ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งจะต้องพิจารณาด้านการสร้างวินัยในตนเองด้วย พฤติกรรมที่สำคัญของภาวะผู้นำ คือ ต้องมีการรับฟังอย่างสนใจและตั้งใจ เพื่อฝึกฝนด้วยการปฏิบัติ ต้องสนใจและเอาใจใส่เพื่อให้เกิดการกระตือรือร้น การสร้างวินัยในตนเองจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดให้กิจกรรมนั้นเป็นระเบียบอยู่ในกรอบที่เหมาะสม

นอกจากนี้ คูบริน ยังได้เสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการให้การศึกษา ประสบการณ์ และการให้คำแนะนำจากผู้อาวุโสกว่า (Development Through Education, Experience and Mentoring) นอกจากกระบวนการความเข้าใจและรับรู้กิจกรรมแล้ว สิ่งที่จะช่วยให้บุคคลเตรียมตัวสำหรับบทบาทภาวะผู้นำ ยังมีปัจจัยในการพัฒนาที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การศึกษา หมายถึง การได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะช่วยในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญอยู่ได้ ระดับการศึกษาจะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับการบริหารเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและสนับสนุนการปฏิบัติงานในตำแหน่งของผู้นำให้มีคุณภาพมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับการศึกษา และการศึกษาช่วยให้เกิดประสิทธิผลในภาวะผู้นำ เพราะความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาจะช่วยให้ผู้นำสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

2. ประสบการณ์ การทำงานในอดีตมีความสำคัญช่วยในเรื่องการตัดสินใจ โดยเชื่อว่า สิ่งต่าง ๆ จะสามารถบรรลุผลสำเร็จและจัดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ คูบรินเชื่อว่าประสบการณ์ที่มี มากขึ้นของผู้นำ ทำให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาในเรื่องที่เผชิญได้

3. การได้รับคำแนะนำจากบุคคลที่อาวุโสกว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์มากกว่า ช่วยเหลือผู้ที่มีประสบการณ์น้อยให้มีความก้าวหน้า โดยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือรวมถึงการกระตุ้น ต่าง ๆ เช่น การแนะแนวทาง ช่วยเหลือ สอนงานโดยผู้นำหรือเพื่อนร่วมงานที่มีประสบการณ์และมีความรู้ ซึ่งวิธีการที่จะทำให้เป็นผู้ได้รับความรู้ที่ดี คือ การทำตนให้มีวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมด้วยการ พยายามทำความเข้าใจในงานอย่างถูกต้อง

ยูกัล (Yukl, 2006, pp. 392) กล่าวว่าวิธีการและเทคนิคการพัฒนาภาวะผู้นำที่ประสบ ผลสำเร็จ 12 วิธี ได้แก่ การพัฒนาภาวะผู้นำในด้านทักษะด้านเทคนิคการทำงาน สามารถพัฒนาได้ โดยใช้การบรรยาย (Lecture) การสาธิต (Demonstrations) การฝึกปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือ (Procedural Manuals) วิดีทัศน์ (Video Tapes) ระบบจำลองการใช้เครื่องมือ (Equipment Simulators) การฝึกโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Interactive Computer Tutorials) การฝึกจากแบบฝึกหัด (Exercise) การจำลอง สถานการณ์ (Simulators) แบบจำลองสถานการณ์ธุรกิจ (Business Simulation Game) การอภิปรายกลุ่ม (Case Discussion) การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing) และการจัดกิจกรรมกลุ่ม (Group Exercise)

ประไพศรี ธรรมวิริยะวงศ์ (2548, น. 39-40) อธิบายการพัฒนาภาวะผู้นำโดยอ้างจาก ผลงานวิจัยของ จอห์น สโตครีน (John A. Shtocren) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่เรียกว่า สกายฮุก ฟอร์ ลีดเดอร์ชิพ โมเดล (Skyhook for Leadership Model) และสรุปแนวทางการบริหาร เพื่อความสำเร็จ 7 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการคิดเรื่องอนาคต ที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งก็คือการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อจะสามารถนำทีมไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น ๆ ได้ โดยทีมจะต้องร่วมกันเป็นผู้กำหนดทิศทางธุรกิจขององค์กรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด กลยุทธ์และแผนงานทั้งในระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว

2. การให้ความไว้วางใจเชื่อถือ (Trust) ในทีมงานนั้นจะต้องมีความไว้วางใจกันและ เชื่อมั่นในความสามารถของทีมงาน โดยการทำงานจะยึดผลงานเป็นหลัก และกระบวนการทำงาน จะใช้ศูนย์กลางอยู่ที่พนักงาน โดยจะมีการให้ความรู้แก่พนักงานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

3. การสื่อสารในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ (Open Communication) โดยให้ทีมงานได้รับรู้ เกี่ยวกับข้อมูลที่เหมาะสม โดยมีการจัดระบบข้อมูลในการทำงานให้พนักงานได้รับทราบถึง วิสัยทัศน์ กลยุทธ์และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน กำหนดเป้าหมายการทำงานเพื่อให้

สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีการใช้ (Key Performance Indicator : KPI) ตัวชี้วัดผลสำเร็จของงาน

4. ผู้นำต้องสร้างงานที่มีคุณค่าให้แก่ตนเองและทีมงาน (Meaningful Work) ตลอดเวลา การมอบหมายงานที่เหมาะสมให้พนักงานที่มีความรู้ ความถนัด โดยมีผู้นำเป็นโค้ชที่ดีในการพัฒนาและสร้างงานให้กับพนักงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตลอดจนคอยดูแลให้คำปรึกษาแก่พนักงาน มีการจัดทำแผนงานที่ดี และใช้เครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผลที่จะได้รับคือ ผลงานรวมขององค์กร

5. การมอบอำนาจการทำงานให้พนักงาน (Empowerment) ที่มีความสามารถได้รับผิดชอบงานที่เบ็ดเสร็จ โดยมีการทำตัวเองเป็นต้นแบบ สร้างมาตรฐาน ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ก่อนที่จะมอบหมายงานให้ผู้ได้บังคับบัญชาไปปฏิบัติ การมอบอำนาจการทำงานตามความเหมาะสมให้กับพนักงาน การให้พนักงานมีส่วนร่วมในการบริหารงาน เป็นการแสดงความยอมรับและเชื่อมั่นในตัวพนักงาน จะทำให้พนักงานกล้ารับผิดชอบในงานที่ยากและซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเน้นว่าผู้นำจะต้องไม่ทำงานแบบประจำ จะต้องกระจายงานประจำให้กับพนักงานและพัฒนาให้พนักงานทำงานเบ็ดเสร็จให้ได้

6. การพัฒนาการทำงานเป็นทีม (Teamwork) ความสำเร็จของผู้นำอยู่ที่ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยผู้นำจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทีม และพัฒนาทีม โดยการกำหนดความรับผิดชอบและทิศทางการทำงานชัดเจน ทำให้พนักงานมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและพนักงานคนอื่นด้วย รวมถึงความสำคัญของการทำงานข้ามสายงาน (Cross Function) เป็นความสำเร็จของผู้นำที่สามารถนำปัญหา ซึ่งอาจมีผลจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น และหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน เป็นการสร้างความสำคัญของการแสดงถึงการทำงานเป็นทีม ยอมรับบทบาทและความสามารถของคนในทีมช่วยให้ทุกคนในทีมเข้าใจในวัตถุประสงค์ของงานและพร้อมทำงานอย่างเต็มขีดความสามารถเพื่อความสำเร็จของส่วนรวม ผู้นำต้องเชื่อมั่นและยกย่อง คนที่แตกต่างของทีมเข้าด้วยกัน ผนึกกำลัง (Synergies) ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรได้

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำ ของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวมานั้น สรุปได้ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำ คือ การใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้หรือการศึกษา การฝึกประสบการณ์จากสถานการณ์จริง และการให้คำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์หรือผู้อาวุโส เพื่อสร้างแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาตัวบุคคลและพฤติกรรมให้ไปในทางที่ดีขึ้น

การอบรมเพื่อเขียนโครงการเพื่อเสริมสร้างภาวะความเป็นผู้นำ

การฝึกอบรม

วิเชียร วิทย์อุดม (2549, น. 251-253) กล่าวว่า ความมีประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมพัฒนาภาวะผู้นำขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการออกแบบโปรแกรม การวางรูปแบบการฝึกอบรม ควรจะพิจารณาถึงทฤษฎีเป้าหมายของการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง ลักษณะนิสัยของผู้ฝึกอบรม และการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมความเป็นผู้นำมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จมากกว่าถูกกำหนดและดำเนินไปในแนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับข้อสรุปสำคัญในกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการฝึกอบรม ดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้ชัดเจน ควรอธิบาย ทักษะ พฤติกรรม และความรู้ของผู้ฝึกอบรมที่คาดหวังว่าจะได้รับการฝึกอบรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงเนื้อหาของการฝึกอบรมและประเด็นในการฝึกอบรมอย่างชัดเจน

2. กำหนดเนื้อหาที่ชัดเจนและมากด้วยเนื้อหาสาระสำคัญ นอกจากนี้เนื้อหาของ การฝึกอบรมควรจะเน้นเฉพาะในสิ่งที่สำคัญ การฝึกอบรมควรประกอบด้วยกรณีตัวอย่างจำนวนมาก และควรมีข้อสรุปเป็นระยะ ๆ ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจและจดจำ

3. การจัดลำดับของเนื้อหาที่เหมาะสม ควรจัดระบบแบบแผนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและง่ายขึ้น ควรมีการพักระหว่างการฝึกอบรม และหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องเหน็ดเหนื่อยระหว่างการฝึกอบรมที่ยาวนาน

4. การผสมผสานวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากระดับทักษะของผู้อบรม ความกระตือรือร้น ความสามารถในการเข้าใจและความสามารถใจการจดจำ โดยวิธีการควรสอดคล้องเหมาะสมกับความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ หรือพฤติกรรม

5. โอกาสสำหรับการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะเรียนรู้พฤติกรรมในการเรียนรู้และทบทวนข้อมูลที่ยังอยู่ในความทรงจำนำมาประยุกต์กับหลักการในการทำงาน ประยุกต์หลักการที่มีความหลากหลาย เพื่อใช้กับสถานการณ์ที่ต่างกัน

6. การประเมินผลการฝึกอบรมที่ถูกต้อง ควรได้รับการประเมินผลที่ตรงประเด็นจากผู้ประเมินที่มาจากที่ต่าง ๆ การประเมินมีความแม่นยำ เหมาะกับเวลา และสร้างสรรค์ โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นพัฒนาการของตนเองและนำมาประเมินได้

7. การเพิ่มความมั่นใจในตัวเองให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยการเพิ่มความมั่นใจในตัวเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และให้ความคาดหวังในตัวพวกเขาว่าสามารถทำงานสำเร็จ

8. การให้มีกิจกรรมในการติดตามผลอย่างเหมาะสม สามารถกระทำได้โดยการติดตามผลของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างใกล้ชิด เช่นการทบทวนบทเรียนหรือให้จัดทำโครงการงานที่เกี่ยวข้อง

การเขียนแผนโครงการพัฒนา

การเขียนโครงการมีความสำคัญมากสำหรับการทำงานในปัจจุบัน เป็นการสื่อความหมายเพื่อให้ผู้อนุมัติโครงการได้มองเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการจัดทำโครงการด้วยความชัดเจน ส่งผลต่อการพิจารณาตัดสินใจอย่างถูกต้อง ดังนั้น การทำความเข้าใจหัวข้อหรือส่วนประกอบโครงการจึงเป็นเรื่องจำเป็น สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเฉพาะหัวข้อที่น่าสนใจและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จากหนังสือการประเมินโครงการ (เชาว์ อินไช, 2553, น. 23-35) หนังสือหลักการวิเคราะห์โครงการ (หฤทัย มีนะพันธ์, 2550, น. 7-12) หนังสือการบริหารโครงการสำหรับผู้บริหาร (วิสูตร จิระคำเกิด, 2548, น. 2) และหนังสือการวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ (ทวีป ศิริรัศมิ, 2544, น. 32) สรุปได้ดังนี้

1. ความหมายของการเขียนโครงการ การเขียนโครงการ หมายถึง การเขียนโครงการร่างกิจกรรมเพื่อสื่อความหมายในกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานที่กำหนดไว้ มีการระบุถึงเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการขึ้นมา กำหนดการใช้ทรัพยากร ระยะเวลาในการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ด้วยการการประมวลความคิด เรียงลำดับเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้อ่านโครงการทำความเข้าใจได้ง่ายและมีความชัดเจน สามารถดำเนินงานให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

2. ความสำคัญและประโยชน์ของการเขียนโครงการ

2.1 หน่วยงานของรัฐ สามารถนำโครงการมาประกอบการตัดสินใจให้การสนับสนุนโครงการโดยให้สิทธิประโยชน์เป็นการตอบแทน หรือการจัดตั้งงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินโครงการ

2.2 ผู้ที่อ่านโครงการสามารถเข้าใจเนื้อหาอย่างชัดเจน และตรงกับความต้องการของผู้เขียนโครงการ

2.3 ผู้อนุมัติโครงการใช้เวลาอ่านโครงการได้อย่างรวดเร็วเพื่อตัดสินใจอนุมัติโครงการ

2.4 การดำเนินโครงการสามารถดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.5 โครงการที่ถูกเขียนขึ้นแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถและความชำนาญของผู้เขียนโครงการ

3. ลักษณะสำคัญของโครงการ

3.1 มีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน (Clear Objective or Clear Purpose) ซึ่งหมายถึง สิ่งที่โครงการมุ่งจะได้รับหรือบรรลุผลภายในเวลาที่กำหนด วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย

เป็นตัวกำหนดทิศทางในการบริหารและควบคุมโครงการ การกำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้และระยะเวลาที่โครงการต้องดำเนินการแล้วเสร็จ

3.2 มีกลุ่มของกิจกรรม (Group of Activities) มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากกิจกรรมที่เน้นงานประจำ (Routine) โดยจัดเรื่องต่อเนื่องกันตามลำดับก่อนหลังหรืออย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ซึ่งในบางกิจกรรมอาจทำพร้อมกัน ในขณะที่บางกิจกรรมจะต้องรอให้กิจกรรมหนึ่งดำเนินการแล้วเสร็จก่อนจึงจะทำกิจกรรมนั้นได้

3.3 มีลักษณะชั่วคราว (Temporary) คือมีขอบเขตระยะเวลา (Time Boundaries) ที่ชัดเจนทุกโครงการจะกำหนดเวลาเสร็จสิ้นโครงการที่แน่นอน โดยคาดคะเนว่าเมื่อถึงระยะเวลาดังกล่าวแล้ว วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของโครงการจะบรรลุผลตามที่กำหนดไว้

3.4 มีสถานที่ตั้งโครงการ (Location) ทุกโครงการจะต้องมีสถานที่ตั้งเพื่อดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความสะดวก และความคุ้มค่า

4. องค์ประกอบของการเขียนโครงการ

4.1 ชื่อโครงการ การเขียนชื่อโครงการควรมีความชัดเจน เข้าใจง่าย ต้องเขียนให้รู้ว่าจะดำเนินงานเรื่องอะไรกับใครและสถานที่ใด ซึ่งส่วนที่สำคัญก็ต้องเขียนให้ทราบว่า เป็นเรื่องอะไร ชื่อโครงการที่ดีจะทำให้ผู้อ่านทราบได้ทันทีว่า โครงการนั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไรและเป็นแนวทางให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาและวิธีการดำเนินโครงการ

4.2 แผนงาน ทำให้ทราบว่าโครงการที่เขียนขึ้นอยู่ภายใต้แผนงานอะไร มีประโยชน์ในการใช้งบประมาณและประเมินผลแผนงานเมื่อต้องการประเมินผลแผนงาน ลักษณะของแผนงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ จะแบ่งออกเป็นหลายแผนงาน ซึ่งมีลักษณะกว้าง ๆ

4.3 ผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการบอกให้ทราบถึงผู้รับผิดชอบโครงการ ควรระบุให้ชัดเจนและมีคำบ่งชี้ตำแหน่ง สังกัด ซึ่งอาจบอกถึงที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อสอบถามเรื่องราว รายละเอียดโครงการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

4.4 ลักษณะโครงการ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือโครงการต่อเนื่องและโครงการใหม่ สำหรับโครงการต่อเนื่องเป็นโครงการที่ได้ดำเนินการมาแล้วและต้องการดำเนินโครงการต่อไป เพราะต้องการขยายผลหรือเป็นโครงการที่ทำแล้วเกิดประโยชน์ ส่วนโครงการใหม่นั้นเป็นโครงการที่ยังไม่เคยดำเนินการมาก่อน

4.5 หลักการและเหตุผล การเขียนหลักการและเหตุผลทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความสำคัญของโครงการ ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน โดยเริ่มเขียนหลักการก่อน ซึ่งเป็นการอธิบายความหมายหรือความคิดรวบยอดของโครงการ แล้วจึงตามด้วยเหตุผล เพื่อบอกว่า

โครงการมีความเป็นมาอย่างไร และมีความจำเป็นอย่างไรถึงต้องจัดทำโครงการ ทั้งนี้การเขียนอาจอยู่ในย่อหน้าเดียวกันหรือแยกก็ได้

4.6 วัตถุประสงค์ เป็นการบอกให้ทราบว่า โครงการนั้นควรทำทำไมเพื่ออะไร มีความสำคัญอย่างไร แยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ วัตถุประสงค์ทั่วไป (General Purpose) เป็นการเขียนเพื่อบอกความต้องการภาพรวมทั้งหมด และวัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Purpose) เป็นการเขียนความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของโครงการนั้นว่าต้องการอะไรบ้าง

4.7 เป้าหมาย เป็นการแสดงให้เห็นถึงผลขั้นสุดท้ายในแง่จำนวนหรือการวัดผลความสำเร็จในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่สามารถกำหนดเป็นตัวเลขได้แน่นอนในช่วงระยะของการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการ

4.8 ขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นการเขียนที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นลำดับขั้นตอนของการดำเนินงานที่ต่อเนื่องกันไปจนโครงการประสบความสำเร็จ

4.9 ระยะเวลาที่ดำเนินโครงการและปฏิทินปฏิบัติงาน เป็นการเขียนที่บอกถึงช่วงเวลาในการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการ

4.10 ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการ เป็นสิ่งที่ควรเตรียมไว้ให้เพียงพอในการดำเนินโครงการ ซึ่งประกอบด้วย 1) งบประมาณซึ่งอาจมากขึ้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นของโครงการแต่ละโครงการและควรเขียนด้วยว่าเป็นงบประมาณประเภทใดเช่น งบประมาณแผ่นดินหรืองบประมาณรายได้ 2) บุคลากร หมายถึงจำนวนบุคลากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ 3) วัสดุอุปกรณ์ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบการดำเนินโครงการ 4) อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ หมายถึง สถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ

4.11 การประเมินผล เป็นการประเมินเพื่อหาข้อแตกต่างระหว่างก่อนการดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการและหลังดำเนินโครงการ นอกจากนี้ยังทำให้ทราบว่าการดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

4.12 ผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นการคาดคะเนภาพรวมของโครงการที่จะเกิดขึ้นเมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้น

4.13 ภาคผนวก การเขียนส่วนนี้เพื่อบอกรายละเอียดเพิ่มเติมจากหัวข้อโครงการที่ผู้เขียนไม่สามารถเขียนทั้งหมดได้ และเป็นการเขียนเพิ่มเติมเพื่อให้โครงการเกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก และการสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการมาใช้ในการวิจัยเพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชน ปกาเกอญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ให้พัฒนาชุมชนของตนด้วยความเต็มใจ

มีสัมพันธภาพที่ดีกับทุกคน โดยเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการวางแผนโครงการ พัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ รู้วิธีนำเสนอ แผนโครงการให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุน รวมทั้งสร้างความ เข้าใจกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เป็นอย่างดี และสามารถติดตามผล การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ โดยผู้วิจัยคาดหวังว่า ผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอจะสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยได้อย่างยั่งยืน

ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการได้ มีนักวิชาการหลายท่าน ได้แสดงความคิดเห็นและให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

แนดเลอร์ (Nadler, 1980, pp. 4-5) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การให้ บุคคลได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถ ในการทำงาน และส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคคล ซึ่งไม่ใช่เพียงการฝึกอบรมเท่านั้น แต่ยังหมายถึง ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของบุคคล หรือเป็นกระบวนการของกลุ่มกิจกรรมที่ปฏิบัติ จัดทำในช่วงเวลาที่กำหนด เพื่อให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แบ่งกิจกรรมการพัฒนา ได้เป็น 3 กิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพร พิศาลบุตร และขงยุทธ เกษสาคร (2544, น. 9-13) ได้แก่ การศึกษา การอบรม และการพัฒนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนา (Development) หมายถึง จุดเน้นของการพัฒนาที่มุ่งให้เกิดความ เจริญก้าวหน้า หรือความสำเร็จตามความต้องการของบุคคลหรือหน่วยงานที่ต้องการพัฒนา มีการ เปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง การพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์แก่บุคคลเพื่อให้มีความ พร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของหน่วยงาน

2. การฝึกอบรม (Training) หมายถึง การเพิ่มความรู้ ความชำนาญ รวมถึงการเตรียม ความพร้อม ในการทำงานในหน้าที่ที่จะได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การศึกษา (Education) หมายถึง กิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ ความชำนาญ ค่านิยม ทางศีลธรรม และความเข้าใจที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การศึกษามักดำเนินการโดยใช้ระยะเวลา ที่ยาวนาน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดเป็นแผนพัฒนาพนักงานที่ชัดเจนรองรับ เพื่อไม่ให้เกิด

ความสูญเปล่า ส่วนบุคคลที่มีความชำนาญอยู่แล้ว การศึกษา หมายถึง การพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

กอร์ดอน (Gordon, 1989, pp. 264) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การพยายามที่จะดำเนินการ เพื่อเพิ่มศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวบุคคล โดยการให้ความรู้และประสบการณ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุงพฤติกรรมเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของบุคคล

ซิมส์ (Sims, 2007, pp. 7) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การใช้แผนประสบการณ์เรียนรู้เพื่อให้บุคคลพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต

อีวานเชวิช (Ivancevich, 2007, pp. 393) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการการจัดให้บุคคลได้รับข้อมูล ทักษะ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเป้าหมายที่ต้องการให้เป็น โดยกระบวนการที่ออกแบบมานั้นจะทำให้บุคคลมีการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สมชาย สรรพเสริฐ (2552, น. 16) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง เป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยเน้นการเรียนรู้ในระดับบุคคล กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกอบรม การศึกษาและการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและทัศนคติที่จำเป็น ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อาศัย

ดวงเดือน จันทรเจริญ (2556, น. 15) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การใช้กระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นหรือระยะยาว ในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อพัฒนาความรู้และ ทักษะเฉพาะด้าน ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นำไปสู่ความสำเร็จตามศักยภาพของบุคคลและชุมชน

ศิริกัศสรศ์ วงศ์ทองดี (2557, น. 19) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2 ความหมาย คือ ในความหมายแคบ และในความหมายกว้าง ดังนี้

ในความหมายแคบ หมายถึง การพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ใหม่ ๆ และยังเป็นการเพิ่มศักยภาพบุคคลให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานตามที่ต้องการ เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ

ในความหมายกว้าง หมายถึง การพัฒนามนุษย์ในระดับสังคม ประเทศ และสากล ซึ่งมีเป้าหมาย วิธีการหรือกระบวนการที่หลากหลายนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การทำให้มนุษย์ทุกคนมีความสุข พันทุกข์ มีอิสระ เสรีภาพ สังคมสันติสุขและภราดรภาพอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการพัฒนาตัวบุคคลโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การอบรม หรือการให้การศึกษาแก่บุคคลเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้ ความสามารถ ทักษะเฉพาะด้าน ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานหรือการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ปรัชญาและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

จิน (Jean, อ้างถึงใน พศิน แดงจวง, 2554, น. 127-129) กล่าวว่า ปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เสนอโดยโรนน่าและลินแฮม (Rouna, and Lynham, 2004) มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยเห็นว่าผู้เขียนทั้งสองได้เสนอองค์ประกอบของปรัชญาทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ภาววิทยา ญาณวิทยา และคุณวิทยา ได้อย่างชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD Intervention) และการทำวิจัย (Conduction Research) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับจิมและวัตสัน (Jim and Watson, 2002) ที่เห็นด้วยกับสวอนสัน (Swanson et al, 2000) ว่านักปฏิบัติพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องทำความเข้าใจปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกรอบหลักที่เป็นพื้นฐานของสาขาปรัชญาทั้ง 3 สาขา คือ

ภาววิทยา (Ontology) หรืออภิปรัชญา (Metaphysics) ซึ่งตั้งคำถามและหาคำตอบว่าความจริงคืออะไร มุมมองที่มีต่อสิ่งที่ปรากฏในโลก เช่น การมองภาพเดียวกันอาจแตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ชาติพันธุ์ บริบทหรือสภาพแวดล้อม ระบบการขัดเกลา ระบบการบริหาร องค์กรที่สังกัด ตำแหน่งและลักษณะของงานในองค์กร เป็นต้น

ญาณวิทยา (Epistemology) ซึ่งตั้งคำถามว่า ใช้อยู่ที่เราพิสูจน์ว่าเป็นความจริง นั่นคือ การแสวงหาคำตอบว่าเรามีและใช้ความรู้ หรือยืนอยู่บนฐานความรู้อะไรบ้าง เป็นฐานพิสูจน์ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจมากในปัจจุบันเพราะความรู้มีการแตกแขนงกันมากขึ้น ๆ ทำให้บุคคลใช้องค์ความรู้มองสิ่งที่เป็นจริงตามหลักการ ทฤษฎีความรู้ที่ใช้ในการพิสูจน์ โดยในการพิสูจน์ความจริงนั้นจำเป็นต้องใช้ฐานความรู้ที่อาจเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้ว หรือจากการศึกษาค้นคว้า ตรวจสอบแล้วอย่างดี เพื่อใช้เป็นฐานในการพิจารณา

คุณวิทยา (Axiology) เป็นการรวมจริยศาสตร์กับสุนทรียศาสตร์เข้าด้วยกันว่า คุณค่า ความดีและที่ควรปฏิบัติ คืออะไร อะไรคือความดี คำว่าคุณค่าและความดีก็ยังมีความแตกต่าง เช่น

ในหมู่ของนักวิชาการย่อมมองคนที่มีเหตุผลใช้หลักวิชาการมาอธิบายคุณค่า จึงยอมรับว่า นั่นคือคนดี คนเก่ง

รูน่าและลินแฮม (Ruona & Lynham, อ้างถึงใน พศิน แดงจวง, 2554, น. 129-130) ชี้ประเด็นที่สนับสนุนข้อความดังกล่าว โดยยกตัวอย่างให้เห็นว่าการที่ผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีฐานความเชื่อที่มาจากปรัชญาต่างสาขากัน จะดำเนินวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหาร การจัดการ การมองความต้องการ การมองด้านคุณภาพ การประเมินปัญหา และการใช้ยุทธวิธีเพื่อดำเนินการแตกต่างกัน โดยศึกษารูปแบบการดำเนินการต่างกันของ 2 บริษัท แม้จะมีปัญหาในลักษณะเดียวกันก็ตาม พบว่า มีมุมมองปัญหาต่างกันและใช้ยุทธวิธีในการพัฒนาและแก้ปัญหาแตกต่างกัน

สวอนสัน และโฮลตัน (Swanson & Holton, อ้างถึงใน พศิน แดงจวง, 2554, น. 130) กล่าวว่า ปรัชญาของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การทำให้บุคคลมีสมรรถนะสูงสุด โดยยึดหลักการศึกษาผู้ใหญ่ เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกอบรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง และการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน เน้นการยอมรับความเป็นปัจเจกบุคคล

สรุปได้ว่า ปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การพัฒนาบุคคล ภายใต้กรอบการพัฒนา 3 สาขา ได้แก่ ภาววิทยาหรืออภิปรัชญา ญาณวิทยา คุณวิทยาและคุณวิทยา โดยใช้หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหาร การจัดการ การมองความต้องการ การมองด้านคุณภาพ การประเมินปัญหา และการใช้ยุทธวิธีเพื่อดำเนินการแตกต่างกัน เพื่อให้บุคคลที่ได้รับการพัฒนามีความรู้ความสามารถในการทำงานที่ดีขึ้น และยังเป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมและทัศนคติที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

หลักการที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

โดยธรรมชาติทุกสิ่งทุกอย่างมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อความเจริญก้าวหน้าและสามารถนำเอาศักยภาพของมนุษย์แต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย เมทคัลฟและรีส์ (Metcalf & Rees อ้างถึงใน พศิน แดงจวง, 2554, น. 142) กล่าวอ้างงานเขียนของนักวิชาการจำนวนมาก เช่นงานของคิสลิงและฮาร์เวย์ (Kiesling and Harvey, 2005) ; สแคลร์ (Sklaire, 2001) ; สแปร์ไร (Sparrow, 2004) ; กล่าวทำนองเดียวกันว่า ภายใต้อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการแข่งขัน การบริหารจัดการธุรกิจข้ามชาติขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น มีผลทำให้บุคคลต้องศึกษาและพัฒนาทักษะระดับต่าง ๆ ตามไปด้วย

พศิน แดงจวง (2554, น. 133-134) กล่าวว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยังอยู่ในระหว่างการถกเถียงกัน เช่น กันดัลกาออนการ์ และไอเอ็มคิอาร์ พุน (Kandagaonkar

and IMDR Pune) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์น่าจะอาศัยทฤษฎี 2 สาขา คือ สาขาจิตวิทยา และสาขาเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะทฤษฎี นีโอคลาสสิกคัล (Neo-Classical Theory of Economics) ที่มองว่าลูกจ้างเป็นทุนมนุษย์ และมีคุณค่า โดยแปลค่าจากคุณสมบัติพื้นฐาน ความสามารถและทักษะซึ่งวัดค่าของมนุษย์ผ่านการทดสอบทางจิตวิทยา ระดับสมรรถนะและผลการประเมิน โดยดูจากทฤษฎีความฉลาดของจิตวิทยา กรอบการมองด้านทุนมนุษย์มีข้อสันนิษฐานว่า คุณสมบัติ ทักษะและความสามารถของลูกจ้างจะทำให้เพิ่มมูลค่าของผลิตภาพและคืนทุนให้กับบริษัท ในขณะที่ สวอนสัน ดิค (Swanson, Dick) มองว่าทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีองค์ประกอบ 3 ส่วน หรือที่เขาเรียกว่า ทริเลก สตูล (3-legged stool) ประกอบด้วย จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์และ ทฤษฎีระบบ แมคลีน (McLean, Gary N.) มองว่าน่าจะมี 4 องค์ประกอบหรือออกโตพัส (Octopus) คือ จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบและการพัฒนาองค์กร

สรุปได้ว่า หลักการที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ต้องอาศัยทฤษฎี 2 สาขา ได้แก่ สาขาจิตวิทยาและสาขาเศรษฐศาสตร์ โดยมองว่า คนทุกคนมีสมอง มีความคิด และคุณค่าในตัวเอง สามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น หากทำได้ให้กับตนเองและครอบครัว สามารถสร้างมูลค่าของ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้ ดังนั้นทุกคนจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยให้ ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

แนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

พสิน แดงจวง (2554, น. 224) กล่าวว่า การวิจัยมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ โดยในกระบวนการวิจัย ผู้ทำการวิจัยจะพยายามทำความเข้าใจปัญหาโดยการค้นหาทฤษฎี ที่เหมาะสมมาช่วยในการนำทางไปสู่การทำความเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง หรือกรอบแนวคิดเชิง ทฤษฎี (Theoretical Framework) เพื่อเป็นกรอบในการค้นหาตัวที่ก่อให้เกิดปัญหา จากนั้นจึงตั้ง ให้เป็น คำถามการวิจัย นำไปสู่การตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย การกำหนดสมมติฐาน เพื่อดำเนินการ ตรวจสอบ ทดลอง เก็บข้อมูลเพื่ออธิบายปัญหายุ่งยากได้เงื่อนไข ปัจจัยของแต่ละบริบท สอดคล้องกับ ลิ้มเบช มิชเชล และบัลด์วิน (Limbachl & Baldwin, 1997) อ้างถึงในพสิน แดงจวง, 2554, น. 224) ที่กล่าวว่า การวิจัยเป็นตัวเร่ง ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อองค์กร เพื่อนร่วมงานหรือต่อบุคคลได้เพราะผลของ การวิจัยเป็นตัวบ่งชี้ว่ากิจกรรมอะไรบ้างที่ดำเนินการทดลอง และสามารถนำไปสู่การพัฒนาหรือ การเปลี่ยนแปลง

โดยพสิน แดงจวง ได้อธิบายลูกโซ่แห่งคุณค่าของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ลิ้มเบชและบัลด์วิน (Limbach & Baldwin, 1997) ว่าในการดำเนินงานเพื่อให้การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์สำเร็จนั้น ต้องประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการกำหนดเป้าหมาย (Focus) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ความต้องการ (Needs Analysis) และประเมินความต้องการ (Needs Assessment) เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ก่อน (Front-end Analysis) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะลงมือดำเนินการ ช่วยให้ผู้ดำเนินการเข้าใจอย่างแท้จริงก่อนว่า ปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาแท้จริงคืออะไร เพื่อให้ถูกต้อง (Do Things Right) และทำได้ตรงประเด็น (Do the Right Things)

2. ขั้นการเรียนรู้ (Learn) เป็นขั้นที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้จากการทำวิจัย เช่น ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสำรวจ รวมถึงการสะท้อนกลับ การประเมินที่ครอบคลุมแบบ 360 องศา (360-Degree Assessment) การวิเคราะห์แบบทดสอบและจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งการวิจัยเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ขั้นการสำรวจหรือเก็บข้อมูล หากดำเนินการโดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและมีคุณภาพ จะเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ เจาะลึก ปัจจัยของปัญหาต่าง ๆ และความต้องการของบุคคลจำนวนมากอย่างแท้จริง ที่สามารถนำไปสู่กระบวนการพัฒนาได้

3. ขั้นการประยุกต์ (Apply) เป็นขั้นการนำบทเรียนต่าง ๆ ที่ได้รับ ผู้ที่ทำงานโดยผ่านกระบวนการทางการวิจัย รวมถึงการติดตามผลที่ได้จากการนำผลการวิจัยไปใช้และการค้นหาปัญหาขณะที่น่าผลการวิจัยไปใช้ (Diagnosis of Transfer Climate Issues)

4. ขั้นการพิสูจน์ (Prove) เป็นขั้นดูผลกระทบการพัฒนาที่เกิดจากการดำเนินการในระดับองค์กรและเอกบุคคล ว่าเกิดความคุ้มค่าที่ได้ลงทุน และเวลาในการดำเนินการที่ผ่านมาไม่น้อยเพียงใด

จึงกล่าวได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการกำหนดเป้าหมาย 2) ขั้นการเรียนรู้ 3) ขั้นการประยุกต์ และ 4) ขั้นการพิสูจน์ ผลจากการพัฒนานั้น อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน หรือคนในชุมชนได้ เพราะผลของการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมในรูปแบบใดบ้างที่ดำเนินการทดลองแล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเวศ วะสี (2542, น. 4-6) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่มนุษย์มีความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ ได้แก่ พอเพียงสำหรับทุกคน จิตใจพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนพอเพียงมีความเข้มแข็ง ปัญญาพอเพียง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียงและมีความมั่นคงพอเพียง ซึ่งได้มาจากความสมดุล ที่มีความยั่งยืน บางครั้งอาจเรียกในชื่ออื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เป็นต้น

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2542, น. 257) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญ คือ การพัฒนาคนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไปกับการรักษา ส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาคนต้องเริ่มจากการพัฒนาความคิดและจิตใจ ให้รู้จักกินอยู่ตามอัตภาพและความจำเป็นในการดำรงชีวิต

อภิชัย พันธเสน (2549, น. 65) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ มีเหตุผล หรือการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีที่สุด มีวิธีการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอย่างเหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ได้กับภาคเศรษฐกิจทุกสาขา ไม่ใช่แค่เฉพาะภาคการเกษตรหรือภาคชนบท เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพึ่งพาตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2550, 2) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ต่อการรับผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังในการนำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานในทุกขั้นตอน นอกเหนือจากนี้ยังต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจทุกระดับให้มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความรอบรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ เพื่อให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากโลกภายนอกได้

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การรู้จักความพอดีของคน ดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ปลอดภัย มีสติ มีเหตุผล มีความรู้ รอบคอบ มีความพอประมาณ รู้จักแยกแยะระหว่างสิ่งของจำเป็น และสิ่งของสิ้นเปลือง สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลก

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเวศ วะสี (2542, น. 4-6) กล่าวว่า หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การที่เรามีความพอเพียงบนพื้นฐาน 7 ประการ ดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
2. จิตใจที่พอเพียง มีความเห็นใจ รัก และมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง รู้จักการอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำมาหากินได้
4. ชุมชนพอเพียงและมีความเข้มแข็ง สามารถรวมตัวกัน มีความสามัคคีกัน รวมตัวกันเป็นชุมชนเข้มแข็ง สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ง่าย ส่งผลให้ชีวิตมีความสุขมีสุขภาพที่ดี
5. ปัญญาพอเพียง เรียนรู้ร่วมกัน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง ดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและรากฐานทางวัฒนธรรมของตน

7. มีความมั่นคง พอเพียง เกิดความสมดุลเป็นปกติและยั่งยืนของเศรษฐกิจและสังคม

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2546, น. 41-42) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนทางสายกลางและความไม่ประมาท ควรคำนึงถึงความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม ซึ่งมีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ได้แก่

1. กรอบแนวคิด เป็นการชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนในทางที่ควรเป็น โดยใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยเป็นพื้นฐาน เป็นการมองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสามารถนำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ เน้นการเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีพได้ทุกสถานการณ์ โดยพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน และเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง

3. คำนิยามความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตหรือการบริโภค ควรตั้งอยู่ในระดับที่พอประมาณ เป็นต้น

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากสาเหตุและคำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

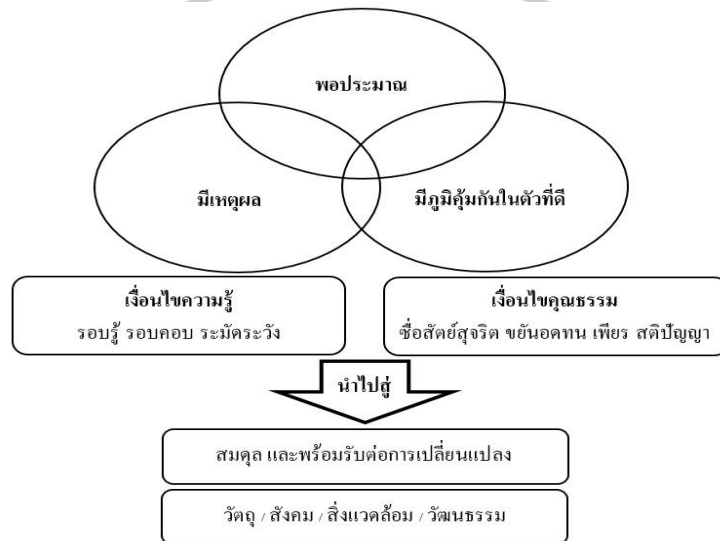
3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ควรอยู่ในความพอเพียง โดยอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังนี้

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาเชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและการนำไปปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร พยายาม ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่มีความสมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ภาพที่ 2.1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริยานุช ธรรมปิยา, 2559, น. ๗

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 16) กล่าวถึง หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์มีความพออยู่ พอกิน พอใช้ พึ่งพาตนเองได้ และมีความสุขตามอัตภาพ
2. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
3. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
4. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ค่านิยม เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลหรือสังคม

สรุปได้ว่า หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตบนทางสายกลางและความไม่ประมาท ความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาได้ในทุกเรื่อง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล

มีความยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี เป็นต้น

แนวคิดการพัฒนาเยาวชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ของ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2561, น. 3-39) มีประเด็นที่สอดคล้อง กับงานวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

1. หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 ยึดเป้าหมาย อนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2580 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป้าหมายของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี รวมทั้งได้บูรณาการนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้น ให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา เพื่อการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยม ตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมี จิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้อง กับความต้องการในตลาดแรงงาน และ ทักษะที่จำเป็นต่อความต้องการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับการมีส่วนร่วม ของเด็กและเยาวชนในฐานะภาคที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาชุมชน และสังคม ดังนั้นทิศทางของ แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 จึงเน้นให้ เด็กและเยาวชนมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา มีทักษะการ เรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ ที่สามารถปรับตัวทำทัน กับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึก ต่อส่วนรวมและมีส่วนร่วม ในฐานะภาคที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นคุณสมบัติ ที่สำคัญยิ่งของเด็กและเยาวชน ที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ร่วมกับแนวคิด “ทฤษฎีระบบมนุษย์นิเวศของ บรอนเฟนเบรนเนอร์” ในการ พัฒนามนุษย์ ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานที่ตัวเด็กและเยาวชน โดยมีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

1.1 ยึด “เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งเน้นที่การพัฒนา เด็กและเยาวชนทุกกลุ่ม ให้เป็นผู้ที่มีความแข็งแรง สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย ใจ อารมณ์ สังคมและ สติปัญญา เหมาะสมตามช่วงวัย ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ค้นพบตนเอง รู้ความ ต้องการความถนัดและสามารถพัฒนา ศักยภาพของตนเองได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการเป็นผู้ที่

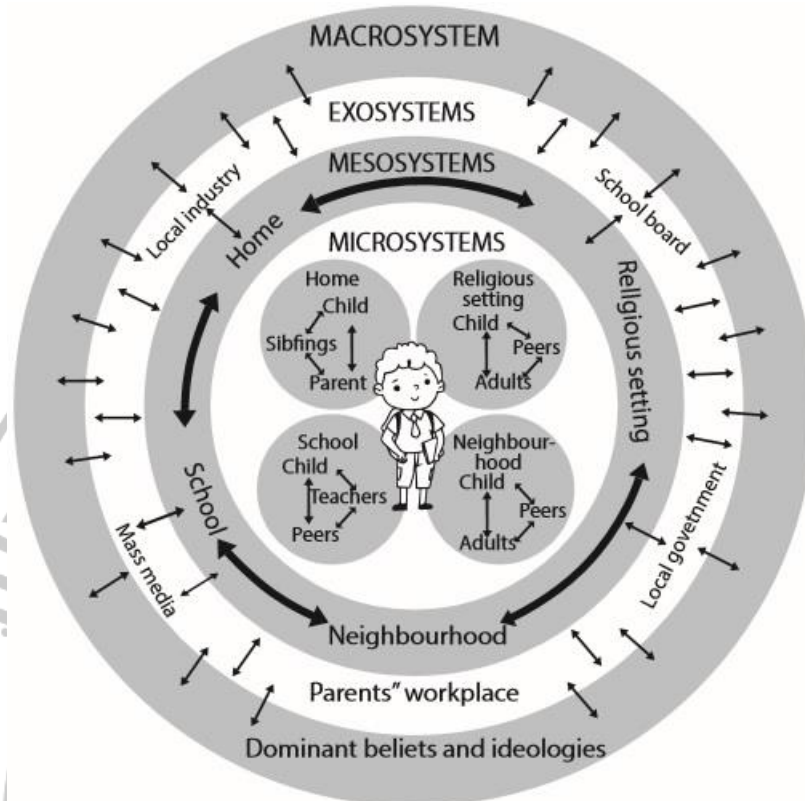
ตระหนักถึงสิทธิ บทบาทและความรับผิดชอบ ในหน้าที่ที่พึงต้องปฏิบัติ มีความตื่นตัวต่อปัญหา สังคม มีความคิดสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาของสังคมในฐานะเป็นหนึ่งในเบญจ ภาติการพัฒนาก็เท่าเทียมกับภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเศรษฐกิจ และภาควิชาการ

1.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ “ระบบจุลภาค (Microsystems)” ได้แก่ ครอบครัว สถาบัน ศาสนา สถาบันการศึกษา ชุมชน สื่อ และภาคส่วนอื่นที่มีความใกล้ชิดกับการพัฒนา เด็กและเยาวชน โดยตรง” ได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวทาง ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้อง เหมาะสมตามช่วงวัยและพัฒนาการของ เด็กและเยาวชน

1.3 ส่งเสริมให้ “ระบบปฏิสัมพันธ์ (Mesosystems)” เกิดความเข้มแข็ง” เพิ่มการมีส่วนร่วม และเชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในทุกระดับโดย มุ่งเน้นให้เกิดการเชื่อมโยง ระบบจุลภาคต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน เช่น การเชื่อมโยงระหว่างครอบครัว กับสถาบันการศึกษา การเชื่อมโยง ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ครอบครัวกับเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างเด็ก เยาวชนกับผู้สูงอายุ รวมไปถึงการเชื่อมประสาน ระหว่างกลไกการทำงานด้านการพัฒนา เด็กและเยาวชนระดับพื้นที่กับส่วนกลาง เป็นต้น

1.4 ส่งเสริมให้ “ระบบภายนอก (Exosystems)” ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนา เด็กและเยาวชน” อันได้แก่ สื่อ หลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะทางการสื่อสารระหว่าง ช่วงวัย การพัฒนาทักษะ ทางอาชีพ การพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นต้น มีความสอดคล้องและ เหมาะสมกับทิศทางการพัฒนาเด็ก และเยาวชนในศตวรรษที่ 21 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายการพัฒนาระยะยาว ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ 20 ปี

1.5 พัฒนาประสิทธิภาพของ “ระบบมหภาค (Macrosystems)” อันได้แก่ กลไกทางกฎหมาย ด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ด้านเด็กและเยาวชน การสร้างและการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน กลไกการ ติดตามประเมินผลการดำเนินการ เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความเหมาะสม และทันกับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

ภาพที่ 2.2 มนุษยนิเวศ

ที่มา : เพนนี (Penn) อ้างถึงใน คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561, น. 5

2. สถานการณ์เด็กและเยาวชนและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

2.1 ความแตกต่างของคุณลักษณะตามเจนเนอเรชั่น (Generation) เด็กและเยาวชนที่เกิดในยุคต่างกันจะเติบโตมาในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมและ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีลักษณะนิสัยที่ต่างกัน สำหรับเด็กและเยาวชนจัดอยู่ในเจนเนอเรชั่นวาย (Generation Y) เกิดในช่วง พ.ศ. 2523 - 2540 จะมีความคิดสร้างสรรค์คุ้นเคยกับเทคโนโลยี มีความมุ่งมั่น ทำงานเป็นทีม เจเนอเรชั่นแซด (Generation Z) เกิดในช่วง พ.ศ. 2540 – 2552 เกิดและเติบโต มาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อม และเจนเนอเรชั่นแอลฟา (Generation Alpha) เกิดในช่วง พ.ศ. 2553 ขึ้นไป เด็กและเยาวชนรุ่นนี้เกิดและเติบโตมาพร้อมเทคโนโลยีเป็นกลุ่มที่ถูกเรียกว่า “Digital Natives” ทั้งนี้ พบว่าเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ปัจจุบันส่งผลต่อวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของคนทุกเจนเนอเรชั่น

2.2 สถานการณ์ด้านสุขอนามัยและพัฒนาการเรียนรู้ เด็กและเยาวชนในประเทศไทยมีภาวะโภชนาการ สุขอนามัย พัฒนาการ และมีมาตรการคุ้มครองสิทธิที่ดีขึ้น

มากกว่าในอดีต แต่จากพฤติกรรมการบริโภคและอยู่อาศัยในสังคมยุคใหม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและการพัฒนา

2.3 สถานการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมือง คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ จากการสำรวจระดับความคิดเห็นของคนไทย ในหัวข้อสถาบันหลักกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชนไทย พบว่าระดับคุณธรรมจริยธรรมในหมู่คนไทยเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมาโดยเฉพาะความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีสติ สัมปชัญญะ ความมีวินัยลดลง หากมีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ย่อมจะส่งผลให้กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพนำไปสู่การพัฒนาให้สังคมเข้มแข็ง และยั่งยืน สำหรับในประเทศไทยได้มีการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในเด็กและเยาวชนในหลายภาคส่วน โดยสถาบัน การศึกษา ภาคเอกชน และภาคประชาชน แต่ยังคงต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

2.4 สถานการณ์ด้านการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน กลุ่มเด็กและเยาวชนจำนวนมากทำงานพัฒนาชุมชนและสังคมแต่ไม่ได้เชื่อมโยงกันให้เกิดพลังบวกในการขับเคลื่อนงานหรือผลักดันระดับนโยบาย ยังไม่มีกลไกรับผิชอบการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ที่ชัดเจนและมีเอกภาพ กลไกที่มีอยู่ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มและมีข้อจำกัดด้านศักยภาพในการทำงาน ในขณะที่มีการกำหนดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในยุทธศาสตร์และแผนงานของหน่วยงาน แต่ยังเป็นส่วนน้อย และการดำเนินงานไม่สัมฤทธิ์ผล ภาคส่วนของสังคมเกิดความตระหนักแต่ไม่เข้าใจความหมายและขอบเขตของการมีส่วนร่วม หน่วยงานที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมจึงดำเนินการตามความต้องการของหน่วยงานในลักษณะกิจกรรมจิตอาสาเป็นครั้งคราว ไม่มีความเข้มข้นในการพัฒนาศักยภาพ ของเด็กและเยาวชนที่มีส่วนร่วมและไม่มีความต่อเนื่องของงานที่เลี้ยงและที่ปรึกษาไม่ได้รับการพัฒนา ทักษะที่เหมาะสมจึงไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ โอกาสในการมีส่วนร่วมไม่เท่าเทียมกันและโอกาสในระดับนโยบายมีจำกัด ความอ่อนด้อยประสิทธิภาพของเด็กและเยาวชน และทัศนคติทางลบของผู้ใหญ่เรื่องบทบาทของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา

3. กฎหมาย นโยบาย และแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกันสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะแนวนโยบายพื้นฐานที่ต้องให้ความคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย ส่งเสริม และพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์

และจัดสวัสดิการ ให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้

3.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พัฒนา จากพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2521 กำหนดแนวทาง และปรับปรุง วิธีการในการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคม ปัจจุบัน โดยให้องค์กรเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้น ตามมาตรา 8 ที่ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาเด็กและ เยาวชน และจัดสรรงบประมาณ เพื่อการพัฒนา เด็กและเยาวชน ด้วยหลักการประโยชน์สูงสุดของ เด็ก การได้รับสิทธิตั้งแต่การจดทะเบียนรับรองการเกิด ได้รับบริการพื้นฐานในด้านสุขภาพ การศึกษา การพัฒนา การคุ้มครองและโอกาสการมีส่วนร่วม ผ่านสภาเด็กและเยาวชนและมี มาตรการพิเศษสำหรับเด็กพิการ กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายเชิงพัฒนา ที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการ ของเด็กอย่างครอบคลุมรอบด้าน

3.3 พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2558 มาตรา 5 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์” เพื่อส่งเสริมและ สนับสนุนให้ประชาชนโดยเฉพาะเด็ก เยาวชนและครอบครัวมีทักษะในการ รู้เท่าทันสื่อ เฝ้าระวังสื่อ ที่ไม่ปลอดภัยและไม่สร้างสรรค์และสามารถใช้สื่อในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม

3.4 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รัฐบาลได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาประเทศไทย 4.0 เพื่อนำพาประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตาม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุ ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ การพัฒนาและ เสริมสร้าง ศักยภาพคน เพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีสุขภาวะที่ดี เรียนรู้ตลอดชีวิต ยกกระดับคุณภาพ การศึกษา เพื่อให้ เด็กมีความรู้ สอดรับกับทักษะในศตวรรษที่ 21 และวัยสูงอายุมีความสุข มีรายได้ พอเพียงในการดำรงชีวิต และการสร้าง โอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อลด ความเหลื่อมล้ำทางสังคม

3.5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ในการพัฒนา ประเทศไทย คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง” โดยมีจุดเน้นและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ 1) การเตรียม ความพร้อม ด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ ที่มีศักยภาพสูง ตั้งแต่การพัฒนากลุ่มเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง

ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของคนไทยทุกช่วงวัย เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถที่เหมาะสม ในแต่ละช่วงวัย การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การยกระดับคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมความเป็นเลิศและการเสริมสร้างให้คนมีสุขภาพดี 2) การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการให้บริการทางสังคมอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุข

3.6 แผนงานบูรณาการการพัฒนาคนตามช่วงวัย เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมอยู่ดีมีสุข ประกอบด้วย 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) คนไทยมีศักยภาพตลอดช่วงวัย 2) คนไทย ทุกช่วงวัยมีความมั่นคงในชีวิต และ 3) คนไทยมีครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม โดยมี แนวทางการพัฒนา ดังนี้

3.6.1 เด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) เน้นการเกิดอย่างมีคุณภาพการมีพัฒนาการสมวัย การเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยเป็นคนไทยที่มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต และการสร้างความอบอุ่น ให้เด็กปฐมวัย

3.6.2 เด็กวัยเรียน (5 - 14 ปี) เน้นการศึกษาที่มีคุณภาพได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะชีวิต การสร้างโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงเพื่อโอกาสการทำงานและการสร้างความมั่นคงในชีวิต และการวางรากฐานจริยธรรม คุณธรรมเพื่อความอยู่ดีมีสุข

3.6.3 เด็กวัยรุ่น (15 - 21 ปี) เน้นการพัฒนาทักษะการทำงาน การสร้างโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงและประสบการณ์การทำงานจริงเพื่อวางรากฐานความมั่นคงในชีวิตและการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่

3.6.4 วัยแรงงาน (15 - 59 ปี) เน้นการพัฒนาทักษะและสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง การสร้างความมั่นคงในชีวิตวัยแรงงานและการส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัวสำหรับวัยแรงงาน

3.7 แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ค.ศ. 2009 - 2015) มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการศึกษา การลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมจ้างงานที่เหมาะสม การส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์และการเสริมสร้างทักษะในการประกอบการสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ

4. ทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2560 – 2564

รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2580 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบาย “ประเทศไทย 4.0” และ เป้าหมายของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) มาเป็นกรอบในการพัฒนาคนไทยในอนาคตให้มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงาม รู้คุณค่าความเป็นไทย และมีความรับผิดชอบเป็นรากฐานที่มั่นคงของชุมชน สังคม รักชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์

การพัฒนาเด็กและเยาวชน จึงให้ความสำคัญกับตัวเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัยให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทย มีค่านิยมตามบรรทัดฐาน ที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านภาษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในฐานะภาคที่มีพลัง ในกระบวนการพัฒนา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับตัวเด็กและเยาวชน บริบทแวดล้อมตัวเด็กและเยาวชน อาทิ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ศาสนา สังคม และสื่อ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ในฐานะภาคที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม การระดมสรรพกำลังของภาคีทุกระดับ และการออกแบบ นวัตกรรมการจัดการความรู้เพื่อให้หน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และเครือข่ายเด็กและเยาวชนทุกระดับใช้เป็นแนวทางในการ บริหารจัดการและดำเนินการตามภารกิจขององค์กรให้สอดคล้องกับ และยุทธศาสตร์ของแผนฯ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชน
มีมาตรการดังนี้

1.1) พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนแต่ละช่วงวัยให้สอดคล้องตามพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

1.2) พัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ

1.3) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะการกีฬาขั้นพื้นฐานและ
น้ำใจนักกีฬา

1.4) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
ในศตวรรษที่ 21

1.5) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ

1.6) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคม

1.7) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตสำนึก มีทักษะการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและมีความสามารถในการดำรงชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลงของ สภาวะแวดล้อมโลก

2) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรการดังนี้

2.1) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสถาบันครอบครัวและการจัดสวัสดิการ สำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัวตามนโยบายของรัฐ

2.2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสถาบันศาสนาในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2.3) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยและสถาบันการศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

2.4) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2.5) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกด้านสื่อให้มีความปลอดภัยและสร้างสรรค์ สำหรับเด็กและเยาวชน

2.6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน

3) ยุทธศาสตร์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนมีมาตรการดังนี้

3.1) รณรงค์ ส่งเสริมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่สังคม เด็กและเยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโลกทัศน์ของคนรุ่นใหม่ ความหมายขอบเขต และ กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพและ เป็นระบบ

3.2) สร้างระบบการพัฒนาศักยภาพและการเสริมพลังเพื่อการเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ในกระบวนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยครอบคลุมทุกระดับ และทุกมิติ

3.3) สนับสนุนเด็กและเยาวชนในและนอกระบบการศึกษาให้รวมกลุ่มและทำงานพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3.4) สร้างระบบการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างเพียงพอ ต่อเนื่องและทั่วถึง

3.5) สร้างเสริมพลังและสถานะของเครือข่ายเด็กและเยาวชนให้เป็นศูนย์รวม และเป็นตัวแทนของกลุ่มเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนาเท่าเทียมกับภาคส่วนอื่น ๆ รวมทั้งมีบทบาทระดับชาติ ภูมิภาค และสากลได้อย่าง มีประสิทธิภาพ

3.6) กำหนดและสร้างความเข้มแข็งให้แก่หน่วยงานรับผิดชอบหลักในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา ทั้งในระดับประเทศและพื้นที่

4) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมบทบาทและระดมความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีมาตรการดังนี้

4.1) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

4.2) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรภาคธุรกิจและธุรกิจเพื่อสังคมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

4.3) ระดมความร่วมมือทุกภาคส่วนมุ่งสู่การพัฒนา นโยบาย และการลงทุนด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศ

5) ยุทธศาสตร์การพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการในการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีมาตรการดังนี้

5.1) พัฒนาศักยภาพและเสริมพลังบุคลากรด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งจัดกระบวนการพัฒนาสมรรถนะและการสนับสนุนบุคลากรของ หน่วยงานด้านเด็กและเยาวชนให้มีศักยภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา

5.2) พัฒนาประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการพัฒนาเด็ก และเยาวชนในมิติต่าง ๆ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการมีส่วนร่วม ของเด็กและเยาวชน

5.3) พัฒนาประสิทธิภาพของกฎหมายและมาตรการด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

5.4) ค้นหาตัวกรมด้านการจัดการความรู้ การติดตามประเมินผลและการวิจัยสร้างองค์ความรู้ รวมทั้งสร้างต้นแบบการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา

ทฤษฎีมนุษย์นิเวศ (Ecological framework theory)

ผู้วิจัยศึกษา ทฤษฎีมนุษย์นิเวศ ของยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, อ้างถึงใน จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2554, น. 7-5) และยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, อ้างถึงใน สมเกตุ อุทโยธา, 2556, น. 69-74) ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญที่เกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า แนวคิดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เรียกว่า มนุษยนิเวศ (Ecological Framework) ที่มีความเชื่อว่า “เยาวชนต้องมีสิ่งที่จะช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในสังคมได้ เริ่มตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรอบข้าง วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา” สามารถแบ่งออกเป็น 6 ชั้น โดยแต่ละชั้นจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. เยาวชน (Youth) หรือเยาวชนปกาเอะญอ ที่ได้รับการสร้างภาวะผู้นำ เพื่อให้เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนของตน

2. ระบบจุลภาค (Micro-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับตัวเยาวชนปกาเอะญอมากที่สุด และให้ประสบการณ์โดยตรงกับการพัฒนาคุณลักษณะพื้นฐานของชีวิต เยาวชนปกาเอะญอ ได้แก่ อุปนิสัยและบุคลิกภาพส่วนบุคคล คือ ครอบครัว ถือเป็นศูนย์กลางของการเริ่มต้นชีวิต ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้น ได้แก่ พ่อแม่กับลูก พี่กับน้อง หรือครอบครัวกับเครือญาติ เป็นต้น

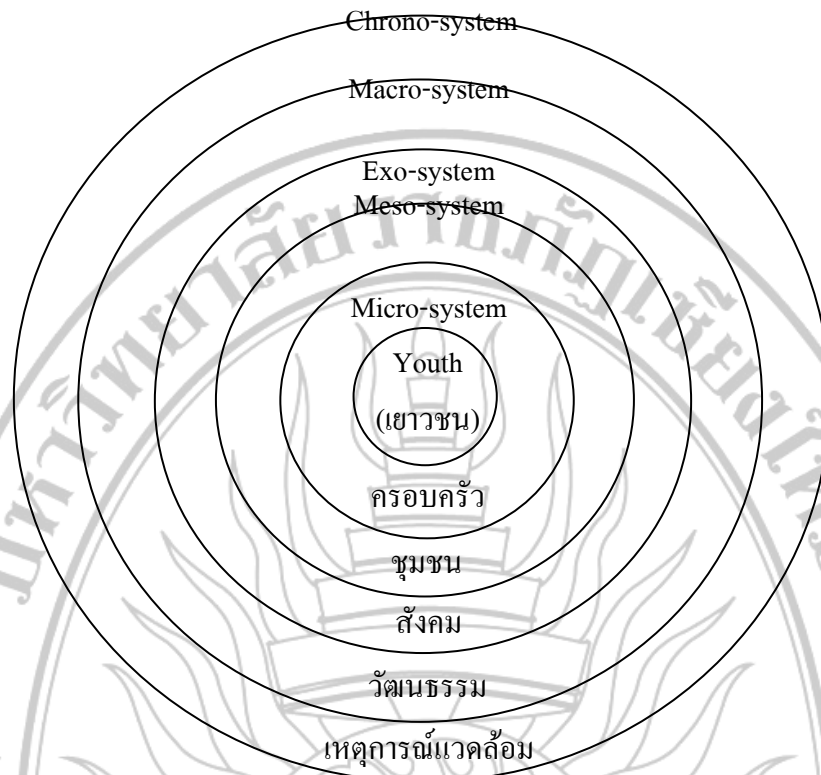
3. ระบบกึ่งกลางหรือระบบชุมชน (Meso-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคกับระบบย่อยต่าง ๆ ในชุมชนให้สัมพันธ์กัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับเพื่อนบ้าน ครอบครัวกับโรงเรียน ครอบครัวกับศาสนสถานต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีหน่วยย่อยอื่นที่ครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน เช่น ร้านค้า หน่วยงานราชการ เป็นต้น

4. ระบบภายนอกหรือระบบสังคม (Exo-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางสังคมที่เยาวชนปกาเอะญอไม่ได้รับประสบการณ์โดยตรง เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบการศึกษา ระบบสุขภาพ ระบบสวัสดิการสังคม ระบบเทคโนโลยี เป็นต้น แต่ระบบเหล่านี้สามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมหรือพัฒนาการได้ เช่น การปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีส่วนทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น

5. ระบบมหภาคหรือระดับใหญ่ (Macro-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมใหญ่ที่สุดของสังคม ซึ่งเป็นที่รวมของทุกระบบที่กล่าวมาให้เกี่ยวเนื่องกัน เป็นวัฒนธรรมใหญ่และวัฒนธรรมย่อยของสังคม การปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้ วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามกาลเวลาได้

6. ระบบเหตุการณ์แวดล้อม (Chrono-System) เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนไปของสิ่งแวดล้อมตลอดช่วงชีวิตของเยาวชนปกาเอะญอ รวมถึงเหตุการณ์ซึ่งเป็นประวัติของบุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของสังคม ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม

ดังนั้น ทฤษฎีระบบมนุษย์นิเวศ จึงเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับตัวเยาวชนเอง ครอบครัว ระดับชุมชน ระดับสังคม ระดับวัฒนธรรมและระดับเหตุการณ์แวดล้อม ซึ่งทุกระดับมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งสิ้น การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ต้องมีการปรับตัวอันจะทำให้เกิดภาวะความสมดุลและความมั่นคง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ภาพที่ 2.3 มนุษยนิเวศ

ที่มา : Urie Bronfenbrenner, อ้างถึงใน สมเกต อุทธโยธา, 2556, น. 71

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้หลักการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตนเองภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ โดยเห็นความสำคัญความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ที่เรียกว่ามนุษย์นิเวศ ในการพัฒนาผู้นำเยาวชนปกากะญอที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของความสัมพันธ์ในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นความอุดมทางปัญญาที่มาจากต้นทุนของนักวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีพัฒนาการมาตามลำดับซึ่งวรรณคดี สุทธิวรกร (2557, น. 14-22) สรุปไว้ดังนี้

1. กลุ่มนักวิจัยเชิงปฏิบัติการแนวดั้งเดิม (Traditional Action Research) ส่วนใหญ่เป็นนักจิตวิทยาสังคม ซึ่งขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการนำวิธีการของกระบวนการกลุ่มและการฝึกอบรมมนุษย์สัมพันธ์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหา ให้ความสำคัญกับแนวคิดและวิธีการ

ที่เป็นวิทยาศาสตร์ เน้นการทำงานในองค์กร ปฏิบัติตามทฤษฎีในสาขาที่ตนชำนาญ ใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Dynamics) และโมเดลทางคลินิก (Clinical Model) เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา การวิจัยแนวนี้เน้นการรักษาสถานภาพเดิมเพื่อให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้โครงสร้างของอำนาจเดิม

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นสภาพการณ์จริง (Contextual Action Research) หรือการวิจัยที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) หรือที่เรียกว่าปฏิบัติการนิยม (Pragmatism) ที่ให้ความสำคัญกับการอธิบายความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างคนในองค์กรและระหว่างผู้คนกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคม โดยมักเลือกวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง ค้นหาความหมายจากความจริงและกำหนดแนวทางในการบรรลุความสำเร็จ รวมทั้งทดลองปฏิบัติจริงในสภาพการณ์ที่เป็นธรรมชาติ ตลอดจนสะท้อนผลการปฏิบัติไปสู่การเรียนรู้

3. กลุ่มนักวิจัยเชิงปฏิบัติแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) เน้นการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคน (Radical Action Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งให้ความสำคัญกับการตีความเพื่อเข้าใจความหมายของพฤติกรรมมนุษย์และปรากฏการณ์ทางสังคม และให้ความสำคัญกับการวิพากษ์สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล เน้นการตีความเชิงวิพากษ์ นำไปสู่ทฤษฎีวิพากษ์ ขั้นตอนที่นักวิจัยนิยมนำมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือช่วงของการสำรวจเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพการณ์หรือความเป็นจริงที่เป็นปัญหา นำไปสู่การค้นหาแนวทางในการแก้ไข

4. กลุ่มนักวิจัยเชิงปฏิบัติการทางการศึกษา (Educational Action Research) ได้รับอิทธิพลจากการนำความคิดทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษา โดยผู้วิจัยต้องลงมือสร้างการเรียนรู้จากการจัดการศึกษา มีการประยุกต์การเรียนรู้ในบริบททางสังคม และประยุกต์ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์เชิงอุปมานมาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากความอุดมทางปัญญาที่มาจากต้นทุนของนักวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีพัฒนาการมาตามลำดับข้างต้น การทำวิจัยวิจัยขึ้นกับผู้วิจัยว่าต้องการการเปลี่ยนแปลงแบบใด เช่น หากต้องการเปลี่ยนแปลงในระดับของการรักษาสถานภาพเดิมในสังคม นักวิจัยจะเลือกใช้วิธีการในเชิงเทคนิคทางสังคม หากต้องการการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างหรือมุ่งเสรีภาพ นักวิจัยจะใช้แนวของปฏิบัติการนิยมหรือแนววิพากษ์ ด้วยเหตุนี้การให้ความหมายในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (AR) กับ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จึงมีความล้าลึกกว่ากัน รวมทั้งการปรากฏชื่อของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชื่ออื่น ๆ ที่สะท้อนความหมายและอุดมคติแตกต่างกันไป

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นการปรับปรุงรูปแบบการวิจัยดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากรูปแบบเดิม ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งการวิจัยในแต่ละรูปแบบมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกันไป (ไพบูลย์ สุทธิ, 2554, น. 39) ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการมองภาพรวมที่ให้ความสำคัญในเรื่องคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย เป็นการศึกษาแบบเจาะลึกรายละเอียด และใช้เวลาในการศึกษามาก เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากสิ่งที่ค้นพบ แล้วจึงนำมาอธิบายในภาพรวม

การวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาชุมชน โดยที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งเป็นผู้ร่วมวิจัย แต่ไม่มีการปฏิบัติและไม่มีการนำเอาวิธีการแก้ปัญหาไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยเลือกหรือกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมขึ้นมา แล้วนำกิจกรรมดังกล่าวมาทดลองใช้ โดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ในการติดตามและประเมินผล รวมทั้งการควบคุมการปฏิบัติ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบการดำเนินกิจกรรม แล้วจึงนำไปทดลองใช้ซ้ำอีกจนกว่าผู้วิจัยจะพอใจผลของกิจกรรมนั้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากผู้รู้หลายท่าน ดังนี้

สตริงเกอร์และสมิธ (Stringer & Smith, อ้างถึงใน ไพสุดา แก้วลือ, 2557, น. 44) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการนำไปสู่การพัฒนา โดยเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่นำไปสู่สิ่งที่เป็นไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม ซึ่งหัวใจของการเปลี่ยนแปลงจะอยู่ที่กระบวนการวิจัย ซึ่งต้องใช้ความร่วมมือระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยกระบวนการวิจัยต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ยุติธรรม มีอิสระและส่งเสริมคุณค่าของชีวิต กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมสังเกตการณ์ สะท้อนความต้องการของตน ทรัพยากรที่มีอยู่ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึกไปสู่ทางใหม่

เคมมิส และ วีค (Kemmis & Weeks, อ้างถึงใน นงนุช อัสมภินวงศ์, 2553, น. 46) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยที่มีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลในการเรียนรู้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมและการศึกษาของคนเหล่านั้น ซึ่งผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน

พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540, น. 31) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบการวิจัยที่บุคคลที่เป็นประชากรในการวิจัย เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ร่วมวิจัยหรือผู้กระทำการวิจัย โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการการวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นวิจัยจนถึงการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสู่การลงมือปฏิบัติ

ขอบ เข้มกลัด และ โกวิทช์ พวงงาม (2547, น. 3-4) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนา โดยการรวมกันระหว่างการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการเข้าด้วยกันและเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะของผู้วิจัย ชุมชนและผู้นำของชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาปัจจุบัน จนถึงการดำเนินงานและติดตามประเมินผล เพื่อให้ผลของการวิจัยนำไปสู่การลงมือพัฒนาอย่างจริงจัง

สุภางค์ จันทวานิช (2551, น. 66-69) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการที่ผู้ถูกวิจัยมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตั้งแต่การระบุปัญหา การให้ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล จนกระทั่งหาวิธีการแก้ไขปัญหา ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น การทำวิจัยทุกขั้นตอนจะมีผู้ถูกวิจัยเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งกระบวนการวิจัยจะดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นกันเพื่อให้ได้ข้อสรุป ส่วนกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิภาษวิธี (Dialectic) ผู้ถูกวิจัยได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ข้อมูลที่ได้นั้นมีความชัดเจน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่แก่ผู้ถูกวิจัยและชุมชน สะท้อนถึงความต้องการและแบบแผนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง และสามารถเป็นตัวอย่างของการพัฒนาลงสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ทิพย์สุดา พุฒจร (2556, น. 63) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้ร่วมกันของบุคคลที่มีความหลากหลาย โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ปฏิบัติการร่วมกันด้วยการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาความต้องการ สำรวจทรัพยากร ตลอดจนวางแผน ปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ผ่านกลไกการร่วมตัดสินใจ ร่วมเรียนรู้ ร่วมรับผิดชอบสิ่งที่คิด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมหรือชุมชน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ภัทราพร เกษสังข์ (2559, น. 61) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การค้นคว้าเพื่อหาคำตอบร่วมกันตลอดการดำเนินงานระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายคือ การแก้ปัญหาหรือพัฒนา ตั้งแต่การค้นหาคำถาม แนวทางการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ผลที่คาดหวัง วิธีดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงาน โดยยึดหลักประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินการวิจัยที่อาศัย การมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัย เยาวชน หัวหน้าชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันหาแนวทางการ แก้ไขปัญหา โดยร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ทุกขั้นตอน รวมถึงร่วมกันประเมินผล แล้วสะท้อนผลการวิจัยเพื่อปรับปรุงการดำเนินการ ส่งผลให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จนำไปสู่ รูปแบบการพัฒนาอย่างแท้จริง

ขั้นตอนวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540, น. 42-43) ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. เตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมกับการดำเนินการวิจัยที่เสมอภาค ดังนั้นทุกขั้นตอนจึงต้องมีการเตรียมชุมชนก่อนเริ่มดำเนินการวิจัย เช่น การสร้างบูรณาการของชุมชน การส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การเลือกผู้แทนผู้ร่วมโครงการ เป็นต้น
2. อบรมผู้ร่วมวิจัยจากชุมชน ในฐานะนักวิจัยจากท้องถิ่น ให้มีความรู้เกี่ยวกับบริบทสถานการณ์ในท้องถิ่น บทบาทของผู้ดำเนินการวิจัยท้องถิ่น การจัดองค์กรชุมชนรูปแบบของผู้นำ การสนับสนุนและมนุษยสัมพันธ์
3. ร่วมกันกำหนดรูปแบบของการวิจัย เช่น การวิเคราะห์สภาพปัญหาทั่วไปที่เกิดขึ้นในชุมชน จากนั้นกำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นต้น
4. ดำเนินการเก็บข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลร่วมกัน และสรุปข้อมูล ให้ข้อสังเกต หรือข้อค้นพบพร้อมให้ข้อเสนอแนะ
6. หาหรือผลการค้นพบกับชุมชน เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษานำเสนอให้แก่ชุมชน เพื่อตรวจสอบแก้ไขความถูกต้อง ทำการวิเคราะห์สรุปประเด็นหรือชี้แนะให้แก่ทีมผู้วิจัย อาจทำเป็นรูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ การประชุมกลุ่มหรือวิธีการอื่น ๆ เช่น การจัดแสดงข้อมูลในรูปแบบของกราฟแบบต่าง ๆ ในที่สาธารณะ หรือแหล่งรวมตัวของคนชุมชน เพื่อกระตุ้นให้มีการแสดงความคิดเห็น การแสดงความรู้สึกร่วมกันของคนในชุมชน การตัดสินใจร่วมกัน การประเมินท่าทีและปฏิกิริยาต่อข้อมูลชุมชนที่ได้จากกระบวนการวิจัย
7. วางแผนชุมชน โดยการอบรมทีมวางแผนให้สามารถเขียนโครงการได้ รวมทั้งความสามารถในการจัดองค์กรชุมชน โครงการที่ทีมวางแผนเขียน จะต้องนำมาปรึกษาหารือกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนตรวจสอบแก้ไขและรับรอง ก่อนนำไปเสนอต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อของบประมาณสนับสนุน

8. นำแผนไปปฏิบัติ โดยการระดมทรัพยากร ทั้งบุคคลและชุมพลลง ตลอดจนองค์กร ประชาชนต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อร่วมการปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ จากข้อมูลที่เป็นผลจาก การศึกษาร่วมกันโดยทีมนักวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

9. ติดตาม กำกับ และประเมินผลในชุมชน โดยทีมนักวิจัยและชุมชนร่วมกัน

ขอบ เข้มกัสดและ โกวทย์ พวงงาม (2547, น. 35-49) กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ระยะก่อนการท่วิจัย (Pre Research Phase) ในบางครั้งเรียกว่า “ขั้นตอนการเตรียม ชุมชน” โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 การสร้างสัมพันธ์ภาพ ในระยะนี้เป็นการเข้าไปพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับ คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพกับชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนเกิด การยอมรับและไว้วางใจผู้วิจัย

1.2 การสำรวจและศึกษาชุมชน คือ การสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน รวมทั้งการติดต่อกับผู้นำหรือบุคคลสำคัญของชุมชนเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลของชุมชนมากขึ้น

1.3 การคัดเลือกชุมชน ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมักจะให้ความสำคัญ กับชุมชนที่ด้อยโอกาสทางสังคม หรือด้อยโอกาสดกว่าชุมชนอื่น เพื่อเป้าหมายในการยกระดับ คุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

1.4 การเข้าสู่ชุมชน ผู้วิจัยต้องเริ่มดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน และชุมชน โดยการแนะนำตนเอง ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.5 การเตรียมคนและเครือข่าย เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้ร่วมงานก่อนการ ลงมือดำเนินการทำงาน ได้แก่ นักวิจัย นักพัฒนา และคนในชุมชน เพราะบุคคลเหล่านี้จะต้องมี ความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้เกิดการประสานงานในการปฏิบัติ

2. ระยะของการท่วิจัย (Research Phase) ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

2.1 การศึกษาชุมชน เป็นขั้นการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนควบคู่ ไปกับการให้ความรู้แก่ชุมชน โดยเป็นการศึกษาปัญหาที่ลึกกว่าในระยะแรก คือ การประเมิน ศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อคูัดความสามารถของชุมชนนั้น

2.2 การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ในขั้นนี้จะทำควบคู่กับการศึกษาชุมชนก็ได้ การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในชุมชนที่ด้อยเร่งแก้ไข และการเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา ว่าปัญหาใดมีความสำคัญเร่งด่วน โดยการพิจารณาตามความต้องการคนในชุมชน ซึ่งแบ่งความ ต้องการออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ความต้องการแก้ไขปัญหา ความต้องการในการสร้างเครือข่าย

และความต้องการในการได้รับความรู้ การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ

3. ระยะของการจัดทำแผน (Planning Phase) เป็นการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ เป็นโครงการที่คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยผู้วิจัยจะต้องกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้คนในชุมชนเกิดความเต็มใจในการนำมาปฏิบัติ แล้วผู้วิจัยอาจจะต้องทำหน้าที่สนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น แนะนำช่องทางในการหาแหล่งทรัพยากรหรือแหล่งให้การสนับสนุนภายนอกชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน ในขั้นตอนนี้ควรให้คนในชุมชนจัดกลุ่มทำงาน เพื่อบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา บทบาทของผู้วิจัยในระยะนี้ คือ การชี้แจงรายละเอียดของโครงการและการประสานงาน ให้คนในชุมชนตกลงกันว่าใครรับผิดชอบในเรื่องใด ให้ทุกคนรับรู้ความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน ข้อตกลงทุกเรื่องจะต้องเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้

ในขั้นตอนการวางแผนนี้ ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะหากคนในชุมชนเข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และร่วมก่อตั้งและดำเนินการด้วยตนเองแล้วจะก่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม และพยายามปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้นไป

4. ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase) ในการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ควรจะต้องมีแกนนำหรือกลุ่มในชุมชนเป็นกลุ่มทำงาน ซึ่งบุคคลที่สมาชิกให้การยอมรับที่สำคัญ คือ การกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ให้กับสมาชิกของกลุ่มและการกระจายทรัพยากรและการให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ

5. ระยะติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation Phase) การติดตามและประเมินผลโครงการ เป็นกิจกรรมที่จำเป็นและขาดไม่ได้ การติดตามผล หมายถึง การตรวจสอบของคนในชุมชน หรือองค์กรชุมชนว่า งานหรือกิจกรรมที่ได้ทำไปนั้น สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นไปตามแผนและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขหรือมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

สำหรับกลไกในการติดตามประเมินผลนั้นอาจจะมีทั้งในรูปแบบที่มีการกำหนดเวลาวิธีการหรือมีแบบฟอร์มเพื่อใช้ในการตรวจสอบงานอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นแนวทางให้คนในชุมชนหรือองค์กรชุมชนได้นำไปใช้ หรือเป็นการติดตามประเมินผลโดยการจัดกลุ่มอภิปรายถึงกระบวนการดำเนินโครงการเพื่อหาข้อบกพร่อง ในขณะเดียวกันก็เพื่อจะหาข้อดี ซึ่งจะได้เป็นบทเรียนสำหรับการนำไปปฏิบัติในโครงการที่จะทำต่อไป

ไพบุลย์ สุทธิ (2554, น. 48) กล่าวว่า ลำดับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบ่งตามระยะของการวิจัย ได้ 5 ระยะ ได้แก่

- 1.1 ระยะก่อนการทำวิจัย
- 1.2 ระยะของการทำวิจัย
- 1.3 ระยะจัดทำแผน
- 1.4 ระยะการนำแผนไปลงมือปฏิบัติ
- 1.5 ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติ

2. แบ่งโดยยึดขั้นตอนในการปฏิบัติของการวิจัย ได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 2.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์และระบุขอบเขตของปัญหา
- 2.2 ขั้นตอนการวางแผน
- 2.3 ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน
- 2.4 ขั้นตอนการประเมินผลและสะท้อนผลการปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม ลำดับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 2 ประเภท มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ ไพบุลย์ สุทธิ (2554) ได้เลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งตามระยะของการวิจัย เพื่อให้เกิดความชัดเจน และเป็นแนวทางในการพิจารณาทบทวนการดำเนินงานในแต่ละระยะของโครงการ มีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะก่อนการทำวิจัย ประกอบด้วย การคัดเลือกชุมชน การบูรณาการตัวนักวิจัยให้เข้ากับชุมชน การศึกษาชุมชน
2. ระยะของการทำวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน การฝึกอบรมทีมวิจัยท้องถิ่น แคนนำชุมชน การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา การออกแบบการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลในที่ประชุม
3. ระยะจัดทำแผน ประกอบด้วย การอบรมทีมงานวิจัยท้องถิ่น การกำหนดโครงการหรือกิจกรรม การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนงาน การแสวงหางบประมาณ ทรัพยากรสนับสนุน และวางแผนการประเมิน
4. ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ
5. ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งทีมงานการประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเสนอผลการประเมินต่อที่ประชุม

จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท โดยประเภทแรก แบ่งตามระยะของการวิจัย ได้แก่ 1) ระยะก่อนการทำวิจัย 2) ระยะของ

การทำวิจัย 3) ระยะจัดทำแผน 4) ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ 5) ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติ และประเภทที่สอง แบ่งโดยยึดขั้นตอนในการปฏิบัติของการวิจัย ได้แก่ 1) วิเคราะห์และระบุขอบเขตของปัญหา 2) วางแผน 3) ปฏิบัติตามแผน และ 4) ประเมินผลและสะท้อนผลการปฏิบัติ

หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เบิร์ก (Berg, 2006, pp. 224) กล่าวว่า หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมใช้เทคนิควิธีการศึกษาประชากรด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ อารมณ์และความรู้สึก มีความแตกต่างในวิธีการและเป้าหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีผู้ร่วมทำการวิจัยจำนวนมาก หากผู้วิจัยกำหนดความซับซ้อนของงานที่ต้องดำเนินการจะทำให้การทำงานเป็นไปได้อย่างยากลำบาก

แทนดอน (Tandon, อ้างถึงใน พันธุ์ทิพย์ งามสูตร, 2540, น. 33-34) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยต้องยอมรับว่าความรู้พื้นบ้าน ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ และกำหนดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากนักวิชาการ เป็นสิ่งที่ให้การยอมรับและปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในหมู่บ้าน
2. ปรับปรุงความสามารถและเพิ่มศักยภาพของชาวบ้าน ด้วยการส่งเสริม ยกย่องและพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้ชาวบ้านสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์
3. ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้าน โดยที่ชาวบ้านสามารถทำความเข้าใจ และนำความรู้ไปใช้ได้อย่างเหมาะสม
4. สนใจความคิดเห็นของชาวบ้าน ที่จะเผยให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริง
5. ปลดปล่อยความคิด ช่วยให้ชาวบ้านสามารถใช้ความคิด และแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเสรี ในการมองสภาพการณ์และปัญหาของตนเอง สามารถใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ วิจารณ์ตรวจสอบสภาพเท็จจริงต่าง ๆ ได้

ชอบ เข้มกลัดและ โกวิท พวงงาม (2547, น. 27-28) กล่าวว่า หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควรคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การเคารพความคิดเห็นของคนในชุมชน ยกย่องในภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนเป็นความคิดในการแก้ปัญหา จัดการปัญหาให้กับชุมชนด้วยความสามารถของคนในชุมชนที่เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เพราะคนในชุมชนย่อมรู้ดีว่าจะใช้วิธีการใดในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการปัญหาหรือแก้ไข

ปัญหาได้ตรงกับความต้องการ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา หากย้อนกลับไปในอดีต ภูมิปัญญาจากคนในชุมชนได้รับความสนใจและได้รับการยกย่องจากสังคมทำให้คนในชุมชนได้เห็นศักยภาพของคนที่มียุ่ จึงทำให้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นตัวกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและมีจิตสำนึกในการร่วมจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งการคิด และวิเคราะห์สภาพปัญหาที่แท้จริงเพื่อลงมือปฏิบัติ ซึ่งสิ่งที่ได้รับหลังจากการพัฒนา คือ ชุมชนจะได้เรียนรู้หลักการ วิธีการในการพัฒนาอย่างถูกต้องเป็นกระบวนการมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และเกิดความสามัคคีในชุมชน

สรุปได้ว่า หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควรให้ความเคารพ และยกย่องต่อความคิดเห็นของผู้ให้ความคิด วิธีการแก้ปัญหาของผู้ตอบคำถามจากชุมชน เพราะเขาเหล่านั้นย่อมรู้ดีถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ส่งผลให้การวิจัยสามารถแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนได้อย่างตรงจุด อีกทั้งยังทำให้ทุกฝ่ายสนใจและให้ความร่วมมือในการร่วมกันจัดการปัญหาและพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่อย่างจริงจังและต่อเนื่องและประสบความสำเร็จ

เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

สุภาวศ์ จันทวานิช (อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2557, น. 25-26) เสนอเทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในวันแรก ๆ ของการวิจัยไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. วางท่าทีสงบเสงี่ยม ไม่ทำตัวโดดเด่นจนผิดสังเกต เพื่อให้คนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นเสมือนคนในชุมชนของเขา
2. หลีกเลี่ยงการถามคำถามที่จะทำให้คนในชุมชนหรือผู้ตอบคำถามรู้สึกอึดอัดและจำเป็นต้องปกป้องตนเอง เช่น เรื่องหนี้สิน เรื่องที่เป็นที่อับอายของครอบครัวหรือชุมชน เป็นต้น
3. ไม่ควรทำตัวทัดเทียมผู้นำชุมชน
4. พยายามเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่เกี่ยวข้องอย่างสงบ พร้อมให้ความช่วยเหลือจะทำให้ผู้วิจัยได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนเร็วขึ้น
5. หากคนที่พาเราไปแนะนำตัวเองกับคนในชุมชนเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน
6. หากรู้สึกอึดอัด ให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา เพราะเป็นช่วงที่เราปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งคนในชุมชนอาจเป็นเช่นนั้น
7. ให้ถือว่าเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการกระทำของผู้วิจัยเป็นเรื่องงาน ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว
8. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต้องใช้เวลา
9. อยู่ร่วมกับทุกคนอย่างเป็นมิตร

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2557, น. 23-24) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่นักวิจัยควรกระทำ ดังนี้

1. การแนะนำตัวให้คนในชุมชนรู้จัก ทำได้โดยการเข้าไปแนะนำตัวกับคนในชุมชน หรือมีบุคคลคุ้นเคยกับคนในชุมชนเป็นสื่อกลางแนะนำผู้วิจัย โดยอาจแนะนำตนเองกับผู้นำชุมชน ก่อนแล้วจึงแนะนำตนเองกับบุคคลอื่น
2. การเข้ามาพักในชุมชน หากเป็นไปได้ ผู้วิจัยควรเข้าพักในชุมชนที่ทำวิจัย เพราะจะช่วยให้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนได้ดีกว่าการพักค้างภายนอกชุมชน และทำให้ผู้วิจัยเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนได้เร็วขึ้นด้วย
3. พยายามเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อให้เกิดความกลมกลืน และป้องกันการเกิดความขัดแย้งโดยไม่ตั้งใจ
4. เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและสม่ำเสมอ เนื่องจากเป็นโอกาสที่ผู้วิจัยจะได้สร้างความคุ้นเคยและเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัย โดยควรหาโอกาสร่วมกิจกรรมของชุมชน ทั้งงานส่วนรวม เช่น ประเพณีดำหัวผู้สูงอายุในหมู่บ้าน และงานส่วนตัว เช่น งานศพ งานแต่งงาน เป็นต้น
5. การวางตัวให้เหมาะสมกับชุมชน ทั้งเรื่องการแต่งกาย ภาษาและการพูดจา พาหนะที่ใช้ การกินอยู่ เพื่อไม่ให้แปลกจากคนในชุมชนมากเกินไป โดยผู้วิจัยควรวางตัวให้เท่าเทียมกับคนในชุมชน
6. การให้ความช่วยเหลือชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยควรให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอและสม่ำเสมอ ทั้งด้านกำลังแรงงาน หรือความถนัดความเห็น ซึ่งจะช่วยสร้างความคุ้นเคยได้อย่างดีและทำให้คนในชุมชนยอมรับ แต่ไม่ควรทำให้คนในชุมชนรู้สึกที่ผู้วิจัยมีฐานะดีกว่า เช่น การบริจาคเงินจำนวนมาก หรือให้คนในชุมชนยืมเงิน เป็นต้น
7. การแสดงความมีน้ำใจต่อชุมชน ผู้วิจัยควรแสดงความมีน้ำใจต่อคนในชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม เช่น การมีของขวัญมาฝากหรือจัดสิ่งของตอบแทนที่เสียสละเวลาให้ข้อมูล ซึ่งไม่ควรเป็นสิ่งที่ต้องมีราคาแพงมากเกินไป แต่ควรเป็นสิ่งที่แสดงถึงการขอบคุณหรือของที่ระลึก
8. การรักษาความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน สิ่งที่สำคัญ คือ การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีไว้อย่างต่อเนื่อง ทั้งช่วงที่ทำวิจัยและรวมถึงหลังจากที่ทำวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว เนื่องจากคนในชุมชนจะรู้สึกผูกพันกับผู้วิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยควรหาโอกาสกลับมาเยี่ยมเยียนชุมชนที่เคยเข้ามาวิจัยบ้าง หลังการดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่ทำให้การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วมประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ 1) การสร้างเครือข่าย 2) การติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน 3) การสร้างความสัมพันธ์และเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน 4) วางตัวให้เหมาะสม มีน้ำใจและให้ความช่วยเหลือตามสมควร 5) เรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและร่วมกันพัฒนาชุมชน และ 6) รักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับคนในชุมชนหลังการดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้น

เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน

จากการศึกษาเรื่องเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2557, น. 27-32) และ ภัทรพร เกษสังข์ (2559, น. 95-101) พบว่า เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) เทคนิค A-I-C 2) เทคนิคแผนที่ความคิด 3) เทคนิคการจัดเวทีประชาคม 4) เทคนิค SWOT และ 5) เทคนิคโฟกัสกรุป (Focus Group) มีรายละเอียดดังนี้

1. เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : A-I-C) เป็นกระบวนการที่มีศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของคนในชุมชนให้ร่วมพัฒนาชุมชนและยังมีศักยภาพที่จะขยายผลได้ เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) คือ การระดมความคิดที่ให้ความสำคัญต่อความคิดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานของความเสมอภาค อาจกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการที่ใช้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) เป็นวิธีการรวมพลังปัญญาและพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังในการพัฒนา ซึ่งมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย แบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบัน และ 2) การกำหนดอนาคตของหมู่บ้านที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด

1.2 ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence) เป็นขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการพัฒนาและหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับความสำคัญตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ 1) การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ และ 2) จัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยแยกเป็น 3 ประเภท คือ 2.1) กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนทำเองและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอก 2.2) กิจกรรมหรือโครงการที่คนในชุมชนทำเองบางส่วนและขอความช่วยเหลือ

จากแหล่งทุนภายนอก และ 2.3) กิจกรรมหรือโครงการที่สามารถขอทุนอุดหนุนจากรัฐ โดยผ่านตำบล

1.3 ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control) เป็นการนำเอาโครงการหรือกิจกรรม มาปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินงานหรือผู้รับผิดชอบโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ 1) การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ 2) การตกลงในรายละเอียดดำเนินงาน

2. เทคนิคแผนที่ความคิด (Mind Map) พัฒนามาจากการเห็นความสำคัญของการจำด้วยภาพว่ามีลักษณะเชื่อมโยงกับกระบวนการทำงานของสมอง มีลักษณะเหมือนกิ่งไม้ที่มีกิ่งก้านขยายเชื่อมโยงแตกออกไปอย่างทั่วถึง มีหลักการสำคัญดังนี้

2.1 ใช้ทักษะของสมองทั้งสองซีก ทำงานไปพร้อม ๆ กันอย่างเต็มที่
2.2 สมองของเราสามารถจดประกายความคิดต่าง ๆ ได้รวดเร็วเท่าที่มือเราเขียนทัน

2.3 ต้องเขียนแบบไม่หยุด อย่างกังวลกับการจัดองค์ประกอบหรือจัดลำดับให้ดูดี เพราะที่สุดมันจะลงตัวไปเอง หรือ สามารถจัดระเบียบใหม่ตอนสุดท้ายก็ได้

ผู้วิจัยยังสามารใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้ จากการใช้เทคนิคแผนที่ความคิด (Mind Map) เพื่อมาประยุกต์ใช้ในการประชุมอย่างสร้างสรรค์ได้แก่

1. ช่วยในการเก็บบันทึกความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมได้อย่างครบถ้วน
2. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นการบันทึกข้อมูลหรือเรื่องราวที่ตนนำเสนอ
3. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมจดจำเรื่องต่าง ๆ ในการประชุมได้ง่ายและนานขึ้น
4. ช่วยให้ผู้ฟังการนำเสนอเห็นภาพรวมได้โดยง่าย และปะติดปะต่อเรื่องราวต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้ การใช้เทคนิคแผนที่ความคิดอย่างง่าย ยังสามารถช่วยในการประชุม โดยการเขียนประเด็นหลักและประเด็นรองของการประชุมไว้ที่กระดาน ทำให้สมาชิกได้ทราบและเตรียมตัวในการพูดล่วงหน้าถึงประเด็นที่เขียนไว้ และความคิดเห็นจะถูกบันทึกลงไปในรูปของคำสำคัญ ตามขั้นตอนของการเขียนแผนที่ความคิด

3. เทคนิคการจัดเวทีประชาคม (Civil Society Forum or People Forum) เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ระหว่างคนที่มิประเด็นหรือปัญหาาร่วมกัน โดยใช้เวทีในการสื่อสารเพื่อการรับรู้และเข้าใจประเด็นปัญหาและช่วยกันผลักดันหรือหาข้อสรุปเป็นแนวทางแก้ไขประเด็นปัญหานั้น

3.1 องค์ประกอบของการจัดเวทีประชาคมที่ดี ได้แก่

- 3.1.1 เป็นที่ประจักษ์ว่าประเด็นที่นำมาหารือเป็นปัญหาร่วมกัน
- 3.1.2 มีวัตถุประสงค์ของการจัดชัดเจนว่า จัดเพื่ออะไร จัดไปทำไม และจะนำผลที่ได้จากการประชาคมไปทำอะไร
- 3.1.3 มีกระบวนการขั้นตอนและวิธีการที่ดีในการขับเคลื่อนประเด็นไปสู่วัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยที่ทุกคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน
- 3.1.4 ผู้เข้าร่วมประชาคมมีการแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกได้อย่างอิสระ ไม่ถูกครอบงำ และมีความเท่าเทียม
- 3.1.5 มีผู้อำนวยการให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือวิทยากรกระบวนการ
- 3.1.6 มีการสร้างบรรยากาศที่ดี
- 3.1.7 มีระยะเวลาที่เหมาะสม ไม่เร็วหรือรวบรัดจนเกินไป จนทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกอึดอัด และไม่ใช้เวลานานเกินไปจนทำให้รู้สึกเบื่อ
- 3.1.8 ต้องมีข้อสรุปเกิดขึ้นทุกครั้งที่ทำเวทีประชาคม
- 3.1.9 มีสื่อและอุปกรณ์สื่อสารที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจ เนื้อหา ประเด็นตรงกัน
- 3.1.10 มีการประสานงานล่วงหน้า
- 3.2 ขั้นตอนการจัดเวทีประชาคม แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้
 - 3.2.1 ขั้นตอนการเตรียมการก่อนทำเวทีประชาคม ได้แก่
 - 3.2.1.1 เตรียมประเด็นที่ต้องการในเวทีประชาคม
 - 3.2.1.2 เตรียมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม
 - 3.2.1.3 เตรียมขั้นตอน เครื่องมือ และอุปกรณ์สำหรับการทำประชาคม
 - 3.2.1.4 เตรียมคำถาม
 - 3.2.1.5 เตรียมทีมงานจัดเวทีประชาคม
 - 3.2.2 กระบวนการดำเนินงานการเวทีประชาคม ได้แก่
 - 3.2.2.1 ทำความรู้จักกันระหว่างผู้เข้าร่วมอภิปราย
 - 3.2.2.2 บอกวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีประชาคม
 - 3.2.2.3 เกริ่นนำเข้าสู่ที่มาที่ไปของประเด็นสำหรับการอภิปรายในเวทีประชาคม
 - 3.2.2.4 วางกฎระเบียบของการจัดเวทีประชาคมร่วมกัน
 - 3.2.2.5 อภิปรายประเด็นหรือปัญหา
 - 3.2.2.6 สรุปประเด็น

3.2.3 ขั้น การติดตามประเมินผล ได้แก่

3.2.3.1 การติดตามเพื่อดูว่ามีการดำเนินการตามที่ตกลงกันไว้หรือไม่

3.2.3.2 ประเมินผลแบ่งเป็น 2 เรื่องได้แก่ 1) เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลง ภายหลังการจัดเวทีประชาคมว่าประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่ และ 2) เพื่อประเมินทั้ง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการจัดเวทีประชาคมว่า ได้รับความร่วมมือมากน้อย เพียงใด ลักษณะหรือกระบวนการที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหรือไม่ ผลที่ได้รับคุ้มค่า และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

4. เทคนิค SWOT เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ นิยมนำมาใช้วิเคราะห์ องค์กรเพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อนจุดแข็งขององค์กร ซึ่งจัดเป็นสิ่งแวดล้อมภายใน ทำให้ทราบถึง โอกาสและภัยคุกคามจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ทั้งนี้เพื่อจัดวางกลยุทธ์ที่ทำให้องค์กรสามารถใช้จุด แข็งของตนเองและโอกาสจากปัจจัยภายนอกให้เป็นประโยชน์ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้เห็นช่องทาง ในการแก้ไขจุดอ่อนของตนเองรวมทั้งการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามจากภายนอกอีกด้วย

SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพของชุมชน 4 แนวมุม ดังนี้

1. Strengths หมายถึง สิ่งที่เป็นจุดแข็งของชุมชน โดยอาจพิจารณาจากความ เข้มแข็งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในปัจจุบัน โครงสร้างชุมชน การจัดการ ชุมชน ความร่วมมือในชุมชน เป็นต้น
2. Weakness หมายถึง สิ่งที่เป็นจุดอ่อนของชุมชน โดยมีประเด็นพิจารณา คล้ายคลึงกับจุดแข็ง ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในปัจจุบัน โครงสร้างชุมชน การจัดการชุมชน ความขัดแย้งในชุมชน เป็นต้น
3. Opportunity หมายถึง สิ่งแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสหรือแนวโน้มที่ดีต่อ ชุมชน โดยพิจารณาจาก สภาวะทางเศรษฐกิจ สภาพทางการเมือง สังคมวัฒนธรรมค่านิยม เทคโนโลยีที่ใช้ เครือข่ายชุมชน แนวโน้มที่เป็นประโยชน์ของชุมชน เป็นต้น
4. Threat หมายถึง ภัยคุกคามที่มาจากภายนอก มักจะตรงกันข้ามกับ Opportunity ได้แก่ สภาวะทางเศรษฐกิจ สภาพทางการเมือง สังคมวัฒนธรรมค่านิยม เทคโนโลยีที่ใช้ ชุมชนที่มี การพัฒนามากกว่า แนวโน้มที่เป็นอุปสรรคของชุมชน เป็นต้น

5. เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) เป็นการสนทนาที่มาจากสมาชิกผู้สนทนา อยู่ระหว่าง 6-15 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทำให้สมาชิกกลุ่มให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันได้มาก ทำให้สามารถศึกษาประเด็น กลุ่มย่อยได้ละเอียดลึกซึ้งไป บางครั้งกลุ่มสนทนาหนึ่งอาจประกอบด้วยกลุ่มสมาชิกที่มีลักษณะ

แตกต่างกัน (Heterogeneous Groups) ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของงานวิจัยที่ต้องการศึกษาค้นหาความหลากหลายของประเด็นที่ศึกษา

องค์ประกอบของกลุ่มดำเนินกลุ่มสนทนา ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ดำเนินกลุ่มสนทนา (Group Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) และผู้ช่วยดำเนินการ (Assistant) โดยที่ผู้ดำเนินกลุ่มสนทนาต้องมีคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีและมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกลุ่มสนทนาให้เป็นอย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้ร่วมกลุ่มสนทนาทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปรายหัวข้อวิพากษ์วิจารณ์ของผู้วิจัยและไม่ให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาเพียงคนเดียวคนใดคนหนึ่งไปครอบงำ (Dominate) การสนทนา ถ้าปรากฏว่าบุคคลมีความขัดแย้งกันหรือมีอำนาจ ผู้ดำเนินการสนทนาต้องใช้ทักษะอย่างมากที่กระตุ้นให้แต่ละคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นสู่ประเด็นให้สมบูรณ์ อีกทั้งรู้ว่าขณะใดต้องทำการถามเจาะลึก หรือถามสารสนเทศมากเพียงพอหรือถามประเด็นต่าง ๆ ครอบคลุมสมบูรณ์ ดังนั้น หน้าที่ของผู้ดำเนินการสนทนาควบคุมผู้สนทนาแต่ละคนได้โดยให้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่สนทนา และเป็นผู้เปิดประเด็นให้เกิดการอภิปรายขึ้นโดยใช้คำถามปลายเปิด อีกทั้งเป็นผู้ที่ทำให้กระบวนการกลุ่มดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลุ่มสนทนาเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ข้อมูลเป็นการถ่ายทอดคำพูดของกลุ่มสนทนา

ผู้จดบันทึก มีบทบาทในการบันทึกข้อมูลประเด็นกลุ่มสนทนาอย่างละเอียดทุกประเด็น ครอบคลุม และใครเป็นผู้กล่าวการสนทนานั้น และบันทึกกริยาแสดงออกที่ไม่ใช่ภาษาหรืออวัจนภาษาของผู้สนทนาจะช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลนอกจากนี้ผู้จดบันทึกต้องเข้าใจประเด็นที่ศึกษาเพื่อช่วยผู้ดำเนินกลุ่มสนทนาตรวจสอบว่าประเด็นการสนทนาครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาหรือไม่ โดยเขียนโน้ตส่งให้ผู้ดำเนินกลุ่มสนทนา หรือเกิดเหตุฉุกเฉินที่ผู้ดำเนินการสนทนาไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

ผู้ช่วยดำเนินการ มีบทบาทในการดูแลสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อป้องกันสิ่งที่มารบกวนการดำเนินการสนทนา ดูแลการจัดเตรียมสถานที่ วัสดุการดำเนินงาน เสิร์ฟอาหารว่าง บริการผู้เข้าร่วมสนทนา นอกจากนี้ยังช่วยสังเกตกระบวนการกลุ่มเพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์เมื่อสิ้นสุดการสนทนา

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน ได้แก่ 1) เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) 2) เทคนิคแผนที่ความคิด (Mind Map) 3) เทคนิคการจัดเวทีประชาคม 4) เทคนิค SWOT 5) เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา โดยผู้วิจัยสามารถเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมได้ตามสถานการณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยรวมแล้วเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่จะเข้าไปศึกษา และควรเลือกเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัยที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นความจริง มีความน่าเชื่อถือ สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตรงตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นวิธีการเพื่อให้ได้ตัวแทนของเป้าหมายที่อ้างอิงจากจำนวนประชากรทั้งหมด ผู้วิจัยได้ศึกษาจากหนังสือ การวิจัยทางการแพทย์ แนวคิด หลักการและวิธีปฏิบัติ ของคณาจารย์วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก (2552, น. 96-112) และจากหนังสือเทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการประมาณค่า ของ กลุ่มระเบียบวิธีสถิติ สำนักนโยบายและวิชาการสถิติ (2557, น. 8-23) สรุปได้ว่า

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างที่ไม่คำนึงถึงโอกาสที่จะถูกเลือกของประชากรแต่ละหน่วยเพราะลักษณะบางอย่างของประชากรไม่เหมาะสมให้เลือกโดยหลักความน่าจะเป็น การเลือกกลุ่มตัวอย่างประเภทนี้ง่ายต่อการปฏิบัติเพราะไม่ต้องทำกรอบบัญชีรายชื่อ คำนึงถึงความสะดวกในการเก็บข้อมูล และผลที่ได้จะสรุปเฉพาะกลุ่มที่ศึกษา สามารถจำแนกได้เป็น 4 วิธี ดังนี้

1.1 การเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างโดยไม่มีความรู้เกณฑ์ สามารถเลือกใครก็ได้จนครบตามจำนวนที่ต้องการ โดยคำนึงถึงความสะดวกสบายของผู้วิจัยเป็นหลัก ซึ่งการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญจะคำนึงถึงการได้ข้อมูลมาเพื่อวิเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญ

1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างโดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างไว้ว่า กลุ่มตัวอย่างควรมีคุณสมบัติอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการวิจัย และเป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษา

1.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดสัดส่วนขนาดตัวอย่างในกลุ่มย่อย (Subgroup) ไว้ล่วงหน้าโดยใช้องค์ประกอบหรือคุณลักษณะของประชากรเป็นเครื่องกำหนด

1.4 การเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสมัครใจ หรืออาสาสมัคร (Volunteer Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างตามความสะดวกและความสมัครใจของผู้ถูกวิจัย มักใช้ในกรณีที่งานวิจัยเน้นความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในวิธีการสังเกตและศึกษาจะต้องใช้เวลากับตัวอย่างเป็น

เวลานาน เพื่อเฝ้าสังเกตพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ในกรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากตัวอย่างสูง และตัวอย่างเองต้องเต็มใจหรือสมัครใจเข้าสู่กระบวนการศึกษาวิจัย

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างที่คำนึงถึงโอกาสที่ประชากรจะถูกเลือก และสามารถประมาณค่าความน่าจะเป็นได้ เป็นการสุ่มตัวอย่างที่มีกฎเกณฑ์ มีการทำกรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) แล้วนำไปสุ่มเพื่อเลือกตัวอย่าง แบ่งเป็น 5 วิธี ดังนี้

2.1 การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) หมายถึง การสุ่มที่ประชากรมีโอกาสถูกเลือกได้เท่ากัน มี 2 วิธี คือ การจับฉลาก และการใช้ตารางเลขสุ่ม

2.2 การสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) หมายถึง การสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยยึดช่วงห่างของลำดับที่ประชากรเป็นเกณฑ์ในการเลือก การสุ่มวิธีนี้ใช้ได้เฉพาะกรณีที่มีกรอบตัวอย่างของประชากรชัดเจนอยู่แล้ว

2.3 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) หมายถึง การสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีหลายลักษณะรวมกัน ใช้หลักการแบ่งชั้นโดยให้ประชากรที่อยู่กลุ่มเดียวกันมีความคล้ายคลึงกันมากที่สุด และประชากรที่อยู่ต่างกลุ่มกันมีความแตกต่างกันมากที่สุด แล้วจึงสุ่มตัวอย่างออกมาจากแต่ละกลุ่มโดยทำการสุ่มแบบอย่างง่ายหรือแบบมีระบบก็ได้ เพื่อให้ได้จำนวนตามสัดส่วนที่ต้องการ

2.4 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) หมายถึง วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นกลุ่มตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือหน่วยงาน แล้วจึงเลือกมาเพียงบางส่วนด้วยวิธีการสุ่มธรรมดาหรือแบบเป็นระบบก็ได้ โดยให้ประชากรในกลุ่มแตกต่างกันมากที่สุด และประชากรระหว่างกลุ่มคล้ายคลึงกันมากที่สุด การเลือกจึงสามารถนำมาศึกษาเพียงหนึ่งหรือสองกลุ่มก็ได้

2.5 การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) หมายถึง กระบวนการสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยดำเนินการสุ่มตั้งแต่ 3 ขั้นขึ้นไป เป็นวิธีที่เหมาะสมกับประชากรที่มีขอบข่ายกว้าง ไม่สามารถหากรอบบัญชีรายชื่อที่ประกอบด้วยหน่วยประชากรได้โดยตรง ซึ่งอาจเนื่องมาจากความไม่สะดวก ความสิ้นเปลือง ดังนั้น จึงทำเพียงกรอบบัญชีรายชื่อเฉพาะกลุ่มที่เลือกได้เท่านั้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสมัครใจ เพราะต้องอาศัยความร่วมมือจากเยาวชนปกาเกอะญอ อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ผู้วิจัยจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างเองต้องเข้าร่วมโครงการด้วยความเต็มใจ หรือสมัครใจในการเข้าสู่กระบวนการศึกษาวิจัย

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยเนื่องจากการเป็นการดำเนินการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัย เยาวชน หัวหน้าชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการและร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้จนประสบความสำเร็จ โดยใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูลที่เหมาะสม ได้แก่ การจัดเวทีเสวนา เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) เทคนิคแผนที่ความคิด เป็นต้น

ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

วิลเลอร์ (Willer, 1968, pp.15) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง การสร้างมโนทัศน์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชุดของปรากฏการณ์ โดยมีหลักการของระบบที่เป็นเกณฑ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คำนิยามมีความชัดเจน

กู๊ด (Good, 1973, pp. 267) กล่าวว่า รูปแบบแบ่งออกเป็น 4 ความหมาย ได้แก่

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น เป็นแบบอย่างของพลเมืองดี เป็นต้น
3. เป็นแนวคิด หลักการ แผนภูมิ หรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นแบบจำลองของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
4. เป็นชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมถึงตัวแปรประกอบ หรือสัญลักษณ์ทางระบบสังคม ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบสูตรคณิตศาสตร์หรือ การบรรยายเป็นคำพูดก็ได้

สไตเนอร์ (Steiner, อ้างถึงใน ดำรงค์ ศรีอรัณ, 2553, น. 80-81) ให้ความหมายของรูปแบบว่า หมายถึง สิ่งของสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งหนึ่ง ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) มี 2 ลักษณะ ได้แก่
 - 1.1 รูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model of) หมายถึง แบบจำลองที่สร้างขึ้น และมีความเสมือนจริงเพื่อใช้เป็นต้นแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 - 1.2 รูปแบบเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model for) หมายถึง แบบจำลองที่ออกแบบสร้างเพื่อใช้เป็นต้นแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
2. รูปแบบทางความคิด (Conceptual Model) มี 2 ลักษณะ ได้แก่
 - 2.1 รูปแบบทางความคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Concept Model of) หมายถึง รูปแบบที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว

2.2 รูปแบบทางความคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Concept Model for) หมายถึง รูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายทฤษฎีหรือปรากฏการณ์

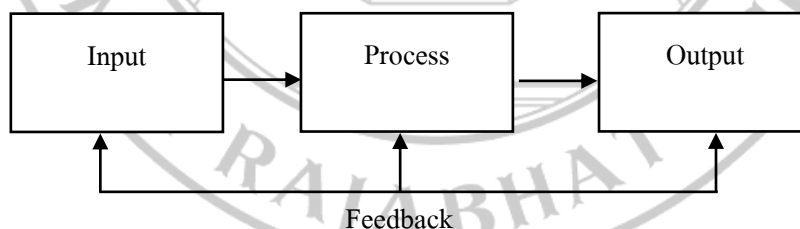
ทิสนา แคมมณี (2545, น. 218) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง รูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ที่บุคคลนั้นแสดงออกมาไม่ว่าจะเป็น คำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นมีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์นั้น ๆ

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2544, น. 27) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง วิธีการที่บุคคลใช้ในการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ จินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราว โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพเหมือน ภาพวาด แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย ในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

ทฤษฎีระบบ เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการชุมชน โดยการพิจารณาในลักษณะองค์รวมที่มีเป้าหมายกระบวนการอย่างเป็นระบบที่มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้ผลลัพธ์ของงานที่ทำออกมาเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย (วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546, น. 62-63)

ประโยชน์จากการใช้ทฤษฎีระบบ คือ เป็นการประกันว่า การดำเนินงานจะเป็นไปตามแผนที่วางไว้ จนประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด ทฤษฎีเชิงระบบสามารถนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

1. ปัจจัยนำเข้า (Input)
2. กระบวนการในการจัดการ (Process)
3. ผลผลิต (Output)
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

ภาพที่ 2.4 ทฤษฎีระบบ

ที่มา : วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546, น. 62-63

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง วิธีการ โครงสร้างหรือแผนผังความคิดที่ได้จากผลการวิจัย เพื่ออธิบายองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ และกระบวนการในการพัฒนา โดยสามารถใช้เป็นแนวทาง ในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ

ประเภทของรูปแบบ

สมิธ, แคร์โรล, เคฟาลาส และวัตสัน (Carroll, Kefalas and Watson, 1980, pp.122) ได้กล่าวว่า ประเภทของรูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ได้แก่

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

1.2 รูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองจริง เครื่องบินจำลองที่บินได้ เป็นต้น ซึ่งแบบจำลองชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือแบบจำลองเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) รูปแบบชนิดนี้พบมากที่สุด เป็นการใช้อธิบายปฏิกิริยาในการอธิบาย เช่น คำพรรณนา ลักษณะ คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

คีฟส์ (Keeves, 1988, pp.561-565) จำแนกประเภทของรูปแบบได้เป็น 5 รูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Models) คือ รูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบกายภาพ มักเป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้ เช่น หุ่นจำลองอวัยวะภายในร่างกายมนุษย์กับร่างกายมนุษย์ แบบบ้านจำลองกับบ้านจริง แบบจำลองการผลิตกับกระบวนการผลิตจริง เป็นต้น

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) คือ รูปแบบการใช้ภาษาในการบรรยายคุณลักษณะ รูปแบบชนิดนี้จะใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษา มากกว่าที่จะใช้อุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างกายภาพ

3. รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models) คือ รูปแบบที่ใช้แผนภูมิ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อกัน

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือ รูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

5. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือ รูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้น ประกอบด้วยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผลและมีการทดสอบสมมติฐานผลของรูปแบบ

สรุปได้ว่า ประเภทของรูปแบบ มีวิธีการแบ่งหลายลักษณะ โดยองค์ประกอบของรูปแบบไม่มีเกณฑ์ที่แน่ชัด ขึ้นอยู่กับลักษณะของหัวเรื่องหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น อย่างไรก็ตาม รูปแบบควรมีโครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งใหม่ที่ส่งผลถึงการคาดการณ์และการอธิบายปรากฏการณ์

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

ทิสนา แยมมณี (2551, 20) กล่าวว่า ขั้นตอนในการสร้างรูปแบบมี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง
2. ขั้นพัฒนารูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการหลังจากที่ได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ แล้ว โดยต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นและต้องรู้ถึงลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นและคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการสร้างและความสนใจของผู้ใช้รูปแบบด้วย
3. ขั้นทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทดสอบโดยพิจารณาถึง

3.1 มีความเที่ยงตรง (Valid) รูปแบบที่สร้างหากมีความใกล้เคียงกับความจริงจะดีมาก เพราะจะช่วยในการตัดสินใจได้ดีขึ้น การใช้งานจริงไม่ยุ่งยาก และควรพิจารณาถึงระดับของความสำเร็จจากการแก้ปัญหา

3.2 มีการทดลองใช้เพื่อเปรียบเทียบผลการนำไปปฏิบัติ โดยการทดลองใช้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ทดลองย้อนหลังโดยใช้ข้อมูลในอดีต และการทดลองใช้ปฏิบัติในปัจจุบัน

4. การทำให้สำเร็จ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้ว รูปแบบที่ได้ควรนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะรูปแบบจะยังไม่สมบูรณ์ จนกว่าจะได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจ และมีการนำไปใช้

5. การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model Updating) ควรมีการพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของชุมชน องค์กรหรือหน่วยงาน และสถานการณ์ที่มากระทบจากภายนอกและภายในองค์กรด้วย

บุญชม ศรีสะอาด (2535, น. 104-106) กล่าวว่า การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบทำได้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างหรือการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยจะสร้าง หรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบที่มีการพัฒนาไว้แล้ว

ในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลการศึกษาหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น หรือลำดับขององค์ประกอบในรูปแบบ โดยการพัฒนารูปแบบต้องใช้หลักเหตุและผลเป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งเป็นประโยชน์มากต่อการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อนแล้วค่อยปรับปรุง โดยอาศัยข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี รูปแบบหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือศึกษาองค์ประกอบย่อยของแต่ละตัวแล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อย ซึ่งหัวใจสำคัญของขั้นตอนนี้อยู่ที่การค้นหาลำดับองค์ประกอบในรูปแบบเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม ผู้วิจัยควรกำหนดหลักการในการพัฒนารูปแบบอย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อนและสามารถนำไปใช้ได้จริง สามารถอธิบายผลได้ดี เป็นต้น

2. การทดลองความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากพัฒนารูปแบบ จำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะมีการพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา หรือผ่านการวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นรูปแบบเชิงสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์จริง หรือทดลองก่อนนำไปใช้จริง เพื่อทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบนั้น

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอนหลัก 5 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ ได้แก่ 1.1) รวบรวมปัญหา 1.2) พัฒนารูปแบบ 2) ขั้นตอนการทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ได้แก่ 2.1) การทดสอบรูปแบบ 2.2) การนำรูปแบบไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ และ 2.3) การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย อย่างไรก็ตาม การสร้างรูปแบบต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของรูปแบบ อาจพิจารณาได้จากบริบทพื้นที่ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ เป็นต้น

การพัฒนารูปแบบ

วิลเลอร์ (Willer, 1968, pp. 83) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ อาจมีขั้นตอนการดำเนินงานแตกต่างกันไป โดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การสร้างรูปแบบ และการหาความเที่ยงตรงของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการ ขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ

คีฟส์ (Keeves, 1988, pp.560) กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบไว้ดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์แบบเส้นตรงมีประโยชน์มากในช่วงเริ่มต้นของการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ

2. รูปแบบสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการคาดคะเน ทำนายผลที่จะเกิดขึ้น หลังการใช้รูปแบบ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูล ที่เป็นเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงขั้นตอน เหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการทำนายผลแล้ว รูปแบบควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วย

อุทุมพร จามรمان (2541, น. 23) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อ ทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้น ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การ วิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยการตรวจสอบ รูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบรูปแบบ จากหลักฐานเชิงปริมาณจะใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรมีการตรวจสอบ 2 อย่าง ได้แก่ การตรวจสอบความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง เหตุผลระหว่างตัวแปร และการประมาณข้าม กาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหากลุ่มประชากรก็ได้ โดยผล การตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ การสร้างรูปแบบใหม่ หรือการปรับปรุง พัฒนารูปแบบเดิม

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบ เป็นการทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบใด ๆ โดยมีวิธี การตรวจสอบที่หลากหลาย เช่น การตรวจสอบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ การตรวจสอบจาก หลักฐานเชิงปริมาณ เป็นต้น โดยรูปแบบสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำนายผลที่จะเกิดขึ้น หลังการนำรูปแบบไปใช้ และสามารถอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุและผล

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อกระบวนการวิจัยเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะทำการถอดบทเรียนจาก ผลการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบที่เป็นโครงสร้างของแผนผังความคิดที่ได้จากการวิจัยรูปแบบการ สร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่ออธิบายองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ และกระบวนการ ในการพัฒนา โดยสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

สิงหา จันทริยวณิช (2552) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบ เปรียบเทียบองค์ประกอบ เพื่อสร้างรูปแบบจำลองการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลางสำหรับเป็นต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้การวิจัยคุณภาพ การวิจัยชาติพันธุ์วรรณา และเทคนิคเดลฟาย กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้สูงอายุในราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา 32 คน ผู้ดูแลใกล้ชิดผู้สูงอายุในราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา 32 คน ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น 16 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม พบว่า สภาพองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมี 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตภายนอก ได้แก่ ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ ความเชื่อและวัฒนธรรม องค์ประกอบคุณภาพชีวิตภายใน ได้แก่ ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต จากการเปรียบเทียบคุณภาพผู้สูงอายุในราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี มีความคล้ายคลึงกันอย่างชัดเจนในองค์ประกอบคุณภาพชีวิตภายนอกด้านความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษาและภูมิปัญญา รวมทั้งองค์ประกอบภายในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ส่วนการสร้างรูปแบบจำลองการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้รูปแบบจำลองซึ่งประกอบด้วยโครงการสำหรับพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในชนบท 5 ประการ คือ การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ การส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุและครอบครัวอย่างหลากหลาย การส่งเสริมสวัสดิการคุ้มครองผู้สูงอายุและครอบครัวอย่างเหมาะสม การส่งเสริมการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุและครอบครัวและส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้

แสงระวี แก้วเมืองฝาง (2552) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบริบท ปัจจัยที่มีอิทธิพล เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพื่อประเมินรูปแบบที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่อื่น เป็นการวิจัยแบบผสม กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย เกษตรกรในจังหวัดเชียงราย 400 คน ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และเกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนชาวนา 62 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลบริบทของเกษตรกร แบบสอบถาม แบบบันทึกการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน และแบบสอบถามคุณภาพชีวิต พบว่า การเกษตรได้ถูกปรับเปลี่ยนจากระบบเกษตรยังชีพไปเป็นเกษตรเพื่อการค้าที่ใช้เครื่องจักรกลแทนที่การใช้แรงงานคนและสัตว์ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม รายได้น้อย การเช่าพื้นที่ปลูกไม่สามารถ

สร้างผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรได้ โดยปัจจัยที่ที่มีส่งผลต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรได้แก่ ครอบครัว ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วม เศรษฐกิจ การสร้างเครือข่ายและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการศึกษาการพัฒนาแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย FARMERS Model ที่ประกอบด้วย ครอบครัว (Family) ภูมิปัญญา (Agricultural heritage) สิ่งแวดล้อม (Resource) การมีส่วนร่วม (Management) เศรษฐกิจ (Economic) การสร้างเครือข่าย (Rural Network) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) ผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่อื่น พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรหลังเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนชาวนา มีคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับสูงมาก

พงกะพรรณ ตะกลมทอง (2553) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำระดับกลาง และเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม วิธีการเก็บข้อมูลใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ใช้เทคนิคเดลฟาย กับผู้เชี่ยวชาญ 24 คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเทคนิคการประชุมผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า ภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ 2) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม และ 3) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงบทบาท ส่วนรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางประกอบด้วยวิธีการและเทคนิคการพัฒนาภาวะผู้นำ 17 วิธี คือ 1) บทบาทสมมติ 2) เกมการบริหาร 3) กิจกรรมนันทนาการ 4) กิจกรรมพัฒนาจิต 5) กรณีศึกษา 6) การระดมความคิด 7) ศึกษาดูงาน 8) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ 9) การเผชิญเหตุการณ์ 10) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 11) เกมศึกษา 12) การฝึกงาน 13) การสนทนาวางกลม 14) การทำแบบฝึกหัด 15) การทำโครงงานจริง 16) การฝึกสั่งการ และ 17) การประชุมทางวิชาการ

กุลธิดา จันทรเจริญ (2555) วิจัยเรื่อง กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้าน, กรณีศึกษาการดำเนินโครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาวะเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการใช้สื่อพื้นบ้านเป็นเครื่องมือเสริมสร้างสุขภาวะเยาวชน ถอดบทเรียนการดำเนินงานที่สะท้อนกลวิธีการใช้สื่อพื้นบ้านเชื่อมร้อยเยาวชนให้เข้าร่วมและคงอยู่ในกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะ และสังเคราะห์กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้านเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะเยาวชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ แกนนำโครงการ 4 คน แกนนำชุมชน 32 คน และแกนนำเยาวชน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการบันทึกจากการร่วมสังเกตการณ์จากการจัดกิจกรรมของโครงการ โดยใช้เทคนิคสามเส้า พบว่า การใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาวะเยาวชนมีที่มาจากปัญหาของชุมชน คือ การสูญหายของวัฒนธรรม

ชุมชน การขาดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน เยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยง และการมีช่องว่างระหว่างวัย เหตุผลของแกนนำโครงการในการดำเนินงาน คือ ความต้องการฟื้นฟูสื่อพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหาย การป้องกันเยาวชนจากพฤติกรรมเสี่ยง และความตระหนักถึงความปลอดภัยของชุมชนและสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สื่อพื้นบ้านที่เลือกใช้คือ สื่อบอกเล่า สื่อการแสดง/การละเล่น สื่อวัตถุและสื่อพิธีกรรม กลวิธีในการเชื่อมร้อยเยาวชน คือ 1) เตรียมความพร้อมชุมชน ด้วยการประสานแกนนำชุมชน ใช้กิจกรรมของเยาวชนเป็นสื่อประสานชุมชน 2) ระดมเยาวชนด้วยการประสานผ่านโรงเรียน การสร้างทีมงาน การใช้แรงขับเคลื่อนภายนอกและการประกาศรับสมัคร 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่เยาวชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ คิดเป็น ทำเป็น และสามารถถ่ายทอดความรู้ 4) ติดตามประเมินผลด้วยการแลกเปลี่ยนความเห็น ถอดบทเรียน ส่วนกลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้านที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย ได้แก่ “กลวิธี 6 ต้อง” ประกอบด้วย 1) ต้องตอบพื้นที่ 2) ต้องมีแกนนำ 3) ต้องทำเครือข่าย 4) ต้องรู้ใช้สื่อ 5) ต้องร่วมมือร่วมสร้าง และ 6) ต้องเสริมทางยั่งยืน

สราวุฒิ วรพงษ์ (2555) วิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัญหาและกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาของภาครัฐ และหารูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นงานวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในอำเภอแม่สะเรียง 387 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงในอำเภอแม่สะเรียง 170 คน ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม พบว่าปัญหาการทำงานกับภาครัฐได้แก่ การไม่มีเวลาเพราะต้องทำมาหากิน คนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ และเจ้าหน้าที่รัฐไม่ยอมรับฟัง ซึ่งได้รูปแบบกระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบไปด้วย 8 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบในการสร้างรายได้ 2) รูปแบบในการรักษาวิถีชีวิต ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) รูปแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน 4) รูปแบบในด้านการเสริมสร้างชุมชนความเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนา 5) รูปแบบในด้านการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น 6) รูปแบบในด้านหน่วยงานราชการทุกส่วน มีการบริหารการพัฒนาเชิงบูรณาการ มีการบริหารจัดการที่ดี 7) รูปแบบในด้านการส่งเสริมการใช้สิทธิการบริหารจัดการพื้นที่ด้วยตนเอง 8) รูปแบบในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี

ทิพย์สุดา พุฒจร (2556) วิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนสลักคอกอย่างยั่งยืน และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้วิจัยและคณะกรรมการบริหารชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก 16 คน สมาชิกชมรมนำเที่ยวพื้นบ้าน 98 คน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน เจ้าอาวาสวัด 1 คน ครู 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน นายอำเภอ 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ที่ปรึกษาชมรมนำเที่ยวพื้นบ้าน 1 คน และผู้บริหารองค์การพัฒนาศูนย์ที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า ชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอกมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนซื้อหุ้นและได้รับเงินปันผลรายปีสัดส่วนร้อยละ 35 ของรายได้ทั้งหมดจากกิจกรรมท่องเที่ยว และร้อยละ 65 จัดสรรเพื่อการบริหารงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ งานสาธารณประโยชน์ และการจัดสวัสดิการสังคม ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มผู้นำในชุมชนเป็นทีมบริหารงานชมรม มีผู้จัดการชมรมทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมท่องเที่ยว สมาชิกชมรมร่วมดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว ชมรมขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการขยายตัวการพัฒนาเกาะช้างส่งผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน ผู้วิจัยร่วมกับชมรมกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและได้ดำเนินงานพัฒนาร่วมกัน เช่น กิจกรรมพัฒนาการบริหารจัดการชมรม การทดลองจัดการที่พักในชุมชน และการกระตุ้นจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชน และมีการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยหลักการ เป้าหมาย กระบวนการจัดการ กระบวนการพัฒนา การประเมินผล ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชนสนับสนุน เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการกล่าวถึงรูปแบบกระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย 8 รูปแบบ ซึ่งรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง โดยในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง พบว่า สภาพองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมิ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ ความเชื่อและวัฒนธรรม องค์ประกอบภายใน ได้แก่ ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมทั้ง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย FARMERS Model โดยจำแนกเป็น ครอบครัว (Family) ภูมิปัญญา (Agricultural heritage) สิ่งแวดล้อม (Resource) การมีส่วนร่วม (Management) เศรษฐกิจ (Economic) การสร้างเครือข่าย (Rural Network) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) ด้านรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยวิธีการและเทคนิคการพัฒนาภาวะผู้นำ 17 วิธีคือ 1) บทบาทสมมติ 2) เกมการบริหาร 3) กิจกรรมนันทนาการ 4) กิจกรรมพัฒนาจิต 5) กรณีศึกษา 6) การระดมความคิด 7) การศึกษาดูงาน 8) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ 9) การเผชิญเหตุการณ์ 10) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 11) เกมศึกษา 12) การฝึกงาน 13) การสนทนาวงกลม 14) การทำแบบฝึกหัด 15) การทำโครงการจริง 16) การฝึกสั่งการ และ 17) การประชุมทางวิชาการ อีกทั้ง กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้าน, กรณีศึกษาการดำเนินโครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาพเยาวชน พบว่า กลวิธีในการเชื่อมร้อยเยาวชน คือ 1) เตรียมความพร้อมชุมชน ด้วยการประสานแกนนำชุมชนใช้กิจกรรมของเยาวชนเป็นสื่อประสานชุมชน 2) ระดมเยาวชนด้วยการประสานผ่านโรงเรียน การสร้างทีมงาน การใช้แรงขับเคลื่อนภายนอกและการประกาศรับสมัคร 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่เยาวชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ คิดเป็น ทำเป็น และสามารถถ่ายทอดความรู้ 4) ติดตามประเมินผลด้วยการแลกเปลี่ยนความเห็น ถอดบทเรียน ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้วิจัยและคณะกรรมการบริหารชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก สมาชิกชมรมนำเที่ยวพื้นบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัด ครู นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลนายอำเภอ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษาชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านและผู้บริหารองค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการจัดทำรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งประกอบด้วย คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตที่มีส่วนประกอบทั้งคุณภาพชีวิตภายนอกและคุณภาพชีวิตภายในที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตทางร่างกายและจิตใจ ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่ 1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ 1.2) เครื่องนุ่งห่ม 1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 1.4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต 1.5) สิ่งแวดล้อม 2) ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่ 2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 3) ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-supporting) ได้แก่ 3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3.2) การทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งเทคนิคในการสร้างภาวะผู้นำในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีแนวคิดในการประยุกต์ใช้ในเรื่องของ 1) บทบาทสมมติ 2) กิจกรรมนันทนาการ 3) การระดมความคิด 4) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง 5) การเผชิญกับเหตุการณ์ 6) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 7) การสนทนาวงกลม 8) การทำโครงการจริง 9) การฝึกสังเกต ซึ่งการลงพื้นที่ของผู้วิจัย เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชน ผู้วิจัยได้เตรียมการ ดังนี้ 1) เตรียมความพร้อมชุมชน 2) ระดมเยาวชนด้วยการประสานงาน 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่เยาวชน และ 4) ติดตามประเมินผล โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานท้องถิ่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง กำนันตำบลแม่นาจาง ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย และเยาวชนปกาเกอะญอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) เทคนิคการระดมความคิดกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) 3) แบบประเมินผลการดำเนินงาน และ 4) แบบประเมินร่างรูปแบบ

งานวิจัยต่างประเทศ

อลาน่าและออเดรย์ (Alana & Audrey, 2013) วิจัยเรื่อง การพัฒนาเยาวชนโดยการนันทนาการกรณีศึกษา การเป็นชาวอะบอริจินกับอิทธิพลของความเป็นชาติตะวันตกมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบขั้นตอนการสร้างและการดำเนินงานของโครงการใช้ศิลปะในการนันทนาการ เพื่อพัฒนาเยาวชนชาวอะบอริจินในประเทศแคนาดา ที่เรียกว่า เอาท์ไซด์ ลูคิงอิน (Outside Looking In : OLI) เพื่อพิจารณาว่า OLI ส่งผลดีต่อโครงการอย่างไรบ้าง และมีผลกระทบต่อการเป็นชาวอะบอริจินอย่างไร โดยใช้กระบวนการศึกษาทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบกรณีศึกษาแล้วรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างและการวิเคราะห์จากเอกสารที่น่าเชื่อถือ ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนผ่านโครงการนันทนาการสำหรับชาวอะบอริจิน แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาชาวอะบอริจิน และเมื่อ

ดำเนินการพัฒนาด้วย OLI ทำให้ทราบว่าการดำเนินโครงการบางส่วน ความเป็นชาติตะวันตก มีผลต่อการตัดสินใจในตนเองของชาวอะบอริจิน สรุปได้ว่า งานศิลปะของชนเผ่าอะบอริจินได้รับอิทธิพลจากความเป็นชาติตะวันตก ดังนั้น ศิลปะที่นำเสนอออกมาจึงน่าจะมีรูปแบบผสมผสานระหว่างชนเผ่าอะบอริจินและศิลปะของชาติตะวันตก

มานูเอล, เวรา โจเซ, และเอนริเก้ (Manuel, Vera Jose, and Enrique, 2016) วิจัยเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อหาผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดโครงการเพื่อพัฒนาเยาวชนที่ได้ดำเนินการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาเยาวชนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา และผลการศึกษาจะแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการสามารถใช้กระบวนการเป็นผู้นำ และใช้กระบวนการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและในชุมชนอย่างไร ใช้กระบวนการ สอบถามความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถาม 41 คน เพื่อหาความคิดเห็นต่อการเป็นผู้นำ และความเป็นผู้นำของเยาวชนในบริบทของสังคมที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า จากการสอบถามพบการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แต่เรื่องที่มีความเห็นตรงกันคือการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาเยาวชน ถึงแม้ว่าโครงการพัฒนาเยาวชนต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ในกระบวนการพัฒนา แต่ก็เป็นเรื่องจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่เยาวชน สรุปได้ว่า การพัฒนาเยาวชนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย จึงจะสำเร็จและต้องพัฒนาเยาวชนให้มีความเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

เจมีและลินน์ (Jaimie & Lynne, 2016) วิจัยเรื่อง การสำรวจการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ สำรวจการบังคับใช้มาตรฐานของสมาคมชุมชนบำบัดในประเทศออสเตรเลียกับมาตรฐานการใช้เยาวชนออสเตรเลียเพื่อพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา มีการจัดทำคู่มือสำหรับเยาวชน และการพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และการดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน 3 แห่ง ใช้กระบวนการแบบผสมผสาน 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) การปรึกษาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาทำให้ได้ 2) คู่มือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนโดยเยาวชน และ 3) การดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน 3 แห่ง ด้วยการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และประเมินผลการปฏิบัติกับกลุ่มทดลอง ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบว่า ในปัจจุบันยังไม่มีพัฒนามาตรฐานสำหรับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยครั้งแรกในประเทศออสเตรเลีย ในเรื่อง การสำรวจการใช้เยาวชนเพื่อพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ผลการวิจัยพบว่า การบังคับใช้มาตรฐานของสมาคมชุมชนบำบัดในประเทศออสเตรเลียกับมาตรฐานการใช้เยาวชนออสเตรเลียเพื่อพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา กับการใช้คู่มือสำหรับเยาวชนในการพัฒนาชุมชน ไม่พบว่ามีผลแตกต่างกัน และได้แนะนำการวิจัยในอนาคต คือ การศึกษากลไกที่มีความเฉพาะเยาวชนโดยเฉพาะความแตกต่าง

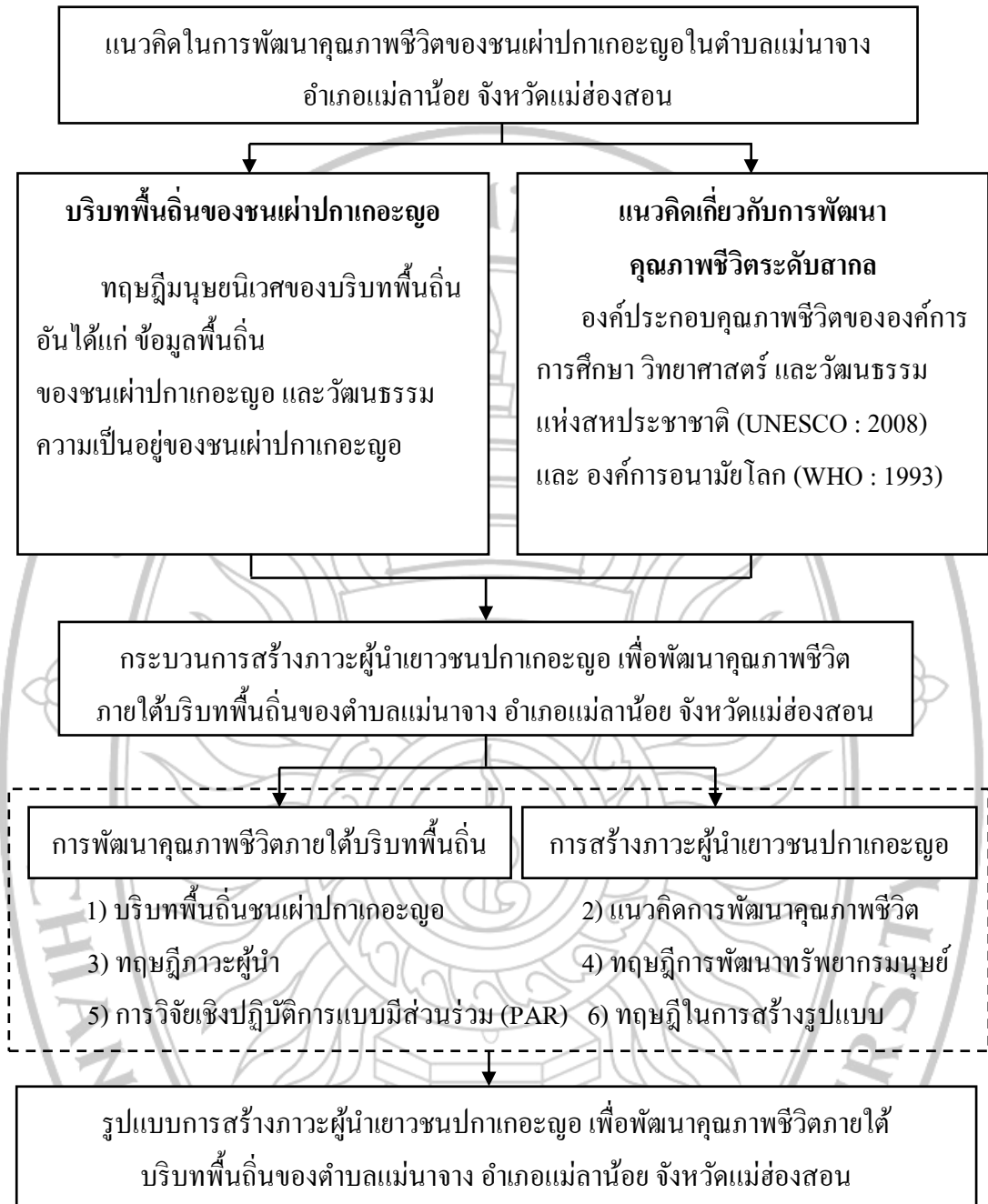
ระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชน และการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเฉพาะด้านของชุมชนที่มีปัญหา สรุปได้ว่า การสำรวจการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา ใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาของตนเอง ซึ่งกระบวนการคือ 1) การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ทำให้ได้ 2) คู่มือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนโดยเยาวชน และ 3) การดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกากะญอภายใต้บริบทพื้นที่ที่มีการประยุกต์ใช้ หรือผสมผสานระหว่างมาตรฐานคุณภาพชีวิตตามหลักสากลของ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเศษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) และ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเศษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) รวมทั้งการพัฒนาชุมชนของชนเผ่าปกากะญอจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย และต้องใช้เยาวชนของชุมชนนั้นเป็นผู้พัฒนาชุมชนของตนเอง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ มานูเอลและคณะ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน ที่ต้องพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่เยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจมีและลินน์ ที่ใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนาชุมชนที่มีปัญหาของตนเอง ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกากะญอภายใต้บริบทพื้นที่แล้ว ยังได้สร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อให้เขาเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนของตนเองเพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิด รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกากะญอในตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีมนุษยนิยมของบริบทพื้นที่ของชนเผ่าปกากะญอ และทฤษฎีมนุษยนิยมของบริบทพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลพื้นที่ของชนเผ่าปกากะญอ และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกากะญอ รวมทั้ง การพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับสากลขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเศษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเศษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2)

จากนั้นผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จะสำเร็จได้นั้นควรให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครั้งนี้ ดังนั้น แนวคิดกระบวนการในการพัฒนาจึงประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น และการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ นำไปสู่การมีสุขภาพดี ใช้เทคโนโลยีเป็นสามารถพึ่งตนเองได้ โดยแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) บริบทพื้นถิ่นชนเผ่าปกาเกอะญอ 2) แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ทฤษฎีภาวะผู้นำ 4) ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 5) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และ 6) ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่नाज อำเภอแม่ลาเมือง
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งตนเองมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

ระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนชนเผ่าปกาเกอะญอที่อาศัยอยู่ในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 543 คน (นิธิศ พิทักษ์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2560)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนชนเผ่าปกาเกอะญอ ที่อาศัยอยู่ในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสมัครใจหรืออาสาสมัครจากหมู่บ้านชาวปกาเกอะญอ ทั้ง 6 หมู่บ้าน แล้วจึงเลือกแบบเจาะจงหมู่บ้านละ 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจำนวน 5 ชุด ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเยาวชนปกาเกอะญอและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ประเด็นการเสวนาโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) เพื่อใช้เป็นเทคนิคในการจัดเวทีเสวนาร่วมกันระหว่างผู้วิจัยผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนปกาเกอะญอและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
3. แบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและเยาวชน ร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ
4. แบบประเมินร่างรูปแบบ เพื่อเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน

1. การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ แยกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ดังนี้

1.1 ศึกษาทบทวนหลักการ เทคนิควิธีการสร้างเครื่องมือ และจัดทำร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้สอดคล้องกับขอบเขตของการวิจัย โดยออกแบบไว้ในลักษณะแบบสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้าง

1.2 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาจำนวน 3 ท่าน ช่วยตรวจสอบความเหมาะสม จากนั้นจึงนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

1.3 เมื่อผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปใช้ในภาคสนาม จะมีการปรับเปลี่ยนคำถามตามสถานการณ์และความเหมาะสม

1.4 ประเด็นการเสวนาโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) ผู้วิจัยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เช่น กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาสี สก๊อตเทป สติกเกอร์และอื่น ๆ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2. การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) แบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ และ 2) ร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.1 กำหนดประเด็นเนื้อหาที่เหมาะสมของโครงการ การดำเนินโครงการ และร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อใช้สร้างแบบสอบถาม

2.2 จัดทำโครงสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เนื้อหาของแบบสอบถาม และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม มีลักษณะแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ซึ่งในตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ต (Likert, 1967, pp. 90-95) ซึ่งหมายความว่า ดังนี้

5 หมายถึง มากที่สุด

4 หมายถึง มาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

2.3 นำแบบสอบถามไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้อง

2.4 ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกระบวนการ

สร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

2.4.1 จัดทำแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

2.4.2 นำแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาข้อคำถามที่ต้องการศึกษาและวัดได้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษาทั้งหมด ปรับปรุงแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ กับกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.4.3 จัดทำแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไป

2.5 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดทำเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์พร้อมนำไปใช้

ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ขั้นตอนดำเนินการวิจัย เพื่อหารูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจรอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยเลือกหมู่บ้านชนเผ่าปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจรซึ่งมีจำนวน 6 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านแม่นาจรเหนือ หมู่บ้านแม่กองแป หมู่บ้านแม่จิด หมู่บ้านหนองม่วง หมู่บ้านแม่สะเมง และหมู่บ้านแม่นาจร

2. ติดต่อ ประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยหรือผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

ผู้วิจัยติดต่อ และประสานงานโดยการขออนุญาตทำการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แล้วจึงติดต่อประสานงานกับนายอำเภอแม่ลาน้อย และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล รวมถึงประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือ เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการและครูผู้สอนของโรงเรียนในตำบลแม่นาจร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร พยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่วนตำบลกอกหลวง เพื่อขอความร่วมมือ และชี้แจงวิธีการดำเนินการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพจริงของชุมชน พบปะกับผู้นำชุมชน เยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อสร้างความคุ้นเคย นำไปสู่ความไว้วางใจการให้การยอมรับและให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย

3. เชิญชวนเยาวชนของชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเข้าร่วมโครงการ

ผู้วิจัยลงพื้นที่ประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยการเข้าพบปะชี้แจงความต้องการพัฒนาชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการดำเนินการพัฒนา แล้วจึงเชิญเยาวชน ในแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการเพื่อดำเนินการตามแผนโครงการที่ร่วมกันคิด รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อรับฟังความคิดเห็นเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำชี้แนะแก่เยาวชนในระหว่างดำเนินโครงการพัฒนาตามความเหมาะสม โดยแยกเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

3.1 เยาวชน

3.1.1 เป็นชนเผ่าปกากะญอ ที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี

3.1.2 มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.1.3 เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

3.1.4 มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำเยาวชนได้

3.1.5 เป็นผู้อ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

3.2.1 มีภูมิลำเนาหรือเป็นผู้พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.2.2 เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

3.2.3 เป็นผู้อ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้

3.2.4 มีความรู้พื้นฐาน เรื่อง การเขียนโครงการ

3.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย

3.3.1 เป็นผู้ที่ทำงานหรือมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.3.2 เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

3.3.3 มีความรู้พื้นฐาน เรื่อง การเขียนโครงการ

3.3.4 มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชนที่สมัครเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชนของชุมชน โดยพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระตุ้นให้เยาวชนเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนจากกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตลอดจนประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันในวัตถุประสงค์ของการวิจัย กระบวนการในการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น

ผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายของชุมชนร่วมกันศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกี่ยวกับบริบทพื้นถิ่นของชนเผ่าปกาเกอะญอทั้ง 6 หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้านหน่วยงานท้องถิ่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร กำนันตำบลแม่นาจร ผู้สูงอายุ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร พัฒนาชุมชนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร บุคลากรทางการศึกษาจากโรงเรียนในพื้นที่ตำบลแม่นาจร พยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกอกหลวง และเยาวชนปกาเกอะญอ ในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นและการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ โดยผู้วิจัยมีผู้ช่วย

ผู้วิจัยที่เป็นชนเผ่าปกากะญอ จำนวน 3 คน ที่สามารถแปลความหมายจากการสื่อสารด้วยภาษาปกากะญอมาเป็นภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

1.2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นตอนที่ 1.1 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

1.3 ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะละน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อันประกอบด้วย บริบทพื้นฐาน ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ การใช้เทคโนโลยี และการพึ่งพาตนเอง

2. เลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผู้วิจัยจัดเวทีเสวนาด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : A-I-C) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นด้วย มีกระบวนการ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1.3 ในเวทีเสวนาเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนเห็นภาพรวมของแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะละน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนร่วมกันลงมติเพื่อเลือกประเด็นที่จะนำมาพัฒนาเป็นโครงการ ตามกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะละน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจะนำประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นที่ได้มีมติเลือก ไปพัฒนาเป็นโครงการทั้ง 6 หมู่บ้าน โดยทุกหมู่บ้านจะมีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ที่ดำเนินการอย่างน้อย 1 โครงการ

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน คัดเลือกตัวแทนผู้รับผิดชอบโครงการและที่ปรึกษาโครงการในแต่ละโครงการ โดยที่เยาวชน 1 คน สามารถเป็นผู้รับผิดชอบโครงการได้ 1 โครงการ และสามารถเข้าร่วมโครงการอื่น ๆ ได้มากกว่า 1 โครงการ ในลักษณะร่วมมือกันพัฒนา

ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น เป็นการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประสานวิทยากรที่มีความรู้เรื่องการพัฒนาโครงการซึ่งเป็นบุคลากรจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนปกากะญอ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ เทคนิคการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น ตลอดจน

การประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่สามารถให้การช่วยเหลือและผู้สนับสนุนทุนโครงการ แล้วจึงให้เยาวชนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาโครงการ คอยเป็นที่ปรึกษาให้แก่เยาวชนและผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในกระบวนการวิจัยระยะที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อให้เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ

1. การวางแผน โดยเยาวชนร่วมกันวางแผน และเขียนโครงการในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบ โดยมีวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

2. การให้ข้อมูล เมื่อเยาวชนได้ร่วมกันพิจารณาเห็นชอบแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นพี่เลี้ยงในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน ให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อให้การช่วยเหลือ ร่วมมือกันดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

3. การสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งบางโครงการอาจมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการด้วย

4. การควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

- 4.1 เยาวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการใน โครงการเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

- 4.2 เยาวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

- 4.3 ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการว่า เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เยาวชนยังสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

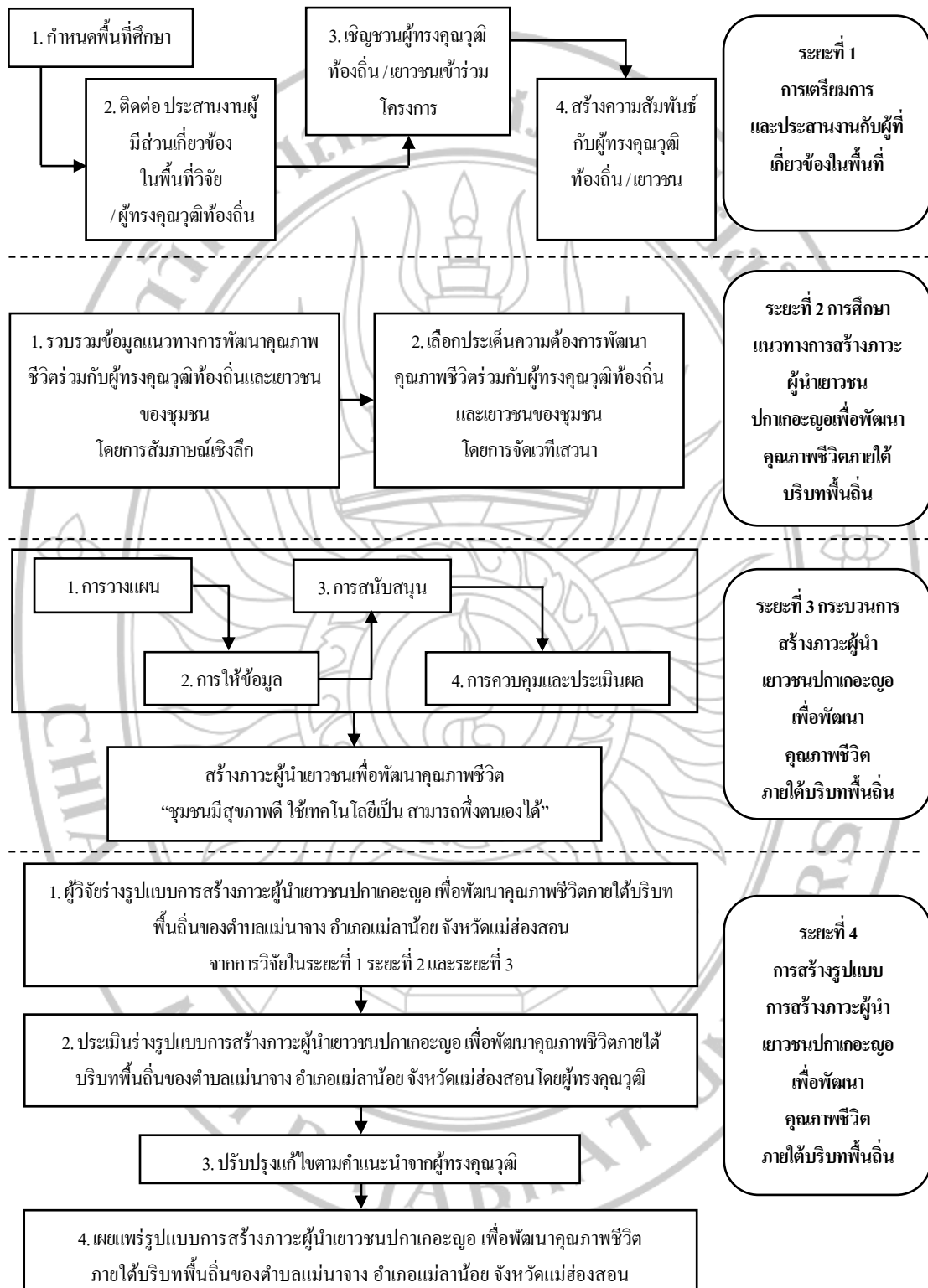
ฉะนั้น ในระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น จะส่งผลให้เป็นชุมชนที่มีสุขภาพดี ได้แก่ การมีความรู้เรื่องการบริโภคอาหารและน้ำ เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือนที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมที่ดี ใช้เทคโนโลยีเป็น ได้แก่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นที่ถิ่น สามารถพึ่งพาตนเองได้ ได้แก่ การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการทำบัญชีครัวเรือน

ระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น เป็นขั้นตอนในการนำผลการทำวิจัยภาคสนามมาถอดบทเรียน ด้วยการวิเคราะห์หาข้อสรุป ว่ามีขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานอย่างไร การพัฒนาจะประกอบไปด้วยภาคส่วนใดบ้าง แต่ละภาคส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และมีกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างไร เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำผลการวิจัยภาคสนามจากการวิจัยในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มาถอดบทเรียนด้วยการวิเคราะห์หาข้อสรุปเพื่อร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ประเมินร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน
3. ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์
4. เผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกากะญอ

โดยสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เป็นภาพต่อไปนี้

การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่
ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ 3.1 สรุปขั้นตอนการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

1.1 การวิเคราะห์ผลการประเมินการดำเนินงานของโครงการ และความเหมาะสมของรูปแบบสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อ แปลความหมาย ระดับคะแนนเฉลี่ยแต่ละช่วงตามหลักสถิติวิจัยของบุญชม ศรีสะอาด (2556, น. 121) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจาก แบบประเมินผลการดำเนินงาน และแบบประเมินร่างรูปแบบ การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อแปลความหมายโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.2.1 สูตรการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 124) มีดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของคะแนน

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวน

1.2.2 สูตรการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 126)

มีดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum x^2}{N} - \bar{x}^2}$$

เมื่อ S.D. = ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 $\sum x^2$ = ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 N = จำนวน
 $\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ยของคะแนน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยและเยาวชน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พร้อมจัดหมวดหมู่ข้อความที่มีความคิดเห็นเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ให้เห็นประเด็นต่างๆ อย่างชัดเจน แล้วจึงทำการสังเคราะห์เนื้อหาให้ได้แนวทางการพัฒนาให้เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มาจากความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องใช้ในเวทีเสวนา นำไปสู่ข้อสรุปในกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยีและด้านการพึ่งตนเอง ผลการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการสร้างความคุ้นเคยและความสัมพันธ์ที่ดีกับเยาวชนปกาเกอะญอ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นในหมู่บ้านต่าง ๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกพื้นที่ตำบลที่มีประชากรชนเผ่าปกาเกอะญออาศัยอยู่จำนวนมาก ได้ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีหมู่บ้านของชนเผ่าปกาเกอะญอ จำนวน 6 หมู่บ้าน คือ

- 1.1 หมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
- 1.2 หมู่บ้านแม่กองแป
- 1.3 หมู่บ้านแม่จิด
- 1.4 หมู่บ้านหนองม่วง

1.5 หมู่บ้านแม่สะเมง

1.6 หมู่บ้านแม่นาจอ

2. ติดต่อประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นอย่างเป็นทางการจากพื้นที่ศึกษา โดย

2.1 ในระหว่างวันที่ 5 - 9 มีนาคม พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยติดต่อและประสานงานโดยการทำหนังสือขออนุญาตทำการวิจัยในพื้นที่จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แล้วจึงติดต่อประสานงานกับนายอำเภอแม่ลาน้อย ณ ที่ว่าการอำเภอแม่ลาน้อย กำหนดตำบลแม่นาจอ ณ ที่ทำการกำหนดตำบลแม่นาจอและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจอ ณ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจอเพื่อแนะนำตนเองชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลเชิงลึกและดำเนินการวิจัยภายในพื้นที่ตำบลแม่นาจอ

2.2 ในระหว่างวันที่ 12 - 23 มีนาคม พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยลงพื้นที่ประสานงานกับผู้นำองค์กรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจอ โรงเรียนต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกอกหลวง ซึ่งเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเพียงแห่งเดียวที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจอ สาธารณสุขอำเภอแม่ลาน้อย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ลาน้อย เพื่อขอความร่วมมือและชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.3 ในระหว่างวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2561 - 27 เมษายน พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้เข้าไปพบปะพูดคุยกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในแต่ละหมู่บ้านปกาเกะญอของตำบลแม่นาจอ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้สูงอายุที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ปราชญ์ท้องถิ่น รวมถึงเยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนให้เกิดความเข้าใจตรงกันและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและชุมชนก่อนดำเนินการวิจัย

3. ในระหว่างวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2561 - 1 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้านเพื่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยการเข้าพบปะชี้แจงความต้องการพัฒนาชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการพัฒนากระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของตน แล้วจึงชักชวนเยาวชนของชุมชนเข้าร่วมเป็นผู้นำในการพัฒนา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเข้าร่วมโครงการด้วย เพื่อรับฟังความคิดเห็น เป็นที่ปรึกษา คอยให้คำชี้แนะแก่เยาวชนตามความเหมาะสม ทั้งนี้มีผู้ต้องการเข้าร่วมโครงการ จำนวน 135 คน จำแนกตามหมู่บ้านดังนี้

3.1 หมู่บ้านแม่นาจอเหนือ เยาวชน จำนวน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 4 คน

3.2 หมู่บ้านแม่กองแป เยาวชน จำนวน 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 5 คน

3.3 หมู่บ้านแม่จิด เยาวชน จำนวน 18 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 5 คน

3.4 หมู่บ้านหนองม่วง ชาวชน จำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 10 คน

3.5 หมู่บ้านแม่สะเมง ชาวชน จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 4 คน

3.6 หมู่บ้านแม่นาจาง ชาวชน จำนวน 16 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 8 คน

3.7 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 30 คน

4. ในระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2561 - 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชนของชุมชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยเข้าร่วมงานพิธีต่าง ๆ ที่ในชุมชนจัดขึ้น เช่น งานแต่งงาน งานประเพณีขึ้นปีใหม่ปากะญอ พิธีผูกข้อมือสู่ขวัญ งานศพ เป็นต้น และให้การสนับสนุนชาวชนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงงานกีฬาหมู่บ้าน กิจกรรมจัดขึ้นภายในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ดังนั้นกระบวนการวิจัยในระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องคือการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่วิจัยเพื่อเข้าไปพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการสร้างพัฒนาภาวะผู้นำชาวชนและคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้ชาวชนเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนจากการสร้างภาวะผู้นำชาวชนปากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตลอดจนประสานงานกับผู้ที่มีส่วนร่วมทุกฝ่ายของชุมชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการสร้างภาวะผู้นำชาวชนปากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าชุมชนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าปากะญอเป็นอย่างดีและพร้อมให้ความร่วมมือในกระบวนการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ เป็นการรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่มาจากการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนปากะญอ ตำบลแม่นาจางอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการสังเกตจากผู้วิจัยพบว่า พื้นที่ตำบลแม่นาจาง เป็นป่าเขาในถิ่นทุรกันดาร สภาพอากาศเย็นตลอดทั้งปี ประกอบด้วยภูเขาสูงชันและเป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำเพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่ มีหมู่บ้านทั้งหมด 7 หมู่บ้าน เป็นชนเผ่าปากะญอ 6 หมู่บ้าน และชนเผ่าละว้า 1 หมู่บ้าน

หมู่บ้านชนเผ่า “ปากะญอ” หรือกะเหรี่ยงสะกอของตำบลแม่นาจาง มีจำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่นาจางเหนือ บ้านแม่กองเป บ้านแม่จิด บ้านหนองม่วง บ้านแม่สะเมงและ

บ้านแม่นาจาง มีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของท้องถิ่น ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต เป็นต้น ลักษณะรูปร่างเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป มีภาษาพูดเป็นของตนเอง ตั้งถิ่นฐาน อยู่ตามไหล่เขาเล็กเข้าไปตามป่าเชิงเขา เป็นกลุ่มนักรบรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำการเกษตร แบบหมุนเวียน ในพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน มีพื้นที่ราบลุ่มสำหรับทำการเกษตรอยู่ ไม่มาก ทำการเพาะปลูกได้เฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น ในฤดูแล้งน้ำไม่เพียงพอ นอกเหนือจากการ ทำไร่หมุนเวียนของในชุมชนมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู ไก่ เพื่อบริโภคภายในครอบครัว ในเวลาว่างหญิงสาวชาวปกากะญอทุกบ้านจะทอผ้าเพื่อทำเป็นเสื้อผ้า ชุดกระโปรง กระเป๋ายาม ผ้าพันคอ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ได้มาจากการทอผ้า เพื่อให้คนในครอบครัวสวมใส่หรือไว้จำหน่าย ให้แก่ผู้สนใจ มีการทำพิธีกรรมภายในหมู่บ้านประจำปีตามความเชื่อว่าจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สุขภาพแข็งแรง เมื่อมีการเจ็บป่วยมักทำพิธีการเลี้ยงผี มักมอด้วยสายสิญจน์ตามความเชื่อ ร่วมกับการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบัน และมีการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคอยู่บ้าง นับถือศาสนาคริสต์ เป็นส่วนใหญ่ รักความสนุกสนาน อาหารขึ้นชื่อ ได้แก่ แกงข้าวเบอะ ถนอมในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็น คอนกรีตประกอบด้วยถนนลูกรังอยู่บ้าง การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นทางลูกรัง การเดินทางระหว่างตำบลแม่นาจางไปยังอำเภอแม่ลาน้อย ใช้ทางแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ช่วงฤดูฝนการสัญจรไปมาลำบาก ประสบปัญหาหน้าเขาชะทางขาดต้นไม้ล้มขวางถนน และดิน ถล่มทับเส้นทางสายหลักเป็นบางครั้งทำให้บางครั้งไม่สามารถใช้ทางสัญจรได้ ส่วนฤดูแล้งถนน มีฝุ่นละอองมาก

หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ พื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่บริเวณเชิงเขา มีลำน้ำสายเล็ก 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่ออุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีต มีหน่วยงานราชการ 2 แห่ง ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมู่บ้านแม่นาจางเหนือและโรงเรียนบ้านแม่นาจางเหนือ มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จาก พื้นที่ป่าใกล้ชุมชนเพาะปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลืองและปลูกพืชผักสวนครัว ตามฤดูกาลและเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน โดยเฉพาะกะหล่ำปลีจะปลูกเพื่อจำหน่ายให้กับ พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิตจากชุมชน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้าง ทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียงลักษณะบ้านเรือนนิยมสร้างเป็นบ้านยกพื้นสูง มีห้องครัว แยกจากตัวบ้าน การสร้างบ้านของเครือญาติจะนิยมสร้างอยู่ใกล้กัน คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาคริสต์ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียง ตามสาย และผู้นำชุมชนในหมู่บ้านยังมีการประชุมพูดคุยกันเป็นประจำเพื่อปรึกษาการทำงาน ทำให้ หมู่บ้านแม่นาจางเหนือเป็นหมู่บ้านที่ให้ความร่วมมือในการทำงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี เป็นหมู่บ้านที่

เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และมีจำนวนเยาวชนจำนวนมากให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นอย่างดี

หมู่บ้านแม่กองแป พื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่บริเวณเชิงเขา มีลำน้ำสายใหญ่ 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่ออุปโภค บริโภค ในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีตสลับกับถนนลูกรัง ไม่มีหน่วยงานราชการภายใน ชุมชน มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยประกอบอาชีพเกษตรกรรมในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน เพาะปลูกข้าว ข้าวโพด พริก ถั่วเหลือง ปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาลและเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนและเพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิตจากชุมชน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้างทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสาย และเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีห้วยบ้านห่างไกลกัน จึงใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน ภายในชุมชนมีเยาวชนจำนวนมากช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ เพาะปลูกและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นอย่างดี

หมู่บ้านแม่จิด พื้นที่ตั้งของชุมชนเป็นที่ราบเขา มีลำน้ำสายเล็ก 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่ออุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีตสลับกับถนนลูกรัง มีหน่วยงานราชการ 2 แห่งในชุมชน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหมู่บ้านแม่จิด และโรงเรียนบ้านแม่จิด มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน เพาะปลูกข้าว ข้าวโพด ปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้างทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีไม่เพียงพอต่อจำนวนครัวเรือนในชุมชนที่มีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสาย ภายในชุมชนมีเยาวชนจำนวนมากช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพเพาะปลูกและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

หมู่บ้านหนองม่วง มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ตั้งของชุมชนเป็นพื้นที่บนไหล่เขาสูง มีลมเย็นพัดผ่านตลอดเวลา มีทรัพยากรป่าไม้จำนวนมาก ไม่มีลำน้ำไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำห่างจากหมู่บ้านหลายแห่งทำเป็นประปาภูเขาเพื่อใช้อุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีตสลับกับถนนลูกรัง มีหน่วยงานราชการ 1 แห่งในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองม่วง มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย

ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน เพาะปลูกข้าว และปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และปลูกกะหล่ำปลี เพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิตจากชุมชน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้างทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง เป็นชุมชนที่ใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายและเป็นสถานที่จัดงานวัฒนธรรมทางศาสนาอยู่บ่อยครั้ง คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสาย ภายในชุมชนมีเยาวชนจำนวนมากช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพเพาะปลูกและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน

หมู่บ้านแม่สะเมง เป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยที่สุดในตำบลแม่นาจร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ตั้งของชุมชนเป็นพื้นที่ในหุบเขา เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ การสร้างบ้านลักษณะห่อมบ้าน ตั้งอยู่ห่างกัน มีลำน้ำสายเล็ก 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่อใช้อุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีตสลับกับถนนลูกรัง มีหน่วยงานราชการ 1 แห่งในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่สะเมง มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มิรายได้น้อย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน เพาะปลูกข้าว และข้าวโพด และปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน เนื่องจากมีพื้นที่เพาะปลูกน้อย จึงทำให้คนในหมู่บ้านจำนวนมากต้องทำงานนอกหมู่บ้าน เพื่อหารายได้ในช่วงเวลาที่ไม่ได้เพาะปลูกพืชผล การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนนอกจากใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสายแล้วยังใช้สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งมีผู้เข้าร่วมพิธีจำนวนมากเพื่อเผยแพร่ข่าวสารอีกทางหนึ่ง เยาวชนส่วนมากต้องออกไปหางานทำที่ห่างไกลจากหมู่บ้าน และมีบางส่วนอยู่ช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานที่บ้าน

หมู่บ้านแม่นาจร พื้นที่ตั้งของชุมชนเป็นพื้นที่ในหุบเขา มีลำน้ำสายเล็ก 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่อใช้อุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีต มีหน่วยงานราชการ 3 แห่งในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่นาจร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลแม่นาจร และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มิรายได้น้อย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชนเพาะปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลืองและปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาลโดยเฉพาะกะหล่ำปลี และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิตจากชุมชน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้างทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง คนในชุมชนส่วนใหญ่

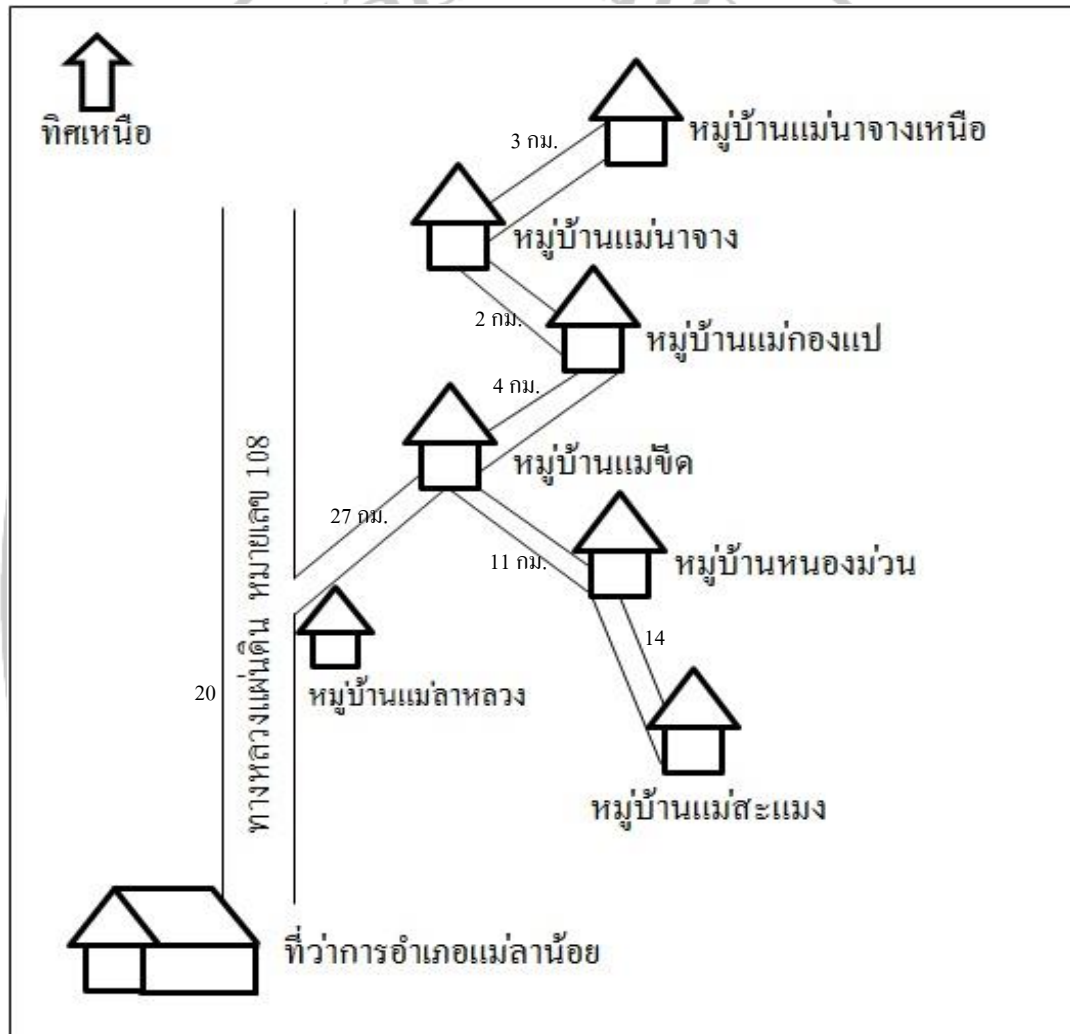
นับถือศาสนาคริสต์ น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีไม่เพียงพอต่อจำนวนครัวเรือนในชุมชนที่มีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสาย ชาวชนของชุมชนจำนวนมากอยู่ที่บ้าน ช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม ชาวชนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี

โดยผู้วิจัยเดินทางเข้าพื้นที่ตำบลแม่นาจาง โดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ โดยเริ่มจากที่ว่าการอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนและพักที่โรงเรียนบ้านแม่จิด ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านแม่จิด สภาพถนนเป็นถนนลาดยางไปจนถึงหมู่บ้านแม่ลาหลวงระยะทาง 20 กิโลเมตร จากนั้นเป็นถนนลาดยางสลับกับถนนลูกรังจนถึงบ้านแม่จิด ระยะทาง 27 กิโลเมตร รวมระยะทางทั้งสิ้น 47 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 1 ชั่วโมง 30 นาที

ผู้วิจัยเดินทางเข้าพื้นที่แต่ละหมู่บ้านเพื่อเก็บข้อมูล โดยโทรศัพท์นัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนก่อนเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล จากเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านที่เดินทางสะดวกมากที่สุดก่อนแล้วจึงเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านที่ใช้เวลาในการเดินทางยาวนาน การเดินทางแต่ละครั้งผู้วิจัยจะพาผู้ช่วยผู้วิจัยที่เป็นคนเผ่าปกาเกอะญอ อย่างน้อย 1 คน ที่สามารถแปลความหมายจากการสื่อสารด้วยภาษาปกาเกอะญอมาเป็นภาษาไทยได้เป็นอย่างดีเพื่อช่วยเก็บข้อมูลด้วย รายละเอียดเรียงตามลำดับหมู่บ้านที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ดังนี้

- 1) หมู่บ้านแม่จิด อยู่บริเวณที่พักของผู้วิจัย
- 2) หมู่บ้านแม่กองแป อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 4 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังสลับคอนกรีต ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 15 นาที
- 3) หมู่บ้านแม่นาจาง อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 6 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังสลับคอนกรีต ผ่านหมู่บ้านแม่กองแป ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 20 นาที
- 4) หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 9 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังสลับคอนกรีต ผ่านหมู่บ้านแม่กองแปและหมู่บ้านแม่นาจาง ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 25 นาที
- 5) หมู่บ้านหนองม่วง อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 11 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังขึ้น-ลงเขาสูงชัน ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 30 นาที
- 6) หมู่บ้านแม่สะเมง อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 25 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังและคอนกรีตขึ้น-ลงเขาสูงชัน ผ่านหมู่บ้านหนองม่วง ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 20 นาที

7) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยเดินทางเข้าพบตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยสังกัด เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลลือกหลวง โรงเรียนบ้านแม่นาจรเหนือ โรงเรียนบ้านแม่นาจร บ้านแม่สะเมง โรงเรียนบ้านแม่จืด โรงเรียนบ้านหนองม่วง

ภาพที่ 4.1 แผนที่การเดินทางเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลของผู้วิจัย

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นเพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่มาจากการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนปกาเกอะญอ ตำบลแม่นาจรอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มา

ตรวจสอบและวิเคราะห์ แล้วจึงเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ถิ่นของ
ชนเผ่าปกากะญอทั้ง 6 หมู่บ้าน ในระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2561 - 5 ตุลาคม พ.ศ. 2561
 ผู้วิจัยลงพื้นที่ตามหมู่บ้านปกากะญอ ในตำบลแม่นาจรเพื่อเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือแบบ
 สัมภาษณ์เชิงลึก ตามภาคผนวก ก. เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
 ในพื้นที่วิจัย จำนวน 55 คน จำแนกได้ดังนี้

1.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 19 คน ได้แก่

- 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ จำนวน 1 คน
- 3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่กองแป่ จำนวน 1 คน
- 4) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 5) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 6) กำนันตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 7) ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 8) ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 9) ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 10) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 11) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป่ จำนวน 1 คน
- 12) ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 13) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแม่กองแป่ จำนวน 1 คน
- 14) ปราชญ์ชุมชนของหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 15) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 16) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านหนองม่วงจำนวน 2 คน
- 17) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 18) ผู้นำศาสนาของหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน

1.1.2 เยาวชนปกาเกอะญอจำนวน 24 คน ได้แก่

- 1) เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ จำนวน 4 คน
- 2) เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 4 คน
- 3) เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 4 คน
- 4) เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 4 คน
- 5) เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 4 คน
- 6) เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจาง จำนวน 4 คน

1.1.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 12 คน ได้แก่

- 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 2) พัฒนาชุมชนตำบลแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 3) พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 4) พยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกอกหลวง

จำนวน 1 คน

- 5) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 6) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 7) ครูโรงเรียนบ้านแม่นาจางเหนือ จำนวน 1 คน
- 8) ครูโรงเรียนบ้านแม่นาจาง จำนวน 2 คน
- 9) ครูโรงเรียนบ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 10) ครูโรงเรียนบ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 11) ครูโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน

1.2 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จำแนกผลการวิเคราะห์ตามหมู่บ้านได้ดังนี้

หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน จำนวน 6 คน ได้แก่

- 1) กำนันตำบลแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ จำนวน 1 คน
- 3) เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า สภาพแวดล้อมในชุมชนมีขยะจำนวนมาก มีการปล่อยสัตว์เลี้ยงให้หากินเองในชุมชน น้ำเริ่มขาดแคลน การสร้างบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้น ชั้นล่างเป็นปูน ชั้นบนเป็นไม้ มีห้องครัวแยกออกจากตัวบ้าน ห้องนอนอยู่ชั้นบน ส่วนใหญ่ห้องน้ำอยู่แยกจากตัวบ้าน มีความเหมาะสมสำหรับการพักผ่อน การแต่งกายนิยมสวมชุดธรรมดา เสื้อยืดกางเกงวอร์มไปทำงานในไร่ในสวน ฤดูหนาวสวมเสื้อกันหนาว ฤดูร้อนสวมเสื้อกล้ามตามสะดวก มีการสวมชุดปกากะญอเพื่อเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์และตอนเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานมัดมือ เป็นต้น ส่วนอาหารที่ภายในชุมชนนิยมรับประทาน จะมีน้ำพริกในทุกมื้อ อาจจะเป็นน้ำพริกปลาทุ่น น้ำพริกน้ำปู บางมื้อจะเป็นข้าวเบอะ ต้มไก่ น้ำดื่มและน้ำใช้จะเป็นน้ำประปาภูเขาที่ต่อท่อมาใช้ภายในหมู่บ้าน น้ำดื่มน้ำใช้เป็นตัวเดียวกัน สามารถดื่มได้เลยโดยไม่ต้องต้มก่อน สุขภาพของคนภายในชุมชนก็มีเจ็บป่วยบ้าง เช่น โรคไข้หวัดทั่วไป โดยเฉพาะในเด็กที่จะเจ็บป่วยง่ายกว่าวัยอื่น โรคอื่น ๆ เช่น โรคเก๊าท์ เบาหวาน ความดันสูง และไข้เลือดออก ความเครียดมีอยู่บ้างในเรื่อง ครอบครัว หนี้สิน เศรษฐกิจ เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ ความวิตกกังวลเรื่องฟ้าฝนอันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร ส่วนการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ส่วนใหญ่การทำงานของชาวปกากะญอจะเป็นการออกกำลังกายไปในตัวอยู่แล้ว จึงทำให้สุขภาพแข็งแรง แต่ก็มีบางคนทีกินน้ำดื่มสมุนไพร นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การทำความสะอาดเครื่องแต่งกาย
- 2) การดูแลสุขภาพตามฤดูกาลของเด็ก
- 3) การนำน้ำดื่มมารับประทาน การดูแลป้องกันโรคในเบื้องต้น
- 4) การรักษาความสะอาดภายในครัว
- 5) ส่งเสริมให้เยาวชนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน
- 6) การฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
- 7) การรักษาระบบนิเวศของป่าใกล้ชุมชน และการแบ่งเขตป่าอนุรักษ์

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ในชุมชนมีการใช้โทรศัพท์มือถือกันอย่างแพร่หลายทุกบ้าน ใช้เพื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นและญาติง่ายขึ้น ไม่ต้องใช้เวลาเดินทางเหมือนในอดีต เพื่อความบันเทิง น้อยคนที่จะใช้หาความรู้ บางคนใช้เวลากับโทรศัพท์มากเกินไปจนความจำเริญ จนไม่ทำงาน ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตครอบครัว เห็นด้วย

ที่จะมีการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีให้แก่คนในชุมชน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาความรู้อย่างสร้างสรรค์
- 2) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
- 3) การให้ความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี
- 4) การใช้สื่ออย่างเหมาะสม

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมทุกบ้าน มีการน้อมนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เรื่อง ปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วแดง และมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ค่าย หมู ไก่ ไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ได้ใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติอย่างคุ้มค่า รายได้พอใช้ในแต่ละวันแต่คนส่วนใหญ่ไม่มีเงินเหลือเพื่อเก็บออม ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน
- 2) การทำให้คนในชุมชนได้รู้จักตลาดรับซื้อผลผลิต
- 3) การให้ความรู้แก่คนในทุ่วัย ในเรื่องของการทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด เช่น การเลี้ยงสัตว์อย่างมีความรู้ การมีความรู้ลึก รู้จริงในเรื่องการปลูกพืชผักต่าง ๆ

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถเรื่องกีฬา เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชนด้วยความสมัครใจ โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้เยาวชนจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนรุ่นต่อไป และกลายเป็นชุมชนตัวอย่าง ที่ผ่านมายังไม่เคยมีการพัฒนาเยาวชน โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง มีน้ำใจ และห่างไกลอบายมุข ดูแลรักษาเรื่องความสะอาดสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การทำให้เยาวชนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ
- 2) ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง
- 3) ส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชน เช่น ผ้าทอกะเหรี่ยง

หมู่บ้านแม่กองแป

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่กองแป โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนจำนวน 7 คน ได้แก่

- 1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจากหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 3) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 4) เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ภายในหมู่บ้านหลักมีการกักขังสัตว์เลี้ยงไว้ในบริเวณบ้าน ภายในชุมชนมีความสะอาด มีการรวบรวมขยะไปทิ้งที่หลุมทิ้งขยะ แต่หอย่อมบ้านไม่สะอาดนักเพราะปล่อยสัตว์เลี้ยงเดินหาอาหารในชุมชนตลอดเวลา ขับถ่ายเรี่ยราดและมีการทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทางในชุมชนและตามถนนหนทาง การสร้างบ้านส่วนใหญ่ทำจากไม้เป็นบ้าน 2 ชั้นยกสูงจากพื้น บางบ้านเป็นบ้านสมัยใหม่จะทำด้านล่างให้เป็นบ้านปูน ด้านบนเป็นไม้ ห้องครัวจะอยู่ในตัวบ้านลักษณะเตาไฟ ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง บ้านหลักมีห้องน้ำทุกหลัง หอย่อมบ้านไม่มีห้องน้ำ อาหารที่ภายในชุมชนรับประทานจะเป็นประเภทต้ม ผัด แกง จากผัก หน่อไม้ที่มีอยู่ภายในบริเวณใกล้บ้าน และปลูกเอง ปัจจุบันเริ่มเป็นอาหารที่ซื้อมาจากภายนอก เช่น ผัก เนื้อหมู เนื้อปลา และอาหารสำเร็จรูป เช่น ปลากระป๋อง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป น้ำอัดลม น้ำดื่ม น้ำดื่มภายในหมู่บ้านหลักมีเครื่องกรองน้ำดื่มประจำหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการหลวง มีการต่อน้ำจากต้นน้ำมาใช้ และมีบ่อเก็บน้ำที่สามารถเก็บน้ำได้มาก ส่วนหอย่อมบ้านมีน้ำน้อยมาก น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากที่เดียวกัน ไม่มีการกรองหรือต้มน้ำก่อนดื่ม ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง คนในชุมชนส่วนใหญ่มีสุขภาพดี แต่ก็มีคนเจ็บป่วยอยู่บ้างด้วยโรคกระเพาะ เบาหวาน ความดันสูง ปวดกระดูกกันที่เกิดจากการแบกของหนัก โรคซึมเศร้าและเป็นไข้หวัดกันมากช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลง มีการดูแลสุขภาพเบื้องต้นโดยการทำบริเวณบ้านให้สะอาด สวมเสื้อผ้าให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย บางคนกินสมุนไพรรักษาโรค ถ้าไม่หายก็จะไปรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพใกล้บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะไปใช้บริการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของตำบลใกล้เคียง เพราะการเดินทางรวดเร็วกว่าไปโรงพยาบาล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโรคที่เป็น และมีพิธีมัดมือตามประเพณีเพื่อเรียกขวัญกำลังใจ การแต่งกายในผู้สูงอายุนิยมสวมชุดปกากะญอทุกวันนาน ๆ ซักครั้งหนึ่ง คนสมัยใหม่ไม่นิยมแต่งกายด้วยชุดปกากะญอในวันปกติ เว้นแต่ช่วงที่

มีพิธีการสำคัญหรือเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์ เสื้อผ้าไม่มีการซ่อมแซมเมื่อชำรุด ชาวชนปัจจุบันไม่เห็นความสำคัญของการทอผ้าทอกระเหรี่ยง ทำให้ในอนาคตจะมีการทอผ้าน้อยลง นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่องการรักษาโรคโดยภูมิปัญญาปกาเกอะญอ
- 2) การให้ความรู้เรื่องความสะอาดของชุมชน
- 3) การมีจุดจำหน่ายยาสามัญประจำบ้าน ภายในชุมชน
- 4) การให้ความรู้เรื่อง การใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง
- 5) อยากให้มีการอบรมเรื่องการซ่อมแซมเสื้อผ้าอย่างง่าย
- 6) การใช้ประโยชน์จากเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มที่เก่าไปแล้ว
- 7) การอนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกระเหรี่ยงและการทอผ้า
- 8) การประยุกต์ดัดแปลงผ้าทอกระเหรี่ยงให้สามารถนำไปใช้งานได้หลากหลาย

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีการใช้มือถือและเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตกันทุกบ้าน บางครอบครัวมีทุกคน เด็ก ๆ ใช้เล่นเกมส์และฟังเพลง ใช้เล่นเฟสบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ์ เพื่อการสื่อสารและความบันเทิง มีการใช้ช่วยส่งข่าวรายงานให้แก่ทางราชการบ้าง คิดว่ามีส่วนน้อยหรือน้อยคนที่สามารถใช้แอปพลิเคชันกูเกิล (google) เป็นเด็กติดมือถือมากขึ้น ไม่ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานเหมือนอดีต ไม่ชอบทำการบ้าน ไม่อ่านหนังสือ เสียเงินจำนวนมากเพื่อเติมเงินโทรศัพท์ เห็นด้วยกับการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีหาความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน
- 2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีหาความรู้เรื่องการทำการเกษตร
- 3) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
- 4) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการศึกษาเรียนรู้
- 5) การติดต่อกับตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากชุมชน

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนทำการเกษตรทุกบ้าน ปลูกข้าว ข้าวโพด กระหล่ำปลี พริก ผักกาดขาว และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ แบบตามมีตามเกิด ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า รายได้ไม่เพียงพอ บางคนมีหนี้สินที่ต้องชำระทุกปีจากการกู้ยืมลงทุน เรื่องรายได้เสริม มีคนหาของป่ามาขายบ้าง

บางคนหากหมดฤดูเพาะปลูกก็จะไปทำงานต่างจังหวัด หรือรับจ้างทั่วไปใกล้ ๆ บ้าน น้อยคนที่น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เรื่อง ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือน มีภูมิคุ้มกันในตัว ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน
- 2) สอนให้คนในชุมชนได้รู้วิธี การค้าขายผลผลิตของชุมชน
- 3) การอนุรักษ์ดินน้ำ
- 4) การทำเกษตรพอเพียง รู้ลึก รู้จริงอย่างยั่งยืน
- 5) ส่งเสริมอาชีพช่างซ่อมรถ
- 6) การพัฒนาฝีมือ การทอผ้าทอกระเหรี่ยง

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าเยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องการเล่นกีฬา และการร้องเพลงปกาเกอะญอ เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน สืบทอด สืบสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่กำลังจะหายไป พัฒนาชุมชนของตนเองเรื่อง การประกอบอาชีพ ใช้ชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้เยาวชนเป็นผู้นำชุมชนในอนาคตที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนให้ดีขึ้น เป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องที่จะเติบโตขึ้นมา และใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้โดยการพึ่งพาตนเอง ที่ผ่านมามีการอบรมให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ทหารพบประชาชน การแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติด มีครูมาสอนกีฬา โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่ร่าเริง มีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีชนเผ่าปกาเกอะญอและรักในศาสนาที่ตนนับถือ เป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การสอนการอ่าน การเขียนแก่น้อง ๆ
- 2) การร่วมเฝ้าระวัง ป้องกันยาเสพติดที่จะเข้ามาในชุมชน
- 3) การสอดส่องดูแลผู้ไม่หวังดีที่จะเข้ามาในชุมชน
- 4) การดูแลความสะอาดของหมู่บ้าน
- 5) การเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน
- 6) ควรให้เยาวชนเข้าร่วมประชุมกลุ่มเยาวชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้
- 7) ควรมีวิทยากรเข้ามาให้ความรู้อย่างน้อยปีละครั้ง

หมู่บ้านแม่จิด

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่จิด โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนจำนวน 8 คน ประกอบด้วย

- 1) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 2) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 3) ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 4) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 5) เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าสภาพแวดล้อมชุมชนไม่สะอาด มีเศษขยะมาก มีสัตว์เลื้อยเดินไปทั่ว ขับถ่ายตามถนน ไม่มีจุดทิ้งขยะภายในหมู่บ้าน คนทิ้งขยะตามถนนไม่เป็นที่เป็นทาง การสร้างบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ยกสูง บางบ้านเป็นครึ่งปูนครึ่งไม้ หลังคามุงกระเบื้อง บางบ้านเป็นบ้านสมัยเก่าแบบสับฟาก หลังคาต้องตั้งห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน บางบ้านไม่มีห้องน้ำ ห้องครัวเป็นลักษณะเตาไฟอยู่ในบ้านเลย ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง มีความเหมาะสมสำหรับการพักผ่อน การแต่งกายทั่วไปเป็นเสื้อยืด กางเกงวอร์ม เพื่อไปทำไร่ทำสวน แต่งตัวตามสบาย ในฤดูหนาวมีการสวมเสื้อกันหนาวเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ในผู้สูงอายุบางคนสวมชุดปกากะญอทุกวัน แต่ในวัยอื่นจะสวมชุดปกากะญอเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์ ด้านอาหารนิยมรับประทาน น้ำพริกในทุกมื้อ ข้าวเบอะ ผักต้ม ยอดผักตามฤดูกาลที่หาได้ในท้องถิ่น ของป่าตามฤดูกาล แกงผักและอาหารที่สามารถใช้บัตรประชารัฐซื้อได้ น้ำดื่มเป็นประปาภูเขา ต่อท่อมาจากต้นน้ำโดยน้ำดื่มและน้ำใช้เป็นดื่มเดียวกัน ไม่ได้ต้มก่อนดื่ม บางบ้านมีเครื่องกรองน้ำที่ซื้อมาเองและได้สนับสนุนจากโครงการของศาสนาคริสต์ บางเวลาหากน้ำไม่ไหลก็ต้องไปดูและแก้ไขปัญหาที่ต้นน้ำ สุขภาพของคนในชุมชนแข็งแรงดี มีเจ็บป่วยบ้างโรคที่เป็นกันมากคือ ความดันสูงและความดันต่ำ เบาหวาน โรคกระเพาะ แก้วที่และไขหวัดในเด็กช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลง ถ้ารู้ตัวว่าไม่สบายก็จะไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล ส่วนการรักษาสุขภาพสุขภาพจิต มีความเครียดบ้างจากเรื่องเงินกู้ และหนี้สิน การทำงาน เรื่องเศรษฐกิจรอบครัว เรื่องลูกเคยมีคนเครียดถึงขั้นผูกคอตายเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ชาวปกากะญอส่วนใหญ่ทำงานที่ใช้การออกแรงอยู่ตลอด ทำให้ร่างกายแข็งแรง เยาวชนออกกำลังกายสม่ำเสมอ บางบ้านกินน้ำดื่มสมุนไพรที่หาได้

จากในป่าใกล้ชุมชน ผู้สูงอายุบางคนดื่มเหล้าเพื่อให้เจริญอาหาร นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ส่งเสริมการเล่นกีฬา ให้แก่คนในชุมชน
- 2) ให้หมอมานำความรู้เรื่องโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนในชุมชน เช่น โรคเบาหวาน ความดัน ภูมิแพ้ ไข้เลือดออก
- 3) อยากให้มีสวนสาธารณะที่เป็นของชุมชน
- 4) การให้ความรู้เรื่องการประกอบอาหารอย่างถูกสุขอนามัย
- 5) การให้ความรู้เรื่องการแยกขยะ การกำจัดขยะที่ถูกวิธี สร้างจุดรับซื้อขยะรีไซเคิล

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีการใช้โทรศัพท์กันทุกบ้าน ช่วยให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน การดำเนินชีวิตสะดวกสบายขึ้น ใช้ติดต่อสื่อสาร ส่งข่าว เพื่อความบันเทิง บางคนใช้ยูทูปบ์สอนทำอาหารซื้อโปรอินเตอร์เน็ต ใช้เล่นเฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูปบ์ ฟังเพลง เล่นเกมส์ ไม่เคยใช้หาความรู้ หรืออาจมีคนใช้หาความรู้บ้างแต่น้อยมาก มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีอยู่บ้าง เช่น การจัดงานประเพณีน้อยลง คนคิดโทรศัพท์กันมาก คนให้ความร่วมมือในการทำงานน้อยลง แต่เวลาเข้าร่วมพิธีทางศาสนาจะมีกฎห้ามใช้โทรศัพท์มือถือ บางคนใช้โทรศัพท์จนไม่ช่วยทำงานบ้านหรือไม่ไปทำงานเลยก็มี นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การสอนให้รู้จักแยกแยะความเหมาะสม ใช้ในด้านที่ถูกต้องและการแบ่งเวลาใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี
- 2) การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน
- 3) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาความรู้เรื่องการทำการเกษตร การประกอบอาชีพ การค้าขายออนไลน์

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนปลูกข้าวบริโภคในครัวเรือน ปลูกข้าวโพด ถั่วเหลืองเพื่อจำหน่าย มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน หากมีเวลาว่างก็ไปรับจ้างทั้งในและนอกหมู่บ้าน บางคนไปทำงานต่างจังหวัด รายได้เพียงพอที่จะใช้ชีวิตไปวัน ๆ แต่ไม่มีเงินเก็บ บางครอบครัวรายได้ไม่เพียงพอ ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตจากการทำการเกษตรที่เป็นรายได้รายปี ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ส่วนใหญ่คิดว่าใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าแล้ว มีการน้อมนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีเศรษฐกิจ

พอเพียงมาใช้ เรื่อง การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน และความพอมีพอกิน ในครัวเรือน ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะ เรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน
- 2) ให้ความรู้เรื่อง อาชีพ การทำงาน ลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร
- 3) การให้ความรู้เรื่อง การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์
- 4) การหาตลาดจำหน่ายผ้าทอกะเหรี่ยง
- 5) พัฒนาเรื่องเศรษฐกิจ พื้นที่ทำกิน
- 6) การให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- 7) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ก๋วยเตี๋ยว
- 8) การเลี้ยงหมูแบบมีความรู้
- 9) ส่งเสริมการปลูกกาแฟ

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องการเล่นกีฬา บางคนเล่นดนตรีได้ ผู้หญิงจะทอผ้าเป็น เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน ช่วยให้ความรู้แก่คนในชุมชน ช่วยงานประเพณีต่าง ๆ ได้ ช่วยรักษาสืบสานวัฒนธรรม พัฒนาชุมชนของตนเอง โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้ เยาวชนพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพของครอบครัว พัฒนาชุมชนของตนตามโครงการที่เกิดจากความต้องการของชุมชน ผ่านมาเคยมีการอบรมการทำเกษตร ค่าอบรมคุณธรรมของศาสนาคริสต์ โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ มีความรู้ มีน้ำใจ ช่วยเหลือชุมชน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) สนับสนุนให้เยาวชนทำงานร่วมกันเป็นทีมพัฒนาดตนเอง และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง

- 2) ช่วยให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีให้แก่ชุมชนของตน
- 3) ร่วมมือกันดูแลหมู่บ้านให้สะอาด น่าอยู่
- 4) การศึกษาอาชีพและประกอบอาชีพในชุมชน
- 5) ร่วมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด
- 6) ส่งเสริมด้านดนตรี และการเล่นกีฬา
- 7) ต้องการอุปกรณ์ช่วยออกกำลังกายในชุมชน

8) อยากให้เยาวชนมีการศึกษาสูง ๆ จะได้กลับมาพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง

9) อยากให้มีการอบรมให้ความรู้ เรื่องการดำรงชีวิต

หมู่บ้านหนองม่วง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านหนองม่วง โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน จำนวน 9 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 2) ปราชญ์ชุมชนของหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 3) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านหนองม่วงจำนวน 2 คน
- 4) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 5) เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า สภาพแวดล้อมในชุมชนมีการปล่อยสัตว์เลี้ยงเดินไปทั่วหมู่บ้าน ขยะมูลฝอยบนถนนและการทิ้งขยะข้างทาง โดยเฉพาะในฤดูฝนจะสกปรกมากและทำความสะอาดยาก การสร้างบ้านจะเป็นบ้าน 2 ชั้น ยกพื้น มีห้องครัวแยก เป็นลักษณะเตาไฟ ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง ห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน การแต่งกายแต่งชุดตามสะดวกและปรับตามฤดูกาล ถ้ามีพิธีกรรมหรือเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์ก็จะสวมชุดปกากะญอ อาหารที่รับประทานจะมีน้ำพริกในทุกมื้อ เป็นอาหารที่หาได้จากป่า ในท้องถิ่น ผักที่ปลูกกินเอง เนื้อสัตว์และปลาที่ซื้อมาจากในเมือง น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากแหล่งเดียวกันไม่ได้ต้มและไม่ได้อุ่นก่อนดื่ม น้ำไม่สะอาด เป็นน้ำประปาภูเขาที่ต่อมาจากต้นน้ำที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 6-7 กิโลเมตร เรื่องสุขภาพมีคนเจ็บป่วยอยู่บ้าง ช่วงอากาศเปลี่ยนแปลงคนจะเป็นหวัดกันมาก โรคอื่นก็มี เช่น โรคกระเพาะ ท้องร่วง โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เล็กน้อยเรื่องหนี้สินทั้งในและนอกระบบ เรื่องสุขภาพ เรื่องราคาผลผลิตที่ไม่ได้ราคาตามที่หวังไว้ ส่วนการดูแลสุขภาพ ถ้ารู้ว่าไม่สบายก็จะไปพบหมอที่อนามัย ซึ่งในฤดูฝนการเดินทางลำบาก ส่วนใหญ่จะไปโรงพยาบาลทั้งในอำเภอแม่แจ่ม และอำเภอแม่ลาน้อย นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ควรมีแหล่งจ่ายยาในหมู่บ้าน เพราะในฤดูฝน การเดินทางไปอนามัยหรือโรงพยาบาลจะยากลำบากกว่าฤดูอื่น อาจทำเป็นกองทุนยาก็ได้
- 2) ให้ความรู้เรื่องยาเสพติด

3) หาเยาวชนตัวอย่างมาเป็นแรงบันดาลใจ

4) การให้ความรู้เรื่องการศึกษาต่อ

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ชุมชนมีการใช้อุปกรณ์โทรศัพท์มือถือกันอย่างแพร่หลาย มีทุกบ้าน ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ส่งข่าวได้ดี ทันต่อเหตุการณ์รายงานผลการปฏิบัติงานได้เร็ว ประหยัดเวลาในการเดินทาง เล่นเฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ ยูทูป ไลน์ ฟังเพลง อาจมีคนใช้หาความรู้ แต่คงมีน้อย บางคนซื้ออินเทอร์เน็ตใช้เอง บางคนใช้เน็ตประชารัฐ ไม่มีใครใช้คอมพิวเตอร์ การเข้ามาของเทคโนโลยีเหล่านี้ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีอยู่บ้าง เช่น วิถีชีวิตเปลี่ยนไป คนติดโทรศัพท์กันมาก ต้นสาย โดยเฉพาะเยาวชนจะติดกันมาก ไม่สนใจเรื่องการศึกษา ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน เล่นจนดึก เสียเงินค่าเติมโปรโมชันจำนวนมาก นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน

2) แนะนำผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มีความพอดี ใชหาความรู้เรื่องการใช้งานอย่างพอดี

3) การสอนวิธีการเสาะหาความรู้ ให้ความรู้เรื่องการบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีของตนเอง

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนในชุมชนทำการเกษตรทุกบ้าน ปลูกข้าว ข้าวโพด กล้วย ลำไย เลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ไก่ เป็ด รายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตในแต่ละปี บางบ้านมีหนี้สิน ส่วนใหญ่รายได้พอใช้ แต่ไม่มีเงินเก็บ ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม คิดว่ามีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นคุ้มค่ามากเพราะใช้ทรัพยากรป่าไม้มาใช้ในการเพาะปลูกกันอย่างมาก มีการน้อมนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อยู่บ้าง เช่น อยู่แบบพอมีพอกิน ปลูกผักกินเอง เลี้ยงสัตว์ ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) อยากให้มีคนมาให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน

2) ส่งเสริมอาชีพเลี้ยงไก่ เพาะเห็ด

3) ให้ความรู้เรื่องการเพาะปลูก การทำเกษตรแบบถูกวิธี

4) พัฒนาฝีมือการทอผ้า การเพิ่มผลผลิตสาย ฯลฯ

5) การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น ส่งเสริมการทำผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP การเลี้ยงสัตว์ ส่งขายตลาด

6) การหาเครือข่ายส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้าน

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าเยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องการทำการเกษตร เล่นกีฬา บางคนสามารถเล่นดนตรีได้ เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน ช่วยให้ความรู้แก่คนในชุมชนและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะเป็นการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด และอยากพัฒนาชุมชนของตนเอง ที่ผ่านมามีโครงการส่งเสริมความสามารถด้านกีฬาของศาสนาคริสต์ โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีจิตสาธารณะ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) จิตสาธารณะในการทำงาน เช่น ดูแลระบบประปาของชุมชน
- 2) อยากให้เยาวชนเข้ามาดูแลเรื่องความสะอาดของหมู่บ้าน
- 3) ช่วยให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องประโยชน์ของการศึกษา
- 4) ควรมีตัวอย่างคนที่ประสบความสำเร็จมาให้แรงบันดาลใจแก่เยาวชน
- 5) ควรให้ความรู้เรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ
- 6) ให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ
- 7) ให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี
- 8) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน

หมู่บ้านแม่สะเมง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่สะเมง โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 2) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 3) ผู้นำศาสนาของหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 4) เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า สภาพแวดล้อมชุมชน บ้านบางหลังสะอาดดี บางหลังไม่สะอาด ทั้งขยะเรี่ยราด แต่มีโครงการทำความสะอาดหมู่บ้านทุกปี มีความเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิต การสร้างบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านที่ทำมาจากไม้ มีห้องครัวอยู่กลางบ้าน เตาไฟใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม ทำกับข้าว แต่บ้านที่สร้างใหม่จะเป็นแบบห้องครัวแยกจากตัวบ้าน มีห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน ฤดูหนาวสามารถนอนผิงไฟในบ้านเพื่อให้ความอบอุ่นได้ มีการเลี้ยงสัตว์ได้หมู่บ้าน เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค และมีการเคลื่อนสัตว์ การแต่งกายปกปิด หากอากาศหนาวก็สวมเสื้อกันหนาวเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ชุดปกกางเกงจะใส่เฉพาะเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์ ส่วนมากไม่ได้รักษาความสะอาดของเสื้อผ้า มีคนรักษาความสะอาดของเครื่องแต่งกายอยู่ แต่มีน้อยมาก อาหาร นิยมรับประทานอาหารที่ทำมาจากพืชผักภายในท้องถิ่น เป็นผักที่ปลูกเอง แต่ประเภทเนื้อสัตว์จะซื้อจากตลาดในตัวอำเภอแม่ลาน้อย อาหารที่ทำทุกมื้อคือ น้ำพริกกับผักต้ม ข้าวเบอะบางมื้ออาหารที่มีเนื้อเป็นส่วนประกอบ ส่วนใหญ่จะทำเมื่อมีพิธีกรรม น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากประปาภูเขา บางส่วนดื่มน้ำจากบ่อบาดาล ไม่มีการกรองแต่จะต้มก่อนดื่ม ส่วนใหญ่คนในชุมชนมีสุขภาพดี แต่ก็มีเป็นหวัดกันหลายคน มีโรคไต โรคกระเพาะ เบาหวาน ความดันสูง และโรคที่เกิดจากุงเป็นพาหะ เช่น ไข้เลือดออก ไข้มาลาเลีย มีความเครียดเล็กน้อยเรื่องหนี้สินจาก ธกส. เรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ เรื่องครอบครัว เรื่องลูก นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ความสะอาดของเครื่องแต่งกาย ความสะอาดของร่างกาย
- 2) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ
- 3) การจัดระเบียบภายในบ้าน
- 4) การเลี้ยงสัตว์ที่ถูกสุขลักษณะ
- 5) การทำน้ำดื่มให้สะอาด
- 6) การใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี
- 7) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอ
- 8) การใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีการใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนทุกบ้านแต่ไม่มีใครมีคอมพิวเตอร์ ใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร ความบันเทิง เฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ์ เล่นเกมส์ มีผลกระทบต่องานวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีไม่มาก แต่เยาวชน

จำนวนมากติดโทรศัพท์ และเติมเงินหลายบาทต่อเดือนเพื่อซื้อโปรโมชั่นโทรศัพท์มือถือ และเริ่มไม่เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่อง ที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ควรให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน
- 2) สอนเรื่องการใช้เทคโนโลยีให้ถูกกาลเทศะ การแบ่งเวลาใช้งานให้เหมาะสม
- 3) ให้ความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรมกับการใช้เทคโนโลยี
- 4) ให้ความรู้เรื่องการใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
- 5) ส่งเสริมเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อช่วยเรื่องการศึกษา
- 6) การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา
- 7) อบรมวิธีการหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนทำเกษตรกรรมเป็นหลัก มีขายของ รับจ้างทั่วไปบ้าง รายได้พออยู่ได้ บางครอบครัวซึ่งเป็นส่วนน้อยที่มีเงินเหลือเก็บ แต่จะต้องทำงานหนักขึ้น ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า มีการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง แต่ปัจจุบันเริ่มมีน้อยลง เพราะหวังแต่จะได้รายได้มาก ๆ มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่อง ที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน
- 2) การให้ความรู้เรื่องการทำเกษตรอย่างถูกวิธี จากผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ
- 3) การน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับ

บริบทชุมชน

- 4) ส่งเสริมการปลูกกาแฟ
- 5) การหาตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร และผ้าทอกะเหรี่ยง
- 6) การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำอาชีพในท้องถิ่น เช่น การทำการเกษตร การทอผ้า การเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูก
- 7) ให้ความรู้เรื่อง การเพาะเห็ด

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องที่เห็นคือ กีฬา และเล่นดนตรีได้เป็นบางคน เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน ช่วยสืบทอดความต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยคิดว่าการ

สร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้ เยาวชนเป็นคนในชุมชนที่รู้เรื่องของชุมชนของตนเอง ดีกว่าบุคคลอื่น สามารถสื่อสารกับคนในชุมชนได้ดีกว่า ที่ผ่านมามีการให้ความรู้เรื่องอาชีพปลูกกาแฟ โครงการป้องกันยาเสพติด โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีจิตอาสา พึ่งพาตนเองได้ ไม่ยุ่งกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การดูแลความสะอาดบริเวณบ้านของตนเองอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ติดตามข่าวสารให้ทันต่อเหตุการณ์
- 3) ส่งเสริมการประกอบอาชีพอะไรก็ได้แต่ให้ทำแบบรู้เรื่องนั้นจริง ๆ
- 4) เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เช่น ค่ายคุณธรรม การปลูกป่าปลูกกาแฟ
- 5) การปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดแก่เยาวชนรุ่นน้อง
- 6) สามารถเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนในชุมชนได้

หมู่บ้านแม่นาจ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่นาจ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจ จำนวน 1 คน
- 2) นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลแม่นาจ จำนวน 1 คน
- 3) เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจ จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าสภาพแวดล้อมภายในชุมชนมีความสะอาดปานกลาง มีการกักขังสัตว์เลี้ยง ไม่มีมูลสัตว์ตามถนน แต่ควรปรับปรุงจุดทิ้งขยะในหมู่บ้าน ฤดูฝนจะกำจัดขยะยาก หากฝนไม่ตกชาวบ้านมักจะกำจัดขยะด้วยวิธีการเผา บริเวณบ้านของคนในชุมชนยังไม่เป็นระเบียบ บ้านส่วนมากเป็นบ้าน 2 ชั้น ชั้นบนเป็นไม้ชั้นล่างเป็นปูน หลังคามุงกระเบื้อง ห้องครัวแยกจากตัวบ้าน ครัวส่วนใหญ่เป็นลักษณะเตาไฟ ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง มีใช้เตาแก๊สบ้างส่วนน้อย ห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้านเป็นส้วมซึม อาหารทุกมื้อจะมีน้ำพริกเป็นหลัก และพืชผักที่หาได้ในท้องถิ่น แกงข้าวเบอะบ้าง มีร้านขายก๋วยเตี๋ยว การกินอาหารขึ้นอยู่กับฐานะของครอบครัว น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากต้นน้ำคนละสาย น้ำใช้มีกลิ่นสารเคมี บ้านที่อยู่ใกล้โรงเรียนจะตักน้ำกรองจากเครื่องกรองน้ำของโรงเรียนมาใช้ดื่มกิน บ้านที่อยู่ห่างจาก

โรงเรียนจะมีผ้ากรองน้ำก่อนดื่ม สุขภาพกายส่วนใหญ่สุขภาพดี แต่ก็มีคนเจ็บป่วยอยู่บ้านด้วยโรคกระเพาะ ไข้หวัด ไมเกรน ท้องเสีย และมีโรคเมร็งด้วย สุขภาพจิตมีความเครียดเรื่องหนี้สิน ราคาผลผลิต ลูกหลานกินเหล้า การเปรียบเทียบลูกหลานกัน การรักษาสุขภาพการทำงานของคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นการออกกำลังกายไปในตัว มีการใช้สมุนไพรบ้าง แต่หลัก ๆ จะไปรักษาที่โรงพยาบาลแม่ลำน้อย แล้วกลับมาทำพิธีเรียกขวัญนอ นอกจากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ให้ความรู้เรื่องอาหารการกิน การกินอาหารที่พอดี
- 2) การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง
- 3) โครงการกำจัดขยะภายในชุมชนและโรงเรียน
- 4) ให้ความรู้เรื่องกีฬา ส่งเสริมการออกกำลังกาย
- 5) รณรงค์เรื่องของการดูแลสุขภาพ
- 6) การให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี
- 7) การให้ความรู้เรื่องวัคซีน การตรวจสุขภาพประจำปี
- 8) ความสะอาดของภาชนะที่ใส่อาหาร โดยควรมีบุคคลที่น่าเชื่อถือมาให้ความรู้

ความรู้

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีการใช้มือถือกันทุกบ้าน ส่วนคอมพิวเตอร์มีน้อยมาก โดยเฉพาะคนที่มีอายุระหว่าง 15-45 ปี มีโทรศัพท์มือถือกันทุกคน ใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร ดูข่าวสารการณบ้านเมือง หาความรู้และเพื่อความบันเทิง ใช้เล่นเฟสบุ๊ค ไลน์ ยูทูป มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี อยู่บ้าง เช่น เด็กติดโทรศัพท์ มีการชุมนุมกันในจุดบริการอินเทอร์เน็ตชุมชน เคยมีคนถูกหลอกหลวง โดนหลอกให้ซื้อของ และถูกโกง นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน
- 2) การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ มีการควบคุมดูแล มีข้อตกลงการใช้งาน การแบ่งเวลาให้เหมาะสม
- 3) การให้ความรู้เรื่องการใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ถูกต้อง พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 4) การให้ความรู้เรื่องขอบข่ายการใช้งาน
- 5) การจัดการเรียนการสอนเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีภายในโรงเรียน

6) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีค้นหาความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านสังคม การหารายได้เสริม

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับเหมาก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป รายได้ส่วนใหญ่เพียงพอ แต่บางครั้งครัวต้องใช้นี้ ไม่มีเงินเก็บ แต่ก็มี การช่วยเหลือกันภายในชุมชน มีการปลูกผักสวนครัวเพื่อขาย หาของป่า รับจ้างทั่วไป และเลี้ยงสัตว์ขายเป็นรายได้เสริม ทรัพยากรในชุมชนถูกใช้อย่างคุ้มค่า มีการน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ คือ การปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง การปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคในครอบครัว เรื่องบัญชีครัวเรือน มีแต่ผู้ใหญ่บ้านที่จะเป็นผู้บันทึกรายรับรายจ่ายเพื่อรายงาน พัฒนาชุมชนของอำเภอ นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) การให้ความรู้เรื่อง การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดภาระหนี้สิน

2) ให้ความรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน

3) ให้ความรู้เรื่องการปลูกผลไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่

4) ส่งเสริมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์อย่างมีความรู้ที่แท้จริง

5) การใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี

6) ส่งเสริมอาชีพทอผ้า

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องกีฬา เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ เป็นคนที่มีความรู้ มีคุณธรรม โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้เยาวชนช่วยพัฒนาชุมชนของตนเอง และร่วมมือกับคนในชุมชนพัฒนาชุมชนของตนเอง ที่ผ่านมามีโครงการแข่งขันกีฬาต่อต้านยาเสพติดในหมู่บ้าน ที่จัดโดยผู้ใหญ่บ้าน โดยอยากเห็นเยาวชนมีสุขภาพดี มีจิตอาสา ให้ความร่วมมือในการทำงานภายในหมู่บ้าน มีความเข้าใจกัน ช่วยเหลือผู้เสี่ยงต่อการกระทำผิด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) การให้เยาวชนช่วยเสนอความคิดเห็นของตนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน

2) การให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมมือในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ

ในหมู่บ้าน

- 3) การให้มีชมรมเยาวชนของแต่ละหมู่บ้าน
- 4) การส่งเสริมความสามารถด้านกีฬา
- 5) การให้พัฒนาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การรู้จักกาละเทศะ
- 6) การดำเนินโครงการต่อต้านยาเสพติด
- 7) การดำเนินโครงการที่ช่วยส่งเสริมความสามัคคีของเยาวชนในชุมชน

นอกจากนี้ การวิจัยในครั้งนี้ยังมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ร่วมให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านปกากะญอในตำบลแม่नाจาง โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

- 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 2) พัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 3) พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 4) พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลส่วนตำบลแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 5) ผู้นำทางศาสนาซึ่งอาศัยอยู่ต่างตำบล จำนวน 1 คน
- 6) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 7) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 8) ครูโรงเรียนบ้านแม่नाจางเหนือ จำนวน 1 คน
- 9) ครูโรงเรียนบ้านแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 10) ครูโรงเรียนบ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 11) ครูโรงเรียนบ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 12) ครูโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าสภาพแวดล้อมภายในชุมชนยังต้องปรับปรุงเรื่องความสะอาด การเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยก่อให้เกิดมูลสัตว์เรื้อราตามถนน คนในชุมชนมีการใช้สารเคมีมากขึ้น ปลาในลำน้ำไม่มี น้ำกินไม่ได้ บางหมู่บ้านต้องซื้อน้ำสะอาดมาให้บริการในครัวเรือน การสร้างบ้านบางหลังไม่มีช่องเปิดให้อากาศถ่ายเท เพราะนิยมสร้างห้องครัวภายในตัวบ้าน ส่งผลต่อสุขภาพปอดและสมอง การนอนผิงไฟตอนกลางคืน มีควันไฟลอยเต็มภายในบ้าน ทำให้หายใจไม่สะดวก การพักผ่อนไม่เพียงพอ เป็นโรคที่เกี่ยวข้องทางเดินหายใจ ห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน การตั้งชุมชนไม่มีการวางแผนมีอุปสรรคต่อการพัฒนา

ของหน่วยงาน เช่น ถนน ทางระบายน้ำ ระบบติดตั้งไฟฟ้า การแต่งกาย วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป จะสวมชุดปกากะญอในช่วงที่มีพิธีสำคัญเท่านั้น ในผู้ชายเริ่มไม่ใส่กันแล้ว การทอผ้าใส่เอง มีน้อยลง การแต่งกายควรรักษาความสะอาด ควรซักผ้าทุกครั้งหลังการสวมใส่ ไม่ปล่อยให้หมักหมมเกิดแบคทีเรียและเชื้อรา ไม่สวมเสื้อผ้าซ้ำ ๆ โดยไม่ซัก การรับประทานอาหารไม่ครบ 5 หมู่ กินน้ำพริก กับผักดอง ข้าวเบอะบ้าง ปัจจุบันเน้นอาหารแบบเร่งด่วน ใช้น้ำมันทอดมากขึ้นและกินอาหารสำเร็จรูป เช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ปลากระป๋อง โดยทำแบบง่าย ๆ ไม่ใช้เวลามาก น้ำดื่มน้ำใช้เป็นประจำเขา บางแห่งน้ำขาดแคลน บางหมู่บ้านดื่มน้ำที่มีคราบหินปูนด้วย บางหมู่บ้านต้องซื้อน้ำดื่มจากอำเภอแม่ลาน้อย สุขภาพกาย พบสารเคมีตกค้างในร่างกาย ใช้หวัดแบบธรรมดาและเรื้อรัง ความดัน เบาหวานที่เกิดจากพฤติกรรมการกินที่เปลี่ยนไป เช่น กาแฟซอง ผงชูรส การซื้อผักที่ปนเปื้อนสารเคมีจากตลาดหรือตามสวนที่ใช้สารเคมีไม่ถูกวิธี การกินผักในท้องถิ่นที่มาจากการใช้สารเคมีโดยไม่มีการล้างก่อน ไขมันทรานส์ตกค้างในร่างกาย เพราะการกินกาแฟชนิดชงมากถึง 3 – 4 ขวดต่อวัน สุขภาพจิต มีความเครียดเรื่องนี้ล้นเกือบทุกบ้าน ปัญหาการครองชีพ ปัญหาภายในครอบครัวที่เป็นผลพวงมาจากการหาเลี้ยงชีพที่ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ใช้วิธีกินเหล้าเพื่อบำบัดความเครียดและปรึกษาปัญหาอื่น การรักษาสุขภาพเบื้องต้นจะกินสมุนไพรในท้องถิ่น ถ้าไม่หายจึงจะไปพบแพทย์ และมีการทำพิธีเรียกขวัญ มัดมือ กินน้ำมนต์ นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ควรร่วมมือกันเก็บขยะภายในหมู่บ้าน ถางหญ้าข้างทาง
- 2) ควรรักษาความสะอาดภายในบ้าน
- 3) จัดการเรื่องขยะรีไซเคิลและคัดแยกขยะ
- 4) ส่งเสริมเรื่องสุขภาพของคนในครอบครัว
- 5) ควรส่งเสริมการออกกำลังกาย
- 6) ให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี
- 7) ให้ความรู้เรื่องโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนภายในชุมชน
- 8) ให้ความรู้เรื่องโภชนาการ

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีคนใช้คอมพิวเตอร์น้อยมาก แต่ใช้งานอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12 – 35 ปี จะมีทุกคน ส่วนใหญ่ใช้เพื่อความบันเทิง ติดต่องานสื่อสารบ้าง รายงานเหตุการณ์ในท้องถิ่นอย่างเร่งด่วนได้ดี เล่นเฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ ยูทูป คุกกี้ ฟังเพลงกันมาก ใช้เพื่อหาความรู้บ้าง หากไฟดับเป็นเวลานาน สัญญาณจะหายไป วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี

มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก สื่อมากขึ้น เกิดความอยากได้อะไรตามบุคคลอื่น เปลี่ยนแปลงค่านิยม วิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนจะติดมือถือ ใช้เวลาอยู่กับสื่อมาก มีผลต่อความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว การเรียน เสี่ยงต่อการถูกล่อลวง และจะมีผลกระทบต่อเรื่องศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน
- 2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ เช่น การใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยเรื่องการเรียนรู้ สาธารณสุข การเกษตร แอปพลิเคชันฟรีจากรัฐบาล
- 3) การหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวัน การดูแลสุขภาพ การรักษาโรค

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในตำบลส่วนใหญ่ ทำเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว ปลูกทีละมาก ๆ ปลูกเฉพาะในฤดูฝน ปลูกพืชตาม ๆ กัน ขาดนักวิชาการให้ความรู้ ฐานราคาผลผลิต รายได้ไม่เพียงพอ เป็นหนี้สินมาก เพราะความไม่พอเพียงและบุตรหลานต้องศึกษาต่อ จำเป็นต้องใช้เงินมาก แต่อยู่ได้เพราะหาของกินที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น หน่อไม้ เห็ด หนอนรดคว้น แมลง ฯลฯ ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า เช่น ปลูกข้าวโพด ต้องแผ้วถางป่าจำนวนมาก ระบบนิเวศไม่ค่อยดี สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปมาก ปัจจุบันได้รับบัตรสวัสดิการจากรัฐบาลทำให้คนแน่นแต่ความสะดวก ปลูกข้าวน้อยลง แต่ใช้บัตรสวัสดิการซื้อข้าวสารมาเก็บไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน
- 2) ควรรหาตัวอย่างครอบครัวที่ทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษา
- 3) ปลูกผลไม้ริมทาง ในไร่ในสวน ปลูกพืชผักสวนครัว และปลูกพืชที่ไม่ต้องดูแลมาก
- 4) การรวมกลุ่มกันสร้างอาชีพ ให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องกีฬา แต่ในผู้ใหญ่มีปราชญ์ชาวบ้านเรื่องการทอผ้า และการนวด

เพื่อรักษา เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน อยากให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญของตนเอง สร้างความตระหนัก สำนึกรักบ้านเกิด ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่รุ่นน้อง สืบสานสำนึกรักบ้านเกิด โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้ เยาวชนสืบทอดเจตนารมณ์ของผู้นำชุมชนและรักบ้านเกิด มีความต้องการอยากพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ที่ผ่านมามีการอบรมเรื่องการคัดแยกขยะ อบรมจริยธรรมของศาสนาคริสต์ การแข่งขันฟุตบอลต่อต้านยาเสพติด โครงการกองทุนข้าวให้คนได้เห็นความสำคัญของข้าว โดยอยากเห็นเยาวชนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน มีความใฝ่รู้จากปราชญ์ชุมชน สามารถรวมกลุ่มกันทำงานเป็นทีมได้ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีน้ำใจ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนการพัฒนา ดังนี้

- 1) ส่งเสริมศักยภาพผู้นำให้เยาวชนโดยการดำเนิน โครงการ
- 2) การให้ความรู้เรื่องการทำโครงการ หน้าที่พลเมือง ให้มีความรัก ห่วงแหน
- 3) ให้อำนาจวิถีประชาธิปไตยที่แท้จริง
- 4) การปลูกจิตสำนึกที่ดีแก่คนในชุมชน
- 5) อยากให้ชาวบ้านใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมสามารถอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีที่เข้า

มาในชีวิต สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไป

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เป็นการสำรวจข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง จากหมู่บ้านปกากะญอในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 6 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่นาจางเหนือ บ้านแม่กองแป บ้านแม่จิด บ้านหนองม่วง บ้านแม่สะแมง และบ้านแม่นาจาง โดยภาพรวมพบว่า

ด้านสุขภาพ การบริโภคอาหารในแต่ละวันของคนในชุมชนเป็นเหตุที่ทำให้ได้รับโภชนาการไม่ครบ 5 หมู่ และการประกอบอาหารที่ไม่ถูกวิธีส่งผลให้ได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกาย น้ำดื่มและน้ำใช้ยังต้องมีการปรับปรุง ไม่มีความรู้เรื่องการซ่อมแซมเครื่องนุ่งห่ม และการสร้างสรรค์ผ้าทอกะเหรี่ยงให้มีความน่าใช้ โรคภัยไข้เจ็บถึงแม้มีอยู่บ้างเล็กน้อยแต่ก็ทำให้ทางชุมชนวิตกกังวล และไม่ต้องการให้เกิดการเจ็บป่วย มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้นทุกวัน ควรปรับปรุงเรื่องความสะอาดของสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ต้องการความร่วมมือจากคนในชุมชนเพื่อดูแลรักษาความสะอาด

ด้านการใช้เทคโนโลยี มีการใช้งานกันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน แต่ไม่มีความรู้ในเรื่องการหาความรู้ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้งานให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน ขอบข่ายการใช้งาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่มีความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรม การใช้สื่อเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรม พื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ

ด้านการพึ่งพาตนเอง มีการทำการเกษตรตามวิถีดั้งเดิม แต่ทำมากขึ้น แต่ไม่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีเพื่อช่วยเรื่องการทำเกษตร คนในชุมชนส่วนมากมีหนี้สินจึงต้องใช้พื้นที่ป่าจำนวนมากในการเพาะปลูก ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ใช้สารเคมีอย่างไม่มีความรู้ ส่งผลต่อสุขภาพ ผ่าทอกะเหรี่ยงจากกลุ่มสตรีไม่สามารถจำหน่ายได้เพราะไม่มีตลาดรองรับผลผลิต การใช้เงินอย่างไม่มีเหตุผล ไม่มีความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อช่วยบันทึกรายรับรายจ่ายภายในครอบครัว

แต่ทั้งนี้ ชุมชนเองก็มีความต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตตามวิถีชนเผ่าปกากะญอ

1.3 ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการเก็บข้อมูล เพื่อสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ โดยจำแนกตามขอบเขตของเนื้อหา ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่

1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะละนอย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารและน้ำ พบว่า อาหารที่ภายในชุมชนนิยมรับประทาน จะมีน้ำพริกในทุกมื้อ บางมื้อจะเป็นข้าวเบอะ ต้มไก่ ของป่าตามฤดูกาลและมีพืชผักที่หาได้ในท้องถิ่น และปลูกเอง ปัจจุบันเริ่มเป็นอาหารที่ซื้อมาจากภายนอก เช่น ผัก เนื้อหมู เนื้อปลา และอาหารสำเร็จรูป เช่น ปลากระป๋อง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป น้ำอัดลม น้ำส้ม โดยทำอาหารแบบง่าย ๆ ไม่ใช้เวลาทำมาก น้ำดื่มและน้ำใช้เป็นตัวเดียวกัน จะเป็นน้ำประปาภูเขาที่ต่อท่อมาใช้ภายในหมู่บ้าน ไม่มีการกรองหรือต้มน้ำก่อนดื่ม น้ำมีตะกอน บางหมู่บ้านมีเครื่องกรองน้ำดื่มประจำหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการหลวง มีการต่อน้ำจากต้นน้ำมาใช้ และมีบ่อเก็บน้ำที่สามารถเก็บน้ำได้มาก บางส่วนคั้นน้ำจากบ่อบาดาล บางหมู่บ้านมีน้ำน้อยมาก น้ำขาดแคลนในฤดูแล้ง บางหมู่บ้านน้ำใช้มีกลิ่นสารเคมี บางหมู่บ้านคั้นน้ำที่มีคราบหินปูนด้วย บางหมู่บ้านต้องไปซื้อน้ำดื่มจากในเมือง ดังคำกล่าวของเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...น้ำดื่มน้ำใช้เป็นประปาภูเขา มีการต่อน้ำจากต้นน้ำมาใช้ และมีบ่อเก็บน้ำที่สามารถเก็บน้ำได้มาก น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากที่เดียวกัน ...ไม่มีการ

กรองหรือดื่มน้ำก่อนดื่ม ในฤดูแล้งน้ำจะไม่พอใช้ ...บางหมู่บ้านดื่มน้ำที่มีคราบหินปูนด้วย บางหมู่บ้านต้องซื้อน้ำดื่ม...อาหารที่ภายในชุมชนรับประทานจะเป็นประเภท ดั้ม ผัด แกง จากผัก หน่อไม้ที่มีอยู่ภายในบริเวณใกล้บ้าน และปลูกเอง มีน้ำพริกในทุกมื้อ ...และอาหารที่สามารถใช้ บัตรประหารรัฐซื้อได้ ...การทานอาหารไม่ครบ 5 หมู่ ...ปัจจุบันเน้นอาหารแบบเร่งด่วน ใช้น้ำมันทอดมากขึ้น...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่อง ที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นการบริโภคอาหารและน้ำ คือ

- 1) การจัดหาน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน
- 2) การให้ความรู้ด้านโภชนาการรวมทั้งความสะอาดของอาหาร

1.2) เครื่องนุ่งห่ม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะละน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องนุ่งห่ม พบว่า การแต่งกายของคนในชุมชนปกากะญอจะสวมชุดตามสะดวกและปรับตามฤดูกาล โดยทั่วไปเป็นเสื้อยืด กางเกงวอร์ม เพื่อไปทำไร่ทำสวน การแต่งกายของผู้สูงอายุจะสวมชุดปกากะญอในทุกวัน นาน ๆ ชักครั้งหนึ่ง ส่วนมากไม่ได้รับรักษาความสะอาดของเสื้อผ้า คนสมัยใหม่ไม่นิยมสวมชุดปกากะญอในวันปกติ แต่นิยมสวมใส่ช่วงที่มีพิธีกรรมสำคัญ เช่น งานแต่งงาน งานมัดมือ หรือเข้าร่วมพิธีทางศาสนา ในวันอาทิตย์ เสื้อผ้าไม่มีการซ่อมแซมเมื่อเสื้อผ้าชำรุด การทอผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อใช้เองมีน้อยลง ชาวชนปัจจุบันไม่เห็นคุณค่าของการทอผ้าทอกะเหรี่ยง ดังคำกล่าวของชาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า การแต่งกายในผู้สูงอายุจะสวมชุดปกากะญอทุกวัน นาน ๆ จะชักครั้งหนึ่ง ...คนสมัยใหม่ไม่ค่อยสวมชุดปกากะญอในวันปกติ...การทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือนมีน้อยลง ในอนาคตคนทอผ้าจะลดลง ...เสื้อผ้าไม่มีการซ่อมแซมเมื่อเสื้อผ้าชำรุด ...การแต่งกายควรรักษาความสะอาด ควรซักผ้าทุกครั้ง หลังการสวมใส่...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่อง ที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นเครื่องนุ่งห่ม คือ

- 1) การทำความสะอาดเครื่องแต่งกายและการซ่อมแซมเสื้อผ้าอย่างง่าย รวมถึงการใช้ประโยชน์จากผ้าเก่า
- 2) การส่งเสริมให้นุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) การประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง

1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับบ้านเรือนที่อยู่อาศัย พบว่า การสร้างบ้านของคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ยกสูง บางบ้านเป็นครึ่งปูนครึ่งไม้ หลังคามุงกระเบื้อง บางบ้านเป็นบ้านสมัยเก่าแบบสับฟาก หลังคาตองตึง ส่วนใหญ่ห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน ลักษณะเป็นส้วมซึม บางบ้านไม่มีห้องน้ำ มีห้องครัวแยกออกจากตัวบ้านเป็นลักษณะเตาไฟ ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง ในการหุงต้ม ทำกับข้าว จำนวนบ้านที่ใช้เตาแก๊สนี้น้อยมาก ฤดูหนาวสามารถนอนผิงไฟเพื่อให้ความอบอุ่นได้ ห้องนอนอยู่ชั้นบน ห้องน้ำอยู่แยกจากตัวบ้าน บ้านบางหลังไม่มีช่องเปิดให้อากาศถ่ายเท เพราะนิยมสร้างห้องครัวภายในตัวบ้าน ส่งผลต่อสุขภาพปอดและสมอง การนอนผิงไฟตอนกลางคืนมีควันไฟสะสมภายในบ้าน ทำให้หายใจไม่สะดวก การพักผ่อนไม่เพียงพอ เป็นโรคที่เกี่ยวกับทางเดินหายใจ บางหมู่บ้านมีการกักขังสัตว์เลี้ยงไว้ในบริเวณบ้าน เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค และมีกลิ่นมูลสัตว์ บริเวณบ้านของคนในชุมชนยังไม่เป็นระเบียบ ดังคำกล่าวของเยาวชนผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...บริเวณบ้านของคนในชุมชนยังไม่เป็นระเบียบ ...บ้านบางหลังสะอาดดี บางหลังไม่สะอาด ...การสร้างบ้านบางหลังไม่มีหน้าต่างเปิดให้อากาศถ่ายเท ...การนอนผิงไฟตอนกลางคืน มีควันไฟลอยอยู่ภายในบ้าน ทำให้หายใจไม่สะดวก การพักผ่อนไม่เพียงพอ เป็นโรคที่เกี่ยวกับทางเดินหายใจ...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย คือ

- 1) การรักษาความสะอาดภายในบ้านและการจัดระเบียบภายในบ้าน
- 2) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและการเลี้ยงสัตว์ในบริเวณบ้าน

1.4) การดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่มีสุขภาพดี แต่ก็เจ็บป่วยอยู่บ้าง เช่น โรคไข้หวัดทั่วไป ช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในเด็กที่เจ็บป่วยง่ายกว่าวัยอื่น โรคอื่น ๆ เช่น โรคซึมเศร้า ความดันสูง ความดันต่ำ โรคเก๊าท์ เบาหวาน ท้องร่วง โรคหอบ โรคลมชัก โรคกระเพาะ ปวดกระดูกและโรคที่เกิดจากุงเป็นพาหะเช่น ไข้เลือดออก ไข้มาลาเลีย และมีโรคเมะเร็งด้วย ความเครียดมีอยู่บ้างในเรื่อง การทำงาน เรื่องสุขภาพ ปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาการครองชีพ เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ ความวิตกกังวลเรื่องฝนไม่ตกที่จะส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร ส่วนการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ส่วนใหญ่การทำงานของชาวปกากะญอจะเป็นการออกกำลังกายไปในตัวอยู่แล้ว

และเยาวชนมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้สุขภาพแข็งแรง มีการดูแลสุขภาพเบื้องต้น โดยการทำบริเวณบ้านให้สะอาด สวมเสื้อผ้าให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย บางคนดื่มเหล้าเพื่อให้เจริญอาหาร บางคนกินสมุนไพรที่หาได้ในท้องถิ่น ถ้าไม่หายก็ไปอนามัย ซึ่งในฤดูฝนการเดินทางลำบาก ส่วนใหญ่จะไปอนามัยของตำบลใกล้เคียงเพราะการเดินทางง่ายกว่า และไปโรงพยาบาลทั้งในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่ลาน้อยขึ้นอยู่กับระยะทางและความสะดวกในการเดินทาง และมีหม่อมตามประเพณีเพื่อเรียกขวัญกำลังใจตามความเชื่อของแต่ละครอบครัว ดังคำกล่าวของเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในการทำงานเดียวกันว่า ...สุขภาพของคนภายในชุมชนมีความเครียดเล็กน้อย ...ก็มีเจ็บป่วยบ้างโดยเฉพาะในเด็กที่จะเจ็บป่วยง่ายกว่าวัยอื่น ...เป็นไข้หวัดกันมากช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลง ...เมื่อเจ็บป่วยมีพิธีหม่อมตามประเพณีเพื่อเรียกขวัญกำลังใจตามความเชื่อ ...ถ้ารู้ตัวว่าไม่สบายก็จะไปหาหมอที่โรงพยาบาล ...บางบ้านกินน้ำต้มสมุนไพรที่หาได้จากในป่าใกล้ชุมชน ...พบสารเคมีตกค้างในร่างกาย...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นการดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิต คือ

- 1) การดูแลสุขภาพตามฤดูกาล การตรวจสุขภาพ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนในชุมชน
- 2) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง
- 3) การส่งเสริมการเล่นกีฬาและการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด

1.5) สิ่งแวดล้อม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม พบว่า สภาพแวดล้อมชุมชนไม่สะอาด มีเศษขยะมากขึ้น เพราะการทิ้งขยะไม่เป็นที่เส้นทางตามถนนและข้างทาง ไม่มีจุดทิ้งขยะภายในหมู่บ้าน บ้านบางหลังสะอาดดี บางหลังไม่สะอาด ส่วนใหญ่ปล่อยสัตว์เลี้ยงหากินเองในชุมชน ขั้บถ่ายเรี่ยราดตามถนน โดยเฉพาะในฤดูฝนจะสกปรกมากและทำความสะอาดยาก หากฝนไม่ตกชาวบ้านมักจะกำจัดขยะด้วยวิธีการเผา บางหมู่บ้านคนในชุมชนมีการใช้สารเคมีมากขึ้น ทำให้ปลาในลำน้ำตาย น้ำไม่สามารถนำมาดื่มได้ ต้องซื้อน้ำสะอาดมาใช้บริโภคในครัวเรือน การตั้งชุมชนไม่มีการวางแผนมีอุปสรรคต่อการพัฒนาของหน่วยงาน เช่น ถนน ทางระบายน้ำ ระบบติดตั้งไฟฟ้า ดังคำกล่าวของเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ที่กล่าวสอดคล้อง

ในทำนองเดียวกันว่า ...สภาพแวดล้อมชุมชนไม่สะอาด มีขยะเพิ่มขึ้น มีการปล่อยสัตว์ให้หากินเอง ในชุมชน ขับถ่ายตามถนน คนทิ้งขยะตามถนนไม่เป็นที่เป็นทางในชุมชนและตามท้องถนน ไม่มีจุดทิ้งขยะภายในหมู่บ้าน ...หากฝนไม่ตกชาวบ้านมักจะกำจัดขยะด้วยวิธีการเผา ...สภาพแวดล้อมภายในชุมชนยังต้องปรับปรุงเรื่องความสะอาด คนในชุมชนมีการใช้สารเคมีมากขึ้น ปลาในลำน้ำไม่มี ...น้ำกินไม่ได้...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นสิ่งแวดล้อม คือ

1) การฟื้นฟูป่าต้นน้ำและระบบนิเวศของป่าใกล้ชุมชนและการแบ่งเขตป่าอนุรักษ์

2) การกำจัดขยะที่ถูกวิธี ขยะรีไซเคิลและการคัดแยกขยะ

3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน และความสะอาดของชุมชน

4) การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

2) ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่

2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ พบว่า คนในชุมชนมีการใช้โทรศัพท์มือถือและเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลายทุกบ้าน บางครอบครัวมีทุกคนใช้เพื่อติดต่อกับญาติและบุคคลอื่นง่ายขึ้น ช่วยให้ทันข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน การดำเนินชีวิตสะดวกสบายขึ้น ใช้เพื่อความบันเทิงและการเรียนรู้ มีการใช้ช่วยส่งข่าวรายงานให้แก่ทางราชการบ้าง น้อยคนที่จะใช้หาความรู้และสามารถใช้แอปพลิเคชันกูเกิล (google) เป็นดังคำกล่าวของชาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...ในชุมชนมีการใช้โทรศัพท์มือถือ (สมาร์ทโฟน) กันอย่างแพร่หลายทุกบ้าน บางครอบครัวมีทุกคน ...แต่ไม่มีใครมีคอมพิวเตอร์ ...ใช้เพื่อติดต่อสื่อสารกับคนอื่นและญาติง่ายขึ้น ไม่ต้องใช้เวลาเดินทางไปหาเหมือนก่อน ...และใช้เพื่อความบันเทิง ...น้อยคนที่จะใช้หาความรู้ สามารถใช้แอปพลิเคชัน กูเกิล (google) เป็น...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการใช้เทคโนโลยี ในประเด็นการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ คือ

- 1) การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองอย่างสร้างสรรค์
- 2) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี การบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยี

ของตนเอง

3) ความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของอุปกรณ์เทคโนโลยี กฎหมาย
พรบ.คอมพิวเตอร์

- 4) การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และแอปพลิเคชันฟรีจากรัฐบาล

2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น พบว่า คนในชุมชนติดโทรศัพท์กันมาก สื่อมากขึ้น เกิดความอยากได้อะไรก็มีตามบุคคลอื่น ค่านิยมวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ให้ความสำคัญในการทำงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมน้อยลง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เช่น ติดโทรศัพท์มากจนไม่ทำงาน ตื่นสาย ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว โดยเฉพาะเยาวชนจะติดกันมาก เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนหรือพิธีกรรมทางศาสนาน้อยลง ไม่สนใจเรื่องการศึกษา มีผลต่อการเรียน ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน เล่นจนดึก เสี่ยงต่อการถูกล่อลวง ถูกโกง และแต่ละเดือนต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อซื้อโปรโมชั่นอินเทอร์เน็ตของโทรศัพท์มือถือ ดังคำกล่าวของเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีอยู่บ้าง เช่น การจัดงานประเพณีน้อยลง คนติดโทรศัพท์กันมาก ...คนให้ความสำคัญในการทำงานน้อยลง ...เริ่มไม่เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ...ไม่สนใจเรื่องการศึกษา เล่นจนดึก ...บางคนใช้โทรศัพท์จนส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตครอบครัวหรือไม่ไปทำงานเลย ...เกิดความอยากได้อะไรก็มีตามคนอื่น เปลี่ยนแปลงค่านิยมวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนจะติดมือถือ ...เสียเงินจำนวนมากเพื่อเติมเงินโทรศัพท์ ...ใช้เวลาอยู่กับสื่อมาก มีผลต่อความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว การเรียน ...เสี่ยงต่อการถูกล่อลวง...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการใช้เทคโนโลยี ในประเด็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น คือ

- 1) การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์มีจริยธรรม
- 2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของ

ชนเผ่าปกากะญอ

- 3) การหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต

3) ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-Supporting) ได้แก่

3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ชาวปกากะญอในตำบลแม่เงาประกอบอาชีพเกษตรกรรมทุกบ้าน มีการน้อมนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อยู่บ้าง เช่น อยู่แบบพอมีพอกิน แต่ปัจจุบันเริ่มมีน้อยลง ต้องแผ้วถางป่าจำนวนมากเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วแดง ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว ปลูกทีละมาก ๆ ปลูกเฉพาะในฤดูฝน ปลูกพืชตาม ๆ กัน ขาดนักวิชาการให้ความรู้ ระบบนิเวศไม่ค่อยดี สภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปมาก และมีการเลี้ยงสัตว์ตามบ้าน เช่น วัว ควาย หมู ไก่ แบบตามมีตามเกิด เพื่อบริโภคในครัวเรือน รายได้พอใช้ในแต่ละวันรายได้ไม่เพียงพอ แต่ไม่มีเงินเก็บ บางคนมีหนี้สินที่ต้องชำระทุกปีจากการกู้เงินมาลงทุน บางคนหาของป่ามาขายบ้าง บางคนหากหมดฤดูเพาะปลูกก็จะไปทำงานต่างจังหวัด หรือรับจ้างทั่วไป ใกล้เคียง ๆ บ้านน้อยคนที่น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เรื่อง ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไว้กินในครัวเรือน มีภูมิคุ้มกันใน รายได้เพียงพอที่จะใช้ชีวิตไปวัน ๆ แต่ไม่มีเงินเก็บ บางครอบครัวรายได้ไม่เพียงพอ ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตจากการทำการเกษตรที่เป็นรายได้รายปี ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ดังคำกล่าวของเขาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยกล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมทุกบ้าน ...ปลูกผักและเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อกินในครัวเรือนแบบตามมีตามเกิด ...หากมีเวลาว่างก็ไปรับจ้างทั้งในและนอกหมู่บ้าน บางคนต้องไปทำงานต่างจังหวัด ...บางครอบครัวรายได้ไม่เพียงพอ ...รายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตจากการทำการเกษตรที่เป็นรายได้รายปี ...เป็นหนี้สินมาก เพราะความไม่พอเพียง ...แต่อยู่ได้เพราะหาของกินที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่น ...ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ...แต่ไม่มีเงินเก็บ มีการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง แต่ปัจจุบันเริ่มมีน้อยลง เพราะหวังแต่จะได้รายได้มาก ๆ ขาดนักวิชาการให้ความรู้...ปัจจุบันได้รับบัตรสวัสดิการที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลก็จะเน้นความสะดวก ไม่ปลูกข้าวแล้ว แต่ใช้บัตรสวัสดิการซื้อข้าวสารมาเก็บไว้กินในครัวเรือน...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เขาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่อง ที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการพึ่งพาตนเอง ในประเด็นการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

- 1) การรวมกลุ่มกันในชุมชนเพื่อสร้างอาชีพ การทำงาน
- 2) การทำการเกษตรอย่างมีระบบ การทำเกษตรพอเพียงที่รู้ลึก รู้จริง

3) การพัฒนาฝีมือการทอผ้าให้สามารถสร้างรายได้แก่คนทอ การเพิ่ม
 ลวดลายสวย ๆ การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น การส่งเสริมผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็น
 สินค้า OTOP

4) การลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรในพื้นที่ทำกิน การปลูก
 พืชหมุนเวียน และการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

5) การหาครอบครัวตัวอย่างที่ทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด สามารถ
 พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนให้ได้ศึกษา

6) การใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมโดยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์
 โลกที่เปลี่ยนไป

3.2) การทำบัญชีครัวเรือน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีครัวเรือน พบว่า มีแต่ผู้ใหญ่บ้านเท่านั้นที่จะเป็นผู้บันทึกรายรับรายจ่ายเพื่อรายงาน พัฒนาชุมชนของอำเภอเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำ ส่วนใหญ่ไม่มีเงินเก็บ มีหนี้สินจำนวนมาก ไม่รู้จักการทำบัญชีครัวเรือน และไม่มีการจดบันทึกรายรับ - รายจ่ายของตนเองและครอบครัว ดังคำกล่าวของเขาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...รายได้ไม่เพียงพอ บางคนมีหนี้สินที่ต้องชำระทุกปีจากการกู้ยืมลงทุน...รายได้พอใช้ในแต่ละวัน ...ส่วนใหญ่ไม่มีเงินเก็บ ...ไม่รู้จักไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน ...มีแต่ผู้ใหญ่บ้านที่จะเป็นผู้บันทึกรายรับ-รายจ่ายเพื่อรายงานต่อหน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอ...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เขาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการพึ่งพาตนเอง ในประเด็นการทำบัญชีครัวเรือน คือการให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนให้แก่คนในชุมชน

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเขาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แยกรายละเอียดตามประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

ประเด็นการบริโภคอาหารและน้ำ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 2 เรื่อง คือ

- 1) การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน
- 2) ความรู้ด้านโภชนาการรวมทั้งความสะอาดของอาหาร

ประเด็นเครื่องนุ่งห่ม มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

1) การทำความสะอาดเครื่องแต่งกายและการซ่อมแซมเสื้อผ้าอย่างง่ายรวมถึงการใช้ประโยชน์จากผ้าเก่า

- 2) การส่งเสริมให้ออนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) การประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง

ประเด็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 2 เรื่อง คือ

- 1) การรักษาความสะอาดภายในบ้านและการจัดระเบียบภายในบ้าน
- 2) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและการเลี้ยงสัตว์ในบ้าน

ประเด็นการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

1) การดูแลสุขภาพตามฤดูกาล การตรวจสุขภาพ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนในชุมชน

2) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง

- 3) การส่งเสริมการเล่นกีฬาและการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด

ประเด็นสิ่งแวดล้อม มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 4 เรื่อง คือ

1) การฟื้นฟูป่าต้นน้ำและระบบนิเวศของป่าใกล้ชุมชนและการแบ่งเขตป่าอนุรักษ์

- 2) การกำจัดขยะที่ถูกต้อง ขยะรีไซเคิลและการคัดแยกขยะ

- 3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน และความสะอาดของชุมชน

- 4) การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

ด้านการใช้เทคโนโลยี

ประเด็นการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 4 เรื่อง คือ

- 1) การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองอย่างสร้างสรรค์

- 2) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี การบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีของตนเอง

3) ความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของอุปกรณ์เทคโนโลยี กฎหมาย พรบ.

คอมพิวเตอร์

4) การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และแอปพลิเคชันฟรีจากรัฐบาล

ประเด็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น มีเรื่อง
ที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

1) การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์มีจริยธรรม

2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า

ปกากะญอ

3) การหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต

ด้านการพึ่งตนเอง

ประเด็นการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเรื่องที่ชุมชน
ต้องการพัฒนา 6 เรื่อง คือ

1) การรวมกลุ่มกันในชุมชนเพื่อสร้างอาชีพ การทำงาน

2) การทำการเกษตรอย่างมีระบบ การทำเกษตรพอเพียงที่รู้ลึกรู้จริง

3) การพัฒนาฝีมือการทอผ้าให้สามารถสร้างรายได้แก่คนทอ การเพิ่มผลผลิต
สวย ๆ การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น การส่งเสริมผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP

4) การลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรในพื้นที่ทำกิน การปลูกพืช
หมุนเวียน และการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

5) การหาครอบครัวตัวอย่างที่ทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด สามารถพึ่งตนเอง
ได้อย่างยั่งยืนให้ได้ศึกษา

6) การใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมโดยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลกที่
เปลี่ยนไป

ประเด็นการทำบัญชีครัวเรือน มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 1 เรื่อง คือ

1) การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนให้แก่คนในชุมชน

**2. ผู้วิจัยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน เลือกประเด็นความต้องการพัฒนา
คุณภาพชีวิต**

ผู้วิจัยประสานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เพื่อออกหนังสือเชิญ
ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชนเข้าร่วมเวทีเสวนาเพื่อเลือกประเด็นความต้องการพัฒนา
คุณภาพชีวิตในวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 เวลา 09.00 น. - 12.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลแม่่นาง

เริ่มดำเนินการในเวทีเสวนา เวลา 09.00 น.

มีผู้เข้าร่วมในเวทีเสวนาทั้งสิ้น จำนวน 39 คน ประกอบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น 12 คน ได้แก่

- 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจรจากหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
จำนวน 1 คน
- 3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจรจากหมู่บ้านแม่กองแป
จำนวน 1 คน
- 4) กำนันตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 5) ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 6) ผู้ใหญ่บ้านแม่จืด จำนวน 1 คน
- 7) ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 8) ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 9) ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 10) บุคคลภูมิปัญญาจากหมู่บ้านแม่จืด จำนวน 1 คน
- 11) ผู้นำชุมชนจากหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 12) ผู้นำชุมชนจากหมู่บ้านแม่นาจร จำนวน 1 คน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยจำนวน 9 คน ได้แก่

- 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 2) พัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 3) พยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกอกหลวง
จำนวน 1 คน
- 4) ครูโรงเรียนบ้านแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 5) ครูโรงเรียนบ้านแม่จืด จำนวน 4 คน
- 6) ครูโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน

เยาวชนปกาเกอะญอ 18 คน ได้แก่

- 1) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ จำนวน 2 คน
- 2) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 2 คน
- 3) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่จืด จำนวน 4 คน
- 4) เยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 4 คน

5) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 2 คน

6) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาอาจ จำนวน 4 คน

โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีเสวนา เพื่อ

- 1) เพื่อเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 2) เพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการในชุมชน
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาอาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยจัดเวทีเสวนาด้วยเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : AIC) มีรายละเอียด ดังนี้

1) ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation) ผู้วิจัยแนะนำตัว นำเสนอวัตถุประสงค์ ที่มาและความสำคัญของการจัดเวทีเสวนาในครั้งนี้ แล้วจึงเริ่มนำเสนอผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นสภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการพัฒนาชุมชน ด้านคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาอาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนเห็นภาพรวมของแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาอาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมในเวทีเสวนาได้แสดงความคิดเห็น พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น (ไชยยา บีโซ่, 2 พฤศจิกายน 2561) ได้ให้ข้อคิดว่า

“...หากจะดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเยาวชน ควรให้มีผู้ใหญ่ที่มีความรู้คอยให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะการทำงานด้วย เป็นการดีที่ได้มีเยาวชนร่วมมือพัฒนาชุมชนของตนเอง และยังสามารถพัฒนาภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนไปในตัว ระหว่างการพัฒนาชุมชน ทั้งยังทำให้ชุมชนได้รู้จักผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาชุมชน...”

ซึ่งผู้เข้าร่วมในเวทีเสวนาเห็นด้วยกับความต้องการพัฒนาชุมชนของผู้วิจัย โดยให้เยาวชนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ และพร้อมจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา หากเกิดปัญหาระหว่างดำเนินการ ด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย (ชาลี จิระนคร, 2 พฤศจิกายน 2561) ได้กล่าวว่า

“.....พร้อมที่จะให้คำปรึกษาในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ การพัฒนาโครงการ และสามารถแนะนำผู้มีความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....”

ส่วนเยาวชนก็พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง และให้ความร่วมมือในกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2) ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ร่วมกันเลือกความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ด้านสุขภาพ

ประเด็นการบริโภคอาหารและน้ำ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 2 เรื่อง คือ

- 1) การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน
- 2) ความรู้ด้านโภชนาการรวมทั้งความสะอาดของอาหาร

ประเด็นเครื่องนุ่งห่ม มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

- 1) การทำความสะอาดเครื่องแต่งกายและการซ่อมแซมเสื้อผ้าอย่างง่าย รวมถึงการใช้ประโยชน์จากผ้าเก่า
- 2) การส่งเสริมให้นุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) การประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง

ประเด็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 2 เรื่อง คือ

- 1) การรักษาความสะอาดภายในบ้านและการจัดระเบียบภายในบ้าน
- 2) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและการเลี้ยงสัตว์ในบ้าน

ประเด็นการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

- 1) การดูแลสุขภาพกายตามฤดูกาล การตรวจสุขภาพ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนในชุมชน

2) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง

3) การส่งเสริมการเล่นกีฬาและการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ประเด็นสิ่งแวดล้อม มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 4 เรื่อง คือ

1) การฟื้นฟูป่าต้นน้ำและระบบนิเวศของป่าใกล้ชุมชนและการแบ่งเขตป่าอนุรักษ์

2) การกำจัดขยะที่ถูกต้อง ขยะรีไซเคิลและการคัดแยกขยะ

3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน และความสะอาดของชุมชน

4) การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

ด้านการใช้เทคโนโลยี

ประเด็นการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 4 เรื่อง คือ

1) การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองอย่างสร้างสรรค์

2) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี การบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยี

ของตนเอง

3) ความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของอุปกรณ์เทคโนโลยี กฎหมาย

พรบ.คอมพิวเตอร์

4) การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และแอปพลิเคชันฟรีจากรัฐบาล

ประเด็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

1) การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์มีจริยธรรม

2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของ

ชนเผ่าปกากะญอ

3) การหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต

ด้านการพึ่งตนเอง

ประเด็นการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 6 เรื่อง คือ

1) การรวมกลุ่มกันในชุมชนเพื่อสร้างอาชีพ การทำงาน

2) การทำการเกษตรอย่างมีระบบ การทำเกษตรพอเพียงที่รู้ลึก รู้จริง

3) การพัฒนาฝีมือการทอผ้าให้สามารถสร้างรายได้แก่ คนทอ การเพิ่ม
 ลวดลายสวย ๆ การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น การส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็น
 สินค้า OTOP

4) การลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรในพื้นที่ทำกิน การปลูก
 พืชหมุนเวียน และการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

5) การหาครอบครัวตัวอย่างที่ทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด สามารถ
 พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนให้ได้ศึกษา

6) การใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมโดยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์
 โลกที่เปลี่ยนไป

ประเด็นการทบทวนชี้คร่าว ๆ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 1 เรื่อง คือ

1) การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนให้แก่คนในชุมชน

หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเรื่องที่ชุมชนมีความต้องการพัฒนา จึงทำการพิจารณา
 เลือกเรื่องโดยใช้วิธีการลงมติ จากผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชน เพื่อให้ได้เรื่องที่จะนำไปพัฒนา
 เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้ผลดังนี้

ด้านสุขภาพ

1) การบริโภคอาหารและน้ำ เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนา
 คุณภาพชีวิต คือ การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน

2) เครื่องนุ่งห่ม เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต
 คือ การส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยงและการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง

3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพ
 ชีวิต คือ การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและความสะอาดในบริเวณบ้าน

4) การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ได้แก่ การดูแลสุขภาพ
 อนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) สิ่งแวดล้อม เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ
 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความสะอาดของชุมชน

ด้านการใช้เทคโนโลยี

1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ
 พัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์

2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ

ด้านการพึ่งตนเอง

1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP

2) การทำบัญชีครัวเรือน เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

3) ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ร่วมกันกำหนดเยาวชนผู้รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ เรื่องละ 2 คนขึ้นไป และมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเป็นที่ปรึกษาในแต่ละโครงการอย่างน้อย 1 คน แล้วจึงเลือกหมู่บ้านที่จะนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้แนะนำผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและพร้อมที่จะประสานงานให้ได้ผลดังนี้

3.1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการบริโภคอาหารและน้ำ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่อง การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน โดยมีเยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายธีระชัย พาดิ นายสิทธิพงษ์ พิทักษ์ชลทาน นายมนทล คำธนกคง และนางสาวจันทร์เพ็ญ กุลจิตธรรมธร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายคุณากร พิทักษ์ชลทาน จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นายชลิต นันทบริสุทธี

3.2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นเครื่องนุ่งห่ม ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกระเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกระเหรี่ยง โดยมีเยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายรัชนาท รักวงศ์ตระกูล และนางสาวอรพิน อร่ามมงคล ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายสมชาย สงวนจิตร จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่สะเมง ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นางศรีเพ็ญ ปันทอง

3.3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและความสะอาดในบริเวณบ้าน โดยมีเยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายยุรนันท์ คำเก็กานนท์ และนางสาวกรรณิการ์ ชำรงค์ดีโสภณ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่

ปรึกษาโครงการ คือ นายสุชาติ ฐานะเชิดชู จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่นาจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นายนิรติศรัย ตระกูลรุ่งอำไพ

3.4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง โดยมีเยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร นายช่าง จตุพรศิริกุล และนายสิวะ เทิดทูนบุพการี ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายกิตู ศรีจรัสพร จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านหนองม่วง ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นายชลิต นันทบริสุทธิ์

3.5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นสิ่งแวดล้อม ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนและความสะอาดของชุมชน เยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ นางสาวทิพย์ดา จตุรคุณถาวรนางสาวศาดพร พัทธกษัตถานและนายธณชัย ทวีทองเพิ่มพูน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายไชยา บีโซ่ จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่จิด ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นายทศพล สุรวงศ์พนา

3.6) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ เยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายอิทธิเดช โชคชัยกุสุมา นางสาวสุดาภรณ์ งามรัตน์อำไพ และนายวิรวงศ์ กุญชรพันธ์พิงพี ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายสุรัชย์ เกษมเทศ จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่กองแป ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นางสาวลัดพร โกสัย

3.7) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ เยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายระวี พัทธกษัตถานและนายอภิสิทธิ์ คำพร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายไชยา บีโซ่ จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่จิด ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นางสาวลัดพร โกสัย

3.8) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการพัฒนาฝีมือการทอผ้าให้สามารถสร้างรายได้ให้แก่คนทอ การเพิ่มผลผลิตสาย ๆ การหา

ตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP ชาวชนที่
รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร และนางสาวอารียา
เพชรไพรวศิน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายกิตู ศรีจรัสพร
จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านหนองม่วง ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นางศรีเพ็ญ
ปิ่นทอง

3.9) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการทำบัญชีครัวเรือน
ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และชาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือน
ชาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติและ
นายสมเกียรติ คำรงกิจเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการคือ
นายวาปี เต็มอรุณรุ่ง จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่นาจาง ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
คือ นายนิรติศรัย ตระกูลรุ่งอำไพ

จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการสร้างภาวะผู้นำชาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยได้
ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair
International, 2017, p. 5) เพื่อให้ชาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้
ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มิภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้าน
หลัก คือ

1. การวางแผน โดยชาวชนร่วมกันวางแผนและเขียนโครงการในเรื่องที่ตนเอง
รับผิดชอบ โดยมีวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องคอยให้คำปรึกษา
อย่างใกล้ชิด
2. การให้ข้อมูล เมื่อชาวชนได้ร่วมกันพิจารณาเห็นชอบแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นที่เล็งในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยประสานงานกับ
ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน ให้ความรู้
แก่ชุมชนเพื่อให้การช่วยเหลือ ร่วมมือกันดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น
3. การสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นที่เล็งในการส่งเสริมให้ชาวชนรู้จักการประสานงาน
กับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งบางโครงการ
อาจมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการด้วย
4. การควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นที่เล็งและคอยกระตุ้น เพื่อให้ชาวชน
สามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

4.1 เขวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการในโครงการเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

4.2 เขวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

4.3 ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเขวชน วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการว่า เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เขวชนยังสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่ประชุมรับทราบและเห็นชอบแนวทางการสร้างภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ
สิ้นสุดการเสวนา เวลา 12.00 น.

ดังนั้นกระบวนการวิจัยในระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเขวชนปกาเกาะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เขวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ที่เข้าร่วมในเวทีเสวนามีมติเลือกเรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ มี 5 ประเด็น ที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ คือ

1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ ได้แก่ การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ

1.2) เครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ การส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่สะเมง

1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ได้แก่ การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและความสะอาดในบริเวณบ้าน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจาง

1.4) การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ได้แก่ การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกาเกาะญอและการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านหนองม่วง

1.5) สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความสะอาดของชุมชน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่จิด

2) ด้านการใช้เทคโนโลยี

2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ ได้แก่ การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่กองแป

2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ได้แก่ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่จิด

3) ด้านการพึ่งพาตนเอง

3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านหนองม่วง

3.2) การทำบัญชีครัวเรือน ได้แก่ การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจาง

ที่ประชุมรับทราบและเห็นชอบแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อให้เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มิภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ

- 1) การวางแผน
- 2) การให้ข้อมูล
- 3) การสนับสนุน
- 4) การควบคุมและประเมินผล

ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำ

การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การวางแผน

ผู้วิจัยประสานงานกับวิทยาการในท้องถิ่น ซึ่งเป็นพัฒนากรชุมชนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाจ และทีมงานเป็นที่เล็งในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่नाจ เรื่อง การพัฒนาโครงการ การเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่สนับสนุน แล้วจึงประสานงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทำหนังสือเพื่อเชิญชวนเยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดอบรมในวันที่ 16 ธันวาคม 2561 ตั้งแต่เวลา 09.00 น. - 16.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านแม่จิด เริ่มดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ เวลา 09.00 น.

มีผู้เข้าร่วมการอบรมที่มาจากหมู่บ้านปกาเกอะญอ 6 หมู่บ้าน ของตำบลแม่नाจทั้งสิ้น จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 7 คน ได้แก่

- 1) นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลแม่नाจ จำนวน 1 คน
- 2) กำนันตำบลแม่नाจ จำนวน 1 คน
- 3) ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 4) ผู้ใหญ่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 5) ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 6) ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 7) ผู้ใหญ่บ้านแม่नाจ จำนวน 1 คน

เยาวชนปกาเกอะญอ จำนวน 23 คน ได้แก่

- 1) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่नाจเหนือ จำนวน 4 คน
- 2) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 2 คน
- 3) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 6 คน
- 4) เยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 4 คน
- 5) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 3 คน
- 6) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่नाจ จำนวน 4 คน

ทีมงานผู้ช่วยวิทยาการคอยให้การช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาระหว่างการอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่नाจอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนมาก่อนหน้าแล้ว จำนวน 6 คน

โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีเสวนา เพื่อ

1) เพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่नाจาก เรื่อง การพัฒนาโครงการ การเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ของแต่ละคนรับผิดชอบ การประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่สนับสนุน

การอบรมเชิงปฏิบัติการแบ่งออกเป็น 2 ช่วง มีรายละเอียดดังนี้

ช่วงเช้า เวลา 09.00 น. - 12.00 น. เยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นลงทะเลเบียนแล้วเข้ามานั่งในบริเวณห้องประชุม พร้อมทั้งอบรม โดยวิทยากรให้ความรู้ในภาคทฤษฎีในเรื่องการเขียนโครงการ ได้แก่ ประโยชน์ของโครงการ ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของโครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ของแต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียดองค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ โดยมีทีมงานวิทยากรคอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สามารถตอบคำถามได้เป็นอย่างดี

ช่วงบ่าย เวลา 13.00 น. - 16.00 น. วิทยากรให้เยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นแบ่งกลุ่มตามเรื่องที่ได้รับผิดชอบพัฒนาให้เป็นโครงการ โดยเริ่มเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการ โดยมีทีมงานวิทยากรคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำแนวทางการเขียนโครงการแต่ละโครงการ พร้อมทั้งกระตุ้นให้เยาวชนร่วมกันเขียนเค้าโครงของโครงการในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเยาวชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์ ทั้งนี้เยาวชนจากหมู่บ้านแม่สะเม้งและเยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วงที่ได้รับมอบหมายให้เขียนโครงการการส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยงและโครงการการพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP ซึ่งเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงเหมือนกัน จึงได้ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและวิทยากร มีความเห็นว่าจะพัฒนาโครงการร่วมกัน เมื่อเยาวชนได้เขียนโครงการจนสำเร็จ ทำให้ได้โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น จำนวน 8 โครงการ ประกอบด้วย

- 1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน
- 2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง

4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ

7) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์

8) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

ทั้งนี้ ชาวชนได้พิจารณาร่วมกันแล้วว่า โครงการที่ 6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ และโครงการที่ 7) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ สามารถดำเนินการร่วมกันได้ ทำให้ชาวชนได้ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 7 โครงการ

ผู้วิจัยสรุปผลการอบรมเชิงปฏิบัติการในภาพรวมของเทคนิคการเขียนโครงการ และขอบคุณผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สิ้นสุดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เวลา 16.00 น.

ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำให้กับชาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในเรื่องของการวางแผน คือ ชาวชนปกาเกอะญอมีความรู้ในเรื่องของประโยชน์ของโครงการ ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการ จนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของโครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ของแต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียดองค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ นอกจากนี้ ชาวชนยังสามารถเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ภายในชุมชนของตนเองได้

2. การให้ข้อมูล

ผู้วิจัยจะเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชาวชนปกาเกอะญอในการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยผู้วิจัยกระตุ้นให้ชาวชนที่ได้รับผิดชอบโครงการแต่ละเรื่อง ทำการประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นในชุมชนของตน ให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการที่ชาวชนรับผิดชอบ

ผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน หรือในช่วงที่มีพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งมีผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจำนวนมาก เพื่อเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ การสนับสนุนการดำเนินโครงการ การตอบข้อซักถามข้อสงสัย การสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้แก่คนในชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อื่น แยกรายละเอียดตามโครงการได้ดังนี้

2.1 โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน ชาวชนได้ประสานงานกับกำนันตำบลแม่นาจาง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจางของหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ และผู้นำทางศาสนา เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการโดยผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ในช่วงเย็น ทุกวัน ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2562 - 5 มีนาคม พ.ศ. 2562 และประชาสัมพันธ์หลังเสร็จพิธีกรรมทางศาสนาในวันอาทิตย์ ที่ 3 มีนาคม 2562 ณ โบสถ์คริสต์ ประจำหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ เพื่อเชิญชวนคนในชุมชน เข้ารับฟังรายละเอียดของโครงการที่ชาวชนจะดำเนินการ การสร้างระบบทำน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคในชุมชน และร่วมกันวางแผนการทำงาน

2.2 โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ชาวชนได้ประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง และผู้นำทางศาสนา เพื่อประชาสัมพันธ์รายละเอียดของการดำเนินโครงการให้แก่คนในชุมชนเข้าร่วมโครงการและเชิญชวนคนในชุมชน ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ในช่วงเย็นทุกวัน ตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2562 - 26 มีนาคม พ.ศ. 2562 ประชาสัมพันธ์หลังเสร็จพิธีกรรมทางศาสนาในช่วงเย็นวันอาทิตย์ ที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ณ โบสถ์คริสต์ประจำหมู่บ้านแม่สะเมง

2.3 โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง ชาวชนได้ติดต่อผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้านแม่นาจาง เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชนในเรื่องรายละเอียดของการดำเนินโครงการ ผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ในช่วงเย็นทุกวัน และรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2562 - 10 มีนาคม พ.ศ. 2562

2.4 โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้าน ชาวชนได้ติดต่อผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชน ผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน และประสานงานผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเชิญชวนเด็กและเยาวชนหรือผู้สนใจในชุมชนเข้าร่วมอบรมเรื่อง การรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้องตามบ้านของคนในชุมชน และอธิบายรายละเอียดของการดำเนินโครงการ ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2562 - 9 เมษายน พ.ศ. 2562

2.5 โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ชาวชนได้ติดต่อผู้ใหญ่บ้านแม่จิด ให้ประชาสัมพันธ์โครงการและเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมกันกิจกรรมเพื่อรักษาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนผ่านระบบเสียงตามสาย ตั้งแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 - 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

2.6 โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ และโครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นโครงการที่ชาวชน 2 หมู่บ้านได้ดำเนินการร่วมกัน โดยชาวชนได้ติดต่อผู้นำชุมชนบ้านแม่กองแป ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป และผู้ใหญ่บ้านแม่จิด เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชน โดยหมู่บ้านแม่กองแป จะมีหลายหย่อมบ้าน จึงให้ผู้นำชุมชนเข้าไปประชาสัมพันธ์และให้รายละเอียดของการดำเนินโครงการรวมทั้งเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ ส่วนหมู่บ้านแม่จิดได้ประกาศเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการผ่านระบบเสียงตามสายในระหว่างวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2562 - 17 มีนาคม พ.ศ. 2562

2.7 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน ชาวชนได้ติดต่อผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้านแม่จาง เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชน ในเรื่องรายละเอียดของการดำเนินโครงการ ผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ในช่วงเย็นทุกวัน และรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 - 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำให้กับชาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ในเรื่องของการให้ข้อมูล คือ การที่ชาวชนปกากะญอได้เข้าไปให้ความรู้แก่คนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจในเรื่องที่ชาวชนจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายซึ่งชาวชนได้พัฒนาทักษะในการพูด เพื่อโน้มน้าวผู้อื่นให้สนใจเข้าร่วมโครงการที่ชาวชนได้เขียนไว้ในขั้นตอนการวางแผน การอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3. การสนับสนุน

ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการส่งเสริมให้ชาวชนสามารถประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ ซึ่งบางโครงการมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ ดังนี้

ผู้วิจัยและวิทยากรให้ความรู้แก่ชาวชนให้รู้จักหน่วยงานที่สามารถของบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการในเบื้องต้น เมื่อชาวชนเขียนโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานผู้สนับสนุนทุนในเบื้องต้น และพาชาวชนเข้าพบปะผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการเพื่อให้ชาวชนได้เสนอโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุน

การดำเนินโครงการ โดยในกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในครั้งนี้ มีผู้ให้งบประมาณสนับสนุนโครงการ จำนวน 7 คน ได้แก่ นายคุณากร พิทักษ์ชลทาน ร้านน้องวิวแม่ลาน้อย นายชลิต นันทบริสุทธิ กองทุนชุมชนบ้านหนองม่วง นายชยุต มณีน้าโชค โรงเรียนบ้านแม่จิดและเงินของชาวบ้านแม่สะเมง รวมเป็นเงิน 4,080 บาท ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน ผู้วิจัยจึงใช้เงินที่ได้รับสนับสนุนการวิจัยจากสำนักวิจัยแห่งชาติ จำนวน 14,010 บาท เพื่อสนับสนุนเยาวชนให้สามารถดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตลงสู่ชุมชนสำเร็จทุกโครงการ

ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำให้กับเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ในเรื่องของการสนับสนุน จะเป็นการทำให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนโครงการ ทำให้เยาวชนได้รู้จักมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มีวิธีการพูดสุภาพ ใช้คำที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะและมีความรอบน้อมถ่อมตน

4. การควบคุมและประเมินผล

ผู้วิจัยคอยกระตุ้นให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดยให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินการภายในโครงการแต่ละโครงการที่เยาวชนรับผิดชอบให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด จากนั้นผู้วิจัยประสานงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทำหนังสือเพื่อเชิญชวนเยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เข้าร่วมประเมินโครงการร่วมกับ วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นการประเมินแยกตามโครงการในวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ณ โบสถ์ประจำหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ แยกรายละเอียดตามโครงการได้ดังนี้

4.1 โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคภายในชุมชน

ชุมชนบ้านแม่นาจางเหนือเป็นชุมชนที่มีแหล่งต้นน้ำ แต่เป็นน้ำที่ไม่ผ่านระบบกรองน้ำให้สะอาดเพื่อใช้ในการบริโภค ซึ่งคนในชุมชนจะใช้น้ำในการบริโภคในครัวเรือนอยู่ทุกวัน ทำให้ในแต่ละปีคนในชุมชนป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะหลายราย โดยมีสาเหตุ

หลักมาจากการคืบน้ำที่ไม่สะอาด ทางชุมชนบ้านแม่อาจเหนือจึงได้จัดทำโครงการติดตั้งระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคในชุมชนขึ้นโดยวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อให้ชุมชนมีระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคในครัวเรือนและชุมชน

2) เพื่อให้คนในชุมชนมีคนป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะน้อยลง

3) เพื่อให้ชุมชนสามารถเป็นตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดให้แก่ผู้ที่สนใจหรือต้องการศึกษาได้

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่อาจเหนือ ตำบลแม่อาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินงานในวันที่ 5 มีนาคม – 31 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	เชิญชวนคนในชุมชน เข้ารับฟังเรื่องการสร้างระบบทำน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคในชุมชน	5 วัน	1 – 5 มีนาคม 2562
2	วิทยากรให้ความรู้เรื่องการสร้างระบบทำน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคในชุมชนและทำประชาคมเพื่อหาจุดก่อสร้าง รวมทั้งวางแผนการทำงาน	1 วัน	5 มีนาคม 2562
3	สร้างระบบทำน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน	5 วัน	6 – 10 มีนาคม 2562
4	สรุปผลการดำเนินงาน	5 วัน	27 – 31 มีนาคม 2562

การดำเนินโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชนในครั้งนี้ เริ่มจากการที่เยาวชนได้ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญในการสร้างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน แล้วจึงเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมรับฟังและขอความร่วมมือ โดยบอกถึงที่มา ผู้สนับสนุนทุนและประโยชน์ของโครงการ

จากนั้นจึงให้คนในชุมชนร่วมมือกันสร้างระบบกรองน้ำสะอาดขึ้น โดยคนในชุมชนบ้านแม่นาจากเหนือได้ให้ความร่วมมือในระหว่างดำเนินโครงการเป็นอย่างดี

ผลการประเมินการดำเนินโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจำนวน 32 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้สนับสนุนทุนโครงการ จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 12 คน เยาวชน จำนวน 10 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และ อื่น ๆ ได้แก่ ชาวบ้าน จำนวน 5 คน

แยกเป็น เพศชาย จำนวน 18 คน เพศหญิง จำนวน 14 คน

อายุระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 13 คน 26 - 40 ปี จำนวน 11 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน 20 - 40 ปี จำนวน 22 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.2
ตารางที่ 4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด
สำหรับการบริโภคภายในชุมชน

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำโครงการและประโยชน์ของระบบกรองน้ำสะอาด	3.47	0.84	ปานกลาง
2. ความรวดเร็วในการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด	3.50	0.88	ปานกลาง
3. การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเรื่องการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด	3.00	1.05	ปานกลาง
4. ความสะอาด ความปลอดภัยในการใช้งานระบบกรองน้ำสะอาด	3.50	0.80	ปานกลาง
5. ชุมชนสามารถใช้งานระบบกรองน้ำสะอาดได้อย่างสะดวก	3.94	0.98	มาก
6. ระบบกรองน้ำสะอาดความแข็งแรง คงทนมีคุณภาพ	3.91	0.73	มาก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
7. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน	3.19	0.74	ปานกลาง
8. สามารถเป็นแบบอย่างสำหรับการสร้างระบบกรองน้ำสะอาดครั้งต่อไป	3.75	1.02	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.53	0.88	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.53$) โดยเฉพาะในเรื่องของชุมชนสามารถใช้งานระบบกรองน้ำสะอาดได้อย่างสะดวก อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.94$) ส่วนการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเรื่องการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด ผู้ร่วมประเมินโครงการ มีความพึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้เรื่องการพัฒนาชุมชน
2. ระบบกรองน้ำสะอาด หากมีขนาดเล็กจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากขึ้น
3. เห็นด้วยหากมีการพัฒนาชุมชนทุกเรื่อง เพราะทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชนและเกิดความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนในการพัฒนา

จากผลการดำเนินโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับเรื่องการบริโภคอาหารและน้ำ ในด้านสุขภาพ โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านแม่นางเหนือ เป็นผู้นำดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่นางเหนือ ตำบลแม่นางงาม อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.2 โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

ผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากความคิดสร้างสรรค์ของชนเผ่ากะเหรี่ยง เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ยุคบรรพบุรุษ มักทำเป็นเสื้อสีแดงในผู้ชาย ชุดกระโปรงสีขาวในผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน และสีดำในกลุ่มแม่บ้าน รวมถึงผ้าชิ้นมีความสวยงามทนทาน สามารถใช้ได้นาน เมื่อทอเสร็จผู้สวมักเป็นคนในครอบครัว ปัจจุบันยังไม่มีตลาดรองรับ

ผลผลิตที่มากจากกลุ่มผู้ทอผ้าทอกะเหรี่ยง ในปัจจุบันมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าให้แก่คนรุ่นใหม่้อยาก ทำให้มีผู้สืบสานวัฒนธรรมทอผ้าทอกะเหรี่ยงลดลง ชาวชนบ้านแม่สะเมงจึงมีความเห็นว่าควรจัดทำโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ให้กลุ่มผู้ทอผ้าทอกะเหรี่ยงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง
- 2) กลุ่มผู้ทอผ้าทอกะเหรี่ยงสามารถสร้างรายได้จากผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) ปลุกจิตสำนึกที่ดีแก่เยาวชนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานภูมิปัญญาวัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่สะเมง ตำบลแม่เงา อำเภอม่อนดำ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการในวันที่ 18 มีนาคม – 7 เมษายน พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	เชิญชวนคนในชุมชน ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	9 วัน	18 – 26 มีนาคม 2562
2	ประสานงานกับวิทยากรให้ความรู้ และประสานงานรถสำหรับเดินทางไปศึกษาดูงาน	5 วัน	13 – 15 มีนาคม 2562
3	ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	1 วัน	28 มีนาคม 2562
4	นำความรู้ที่ได้รับหลังจากศึกษาดูงานมาเผยแพร่ปรับปรุง ประยุกต์ ปรับใช้ในชุมชน	7 วัน	29 มีนาคม – 5 เมษายน 2562
5	สรุปผลการดำเนินงาน	2 วัน	6 – 7 เมษายน 2562

การดำเนินโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงในครั้งนี้ เริ่มจากการที่เยาวชนประสานงานกับวิทยากรให้ความรู้ เรื่อง ผ้าทอ

กะเหรี่ยง แล้วจึงเชิญชวนผู้สนใจเข้าศึกษาดูงาน และศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ณ กลุ่มทอผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านห้วยไก่อ่ป่า ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอ แม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจและ ประยุกต์ใช้ในชุมชนแล้วจึงสรุปผลการดำเนินงาน ในการดำเนินโครงการในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วม โครงการ จำนวน 16 คน

ผลการประเมินการดำเนินโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงาน ของโครงการจำนวน 21 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 4 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และอื่น ๆ จำนวน 1 คนแยกเป็นเพศชาย จำนวน 15 คน เพศหญิง จำนวน 6 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 1 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 3 คน 26 – 40 ปี จำนวน 13 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน 20 - 40 ปี จำนวน 13 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ	3.76	0.83	มาก
2. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	3.62	0.59	มาก
3. การชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนออกเดินทาง	4.10	1.18	มาก
4. ความสะดวก ปลอดภัย ของรถโดยสารที่ใช้ในการเดินทาง	3.86	0.79	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5. ความเหมาะสมอาหารว่างและอาหารกลางวัน	3.67	0.86	มาก
6. ความเหมาะสมของสถานที่ในการศึกษาดูงาน	3.05	0.92	ปานกลาง
7. ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน	3.33	0.91	ปานกลาง
8. การนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ภายในชุมชน	3.62	0.79	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.63	0.86	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ โครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.63$) โดยเฉพาะในเรื่องของ การ ชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนออกเดินทาง อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.10$) ส่วนเรื่องของ ความเหมาะสมของสถานที่ในการศึกษาดูงาน อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตของคน ในชุมชน
2. ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการศึกษาดูงานเกี่ยวกับอาชีพ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนตัวอย่างที่เป็นเผ่าปกาเกอะญอ
3. ควรจัดโครงการเพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่คนในชุมชนเป็นประจำ
4. สนับสนุนให้เด็กและผู้ใหญ่เห็นความสำคัญเรื่องการพัฒนาตนเองและการพัฒนา อาชีพความเป็นอยู่

จากผลการดำเนินโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอกะเหรี่ยง พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับเรื่อง เครื่องนุ่งห่ม ในด้านสุขภาพ และเรื่อง การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการพึ่งพาตนเอง โดยเยาวชนปกาเกอะญอจากหมู่บ้านแม่สะเมงเป็นผู้นำ โดยการชักชวน คนในชุมชนไปศึกษาดูงานที่ หมู่บ้านห้วยไก่อ่ป่า ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย แล้วจึงนำ ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับหมู่บ้านแม่สะเมง ตำบลแม่มาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.3 โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง

เนื่องจากชุมชนบ้านแม่มาจางมีปัญหาเรื่องของการทำความสะอาด โดยเฉพาะ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของแต่ละครอบครัวที่ควรมีความสะอาด ไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของ

เชื้อโรค และควรดูแลหรือรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน ให้มีความสะอาดถูกอยู่เสมอ ชาวชนหมู่บ้านแม่นาจจึงเห็นความสำคัญในเรื่องการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดจากวัสดุที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อดูแลรักษาความสะอาดอยู่เสมอ จึงมีความสนใจที่จะทำโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียงขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้และสามารถทำอุปกรณ์ทำความสะอาด เพื่อใช้ประโยชน์

2) เพื่อให้คนในชุมชนมีอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและบริเวณใกล้เคียง

3) เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดี เรื่อง การรักษาความสะอาดของชุมชน ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่นาจ ตำบลแม่นาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการในวันที่ 1 – 28 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	ประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชน	10 วัน	1 – 10 มีนาคม 2562
2	รับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ	10 วัน	1 – 10 มีนาคม 2562
3	วิทยากรสอนการทำอุปกรณ์ทำความสะอาด และให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องที่เกี่ยวข้อง	1 วัน	11 มีนาคม 2562
4	แจกอุปกรณ์ทำความสะอาด	1 วัน	11 มีนาคม 2562
5	ผู้เข้าร่วมโครงการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม	16 วัน	12 – 27 มีนาคม 2562
6	สรุปผลการดำเนินงาน	1 วัน	28 มีนาคม 2562

การดำเนินโครงการ “การสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและบริเวณใกล้เคียง” เป็นการดำเนินการเพื่อให้ชุมชนเป็นชุมชนต้นแบบในการสร้างนิสัยความดีพื้นฐานสากล ในเรื่องการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดบ้านตนเองและบริเวณใกล้เคียง อีกทั้งยังเป็นแนวทางการเรียนรู้ของชุมชนอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนได้ความรู้ ประสบการณ์ มีจิตสาธารณะ มีนิสัยรักความสะอาด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติจริง ทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการวางแผน ในการแก้ปัญหา การทำงานได้อย่างเหมาะสมโดยดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา การวางแผน การปฏิบัติงานตามแผน การนิเทศติดตามผล และประเมินโครงการ เพื่อนำผลการประเมินโครงการไปใช้ในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ผลการดำเนินงานช่วยให้คนในชุมชนได้ความรู้ในการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาด บริเวณบ้านด้วยตัวเอง ส่งผลให้ชุมชนโดยรวมเกิดความตระหนักในการรักษาความสะอาด

ผลการประเมินการดำเนินโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจำนวน 31 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 8 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และ อื่น ๆ จำนวน 6 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 20 คน เพศหญิง จำนวน 11 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 3 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 5 คน 26 - 40 ปี จำนวน 14 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 6 คน 20 - 40 ปี จำนวน 17 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.6
ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้าน และพื้นที่ใกล้เคียง

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านทรัพยากรที่ใช้			
1.1 ความเหมาะสมของการใช้งบประมาณ	3.81	1.01	มาก
1.2 ความเหมาะสมของโครงการกับสภาพการดำเนินการจริง	3.61	0.62	มาก
1.3 ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการ/ผู้รับผิดชอบโครงการ	4.00	1.21	มาก
1.4 ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงาน/โครงการ	3.97	0.75	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. ประเมินกระบวนการดำเนินงานตามกระบวนการ			
2.1 โครงการมีการดำเนินงานตามขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการ	3.65	1.02	มาก
2.2 ความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนวิธีการดำเนินโครงการ	3.00	0.97	ปานกลาง
2.3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้รับผิดชอบโครงการ/วิทยากร/ผู้เข้าร่วมโครงการ	3.45	0.96	ปานกลาง
3. ประเมินผลการดำเนินงาน			
3.1 ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	3.48	0.96	ปานกลาง
3.2 ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายเชิงคุณภาพที่กำหนดไว้	3.26	0.58	ปานกลาง
3.3 ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายเชิงปริมาณที่กำหนดไว้	3.06	1.09	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.53	0.92	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.53$) โดยเฉพาะในเรื่องของความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการ/ผู้รับผิดชอบโครงการ อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนวิธีการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรมีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากว่ากิจกรรมต่าง ๆ มีความจำเป็นจะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก

2. ควรมีการประเมิน และมอบรางวัลให้กำลังใจระหว่างที่ดำเนินงาน

จากผลการดำเนินโครงการ สร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อื่น ที่สอดคล้องกับเรื่องบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ในด้านสุขภาพ โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านแม่นางเป็นผู้นำ ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่นาง ตำบลแม่นาง อำเภอมะนวย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.4 โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง

หมู่บ้านหนองม่วงเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เมื่อคนในชุมชนเจ็บป่วย ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพได้ทันถึงที่ โดยการเดินทางไปรักษาอาการป่วยแต่ละครั้งใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 30 นาที ดังนั้นเยาวชนบ้านหนองม่วงได้เล็งถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดทำโครงการ การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ให้คนในชุมชนบ้านหนองม่วงได้รู้วิธีการดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) ให้คนในชุมชนบ้านหนองม่วงมีความรู้เรื่องการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านให้ถูกต้องกับโรคที่เป็น

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลแม่นาง อำเภอมะนวย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการในวันที่ 1 เมษายน – 10 เมษายน พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	ประสานงานผู้มีความรู้เรื่อง การรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	5 วัน	1 – 5 เมษายน 2562
2	เชิญชวนเด็กและเยาวชนหรือผู้สนใจในชุมชนเข้าร่วมอบรมเรื่อง การรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	5 วัน	5 – 9 เมษายน 2562
3	จัดเตรียมสถานที่อบรม โดยเลือกบริเวณโบสถ์ของหมู่บ้านเป็นสถานที่อบรม	1 วัน	9 เมษายน 2562
4	จัดอบรม เรื่อง เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	1 วัน	10 เมษายน 2562
5	สรุปผลการดำเนินงาน	1 วัน	10 เมษายน 2562

ผลการดำเนินโครงการ พบว่า คนในชุมชนบ้านหนองม่วงนั้งเด็กและผู้ใหญ่จำนวน 25 คน เข้าร่วมอบรม เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง ใช้สถานที่บริเวณโบสถ์ของหมู่บ้านหนองม่วงนั้งแล้วเชิญวิทยากรที่เป็นพยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบลกอกหลวง เพื่อบรรยายหัวข้อการปฐมพยาบาล การใช้ยาสามัญประจำบ้าน และการใช้สมุนไพรที่มีในท้องถิ่นเพื่อการรักษาโรคในเบื้องต้น พร้อมทั้งสอนการวินิจฉัยโรคในเบื้องต้น โดยได้มอบยาสามัญประจำบ้านและสมุนไพรบางชนิดให้แก่ชุมชน โดยพบว่าชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้สมุนไพรในท้องถิ่นเพื่อทำเป็นยารักษาโรคเบื้องต้น เช่น การทำลูกประคบสมุนไพร ใช้รักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อหรือเพื่อผ่อนคลาย เป็นต้น

ผลการประเมินการดำเนินโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ จำนวน 32 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 6 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และอื่น ๆ จำนวน 4 คน

แยกเป็นเพศชาย จำนวน 17 คน เพศหญิง จำนวน 15 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 3 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 5 คน 26 – 40 ปี จำนวน 15 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 11 คน 20 - 40 ปี จำนวน 12 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.8
ตารางที่ 4.8 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ	3.41	0.91	ปานกลาง
2. การใช้เวลาในการอบรม	3.16	1.11	ปานกลาง
3. ความเหมาะสมของสื่อประกอบการอบรม	3.69	1.00	มาก
4. วิทยากรมีความรู้ความสามารถ ให้ความรู้อย่างเหมาะสม	3.88	0.83	มาก
5. ความเหมาะสมของสถานที่อบรม	3.91	1.20	มาก
6. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสอบถาม การตอบคำถามตรงประเด็น	3.63	0.71	มาก
7. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.91	0.96	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.66	0.96	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) โดยเฉพาะในเรื่องของ ความเหมาะสมของสถานที่อบรม และ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.91$) ส่วนการใช้เวลาในการอบรม อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ชุมชนควรเพิ่มความตระหนักถึงการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการเข้าอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทุกคน
2. ทุกบ้านควรปลูกสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคเบื้องต้นอย่างน้อย 1 ชนิด
3. ต้องการให้มีการให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในการเกษตรอย่างถูกวิธีแก่คนในชุมชน
4. หลังจากอบรมเสร็จผู้เข้ารับการอบรมควรเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการเข้าอบรมให้แก่ครอบครัว และคนรอบข้าง
5. ควรหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการอบรมจากอินเทอร์เน็ตเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ

จากผลการดำเนินโครงการ การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับเรื่อง การดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิตในด้านสุขภาพ โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านหนองม่วงเป็นผู้นำ ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลแม่่นางาม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.5 โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

ชุมชนบ้านแม่จิดมีปัญหาเรื่องความสะอาด บริเวณบ้าน และบริเวณจุดกำจัดขยะของชุมชนซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนขยะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต และอาจเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค ทางเยาวชนเห็นว่าทุกคนควรร่วมมือกันในการดำเนินโครงการในครั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีความสะอาด รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชนช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาความสะอาดของชุมชน จึงได้จัดทำโครงการรักษาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

2) ให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่จิด ตำบลแม่่นางาม อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนดำเนินงานในวันที่ 4 - 22 กุมภาพันธ์ 2562 โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	เชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมกันกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน	5 วัน	4 – 8 กุมภาพันธ์ 2562
2	คนในชุมชนทุกคนร่วมกันพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน	3 วัน	13 – 15 กุมภาพันธ์ 2562
3	สรุปผลการดำเนินงาน	5 วัน	18 – 22 กุมภาพันธ์ 2562

ผลการดำเนินโครงการ พบว่า มีผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ 22 คน ร่วมมือ ในการกำจัดขยะ ณ จุดทิ้งขยะของชุมชน ขยะในลำน้ำและภายในชุมชน และร่วมกันหาแนวทางกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

ผลการประเมินการดำเนินโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจำนวน 35 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้สนับสนุนทุนโครงการ จำนวน 3 คน ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 10 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คนและ อื่น ๆ จำนวน 3 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 23 คน เพศหญิง จำนวน 12 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 5 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 7 คน 26 – 40 ปี จำนวน 16 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 9 คน 20 - 40 ปี จำนวน 20 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.10
 ตารางที่ 4.10 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและ
 ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การประชาสัมพันธ์การดำเนิน โครงการในครั้งนี้	3.54	0.78	มาก
2. การทำหน้าที่และความร่วมมือของคนในชุมชนในการ ดำเนิน โครงการ	3.26	1.07	ปานกลาง
3. ความเหมาะสมของจุดกำจัดขยะที่ถูกสุขลักษณะ ภายในหมู่บ้าน	3.17	1.10	ปานกลาง
4. ความเหมาะสมด้านระยะเวลาการดำเนิน โครงการ	3.23	0.65	ปานกลาง
5. ได้ความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน	3.37	0.97	ปานกลาง
6. ความพึงพอใจของการดำเนิน โครงการในครั้งนี้	3.43	0.95	ปานกลาง
7. ต้องการให้มีการดำเนิน โครงการนี้ต่อไป	3.14	1.09	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.31	0.94	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจ
 ต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.31$) โดยเฉพาะในเรื่องของการประชาสัมพันธ์
 การดำเนินโครงการในครั้งนี้ อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.54$) ส่วนความต้องการให้มีการ
 ดำเนินโครงการนี้ต่อไป อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ทุกครัวเรือนควรมีการแยกขยะก่อนทิ้ง
2. ควรเพิ่มจุดทิ้งขยะที่ถูกสุขลักษณะภายในหมู่บ้าน
3. คนในชุมชนร่วมมือกันรักษาความสะอาดบริเวณบ้าน ถนนในหมู่บ้าน และสถานที่
 สำคัญของชุมชน
4. ส่งเสริมการนำขยะบางชนิดกลับมาใช้ใหม่และการนำขยะบางชนิดไปขายเพื่อลด
 ปริมาณขยะในชุมชนให้น้อยลง ทำให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น ปลอดภัยต่อสุขภาพมากขึ้น

จากผลการดำเนินโครงการ พัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์
 สิ่งแวดล้อมของชุมชน พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับ

เรื่อง สิ่งแวดล้อม ในด้านสุขภาพ โดยเยาวชนปกาเกอะญอจากหมู่บ้านแม่จิดเป็นผู้นำ ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่จิด ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.6 โครงการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ

เนื่องจากคนในชุมชนบ้านแม่จิดและแม่กองแปมีการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีกันเป็นจำนวนมาก แต่ขาดความรู้เรื่องการหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และการประกอบอาชีพอย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับในปัจจุบัน วัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ บางอย่างเริ่มจางหายไป และบางประเพณีไม่ได้สืบทอดจนทำให้คนสมัยใหม่ไม่รู้จักรัฒนธรรมประเพณีของตนเองที่มีมาตั้งแต่ในอดีต ทางเยาวชนบ้านแม่จิดและบ้านแม่กองแปเห็นว่าควรมีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ตัวแทนเด็กและเยาวชนหรือผู้สนใจ จึงจัดโครงการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ให้ความรู้เรื่อง การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์
- 2) ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจ
- 3) ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ
- 4) ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของชนเผ่าปกาเกอะญอ

ซึ่งได้ดำเนินโครงการอบรมโดยใช้สถานที่โรงเรียนบ้านแม่จิด ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วจึงนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนหมู่บ้านแม่จิดและหมู่บ้านแม่กองแปดำเนินงานในวันที่ 11 – 29 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.11

**ตารางที่ 4.11 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี
เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี
เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ**

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	ประธานวิทยากร เชิญชวนเด็กและเยาวชนหรือผู้สนใจในชุมชนเข้าร่วมอบรมเรื่อง การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ	9 วัน	11 – 17 มีนาคม 2562
2	จัดอบรม เรื่อง การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ของชนเผ่าปกากะญอ	1 วัน	18 มีนาคม 2562
3	ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการอบรมเผยแพร่แก่คนในชุมชน	7 วัน	18-24 มีนาคม 2562
4	สรุปผลการดำเนินงาน	5 วัน	25 – 29 มีนาคม 2562

ผลการดำเนินโครงการ พบว่า เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านแม่จิดและบ้านแม่กองแปจำนวน 21 คน เข้าร่วมอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ แล้วจึงนำความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการอบรมไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนของตนเอง

ผลการประเมินการดำเนินโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจำนวน 33 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้สนับสนุนทุนโครงการ จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 7 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และ อื่น ๆ จำนวน 5 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 25 คน เพศหญิง จำนวน 8 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 3 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 7 คน 26 – 40 ปี จำนวน 16 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 6 คน 20 - 40 ปี จำนวน 21 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับชุมชน	3.55	0.79	มาก
2. ความเหมาะสมของรูปแบบและวิธีการฝึกอบรม	3.88	1.02	มาก
3. ความสามารถในการถ่ายทอด/สื่อสาร/ให้ความเข้าใจ	3.97	0.77	มาก
4. ความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	3.73	1.01	มาก
5. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจได้	4.03	1.19	มาก
6. การตอบคำถามของวิทยากรตรงตามประเด็นและชัดเจน	3.64	0.70	มาก
7. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	3.24	1.09	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.72	0.94	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจ ต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.72$) โดยเฉพาะในเรื่องของสามารถนำความรู้ไป เผยแพร่/ถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจได้ อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.03$) ส่วนระยะเวลาในการอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับพึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรจัดอบรมให้ความรู้หลาย ๆ รอบ เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวที่จะเข้าอบรม
2. สถานที่ให้การอบรมที่เหมาะสมมีไม่เพียงพอ ควรหาสถานที่อบรมสำหรับคนที่อยู่ห่างไกลเดินทางมาอบรมลำบาก
3. ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างพอดี แบ่งเวลาใช้งานให้ถูกต้อง

จากผลการดำเนินโครงการ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคม

และศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ในด้านการใช้เทคโนโลยี โดยเยาวชนปกาเกอะญอจากหมู่บ้านแม่จิด และหมู่บ้านแม่กองแปเป็นผู้นำ ดำเนินโครงการอบรมโดยใช้สถานที่โรงเรียนบ้านแม่จิด ตำบลแม่เงา อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วจึงนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนหมู่บ้านแม่จิด และหมู่บ้านแม่กองแป

4.7 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

การใช้จ่ายเงิน เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต ซึ่งการใช้จ่ายเงินตามความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการวางแผนและบริหารการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ มีเหตุผลและมีสติ เพื่อไม่ทำให้เกิดปัญหา โดยเฉพาะหนี้สินของคนในชุมชน เยาวชนบ้านแม่เงาเห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือน รู้ที่มาของรายรับและรายจ่ายในแต่ละวัน รู้จักการเก็บออม สามารถนำข้อมูลมาวางแผนการเงินในอนาคตของตนเองและครอบครัว เพื่อให้ชุมชนมีความสุขโดยยึดหลักความพอเพียง มีเหตุผล พึ่งพาตนเอง จึงได้จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนแก่ผู้เข้าอบรม
- 2) ให้คนในชุมชนมีความรู้ ในการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว
- 3) ผู้ผ่านการอบรมรู้จักการวางแผนการใช้จ่ายเงินในครอบครัว

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่เงา ตำบลแม่เงา อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ – 3 เมษายน พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	ประสานวิทยากร และประชาสัมพันธ์โครงการผ่านเครือข่ายเสียงของชุมชน	9 วัน	17 – 24 กุมภาพันธ์ 2562
2	นัดหมายให้ผู้สนใจเข้าร่วมโครงการมาร่วมอบรมในวัน เวลา สถานที่ที่ทีมงานกำหนด	1 วัน	24 มีนาคม 2562
3	จัดอบรมให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน	1 วัน	25 มีนาคม 2562
4	ให้ผู้เข้าร่วมการอบรมทำการบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นเวลา 1 เดือนแล้วติดตามผล	30 วัน	1 – 30 มีนาคม 2562
5	สรุปผลการดำเนินงาน	5 วัน	1 - 3 เมษายน 2562

ผลการดำเนินโครงการ อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือนทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นแนวทางการทำบัญชีรายรับรายจ่ายส่วนบุคคล ทำให้เห็นความสำคัญของการออมทรัพย์ การจัดสรรเงินเก็บเพื่อใช้จ่ายในด้านต่างๆ ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานอย่างเหมาะสม โดยดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ผลการดำเนินงานช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เกิดความรู้ความตระหนักในเรื่องของรายรับ - รายจ่าย เพื่อที่จะไม่มีปัญหาการใช้จ่ายเงินในครัวเรือน

ผลการประเมินการดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจำนวน 28 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 4 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 6 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และ อื่น ๆ จำนวน 3 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 16 คน เพศหญิง จำนวน 12 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 2 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 2 คน 26 – 40 ปี จำนวน 18 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน 20 - 40 ปี จำนวน 18 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.14
ตารางที่ 4.14 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านทรัพยากรที่ใช้			
1.1 ความเหมาะสมของงบประมาณ	4.00	0.94	มาก
1.2 ความเหมาะสมของโครงการกับสภาพการดำเนินการจริง	3.57	0.69	มาก
1.3 ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการ/ผู้รับผิดชอบโครงการ	3.96	1.23	มาก
1.4 ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงาน / โครงการ	3.89	0.79	มาก

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. ประเมินกระบวนการดำเนินงานตามกระบวนการ			
2.1 โครงการมีการดำเนินงานตามขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการ	3.68	1.02	มาก
2.2 ความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนวิธีการดำเนินโครงการ	3.04	1.14	ปานกลาง
2.3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้รับผิดชอบโครงการ /วิทยากร/ ผู้เข้าร่วมโครงการ	3.50	0.88	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.66	0.96	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.66$) โดยเฉพาะในเรื่องของความเหมาะสมของงบประมาณ อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนวิธีการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรมีการประเมิน และมอบรางวัลให้กำลังใจกับครอบครัวที่ตั้งใจดำเนินกิจกรรม
2. สมควรให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติการให้แก่ชุมชนบ่อยขึ้น

จากผลการดำเนินโครงการ อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ที่สอดคล้องกับการทำบัญชีครัวเรือนในด้านการพึ่งพาตนเอง โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านแม่นาจาง ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่นาจาง ตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากผลการประเมินความพึงพอใจของโครงการทั้ง 7 โครงการ พบว่า โครงการที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ โครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ ที่มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.72 อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก และโครงการ

ที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.31 อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง

ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำให้กับเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ในเรื่องของการควบคุมและประเมินผล จะทำให้เยาวชนรู้จักกำหนดแผนการทำงานของการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเอาไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ สามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังเป็นการทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่นในครั้งต่อไป ให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และเยาวชนสามารถอธิบายข้อสงสัย หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างดำเนินโครงการได้

สรุปกระบวนการวิจัยในระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นได้ว่า

1) กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ส่งผลให้เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลักให้มีความสามารถในการวางแผน การให้ข้อมูล การสนับสนุน การควบคุมและประเมินผล รวมทั้งการสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ (Servant Leadership) สามารถทำให้เยาวชนมีความสามารถ ดังนี้

1.1) การวางแผน เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การเสียสละ การมีจิตสาธารณะ ได้รับการพัฒนาตนเอง และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลังดำเนินการ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนมีความเต็มใจเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาโครงการ ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ในเรื่องของประโยชน์ของโครงการ ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของโครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียดองค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องหน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ นอกจากนี้ เยาวชนยังสามารถเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการในเรื่องที่ได้รับนิชอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเยาวชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์

1.2) การให้ข้อมูล เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือตามที่เยาวชนดำเนินการ การทำให้ผู้อื่นปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ การทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนได้ให้ความรู้แก่คนในชุมชนหรือผู้สนใจในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ซึ่งเยาวชนได้ฝึกทักษะในการพูดเพื่อโน้มน้าวผู้อื่นให้สนใจเข้าร่วมโครงการที่เยาวชนได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผนการอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

1.3) การสนับสนุน เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การพูดเพื่อจูงใจ และการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนได้เข้าพบผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการที่เยาวชนได้วางแผน ให้สำเร็จ ซึ่งทำให้เยาวชนรู้จักมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มีวิธีการพูดที่สุภาพ ใช้คำที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะและมีความนอบน้อมถ่อมตน รู้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานให้สำเร็จตามแผนโครงการ

1.4) การควบคุมและประเมินผล เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ทำให้เยาวชนสามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอนและดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถ ประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งยังทำให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล อธิบายข้อสงสัยหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างดำเนินโครงการได้

สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ในทัศนะของจอห์น เอแดร์ (John Adair, 2547) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ควรมีความสามารถ ดังนี้

- 1) การวางแผน (Planning) คือการนำเอาข้อมูลที่เป็นที่มึนเมาที่จะมากได้ และตั้งเป้าหมายว่า การกิจของทีมนั้นคืออะไร
 - 2) การให้ข้อมูล (Informing) การให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อพนักงานและการรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สรุปความคิดและการกิจให้ชัดเจน
 - 3) การสนับสนุน (Supporting) ยกย่องสมาชิกของทีม ให้คำแนะนำ ลดความกดดัน สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร สร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกของทีมเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำให้ภารกิจแล้วเสร็จ
 - 4) การควบคุม (Controlling) คงไว้กับมาตรฐานที่ได้เห็นพร้อมกันของทีม รักษาระดับมาตรฐานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ศึกษาว่าจะลงมือปฏิบัติเมื่อไร และจะตัดสินใจเมื่อไร
 - 5) การประเมิน (Evaluating) ศึกษาความเป็นไปได้ของความคิดต่าง ๆ ติดตามผลที่ตามมาเป็นระยะ ๆ ประเมินการทำงานของทีมงาน ช่วยและส่งเสริมให้สมาชิกของทีมรู้จักการทำประเมินตัวเองด้วยเช่นกัน
- 2) โดยเขาวชนปกากะญอได้ดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อื่น จนสำเร็จทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่
- 2.1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคภายในชุมชน
 - 2.2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง
 - 2.3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง
 - 2.4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง
 - 2.5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน
 - 2.6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์
 - 2.7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993) ด้านคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย

1) ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่

- 1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ
- 1.2) เครื่องนุ่งห่ม
- 1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย
- 1.4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต
- 1.5) สิ่งแวดล้อม

2) ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่

- 2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้
- 2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นที่ถิ่น

3) ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-supporting) ได้แก่

- 3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.2) การทำบัญชีครัวเรือน

ภาพรวมของการดำเนินการโครงการทั้ง 7 โครงการ สรุปได้ว่า เยาวชนปกากะญอของตำบลแม่नाอาจได้ดำเนินการ โดยมี 1) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน และ 2) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์เป็นโครงการพื้นฐานเพื่อนำมาบูรณาการร่วมกับโครงการที่เหลือ คือ 1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน 2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง 3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง 4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง และ 5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยทางชุมชนได้ให้ความร่วมมือ ในการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี จากสรุปผลการดำเนินโครงการทำให้เยาวชนปกากะญอได้ทราบถึงต้นทุนค่าไร และการสรุปค่าใช้จ่ายเพื่อเปรียบเทียบการใช้เงินในระหว่างดำเนินโครงการ นอกจากนั้นยังมีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถย้อนกลับมาดูภายหลังได้ โดยการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ของตำบลแม่नाอาจ อำเภอแม่ลา น้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ พบว่า เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ

เยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้
 เชิญคอยกระตุ้น และให้การสนับสนุน เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำที่มีความสามารถในการวางแผน การให้
 ข้อมูล การสนับสนุน และการควบคุมและประเมินผลสามารถทำงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้
 มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยได้ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นจน
 สำเร็จทุกโครงการ สามารถเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันและมีความต้องการ
 พัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี

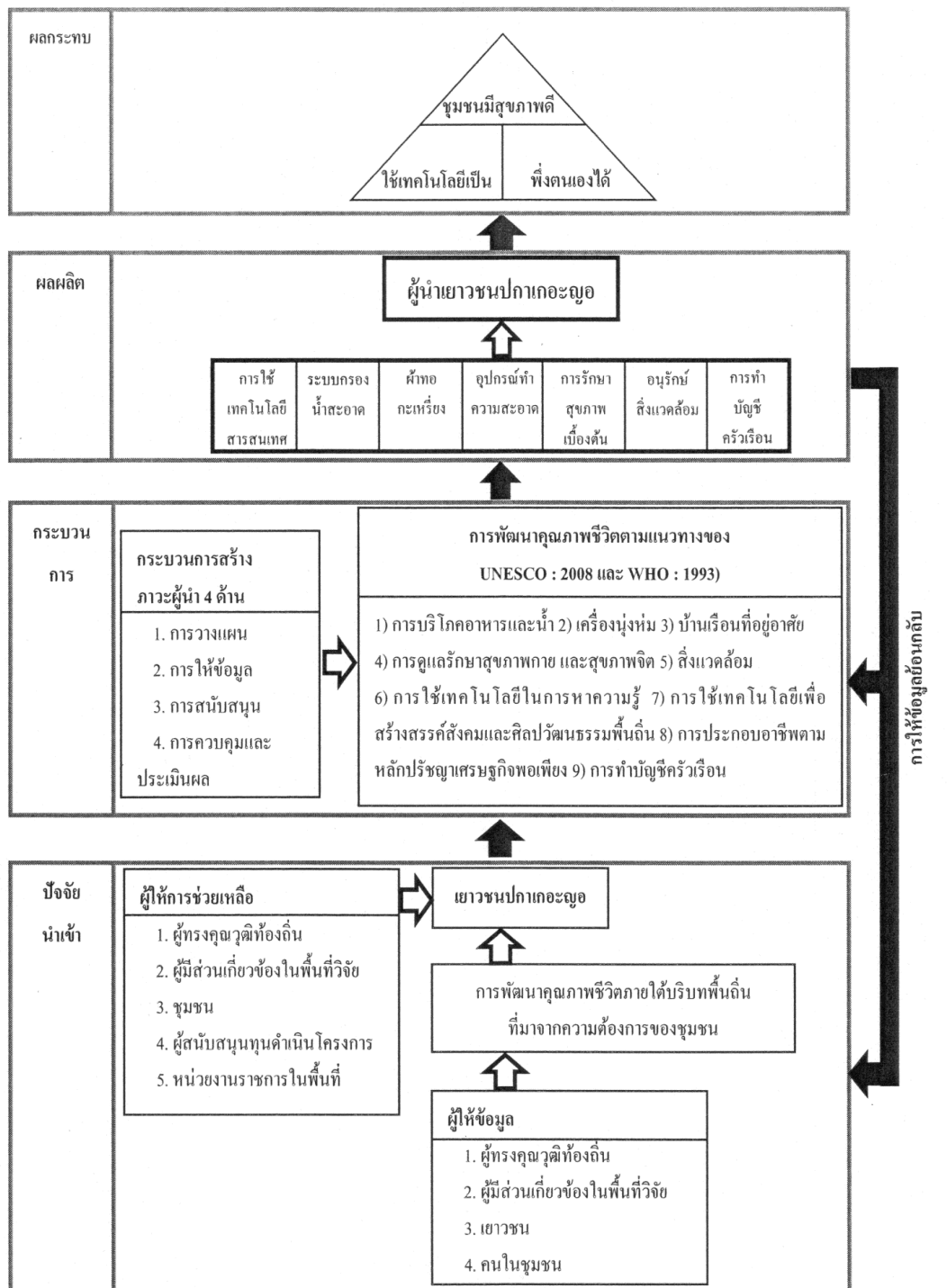
ระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้ บริบทพื้นถิ่น

เป็นขั้นตอนในการนำผลการทำวิจัยภาคสนามมาถอดบทเรียน ด้วยการวิเคราะห์หา
 ข้อสรุป ว่ามีขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานอย่างไร การพัฒนาจะประกอบไปด้วยภาคส่วนใดบ้าง
 แต่ละภาคส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และมีกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างไร เพื่อสร้าง
 รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของ
 ตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำผลการวิจัยภาคสนามจากการวิจัยในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มาถอด บทเรียนด้วยการวิเคราะห์หาข้อสรุปเพื่อร่างรูปแบบ

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยภาคสนามจากการวิจัยในระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงาน
 กับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อ
 พัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น และระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ
 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น มาถอดบทเรียนด้วยการวิเคราะห์หาข้อสรุปเพื่อร่าง
 รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของ
 ตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีรายละเอียดดังนี้

จากผลการร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนา
 คุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถ
 พัฒนาเป็นรูปแบบที่ชื่อว่า Pga K' Nyau Youth Leadership Model : Pga K' Nyau YL Model
 ได้ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Pga K' Nyau Youth leadership model : Pga K' Nyau YL Model

จากแผนภาพที่ 4.2 สามารถอธิบายรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากความต้องการของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย แล้วจึงนำมาสังเคราะห์ประเด็นของสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอภาพรวมผลที่ได้จากการศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่ได้จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย คนในชุมชน และเยาวชนปกาเกอะญอ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มานำเสนอในเวทีเสวนา เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นภาพรวมของสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา แล้วจึงร่วมกันลงมติเพื่อเลือกประเด็นที่จะนำมาจัดทำเป็นโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีบทบาทมากที่สุด โดยมีผู้ให้การช่วยเหลือสนับสนุน คอยรับฟังความเห็น แนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ดังเช่นทฤษฎีนิเวศนิเวศ (Ecological Framework) ของยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, อ้างถึงใน สมเกต อุทรโยธา, 2556, น. 69-74) ที่มีความเชื่อว่า “เยาวชนต้องมีสิ่งที่จะช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในสังคมได้ เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรอบข้าง วัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา” ในการดำเนินโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลภายในชุมชนเดียวกันกับเยาวชน คอยเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน กระจายข่าวสาร และร่วมควบคุมการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้
- 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย มีหน้าที่ ให้การสนับสนุนในเรื่องของวิทยากรท้องถิ่น การให้ความรู้ ช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา แนะนำแหล่งทุนสนับสนุนงบประมาณและวิธีการประสานงานขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ
- 3) ชุมชน มีหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของเยาวชน กระจายข่าวสารให้ความรู้ตามความเหมาะสม รวมทั้งแนะนำวิทยากรท้องถิ่น หรือปราชญ์ชุมชน

ให้แก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่นั้นจนสำเร็จ

4) ผู้สนับสนุนทุนดำเนินโครงการ มีหน้าที่ รับฟังความต้องการของเยาวชน แสดงความคิดเห็นให้ข้อคิดในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ต้องใช้งบประมาณ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้การดำเนินโครงการมีความเหมาะสมที่สุด และให้คำอธิบายในการใช้งบประมาณดำเนินโครงการอย่างมีเหตุผล ตามกระบวนการที่เยาวชนได้วางแผนไว้

5) หน่วยงานราชการในพื้นที่ มีหน้าที่ ให้การสนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวกให้แก่เยาวชนดำเนินโครงการ โดยการให้คำแนะนำ จัดหาวิทยากรและให้ใช้สถานที่ดำเนินโครงการตามความเหมาะสม

กระบวนการ

ขั้นตอนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีขอบเขตเนื้อหาจำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอและด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยใช้กระบวนการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลักของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนปกาเกอะญอให้มีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ดังนี้

1.1) ด้านการวางแผน ประกอบด้วย

1.1.1) ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นเพื่อเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาโครงการ การเขียนโครงการ และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เยาวชนปกาเกอะญอมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบ ตลอดจน แนะนำหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน

1.1.2) เยาวชนร่วมกันวางแผนเขียนโครงการตามเรื่องที่ตนเองได้รับมอบหมาย โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้ มีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาโครงการเพื่อให้มีความเหมาะสม สมบูรณ์มากที่สุด

1.2) ด้านการให้ข้อมูล เมื่อเยาวชนได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นที่ปรึกษาให้แก่เยาวชนในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน และให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่นั้น

1.3) ด้านการสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นผู้ที่เลี้ยงในการส่งเสริม ทำให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ซึ่งในการดำเนินโครงการ บางโครงการมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณ

1.4) ด้านการควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นผู้ที่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

1.4.1) เยาวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการในโครงการเพื่อกำหนดผลที่คาดหวัง ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดขึ้น

1.4.2) เยาวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนให้สำเร็จคล่องตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

1.4.3) ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากร ท้องถิ่น ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการร่วมกัน ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการ ว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไป ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เยาวชนที่ผ่านกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ยังสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่อาจ อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไปได้

2) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ร่วมกันเลือกเรื่องที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ที่สอดคล้องกับแนวทางขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993) ด้านคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) การบริโภคอาหารและน้ำ 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 4) การดูแลสุขภาพสภาพกาย และสุขภาพจิต 5) สิ่งแวดล้อม 6) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 8) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 9) การทำบัญชีครัวเรือน

ผลผลิต

1. เยาวชนปกากะญอได้ดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ จนสำเร็จทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่

1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภค
ภายในชุมชน

2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์
ผ้าทอกะเหรี่ยง

3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณ บ้านและ
พื้นที่ใกล้เคียง

4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น
โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของชุมชน

6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี
ของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์
อย่างสร้างสรรค์

7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน
สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์
และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริโณม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4)
และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริโณม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น.4) ประกอบด้วย
1) การบริโภคอาหารและน้ำ 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 4) การดูแลสุขภาพกาย
และสุขภาพจิต 5) สิ่งแวดล้อม 6) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์
สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 8) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
9) การทำบัญชีครัวเรือน

2. ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจะได้ผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีความสามารถ
4 ด้านหลัก ประกอบด้วย

1) การวางแผน เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง
การเสียดสละ การมีจิตสาธารณะ ได้รับการพัฒนาตนเอง และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลัง
ดำเนินการ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนมีความเต็มใจเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การพัฒนาโครงการ ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ในเรื่องของ ประโยชน์ของโครงการ
ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของ
โครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียด

องค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ นอกจากนี้ เขายังสามารถเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเขาคือเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์

2) การให้ข้อมูล เขายกย่องบทบาทที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือตามที่เขาคำเนินการ การทำให้ผู้อื่นจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ การทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เขายกย่องได้ให้ความรู้แก่คนในชุมชนหรือผู้สนใจในเรื่องที่เขาจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ซึ่งเขายกย่องได้ฝึกทักษะในการพูด เพื่อโน้มน้าวผู้อื่นให้สนใจเข้าร่วมโครงการที่เขาเขียนไว้ในขั้นตอนการวางแผน การอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3) การสนับสนุน เขายกย่องบทบาทที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การพูดเพื่อจูงใจ และการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เขายกย่องได้เข้าพบผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการที่เขาเขียนไว้ให้สำเร็จ ซึ่งทำให้เขารู้จักมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มีวิธีการพูดที่สุภาพ ใช้คำที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะและมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานให้สำเร็จตามแผนโครงการ

4) การควบคุมและประเมินผล เขายกย่องบทบาทที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เขายกย่องสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการ และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ทำให้เขายกย่องสามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังทำให้เขายกย่องมีความรู้ความสามารถประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อื่นในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งยังทำให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล อธิบายข้อสงสัย หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างดำเนินโครงการได้

การให้ข้อมูลย้อนกลับ

เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในทฤษฎีระบบ (วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546, น. 62-63) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและทำให้ปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้ผลลัพธ์ของงานที่ทำออกมาเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง การพบปะ พูดคุย ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันหลังจากดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ที่ดำเนินการโดยเยาวชนจนสำเร็จ โดยมีเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ชุมชน รวมทั้งผู้สนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ร่วมกันพิจารณาหาจุดบกพร่องหรือจุดที่ควรพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการปรับปรุง พัฒนาระบบการดำเนินงานของกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาสัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ผลกระทบ

โครงการที่เยาวชนได้ดำเนินการจนสำเร็จยังสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีความรู้ ทักษะ มีจริยธรรมทัศนคติที่ดี มีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและสามารถพัฒนาตนเอง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีวัฒนธรรมที่ดีงาม สามารถพัฒนาอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนให้ทันสมัย สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีความพอเพียงบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ และเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยในครั้งนี้ คือการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนที่มีสุขภาพดี มีความรู้ในเรื่องของการบริโภคอาหารและน้ำอย่างถูกสุขอนามัย สามารถให้การรักษาผู้มีอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้น เป็นชุมชนที่รักษาสุขภาพพลานามัยให้แข็งแรงอยู่เสมอ มีความสามัคคี และร่วมมือกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของบริเวณบ้าน และชุมชนให้มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ น่าอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับ ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของปิยะนุช เงินชูศรี (2561) ที่กล่าวว่า ทักษะและความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) โดยการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย

1.1 ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์

- 1.2 ทักษะการมีความคิดสร้างสรรค์ การเป็นนักประดิษฐ์
- 1.3 ทักษะการคิดแบบมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ แผนงาน
- 1.4 ทักษะความรอบรู้ หยั่งรู้ ความเข้าใจ และประเมินสถานการณ์
- 1.5 ทักษะการแสวงหาความรู้ เรียนรู้จากสิ่งใหม่
2. การบริหารจัดการ (Organizing) โดยการจัดเตรียมคน งานและทรัพยากรอื่น ๆ
 - 2.1 ทักษะการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ทักษะการบริหารจัดการ
 - 2.3 ทักษะการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม
 - 2.4 ทักษะการบริหารความขัดแย้ง
 - 2.5 ทักษะการเรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรม
 - 2.6 การจัดการความก้าวหน้าทางอาชีพ
3. การสั่งการ (Leading) โดยการกระตุ้นการทำงาน สร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานโดยการปรับใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์
 - 3.1 ทักษะการสื่อสารที่ดี
 - 3.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม
 - 3.3 ทักษะการเป็นผู้อำนวยความสะดวก
 - 3.4 ทักษะการสอนงาน เป็นผู้ให้ที่ดี
 - 3.5 ทักษะการสร้างคุณค่าในตัวเอง
 - 3.6 ทักษะการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน
 - 3.7 ทักษะความมุ่งมั่น กล้าหาญ
 - 3.8 ทักษะการสร้างแรงจูงใจ
 - 3.9 ทักษะความกระตือรือร้น
4. การควบคุม (Controlling) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่ได้วางแผนเอาไว้
 - 4.1 ทักษะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การควบคุมการทำงาน
 - 4.2 ทักษะการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา
 - 4.3 ทักษะความเข้าใจ และการเป็นผู้ฟังที่ดี มีเหตุผล
 - 4.4 มีความยืดหยุ่น ปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อความสำเร็จ

ในขั้นต้น

ทั้งนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

เป็นทักษะจำเป็นที่ผู้นำควรมี สามารถเชื่อมโยง บูรณาการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้การดำเนินงานต่าง ๆ เกิดความราบรื่น มีความเข้าใจไปทิศทางเดียวกันทั้งระบบ บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประเมินร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สร้างขึ้น ร่วมกับสรุปโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่จัดทำโดยเยาวชนปกาเกอะญอไปประเมินโดยใช้เครื่องมือ แบบประเมินร่างรูปแบบ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเด็นการประเมินคุณภาพ	ผู้เชี่ยวชาญ (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ			
1. บัณฑิตนำเข้า	3.80	1.10	มาก
2. กระบวนการ	4.40	0.55	มาก
3. ผลผลิต	4.60	0.89	มากที่สุด
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับ	4.00	1.30	มาก
5. ผลกระทบ	3.80	1.10	มาก
6. Pga K' Nyau YL Model	4.20	1.10	มาก
ความเหมาะสมของกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ			
การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ			
1. ด้านการวางแผน	3.80	1.30	มาก
2. ด้านการให้ข้อมูล	4.00	0.71	มาก
3. ด้านการสนับสนุน	4.40	0.89	มาก
4. ด้านการควบคุมและประเมินผล	4.20	0.84	มาก

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ประเด็นการประเมินคุณภาพ	ผู้เชี่ยวชาญ (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่			
1. โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด สำหรับการใช้ในการบริโภคภายในชุมชน	4.00	1.00	มาก
2. โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	4.00	0.71	มาก
3. โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้าน และพื้นที่ใกล้เคียง	3.40	1.14	ปานกลาง
4. โครงการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพ เบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง	4.00	0.71	มาก
5. โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน	4.40	0.89	มาก
6. โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอด วัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ และ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็น ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์	4.20	0.84	มาก
7. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำ บัญชีครัวเรือน	3.80	1.30	มาก
ความเหมาะสมของเอกสารประกอบ			
1. สรุปโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด สำหรับการใช้ในการบริโภคภายในชุมชน	4.40	0.55	มาก
2. สรุปโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	4.00	0.71	มาก
3. สรุปโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายใน บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง	4.20	0.84	มาก

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ประเด็นการประเมินคุณภาพ	ผู้เชี่ยวชาญ (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
4. สรุปโครงการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	4.20	0.84	มาก
5. สรุปโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน	3.60	1.14	มาก
6. สรุปโครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์	3.80	0.84	มาก
7. สรุปโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน	4.40	0.89	มาก
รวมเฉลี่ย	4.09	0.91	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก ($\bar{X} = 4.09$) โดยเฉพาะเรื่องของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ ในด้านผลผลิต อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้าน และพื้นที่ใกล้เคียง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ

1.1) กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ ถือเป็นลักษณะการฝึกให้เยาวชนวางแผน เขียนโครงการ ประสานงาน ฯลฯ มากกว่าจะเป็นการสร้างผู้นำที่มีความคิดเชิงวิพากษ์ นำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลมองกว้างไกล รู้เท่าทันสามารถวิเคราะห์และ

ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ฯลฯ ควรเพิ่มวิธีการสร้างวิถีคิด วิธีการทำงานมากกว่าให้ความรู้เชิงเทคนิค ทำให้ไม่แน่ใจว่าผลผลิตนั้นเกิดจากความรู้ความสามารถของผู้นำเยาวชนแค่ไหน

1.2) ควรมีรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะ การเลือกเครื่องมือที่จะนำมาพัฒนา

2) กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

2.1) ควรให้เยาวชนมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการ เพื่อให้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2.2) ควรเพิ่มการพัฒนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.3) ระยะเวลาในการดำเนินโครงการบางโครงการสั้นไป ควรปรับระยะเวลาดำเนินการให้เหมาะสมกับแต่ละโครงการ

2.4 ควรเพิ่มกระบวนการค้นหาศักยภาพของเยาวชนและการสร้างเครือข่าย

3) อื่น ๆ

3.1) ทำอย่างไรที่จะส่งเสริมศักยภาพของเยาวชน โดยให้ทำโครงการที่คิดค้นขึ้นเอง ไม่ใช่โครงการที่มีอยู่ในแผนของหน่วยงาน ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เช่น เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

3.2) ควรระบุชื่อหน่วยงานท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนกระบวนการดำเนินโครงการ / กิจกรรม ให้ชัดเจน

3. ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้รับร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน คืนจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิทำให้ได้รูปแบบที่มีความสมบูรณ์

4. การเผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกาเกอะญอ

ในระหว่างวันที่ 15 - 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยติดต่อ และประสานงาน ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เผยแพร่รูปแบบ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แล้วจึงติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ เพื่อขอความอนุเคราะห์เผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วจึงใช้วิธีการส่งไปรษณีย์ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกาเกอะญอ จำนวน 6 องค์กร และขอแบบตอบรับการเผยแพร่ผลงาน ได้แก่

- 1) เครือข่ายสื่อชนเผ่าพื้นเมือง
- 2) มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม
- 3) สมาคมปกาเกอะญอ เพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
- 4) มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์
- 5) สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 6) เครือข่ายสตรีชนเผ่าแห่งประเทศไทย

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งตนเอง สรุปผลการดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

สรุปผลการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ตารางสรุปผลการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่	กิจกรรม	ผลการวิจัย
1. ขั้นเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง (Preparing and Collaboration Phase)	1. กำหนดพื้นที่ศึกษา 2. ติดต่อประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น 3. เชิญชวนเยาวชนของชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเข้าร่วมโครงการ 4. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ	มีหมู่บ้านของชนเผ่าปกาเกอะญอ เข้าร่วมโครงการจำนวน 6 หมู่บ้าน คือ 1) หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ 2) หมู่บ้านแม่กองแป 3) หมู่บ้านแม่จิด 4) หมู่บ้านหนองม่วง 5) หมู่บ้านแม่สะแมง 6) หมู่บ้านแม่นาจาง ทั้งนี้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าปกาเกอะญอเป็นอย่างดี และพร้อมให้ความร่วมมือในกระบวนการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
2. การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (Study for Creating Leadership and Developing the Quality of Life)	1. รวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน 2. เลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3. เสนอแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ	1. ได้ข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นความต้องการจากคนในชุมชน 2. ได้ประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3. ได้ผู้รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ 4. ได้รับการยอมรับ และความเข้าใจในกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ขั้นที่	กิจกรรม	ผลการวิจัย
3. กระบวนการ สร้างภาวะผู้นำ เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต (Leadership Implementation)	กระบวนการภาวะผู้นำใน การดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1. การวางแผน 2. การให้ข้อมูล 3. การสนับสนุน 4. การควบคุมและ ประเมินผล	เยาวชนปกาสัยอะญอเป็นผู้มีภาวะผู้นำที่ สามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1. การวางแผน 2. การให้ข้อมูล 3. การสนับสนุน 4. การควบคุมและประเมินผล และได้ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่จนสำเร็จทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่ 1. โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำ สะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน 2. โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง 3. โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาด ภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง 4. โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการ รักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง 5. โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน 6. โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ของชนเผ่า ปกาสัยอะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ 7. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ขั้นที่	กิจกรรม	ผลการวิจัย
4. การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำ (Evaluation and creating a leadership model)	1. วิเคราะห์หาข้อสรุปเพื่อร่างรูปแบบ 2. ประเมินร่างรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3. ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 4. เผยแพร่รูปแบบ	1. ได้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (Pga K' Nyau Youth Leadership Model : Pga K' Nyau YL Model) 2. รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับการเผยแพร่ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกากะญอ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดลำดับสรุปผลการวิจัยตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึง ระยะที่ 4 คือ ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น และระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น โดยระยะที่ 1 เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในเบื้องต้นและเตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมกับการดำเนินการวิจัย ในระยะที่ 2 เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ส่วนระยะที่ 3 เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และระยะที่ 4 เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

1.1 ผลการรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน สรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เป็นการสำรวจข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง จากหมู่บ้านของชาวปกากะญอในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 6 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่นาจางเหนือ บ้านแม่กองแป บ้านแม่จิด บ้านหนองม่วง บ้านแม่สะเมง และบ้านแม่นาจาง โดยภาพรวมพบว่า ด้านสุขภาพ การบริโภคอาหารในแต่ละวันเป็นเหตุให้ได้รับโภชนาการไม่ครบถ้วนและการประกอบอาหารที่ไม่ถูกวิธี ส่งผลให้ได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกาย น้ำดื่มและน้ำใช้ยังต้องมีการปรับปรุง ไม่มีความรู้เรื่อง การซ่อมแซมเครื่องนุ่งห่ม และการสร้างสรรค์ผ้าทอกะเหรี่ยงให้มีความน่าใช้ โรคภัยไข้เจ็บ ถึงแม้มีอยู่บ้างเล็กน้อยแต่ก็ทำให้ทางชุมชนวิตกกังวล ไม่ต้องการให้เกิดการเจ็บป่วย จำนวนขยะ มีเพิ่มขึ้นทุกวัน ความสะอาดของสภาพแวดล้อมภายในชุมชนต้องมีการปรับปรุง ต้องการความร่วมมือกันดูแลรักษาความสะอาดของคนในชุมชน ด้านการใช้เทคโนโลยี มีการใช้งานกันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน แต่ไม่มีความรู้ในเรื่องการหาความรู้ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้งานให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน ขอบข่ายการใช้งาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่มีความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรม การใช้สื่อเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ ส่วนด้านการพึ่งพาตนเอง มีการทำการเกษตรตามวิถีดั้งเดิม แต่ทำเยอะขึ้น ไม่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีที่นำมาช่วยเรื่องการทำการเกษตร ส่วนมากมีหนี้สินจึงต้องใช้พื้นที่ป่าที่จำนวนมากในการเพาะปลูก ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง การใช้สารเคมีอย่างไม่มีความรู้ ส่งผลต่อสุขภาพ ผ้าทอกะเหรี่ยง จากกลุ่มสตรีไม่สามารถจำหน่ายได้เพราะไม่มีตลาดรองรับผลผลิต การใช้จ่ายเงินอย่างไม่มีเหตุผล ไม่มีความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนในการบันทึกรายรับรายจ่ายภายในครอบครัว แต่ทั้งนี้ ชุมชนเองก็มีความต้องการที่อยากจะพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตตามวิถีชนเผ่าปกากะญอ

1.2 ผลการเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในพื้นที่วิจัย ในเวทีเสวนามีมติเลือกเรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ มี 5 ประเด็น ที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ คือ

1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ ได้แก่ การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ

1.2) เครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ การส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่สะเมง

1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ได้แก่ การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและความสะอาดในบริเวณบ้าน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจร

1.4) การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ได้แก่ การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปลูกกะเพราและการใช้ยาสามัญประจำบ้าน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านหนองม่วง

1.5) สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความสะอาดของชุมชน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่จิด

2) ด้านการใช้เทคโนโลยี

2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ ได้แก่ การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่กองแป

2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ได้แก่ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่จิด

3) ด้านการพึ่งพาตนเอง

3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านหนองม่วง

3.2) การทำบัญชีครัวเรือน ได้แก่ การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจร

1.3 ที่ประชุมรับทราบและเห็นชอบแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลักของเอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อให้เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่ภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ

1) การวางแผน โดยเยาวชนร่วมกันวางแผน และเขียนโครงการในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบ โดยมีวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

2) การให้ข้อมูล เมื่อเยาวชนได้ร่วมกันพิจารณาเห็นชอบแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นที่เล็งในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน ให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อให้การช่วยเหลือ ร่วมมือกันดำเนิน โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

3) การสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นที่เล็งในการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งบางโครงการอาจมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการด้วย

4) การควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นที่เล็งและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

4.1) เยาวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการในโครงการเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

4.2) เยาวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

4.3) ผู้วิจัยทำการประเมิน โครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการว่า เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เยาวชนยังสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ผลการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของเอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อให้

เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มิภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การประสานงาน และ 4) การควบคุมและประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

1) การวางแผน ทำให้เยาวชนที่ผ่านการอบรม มีความรู้ สามารถกำหนดเป้าหมาย เพื่อจัดทำแผนโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ภายในชุมชนของตนเองได้

2) การให้ข้อมูล เป็นการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือ ให้เข้าร่วมโครงการที่เยาวชนได้เขียนไว้ในขั้นตอนการวางแผน การอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3) การสนับสนุน จะเป็นการทำให้เยาวชนรู้วิธีประสานงานกับหน่วยงานราชการ หรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนโครงการ ทำให้เยาวชนได้รู้จัดมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ รู้จักกาลเทศะและการนอบน้อม ถ่อมตน

4) การควบคุมและประเมินผล จะทำให้เยาวชนรู้จักกำหนดแผนการทำงานของ การดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นเอาไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ สามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังเป็นการทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถประเมินผล การดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นในครั้งต่อไป ให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และเยาวชนสามารถอธิบายข้อสงสัย หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างดำเนินโครงการได้

โดยกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีโครงการที่เยาวชนได้ดำเนินการทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่

1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภค ภายในชุมชน

2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอกะเหรี่ยง

3) โครงการสร้างอุปกรณ์ ทำความสะอาดภายในบริเวณ บ้าน และพื้นที่ใกล้เคียง

4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของชุมชน

6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ อย่างสร้างสรรค์

7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

3. ผลการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มาวิเคราะห์ สรุปและสร้าง เป็นร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วจึงนำร่างรูปแบบไปประเมินโดยผู้ทรง คุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พบว่าระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัด แม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คิดเป็น 0.91 อยู่ในระดับคุณภาพ มาก จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำรูปแบบ ที่มีความสมบูรณ์เผยแพร่ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกากะญอ

จำนวน 6 องค์กร ได้แก่ 1) เครือข่ายสื่อชนเผ่าพื้นเมือง 2) มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมือง เพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม 3) สมาคมปกากะญอ เพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ 5) สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 6) เครือข่ายสตรี ชนเผ่าแห่งประเทศไทย

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนา เรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบ เป็นประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยได้เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชุมชนเพื่อศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกาเกอะญอในเบื้องต้นก่อนดำเนินการวิจัยเป็นเวลา 5 ปี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในเบื้องต้น และเตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมกับการดำเนินการ จากนั้นจึงได้เดินทางเข้าพื้นที่แต่ละหมู่บ้านปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ติดต่อเพื่อนนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนก่อนเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล จากเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านที่เดินทางสะดวกมากที่สุดก่อนแล้วจึงเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านที่ต้องใช้เวลาในการเดินทางในภายหลังจนครบแล้วจึงนำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามประเด็นที่พบ จากนั้นจึงเชิญผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนปกาเกอะญอ เข้าร่วมเวทีเสวนาเพื่อเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ด้วย ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร โดยการจัดเวทีเสวนาด้วยเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : A-I-C) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ผู้วิจัยนำเสนอผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นสภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการพัฒนาชุมชน ด้านคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย และร่วมกันแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ร่วมกันเลือกความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านเทคโนโลยี และด้านการพึ่งตนเอง 3) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ร่วมกันกำหนดเยาวชนผู้รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการพบว่า

1. แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ในที่ประชุมมีมติเห็นด้วยที่จะสร้างภาวะผู้นำให้เยาวชนมีความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การสนับสนุน และ 4) การควบคุมและประเมินผล ผลเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการสร้างภาวะผู้นำจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือกันเพื่อวางแผนขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ การให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้อง การขอความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินโครงการอย่างมีเหตุผล และมีการควบคุมในระหว่างการดำเนินการจนประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้แล้วจึงประเมินผลเพื่อหาข้อถึงปัญหา อุปสรรค ข้อผิดพลาดและแนวทางการพัฒนาเพื่อให้การดำเนินโครงการในครั้งถัดไปประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและมีประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด

สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของเอแดร์ (Adair, 2547, p. 29-34) ที่กล่าวว่า การสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก จะประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การสนับสนุน และ 4) การควบคุม 5) การประเมินผล ซึ่งเป็นไปในการทำนองเดียวกับ ผลการวิจัยของ โรวิตและกายส์ (Rovito & Giles, 2013) พบว่า การวิจัยทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนและแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาเยาวชน ส่วนผลการศึกษาของ พงกะพรรณ ตะกมทอง (2553) มีความแตกต่าง โดยพบว่าเทคนิคการสร้างภาวะผู้นำประกอบด้วย 17 วิธี คือ 1) บทบาทสมมติ 2) เกม การบริหาร 3) กิจกรรมนันทนาการ 4) กิจกรรมพัฒนาจิต 5) กรณีศึกษา 6) การระดมความคิด 7) ศึกษาดูงาน 8) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ 9) การเผชิญเหตุการณ์ 10) กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ 11) เกมศึกษา 12) การฝึกงาน 13) การสนทนาวางกลม 14) การทำแบบฝึกหัด 15) การทำโครงการจริง 16) การฝึกสั่งการ และ 17) การประชุมทางวิชาการ ทั้งนี้เพราะการสร้างภาวะผู้นำอาจมีเทคนิคที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบท สภาพความเป็นอยู่ และความเหมาะสมของจุดประสงค์ของการพัฒนา ซึ่งผลลัพธ์ของการสร้างภาวะผู้นำ จะมีความสอดคล้องกัน คือ เป็นการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาตัวบุคคลและพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นและทิพย์สุดา พุฒจร (2556) วิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด ที่สร้างชุมชนมีความสามารถเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ร่วมกันเลือกเรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ ได้แก่ 1) การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาจงเหนือรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่นาจงเหนือ 2) การส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่สะเมงรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่สะเมง 3) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ และความสะอาดในบริเวณบ้าน โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาจงรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่นาจง 4) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วงรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านหนองม่วง 5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความสะอาดของชุมชน โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่จิดเหนือรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่

หมู่บ้านแม่จิด 6) การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่กองแปรับผิชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่กองแป 7) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่จิดรับผิชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่จิด 8) การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วงรับผิชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านหนองม่วง และ 9) การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่นางรับผิชอบเป็นหัวหน้าโครงการ

เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่นาง ทั้งนี้เพราะ ทุกชุมชนต่างมีความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตน การเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของชุมชน ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของการตัดสินใจและต้องการทราบผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น นำไปสู่การให้ความร่วมมือในการดำเนินงานจนสำเร็จด้วยความเต็มใจ โดยการนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ มีทัศนคติที่เหมาะสมในการดำเนินงาน พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่ต้องประสบ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพื่อให้คนในชุมชนเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ใช้เทคโนโลยีเป็นสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการใช้ชีวิต พร้อมปรับตัวให้เข้ากับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท พอมี พอกิน พอใช้ พัฒนาตนเองและชุมชนอยู่เสมอ และเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับ กุลธิดา จันทร์เจริญ (2555) วิจัยเรื่อง กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้าน : กรณีศึกษาการดำเนินโครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาวะเยาวชน ที่ได้ชักชวนเยาวชนให้เข้าร่วมและคงอยู่ในกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะ โดยใช้เทคนิคสามเส้าในการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ระดับสากล ขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) เช่นเดียวกับการวิจัยของ สราวุฒิ วรพงษ์ (2555) พบว่า กระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงประกอบไปด้วย 8 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบในการสร้างรายได้ 2) รูปแบบในการรักษาวิถีชีวิต ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) รูปแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน 4) รูปแบบในด้านการเสริมสร้างชุมชนความเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนา 5) รูปแบบในด้านการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น 6) รูปแบบในด้านหน่วยงานราชการทุกส่วนมีการบริหารการ

พัฒนาเชิงบูรณาการ มีการบริหารจัดการที่ดี 7) รูปแบบในด้านการส่งเสริมการใช้สิทธิ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยตนเอง 8) รูปแบบในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้เพราะแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือ และการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ควรให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านต่าง ๆ ร่วมกันปรึกษาหารือถึงแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในชุมชน การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน และร่วมพัฒนาชุมชนให้ตรงกับความต้องการของชุมชน เช่นเดียวกับ มานูเอล และเอนริเก้ (Manuel J. De Vera and Enrique R Corpus, 2016) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน พบว่า มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แต่เรื่องที่มีความเห็นตรงกันคือการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาเยาวชน ถึงแม้ว่าโครงการพัฒนาเยาวชนต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในกระบวนการพัฒนา แต่ก็เป็นเรื่องจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่เยาวชน กล่าวโดยสรุปได้ว่าการพัฒนาเยาวชนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย จึงจะสำเร็จและต้องพัฒนาเยาวชนให้มีความเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับนอร์ทัมและเมเจอร์บลัทช์ (Northam & Magor-Blatch, 2016) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา โดยมี กระบวนการคือ 1) การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ทำให้ได้ 2) คู่มือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนโดยเยาวชน และ 3) การดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน

ผลการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ของตำบลแม่่นาอาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผ่านกระบวนการ ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ประสานงานกับวิทยากรในท้องถิ่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการณห้องประชุมโรงเรียนบ้านแม่ขี้ด เพื่อให้ความรู้ในภาคทฤษฎีแก่เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่่นาอาจ เรื่อง การเขียนโครงการ ได้แก่ ประโยชน์ของโครงการ ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของโครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียดองค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ แล้วจึงให้เยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นแบ่งกลุ่มตามเรื่องที่ได้รับผิดชอบพัฒนาให้เป็นโครงการ โดยเริ่มเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการ โดยมีทีมงานวิทยากรคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำแนวทางการเขียนโครงการแต่ละโครงการ ให้เยาวชนร่วมกันเขียนเค้าโครงของโครงการในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

ซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเยาวชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสม เพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์

2) ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงให้แก่เยาวชนปกาเกอะญอที่ได้รับผิดชอบโครงการแต่ละเรื่อง ในการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยการประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นในชุมชน ให้ทำการประชาสัมพันธ์โครงการที่เยาวชนรับผิดชอบ เพื่อเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการ การสร้างความเข้าใจ ตอบข้อซักถามข้อสงสัย และให้ความรู้แก่คนในชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

3) ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานผู้สนับสนุนทุนในเบื้องต้น แล้วจึงพาเยาวชนเข้าพบปะ ผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการเพื่อให้เยาวชนได้นำเสนอรายละเอียดเพื่อของบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการ

4) ผู้วิจัยกระตุ้นให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการแต่ละโครงการที่เยาวชนรับผิดชอบจนสำเร็จ ตามระยะเวลาที่กำหนด จากนั้นจึงเชิญชวนเยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เข้าร่วมประเมินผลการดำเนินโครงการร่วมกับ วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นการประเมินแยกตามโครงการ ณ โปสท์ประจำหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ

จากกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ ทำให้เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก มีความสามารถ 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน โดยเยาวชนสามารถร่วมมือกันกำหนดแผนดำเนินงาน บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้เยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การเสียสละ ความสามัคคี มีจิตสาธารณะ ได้พัฒนาตนเอง รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลังดำเนินการ 2) การให้ข้อมูล โดยเยาวชนได้ทักษะในการพูดเพื่ออธิบายวิธีการ และรายละเอียดของการดำเนินโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชน ทำให้เยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือตามที่เยาวชนดำเนินการ ทำให้ผู้อื่นจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ สามารถทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 3) การสนับสนุน โดยเยาวชนรู้เทคนิคการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุน เพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินโครงการ

ทำให้เยาวชนเยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่องการพูด เพื่อจูงใจและการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ รวมถึง 4) การควบคุมและประเมินผล ทำให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนา เพิ่มเติมการดำเนินงานในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้เยาวชนเยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เยาวชนปกากะญอยังสามารถทำงานร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่จนสำเร็จ จำนวน 7 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน พบว่า ชุมชนได้เชิญผู้เชี่ยวชาญในการสร้างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชนเพื่อให้ความรู้แก่คนในชุมชนบ้านแม่นาจางเหนือ ณ อาคารอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน จากนั้นคนในชุมชนได้ร่วมมือกันสร้างระบบกรองน้ำสะอาดตามแบบที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอ บริเวณสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ ทำให้คนในชุมชนได้ใช้น้ำสะอาด สามารถเป็นตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดในเบื้องต้นให้แก่คนในชุมชนและผู้สนใจศึกษา หรือสร้างระบบกรองน้ำสะอาดได้เป็นอย่างดี 2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง พบว่า คนในชุมชนบ้านแม่สะเมงเข้าศึกษาดูงาน และศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ณ กลุ่มทอผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านห้วยโก๋ป่า ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมการศึกษาดูงานสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ เผยแพร่ ปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของคนในชุมชนเพื่อใช้เอง หรือเพื่อจำหน่าย 3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า คนในชุมชนบ้านแม่นาจาง ได้เข้าร่วมอบรมการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดบ้านตัวเองและบริเวณใกล้เคียง ณ ในชุมชนบ้านแม่นาจาง โดยสามารถสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนได้ความรู้ ประสบการณ์ มีจิตสาธารณะ มีนิสัยรักความสะอาด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติจริง ทำงานร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งยังเป็นแนวทางการเรียนรู้ของชุมชนใกล้เคียงได้ ผลการดำเนินงานทำให้คนในชุมชนได้ความรู้ในการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดบริเวณบ้านด้วยตัวเอง ส่งผลให้ชุมชนโดยรวมเกิดความตระหนักในการรักษาความสะอาด 4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง พบว่า คนในชุมชนบ้านหนองม่วง เข้าร่วมอบรม เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยา

สามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง ใช้สถานที่บริเวณโบสถ์ของหมู่บ้านหนองม่วง แล้วเชิญวิทยากรที่เป็นพยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบลกอกหลวง เพื่อบรรยายหัวข้อการปฐมพยาบาล การใช้ยาสามัญประจำบ้าน และการใช้สมุนไพรที่มีในท้องถิ่นเพื่อการรักษาโรคในเบื้องต้น พร้อมทั้งสอนการวินิจฉัยโรคในเบื้องต้น โดยได้มอบยาสามัญประจำบ้านและสมุนไพรบางชนิดให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้สมุนไพรในท้องถิ่นเพื่อทำเป็นยารักษาโรคเบื้องต้น เช่น การทำลูกประคบสมุนไพร ใช้รักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อหรือเพื่อผ่อนคลาย เป็นต้น 5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน พบว่า คนในชุมชนบ้านแม่จืดให้ความร่วมมือในการทำจัดขยะ ณ จุดทิ้งขยะบริเวณชุมชนบ้านแม่จืด ขยะในแม่น้ำและภายในชุมชน โดยมีวิทยากรให้ความรู้เรื่องการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีแก่คนในชุมชน และร่วมกันหาแนวทางกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อยกระดับความสะอาดภายในบริเวณชุมชนของตน ทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนน่าอยู่ขึ้น 6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์พบว่า เด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านแม่จืดและบ้านแม่กองแป เข้าร่วมอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ แล้วจึงนำความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการอบรมไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนของตนเอง ทำให้คนในชุมชนสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า มีความสร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้ และ 7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน โดยชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือกับเยาวชนในระหว่างดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นอย่างดี พบว่า คนในชุมชนบ้านแม่นาอาจเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านแม่นาอาจ ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นแนวทางการทำบัญชีรายรับรายจ่ายส่วนบุคคล ทำให้เห็นความสำคัญของการออมทรัพย์ การจัดสรรเงินเก็บเพื่อใช้จ่ายในด้านต่างๆ และการลงมือปฏิบัติจริงโดยการเขียนบันทึกรายรับ – รายจ่ายของตนเองหรือครอบครัว เป็นเวลา 1 เดือน เพื่อนำมาตรวจสอบพฤติกรรมการใช้เงินที่เกิดขึ้นจริง ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานอย่างเหมาะสมโดยดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ผลการดำเนินงานช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เกิดความตระหนักในเรื่องของรายรับ - รายจ่าย ลดปัญหาการใช้เงินในครัวเรือน มีการทำบัญชีครัวเรือนบันทึกรายรับ รายจ่ายของครอบครัวอย่างมีเหตุผล

เป็นไปในทางเดียวกับทฤษฎี มนุษยนิเวศ (Ecological Framework) ของบรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, อ้างถึงใน สมเกต อุทธโยธา, 2556, น. 69-74) ที่มีความเชื่อว่า “เยาวชนต้องมีสิ่งที่จะช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในสังคมได้ เริ่มตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรอบข้าง วัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา” แบ่งออกเป็น 6 ชั้น โดยแต่ละชั้นจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) เยาวชน (Youth) หรือเยาวชนปกากะญอ ที่ได้รับการสร้างภาวะผู้นำ ตามทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ให้มีความสามารถในการทำงาน 4 ด้านหลัก คือ กางวางแผน การให้ข้อมูล การประสานงาน และการควบคุมประเมินผล เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ในชุมชนปกากะญอ ในด้านสุขภาพ ด้านเทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง 2) ระบบจุลภาค (Micro-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับตัวเยาวชนมากที่สุด และให้ประสบการณ์โดยตรงกับการพัฒนาคุณลักษณะพื้นฐานของชีวิตเยาวชน ได้แก่ ครอบครัว ญาติ หรือเพื่อน ๆ ของเยาวชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนเป็นอย่างมาก ที่จะคอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในสังคม การอบรมเลี้ยงดูเยาวชนให้มีคุณภาพและสามารถพัฒนาตนเองด้วยความมั่นใจ เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาเยาวชน ด้วยความรัก มีเหตุผล และเป็นตัวอย่างที่ดี ส่งผลให้เยาวชนมีพื้นฐานทางจิตใจที่เข้มแข็งจากภายใน มีแรงจูงใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เชื่อในความสามารถและเหตุผลของความพยายามที่เป็นแรงผลักดันนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงเชื่อในผลของการลงมือกระทำสิ่งที่ดี ที่เหมาะสม ต้องการพัฒนาศักยภาพตนเองอยู่เสมอ 3) ระบบกึ่งกลางหรือระบบชุมชน (Meso-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคกับตัวเยาวชนปกากะญอให้สัมพันธ์กัน ประกอบด้วย คนในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย หรือหน่วยงานของรัฐ หรือภาคเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นในครั้งนี้ ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ข้อมูล คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน กระจายข่าวสาร และมีส่วนร่วมดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เยาวชนได้ดำเนินการจนประสบความสำเร็จ 4) ระบบภายนอกหรือระบบสังคม (Exo-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางสังคม ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เยาวชนไม่ได้รับโดยตรง แต่สามารถส่งผลกระทบต่อกิจกรรมหรือพัฒนาการได้ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่พื้นฐานของชุมชน ซึ่งมีผลต่อกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน ปกากะญอ ในด้านสุขภาพ ด้านเทคโนโลยีและด้านการพึ่งพาตนเอง 5) ระบบมหภาคหรือระดับใหญ่ (Macro-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมใหญ่ที่สุดของสังคม ซึ่งได้รวมทุกระบบให้เกี่ยวเนื่องกัน เป็นวัฒนธรรมใหญ่และวัฒนธรรมย่อยของสังคม การปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคม สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาตามกาลเวลาได้

โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น เช่น เรื่องของการบริโภคอาหารและน้ำของชุมชน โดยการดำเนินโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน เรื่องเครื่องนุ่งห่มและเรื่องการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดำเนินโครงการศึกษาฐาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง เรื่องบ้านเรือนที่อยู่อาศัยโดยการดำเนินโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง เรื่องการดูแลสุขภาพสภาพกาย และสุขภาพจิต โดยการดำเนินโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใชยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยการดำเนินโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน เรื่องการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้และเรื่องการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น โดยการดำเนินโครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน โดยการดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน ส่งผลให้ชุมชนปกากะญอของตำบลแม่เงา อำเภอม่อนน้ำน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นผู้ที่มีความสุขดี ใช้เทคโนโลยีเป็น สามารถพึ่งตนเองได้ และ 6) ระบบเหตุการณ์แวดล้อม (Chrono-System) เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนไปของชุมชนที่เยาวชนอาศัยอยู่ โดยเยาวชนสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีความรู้ ทักษะ มีจริยธรรมทัศนคติที่ดี มีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและสามารถพัฒนาตนเอง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีวัฒนธรรมที่ดีงาม สามารถพัฒนาอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนให้ทันสมัย สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีความพอเพียงบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ และเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยในครั้งนี้ คือ การพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนที่มีความสุขภาพดี มีความรู้ในเรื่องของการบริโภคอาหารและน้ำอย่างถูกสุขอนามัย สามารถให้การรักษาผู้มีอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้น เป็นชุมชนที่รักษาสุขภาพพลานามัยให้แข็งแรงอยู่เสมอ มีความสามัคคี และร่วมมือกันดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมของบริเวณบ้านและชุมชนให้มีความสะอาดถูกสุขลักษณะ น่าอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป ทั้งนี้เยาวชนยังได้นำความรู้จากการทำบัญชีครัวเรือนมาบูรณาการร่วมกับการดำเนินโครงการอื่น ๆ เห็นได้จากสรุปผลการดำเนินโครงการ ที่ทำให้เยาวชนได้ทราบถึงต้นทุน ค่าไร การตั้งราคาผลิตภัณฑ์อย่างมีเหตุผล และการสรุปค่าใช้จ่ายเพื่อเปรียบเทียบการใช้งบประมาณในระหว่างดำเนินโครงการ มีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ที่สามารถย้อนกลับมาดูภายหลัง และเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษารายละเอียดการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นได้อีกด้วย ทั้งยังสามารถเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันและมีความต้องการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการทำ

บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยเตือนความจำ ทำให้รู้รายละเอียดการใช้จ่ายเงินของตนเอง หรือครอบครัว เป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ อีกทั้งยังสามารถบูรณาการร่วมกับการทำงานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น การบันทึกรายรับ รายจ่ายของชุมชน กองทุนหมู่บ้าน หรือการดำเนินการต่าง ๆ ที่มีการใช้งบประมาณ ในการดำเนินการด้วยความสุจริต เป็นต้น

เช่นเดียวกับ ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ (Servant Leadership) ของยูกัล (Yukl, 2006, p. 404) อาจเพราะ โครงการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เยาวชนได้รับฝึกหัด มีความใส่ใจผู้ร่วมโครงการและความต้องการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างในแต่ละหน้าที่ของบุคคล ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม มีการมอบอำนาจให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการในชุมชนของตนเพื่อร่วมกันพัฒนา ด้วยความจริงใจ สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559) อาจเพราะการทำบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการใช้จ่ายเงินอย่างพอเพียง อีกทั้งคนไทยทุกคนควรทำความเข้าใจแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง และนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างจริงจัง เพื่อให้การใช้ชีวิตเป็นไปอย่างรอบคอบ ระวัง ระมัดระวัง มั่นคงและยั่งยืน กระทั่งสามารถสร้างความสุขให้กับชีวิตในที่สุด

เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของซิมส์ (Sims, 2007, p. 7) ที่ได้ใช้แผนประสบการณ์เรียนรู้เพื่อให้บุคคลพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เช่นเดียวกับ สิงหา จันทริขันธ์ (2552) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง พบว่า ได้ดำเนินโครงการสำหรับพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในชนบท 5 ประการ คือ การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ การส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุและครอบครัวอย่างหลากหลาย การส่งเสริมสวัสดิการคุ้มครองผู้สูงอายุและครอบครัวอย่างเหมาะสม การส่งเสริมการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุและครอบครัวและส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในครั้งนี้อย่างทำให้ชุมชนเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ใช้เทคโนโลยีเป็น สามารถพึ่งตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของแสงระวี แก้วเมืองฝาง (2552) ที่วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรหลังเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนชาวนา มีคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับสูงมาก

3. ผลการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผ่านกระบวนการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัย มาใช้เป็นแนวทาง ในกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น แล้วจึงนำผลที่ได้มาสรุป สังเคราะห์ทำให้ได้ร่างรูปแบบชื่อว่า **“Pga K’ Nyau Youth leadership model : Pga K’ Nyau YL Model”** ที่ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และ ผลกระทบ (Effect) จากนั้นจึงได้นำร่างรูปแบบ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนาศึกษา ด้านการพัฒนาเยาวชน และด้านการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อประเมินคุณภาพ พบว่าระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติมร่างรูปแบบ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้รูปแบบที่มีความสมบูรณ์ จากนั้นผู้วิจัยได้เผยแพร่รูปแบบไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกาเกอะญอ จำนวน 6 องค์กร ได้แก่ 1) เครือข่ายสื่อชนเผ่าพื้นเมือง 2) มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม 3) สมาคมปกาเกอะญอ เพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ 5) สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 6) เครือข่ายสตรีชนเผ่าแห่ง ประเทศไทย

ทั้งนี้อาจเพราะ การศึกษาลักษณะองค์กรร่วมที่มีเป้าหมายกระบวนการอย่างเป็นระบบ มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จะให้ผลลัพธ์ของงานที่ทำออกมาเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย สามารถเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้มีความสนใจศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชนที่มีบริบทเคียงกันได้ เป็นไปแนวทางเดียวกับทฤษฎีในการสร้างรูปแบบของ ทิศนา แจมณี (2545, น. 218) ที่กล่าวว่า รูปแบบหมายถึง คำอธิบาย แผนผัง หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจ ในปรากฏการณ์นั้น ๆ สอดคล้องกับทฤษฎีระบบของวิชา คำนวณการ (2546, น. 62-63) ที่กล่าวว่า เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการชุมชน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของชนเผ่าปกาเกอะญอ ให้คำแนะนำอย่างเป็นประโยชน์ ทำให้ได้รูปแบบที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชน สาธารณสุข หรือหน่วยงานที่สนใจเพื่อพัฒนาต่อยอดได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ เจมีและลินน์ (Jaimie Chloe Northam & Lynne Magor-Blatch, 2016) วิจัยเรื่อง การสำรวจการ

พัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา พบว่า การสำรวจการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา ใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาของตนเอง ซึ่งกระบวนการคือ 1) การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ทำให้ได้ 2) กลุ่มที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชน โดยเยาวชน และ 3) ดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สามารถนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนในครั้งนี้ไปศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนของชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เช่น ชนเผ่าม้ง ละว้า ลีซอ มูเซอ เป็นต้น
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการสังเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนของชนเผ่าปกากะญอได้
3. ชุมชนควรมีการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมให้แก่เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาภาวะผู้นำ เช่น การยกย่อง ชมเชย หรือให้รางวัลผู้ที่สามารถเป็นผู้นำในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นจนประสบความสำเร็จ เป็นต้น
4. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในหลาย ๆ เรื่อง ตามความเหมาะสม เพราะจะเป็นความภาคภูมิใจในการดำเนินการพัฒนาชุมชน เกิดความรัก ความผูกพันที่มีต่อชุมชน ต้องการพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ ต้องการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้มีความรู้ความสามารถ ส่งผลให้เป็นชุมชนมีการพัฒนาอยู่เสมอ ท้นต่อสถานการณ์ของโลก
5. ควรนำเอากระบวนการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นองค์ความรู้ให้กับการพัฒนากลุ่มเป้าหมายอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานและหาข้อเสนอแนะที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อชุมชนมากที่สุด
6. การดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นในครั้งนี้ เป็นการดำเนินการตามหมู่บ้าน โดย 1 หมู่บ้านจะดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพียง 1-2 โครงการเท่านั้น ควรมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ได้ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตกับหมู่บ้านอื่น ๆ เพื่อดำเนินโครงการตามความต้องการของคนในชุมชนต่อไป
7. ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการทั้งการร่วมคิดร่วมดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพื่อการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

8. หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่นและภาคเอกชนควรร่วมมือกัน โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนอย่างจริงจัง และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องตามความเหมาะสม

9. ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาเยาวชน ให้มีทักษะการแก้ปัญหาของชุมชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างอิสระ โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีอยู่เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมและมีเหตุผล

10. รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้

11. เยาวชนที่ผ่านกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ สามารถเป็นต้นแบบเพื่อการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนในชุมชนอื่นต่อไปได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรมีการศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันเพิ่มเติม หรือชุมชนที่เป็นชนเผ่าอื่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอด กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมองค์ประกอบต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

3. ควรทำการวิจัยเพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ในการพัฒนาชุมชนเรื่องอื่น ๆ เช่น เพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ อนุรักษ์ต้นน้ำ อนุรักษ์สัตว์ป่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวปกาเกอะญอ การสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนปกาเกอะญอ เป็นต้น

4. ควรมีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีอื่น ๆ ในการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ชุมชนได้รับ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความเหมาะสมของการใช้ทฤษฎีในการสร้างภาวะผู้นำ

5. ควรศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพิ่มเติม

6. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามผลการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นอย่างต่อเนื่อง

7. ควรมีการวิจัยเพื่อส่งเสริม พัฒนาต่อยอดจากผลการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้แก่คนในชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2555). *กะเหรี่ยง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานกิจการ
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการนิเทศเสริมธุรกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา*. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2546).
กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- กลุ่มระเบียบวิธีสถิติสำนักนโยบายและวิชาการสถิติ. (2557). *เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการ
ประมาณค่า*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- กวี วงศ์พุด. (2535). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- กวี วงศ์พุด. (2539). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: นวชนก.
- กุลธิดา จันทรเจริญ. (2555). *กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้าน : กรณีศึกษา
การดำเนินโครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อพัฒนาสุขภาวะเยาวชน. (วิทยานิพนธ์
สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).*
- กุหลาบ รัตนสังขธรรม, นันทนา จันทวงศ์, บุญใจ ศรีสถิตยัณราทร, วรณิกา อัสวชัยสุวิกรม,
เมธี จันทจักรกรณ, รัชนิกรณ ทรัพย์กรานนท์, วินัย แก้วมณีวงษ์ (2550).
*การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในวิธีดำเนินงานวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์
ความจำเป็นพื้นฐานในระดับหมู่บ้าน*. ชลบุรี : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2552). *กะเหรี่ยง : หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่:
โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน
แห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เจ.เอส. การพิมพ์.
- คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (2550).
แนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: มหาดไทย.

- คณาจารย์วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. (2552). *การวิจัยทางการพยาบาล : แนวคิด หลักการและวิธีการปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2554). *มนุษย์ในระบบครอบครัวและชุมชน*. เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับระบบนิเวศ (หน่วยที่ 1-7, 1-58). นนทบุรี: สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิรวรรณ เล่งพานิชย์. (2554). *โมเดลสมการ โครงสร้างภาวะผู้นำแบบไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ปรียานุช ธรรมปิยา. (2559). *ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชนิดา เล็บครุฑ. (2554). *ผลกระทบของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*. กรุงเทพฯ: คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชอบ เข้มกลัด และ โกวิท พวงงาม. (2547). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาธรรม.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. ประมวลสาระชุดวิชา. (2557). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. นนทบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เชาว์ อินโย. (2553). *การประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ: บริษัท วีพรีน 1991 จำกัด.
- ดวงเดือน จันท์เจริญ. (2556). *รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ในองค์กรเอกชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ดำรงค์ ศรีอร่าม. (2553). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ศรียากานต์ พรหมคำ. (2556). *การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลหล่มสัก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์*. เพชรบูรณ์: (สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์).

ทวีป ศิริริศมี. (2544). *การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ทิพย์สุดา พุฒจร. (2556). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด*.

(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ทิตนา แจมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แจมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญวิทย์ ศรีจันทร์. (2558). *รูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21*

ของกรรมการองค์การนิสิตนักศึกษา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

นงนุช อัสมิกินวงศ์. (2553). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบ*

การอนุรักษ์พลังงาน : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี.

(วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา).

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *การวิจัยการวัดผลและประเมินผล*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2545). *ชาวเขาในไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิมพ์ศ พรินต์ติ้ง.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2551). *วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประไพศรี ธรรมวิริยะวงศ์. (2548, มกราคม-มิถุนายน). *การพัฒนาภาวะผู้นำ*.

เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์, 1(1), 35-41.

ประวิตร โพธิอาสน์. (2530, มกราคม – มิถุนายน). *กะเหรี่ยงกับงานสาธารณสุข*.

ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา, 11(1), 65-71.

ประเวศ วะสี. (2536). *การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น: ภูมิปัญญาชาวบ้านกับ*

การพัฒนาชนบท. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.

ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางการพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*.

กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2530). *จากกรรมการค้าสู่เชิงตะกอน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยะนุช เงินชูศรี. (2561). *รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารระดับกลาง*

ในภาครัฐกิจด้านการรักษาความปลอดภัย. (คุยฉินิพนธ์ปรัชญาดุยฉินิพนธ์,

สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์มนุษย มหาวิตายาลัยรามคำแหง).

พงกะพรรณ ตะกลมทอง. (2553). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง*

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุยฉินิพนธ์,

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิตายาลัยราชภัฏอุดรธานี).

พสิน แดงจวง. (2554). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ:

ดวงกลมพัลลขซึ่ง

พันธุ์ทิพย์ รามสูต. (2540). *การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการ

สาธารณสุขอาเชียน มหาวิตายาลัยมหิดล.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2546). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ไพบุลย์ สุทธิ. (2554). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้*

ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์การบริหารส่วนตำบลและชุมชน.

(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุยฉินิพนธ์, สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย

การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ไพสุดา แก้วลือ. (2557). *การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยนักเรียนของ*

โรงเรียนบ้านนาเรียง : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR).

(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ภัทรพร เกษสังข์. (2559). *การวิจัยปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวัฒน์ พันธุ์แพ. (2546). *Leadership*. เชียงใหม่: ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยพายัพ.

มนัส สุวรรณ. (2552, กรกฎาคม - กันยายน). ปกาเถอญอ : ชีวิตที่พอเพียงตามวิถีธรรมชาติ.

วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 34(3), 695-706.

- มัทนา นิณานนท์. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใ้บริการกับผลการปฏิบัติงานของครูผู้ประสานงานโครงการฟื้นฟูศีลธรรมโลก*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- เขวาคี วิบูลย์ศรี. (2544). *การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- ลินดา สิริภูบาล. (2552). *การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพแบบมีส่วนร่วม และการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ ในพื้นที่โครงการเขื่อนแควน้อย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดพิษณุโลก*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2557). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการทางสำนึก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- วิเชียร วิทญ์อุดม. (2549). *ภาวะผู้นำ Leadership*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัท ชีระฟิล์ม และโซเท็กซ์ จำกัด.
- วิทยา ด้านธำรงกุล. (2546). *การบริหาร = Management*. กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- วิสูตร จิระคำเกิด. (2548). *การบริหารโครงการสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: วรรณกิจ.
- ศิริภัสสรศรี วงศ์ทองดี. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วี พรินท์ 1991.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สนธิ สัตโยภาส, เปรมวดี กิรวาทิ, กิตติชัย ปัญญาวิน และกมลลาศ สาลี สุกัณษิต (2556). *แรงงานต่างด้าวกับความมั่นคงทางสังคม*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมเกต อุทธโยธา. (2556). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรในชุมชน เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

- สมใจ เขียวสด. (2535). *มนุษย์สัมพันธ์สำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี.
- สมชาย สรรประเสริฐ. (2552). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ*. (คุุณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- สมภพ ลาขโรจน์. (2532, มกราคม – มิถุนายน). “บทบาทและสถานภาพสตรีของสังคมกะเหรี่ยง” *ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา*, 13(1), 57-65.
- สมัย สุทธิธรรม. (2541). *กะเหรี่ยง*. กรุงเทพฯ: บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2553). *ภาวะผู้นำให้บริการในองค์การ : แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- สราวุธ วรพงษ์. (2555). *กระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (คุุณิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนาชนบท สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้).
- สารณีย์ ไทยานันท์ และนิภา ลาขโรจน์. (2545). *การรักษาทรัพยากรและการขยายชุมชนของกะเหรี่ยง*. *สถาบันวิจัยชาวเขา*, 20(1), 13-33.
- สารทิ ศิลา. (2535, มกราคม – มิถุนายน). “หนึ่งคิ – มัดหมี่กะเหรี่ยง: ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา”, 16(1,2), 41-47.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554ก). *เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554ข). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. (2558). *การศึกษาต่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557 เรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2558*. แม่ฮ่องสอน: กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. (2518). *ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2551). *วัฒนธรรมประเพณีชนเผ่าจังหวัดแม่ฮ่องสอน*.

แม่ฮ่องสอน: แม่ฮ่องสอนการพิมพ์.

สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร, กลุ่มงานวิเคราะห์นโยบายและแผน. (2559).

แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร. แม่ฮ่องสอน: องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร.

สิงหา จันทริยวัณษ์. (2553). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและ ราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง*.

(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค กลุ่มสาขารณสุขชุมชน คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์).

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557, 12 กันยายน). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี*.

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สิริโหม พิเศษบุญเกียรติ. (2550). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม*. พระยา: โรงพิมพ์เจริญอักษร.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). *ภาวะผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท วิรัตน์ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

สุกร เลหาพันธ์ และคณะ. (2516). *วิจัยชาวเขา 2512-2515*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ จันทวานิช. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร. (2521). *กระบวนการพัฒนาและฝึกอบรม*

การพัฒนามุคผลและฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วน วิ.เจ.พรินต์.

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย. (2542). *ทฤษฎีใหม่ในหลวง : ชีวิตที่พอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2548). *การศึกษารับชมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน :*

กรณีศึกษา ชุมชนกุดซุย หมู่ที่ 8 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม.

มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

แสงระวี แก้วเมืองฝาง. (2552). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย*.

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

หุทัย มินะพันธ์. (2550). *หลักการวิเคราะห์โครงการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร. (2559). *แผนพัฒนาสามปี ประจำปี พ.ศ. 2559-2561*.

แม่ฮ่องสอน: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร.

อภิชัย พันธเสน. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อุทุมพร จามรมาน. (2541, มีนาคม). โมเดล. *วารสารวิชาการ*, 1(2), 22-26.

Adair International, Ltd. (2017). ADAIR International Action Centred Leadership.

Leadership Functions. 1-10. Retrieved from <http://adair-international.com/assets/free-action-centred-leadership-materials-2017-1-.pdf>

Rovito, A. & Giles, A.R. (2013). *Youth development through recreation:*

eurocentric influences and aboriginal self-determination.

Native Games : Indigenous Peoples and Sports in the Post-Colonial world.

Bluce, L. B. (2006). *Qualitative research methods for the social science*.

Long Beach : Pearson Education, Inc.

Ferrans, C. E & Power, M. J. (1985). Quality of life index : Development and Psychometric

Properties. *Advances in Nursing Science*. National library of medicine, Aspen Publishers,

Ins. Oct; 8(1), 15-24.

Flanagan, J. C. (1978). *A research approach to improving our quality of life*.

American psychologist : Scientific Research Publishing Inc. 33, 126-147.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. (3rd edition). New York:

McGraw-Hill Book Company.

Gordon, J. R. (1989). *Human resource management*. Boston: Allyn and Bacon.

Ivancevich, J. M. (2007). *Human resource management* (10thed.). New York: McGraw-Hill.

Northam J.C.& Magor-Blatch, L. (2016). Developing a standard

for youth modified therapeutic communities. *Therapeutic Communities: The*

International Journal of Therapeutic Communities, 37(3), 77-94.

Adair, J. (2547). ผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก การกิจ ทีมงาน

และตัวพนักงานเอง ทำงานซ้อนกันอย่างไร. ในสมพงษ์ สุวรรณจิตกุล, ผู้แปล.

รวมความคิด 45 กุญ. กรุงเทพฯ: น้าอักษรการพิมพ์.

- De Vera, M. J. and Corpus. E. R. (2016). Towards understanding a multi-stakeholder approach in a youthleadership development program. *International Journal of Public Leadership*. 12(2), 143 – 153.
- keeves, p. j. (1988). “model and model building” *educational research, methodology and measurement : An International Handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In *Reading in Attitude Theory and Measurement*. p.90-95. Fishbein, Martin, (Ed). New York: Wiley & Son.
- Lussier & Achua. (2001). *Leadership : Theory, application, skill building*. Boston: South-Western College Pub.
- Maslow, A. H. (1964). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.
- Nadler, L. C. (1980). *Corporate human resource development*. New York: American Society for Training and Development.
- Sims, R. R. (2007). *Human resource management : Contemporary issues, challenges, and opportunities*. Charlotte, NC: Information Age.
- Smith, R. H., Carroll, K. and Watson. (1980). *Management : Making Organizations perform*. New York: Macmillan.
- Willer, D. (1968). *Scientific sociology : Theory and method*. Englewood cliff, New Jersey: Prentice Hall.
- Yukl, K. (2006). *Leadership in organizations*. (6th ed). New Jersey: Parson Education.
- Zhan, L. (1992). Quality of Life Conceptual and measurement issues. *Journal of Advance Nursing*, 17(7), 795-800.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	ว่าที่ร้อยโทธนากร โกศัล
วัน เดือน ปีเกิด	12 เมษายน 2531
ที่อยู่ปัจจุบัน	308 หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน รหัสไปรษณีย์ 58110
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2554 คุรุศาสตรบัณฑิต (คอมพิวเตอร์ศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พ.ศ. 2557 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
ประสบการณ์การทำงาน	พ.ศ. 2555 – 2557 ครูผู้ช่วย โรงเรียนบ้านแม่จืด พ.ศ. 2557 – 2561 ครู โรงเรียนบ้านแม่จืด พ.ศ. 2561 – ปัจจุบัน ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านแม่จืด

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1. อาจารย์ ดร.จตุพร เสถียรคง หัวหน้าภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
2. ผศ.ดร.ชาตรี มณี โกศล รักษาการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
กลุ่มชาติพันธุ์
3. รศ.ดร.วีระศักดิ์ ชมภูคำ อาจารย์ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
4. รศ.ดร.สัญญา สะสอง อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมและวัฒนธรรมศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. อาจารย์ ดร.ภูเบศ พวงแก้ว อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยนอร์ท – เชียงใหม่
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่
ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ผศ.กรรณิการ์ พันชนะ	อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. ดร.เวโรจน์ รัตนกิตติโรจน์	ครู โรงเรียนวาริชเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. ดร.รสริน พันธุ	ครู โรงเรียนแม่แก่น้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบประเมินคุณภาพ รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำ
 เยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง
 อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. อาจารย์ ดร.เรืองวิทย์ นนทภา อาจารย์ภาควิชาเทคนิคการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. อาจารย์ ดร.ธีรภัทร ประสมสุข อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
3. อาจารย์ ดร.สุวรรณ หมั่นตาบุตร อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง

อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ดร.กัญญา สมบูรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรค์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลุ่มชาติพันธุ์
2. ว่าที่พันตรีธรรณยุทธ มโนวงศ์	พัฒนาการอำเภอแม่ลาน้อย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาชุมชน
3. นายนินพัทธ์ ปิ่นธิดา	สาธารณสุขอำเภอแม่ลาน้อย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข
4. ดร.สุรพล ศรีศิลป์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สพป.มส.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. รศ.ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง	อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลุ่มชาติพันธุ์

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เข้าร่วมโครงการ
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

หมู่บ้านแม่นางเหนือ

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายคุณากร พิทักษ์ชลทาน
2. นายขงสุข คำรณคงคา

เยาวชน

1. นายสมชิต ทรัพย์กาญจน
2. นางสาวจันทร์เพ็ญ กุลจิตรธรรมธร
3. นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติ
4. นายธรรณเทพ กุญจนาทไพศาล

หมู่บ้านแม่กองแป

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายสุรชัย เกษมเกษตร
2. นายชิงชัย ชำรงศักดิ์โสภณ
3. นายโชคดี ฉายากานนท์

เยาวชน

1. นางสาวศรียุทธ เกษมเกษตร
2. นางสาวศิริลักษณ์ เกษมเกษตร
3. นายอุดม เรือนอุดมการณ์
4. นายกำจร เชาวลิตกิจบำรุง

หมู่บ้านแม่จิด

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายทิวทัศน์ ทิวพนา
2. นายพะชะเง๊ะ สมบัติพนา
3. นายพงษ์ศักดิ์ เจริญจิตนรินทร์
4. นายรณชัย ทวีทองเพิ่มพูน

เยาวชน

1. นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ
2. นายประสิทธิ์ มณีน้าโชค
3. นายอภิสิทธิ์ คำพร
4. นายพีรพงษ์ สวรรค์ลิลิจิต

หมู่บ้านหนองม่วง

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นางหน่อโนโพ คงสำเริงผล
2. นายชัยณรงค์ ทวีชัยรัตน์
3. นางโสภา เขตผาดิสังขร
4. นางสุนทรี ศรีจรัสพร
5. นายกิตู ศรีจรัสพร

เยาวชน

1. นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร
2. นางสาวจันทร์ศรี ศรีจรัสพร
3. นายธีรศักดิ์ ทวีชัยรัตน์
4. นางสาวพุกษา ทวีชัยรัตน์

หมู่บ้านแม่สะเมง

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายสมชัย สงวนจิต
2. นายปรัชญา ไผตวีรกุล
3. นายสมคิด อารีรักษ์กุล

เยาวชน

1. นางสาวโยพร อารีรักษ์กุล
2. นางสาวนิภาพร อารีรักษ์กุล
3. นายรัชนาท รักษ์วงศ์ตระกูล
4. นางสาวสุทธิดา เกียรตินราชีวิ

หมู่บ้านแม่นาอาจ

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

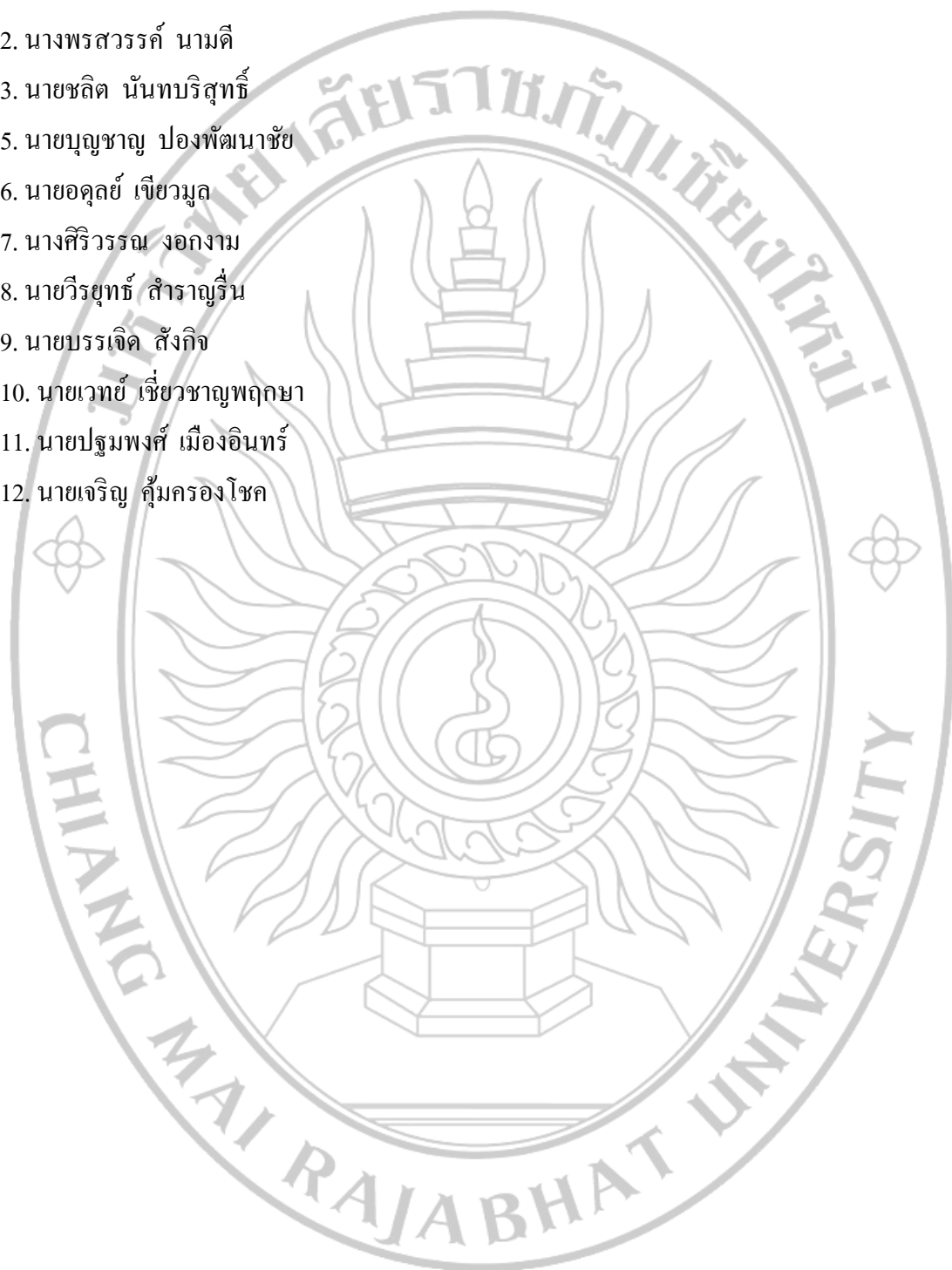
1. นายวาป เต็มอรุณรุ่ง
2. นายสุชาติ ฐานะเชิดชูวงศ์

เยาวชน

1. นายชาติชาย คำเกียรรา
2. นายสมโชค ฐานะเชิดชูวงศ์
3. นายประวิทย์ ชำรงค์ศักดิ์โสภณ
4. นางสาวศุภลักษณ์ ดวงคงสมบูรณ์

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในพื้นที่วิจัย

1. นายชาติ จิระนคร
2. นางพรสวรรค์ นามดี
3. นายชลิต นันทบริสุทธี
5. นายบุญชาญ ปองพัฒนาชัย
6. นายอดุลย์ เจริญมูล
7. นางศิริวรรณ งอกงาม
8. นายวิรัช สาราณรัตน์
9. นายบรรเจิด สังกิจ
10. นายแพทย์ เชื้อชาญพุกษา
11. นายปฐมพงศ์ เมืองอินทร์
12. นายเจริญ คุ้มครองโชค

รายนามผู้เข้าร่วมในเวทีเสวนา ด้วยเทคนิค AIC หัวข้อ แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน

ปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร

อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายคุณากร พิทักษ์ชลตาน	กำนันตำบลแม่นาจร
2. นายสุรชัย เกษมเกษตร	ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป
3. นายไชยา บีโซ่	ผู้ใหญ่บ้านแม่จิด
4. นายกิตู ศรีจรัสพร	ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง
5. นายสมชัย สงวนจิต	ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง
6. นายสุชาติ ฐานะเชิดชูวงศ์	ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจร
7. นายวาปี เต็มอรุณรุ่ง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร
8. นายพงษ์ศักดิ์ เจริญจิตต์นรินทร์	ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
9. นายชิงชัย ชำรงค์ศักดิ์โสภณ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร
10. นายปิหนู ชำรงค์ศักดิ์โสภณ	ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
11. นายโชคดี ฉายากานนท์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร
12. นายยงสุข คำธมกมล	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร

เยาวชน

1. นายธีระชัย พาคี	เยาวชนบ้านแม่นาจรเหนือ
2. นายสิทธิพงษ์ พิทักษ์ชลตาน	เยาวชนบ้านแม่นาจรเหนือ
3. นายอิทธิเดช โชคชัยกุสุมา	เยาวชนบ้านแม่นาจรเหนือ
4. นางสาวสุดาภรณ์ งามรัตน์อำไพ	เยาวชนบ้านแม่นาจรเหนือ
5. นายระวี พิทักษ์ชลตาน	เยาวชนบ้านแม่จิด
6. นายอภิสิทธิ์ คำพร	เยาวชนบ้านจิด
7. นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร	เยาวชนบ้านหนองม่วง
8. นางสาวอารียา เพชรไพรวสิน	เยาวชนบ้านแม่สะเมง
9. นายรัชนาท รักวงศ์ตระกูล	เยาวชนบ้านแม่สะเมง
10. นางสาวอรพิน อร่ามมงคล	เยาวชนบ้านแม่สะเมง
11. นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ	เยาวชนบ้านแม่จิด

12. นางสาวทิพย์ดา จตุรคุณถาวร	เยาวชนบ้านแม่จิด
13. นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร	เยาวชนบ้านหนองม่วง
14. นายข้าเก จตุรพรศิริกุล	เยาวชนบ้านหนองม่วง
15. นายยุรนันท์ คำเก็กานนท์	เยาวชนบ้านแม่นาอาจ
16. นางสาวกรรณิการ์ ชำรงศักดิ์โสภณ	เยาวชนบ้านแม่นาอาจ
17. นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติ	เยาวชนบ้านแม่นาอาจ
18. นายสมเกียรติ คำรงกิจเจริญ	เยาวชนบ้านแม่นาอาจ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย

1. นายชาติ จิระนคร	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาอาจ
2. นางพรสวรรค์ นามดี	พัฒนกร พัฒนาชุมชนตำบลแม่นาอาจ
3. นายชลิต นันทบริสุทธิ	พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาล ส่วนตำบลกอกหลวง ตำบลแม่นาอาจ
4. นายนิวัติศรีย ตระกูลรุ่งอำไพ	ครู โรงเรียนบ้านแม่นาอาจ
5. นายสุวิมล ปิ่นอินตะพันธ์	ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
6. นางสาวจรัสวรรณ สุภาณี	ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
7. นางสาววลัยพร โกศล	ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
8. นายชัยพัทธ์ สอนสุวรรณ	ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
9. นายเจริญ คุ้มครองโชค	ครู โรงเรียนบ้านแม่สะเมง

รายนามผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาโครงการ

ผู้เข้าอบรม

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายคุณากร พิทักษ์ชลทาน	ตำแหน่ง กำนันตำบลแม่นาจร
2. นายสุรชัย เกษมเทศ	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป
3. นายไชยา บีโซ่	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านแม่จิด
4. นายกิติ ศิริจรัสพร	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง
5. นายสมชัย สงวนจิต	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง
6. นายสุชาติ ฐานะเชิดขวงค์	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจร
7. นายวาปี เต็มอรุณรุ่ง	ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร

เยาวชน

1. นายธีรชัย พาดิ	เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
2. นายสิทธิพงศ์ พิทักษ์ชลทาน	เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
3. นายมณฑล คำธณคณา	เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
4. นางสาวจันทร์เพ็ญ กุลจิตธรรมธร	เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
5. นายอิทธิเดช โชคชัยกุสุมา	เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป
6. นายวีรพงศ์ กุญชรพันธ์พงษ์	เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป
7. นางสาวสุดาภรณ์ งามรัตน์อำไพ	เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป
8. นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
9. นายธณชัย ทวีทองเพิ่มพูน	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
10. นางสาวศาดพร พิทักษ์ชลทาน	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
11. นางสาวทิพย์ดา จตุรคุณถาวร	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
12. นายระวี พิทักษ์ชลทาน	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
13. นายอภิสิทธิ์ คำพร	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
14. นางสาวรัตนา ศิริจรัสพร	เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง
15. นายสิวะ เทิดทูนบุพการี	เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง
16. นายขำเก จตุรพรศิริกุล	เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง

17. นายรัชนาท รั้ววงศ์ตระกูล	เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง
18. นางอรพิน อร่ามมงคล	เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง
19. นางสาวอริยา เพชรไพรวสิน	เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง
20. นางสาวกรรณิการ์ ชำรงค์ดีโสภณ	เยาวชนหมู่บ้านแม่จาง
21. นายชุนันท์ คำเกิงกานน	เยาวชนหมู่บ้านแม่จาง
22. นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติ	เยาวชนหมู่บ้านแม่จาง
23. นายสมเกียรติ คำรงกิจเจริญ	เยาวชนหมู่บ้านแม่จาง

วิทยากร

1. นางพรสวรรค์ นามดี	ตำแหน่ง พัฒนาการ พัฒนาชุมชนตำบลแม่นาจร
2. นายพัฒน์พงศ์ บุญปราบ	ตำแหน่ง ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
3. นางสาวจาวรรณ สุภาณี	ตำแหน่ง ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
4. นางสาวลลิตพร โกศัย	ตำแหน่ง ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
5. นายชลิต นันทบริสุทธิ์	ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาล ส่วนตำบลกอกหลวง ตำบลแม่นาจร
6. นางสาววันเพ็ญ กุญจนาทไพศาล	ตำแหน่ง ผู้ช่วยวิทยากร

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ สร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด

สำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นายธีระชัย พาคะ	ประธานโครงการ
1.2 นายสมณฑล คำธรรมา	คณะกรรมการ
1.3 นางสาวจันทร์เพ็ญ กุลจิตธรรมธร	คณะกรรมการ
1.4 นายสิทธิพงษ์ พิทักษ์ชลทาน	คณะกรรมการ
1.5 นาย कुमार พิทักษ์ชลทาน	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นายพะเนาะ
- 2.2 นายสมชาย คำเรกฤทธิ์มงคล
- 2.3 นายโบนุ นวลศักดิ์ศรี
- 2.4 นางจันทร์เพ็ญ ทรัพย์กาญจน์
- 2.5 นางมะลิวัลย์ บริรักษ์ชล
- 2.6 นายเดอะเนอะ เพชรกระจ่างสุข
- 2.7 นางหน่อเปอะเหลอะ คำบุรพต
- 2.8 นายจะเกลอ พาคะ
- 2.9 นายดิพเพก มณีกังวาล
- 2.10 นายวิรัช นีเวศน์พนาด
- 2.11 นางสาวสุทธิพร คำธรรมา

3. วิทยากรผู้ให้ความรู้

- 3.1 นายชลิต นันทบริสุทธี
- 3.2 นายสัญญาพันธ์ วรรณคำ
- 3.3 นายรัชชัย ธนะฤทธิ

4. ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณโครงการ

- 4.1 นายคุณากร พิทักษ์สถาน

**รายนามผู้มีส่วนร่วมโครงการศึกษาดูงาน
เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง**

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นางอรพิน อร่ามมงคล	ประธานโครงการ
1.2 นายรัชนาท รักยวงศ์ตระกูล	คณะกรรมการ
1.3 นางสาวอริยา เพชรไพรวสิน	คณะกรรมการ
1.4 นายสมชัย สวงวจิตร	ที่ปรึกษาโครงการ

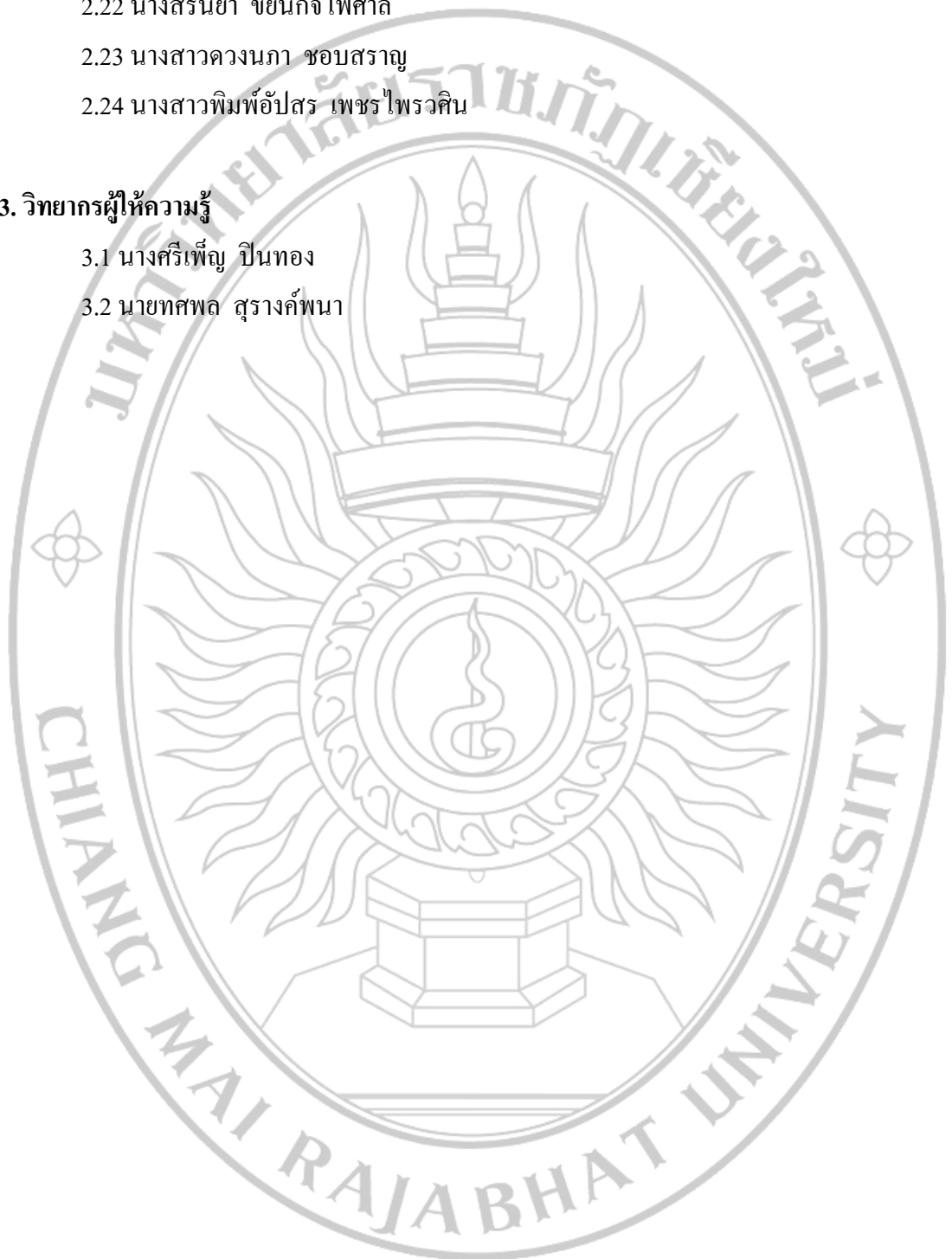
2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นางสาวิมล นันทวรกิจ
- 2.2 นางนุช เพชรไพรวสิน
- 2.3 นางยุพา วิจิตรพุกษา
- 2.4 นางหน่อแสงชี ชอบสรารณ
- 2.5 นางศิริพร เจริญผลอำไพ
- 2.6 นางสาวหล้ามู เพชรไพรวสิน
- 2.7 นางสาวภูษงค์ ผดุงเกษตร
- 2.8 นางสาวปาริยา กุลมนัส
- 2.9 นางเบญญาภา เชื้อขวชาญพุกษา
- 2.10 นางนพพิชญ์ การมงคลกวิน
- 2.11 นายพะจำลอง การมงคลกวิน
- 2.12 นางธิดิมา คำขุนโคตร
- 2.13 นายพะดิษฐ์ ชมพูนุทพนา
- 2.14 นางสาวรสสุคนธ์ ชมพูนุทพนา
- 2.15 นางสาวสุทธิดา ร่มมยุรี
- 2.16 นางสาวนงนุช ชอบสรารณ
- 2.17 นางสาวมาลีวัลย์ คงลำเรืองผล
- 2.18 นางออยชิ ทวีทองเพิ่มพูน
- 2.19 นางนันทกา ขยันกิจไพศาล

- 2.20 นางสาวศรี กนกสุกษา
- 2.21 นางสาวกานดา สวรรค์ลิขิต
- 2.22 นางสาวสรินยา ขันกิจไพศาล
- 2.23 นางสาวดวงนภา ชอบสราน
- 2.24 นางสาวพิมพ์อักษร เพชรไพรวสิน

3. วิทยาการผู้ให้ความรู้

- 3.1 นางสาวศรีเพ็ญ ปิ่นทอง
- 3.2 นายทศพล สุรางค์พนา

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการรักษาความสะอาด

จุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ	ประธานโครงการ
1.2 นายธณชัย ทวีทองเพิ่มพูน	คณะกรรมการ
1.3 นางสาวทิพย์ดา จตุรคุณถาวร	คณะกรรมการ
1.4 นางสาวศาสตรา พิทักษ์ชลทาน	คณะกรรมการ
1.5 นายไชยา บีโซ่	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นายสิยพงษ์ โชติการุณกร
- 2.2 นายกิตติรัช สมบัติพนา
- 2.3 นายเจมภพ เจริญจิตนิรันดร์
- 2.4 นายสิทธิชัย ฐานะเชิดชูวงศ์
- 2.5 นายธนศ โขคนที
- 2.6 นายธนวัฒน์ วิจิตรพุกยา
- 2.7 นายทฤษฎ์ เกษมมณีเลิศ
- 2.8 นายพีระพงษ์ สวรรค์ลิจิต
- 2.9 นายฐิติวุฒิ ชอบสรายุ
- 2.10 นายทศพล สุรางค์พนา
- 2.11 นายสุวศิลป์ อินตะพันธ์
- 2.12 นายอัยยุบ วงศ์อิสลาม
- 2.13 นายณรงฤทธิ์ เชื้อขาวพุกยา
- 2.14 นางสาวสุพัตรา โขคนที
- 2.15 นางสาวพนทิพย์ วิจิตรพุกยา
- 2.16 นางสาวนภาพร เกียรติบุญสกุล
- 2.17 นางสาวภัทรพรรณ เณิมพรพิศาล
- 2.18 นางสาววันเพ็ญ กุญจนาทไพศาล

- 2.19 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร
- 2.20 เด็กชายจิระพงศ์ เลิศสายัณห์
- 2.21 เด็กชายจักรพงษ์ ฉายาสิงขร
- 2.22 เด็กชายธีรเทพ สวัสดิ์ฉัตรพงศ์
- 2.23 เด็กชายพัชรพงศ์ คำขุนโคตร
- 2.24 เด็กชายอนันต์ดี การมงคลกวิน
- 2.25 เด็กชายอภิสิทธิ์ วิจิตรพุกษา
- 2.26 เด็กชายวีระพล สรณนันทวิริยะกุล
- 2.27 เด็กชายศิวกร ธาราลิขิต
- 2.28 เด็กชายไพบุลย์ ฤกษ์พรพันธุ์พงษ์
- 2.29 เด็กหญิงอรพณ การมงคลกวิน
- 2.30 เด็กหญิงกัทธิดา เจริญผลอำไพ
- 2.31 เด็กหญิงเจรีรัตน์ ชอบสรณ

3. วิทยากรผู้ให้ความรู้

- 3.1 นายสุวิทย์ อินตะพันธ์
- 3.2 นายทศพล สุรางค์พนา

4. ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณโครงการ

- นายชยุตม์ มณีนำโชค

**รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาด
ภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง**

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นายสุรนนท์ คำเกิงกานนท์	ประธานโครงการ
1.2 นางสาวกรรณิการ์ ชำรงศักดิ์โสภณ	คณะกรรมการ
1.3 นายสุชาติ ฐานะเชิดชู	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นางจำปา ถวัลย์ชลาสัย
- 2.2 นางเนาวรัตน์ โชตตุสรพร
- 2.3 นางดวงมณี คำเกิงกานนท์
- 2.4 นายสามารถ กนกขลาสัย
- 2.5 นางหน่อหลู่พจ เกรียงไกรทวีสุข
- 2.6 นางยุพดี ฌาณสมาริกุล
- 2.7 นางรจนา มณีกังวาล
- 2.8 นายลัทธิ มณีกังวาล
- 2.9 นายอินนุ ชื่อสัตย์สุจริต
- 2.10 นายวีรภัทร ขจรเกียรติยติคุณุญ
- 2.11 นางลัดดาพร กุ้เกียรติมงคล
- 2.12 นางจันทร์พร มณีกังวาล
- 2.13 นางเหล่าโย คำเกิงสิงขร
- 2.14 นางสาวศุภลักษณ์ ดวงคงสมบูรณ์
- 2.15 นางหน่อบุเฑา ธรรมมวตสายชล
- 2.16 เด็กหญิงจิรณัฐ ดิลกกันทร
- 2.17 เด็กชายเจริญ เคารพปรัชญา
- 2.18 เด็กชายคมสันต์ ภูญชรกุลจิต
- 2.19 เด็กหญิงพรทิพย์ จารุจิตกุล

2.20 เด็กหญิงสุรารัตน์ เชิดชูสวรรค์

2.21 เด็กชายธนายุทธ์ วิจิตรพุกษา

2.22 เด็กชายพีรพัฒน์ เชิดชูสวรรค์

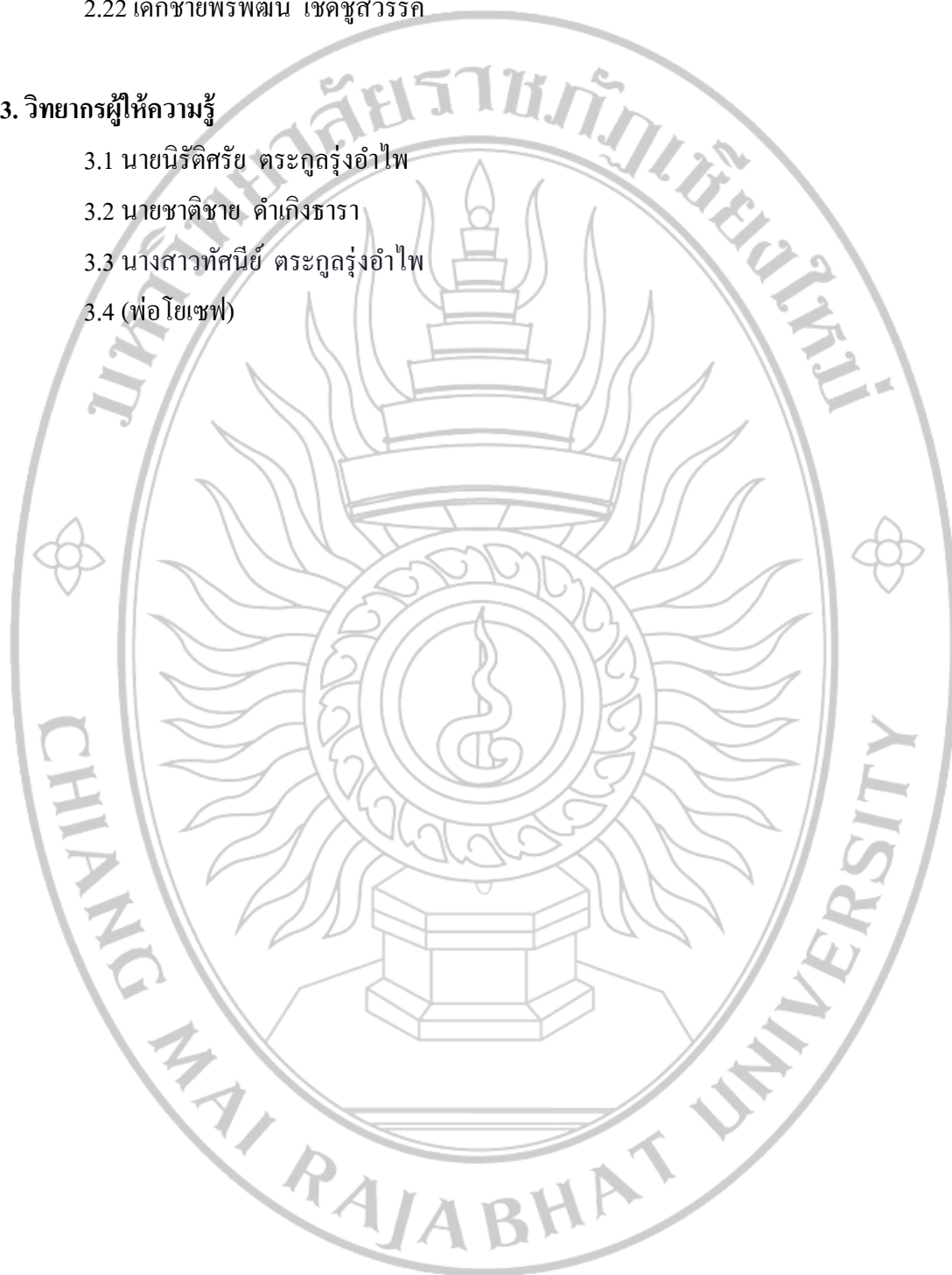
3. วิทยากรผู้ให้ความรู้

3.1 นายนิติศรัย ตระกูลรุ่งอำไพ

3.2 นายชาติชาย คำเกียรรา

3.3 นางสาวทัศนีย์ ตระกูลรุ่งอำไพ

3.4 (พ่อโยเซฟ)

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพ
เบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างเหมาะสม

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร	ประธานโครงการ
1.2 นายสัวะ เทิดทูนบุพการี	คณะกรรมการ
1.3 นายขำเก จตุรพรศิริกุล	คณะกรรมการ
1.4 นายกิติ ศรีจรัสพร	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นายเฉลิมชัย ศรีจรัสพร
- 2.2 นางสาวแสงเดือน เกษมมณีเลิศ
- 2.3 นางสาวภัทริยา ชาลิตรุ่งเรือง
- 2.4 นายสยาม ศรีจรัสพร
- 2.5 นายอนวัช ไชคนที
- 2.6 นางหน่อคะนือ ชาลิตรุ่งเรือง
- 2.7 นางหน่อตาจุ ศรีจรัสพร
- 2.8 นางเปลือโพ เกษมมณีเลิศ
- 2.9 นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร
- 2.10 นางสาวศิริพร ศรีจรัสพร
- 2.11 นางหน่อแม่แอะ ศรีจรัสพร
- 2.12 นายไทรชา ทินกรโสภณ
- 2.13 นางหน่อเกลอะเหลอะ ทวีชัยรัตน์
- 2.14 นางหน่อลู่พอ ทวีชัยรัตน์
- 2.15 นางสาวสุพัตรา ไชคนที
- 2.16 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร
- 2.17 เด็กหญิงรติมา ทินกรโสภณ

- 2.18 เด็กหญิงชไมพร คิลกัณฑ์
- 2.19 เด็กหญิงดารารพร กนกสกุณา
- 2.20 เด็กหญิงอรนุช ขยันกิจไพศาล
- 2.21 เด็กหญิงศุภสุดา มณีน้าโชค
- 2.22 เด็กหญิงพิพพ์นารา สวรรค์ลิจิต
- 2.23 เด็กชายทินภัทร ชมพูนุทพนา
- 2.24 นายชินพงษ์ มโนใจธรรม
- 2.25 นางสาวนันทวลย์ ผดุงเกษตร
- 2.26 นางสาวธนาพร เกษมมณีเลิศ

3. วิทยากรผู้ให้ความรู้

- 3.1 นายบุญสม พงศ์ไพโรจน์
- 3.2 นายชลิต นันทบริสุทธิ์

4. ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณโครงการ

- 4.1 นายชลิต นันทบริสุทธิ์
- 4.2 เงินกองทุนชุมชนหมู่บ้านหนองม่วง

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี
เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์
และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นายระวี พิทักษ์ชลตาน	ประธานโครงการ
1.2 นายอภิสิทธิ์ คำพร	คณะกรรมการ
1.3 นางสาวสุดาภรณ์ งามรัตน์อำไพ	คณะกรรมการ
1.4 นายอิทธิเดช โชคชัยกุสุมา	คณะกรรมการ
1.5 นายวีรวงศ์ ฤกษ์พรพันธุ์พงษ์	คณะกรรมการ
1.6 นายไชยา บีโซ่	ที่ปรึกษาโครงการ
1.7 นายสุรชัย เกษมเทศ	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นายพิทักษ์ชัย วิจิตรพุกษา
- 2.2 นางสาวแสงเดือน เกษมมณีเลิศ
- 2.3 นางสาวภัทริยา ชาลิตรุ่งเรือง
- 2.4 นายทฤษฎ์ เกษมมณีเลิศ
- 2.5 นายเจมภพ เจริญจิตนิรันดร์
- 2.6 นางสาวกาญจนา ดิลกพงษ์ธร
- 2.7 นางสาวมารีสา เกษมलगมมงคล
- 2.8 นายกิตติรัช สมบัติพนา
- 2.9 นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร
- 2.10 นางสาวศิริพร ศรีจรัสพร
- 2.11 นายเกียรติศักดิ์ ฉายาสังขร
- 2.12 นายทนต์เกียรติ วิจิตรพุกษา
- 2.13 นายสิยพงษ์ โชติการุญกร

- 2.14 นายวิสิทธิ์ วิจิตรพุกษา
- 2.15 นางสาวฝนทิพย์ วิจิตรพุกษา
- 2.16 นางสาวสุพัตรา โชนทนี
- 2.17 นางสาวภัทรพรรณ เฉลิมพรพิศาล
- 2.18 นางสาววันเพ็ญ กุญจนาทไพศาล
- 2.19 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร
- 2.20 นายพะบุล กิตติวิลาวัณย์
- 2.21 เด็กชายอภิสิทธิ์ วิจิตรพุกษา
- 2.22 เด็กชายฤทธิเดช ปฐมสกุลไพร
- 2.23 เด็กชายสิปกร โชติการุญกร
- 2.24 เด็กหญิงเจรีรัตน์ ชอบสรานู
- 2.25 เด็กชายวีรพัฒน์ สมบัติพนา
- 2.26 เด็กชายเมทธิชัย เกียรติบุญสกุล
- 2.27 เด็กชายชัชชนันท์ บีใจ

3. วิทยาการผู้ให้ความรู้

- 3.1 นางสาววลัยพร โกศัย
- 3.2 นายบุญเยี่ยม นันตะภูมิ

4. ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณโครงการ

โรงเรียนบ้านแม่จืด

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การอบรมการทำบัญชีครัวเรือน

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติ	ประธานโครงการ
1.2 นายสมเกียรติ ดำรงกิจเจริญ	คณะกรรมการ
1.3 นายวาป เต็มอรุณรุ่ง	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นางดวงมณี คำเกิงกานน
- 2.2 นางชินี กองแก้วสีงาม
- 2.3 นางจำปา ถวัลย์ชลาลัย
- 2.4 นายสามารถ กนกขลาสัย
- 2.5 นางหน่อหลู่พจ เกรียงไกรทวีสุข
- 2.6 นางยุพดี วัฒนสมาริกุล
- 2.7 นางรจนา มณีกังวาล
- 2.8 นายลัทธิ มณีกังวาล
- 2.9 นายอินุ ชื้อสัตย์สุจริต
- 2.10 นายวีรภัทร ขจรเกียรติยติคุณโย
- 2.11 นางลัดดาพร กู้เกียรติมงคล
- 2.12 นางจันทร์พร มณีกังวาล
- 2.13 นางหล้าโย คำเกิงสิงขร
- 2.14 นางสาวศุภลักษณ์ ดวงคงสมบูรณ์
- 2.15 นางหน่อบุเฑาะฐ ธรรมมวตสายชล
- 2.16 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร
- 2.17 เด็กชายเจริญ เคารพปรีชา
- 2.18 เด็กชายคมสันต์ กุญชรกุลชลจิต
- 2.19 นางสาวกรรณิการ์ ชำรงศักดิ์โสภณ

3. วิทยาการผู้ให้ความรู้

3.1 นายนิรติศรัย ตระกูลรุ่งอำไพ

3.2 นายบรรเจ็ด สังกิจ

3.3 นางสาวศิริลักษณ์ ตระกูลแก้ว

ประเด็น	คำถามหลัก	คำถามรอง	เชิงลึก
ด้านสุขภาพ	1.คนในชุมชนของท่าน มีสุขภาพเป็นอย่างไร มีการเจ็บไข้ได้ป่วยบ้างไหม 2. สภาพแวดล้อมในชุมชนของท่านมีความสะอาด เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตหรือไม่ อย่างไร	1. อาหารที่คนในชุมชนของท่านนิยมนทานอาหารประเภทไหน และรับประทานอะไรบ้าง มีวิธีการประกอบอาหารอย่างไร 2. น้ำที่ใช้ในการอุปโภค-บริโภคในชุมชนของท่านมาจากแหล่งน้ำใด และได้มาด้วยวิธีการใด 3. การแต่งกายของคนในชุมชนของท่าน แต่ละฤดูกาลเป็นอย่างไร 4. การสร้างบ้านของคนในชุมชนของท่าน เป็นแบบไหน มีความเหมาะสมต่อการพักผ่อนหรือไม่ ลักษณะห้องน้ำ,ห้องครัวเป็นอย่างไร 5. คนในชุมชนของท่านมีวิธีการรักษาสุขภาพให้แข็งแรงอย่างไร 6. คนในชุมชนของท่านมักจะมีอาการเจ็บป่วยด้วยโรคใดบ้าง	1. คนในชุมชนของท่านมีความวิตกกังวลบ้างหรือไม่ เรื่องอะไร 2. ท่านคิดว่าควรพัฒนาสุขภาพและความเป็นอยู่ของชุมชนของท่านอย่างไร ด้านไหนบ้าง

ประเด็น	คำถามหลัก	คำถามรอง	เชิงลึก
ด้านการใช้เทคโนโลยี	1. ในชุมชนของท่าน มีการใช้เทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต กันอย่างแพร่หลายหรือไม่อย่างไร	1. ในชุมชนของท่านได้นำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาช่วยในการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง 2. ท่านคิดว่าการเข้ามาของเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมหรือไม่อย่างไรบ้าง 3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน	1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้เทคโนโลยีให้ แก่คนในชุมชนของท่าน 2. ในส่วนของการใช้เทคโนโลยี ควรให้ความรู้เรื่องใดบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น 3. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีในการหารายได้เสริมหรือไม่ อย่างไร

ประเด็น	คำถามหลัก	คำถามรอง	เชิงลึก
ด้านการพึ่งพาตนเอง	1. ในชุมชนของท่านมีการประกอบอาชีพอะไรบ้าง 2. ชุมชนของท่านได้มีการน้อมนำศาสตร์ของพระราชาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันบ้างหรือไม่ อย่างไร	1. ท่านคิดว่ารายได้จากการประกอบอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น ของคนในชุมชนเพียงพอต่อการดำรงชีวิตหรือไม่ อย่างไร 2. ชุมชนของท่านมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าหรือไม่ อย่างไร 3. ชุมชนของท่านมีการทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่ อย่างไร 4. ชุมชนของท่านได้มีการน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตหรือไม่ อย่างไร 5. ชุมชนของท่านได้มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนหารายได้เสริมหรือไม่ อย่างไร	1. ท่านคิดว่าการทำให้ชุมชนของท่านสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ควรพัฒนาเรื่องใดบ้าง 2. ท่านคิดว่าการทำให้ชุมชนของท่านสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ควรพัฒนาอย่างไร 3. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน 4. ท่านคิดว่าควรมีโครงการอะไรบ้างที่จะช่วยให้คนในชุมชนมีรายได้อื่นนอกเหนือจากการประกอบอาชีพในปัจจุบัน

ประเด็น	คำถามหลัก	คำถามรอง	เชิงลึก
การสร้างภาวะผู้นำ	1. เยาวชนในชุมชนของท่านมีความสามารถพิเศษเรื่องใดบ้าง 2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ถ้าให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชนของท่าน 3. ท่านคิดว่าคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสมของเยาวชนในชุมชนของท่านควรเป็นอย่างไร	1. ท่านคิดว่าเยาวชนของชุมชนของท่านจะมีบทบาทอย่างไรในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. ที่ผ่านมามีการพัฒนาเยาวชนเรื่องใดบ้างที่ทำให้เยาวชนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 3. ท่านคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนในชุมชน จะทำให้เยาวชนมีส่วนในการพัฒนาชุมชนของตนอย่างมั่นคงและยั่งยืนได้อย่างไร	1. ท่านอยากให้เยาวชนช่วยพัฒนาชุมชนของท่านเรื่องใดบ้าง 2. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมหรือไม่ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนของท่าน

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย

ชื่อเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น (ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง กำนันตำบลแม่นาจาง คนเฒ่าคนแก่ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ปราชญ์ท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่วิจัย) เพื่อการวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สื่อประกอบการสัมภาษณ์ อุปกรณ์บันทึกเสียง, สมุดจดบันทึก
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในคำถาม 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นด้านสุขภาพ ประเด็นด้านการใช้เทคโนโลยี และประเด็นด้านการพึ่งพาตนเองและคำถามที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนปกาเกอะญอ

ขั้นตอนการใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์

1. ผู้วิจัยส่งประเด็นการสัมภาษณ์ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเตรียมคำตอบตามคำถามการสัมภาษณ์
2. เมื่อถึงวันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแนะนำตัวก่อน แล้วจึงอธิบายขั้นตอนการสัมภาษณ์ ความจำเป็นและประโยชน์ที่จะได้รับการสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง พร้อมกับการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ตามข้อคำถามการสัมภาษณ์
4. หลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะถอดเทปสัมภาษณ์ แบบคำต่อคำโดยหากมีการพูดคุยเป็นภาษาปกาเกอะญอ จะมีการแปลความหมายโดยผู้ช่วยผู้วิจัยที่สามารถแปลความหมายจากการสื่อสารด้วยภาษาปกาเกอะญอมาเป็นภาษาไทยได้เป็นอย่างดี
5. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ผลและสรุปเพื่อเป็นแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไป

คำถามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้ข้อมูล.....ชื่อปกากะญอ.....
 อาชีพ บทบาทหน้าที่ในชุมชน.....
 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....วันที่สัมภาษณ์.....
 เวลา

แบบสอบถามความพึงพอใจ

โครงการ การสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- ☐ วิทยากร ☐ ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ☐ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
☐ เยาวชน ☐ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
☐ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- ☐ ชาย ☐ หญิง

3. อายุ

- ☐ ต่ำกว่า 18 ปี ☐ 18 - 25 ปี ☐ 26 - 40 ปี ☐ 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- ☐ น้อยกว่า 20 ปี ☐ 20 - 40 ปี ☐ 41 ปีขึ้นไป

**ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ การสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการ
บริโภคภายในชุมชน**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำโครงการและประโยชน์ของระบบกรองน้ำสะอาด					
2. ความรวดเร็วในการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด					
3. การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเรื่อง การสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด					
4. ความสะอาด ความปลอดภัยในการใช้งานระบบกรองน้ำสะอาด					
5. ชุมชนสามารถใช้งานระบบกรองน้ำสะอาดได้อย่างสะดวก					
6. ระบบกรองน้ำสะอาดความแข็งแรง คงทน มีคุณภาพ					
7. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน					
8. สามารถเป็นแบบอย่างสำหรับการสร้างระบบกรองน้ำสะอาดครั้งต่อไป					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามความพึงพอใจ

โครงการ ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
() เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
() ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ					
2. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ					
3. การชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนออกเดินทาง					
4. ความสะดวก ปลอดภัย ของรถโดยสารที่ใช้ในการเดินทาง					
5. ความเหมาะสมอาหารว่างและอาหารกลางวัน					
6. ความเหมาะสมของสถานที่ในการศึกษาดูงาน					
7. ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน					
8. การนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ภายในชุมชน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงาน
โครงการ “การทำอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและบริเวณใกล้เคียง”

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลเกี่ยวกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
 () เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
 () ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ					
2. การใช้เวลาในดำเนินโครงการ					
3. ความเหมาะสมของสื่อประกอบการอบรม					
4. วิทยากรมีความรู้ความสามารถ ให้ความรู้ที่เหมาะสม					
5. ความเหมาะสมของสถานที่อบรม					
6. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสอบถาม การตอบคำถามตรงประเด็น					
7. การนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ภายในชุมชน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามความพึงพอใจ

ต่อโครงการ การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน
และวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
() เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
() ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ					
2. การใช้เวลาในการอบรม					
3. ความเหมาะสมของสื่อประกอบการอบรม					
4. วิทยากรมีความรู้ความสามารถ ให้ความรู้ที่เหมาะสม					
5. ความเหมาะสมของสถานที่อบรม					
6. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสอบถาม การตอบคำถามตรงประเด็น					
7. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม

ความพึงพอใจของชุมชนต่อการดำเนินโครงการรักษาความสะอาดจุดกำจัดขยะ
และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
() เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
() ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของชุมชนต่อการดำเนินโครงการรักษาความสะอาดจุดกำจัดขยะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1	การประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการในครั้งนี้					
2	การทำหน้าที่และความร่วมมือของคนในชุมชนในการดำเนินโครงการ					
3	ความเหมาะสมของจุดกำจัดขยะที่ถูกสุขลักษณะภายในหมู่บ้าน					
4	ความเหมาะสมด้านระยะเวลาการดำเนินโครงการ					
5	ได้รับความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
6	ความพึงพอใจของการดำเนินโครงการในครั้งนี้					
7	ต้องการให้มีการดำเนินโครงการนี้ต่อไป					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามความพึงพอใจ

การอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้
อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
() เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
() ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1	เนื้อหาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับชุมชน					
2	ความเหมาะสมของรูปแบบและวิธีการฝึกอบรม					
3	ความสามารถในการถ่ายทอด/สื่อสาร/ให้ความเข้าใจ					
4	ความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม					
5	สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจได้					
6	การตอบคำถามของวิทยากรตรงตามประเด็นและชัดเจน					
7	ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงาน
โครงการ “อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน”

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลเกี่ยวกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
 () เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
 () ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ

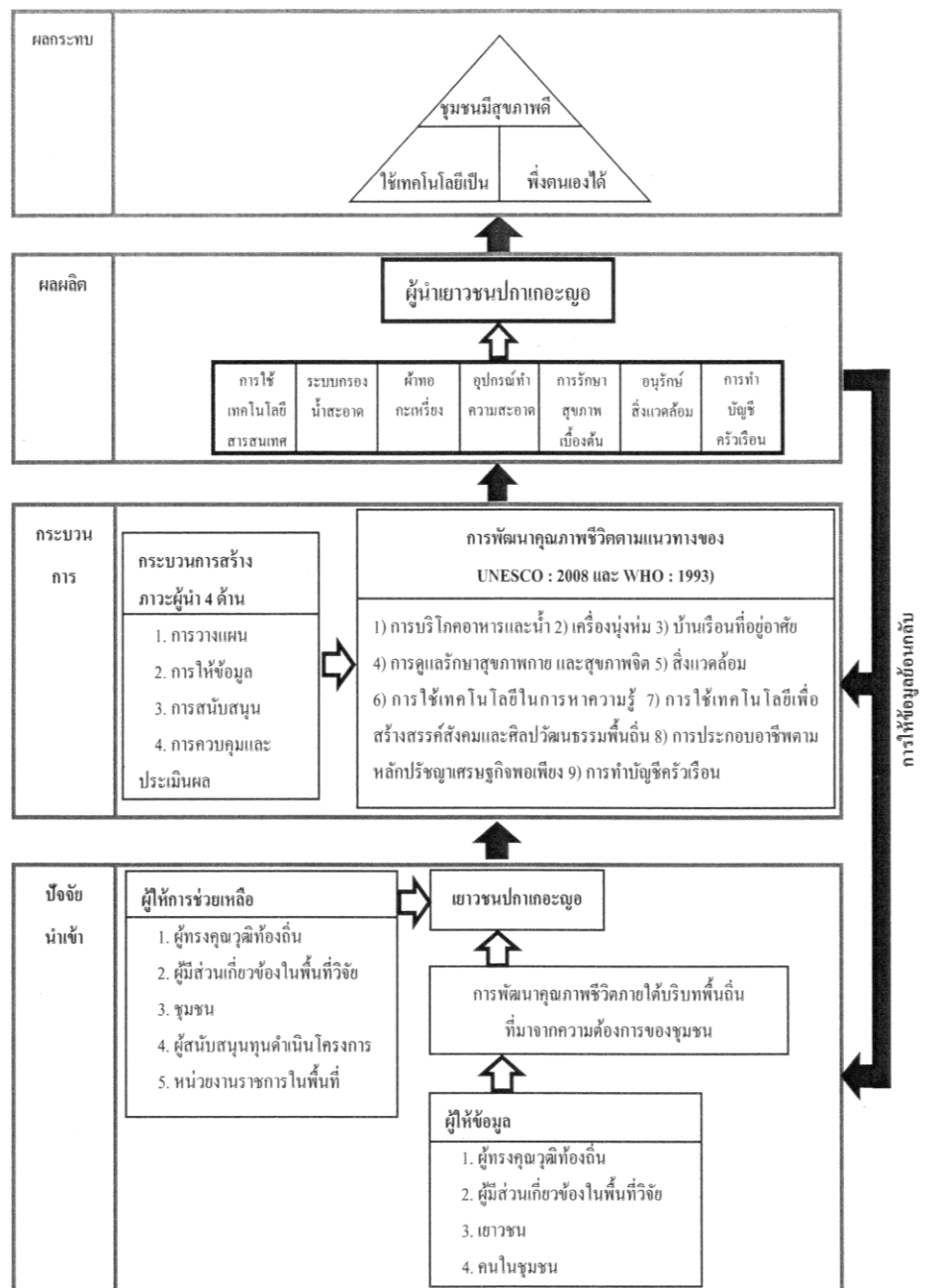
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
1. เนื้อหาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับชุมชน					
2. ความเหมาะสมของรูปแบบและวิธีการฝึกอบรม					
3. ความสามารถในการถ่ายทอด/สื่อสาร/ให้ความเข้าใจ					
4. ความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม					
5. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจได้					
6. การตอบคำถามของวิทยากรตรงตามประเด็นและชัดเจน					
7. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น
ของตำบลแม่มาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
Pga K' Nyau Youth Leadership Model : Pga K' Nyau YL Model

สามารถอธิบายรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากความต้องการของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย แล้วจึงนำมาสังเคราะห์ประเด็นของสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอภาพรวมผลที่ได้จากการศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่ได้จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย คนในชุมชน และเยาวชนปกาเกอะญอ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มานำเสนอในเวทีเสวนา เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นภาพรวมของสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา แล้วจึงร่วมกันลงมติเพื่อเลือกประเด็นที่จะนำมาจัดทำเป็นโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีบทบาทมากที่สุด โดยมีผู้ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน คอยรับฟังความเห็น แนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ดังเช่น ทฤษฎีนิเวศนิเวศ (Ecological framework) ของยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Urie Bronfenbrenner, อ้างถึงในสมเกตุ อุทธโยธา, 2556 : 69-74) ที่มีความเชื่อว่า “เยาวชนต้องมีสิ่งที่จะช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในสังคมได้ เริ่มตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรอบข้าง วัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา” ในการดำเนินโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลภายในชุมชนเดียวกันกับเยาวชน คอยเป็นผู้ที่ ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน กระจายข่าวสาร และร่วมควบคุมการดำเนินโครงการ ประสบความสำเร็จตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้

2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย มีหน้าที่ ให้การสนับสนุนในเรื่องของ วิทยากร ท้องถิ่น การให้ความรู้ ช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา แนะนำแหล่งทุนสนับสนุนงบประมาณ และวิธีการประสานงานขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณ เพื่อดำเนินโครงการ

3) ชุมชน มีหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของเยาวชน กระจายข่าวสารให้ความรู้ตามความเหมาะสม รวมทั้งแนะนำวิทยากรท้องถิ่น หรือปราชญ์ชุมชน ให้แก่เยาวชน เพื่อให้ เยาวชนสามารถดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น จนสำเร็จ

4) ผู้สนับสนุนทุนดำเนินโครงการ มีหน้าที่ รับฟังความต้องการของเยาวชน แสดงความคิดเห็นให้ข้อคิดในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ต้องใช้งบประมาณ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้การดำเนินโครงการมีความเหมาะสมที่สุด และให้คำอธิบายในการใช้งบประมาณดำเนินโครงการอย่างมีเหตุผล ตามกระบวนการที่เยาวชนได้วางแผนไว้

5) หน่วยงานราชการในพื้นที่ มีหน้าที่ ให้การสนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ให้เยาวชนดำเนินโครงการ โดยการให้คำแนะนำ จัดหาวิทยากรและให้ใช้สถานที่ดำเนินโครงการตามความเหมาะสม

กระบวนการ

ขั้นตอนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่่นาง อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีขอบเขตเนื้อหาจำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยใช้กระบวนการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนปกากะญอ ให้มีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ดังนี้

1.1) ด้านการวางแผน ประกอบด้วย

1.1.1) ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นเพื่อเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาโครงการ การเขียนโครงการ และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เยาวชนปกากะญอมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบ ตลอดจน แนะนำหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน

1.1.2) เยาวชนร่วมกันวางแผนเขียนโครงการตามเรื่องที่ตนเองได้รับมอบหมาย โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้ มีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาโครงการเพื่อให้มีความเหมาะสม สมบูรณ์มากที่สุด

1.2) ด้านการให้ข้อมูล เมื่อเยาวชนได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นที่เลี้ยงให้แก่เยาวชนในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน และให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น

1.3) ด้านการสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นที่เลี้ยงในการส่งเสริม ทำให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการเพื่อ

พัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ซึ่งในการดำเนินโครงการ บางโครงการมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณ

1.4) ด้านการควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นผู้เกี่ยวข้องและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

1.4.1) เยาวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการในโครงการเพื่อกำหนดผลที่คาดหวัง ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดขึ้น

1.4.2) เยาวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ให้สำเร็จคล่องตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

1.4.3) ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากรท้องถิ่น ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการร่วมกัน ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการ ว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไป ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เยาวชนที่ผ่านกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ยังสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไปได้

2) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ร่วมกันเลือกเรื่องที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับแนวทางของ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO : 2008 และ องค์การอนามัยโลก (WHO : 1993) ด้านคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) การบริโภคอาหารและน้ำ 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 4) การดูแลสุขภาพสภาพกาย และสุขภาพจิต 5) สิ่งแวดล้อม 6) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 8) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 9) การทำบัญชีครัวเรือน

ผลผลิต

1. เยาวชนปกาเกาะญอได้ดำเนิน โครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น จนสำเร็จทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่

1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน

2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์
ผ้าทอกะเหรี่ยง

3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและ
พื้นที่ใกล้เคียง

4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น
โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของชุมชน

6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี
ของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์
อย่างสร้างสรรค์

7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์
และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โณม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, 4)
และ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โณม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, 4) ประกอบด้วย
1) การบริโภคอาหารและน้ำ 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย
และสุขภาพจิต 5) สิ่งแวดล้อม 6) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อ
สร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 8) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง 9) การทำบัญชีครัวเรือน

2. ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจะได้ผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่่นาง อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีความสามารถ
4 ด้านหลัก ประกอบด้วย

1) การวางแผน เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง
การเสียสละ การมีจิตสาธารณะ ได้รับการพัฒนาตนเอง และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลัง
ดำเนินการ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนมีความเต็มใจเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การพัฒนาโครงการ ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ในเรื่องของ ประโยชน์ของโครงการ
ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของ
โครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียด
องค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ นอกจากนี้ เยาวชนยังสามารถ

เขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเยาวชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์

2) การให้ข้อมูล เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือตามที่เยาวชนดำเนินการ การทำให้ผู้อื่นจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ การทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้พบว่า การที่เยาวชนได้ให้ความรู้แก่คนในชุมชนหรือผู้สนใจในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ซึ่งเยาวชนได้ฝึกทักษะในการพูด เพื่อโน้มน้าวผู้อื่นให้สนใจเข้าร่วมโครงการที่เยาวชนได้เขียนไว้ในขั้นตอนการวางแผน การอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3) การสนับสนุน เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การพูดเพื่อจูงใจ และการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้พบว่า การที่เยาวชนได้เข้าพบผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการที่เยาวชนได้วางแผน ให้สำเร็จ ซึ่งทำให้เยาวชนรู้จักมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มีวิธีการพูดที่สุภาพ ใช้คำที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะและมีความนอบน้อมถ่อมตน รู้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานให้สำเร็จตามแผนโครงการ

4) การควบคุมและประเมินผล เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้พบว่า การที่เยาวชนสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการ และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ทำให้เยาวชน สามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งยังทำให้

เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล อธิบายข้อสงสัย หรือปัญหาที่เกิดขึ้น
จริงระหว่างดำเนินโครงการได้

การให้ข้อมูลย้อนกลับ

เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในทฤษฎีระบบ (วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546, 62-63) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและทำให้ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้ผลลัพธ์ของงานที่ทำออกมาเป็นที่พึงพอใจ ของทุกฝ่าย การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง การพบปะ พูดคุย ร่วมแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กันหลังจากดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ที่ดำเนินการ โดยเยาวชนจนสำเร็จ โดยมีเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ชุมชน รวมทั้งผู้สนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ร่วมกันพิจารณาหาจุดบกพร่องหรือจุดที่ควรพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการปรับปรุง พัฒนาระบบการดำเนินงาน ของกระบวนการสร้าง ภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ผลกระทบ

โครงการที่เยาวชนได้ดำเนินการจนสำเร็จยังสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีความรู้ ทักษะ มีจริยธรรมทัศนคติที่ดี มีทักษะในการแก้ปัญหา เฉพาะหน้าและสามารถพัฒนาตนเอง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีวัฒนธรรมที่ดีงาม สามารถ พัฒนาอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนให้ทันสมัย สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีความพอเพียงบนพื้นฐานหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ และเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยในครั้งนี้ คือ การพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนที่มีสุขภาพดี มีความรู้ในเรื่องของการบริโภคอาหารและน้ำอย่าง ถูกสุขอนามัย สามารถให้การรักษาผู้มีอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้น เป็นชุมชนที่รักษาสุขภาพ พลานามัยให้แข็งแรงอยู่เสมอ มีความสามัคคี และร่วมมือกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของบริเวณบ้าน

และชุมชนให้มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ น่ายุ่อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับ ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของปิยะนุช เงินชูศรี (2561) ที่กล่าวว่า ทักษะและความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) โดยการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย

- 1.1 ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์
- 1.2 ทักษะการมีความคิดสร้างสรรค์ การเป็นนักประดิษฐ์
- 1.3 ทักษะการคิดแบบมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ แผนงาน
- 1.4 ทักษะความรอบรู้ หยั่งรู้ ความเข้าใจ และประเมินสถานการณ์
- 1.5 ทักษะการแสวงหาความรู้ เรียนรู้จากสิ่งใหม่

2. การบริหารจัดการ (Organizing) โดยการจัดเตรียมคน งาน และทรัพยากรอื่น ๆ

- 2.1 ทักษะการมีส่วนร่วม
- 2.2 ทักษะการบริหารจัดการ
- 2.3 ทักษะการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม
- 2.4 ทักษะการบริหารความขัดแย้ง
- 2.5 ทักษะการเรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรม
- 2.6 การจัดการความก้าวหน้าทางอาชีพ

3. การสั่งการ (Leading) โดยการกระตุ้นการทำงาน สร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานโดยการปรับใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์

- 3.1 ทักษะการสื่อสารที่ดี
- 3.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม
- 3.3 ทักษะการเป็นผู้อำนวยความสะดวก
- 3.4 ทักษะการสอนงาน เป็นผู้ให้ที่ดี
- 3.5 ทักษะการสร้างคุณค่าในตัวเอง
- 3.6 ทักษะการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน
- 3.7 ทักษะความมุ่งมั่น กล้าหาญ
- 3.8 ทักษะการสร้างแรงจูงใจ
- 3.9 ทักษะความกระตือรือร้น

4. การควบคุม (Controlling) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่ได้วางแผนเอาไว้
ในขั้นต้น

4.1 ทักษะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การควบคุมการทำงาน

4.2 ทักษะการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา

4.3 ทักษะความเข้าใจ และการเป็นผู้ฟังที่ดี มีเหตุผล

4.4 มีความยืดหยุ่น ปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อความสำเร็จ

ทั้งนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับ
สถานการณ์และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
เป็นทักษะจำเป็นที่ผู้นำควรมี สามารถเชื่อมโยง บูรณาการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้การ
ดำเนินงานต่าง ๆ เกิดความราบรื่น มีความเข้าใจไปทิศทางเดียวกันทั้งระบบ บรรลุเป้าหมายร่วมกัน
อย่างมีประสิทธิภาพ

แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกเกะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ว่าที่ร้อยตรีธนากร โกศัย

นักศึกษาสาขาวิชา ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

โทร. 080-6858505

คำชี้แจง

1. การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน ปกาเกอญอ เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอญอ รวมถึงเพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. แบบประเมินคุณภาพรูปแบบฉบับนี้ อยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาเครื่องมือ เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. แบบประเมินคุณภาพรูปแบบฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อพิจารณาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ความครอบคลุมของเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แบบประเมินคุณภาพรูปแบบและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปปรับปรุงแบบประเมินให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. ขอความกรุณาผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาด้วยการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามในระบบ IOC โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ตามระดับความคิดเห็นของท่าน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

4.1 ให้ 1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

4.2 ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

4.3 ให้ -1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

5. ผู้วิจัยขอความกรุณาผู้เชี่ยวชาญ ให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการเขียนข้อเสนอแนะไว้ท้ายข้อคำถามนั้น ๆ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

ว่าที่ร้อยตรีธนากร โกศัย

นักศึกษาสาขาวิชา ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

แบบประเมินเพื่อประเมินคุณภาพ รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รายการ	สอดคล้อง +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่ สอดคล้อง -1	ข้อ เสนอแนะ
รูปแบบและการอธิบายรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ				
1. บัณฑิตนำเข้า				
2. กระบวนการ				
3. ผลผลิต				
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับ				
5. ผลกระทบ				
6. Pga K' Nyau YL Model				
ความเหมาะสมของกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ				
การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ				
1. ด้านการวางแผน				
2. ด้านการให้ข้อมูล				
3. ด้านการสนับสนุน				
4. ด้านการควบคุมและประเมินผล				
การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น				
1. โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำ สะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายใน ชุมชน				
2. โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ กะเหรี่ยง				
3. โครงการการจัดทำอุปกรณ์ทำความสะอาด สะอาดภายในบริเวณบ้านและบริเวณ ใกล้เคียง				

(ต่อ)

รายการ	สอดคล้อง +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่ สอดคล้อง -1	ข้อ เสนอแนะ
4. โครงการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการ รักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่าง เหมาะสม				
5. โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน				
6. โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า ปกากะญอ และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่าง สร้างสรรค์				
7. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน				
ความเหมาะสมของเอกสารประกอบ				
1. สรุปโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำ สะอาดสำหรับการบริโภคภายใน ชุมชน				
2. สรุปโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ กะเหรี่ยง				
3. สรุปโครงการการจัดทำอุปกรณ์ทำความสะอาด ภายในบริเวณบ้านและบริเวณ ใกล้เคียง				

(ต่อ)

รายการ	สอดคล้อง +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่ สอดคล้อง -1	ข้อเสนอแนะ
4. สรุปโครงการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการ รักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่าง ถูกต้อง				
5. สรุปโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัด ขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ ชุมชน				
6. สรุปโครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า ปกากะญอ และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่าง สร้างสรรค์				
7. สรุปโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

.....

.....

.....

.....

.....

กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารประกอบ

.....

.....

.....

.....

.....

อื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....

**แบบตอบรับการเผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....ได้รับเอกสารการเผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ของว่าที่ร้อยตรีธนากร โกศัย นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตร ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชา ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ข้าพเจ้าได้ศึกษาและมีความเห็นว่ารูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับชุมชนต่อไป โดยมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. ลักษณะรูปแบบ ความเหมาะสมความน่าสนใจ
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ควรปรับปรุง
2. เนื้อหาในรูปแบบ เข้าใจได้ง่าย
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ควรปรับปรุง
3. รูปแบบมีประโยชน์ต่อผู้อ่าน
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ควรปรับปรุง
4. มีประโยชน์ต่อชุมชนอื่น ๆ ที่มีความสนใจในการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน
☐ ดีมาก ☐ ดี ☐ พอใช้ ☐ ควรปรับปรุง

ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่น

.....

ลงชื่อ

(.....)

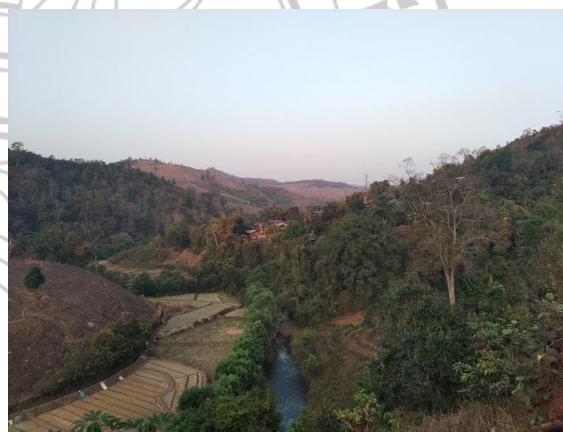
วันที่

ภาคผนวก ง

ภาพถ่าย

ติดต่อประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่
โดยการขออนุญาตลงพื้นที่วิจัยจากนายอำเภอแม่ลาน้อย นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร
และกำนันตำบลแม่นาจร

หมู่บ้านปกากะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภายในชุมชน หมู่บ้านปากเกาะของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สภาพการเดินทางเข้าพื้นที่เพื่อทำการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง

ผู้วิจัยเดินทางเข้าพื้นที่โดยใช้รถจักรยานยนต์

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในเบื้องต้นของผู้วิจัย โดยเข้าพบปะ เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน
และสร้างความสัมพันธ์

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน
โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน
โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน
โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การจัดเวทีเสวนาเพื่อร่วมกันเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน โดยใช้เทคนิค AIC

การจัดเวทีเสวนาเพื่อร่วมกันเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน โดยใช้เทคนิค AIC

เขาวนร่วมกันวางแผน และเขียนโครงการในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบ โดยมีวิทยากร
ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้ชาวบ้านสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการให้สำเร็จ

ผู้วิจัยเป็นที่เล็งและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการจนสำเร็จ

ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการจนสำเร็จ

ผู้วิจัยเป็นที่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการจนสำเร็จ

ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการจนสำเร็จ

ผู้วิจัยส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ

ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากร ผู้สนับสนุน
ทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมิน
ผลการดำเนินงานของโครงการ

ผู้วิจัยนำรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบท
พื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สร้างขึ้น ร่วมกับสรุปโครงการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ที่จัดทำโดยเยาวชนปกาเกอะญอ
เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสม

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย
จังหวัดแม่ฮ่องสอน

THE LEADERSHIP MODEL FOR PGA K'NYAU YOUTHS TO DEVELOP
THEIR QUALITY OF LIFE UNDER THE LOCAL CONTEXT IN
TAMBON MAE NA CHANG, MAE LA NOI DISTRICT,
MAE HONG SON PROVINCE

ธนาคาร โกตัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

พ.ศ. 2563

หัวข้อวิทยานิพนธ์ : รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัด
แม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัย : ธนากร โกศัย

สาขาวิชา : ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

: รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกตุ อุทโยธา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

: รองศาสตราจารย์ สัตโยภาส

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำเนา หมั่นแจ่ม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น และเพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน ปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เทคนิค Appreciation Influence Control (A-I-C) แบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และแบบประเมินร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอ แม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ควรประยุกต์ใช้ทฤษฎีการสร้าง ภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเกี่ยวกับ
 - 1.1) การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน 1.2) การส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยง ให้เป็นสินค้า OTOP 1.3) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ และความสะอาดในบริเวณบ้าน
 - 1.4) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกาเกอะญอและการใช้ยาสามัญประจำบ้าน อย่างถูกต้อง 1.5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนและความสะอาดของชุมชน 1.6) การหาข้อมูล

ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ 1.7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 1.8) การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหัตถาครองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและ 1.9) การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

2. กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1) การวางแผน เยาวชนได้ภาวะผู้นำในเรื่อง การเสียดละ ความสามัคคี มีจิตสาธารณะ ได้พัฒนาตนเอง รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลังดำเนินการ 2) การให้ข้อมูล เยาวชนได้ภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ตามที่เยาวชนดำเนินการด้วยความเต็มใจ 3) การสนับสนุน เยาวชนได้ภาวะผู้นำในเรื่องการพูด เพื่อจูงใจและการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการและ 4) การควบคุมและประเมินผล เยาวชนได้ภาวะผู้นำในเรื่อง ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นจนประสบผลสำเร็จ การหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นจนสำเร็จ จำนวน 7 โครงการ ประกอบด้วย 1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน 2) โครงการศึกษาดูงานเพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง 3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง 4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง 5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน 6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ และ 7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

3. ผลการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยนำเข้า 2) กระบวนการ 3) ผลผลิต 4) การให้ข้อมูลย้อนกลับและ 5) ผลกระทบ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.91) แล้วจึงเผยแพร่รูปแบบไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกาเกอะญอ จำนวน 6 หน่วยงาน ได้แก่ 1) เครือข่ายสื่อชนเผ่าพื้นเมือง 2) มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม 3) สมาคมปกาเกอะญอเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ 5) สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 6) เครือข่ายสตรีชนเผ่าแห่งประเทศไทย

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ปกาเกอะญอ, คุณภาพชีวิต

The Title : The Leadership Model for Pga K'nyau Youths to Develop their Quality of Life under the Local Context in Tambon Mae Na Chang, Mae La Noi District, Mae Hong Son Province.

The Author : Thanakarn Kosai

Program : Educational Leadership and Human Resource Development

Thesis Advisors

: Associate Professor Dr. Somkate Utthayotha	Chairperson
: Associate Professor Sanit Sattayopat	Member
: Assistant Professor Dr. Samnao Muenjaem	Member

ABSTRACT

The objectives of this participatory action research were to investigate a guideline for creating leadership among Pga K'nyau youths to improve their quality of life under their local context and to construct a leadership model for the youths at Tambon Mae Na Chang in Mae La Noi district, Mae Hong Son province. The sample group consisted of 30 Pga K'nyau youths in the study area. The research instruments were composed of an in-depth interview, an Appreciation Influence Control technique, a performance appraisal of the life quality development project, and the leadership model assessment. The Content Analysis was implemented to analyze the qualitative data and the quantitative data were analyzed for mean and standard deviation. The research results are summarized as follows.

1. For the leadership creation guideline, it should be based on an action-oriented leadership theory for improving the quality of life, regarding clean water for household and community consumption; promotion of the ethnic woven textiles as an OTOP product; hygienic waste disposal and household cleanliness; primary healthcare by using the ethnic wisdom and household medicine; community environmental conservation and cleanliness; a constructive

search for useful information; technological exploitation for creative society and local culture; improvement of weaving skills and marketing; and knowledge on household bookkeeping.

2. The leadership creation process enabled the participants to obtain knowledge from action-oriented experiences the most. It also equipped them with the following four aspects of leadership. Firstly, planning: this leadership was related to dedication, unity, public mind, self-development, role recognition, and knowledge on what they were doing. Secondly, information provision: this leadership was the use of the art of speaking to bring about collaboration by means of voluntary and group processes. Thirdly, support: this leadership was persuasive speech and coordination with project supporters. Finally, supervision and assessment: this leadership was an ability to interact and collaborate with others successfully. There were seven successful projects to solve problems in an attempt to improve the quality of life under the local context. The projects comprised a construction of a water filter system to get clean water for community consumption, an academic excursion for cultural conservation and Karen textile product development, a construction of cleaning devices, community knowledge provision on primary healthcare by applying local wisdom and household medicine, waste disposal improvement and community environmental conservation, technology for their ethnic cultural conservation and constructive technological exploitation for useful information search, and a workshop on household bookkeeping.

3. The results of the construction of the leadership model revealed that it was composed of five components: input, process, outcome, feedback, and impact. The assessment results on the propriety of the model were generally at the high level ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.91). The model was then disseminated to six organizations involving in the development of Pga K'nyau youths, which included the Indigenous Media Network, the Foundation for Indigenous Education and Environment, the Pga K'nyau Association for Social and Environmental Development, the Foundation for Ethnic Wisdom, the Office of Mae Hong Son Community Development, and the Indigenous Women's Network of Thailand.

Keyword: Leadership, PGA K'NYAU, Quality of Life

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ ได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยแผนงานเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนา
นักวิจัยรุ่นใหม่ ตามทิศทางการยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม : ประเทภบัณฑิตศึกษาจากสำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. 2562 พร้อมกับได้รับความอนุเคราะห์ของบุคคลและ
หน่วยงานหลายแห่ง ซึ่งไม่อาจกล่าวได้หมด ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกตุ
อุทชโยธา ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ สัตโยภาสและ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำเนา หมีนแจ่ม กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ
ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมาจนทำให้การวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบคุณบุคคลในชุมชนปกากะญอของตำบลแม่นาจางและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
ในพื้นที่วิจัยที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และร่วมดำเนินการในทุกขั้นตอน จนการวิจัย
ประสบความสำเร็จ

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณพ่อสุทิน โกศัย คุณแม่กาญจนา ศรีจันทร์แปงและ
นางสาวลัษพรโกศัย ที่ได้ให้กำลังใจและส่งเสริมการทำการวิจัยในครั้งนี้มาโดยตลอด อีกทั้ง
ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ที่มีอาจกล่าวนามไว้ในที่นี้ ซึ่งเป็น
ประโยชน์อย่างมากที่ทำให้การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ประโยชน์อันใดที่พึงมี
ของงานวิจัยชิ้นนี้ ขอมอบเป็นเกียรติแด่ผู้มีพระคุณทุกท่านและขอมอบอุทิศแด่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.สุทธิรักษ์ เขมวิมุตติวงศ์ ผู้ล่วงลับด้วยเทอญ

ธนากร โกศัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	๖
ABSTRACT	๖
กิตติกรรมประกาศ	๗
สารบัญ	๘
สารบัญตาราง	๙
สารบัญภาพ	๑๐
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ข้อตกลงเบื้องต้น	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
บริบทพื้นที่ถิ่นชนเผ่าปกากะญอ	11
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต	22
ทฤษฎีภาวะผู้นำ	36
ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	58
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)	77
ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ	95
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	101
กรอบแนวคิดการวิจัย	108

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย 111
	รูปแบบการวิจัย 111
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 112
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 112
	การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 112
	ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 114
	การวิเคราะห์ข้อมูล 121
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 123
	ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง 123
	ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ 125
	ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำ 172
	ระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ 205
5	สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ 218
	สรุปผลการดำเนินการวิจัย 218
	สรุปผลการวิจัย 221
	อภิปรายผล 226
	ข้อเสนอแนะ 238
บรรณานุกรม	240
ประวัติผู้วิจัย	249
ภาคผนวก	250
	ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ 251
	ภาคผนวก ข รายนามผู้เข้าร่วมโครงการ 255
	ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย 277
	ภาคผนวก ง ภาพถ่าย 314

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด สำหรับการบริโภคภายในชุมชน	179
4.2	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการสร้างตัวอย่าง ระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคภายในชุมชน.....	180
4.3	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง	182
4.4	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการศึกษาดูงาน เพื่อ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง	183
4.5	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาด ภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง	185
4.6	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการสร้างอุปกรณ์ ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง	186
4.7	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการ ใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	189
4.8	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการ ใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	190
4.9	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน.....	192
4.10	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน.....	193
4.11	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ.....	195

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.12	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ	196
4.13	รายละเอียดการดำเนินงานโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน	197
4.14	ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน	198
4.15	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน	213
5.1	ตารางสรุปผลการวิจัย	219

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	66
2.2	มนุษย์นิเวศ	69
2.3	มนุษย์นิเวศ	77
2.4	ทฤษฎีระบบ	96
2.5	กรอบแนวคิดรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาสัยเพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่หนอง อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	110
3.1	สรุปขั้นตอนการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาสัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม.....	120
4.1	แผนที่การเดินทางเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลของผู้วิจัย.....	130
4.2	รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาสัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่หนอง อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน	205

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากมนุษย์มีความรู้ความสามารถ สติปัญญา และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่องไม่มีข้อจำกัดและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายว่ายังไม่มีเครื่องมือหรือเทคโนโลยีใดที่จะมาทดแทนมนุษย์ได้ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและการแข่งขันเพื่อความอยู่รอด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าโดยพัฒนาศักยภาพในด้านความคิดและกระตุ้นให้ใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อก้าวให้ทันเทคโนโลยี ซึ่งจะทำให้ทรัพยากรมนุษย์สามารถกำหนดและบริหารจัดการภารกิจของตนได้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง รองรับนโยบาย กลยุทธ์และเป้าหมายในการพัฒนาประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับว่าเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่ง ในขณะเดียวกันก็พัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไป เพื่อความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาอย่างยั่งยืน (พระธรรมปิฎก ประยุทธ์ปยุตโต, 2546, น. 63) ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไป กล่าวคือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนที่คิดเป็น ทำเป็น และพัฒนาสู่ ความคิดดี กระทำดี ได้ในที่สุด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554, น. 39) ที่ว่า

“การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างทุน ของประเทศที่มีอยู่เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอ ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต”

ฉะนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของบริบทพื้นถิ่น และปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้มีความรู้

ที่สามารถประยุกต์กับชีวิตประจำวัน มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

รวมถึงสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554, น. 2) อ้างถึงพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสว่า

“...จะต้องพัฒนาคนในชุมชนให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาลีก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนาประเทศ...”

ดังนั้นความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปในปัจจุบัน ทั้งนี้เนื่องจากคนหรือมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสูงสุดเพราะเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดงานและงานที่มีคุณภาพต้องเกิดจากคนที่มีคุณภาพ นั่นคือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะนำไปสู่งานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและสร้างคุณค่าต่อผลผลิตหรือบริการ จึงเป็นเหตุผลที่สำคัญยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2559, น. 7) ที่ได้กล่าวถึงแผนการพัฒนาประเทศตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี มีรายได้สูงขึ้น ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองหรือแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเท่านั้น ในขณะที่ในชุมชนชนบทที่อยู่ห่างไกลแม้กระทั่งกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ราบสูงห่างไกลจากในเมือง การคมนาคมลำบาก กลับถูกละเลยหรือไม่ได้รับความสนใจมากนัก ขาดการดูแลพัฒนาเอาใจใส่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์มีปัญหาเพราะไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน นำไปสู่ปัญหาในหลาย ๆ เรื่องที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาประเทศในอนาคตจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายของคณะรัฐมนตรี ที่ได้แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สรุปได้ว่าควรใช้หลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนดีและคนเก่ง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพ พร้อมรับการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความสุขกับทรัพยากรธรรมชาติรอบตัว และมีคุณภาพชีวิตดีภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตนเอง (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557, น. 3)

กลุ่มชาติพันธุ์ดังที่กล่าวข้างต้นหรือที่เรียกโดยทั่วไปว่า ชาวเขา เป็นที่รู้จักและอยู่ในความสนใจของบุคคลรวมถึงหน่วยราชการหลายระดับชั้น ชาวเขาเป็นชนกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมานาน ส่วนมากมีถิ่นฐานอยู่บนภูเขาสูง มีภาษา วัฒนธรรมที่แตกต่างจากคนส่วนใหญ่ในประเทศ คำว่า “ชาวเขา” ก่อนหน้านั้นมักถูกเรียกว่า “ชาวป่าชาวคอย” ต่อมานิยมเรียก “ชาวเขา” ตามสภาพความเป็นอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในหุบเขาและไหล่เขาระหว่าง

เทือกเขาสูง ชาวเขาส่วนใหญ่ที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย มาจากแคว้นยูนนาน ไก๋เจา เสฉวน กวางสี ลงมาตั้งหลักแหล่งทางภาคเหนือ ปัจจุบันระเบียบสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ว่าด้วยการพิจารณาลงรายการสถานะบุคคลบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2543 ใช้คำว่า “ชาวไทยภูเขา” ในการเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว (สุกร เลหาพันธ์และคณะ, 2517, น. 265)

ขวัญชีวัน บัวแดง (2552, น. 6-13) จำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็น 9 กลุ่ม คือ กะเหรี่ยง ม้ง เมี่ยน อาข่า ลาหู่ ลีซู ละว้า ขมุ และมลาบรี ในส่วนของกะเหรี่ยง ยังอธิบายเพิ่มเติมว่า อาจเรียกว่า ปกาเกอญอในกะเหรี่ยงสกอ โปโล่งในกะเหรี่ยงโปว์ ตองสู่ในกะเหรี่ยงปะโอ บะแกในกะเหรี่ยง บะเว ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด อพยพมาจากประเทศพม่าประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา เมื่ออพยพเข้ามาทางชายแดนภาคเหนือของไทย ต่างก็ตั้งถิ่นฐานแยกกันอยู่อย่างอิสระ อาศัยอยู่หนาแน่นในพื้นที่ป่าเขาทางทิศตะวันตกของประเทศไทยตามบริเวณชายแดนไทย-พม่า อย่างไรก็ตามสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2551, น. 67) ได้กล่าวว่า นักมานุษยวิทยา ได้จัดให้ชาวกะเหรี่ยงอยู่ในตระกูลทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) คำว่า กะเหรี่ยง เป็นนามเรียกกันในภาคกลางของไทย พม่าเรียกว่า กะยีน คนไทยรัฐฉานแห่งสหภาพพม่าและจังหวัดภาคเหนือของไทยเรียกว่า ยาง แต่ชาวยุโรปอเมริกาเรียกว่า คาริน (Karen) ชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทย แบ่งออกเป็น กลุ่มใหญ่ ๆ คือ สะกอ (Skaw, Sgaw) โปว์หรือปู้โหว่ (Pwo) และบวอย (Byhew, Bew, Bghai) กะเหรี่ยงสะกอชอบอาศัยอยู่ตามป่า บนเนินเขา หรือชายเขา ชาวเหนือเรียกว่า ยางกะเลอ พวกที่อยู่บนเขาห่างไกลจากชุมชน เรียกว่า ยางแป้ ซึ่งแปลว่า กะเหรี่ยงภูเขา กะเหรี่ยงสะกอ มีรัฐของตนเอง ในสหภาพพม่าเรียกรัฐก่อตูเลหรือรัฐกะเหรี่ยง กะเหรี่ยงโปว์ บางคนเรียก โป้ว หรือยางเหยียน ชอบอยู่ตามพื้นที่ราบ ไม่อยู่บนภูเขา ทั้งพวกกะเหรี่ยงสะกอกับกะเหรี่ยงโปว์ ถูกชาวเหนือเรียกเป็น ยางขาว หรือกะเหรี่ยงขาว ส่วนกะเหรี่ยงบวอย มีผู้เรียกว่า บเวหรือเบระหรือ ปะเยะ ชาวเหนือและ ชาวไทยใหญ่เรียก ยางแดงหรือกะเหรี่ยงแดง กะเหรี่ยงทั้ง 3 พวก มีประวัติ สืบต่อกันมาว่า เดิมเป็น พี่น้องท้องเดียวกัน ภายหลังต้องพลัดพรากจากกันไปอยู่คนละแห่ง ฉะนั้น สำเนียงภาษาพูด ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นอยู่จึงต่างกันไปบ้างตามสภาพของ ท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม แต่ก็ยังมีความคล้ายคลึงกันอยู่

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า ปกาเกอญอ (Pga K' Nyau) ในการเรียกชนเผ่ากะเหรี่ยง หรือกะเหรี่ยงสะกอ จากการศึกษาของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2551, น. 67-96) สุกร เลหาพันธ์และคณะ (2517, น. 249-265) สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยา แห่งชาติ (2518, น. 54) สมัย สุทธิธรรม (2541, น. 32-60) และบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2545, น. 48-89) ที่ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับชนเผ่าปกาเกอญอ สรุปได้ดังนี้

ชนเผ่าปกาเกอะญอมีรูปร่างลักษณะเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป นอกจากมีวงหน้ากลมรี ค่อนข้างกว้าง ริมฝีปากหนา ใบหูกาง จมูกโด่งเล็กน้อย รูปร่างลำสันแข็งแรงทรหดอดทน ผู้หญิง และผู้ชายมีลักษณะเช่นเดียวกัน ปกาเกอะญอมีภาษาของตนเอง การเรียบเรียงคำพูดเหมือนพม่า ตัวอักษรคล้ายมอญ ประกอบอาชีพ ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ หาของป่า ปกครองโดยหัวหน้าหมู่บ้านที่มีหน้าที่ ทำพิธีกรรมในหมู่บ้าน เป็นผู้พิจารณาตัดสินกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ชาวปกาเกอะญอ ในประเทศไทยบางส่วนนับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ แต่ทั้งหมดนับถือภูตผีปีศาจและวิญญาณ ของบรรพบุรุษร่วมด้วย ชาวปกาเกอะญอมองมีความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศน์ในการทำการเกษตร เรื่องการทำไร่หมุนเวียนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน มีกระบวนการผลิตอย่างเป็นขั้นตอน และมีพิธีกรรมความเชื่อในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ชนเผ่าปกาเกอะญอตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่บนพื้นที่หลายจังหวัดชายแดนทางภาคเหนือ และภาคตะวันตกของประเทศไทย จากการศึกษาแผนพัฒนา 3 ปี ประจำปี พ.ศ. 2560 - 2562 ขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ณาจาง, กลุ่มงานวิเคราะห์นโยบายและแผน 2559, น.6) ที่ระบุว่าตำบลแม่ณาจาง เป็นตำบลที่มีชนเผ่าปกาเกอะญออาศัยอยู่จำนวนมาก แบ่งหมู่บ้านในเขตการปกครองเป็น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ 1) หมู่บ้านแม่ณาจางเหนือ 2) หมู่บ้านแม่กองแป 3) หมู่บ้านแม่จิด 4) หมู่บ้านหนองม่วง 5) หมู่บ้านกอกหลวง 6) หมู่บ้านแม่สะเมง และ 7) หมู่บ้านแม่ณาจาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของอำเภอแม่ลาน้อย สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่าเขาการเดินทางลำบาก ทุรกันดาร มีพื้นที่ราบลุ่มเพียงร้อยละ 2 ลำน้ำที่สำคัญคือ ลำน้ำลาและลำน้ำแม่ณาจาง จำนวน ประชากรทั้งสิ้น 3,340 คน ประกอบด้วยชนเผ่าปกาเกอะญอ 2,899 คน และชนเผ่าละว้า 441 คน และ พุทธชาด ชัยรังสี (สัมภาษณ์, 14 มีนาคม 2559) กล่าวว่าในสภาพปัจจุบัน ประชาชนประกอบอาชีพ หลักคือ ทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริมคือ เลี้ยงสัตว์ ส่งผลิให้รายได้ของประชาชนมีไม่เพียงพอ ต่อค่าครองชีพที่สูงขึ้นในปัจจุบันและในอนาคต ที่มีรายจ่ายเข้ามามากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ผู้ใหญ่ต้อง ทำงานหนักเพื่อหาเงินเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาอบรม สั่งสอน หรือคอยให้คำแนะนำแก่เยาวชนซึ่งเป็นพลังสำคัญที่จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

เยาวชนปกาเกอะญอในพื้นที่ตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีจำนวน 543 คน จำแนกจำนวนตามหมู่บ้านได้ 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านแม่ณาจางเหนือ 97 คน หมู่บ้านแม่กองแป 147 คน หมู่บ้านแม่จิด 68 คน หมู่บ้านหนองม่วง 92 คน หมู่บ้านแม่สะเมง 50 คน และหมู่บ้านแม่ณาจาง 89 คน (นิธิศ พิทักษ์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2560) เนื่องจากเยาวชน ปกาเกอะญอในตำบลแม่ณาจางส่วนใหญ่ นิยมศึกษาในสถานศึกษาใกล้บ้านเท่านั้นส่วนใหญ่ จะไม่ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 (2558, น. 2)

ส่งผลให้เยาวชนจำนวนมากไม่ได้รับการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยพื้นที่ตำบลแม่นาจามีโรงเรียนที่ให้การศึกษาในระดับสูงสุดคือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพียง 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่จิดจากโรงเรียนในตำบลทั้งหมดจำนวน 6 แห่ง ส่วนโรงเรียนที่เหลือ 5 แห่ง จัดการศึกษาสูงสุดถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่นาจางเหนือ โรงเรียนบ้านแม่นาจาง โรงเรียนบ้านกอกหลวง โรงเรียนบ้านหนองม่วง โรงเรียนบ้านแม่สะแมง จากการสัมภาษณ์นายพะสุพ คติธรรมถาวร (สัมภาษณ์, 26 กรกฎาคม 2559) ได้กล่าวว่า จากการที่เยาวชนอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง อาจเป็นเหตุให้เยาวชนปกาเอะญอมีพฤติกรรมเสี่ยงกับสภาพแวดล้อมใกล้ตัว อาจถูกชักจูงไปในทางไม่ดี ปัญหาการใช้ยาเสพติดการใช้ความรุนแรงในสังคม ไม่สามารถแยกแยะว่าสิ่งที่ทำหรือเป็นอยู่ถูกหรือผิด ไม่ได้พัฒนาตนเอง ขาดคนคอยให้ความรู้ ให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกที่ควร

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นจึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยคิดว่าแนวทางการแก้ไขควรเริ่มจากการเอาใจใส่ ดูแลให้ความสำคัญกับเยาวชน เช่น การส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ทำกิจกรรมที่ตนสนใจ เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมมากที่สุดโดยมีผู้ใหญ่คอยรับฟังความเห็น แนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด เป็นต้น หากพิจารณาโดยรวมแล้ว ผู้วิจัยคิดว่าการให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น จะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกันภายในชุมชน เป็นพลังที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จ เป็นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เพราะเยาวชนในวันนี้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ที่จะเป็พลังในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นต่อไป

จากประสบการณ์ของผู้วิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ ได้คลุกคลีกับชุมชนในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ถึงปัจจุบัน รวมเวลามากกว่า 7 ปี พบว่า การเดินทางไปยังพื้นที่ดังกล่าวยากลำบาก เป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลความเจริญนาน ๆ จะมีหน่วยงานจากภาครัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือชุมชน ประชาชนขาดความรู้ในเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสร้างสรรค์ ส่งผลต่อการหาประสบการณ์เพิ่มเติมเพื่อประยุกต์ต่อยอดความรู้ในชีวิตประจำวัน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ แค่อุปประทังชีวิตคนในครอบครัวไปวัน ๆ เยาวชนปกาเอะญอในตำบลแม่นาจางเมื่อสำเร็จการศึกษาภาคบังคับจะอยู่ช่วยพ่อแม่ทำงานที่บ้าน ประกอบอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เมื่อเวลาผ่านไปก็แต่งงาน สร้างครอบครัวใหม่ มีรายได้น้อย สำหรับด้านสุขภาพเนื่องจาก ตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย อยู่ห่างจากโรงพยาบาลในตัวอำเภอแม่ลาน้อย จึงมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลอยู่ในพื้นที่ใกล้ ๆ แต่อยู่ในพื้นที่ใกล้เพียงหมู่บ้านเดียว

คือ หมู่บ้านกอกหลวง หากผู้เจ็บป่วยอยู่หมู่บ้านอื่น จะเดินทางไปยังโรงพยาบาลส่วนตำบล ต้องใช้เวลาเดินทางมากกว่า 30 นาที และมียารักษาโรคไม่เพียงพอสำหรับอาการป่วยบางอาการ

เพื่อให้การพัฒนาสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะหาแนวทาง และวิธีการพัฒนาชุมชนปกากะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ จึงมีแนวคิดที่จะนำหลักการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเล็งเห็นความสำคัญในเรื่องของมนุษย์นิเวศ (Ecological Framework) เพื่อร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะเครือข่าย การสร้างภาวะผู้นำ ที่เน้น การปฏิบัติเป็นแกนหลักให้มีความสามารถในการวางแผน การให้ข้อมูล การสนับสนุน การควบคุม และประเมินผล รวมทั้งการสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ (Servant Leadership) แก่เยาวชน ปกากะญอ ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ได้ตลอดเวลา ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น มีความเสียสละ มีจิตสาธารณะเป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนิน ชีวิตและร่วมกันพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยด้วยความเต็มใจ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนา นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังทำให้ชุมชน เป็นผู้ที่มีความสุขพลานามัยดี มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีความรู้ ทักษะ ทศนคติที่ดี ต่อการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง การพัฒนาอาชีพ มีเหตุผล เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีจริยธรรมและ วัฒนธรรม สามารถพึ่งตนเองได้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษา และสร้างภาวะผู้นำเยาวชนร่วมกับเครือข่ายเยาวชนในชุมชน เพื่อให้เยาวชนในชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนา ทำให้ได้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยหวังว่า ในอนาคตผู้นำเครือข่ายเยาวชนปกากะญอจะเป็นต้นแบบที่นำรูปแบบการพัฒนาดังกล่าวไปใช้ เผยแพร่และขยายผลไปยังชุมชนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ซึ่งจะเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อย่างยั่งยืนของประเทศต่อไป

คำถามการวิจัย

1. แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้ บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรจะเป็นอย่างไร
2. กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้ บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ต้องมีขั้นตอนดำเนินการ อย่างไร

3. รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จะประกอบด้วยองค์ประกอบใดบ้าง ความเหมาะสมของรูปแบบเป็นอย่างไร และสามารถเผยแพร่รูปแบบที่ได้ให้แก่หน่วยงานใดได้บ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้ผู้แปลภาษาปกาเกอะญอ ในกรณีผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยไม่สามารถอธิบายเป็นภาษาไทยได้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรในการวิจัยได้แก่ เยาวชนปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี (คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561, น. 7) จำนวน 543 คน (นิติศ พิทักษ์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2560)
2. ขอบเขตกลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสมัครใจหรืออาสาสมัครจากหมู่บ้านของชาวปกาเกอะญอทั้ง 6 หมู่บ้าน แล้วจึงเลือกแบบเจาะจง หมู่บ้านละ 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 30 คน
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีขอบเขตเนื้อหาจำแนกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โนม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โนม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4) ด้านคุณภาพชีวิตได้ดังนี้

3.1.1 ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่

- 1) การบริโภคอาหารและน้ำ
- 2) เครื่องนุ่งห่ม
- 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย
- 4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต
- 5) สิ่งแวดล้อม

3.1.2 ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่

- 1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้
- 2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น

3.1.3 ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-Supporting) ได้แก่

- 1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) การทำบัญชีครัวเรือน

3.2 ด้านการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) โดยผู้นำเยาวชนปกากะญอ ควรมีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ดังนี้

3.2.1 การวางแผน (Planning) หมายถึง ผู้นำเยาวชนสามารถกำหนดเป้าหมาย เพื่อจัดทำแผนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นได้

3.2.2 การให้ข้อมูล (Informing) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกากะญอสามารถอธิบายรายละเอียด และให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ เพื่อสร้างความเข้าใจ แก่คนในชุมชน นำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3.2.3 การสนับสนุน (Supporting) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกากะญอสามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นให้แก่หน่วยงานหรือองค์กร ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนโครงการ

3.2.4 การควบคุมและประเมินผล (Controlling and Evaluating) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกากะญอสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการ และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย

เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่น

4. ขอบเขตด้านสถานที่ คือ ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรเผ่าปกาเกอะญอ อยู่อาศัยจำนวนมาก โดยมีหมู่บ้านของชนเผ่าปกาเกอะญอ 6 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่บ้านแม่นาจรเหนือ หมู่บ้านแม่กองแป หมู่บ้านแม่จิด หมู่บ้านหนองม่วง หมู่บ้านแม่สะเมิง และหมู่บ้านแม่นาจร

5. ขอบเขตด้านระยะเวลา เริ่มทำการวิจัย ตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2561 ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยที่ผู้วิจัยได้เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชุมชนเพื่อศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกาเกอะญอในเบื้องต้นก่อนดำเนินการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการที่ได้จากผลการวิจัยรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่ออธิบายองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ ขั้นตอนและกระบวนการในการพัฒนา โดยสามารถใช้เป็นแนวทางในการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนให้แก่ชุมชนอื่นได้

กระบวนการสร้างภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ให้มีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลักคือ 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การสนับสนุน 4) การควบคุม และประเมินผล

แนวทางการสร้างภาวะผู้นำ หมายถึง 1) เยาวชนร่วมกันวางแผน และเขียนโครงการ 2) เยาวชนสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน 3) เยาวชนประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงาน 4) เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จแล้วทำการประเมินโครงการร่วมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

เยาวชนปกาเกอะญอ หมายถึง บุคคลทั้งชายและหญิงชนเผ่าปกาเกอะญอ ที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี มีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง กระบวนการเพิ่มศักยภาพความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนปกาเกอะญอ ในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภายใต้บริบทพื้นถิ่น 3 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านการใช้เทคโนโลยี และ 3) ด้านการพึ่งพาตนเอง

บริบทพื้นถิ่น หมายถึง สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น หมายถึง ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร กำนันตำบลแม่นาจร ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือ ปราชญ์ท้องถิ่น

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย หมายถึง คนภายนอกที่ทำงาน หรือมีความเกี่ยวข้องหรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้แนวทางในการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ได้ผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. ได้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. ผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นในชุมชนของตนเองได้
5. รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้
6. ผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถเป็นต้นแบบเพื่อการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนในชุมชนอื่นต่อไปได้ในอนาคต

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีจากบทความ วารสาร หนังสือ เอกสาร รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจในหลักการและองค์ความรู้ เป็นพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย ซึ่งมีประเด็นดังต่อไปนี้

1. บริบทพื้นถิ่นชนเผ่าปกาเกอะญอ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
3. ทฤษฎีภาวะผู้นำ
4. ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)
6. ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดการวิจัย

บริบทพื้นถิ่นชนเผ่าปกาเกอะญอ

ความหมายของคำว่าบริบทพื้นถิ่น

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, น. 654) ได้กล่าวว่า บริบท หมายถึง สถานการณ์ สภาพแวดล้อม เพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายของภาษาหรือถ้อยคำ

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอมพร (2548, น. 4) ได้กล่าวว่าบริบทหมายถึงสภาพการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งภายในหรือภายนอกองค์กร ซึ่งได้ผลกระทบต่อกิจกรรมและบุคลากรหรือองค์การนั้น ๆ โดยตรงทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ส่วนคำว่าพื้นถิ่น หมายถึง การรวมตัวกันของบุคคล ที่อยู่อาศัยที่ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่ม โดยใช้คำเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น หมู่บ้าน เมือง นคร มหานคร เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า บริบทพื้นถิ่น หมายถึง สภาพการณ์หรือสภาพแวดล้อม ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงลักษณะด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นตนเองอาศัยอยู่

บุญยงค์ เกศเทศ (2551, น. 32) ได้กล่าวว่า บริบทพื้นถิ่น หมายถึง พื้นที่ อาณาบริเวณ ที่คนอาศัยอยู่ร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณี การใช้ภาษา ตลอดจนความรู้สึกเป็นครอบครัวเดียวกัน โดยมีปัจจัยด้านภาษา ลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนด

ตริยากานต์ พรหมคำ (2556, น. 74) ได้กล่าวว่า บริบทพื้นถิ่น หมายถึง สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวคนนั้น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของคนในชุมชน การปกครอง สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจ รวมถึงสภาพสังคมและวัฒนธรรม

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า บริบทพื้นถิ่น หมายถึงสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ของท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ เป็นต้น

ข้อมูลพื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ

กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ชาวเขา” ซึ่งเป็นชนเผ่าที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด ในบรรดาชาวเขาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย คือ ชนเผ่ากะเหรี่ยง เรียกตนเองว่า “ปกากะญอ” หรือโป่ง กะยีน ตามลักษณะของกลุ่มย่อย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามจังหวัดติดกับพรมแดน นับตั้งแต่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี เพชรบุรี และบางส่วนของจังหวัดแพร่ ลำปาง ลำพูน ตอนใต้ลงไปมีกะเหรี่ยงอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งใน 9 ชนเผ่าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย พม่าเรียกว่า กะยีน คนไทย รัฐบาลแห่งสหภาพพม่าและจังหวัดภาคเหนือของไทยเรียก ยาง บางทีเรียกว่า กะหร่าง แต่ชาวยุโรปอเมริกาเรียกว่า คาเรน (Karen) คำว่ากะเหรี่ยงเป็นนามเรียกกันในภาคกลางของประเทศไทย ชื่อที่ใช้เรียกชนเผ่า กะเหรี่ยง หรือ กะเร็น สันนิษฐานว่ามาจากภาษามอญ โดยออกเสียงว่า เกรียง หรือเกรียน แปลว่า เรียบ ซึ่งตรงกับความหมายในภาษากะเหรี่ยงเผ่าสะกอที่ว่า ปกากะญอ แปลว่า คนที่มีชีวิตอยู่อย่างสมถะ เรียบง่าย

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2545, น. 49) ได้กล่าวว่า กะเหรี่ยงจัดอยู่ในตระกูล ธิเบต-พม่า (Tibeto-Burman) นักประวัติศาสตร์บางท่านสันนิษฐานว่า เดิมอยู่ในดินแดนด้านตะวันออกของธิเบต แล้วเข้ามาตั้งอาณาจักรอยู่ในประเทศจีนเมื่อ 733 ปีก่อนพุทธกาล หรือประมาณกว่า 3,200 ปีมาแล้ว ชาวจีนเรียก ชนชาวโจว ภายหลังถูกกษัตริย์จีนในราชวงศ์จิ้นรุกรานเมื่อ พ.ศ. 207 พากันแตกพ่ายหนีลงมาอยู่ตามลำแม่น้ำแยงซีเกิดปะทะกับชนชาติไทย จึงถอยร่นลงมาอยู่ตามลำแม่น้ำโขงกับแม่น้ำสาละวินในเขตประเทศพม่า เนื่องจากการอยู่ตามพื้นที่ราบมักถูกรบกวนเสมอ จึงพากันย้ายหนีเข้าไปอาศัยอยู่ตามป่าลึกและบนภูเขา เพราะเมื่อเกิดศึกสงครามจะได้พากันหลบหนีได้สะดวก ซึ่งเป็นการยากที่ชนเจ้าของประเทศจะเข้าไปเก็บภาษีอากร เกณฑ์ผู้คน เสบียงอาหาร

หรือเข้าไปทำการปกครอง เพราะภูมิประเทศถิ่นที่อยู่ล้อมรอบไปด้วยป่าทึบและภูเขาสูง มีภัยอันตรายจากไข้ป่าและสัตว์ร้าย จึงอพยพย้ายลงมาอยู่ทางตอนใต้ก่อนชนชาติไทยแต่มีเพียงจำนวนเล็กน้อย ชนชาตินี้อาศัยอยู่ทางทิศตะวันออกในเขตสหภาพพม่ามากกว่าอยู่ในประเทศไทย มีรัฐเป็นของตนเอง คือรัฐกะยา กับรัฐก่อตูเล นอกจากนี้ยังอาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายตามป่าเนินเขาในรัฐฉาน กับตอนกลางและตอนใต้ของรัฐใหญ่ในประเทศพม่า ต่อมา เมื่ออังกฤษยึดครองพม่าตอนเหนือได้ในพ.ศ. 2428 หัวหน้าเผ่ากะเหรี่ยงไม่ยอมอ่อนน้อมต่ออังกฤษ จึงอพยพเข้ามาอยู่ในเขตประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2551, น. 69-71) จำแนกชาวกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เป็น 3 เผ่าด้วยกัน คือ

สะกอ (Skaw, Sgaw) หรือปกากะญอมีอยู่ทั่วไป นับจากเหนือลงมาจนถึงจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มากที่สุดคือ อำเภอแม่สะเรียง อำเภอนายูงม จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอบ่อพลอย อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี นอกจากนี้ยังมีอยู่อย่างประปรายหลายจังหวัด กะเหรี่ยงสะกอมีถิ่นที่อยู่อาศัยตามป่า บนเนินเขา หรือชายเขา ชาวเหนือเรียกว่า “ยางกะเลอ” แต่กะเหรี่ยงสะกอที่อาศัยอยู่พื้นที่ราบไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านชาวไทยมากนักชาวเหนือเรียกว่า ยางเปียง กะเหรี่ยงสะกอมีรัฐของตนเองในสหภาพพม่าเรียกรัฐก่อตูเลหรือรัฐกะเหรี่ยง อยู่ทางใต้รัฐกะยา

โปว์ หรือปูโหว่ (Pwo) บางคนเรียก โป่ว ชอบอยู่ตามพื้นที่ราบ ไม่อยู่บนภูเขา พบมากในเขตอำเภอฮอด อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ ยังมีประปรายในเขตจังหวัดเชียงราย ลำปาง ลำพูน ตาก ส่วนในภาคกลางลงไปไม่ปรากฏ โดยกะเหรี่ยงสะกอและกะเหรี่ยงโปว์ ถูกชาวเหนือเรียกว่า ยางขาว หรือกะเหรี่ยงขาว (White Karen)

บวอ (Byhew, Bew, Bghai) มีผู้เรียกว่าเบว หรือแบระ หรือปะเยะ เดิมอยู่ในรัฐกะยา ชาวเหนือและชาวไทยใหญ่เรียกว่า ยางแดง หรือ กะเหรี่ยงแดง อาศัยอยู่ตามพรหมแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ในเขตอำเภอนายูงม และจังหวัดอื่นในภาคเหนือเพียงเล็กน้อย ส่วนภาคกลางไม่ปรากฏ

อย่างไรก็ตาม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (2551, น. 71-100) และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2555, น. 46-52) กล่าวว่า ชนเผ่ากะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสรุปได้ดังนี้

1. **ลักษณะรูปร่าง** กระเหรี่ยงสะกอ โปว์ บวอย มีรูปร่างลักษณะเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป นอกจากมีวงหน้ากลมรี ค่อนข้างกว้าง ริมฝีปากหนา ใบหูกาง จมูกโด่งเล็กน้อย รูปร่างลำสัน แข็งแรงทรหดอดทน ผู้หญิงน้อยคนนักจะมีรูปร่างบอบบาง การแต่งกายคล้ายๆกัน ผู้ชายสวมเสื้อสีแดงแขนสั้น อาจมีผ้าโพกศีรษะหรือไม่ก็ได้ เด็กหญิงและหญิงสาว ทุกคนสวมชุดคลุมยาวเป็นกระโปรงยาวถึงข้อเท้าสีขาว ตรงคอผ้าเป็นรูปสามเหลี่ยม เชื่อกันว่าชุดสีขาวถือว่าเป็นสาวพรหมจารีหรือหญิงบริสุทธิ์ ส่วนการแต่งกายของผู้หญิงที่มีสามีแล้ว ใช้เสื้อสีดำ จะไม่มีการใส่ชุดเหมือนเด็กหญิงหรือหญิงสาวเฒ่า

2. **ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน ที่อยู่อาศัย** ลักษณะหมู่บ้าน สถาปัตยกรรมสิ่งแวดล้อม ลักษณะการตั้งบ้านเรือนและการตั้งถิ่นฐานของชาวกระเหรี่ยง เดิมมักจะใช้ไม้ไผ่ปลูกบ้านทั้งหลัง มุงด้วยใบคา ใบพลวง หรือใบตองตึง แล้วแต่ความสะดวก แต่ในปัจจุบันอาจใช้ไม้จากต้นไม้ใหญ่ เพราะความแข็งแรงมั่นคงกว่า ลักษณะภายในบ้านต้องปลอดโปร่ง หมู่บ้านกระเหรี่ยงส่วนมากตั้งอยู่กระจัดกระจายตามไหล่เขา แต่ละหมู่บ้านมีขนาดราว 20-200 หลังคาเรือน จากภาพรวมของหมู่บ้าน เป็นบ้านยกสูงกว่าเมตร หลังเล็ก ๆ พอดีสำหรับ พ่อ แม่ ลูก มีอยู่เพียงห้องเดียว โดยมีเตาไฟบนกระเบื้องดินตั้งอยู่บริเวณตรงกลางบ้าน ซึ่งเป็นที่ปรุงอาหารและให้ความอบอุ่นในยามหนาว

3. **การประกอบอาชีพ** อาชีพหลักของชาวกระเหรี่ยง คือการทำไร่แบบขั้นบันไดหรือแบบไร่หมุนเวียนเพื่อปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน พืชที่ปลูกแซมไว้อยู่ในไร่ข้าวมีตั้งแต่ มันแกว แตงและฟ้าย ซึ่งปลูกพร้อมกับการปลูกข้าว (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ, 2518, น. 55) ส่วนข้างบ้านจะปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ อาชีพรองคือ หาของป่า รวมทั้งรับจ้างทั่วไป ผู้หญิงโดยมากมีความชำนาญในการปั่นฝ้าย ทอผ้า ย้อมผ้าด้วยวัสดุจากธรรมชาติ และทอผ้าไว้ทำเสื้อ กระเป๋า ไว้ให้คนในครอบครัวใช้ แต่ปัจจุบันก็มีจำนวนไม่น้อยที่ทำการทอผ้าเพื่อขายเป็นรายได้เสริม ความเป็นอยู่เป็นไปอย่างสงบสันโดษและสมถะ ทุกคนช่วยกันทำงานในไร่นาและในบ้าน นอกจากการทอผ้าซึ่งมีบทบาทกำหนดเฉพาะผู้หญิง และการจักสานกับเข้าป่าล่าสัตว์เป็นบทบาทกำหนดเฉพาะผู้ชาย ผู้หญิงอาจทำงานบ้านมากกว่า เช่น หาฟืน ตักน้ำ ดำข้าว ปรุงอาหารและเลี้ยงลูก แต่ผู้ชายก็ทำได้และเต็มใจช่วยภรรยาของตนเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามภรรยาเจ็บป่วยหรือมีบุตรซึ่งยังดืมนมแม่อยู่

4. **ระบบการปกครอง** ชาวกระเหรี่ยงมีหัวหน้าหมู่บ้าน ซึ่งมีอิทธิพลที่สุด ซึ่งทำหน้าที่ทำพิธีกรรมในหมู่บ้านด้วย โดยจะเป็นผู้ตัดสินกรณีพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน แต่มักจะรับฟังความเห็น และคำตัดสินของคนส่วนมาก ส่วนกิจการสำคัญ ๆ ทั้งหมดที่เกี่ยวกับหมู่บ้าน จะได้รับการอภิปรายในกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้าน

5. ศาสนา ความเชื่อ และประเพณี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ แต่ทั้งหมดนับถือผีด้วย เพราะมีความเชื่อว่า เทพทุกหนทุกแห่งจะมีผีสิงสถิตอยู่ เช่น ในป่า ในไร่ หรือในหมู่บ้าน ผีที่ชาวกะเหรี่ยงนับถือนั้นมี 2 อย่าง คือผีเรือนกับผีบ้าน ผีเรือนเป็นผีหรือเจ้าประจำบ้านเรือน คือเมื่อบิดามารดา ปู่ย่าตายายถึงแก่กรรมไปแล้ว วิญญาณจะยังคงเวียนว่ายไปมาภายในบ้านเรือนและในหมู่บ้านด้วยความเป็นห่วงลูกหลานผู้สืบตระกูลของตน และจะคอยปกป้องรักษาให้อยู่ด้วยความสงบสุข ส่วนผีบ้านเป็นผีหรือเทพารักษ์รักษาหมู่บ้าน บางทีเรียกเป็นผีเจ้าเมืองหรือผีเจ้าที่ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าผีเจ้าที่เป็นผีที่มีความสำคัญมากคนหนึ่งเพราะมีความสำคัญในพิธีเกี่ยวกับการเกษตรและพิธีเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขของคนทั้งหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีผีอื่น ๆ เช่น ผีประจำไร่ ผีนา ผีป่า ผีปาก ผีป่า น้ำ ซึ่งแล้วแต่ความเชื่อของแต่ละคนหรือครอบครัวที่มีความเกี่ยวข้องกับผีเหล่านี้ ในเรื่องความเชื่อเป็นเรื่องที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เช่น การอยู่อย่างผัวเดียวเมียเดียวจนตายจากกัน ไม่ประพฤติดิฉันในลูกเมียใคร การเลี้ยงดูพ่อแม่ที่แก่เฒ่ากับความเชื่อที่วิญญาณของบรรพบุรุษคือ ผีบ้านผีเรือนที่คอยคุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข การลักขโมยเป็นความผิด ไม่มีใครเห็น แต่ผีและวิญญาณย่อมมองเห็นได้และลงโทษ ฯลฯ ความเชื่อหลายประการเหล่านี้ จึงทำให้สังคมกะเหรี่ยงเป็นสังคมที่อยู่กันอย่างสงบและรักใคร่กลมเกลียวกัน สันโดษและสมถะ ส่วนประเพณีและพฤติกรรมที่สำคัญ ได้แก่ พิธีการขึ้นบ้านใหม่ ถือว่าเป็นงานสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง บ้านเรือนใดไม่มีการทำพิธีขึ้นบ้านใหม่ถือว่าผู้อยู่ไม่มีความสุข พิธีกินข้าวใหม่ เมื่อได้ข้าวหรือท้องนาแล้ว จะนำมาทำพิธีเลี้ยงกันในระหว่างเพื่อนบ้าน เพราะมีความเชื่อกันว่าจะทำให้ผลผลิตที่ได้นั้นมีจำนวนมาก ประเพณีการขึ้นปีใหม่ ชาวกะเหรี่ยงเชื่อว่าบรรดาผีทั้งหลาย จะช่วยดูแลคุ้มครองป้องกันภัยอันตรายทั้งปวงและทำให้พืชผลที่จะทำการเพาะปลูกต่อไปเจริญงอกงาม ได้ผลอุดมสมบูรณ์พูนสุข

6. ศิลปะการแสดงและการละเล่น กะเหรี่ยงชอบร้องเพลง และฟ้อนรำ เครื่องดนตรีมีกอย ทำด้วยเขาคาย ใช้เป่าเป็นอาณัติสัญญาณหรือความเพลิดเพลินยามว่าง ข้อง กลอง ใช้ตีนำขบวนแห่ เช่น งานแต่งงาน เรื่องดนตรีอื่นมีพิน ซึ่งชาวเหนือเรียก ซึง ซอด้วงกับเครื่องดนตรีแบบพม่า เครื่องดนตรีในอดีต คือ พิน 6 สาย หรืออาจมีมากถึง 12 สาย หรือแม้แต่เพลงพื้นบ้านหรือเพลงแบบดั้งเดิมซึ่งเรียกว่า ทา และมีอยู่หลายแบบกำลังลบลายไปจากสังคมกะเหรี่ยง กลายเป็นบทเพลงสมัยใหม่ที่ใช้ทำนองเพลงสากล เป็นเพลงที่เรียกว่า คำชะหวี ซึ่งมาจากเพลงสวดในศาสนาคริสต์ การละเล่นและของเล่นก็หายากขึ้น มีแต่การยืมมาจากวัฒนธรรมไทย เช่น การเล่นมอญซ่อนผ้า หมากเก็บ แต่ยังพบบนในหมู่บ้านที่ห่างไกล และกระบวนการพัฒนาทางวัตถุ คือ สนับสนุนศิลปะตามประเพณีวัฒนธรรม

7. ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน แม้จะอยู่ในป่าเขาทุรกันดาร โกลการคมนาคม แต่กะเหรี่ยงในอดีตก็ยังมีติดต่อกับคนพื้นราบอยู่บ้าง เช่น การเดินทางไปหาซื้อของใช้ที่จำเป็นในตลาดบริเวณชานเมืองหรือชุมชนพื้นราบ แต่ก็นาน ๆ ที่อาจเป็นปีละครั้งหรือสองครั้ง ซึ่งคนพื้นราบก็อาจไปหาซื้อของป่า สัตว์เลี้ยงเช่น วัว ควาย หรือหมู ในหมู่บ้านกะเหรี่ยง รวมทั้งการซื้อขายพริกแห้งหรือการแลกเปลี่ยนอื่น ๆ ทั้งในและนอกหมู่บ้าน ความสัมพันธ์อีกประการหนึ่ง คือ การรับจ้าง ซึ่งเกิดในเวลาที่ชาวกะเหรี่ยงว่างจากการทำไร่ หรือผลผลิตไม่เพียงพอ ก็จะออกไปทำงานรับจ้างเพื่อให้ได้ค่าตอบแทนเป็นข้าว หรือเงินก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน หรือความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งอาจตั้งหน่วยปฏิบัติงานอยู่ในหมู่บ้าน หรือเข้าเยี่ยมหมู่บ้านเป็นครั้งคราว กรณีเช่นนี้ อาจจะเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ใกล้ชิดเท่ากับคนพื้นราบที่ติดต่อกับขายด้วยซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันมานานถึงระดับคุ้นเคยและค้างแรมกินในบ้านของแต่ละฝ่ายหลายครั้งหลายหน โดยในปัจจุบันมีโครงการพัฒนาเกิดขึ้นมากมายและเป็นไปอย่างกว้างขวาง มีการคมนาคมที่ดีขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์ของชาวกะเหรี่ยงกับคนพื้นราบมีมากขึ้น ทำให้ชาวกะเหรี่ยงมีการศึกษา รู้จักหน่วยงานราชการที่คอยให้ความช่วยเหลือ แก้ปัญหาในเรื่องต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างเผ่ากับเผ่าอื่นที่มีความสัมพันธ์กับกะเหรี่ยงอย่างใกล้ชิดคือ ม้ง ซึ่งจะอยู่หมู่บ้านใกล้กัน ม้ง จะอยู่ในพื้นที่ระดับสูงกว่า โดยชาวกะเหรี่ยงมักจะไปรับจ้างทำงานเกษตรให้กับม้ง หรือบางครั้งม้งก็จะซื้อข้าวจากกะเหรี่ยงถึงในหมู่บ้านหรือไร่นาด้วย

8. ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว โดยทั่วไปครอบครัวกะเหรี่ยงมักจะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nucleus Family) เป็นส่วนใหญ่ ครัวเรือนประเภทครอบครัวเดี่ยวเป็นหน่วยสำคัญที่สุดในสังคมกะเหรี่ยง แต่ละครอบครัวจะมีไร่เป็นของตนเอง ครอบครัวเป็นผู้จัดแรงงานส่วนใหญ่ ในด้านการเกษตรของตนเอง ยกเว้นบางครั้ง เช่น ในยามเจ็บป่วยหรือมีการตายติด ๆ กัน ครัวเรือนหลายครอบครัวรวมแรงงานและช่วยกันทำไร่ แต่ละครัวเรือนมีช้างข้าวของตน ใช้สอยผลิตผลจากไร่ของตนตามลำพัง

9. อาหาร อาหารของชาวกะเหรี่ยงส่วนมากที่นิยมรับประทานกัน ก็จะเป็นข้าว พืชผักสวนครัวที่เพาะปลูกตามไร่ นา เช่น ผักกาด กะหล่ำ ข้าวโพด แตงกวา ถั่วฝักยาว เป็นต้น จำพวกเนื้อสัตว์ เช่น หมู วัว ไก่ และเนื้อสัตว์ป่าที่พอจะหาได้ สำหรับอาหารที่ขึ้นชื่อและนิยมรับประทานในเทศกาลหรือพิธีพิเศษก็ได้แก่ แกงข้าวเบอะ ลักษณะคล้ายข้าวต้มทรงเครื่องของไทย มีส่วนผสมได้แก่ ผักต่าง ๆ ยอดตำลึง เกลือ พริก ข่า ตะไคร้ มาต้มรวมกัน

10. ภาษา ภาษากะเหรี่ยง แต่ละเผ่ามีภาษาพูดที่เกี่ยวข้องกับภาษาต่าง ๆ พื้นฐานของภาษายังไม่เป็นที่ทราบแน่นอน บางแห่งบอกว่ามาจากตระกูล จีน-ทิเบต คือพวก กาลีนนิค

(Karenic) แต่บางแห่งสันนิษฐานว่ามีความใกล้เคียงกับแขนงของชิเบต-พม่า ซึ่งเข้าใจว่าข้อสันนิษฐานอันหลังนี้จะถูกมากกว่า ภาษาของกะเหรี่ยงสะกอ โปว และบเว มีความใกล้เคียงกันแต่ไม่สามารถเข้าใจกันได้ และเป็นที่น่าสังเกตว่าภาษากะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโปว ได้รับอิทธิพลมาจากภาษาในตระกูลมอญ-เขมร (Mon-Kmer) เฉพาะอย่างยิ่งภาษามอญ โดยชาวกะเหรี่ยงที่เป็นผู้ชายส่วนใหญ่จะสามารถพูดภาษาไทยเหนือได้ดี ส่วนผู้หญิงกะเหรี่ยงมีน้อยคนที่สามารถพูดภาษาอื่นได้ นอกเหนือจากภาษาของตน

สรุปได้ว่า ชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ มีชื่อเรียกว่า “ปกากะญอ” แปลว่า คนที่มีชีวิตอยู่อย่างสมถะเรียบง่าย อยู่ในตระกูล ชิเบต-พม่า รูปร่างเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามไหล่เขาเล็กเข้าไปตามป่า ประกอบอาชีพทำไร่แบบหมุนเวียน ปกครองโดยมีหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งทำพิธีกรรมในหมู่บ้านด้วย นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ มีความเชื่อในเรื่องผี ชอบร้องเพลง รักความสนุกสนาน นาน ๆ ครั้งจะมีการติดต่อแลกเปลี่ยนกับคนพื้นราบอยู่บ้าง อาหารขึ้นชื่อ ได้แก่ แกงข้าวเบอะ และมีภาษาพูดเป็นของตัวเอง

วัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชนเผ่ากะเหรี่ยง

1. **ผ้ามัดหมี่หรือผ้าทอกะเหรี่ยง** สารทิ ศิลา (2535, น. 41-47) กล่าวว่า กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าผู้ได้ขนานนามว่า ผู้อนุรักษ์การถักทอ สังเกตได้จากการแต่งกาย ซึ่งจะปรากฏได้อย่างชัดเจนจากการใช้ผ้าเย็บประกอบเป็นเครื่องนุ่งห่ม โดยไม่มีการตัดให้โค้งเว้า อาจกล่าวได้ว่าการแต่งกายตามจารีตเป็นสาเหตุหนึ่งที่เอื้ออำนวยให้กะเหรี่ยงยังคงทอผ้าขึ้นใช้เองในสังคม ในขณะที่ชาวเขาเผ่าอื่นเริ่มนำผ้าทอสำเร็จรูปมาตัดเย็บเป็นเครื่องแต่งกายแทนการทอขึ้นใช้เอง การมัดหมี่เป็นที่ยอมรับว่า คือ ศิลปะขั้นสูงที่ต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ และยึดปฏิบัติในสังคมกะเหรี่ยง โดยเริ่มตั้งแต่เด็กหญิงกะเหรี่ยงอายุประมาณ 4-5 ขวบ ก็จะเล่นทอผ้า โดยแม่และยายจะทำเครื่องทอเล็ก ๆ ให้ฝึกหัดและเลียนแบบผู้ใหญ่ทอผ้า ผืนผ้าที่ได้จากเครื่องทอเล็ก ๆ เหล่านี้ เด็ก ๆ จะนำไปเย็บย้อมใบเล็ก ๆ สำหรับเก็บของรักของหวงของตัวเอง พออายุเริ่มเข้าวัยรุ่น เด็กหญิงชาวกะเหรี่ยงก็จะใช้ประสบการณ์ในการสร้างสรรค์ลวดลายมัดหมี่ เพื่อที่จะได้ทอชุดความสามารถทั้งหมดกับงานชิ้นสำคัญที่สุดในชีวิต คือ การทอผ้าชิ้นผืนแรกของตนเองสำหรับพิธีแต่งงาน

การมัดหมี่นับเป็นการสร้างสรรค์ศิลปะของเผ่าพันธุ์ที่ชี้ให้เห็นถึงจินตนาการ และสุนทรียศิลป์ของชาวกะเหรี่ยงด้านหนึ่ง แต่ปัจจุบันการถักทอได้เปลี่ยนแปลงจากการปลูกฝ้ายปั่นด้าย มัดและย้อม ทอเป็นผืนผ้า มาเป็นซื้อด้ายสำเร็จรูปม้าย้อม หรือบางแห่งก็มีด้ายมัดหมี่สำเร็จรูปส่งเข้าไปขายถึงหมู่บ้าน และเปลี่ยนไปมากคือสวมผ้าทอน้อยลงและหันมานิยมใส่เสื้อผ้าสำเร็จรูปแทน

2. กะเหรี่ยงกับงานสาธารณสุข ประวิตร โพธิอาสน์ (2530, น. 65-71) กล่าวว่า วิธีชีวิตชาวกะเหรี่ยงดั้งเดิมนั้น การเจ็บป่วยเป็นปรากฏการณ์ธรรมดา ที่มีการเกิด การเจ็บป่วย และการตาย เมื่อมีการเจ็บป่วย กะเหรี่ยงจะถือว่า ผีลงโทษ ต้องขอขมาผีโดยการเลี้ยงผี โดยใช้ เหล้าและไก่ โดยเหล้าเป็นเหล้าต้มจากข้าวสุก ต้มเพื่อการประกอบพิธีกรรม ส่วนไก่เป็นไก่ที่เลี้ยงไว้ตามบ้านใช้เลือดและชิ้นส่วนไก่อบางส่วนของขามาต่อผี ส่วนที่เหลือก็จะเป็นอาหารที่ประกอบด้วยโปรตีนสำหรับผู้ป่วยและทุกคนในครัวเรือน หลังจากนั้นจะมัดมือด้วยสายสิญจน์ เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและให้กำลังใจว่าผีหายไกรธแล้ว นอกจากจะเลี้ยงผีแล้ว ชาวกะเหรี่ยงยังมีการใช้สมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษาด้วย โดยผู้สูงอายุทุกคนจะรู้เรื่องสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาตามอาการเป็นอย่างดี

ด้านโภชนาการ ชาวกะเหรี่ยงกินข้าวจากการปลูกเองในนาขั้นบันไดและไร่ข้าวบนภูเขาซึ่งมีสัตว์เช่น ปูและหนูอาศัยอยู่ในบริเวณนาข้าว และปลูกพืชผักสวนครัวอีกมากมาย ผสมผสานปนเปื้อนอยู่ เช่น ผักกาด ถั่วต่าง ๆ ข้าวโพด เผือก มัน พริก งาม และอื่น ๆ เลี้ยงไก่และหมูในละแวกบ้าน เมื่อใดที่มีการเลี้ยงผีหรือพิธีกรรมใด ๆ ก็จะเป็นอาหารสำหรับผู้ร่วมพิธีกรรมทุกคน ส่วนสัตว์อื่น ๆ เช่น นก หนู กบ เขียด ปลา หาได้จากลำห้วยใกล้บ้าน นอกจากนี้ในหลายหมู่บ้านยังมีร้านค้าซึ่งมีอาหารจากตลาดในเมือง เช่น ขนุน ปลากระป๋อง ปลาเค็ม มาม่า ผงชูรส เป็นต้น

สารณีย์ ไทยานันท์ และนิภา ลาขโรจน์ (2545, น. 16-21) กล่าวว่า ชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม คือ เชื่อในเรื่องขวัญ วิญญาณ ภูตผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยเชื่อว่าตามสถานที่อาคารบ้านเรือนไร่นาป่าเขา ต้นไม้ใหญ่ ลำห้วย และที่อื่น ๆ ล้วนแต่มีภูตผีสิงสถิตอยู่ การกระทำใด ๆ ที่เป็นการล่วงละเมิดทำให้ผีไม่พอใจ ก็คือเป็นการผิดผี ซึ่งจะนำไปสู่ความเจ็บป่วย เกิดอาเพศ และความไม่ปกติสุขแก่ครอบครัวและชุมชนได้ หากมีความเจ็บป่วยเกิดขึ้น ในชุมชนกะเหรี่ยงหากมีความเจ็บป่วยเกิดขึ้นแก่สมาชิกในหมู่บ้าน สังคมก็จะช่วยกันดูแลรักษาตามจารีตประเพณีของชนเผ่า โดยมี หมอพื้นบ้าน ทำหน้าที่รักษาความเจ็บป่วยตามกระบวนการที่ได้เรียนรู้สืบทอดต่อ ๆ กันมา จากบรรพบุรุษ หมอพื้นบ้านแบ่งออกได้ 5 ประเภท ได้แก่

1) หมอคาถา เป็นหมอที่ใช้เวทย์มนตร์ คาถาอาคมในการรักษาความเจ็บป่วย เป็นวิชาที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือเรียนรู้มาจากผู้ที่เป็หมอคาถามาก่อน อาจใช้เวทย์มนตร์เป่าบริเวณที่เจ็บปวด หรือไม่ก็เสกเป่าน้ำดื่ม เรียกว่า น้ำมนตร์ บางกรณีอาจเป็นการนำอำนาจคาถาอาคมต่อสู้กับอำนาจคุณไสย

2) หมอทำนายโรค เป็นหมอที่ใช้วิชาการทำนายเพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วย ทำให้ทราบว่าความเจ็บป่วยนั้นเกิดจากการกระทำผิดต่อผีชนิดใด ซึ่งวิธีการทำนายอาจกระทำได้

โดยใช้อุปกรณ์หลายอย่าง เช่น กระจุกไก่อตรงโคนปีกและหน้าแข้งไก่ การทำนายด้วยข้าวสาร การทำนายด้วยใบไม้ เป็นต้น

3) หมอตำแย เป็นหมอที่ทำการดูแลรักษาหญิงมีครรภ์ จะดูแลตั้งแต่เริ่มตั้งครรภ์ จนถึงคลอดบุตร โดยเฉพาะเวลาคลอดซึ่งถือว่าสำคัญมาก จะต้องอาศัยความชำนาญในเรื่องนี้ โดยเฉพาะ กะเหรี่ยงนิยมให้หมอตำแยทำคลอดเป็นจำนวนมาก เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทुरกันดาร

4) หมอกระดูก เป็นหมอที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะในเรื่องของความเจ็บป่วยที่เกิดจากกระดูก เช่น กระดูกหัก กระดูกแตก ปวดหลัง ปวดเอว เคล็ดที่ข้อมือข้อเท้า ซึ่งอาจมาจากสาเหตุใด ๆ ก็ตาม หมอกระดูกจะใช้ความสามารถในการรักษาเย็บเย็บด้วยการใช้คาถาอาคมเช็ด เป่า ดึง ให้เข้าที่ อาจใช้ฝ่าฟัน หรือห่อหุ้มด้วยไม้ไผ่สับฟากมัดไว้ไม่ให้กระดูกเคลื่อน ในขณะเดียวกัน ก็อาจใช้สมุนไพรในการรักษาด้วย เช่น น้ำมันงา และสมุนไพร อื่น ๆ ในการพอกทาเป็นการรักษาอาการเจ็บปวดด้วยการผสมผสาน

5) หมอยาสมุนไพร เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องของพืชพันธุ์และสิ่งของอื่น ๆ ที่เป็นของเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ นำมาใช้เป็นยารักษาความเจ็บป่วย เรียกว่า ยาสมุนไพร ในการนำมาใช้นั้นอาจใช้ส่วนต่าง ๆ ของพืชในการรักษาโรคแต่ละอย่าง เช่น ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล โดยมีกรรมวิธีที่แตกต่างกันในการนำมาใช้รักษาอาการของโรค เช่น นำมาต้มน้ำดื่ม บดเป็นผง ชงดื่ม หรือทา แม้กระทั่งพืชบางอย่างอาจนำมาปรุงเป็นอาหารรับประทานในชีวิตประจำวันได้ บางครั้งความรู้เกิดจากความฝัน ที่เรียกว่า ยาผีบอก คือฝันว่ามีคนมาบอกถึงตัวยาสุนัขที่รักษาโรคนั้น ๆ ให้ ซึ่งเมื่อตื่นขึ้นก็ไปหาสมุนไพรตามที่ได้รับการบอกกล่าวนำมารักษาโรค ทำให้อาหารที่เจ็บป่วยนั้น ดีขึ้นหรือหายไปในที่สุด

3. การจัดทรัพยากรและการพึ่งตนเองของชุมชน มนัส สุวรรณ (2552, น. 695-706)
และสารนิยน์ ไทยานันท์ และนิภา ลาโซจน์ (2545, น. 31-32) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดทรัพยากรและการพึ่งตนเองของชุมชนปกากะญอ สรุปได้ว่า กะเหรี่ยง ถือว่าเป็นกลุ่มนักรักทรัพยากร ธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ ระบบทำการเกษตรก็เป็นแบบทำไร่หมุนเวียน เป็นกลุ่มที่ไม่ปลูกพืช และโดยลักษณะนิสัยเป็นคนที่มีนิสัยสมถะ ทำการเพาะปลูกก็เพื่อพอเพียงแก่การยังชีพเท่านั้น บริเวณเขตป่ารอบ ๆ หมู่บ้านก็ยังแบ่งออกเป็นเขตป่าประเภทต่าง ๆ เช่น ป่าช้า ป่าอนุรักษ์ ป่าชุมชน ป่าใช้สอย ป่าหวงห้าม ช่วยให้ชนเผ่ากะเหรี่ยงได้รักษาธรรมชาติให้เกิดความสมดุล ป่าหรือสภาพแวดล้อมจากธรรมชาติไม่ถูกทำลาย ผู้คนในชุมชนก็อยู่กันอย่างมีความสุข ได้อาศัยดิน น้ำ ป่า ในการดำรงกับความเชื่อในเรื่องเหล่านี้ ต่อมารัฐบาลได้มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก ตามระบบทุนนิยม รูปแบบการทำการเกษตรของชาวกะเหรี่ยงก็เริ่มเปลี่ยนแปลง เกิดปัญหา

การทำลายป่าและการพังทลายของดินตามมา ที่ดินในเขตป่าถูกบุกรุกเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการปลูกเชิงพาณิชย์ หรือพืชเงินสด จำเป็นต้องใช้พื้นที่จำนวนมากขึ้น สังคมแบบพึ่งพาตนเองก็กลับเปลี่ยนเป็นสังคมที่ต้องพึ่งอำนาจ หรือปัจจัยภายนอก นำไปสู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำลายพื้นที่ป่ามากขึ้น ทำให้จำนวนพืชพันธุ์ไม้ สัตว์ป่าลดลง นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว และชุมชน กลายเป็นชุมชนที่อ่อนแอเจ็บป่วย แดกสลายและไร้กฎระเบียบในที่สุด

4. บทบาทและสถานภาพสตรีของสังคมกะเหรี่ยง สมภพ ลาขโรจน์ (2532, น. 57-65)

ได้กล่าวว่า บทบาทงานของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงอย่างหนึ่ง คือ การทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ งานทอผ้า ซึ่งแต่ละบ้านนั้นทั้งลูกสาวและแม่บ้านจะมีการทอผ้าไว้ใช้เอง เช่น ผ้าห่ม เสื้อชายและหญิงสาว กุญย่าม และเสื้อหญิงที่แต่งงานแล้ว กลุ่มสตรีกะเหรี่ยงทั้งโสดและไม่โสดมีความสนใจต่องานทอผ้ามาก มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเรื่องลวดลาย แบบ แม้กระทั่งสีของด้าย ซึ่งกลุ่มสตรีและเด็กหญิงจะต้องพยายามเรียนรู้และถือว่าเป็นงานสำคัญยิ่ง เพราะก่อนที่หญิงสาวจะแต่งงานนั้น เธอจะต้องมีความสามารถในการทอผ้าเพื่อตัวเธอเองแล้ว ยังจะต้องทอเสื้อสำหรับขาย หรือสามี อีกทั้งลูกของเธอในอนาคตอีกด้วย และหากมีการประชุมหารือหากกลุ่มสตรีได้เข้าร่วมประชุมด้วยก็จะมีความคิดเห็น การพูด การแสดงออกในข้อโต้แย้งที่ดีเท่าเทียมเพศชาย บางเรื่องยังมีข้อเสนอแนะที่ดี และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอีกด้วย อย่างไรก็ตามสตรีกะเหรี่ยงก็ยังมีขีดความสามารถจำกัดอยู่มากในเรื่อง ภาษาไทย เพราะความด้อยภาษาของการสื่อสารกัน ด้วยความอายเกรงว่าจะพูดผิด ๆ ถูก ๆ และที่สำคัญคือ เกรงว่าเพื่อน ๆ ด้วยกันจะหัวเราะ อีกทั้งความอิจฉาเลยทำให้สตรีกะเหรี่ยงไม่กล้าที่จะแสดงออกในการพูด สื่อสารภาษาไทย อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าพวกเธอจะมีความสามารถในการเรื่องต่าง ๆ แต่ถ้าทำในเรื่องที่ถูกต้องแต่เพียงลำพังแล้ว จะไม่มีใครยอมรับซ้ำอิทธิพลของกลุ่มนี้คือเรื่องอิทธิพลของกลุ่มในสังคมกะเหรี่ยงนั่นเอง สตรีกะเหรี่ยงมีจิตใจอ่อนโยน เมตตาอารี ไม่เคยมีการด่าทอหรือด่ากระทบ ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือลับหลัง เพราะเชื่อว่าการกระทำความผิดกล่าวจะเป็นสาเหตุให้ผู้ที่ถูกด่าว่าจะเจ็บไข้ ขวัญเสีย ด้านความคิดความอ่านสุขุมละเอียดอ่อนกว่าผู้ชาย อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมและประสบการณ์เท่านั้นที่จะช่วยให้สตรีกะเหรี่ยงมีความก้าวหน้าได้ทัดเทียมกับชาย ซึ่งหากเธอได้รับการศึกษา เรียนรู้ รวมไปถึงภาษาหรือสื่อการพูดการเข้าใจก็จะช่วยได้มาก จะเป็นการสร้างให้เธอมีความมั่นใจในตนเอง ไม่ว่าสังคมใกล้ชิดหรือสังคมภายนอก สตรีกะเหรี่ยงก็มีสิทธิเสรีที่จะเรียนรู้ได้เท่าเทียมกับสตรีในสังคมอื่น ๆ เช่นกัน

สรุปได้ว่า กะเหรี่ยงเป็นชนเผ่าผู้ได้ขนานนามว่า ผู้อนุรักษ์การถักทอ เมื่อมีการเจ็บป่วย กะเหรี่ยงจะถือว่า ผีลงโทษ ต้องขอขมาผีโดยการเลี้ยงผี หลังจากนั้นจะมัดมือด้วยสายสิญจน์ มีความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเพื่อบำบัดรักษาโรค กะเหรี่ยง ถือว่าเป็นกลุ่มนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ยิ่งใหญ่ ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ทำไร่หมุนเวียน ส่วนบทบาทงานของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยง

อย่างหนึ่ง คือ การทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ งานทอผ้า ซึ่งแต่ละบ้านลูกสาวและแม่บ้านจะทอผ้าให้คนในครอบครัวสวมใส่

4. ข้อมูลพื้นฐานของตำบลแม่นาจร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลตำบลแม่นาจร จากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร (2559, น. 5-6) สรุปได้ว่า ตำบลแม่นาจร มีพื้นที่ทั้งหมด 135 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 84,373 ไร่ ทั้งนี้พื้นที่ร้อยละ 98 เป็นป่าเขาทึบกันดารประกอบด้วยภูเขาสูงชัน และเป็นที่ราบลุ่ม ลำน้ำเพียงร้อยละ 2 อากาศเย็นตลอดทั้งปี มีช่วงฤดูฝนที่ยาวนานกว่า 5 เดือน ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวนเป็นอาชีพหลัก มีเลี้ยงวัว ควาย หมู ไก่ ภายในบริเวณบ้าน และทอผ้าเป็นอาชีพเสริม มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 6 แห่ง และโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา 1 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล 1 แห่ง การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นทางดิน การเดินทางระหว่างตำบลแม่นาจรไปยังอำเภอแม่ลาน้อย ใช้ทางแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 สภาพทางคมนาคมเป็นทางลูกรัง ช่วงฤดูฝนการสัญจรไปมาลำบาก ประสบปัญหาน้ำเซาะทางขาด และดินถล่มทับเส้นทางสายหลักเป็นบางช่วงทำให้ไม่สามารถใช้ทางสัญจรได้ ส่วนฤดูแล้งถนนมีฝุ่นละอองมากเพราะเป็นทางลูกรัง

ตำบลแม่นาจรประกอบด้วย 7 หมู่บ้านหลักและ 9 หย่อมบ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านแม่นาจรเหนือ มีหย่อมบ้าน คือ บ้านแม่ฮ้อย

หมู่ที่ 2 บ้านแม่กองแป มีหย่อมบ้าน คือ บ้านห้วยโป่ง บ้านห้วยหมาบ้า และบ้านห้วยหมากหนูน

หมู่ที่ 3 บ้านแม่จิด มีหย่อมบ้าน คือ บ้านสบแม่จิด

หมู่ที่ 4 บ้านหนองม่วง มีหย่อมบ้าน คือ บ้านห้วยเหี้ยะ และบ้านแม่จิดน้อย

หมู่ที่ 5 บ้านกอกหลวง

หมู่ที่ 6 บ้านแม่สะเมง มีหย่อมบ้าน คือ บ้านแม่สะเมง 1 บ้านแม่สะเมง 2 และบ้านแม่สะเมง 3

หมู่ที่ 7 บ้านแม่นาจร

จากการศึกษาเกี่ยวกับบริบทพื้นถิ่นชนเผ่าปกากะญอในครั้งนี้ สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความแตกต่างกัน เช่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่ากะเหรี่ยงสะกอ หรือ “ปกากะญอ” อยู่ในตระกูล ชีเบต-พม่า รูปร่างเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามไหล่เขาลึกเข้าไปตามป่า เป็นกลุ่มนักรบรักชาติ ทรัพยากรธรรมชาติโดยประกอบอาชีพทำไร่ ทำการเกษตร แบบหมุนเวียน ปกครองโดยมีหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งทำพิธีกรรมในหมู่บ้านด้วย นับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ มีความเชื่อในเรื่องผี ชอบร้องเพลง รักความสนุกสนาน นาน ๆ ครั้งจะมีการติดต่อแลกเปลี่ยนกับคนพื้นราบอยู่บ้าง

อาหารขึ้นชื่อ ได้แก่ แกงข้าวเบอะและมีภาษาพูดเป็นของตัวเอง เป็นชนเผ่าผู้ได้ขนานนามว่า ผู้อนุรักษ์การถักทอ เมื่อมีการเจ็บป่วย ต้องขอมาผีโดยการเลี้ยงผี หลังจากนั้นจะมัดมือด้วยสายสิญจน์ และมีการใช้สมุนไพรเพื่อการบำบัดรักษาด้วย ส่วนบทบาทงานของกลุ่มสตรีกะเหรี่ยงอย่างหนึ่ง คือ การทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แก่ งานทอผ้าให้คนในครอบครัวสวมใส่

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับบริบทพื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอมาใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกากะญอภายใต้บริบทพื้นถิ่นที่เป็น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตและอื่น ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิมของชนเผ่าปกากะญอ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิต เป็นพื้นฐานที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับ การมีชีวิตที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับความเป็นอยู่ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตน ตามมาตรฐานที่ยอมรับของสังคม สามารถปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน และในอนาคตได้อย่างเหมาะสม ซึ่ง ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 55) ได้อธิบายว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีคุณภาพได้ดึนั้น จำเป็นต้องสร้างพื้นฐานจากการฝึกอบรมเพื่อให้แต่ละบุคคลแต่ละสังคม มีความรู้ความเข้าใจ ทราบปัญหาและมีวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหาร่วมกัน นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคมนั้น ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ความหมายของคุณภาพชีวิต องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ความสำคัญของคุณภาพชีวิต เกณฑ์ในการประเมินคุณภาพชีวิตและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ความหมายของคุณภาพชีวิต

คำว่าคุณภาพชีวิต (Quality of Life) เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายและมีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง เป็นลักษณะที่ดีเด่นของบุคคลในความเป็นอยู่ ครอบคลุมลักษณะที่เป็นความต้องการทางวัตถุ และทางจิตใจของบุคคล สามารถดำรงชีวิตได้ในระดับที่เหมาะสม ให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันและไม่เบียดเบียนธรรมชาติ อีกทั้งยังควรรักษาวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของสังคมตลอดจนมีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุถึงความปรารถนาในชีวิต คุณภาพชีวิตที่ดี คือ การดำรงชีวิตที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสม เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเชื่อว่า ถ้าทุกคนมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ก็จะทำให้ดีและรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม ความหมายของคุณภาพชีวิตก็ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีผู้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, อ้างถึงใน สิริโณ พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่าคุณภาพชีวิตเป็นความรู้สึของการอยู่อย่างมีความสุข มีความพอใจต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล

องค์การอนามัยโลก (WHO, อ้างถึงใน สิริ โณ พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่า เป็นการรับรู้ของบุคคลถึงสถานะของตน ด้านร่างกาย จิตใจด้านความเป็นอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านความเชื่อส่วนบุคคล ภายใต้วัฒนธรรม ค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล

ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 57) ได้สรุปความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึงการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเหมาะสมของบุคคลไม่เป็นการและ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาให้แก่สังคม เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสามารถดำเนินชีวิตที่ชอบธรรม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ค่านิยมของสังคม สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า รวมถึงการแสวงหาให้ได้มาในสิ่งที่ตนปรารถนาอย่างถูกต้องภายใต้เครื่องมือและทรัพยากรที่ตนมี

ลินดา สิริภูบาล (2552, น. 48) อ้างถึงคำกล่าวขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมและระดับความพึงพอใจในความต้องการส่วนหนึ่งของมนุษย์และได้นิยามโครงการเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตที่ดีว่า เป็น โครงการที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยให้ชุมชนรับรู้เท่าที่หรือความรู้สึก ค่านิยมและทักษะที่จำเป็น เพื่อให้สามารถปรับปรุง พัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในลักษณะตัวบุคคล และในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชน

แสงระวี แก้วเมืองฝาง (2552, น. 14) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่า หมายถึง สภาพของการดำรงชีวิตในสังคมที่เจ้าของชีวิตมีความพึงพอใจในช่วงเวลาหนึ่งที่ครอบคลุมด้านครอบครัว สุขภาพ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ สิงหา จันทริยวงษ์ (2553, น. 13-14) กล่าวถึง ความหมายของคุณภาพชีวิตของดีน (Dean) ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง ความพึงพอใจของชีวิต ความรู้สึกมีคุณค่าต่อตนเอง ภาวะสุขภาพ ความสุข การปรับตัว ชีวิตที่มีคุณค่าและชีวิตที่มีความหมาย และยังกล่าวถึงความหมายของคุณภาพชีวิตของฟลานาแกน (Flanagan) ว่าหมายถึง ความพึงพอใจของชีวิตในเรื่องต่าง ๆ ประกอบด้วย ความสุขสบายในด้านร่างกาย และองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น การมีกิจกรรมทางสังคม มีการพัฒนาตนเอง และมีความรู้สึกอิ่มเอมใจ มีการพักผ่อนหย่อนใจหรือนันทนาการ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่สุดต่อชีวิตของบุคคล และเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคล ที่ควรได้รับการตอบสนอง

จากความหมายของคุณภาพชีวิตในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวนั้น อาจสรุปได้ว่าคุณภาพชีวิต หมายถึง การที่บุคคล มีการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตนเอง มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจและการเมืองได้

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

การพิจารณาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนเพราะมีความเกี่ยวข้องกับค่านิยมแต่ละยุคสมัย และมุมมองที่แปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลา มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นตัวบ่งชี้ว่าบุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลายท่าน ดังนี้

เฟอร์แรนส์และเพาเวอร์ส (Ferrans & Power, 1985, pp. 15-24) สร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสุขภาพและหน้าที่ ได้แก่ วิธีการรักษาสุขภาพ การได้รับบริการด้านสุขภาพ การพึ่งพาตนเองทางด้านร่างกาย มีชีวิตที่ยืนยาว เพศสัมพันธ์ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ความเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่น ความเครียด กิจกรรมยามว่าง การเดินทาง และการเกษียณอายุ
2. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ การมีเพื่อน การสนับสนุนด้านจิตใจ บ้าน เพื่อนบ้าน มาตรฐานชีวิต สถานภาพทางสังคม การทำงาน การศึกษา และการช่วยเหลือตนเอง
3. ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ ได้แก่ ความสงบสุขของจิตใจ ความศรัทธาของศาสนา จดมุ่งหมายในชีวิต ความพอใจในชีวิต รูปร่างหน้าตา และความสุขของตนเอง
4. ด้านครอบครัว ได้แก่ สุขภาพของสมาชิกในครอบครัว การมีบุตรและมีความสุขในครอบครัวและคู่สมรส

ฟลานาแกน (Flanagan, 1978, pp. 138-147) กล่าวถึง องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 14 เรื่อง ภายใต้ความพึงพอใจในชีวิต (Domain Life Satisfaction) 5 ด้าน ดังนี้

1. ความปกติสุขของร่างกายและองค์ประกอบในการดำเนินชีวิต ได้แก่
 - 1.1 องค์ประกอบในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยในทรัพย์สิน
 - 1.2 สุขภาพและความปลอดภัยส่วนบุคคลประกอบด้วย การมีความสุข ความปลอดภัยจากการเจ็บป่วยด้านร่างกายและจิตใจ
2. การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ได้แก่
 - 2.1 สัมพันธภาพกับคู่สมรสหรือคู่รัก

- 2.2 การเลี้ยงดูบุตรหลาน
- 2.3 สัมพันธภาพกับบุคคลในครอบครัว
- 2.4 สัมพันธภาพกับเพื่อนสนิท
3. กิจกรรมทางสังคม ชุมชนและกิจกรรมของพลเมือง ได้แก่
 - 3.1 กิจกรรมในการให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ในสังคม
 - 3.2 กิจกรรมในท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐ
4. การพัฒนาตนเอง และมีความรู้สึกรักภูมิใจ ได้แก่
 - 4.1 การพัฒนาสติปัญญา มีการเรียนรู้ และมีความสามารถในการแก้ปัญหา
 - 4.2 ความเข้าใจส่วนบุคคล และการวางแผนของตนเอง เช่น การมีเป้าหมายและหลักเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต
 - 4.3 การประกอบอาชีพการงาน ได้รับการยอมรับ และประสบความสำเร็จในงาน
5. สันติภาพ ได้แก่
 - 5.1 การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม
 - 5.2 การได้รับสิ่งบันเทิง เช่น ดุริยทัศน์ ฟังเพลง อ่านหนังสือ
 - 5.3 การหาสิ่งพักผ่อนหย่อนใจ เช่น การออกกำลังกาย เล่นกีฬา และการท่องเที่ยว

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, อ้างถึงในแสงระวี แก้วเมืองฝาง, 2552, น. 15) กล่าวว่า ชีวิตจะมีคุณภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ

 1. มาตรฐานการดำรงชีวิต ได้แก่ มาตรฐานความเป็นอยู่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การศึกษา ที่อยู่อาศัย อาหาร รายได้ การประกอบอาชีพ และบริการทางสังคม
 2. ภาวะประชากร ได้แก่ ขนาด การกระจาย และการเปลี่ยนแปลงทางประชากร
 3. ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ได้แก่ วิถีสังคม การเมือง การปกครอง ค่านิยม และแบบแผนการใช้ชีวิตเพื่อการดำรงชีพ
 4. กระบวนการพัฒนา ได้แก่ การค้า อุตสาหกรรม ความช่วยเหลือจากต่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
 5. ทรัพยากร ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยี เป็นต้น

ส่วน ศิริ ฮามสุโพธิ์ (2543, น. 58-60) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และประเทศนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ

 1. ระดับความเป็นอยู่ (Level of Living) ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 5 ประการ คือ รายได้ ประชาชาติต่อหัว สุขภาพ ที่อยู่อาศัย สวัสดิการสังคมและการศึกษา ระดับความเป็นอยู่ของบุคคล

และครอบครัวจะดีขึ้นถ้าประชากรภายในประเทศมีรายได้สูง สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดีมีที่อยู่อาศัยที่มีความปลอดภัย รัฐบาลการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพและให้โอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ตลอดจนการให้สวัสดิการสังคมเมื่อเจ็บป่วย พักการ และเมื่อชรา รวมถึงการตกงานอีกด้วย

2. การเปลี่ยนแปลงประชากร (Population Dynamics) ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 5 ประการ คืออัตราเพิ่มประชากร อัตราการเกิด อัตราการตาย องค์ประกอบด้านอายุและการย้ายถิ่นรัฐต้องจัดบริการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สวัสดิการ การศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข ศาสนา สาธารณูปโภคให้เหมาะสมกับขนาดของประชากรแต่ละชุมชน ไม่ว่าจะมีคนเกิด เสียชีวิตหรือตั้งอาศัยอยู่ที่ใด ประกอบอาชีพอะไร ต้องมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการของรัฐทั้งสิ้น

3. ทรัพยากร (Resources) ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 5 ประการ คือ มนุษย์ อาหาร เงินทุน ธรรมชาติและเทคโนโลยี ทรัพยากรที่สำคัญที่สุด คือ ทรัพยากรมนุษย์ ถ้ามนุษย์มีคุณภาพ มีความคิดวิเคราะห์ ตัดสินทางเลือกที่ฉลาดในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพที่ดีจะทำประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติได้มาก แต่ในทางตรงกันข้ามมนุษย์อาจทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่บรรพบุรุษสร้างสมไว้ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ให้สูญสิ้นไปในเวลาอันรวดเร็ว ดังนั้นในยุคของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่มีความเจริญมากจึงต้องเน้นเรื่องคุณธรรมและจิตใจควบคู่กันไป อย่างไรก็ตาม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอย่างจำกัด นับวันจะหมดไปเนื่องจากความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเกินกว่าที่มนุษย์สามารถจัดหาทรัพยากรจากธรรมชาติมาเพื่อตอบสนองให้ทันกับปริมาณประชากรได้ ในระดับครอบครัวจึงต้องอบรมเลี้ยงดูชี้แนะ ให้การศึกษาแก่สมาชิก ให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและมีคุณภาพ รู้วิธีการจัดหาและใช้ทรัพยากรที่มีอย่างประหยัด คุ้มค่า มีประสิทธิภาพ

4. ระบบสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural System) ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 5 ประการ คือ ระบบสังคม ค่านิยมทางศาสนา วิถีชีวิต ค่านิยมทางวัฒนธรรมและระบอบการปกครอง ซึ่งมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยว จึงต้องอาศัยอยู่รวมกันเป็นสังคม เมื่อสังคมขยายตัวและมีความซับซ้อนมากขึ้นจึงต้องมีระบบ มีกฎเกณฑ์ที่เรียกว่ารูปแบบการปกครอง นำไปสู่การปฏิบัติที่มาจากความเชื่อ ความศรัทธาและค่านิยมทางศาสนา จนเป็นวิถีชีวิต หรือที่เรียกว่าวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อความสงบสุข นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกระดับ อย่างไรก็ตามระบบสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมมีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน

5. กระบวนการพัฒนา (Process of Development) ประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการ คือ ลำดับความสำคัญของการพัฒนา ประสิทธิภาพและความสามารถของบุคคล การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและการพัฒนาระบบการค้า การพัฒนาเป็นกระบวนการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ในทางที่ดีขึ้น โดยจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องสัมพันธ์กันกับปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติในด้านคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และประเทศนั้น ดังนั้นประชากรแต่ละสังคมจึงต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ตามที่แต่ละสังคม กำหนดเกณฑ์มาตรฐานไว้

ศิริ สามสุโพธิ์ (2543) กล่าวอีกว่า องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตทั้ง 5 ประการ มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน ถ้าประชากรในสังคมใดขาดคุณภาพในปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง จะทำให้มีผลกระทบถึงข้ออื่น ๆ ด้วย เช่น ประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์แต่ขาด กระบวนการพัฒนาที่ดี ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ขาดเงินทุนซึ่งต้องอาศัยการลงทุน จากต่างประเทศ ทำให้ประเทศต้องสูญเสียทรัพยากรส่วนหนึ่งไปโดยไม่จำเป็น และเกิดภาวการณ์ ขาดดุลซึ่งเป็นปัญหาสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระดับคุณภาพชีวิตของประชากร โดยรวม

องค์การอนามัยโลก (WHO, อ้างถึงใน สิริ โนม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต คือ องค์ประกอบด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยีและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, อ้างถึงใน สิริ โนม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4) ได้เสนอองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตของคนไว้ 5 ประการ คือ 1) มาตรฐานการดำรงชีพ 2) การเปลี่ยนแปลงของประชากร 3) การศึกษาไว้ซึ่งสังคมและวัฒนธรรม 4) กระบวนการพัฒนาตนเอง และ 5) การนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์

จากการศึกษาองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่าการที่บุคคลจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) การมีสุขภาพที่ดี 2) การมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ และ 3) ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง

ความต้องการและระดับความต้องการของมนุษย์กับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตที่ดีเป็นสิ่งสำคัญและเป็นความปรารถนาของคนทุกคน คุณภาพชีวิตของคน ในประเทศเป็นปัจจัยสำคัญและบ่งชี้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีความ เจริญก้าวหน้ามากเพียงใด คุณภาพชีวิตมีความสำคัญอย่างมากต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชนและ ประเทศชาติ ได้มีผู้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความต้องการและระดับความต้องการของมนุษย์กับคุณภาพชีวิต ดังนี้

สมใจ เขียวสด (2535, น. 76-78) ได้กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์ตามหลักของ พุทธศาสนามีลักษณะสำคัญ 2 ประการ ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย หรือวัตถุ ได้แก่ ปัจจัยจำเป็น 4 อย่าง ประกอบด้วย อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค

2. ความต้องการทางจิตใจ ความต้องการของมนุษย์ที่อยู่ในหลักธรรม อริยสัจ 4 ได้แก่ ตัณหา อภิภูมิตระกูลและตอนท้ายของพระสงฆ์ในงานมงคล มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ตัณหา ความอยาก ซึ่งเป็นต้นเหตุการเกิดแห่งทุกข์ ความอยากที่แท้จริงของมนุษย์มีอยู่ 3 อย่าง ได้แก่

2.1.1 กามตัณหา หมายถึง ความอยากได้อะไรมีในกาม ได้แก่ อยากได้อะไรมีในรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสและมโนภาพ ที่น่าใคร่ น่าชอบใจ อยากได้ลาภ ยศ สรรเสริญ มาเพื่อบำรุงความสุขสำราญของตน

2.1.2 ภวตัณหา หมายถึง เมื่อบุคคลต้องการสิ่งใด และได้สิ่งนั้นมาสมปรารถนาแล้วก็จะมีความพอใจ มีความยึดถือผูกพันอยู่กับสิ่งนั้น อยากให้สิ่งนั้นอยู่กับตนตลอดไป

2.1.3 วิภวตัณหา หมายถึง เมื่ออยากได้สิ่งใดสิ่งหนึ่ง และได้มาแล้วจึงหวงแหนไว้ อยากให้สิ่งนั้นคงอยู่ แต่ต่อมาเกิดความเบื่อหน่ายในสิ่งนั้น จึงอยากให้สิ่งนั้นพินาศไปเสีย

2.2 อภิภูมิตระกูล เป็นธรรมหมวดหนึ่งที่กล่าวถึง ลาภ ยศ สรรเสริญและสุข ซึ่งเป็นที่ปรารถนาของมนุษย์ทุกคน

2.2.1 ลาภ หมายถึง ทรัพย์สิน เงินทอง และสิ่งของต่าง ๆ

2.2.2 ยศ หมายถึง ตำแหน่งหน้าที่ เจริญยศตรา ปริญญาบัตร หรือวิทยฐานะ

2.2.3 สรรเสริญ หมายถึง คำยกย่องชมเชย ความเคารพนับถือรักใคร่จากบุคคลอื่น

2.2.4 สุข หมายถึง ความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพียบพร้อมสมบูรณ์ทุกอย่าง

2.3 คำให้พรของพระสงฆ์ในงานพิธีมงคลต่าง ๆ ซึ่งพระสงฆ์จะให้พรว่า อายุ วรรณะ สุขัง พลัง มีความหมายดังนี้

2.3.1 อายุ หมายถึง อายุยืนยาว ซึ่งเป็นที่ปรารถนาของมนุษย์ที่ต้องการมีชีวิตอยู่ยืนยาว เพื่อความสุขกับครอบครัวกับสังคม และเป็นที่พึ่ง เป็นมิ่งขวัญของลูกหลาน

2.3.2 วรรณะ หรือ วรรณะ หมายถึง สุขภาพ ผิวพรรณสวยงาม มีความสง่าสมประกอบ

2.3.3 สุขัง หรือ สุข หมายถึง ความสุข ทั้งร่างกายและจิตใจ

2.3.4 พลัง หมายถึง มีกำลังกายเข้มแข็งสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีกำลังกาย กำลังความคิด กำลังใจที่จะประกอบกิจการงานอาชีพได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ ศิริ สามสุโพธิ์ (2543) กล่าวสรุปความต้องการของมนุษย์จากทัศนะของพุทธศาสนาได้ว่าเป็นเรื่องธรรมชาติที่มนุษย์ไม่มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ดิ้นรนทะเยอทะยานและมีความอยากได้อีกในลำดับที่สูงกว่าที่เป็น มีความต้องการ ลาภ ยศ สรรเสริญ เพื่อให้ตนเองดูเหมือนเป็นคนมีความสุข เพียบพร้อมสมบูรณ์ทุกอย่าง แต่ทุกคนก็ไม่สามารถได้รับการตอบสนองอย่างเท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางสังคมและศักยภาพของตนเอง

ส่วนทิว วงศ์พุด (2535, น. 55-56) กล่าวว่า ความต้องการของมนุษย์มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Organic Needs) เป็นสิ่งจำเป็นทางธรรมชาติที่ทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปกติ และเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน ได้แก่

- 1.1 ความต้องการอาหาร
- 1.2 ความต้องการน้ำดื่ม
- 1.3 ความต้องการอากาศไว้หายใจ
- 1.4 ความต้องการพักผ่อน หลับนอน
- 1.5 ความต้องการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย
- 1.6 ความต้องการที่อยู่อาศัย
- 1.7 ความต้องการทางเพศ
- 1.8 ความต้องการเครื่องนุ่งห่ม
- 1.9 ความต้องการยารักษาโรค

2. ความต้องการทางจิตใจ (Psychological Needs) หรือความต้องการทางสังคม เป็นความต้องการขั้นสูงของมนุษย์ ได้แก่

- 2.1 ความต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น ต้องการความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจ ต้องการเข้ากับผู้อื่นได้
- 2.2 ความต้องการที่จะให้ผู้อื่นยกย่องสรรเสริญนับถือและชมเชย
- 2.3 ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จมีโอกาสก้าวหน้า ต้องการที่จะมีชัยชนะต่ออุปสรรคนานัปการ ต้องการเป็นตามที่ยากจะเป็น
- 2.4 ความต้องการที่จะมีความอบอุ่นมั่นคงปลอดภัย ต้องการความมั่นคงในหน้าที่การงาน

ดังนั้น ในขั้นของความต้องการทางจิตใจแล้ว จะเห็นได้ว่าคนเรามีความต้องการที่จะทำงานร่วมกับคนอื่นให้ดีที่สุด และต้องการผลตอบแทนในลักษณะความมั่นคงและปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

จากการศึกษาความต้องการและระดับความต้องการของมนุษย์กับคุณภาพชีวิตในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวนั้น สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้นมา เพื่อเป็นเกณฑ์กำหนดให้ทุกคนได้พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มนุษย์ทุกคนต้องการมีคุณภาพชีวิตที่ดีจึงควรรู้จักทำความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตให้ถูกต้อง รวมทั้งช่วยกันพัฒนาปรับปรุงตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อมรอบข้างให้ดีขึ้น นำไปสู่การมีคุณภาพที่ดีร่วมกันได้ในที่สุด

ดัชนีชี้วัด เกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิต

ป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2530) ได้กล่าวถึงดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต สรุปได้ดังนี้

1. การได้รับโภชนาการที่ดีและมีประโยชน์ต่อร่างกาย
2. ได้รับสวัสดิการ บริการด้านอนามัยแม่และเด็ก
3. รู้จักการวางแผนครอบครัว และการมีจำนวนบุตรที่เหมาะสมกับฐานะครอบครัว
4. มีครอบครัวที่อบอุ่น
5. มีความเสมอภาคทางการศึกษา ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน
6. การได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายจากหน่วยงานรัฐ
7. มีโอกาสพบประสังสรรค์กับสังคม
8. ความเสมอภาคเชิงพาณิชย์กับสังคมภายนอก
9. มีการดำเนินชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี
10. ได้รับสวัสดิการทางสังคมหรือการประกันสังคม
11. การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว
12. การดำเนินชีวิตตามความเหมาะสมกับอัตภาพ

ประเวศ วะสี (2536, น. 13) ได้กล่าวถึง ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตว่า คือ เสรีภาพของมนุษย์ 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านวัตถุ คือ การมีปัจจัยที่เพียงพอ ไม่ต้องถูกบีบคั้นจากความอดอยากหรือขาดแคลน
2. ด้านสังคม คือ ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน สามารถเป็นตัวของตัวเอง และสามารถตัดสินใจที่จะเลือกดำเนินชีวิตที่ถูกต้องด้วยตนเองได้

3. ด้านจิตใจ คือ การมีเสรีภาพจากกิเลสตัณหาที่อยู่ในใจของตนเอง

กุหลาบ รัตนสังฆธรรม และคนอื่น ๆ (2550, น. 15) ได้กำหนดดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตพื้นฐานไว้ในปี พ.ศ. 2549 มีทั้งหมด 8 ข้อ มาพิจารณาร่วมด้วย ดังนี้

1. การบริโภคของครอบครัวหนึ่ง ๆ ในเรื่องของการมีอาหารเพียงพอ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน และเฟอร์นิเจอร์

2. การบริการที่จำเป็นที่จัดให้แก่ชุมชนโดยส่วนรวม ในเรื่องการคมนาคม การศึกษา และวัฒนธรรม สาธารณสุข นำเสนออาคิโบริ โภค เป็นต้น

3. เป้าหมายของการเพิ่มความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผสมผสานกับเรื่องการกระจายรายได้และการกระจายบริการ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมไปยังท้องที่ยากจน และกลุ่มคนที่ยากจน เพื่อบรรลุมาตรฐานขั้นต่ำของการดำรงชีวิต

4. นโยบายที่ใช้ความจำเป็นพื้นฐานจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของประชาชน

5. มีบทบาทในการวางแผนพัฒนาชนบทและมีเป้าหมายที่จะลดการว่างงาน การเพิ่มผลผลิตต่อเนื่องที่ การจัดหาบริการสาธารณสุขให้เพียงพอ

6. มีการเปลี่ยนแปลงระดับความจำเป็นเมื่อเวลาและสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป

7. มีวางแผนการพัฒนากฎที่มีทรัพยากรจำกัด

8. ดัชนีทางสังคมที่จะวัดความจำเป็นพื้นฐาน อย่างน้อยต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องต่อไปนี้ คือ สาธารณสุขในเรื่องของ อายุขัยเฉลี่ย โภชนาการ สุขาภิบาล อัตราการตายของเด็กทารกและอัตราการตายที่มีสาเหตุมาจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาควรมีดัชนีในเรื่องของจำนวนผู้อ่านออกเขียนได้

ส่วนคณะกรรมการประเมินผลโครงการพัฒนาชนบทยากจน (อ้างถึงใน ศิริ สามสุโพธิ์, 2543, น. 70) อธิบายว่าสำหรับประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา และกำลังยกระดับมาตรฐานการดำรงชีวิตของประชากรให้สูงขึ้น โฉนดการใช้แผนการพัฒนาชนบทยากจน จึงได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณาความจำเป็นพื้นฐาน ซึ่งอาจถือเป็นเกณฑ์ประเมินคุณภาพชีวิตของคนไทยขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้

1. ได้กินอาหารถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอ
2. มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม
3. มีงานทำในสภาพแวดล้อมการทำงานที่เหมาะสม
4. ได้รับบริการพื้นฐานที่จำเป็น
5. มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
6. มีการผลิตที่เพียงพอ
7. มีส่วนร่วมกับการปกครองในท้องถิ่น
8. สามารถควบคุมช่วงเวลาของการมีบุตรและจำนวนบุตร
9. ประพฤติตามขนบธรรมเนียมประเพณี หลักธรรมศาสนา และรักษาส่งเสริมกิจกรรมทางศิลปวัฒนธรรม

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังไม่สามารถสรุปเกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิตที่แน่นอน เพราะเกณฑ์ต่าง ๆ มักเกิดจากแนวความคิด ประสบการณ์และผลการศึกษาวิจัยของนักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรแตกต่างกัน แต่มักจะมีเป้าหมายคล้าย ๆ กัน คือ ทางด้านร่างกาย จิตใจและได้รับสวัสดิการ เช่น สุขภาพร่างกาย การศึกษา ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

จากการศึกษาเรื่อง ดัชนีชี้วัด เกณฑ์การประเมินคุณภาพชีวิตในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวนั้น สรุปได้ว่า ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิต เป็นเกณฑ์ขั้นพื้นฐานสำหรับพิจารณาว่า บุคคลนั้นมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใด ซึ่งผู้วิจัยคิดว่า การมีคุณภาพชีวิตที่ดี บุคคลจะต้องมี คุณสมบัติ 6 ข้อ ดังนี้ 1) การมีอาหารสะอาดและปลอดภัยบริโภค 2) มีที่อยู่อาศัยและครอบครัว ที่อบอุ่น 3) มีงานทำเพื่อหาเลี้ยงชีพและครอบครัวของตน 4) ดำรงชีวิตอยู่อย่างความปลอดภัย 5) มีสัมพันธ์ที่ดีต่อคนในชุมชนที่อยู่อาศัย และ 6) ได้รับการคุ้มครองจากหน่วยงานภาครัฐ

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ชาน (Zhan, 1992, pp. 759-800) กล่าวว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ควรครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความพึงพอใจในชีวิต (Life-Satisfaction) เป็นสิ่งที่บุคคลรับรู้ถึงสิ่งที่ตน ครอบครองอยู่ระหว่างความปรารถนาที่ตั้งไว้และความสำเร็จที่ได้รับ ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ จากอิทธิพลของปัจจัยภายนอก เช่น ภูมิหลังของแต่ละบุคคล ลักษณะเฉพาะ สิ่งแวดล้อม ภาวะ สุขภาพ เป็นต้น
2. ด้านอัตมโนทัศน์ (Self-Concept) เป็นความเชื่อส่วนบุคคล ที่มีต่อตนเอง จากการ รับรู้พฤติกรรมหรือพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่มีต่อตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและมองโลกในแง่ดี
3. ด้านสุขภาพ และการทำงานของร่างกาย (Health and Functioning) เป็นความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม สุขภาพ ซึ่งประเมินได้จาก ทางกายภาพและความสัมพันธ์กับ ครอบครัว สังคมและภาวะด้านร่างกาย
4. ด้านสังคมและเศรษฐกิจ (Social Economic) สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม คือ ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ และการมีรายได้

องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, อ้างถึงใน ชนิดา เล็บครุฑ, 2554, น.8) กล่าวแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตมี 5 ประการ ได้แก่

1. มาตรฐานการครองชีพ (Standard of Living) หมายถึง มาตรฐานความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของประชากรมีความเกี่ยวข้องกับรายได้ต่อบุคคล สุขภาพ การศึกษา ที่อยู่อาศัย

และการสังคมสงเคราะห์สิ่งต่าง ๆ นี้ เป็นส่วนสำคัญทำให้มาตรฐานการครองชีพของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้

2. การเปลี่ยนแปลงของประชากร (Population Dynamics) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงประชากรอันเป็นผลมาจากการเกิด การตาย และการย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย มีผลให้ประชากรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เพิ่มจำนวนหรือลดลง การเปลี่ยนแปลงประชากรมีผลกระทบต่อสถานการณ์หลายด้านทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการจัดบริการสาธารณสุขไปทั่ว ปัจจัยต่าง ๆ ล้วนมีผลต่อคุณภาพชีวิต

3. ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Social – Cultural Factors) เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นต้องมีระบบ มีกฎเกณฑ์ที่เรียกว่า รูปแบบการปกครอง กฎหมายและมีแนวปฏิบัติอันเกิดจากความเชื่อและศรัทธาในลักษณะเดียวกัน เพื่อให้การดำรงชีวิตร่วมกันมีความสงบสุขซึ่งจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี

4. กระบวนการพัฒนา (Process of Development) เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องกันและสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคม สภาพแวดล้อมและทรัพยากร ด้านคุณภาพชีวิตทั้งระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและประเทศนั้น ประชากรแต่ละกลุ่มจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5. ทรัพยากร (Resources) ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ทำให้มาตรฐานการดำรงชีวิตอยู่ในระดับสูง ประเทศใดมีสภาพตรงกันข้ามก็จะมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น ทรัพยากรจึงเป็นตัวกำหนดลักษณะประเทศที่ร่ำรวยหรือประเทศที่ยากจนได้

สิริโถม พิเศษบุญเกียรติ (2550, น. 112-153) กล่าวว่า แนวทางที่จะทำให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ ประชาชนต้องมีบทบาทที่ต้องกระทำ 2 ด้าน ดังนี้

1. การพัฒนาตนเอง หมายถึงการพัฒนาตนเองด้วยตนเอง หรือการสอนใจตนเองในการสร้างอุปนิสัยที่ดีเพื่อแก้ไขอุปนิสัยที่ไม่ดี ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประโยชน์ในการดำรงอยู่ในสังคมอย่างสงบสุข ได้แก่

1.1 การพัฒนาบุคลิกภาพ เช่น ความซื่อสัตย์ การยกย่องผู้ที่ทำความดี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักของส่วนรวม การตรงต่อเวลา การเสียสละตามสถานการณ์ที่เหมาะสม

1.2 การพัฒนาทางด้านอารมณ์ เช่น มีความเชื่อมั่นในตัวเอง การมองโลกในแง่ดี การมีสติ เป็นต้น

1.3 การพัฒนาด้านสติปัญญา เช่น การพัฒนาความรู้ การพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ การพัฒนาความคิด เป็นต้น

1.4 การพัฒนาด้านการเข้าสังคม เช่น มนุษยสัมพันธ์ ความอ่อนน้อมถ่อมตน การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ สามารถเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

อย่างไรก็ดี บุคคลควรมีค่านิยมที่เกื้อหนุนการพัฒนาสังคมด้วย เช่น ความมีระเบียบวินัย ความขยันขันแข็งมานะอดทน การอดออมไม่ฟุ้งเฟ้อ ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำงาน ความประหยัด ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การยกย่องผู้ที่ทำความดี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักของส่วนรวม ตรงต่อเวลาและรู้จักเสียสละในทางที่ถูกที่ควร

2. การพัฒนาสังคมโดยการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนาสังคม ตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินการ การจัดการตามแผน การกำกับติดตาม การประเมินผล การรับประโยชน์จากการพัฒนาโดยถือว่าการพัฒนานั้นเป็นของประชาชน ซึ่งสามารถแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมได้ 3 ระดับ คือ

2.1 ระดับเป็นผู้ใช้ประโยชน์ เป็นการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยการรับประโยชน์อย่างเดียว โดยไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างอื่น ซึ่งถือเป็นระดับต่ำสุดของการมีส่วนร่วม

2.2 ระดับเป็นผู้ให้ความร่วมมือ เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่สูงขึ้นมา ระดับนี้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการคอยให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเจ้าหน้าที่รัฐจะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะขอความร่วมมือจากประชาชนในเรื่องใด และเมื่อใด การรู้จักกาลเทศะ มีความอดทน ควบคุมอารมณ์ได้ดี ต้องตัดสินใจได้รวดเร็ว รู้จักใช้คำพูดได้อย่างเหมาะสม และเป็นนักฟังที่ดี

2.3 ระดับเป็นผู้ตัดสินใจ ระดับนี้ประชาชนจะเป็นผู้ศึกษาสถานการณ์และตัดสินใจที่จะดำเนินการในเรื่อง ต่าง ๆ นับตั้งแต่การวางแผนการดำเนินการ การประเมินผลและการแบ่งผลประโยชน์ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเป็นเพียงผู้คอยให้คำแนะนำปรึกษา ซึ่งถือเป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วม

สนิท สัตโยภาส, เปรมวดี กิรวาทิ, กิตติชัย ปัญญาวัน และกมลลาศ สาลี สุกัณษิต (2556, น. 38) กล่าวว่าแนวทางที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตควรครอบคลุมใน 8 มิติ คือ 1) มิติด้านการมีงานทำและรายได้ 2) มิติด้านครอบครัว 3) มิติด้านความมั่นคงส่วนบุคคล 4) มิติด้านการสนับสนุนทางสังคม 5) มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม 6) มิติด้านการศึกษา 7) มิติด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ 8) มิติด้านสุขอนามัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวมานั้น สรุปได้ว่า แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุด

คือ ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาสังคมที่ตนอยู่อาศัย ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในชีวิตและความสำเร็จที่ได้รับ 2) ด้านความคิด การเห็นคุณค่าในตนเอง 3) ด้านสุขภาพกายและสุขภาพใจ และ 4) ด้านสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ที่กล่าวมานี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตควรพัฒนาให้ประชาชนเป็นผู้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จรรยาวิชาชีพ และมีระเบียบวินัยในชีวิตด้วย

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์

ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ (Maslow, 1964, pp. 6-66) นักจิตวิทยากลุ่มมานุษยวิทยาว่า ผลการศึกษาค้นคว้าของมาสโลว์ เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย และยึดถือเป็นต้นแบบแนวคิดในเรื่อง ความต้องการของมนุษย์ ตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ ได้จัดลำดับความต้องการของมนุษย์ไว้เป็นขั้นบันได 5 ขั้น สรุปได้ดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการที่จำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ คือ ปัจจัย 4 ได้แก่ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อาหารและรวมทั้งความต้องการพักผ่อน การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ซึ่งเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทุกคน และเป็นความต้องการอันดับแรกเหนือกว่าความต้องการสิ่งอื่นใด เช่น ความหิว ความเมื่อยล้า บุคคลจะแสวงหาอาหารเพื่อบรรเทาความหิว ต้องการเวลาพักผ่อน เพื่อบรรเทาความเหน็ดเหนื่อย ในระยะนี้สิ่งที่เขาต้องการมากที่สุด คือ อาหารและเวลาพักผ่อน

2. ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Security Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองทางกายแล้ว สิ่งที่มีมนุษย์มีความต้องการต่อไป คือ ความปลอดภัย ความมั่นคงในอาชีพการงาน มนุษย์มีความต้องการความปลอดภัยทางด้านร่างกายโดยไม่ถูกทำร้าย ไม่ถูกคุกคาม ต้องการความปลอดภัยในเรื่องที่อยู่อาศัยป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้ายได้ ค้ำกันทรัพย์สินได้ ความต้องการความปลอดภัยมีอิทธิพลต่อบุคคลทุกคนแม้จะเป็นผู้มีเกียรติยศชื่อเสียงหรือผู้มีฐานะต่ำต้อยก็ต้องการความปลอดภัยเช่นกัน เมื่อมนุษย์มีความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ตามที่ตนเองต้องการแล้ว มนุษย์มีความต้องการสูงขึ้นไปอีก คือ ต้องการให้คนอื่นยอมรับและต้องการความรักจากผู้อื่น

3. ความต้องการความรักและการร่วมกิจกรรมในสังคม (Belonging and Social Activity Needs) หลังจากที่มีมนุษย์มีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีฐานะทางด้านเศรษฐกิจมั่นคงอย่างพอเพียงแล้ว มนุษย์ย่อมมีความต้องการสิ่งใหม่ คือ ต้องการแสดงตัวในสังคม ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม เพื่อให้สังคมยอมรับ ซึ่งทำให้เกิดความภาคภูมิใจ

4. ความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง และตำแหน่งหน้าที่ (Esteem and Status Needs) เมื่อมนุษย์มีโอกาสมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมแล้ว ยังมีความต้องการสูงขึ้นต่อไปอีก คือ ต้องการเป็นคนสำคัญและมีชื่อเสียงให้สังคมยกย่องนับถือ จึงต้องการมีตำแหน่งหน้าที่การงาน

ที่สูงขึ้น มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น การที่มนุษย์จะได้รับการตอบสนองโดยการได้รับการยกย่องนับถือจากสังคมนั้น ตนเองจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญหลายอย่าง ซึ่งสร้างสมขึ้นมาจนได้รับการยอมรับ มีเกียรติยศชื่อเสียงจากสังคม คือ มีความรู้ ความสามารถ ประสบผลสำเร็จในกิจการงาน มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูง มีฐานะมั่นคง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเสียสละทั้งเวลาและทรัพย์สินให้แก่สังคม เป็นต้น

5. ความต้องการความสมหวัง ความสำเร็จในชีวิตด้วยตนเอง (Self-Realization and Fulfillment Needs) ถ้ามนุษย์ได้รับการตอบสนองตามลำดับขั้นของความต้องการในลำดับก่อน ๆ จนพอใจแล้ว ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะเกิดขึ้น ซึ่งเป็นความปรารถนาให้มีความสำเร็จในชีวิตตามอุดมการณ์ หรือความหวังที่ตั้งเอาไว้เมื่อทำได้ ประสบผลสำเร็จทุกประการแล้วแสดงถึงว่าบุคคลนั้น ได้ทุ่มเทความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ซึ่งได้รับผลตอบแทนคือ ความสำเร็จในชีวิต

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเยาวชน ปกาเกอะญอภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นได้ว่า คุณภาพชีวิตของเยาวชนปกาเกอะญอภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นควรประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่ 1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ 1.2) เครื่องนุ่งห่ม 1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 1.4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต 1.5) สิ่งแวดล้อม 2) ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่ 2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 3) ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-Supporting) ได้แก่ 3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ 3.2) การทำบัญชีครัวเรือน

ทฤษฎีภาวะผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นคำที่มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางและเป็นที่ยอมรับกันว่ามีความสำคัญและมีการเริ่มต้นศึกษาตั้งแต่ในอดีตมาเป็นระยะเวลายาวนานมาก จึงไม่แปลกที่พบว่าภาวะผู้นำเป็นปรากฏการณ์สากล และมีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์และการอยู่รอด ซึ่งจะพบว่าความสำเร็จของสังคมหรือประเทศนั้น ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของหัวหน้าหรือผู้นำผู้ปกครอง ผู้บริหาร รวมทั้งสมาชิกที่อาศัยอยู่ในกลุ่มเหล่านั้น มีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

สต็อคคิล (Stogdill, อ้างถึงใน ภาวรัตน์ พันธุ์แพ, 2546, น. 9-10) ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่าหมายถึง คุณลักษณะของแต่ละบุคคล พฤติกรรมที่แสดงออก อิทธิพลที่มีต่อผู้อื่น รูปแบบของ

ปฏิสัมพันธ์ บทบาท อาชีพ ตำแหน่งทางการบริหาร ตลอดจนการที่บุคคลอื่นยอมรับอิทธิพลที่เกิดจากกฎระเบียบของผู้หน้านั้น

เบส (Bass, อ้างถึงในสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2548, น. 4-6) รวบรวมความหมายของภาวะผู้นำออกเป็น 12 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาวะผู้นำในฐานะที่เน้นกระบวนการของกลุ่ม โดยผู้นำจะเป็นจุดศูนย์กลางของกิจกรรมกลุ่ม เป็นจุดรวมของความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน
2. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นบุคลิกภาพและผลของบุคลิกภาพ ยึดหลักด้านคุณลักษณะ ประทับหรือคุณสมบัติที่เป็นจุดเด่นของตัวผู้นำเอง ซึ่งสามารถทำให้ผู้อื่นเต็มใจที่จะปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จ
3. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการกระทำหรือพฤติกรรม เน้นการกระทำในส่วนของผู้นำที่มีผลให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำร่วมกับผู้อื่นในการดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน
4. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ช่วยในการจูงใจและการประสานงานขององค์กรเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด
5. ภาวะผู้นำในฐานะเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ เชื่อว่าภาวะผู้นำเป็นผลหรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มเป็นหลัก
6. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นความแตกต่างของบทบาท เป็นบทบาทที่เกิดขึ้นจากการบูรณาการบทบาทของบุคคลอื่นเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ระบบสังคม
7. ภาวะผู้นำในฐานะที่มุ่งด้านโครงสร้าง เป็นกระบวนการในการริเริ่มและดำรงรักษาโครงสร้างของบทบาทและรูปแบบความสัมพันธ์ของบทบาทต่าง ๆ มีการระบุหน้าที่ของภาวะผู้นำในการทำให้ระบบการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ภาวะผู้นำในฐานะเป็นศิลปะที่ก่อให้เกิดการยินยอมตาม เป็นการใช้อิทธิพลในลักษณะทิศทางเดียวคือ จากผู้นำถึงผู้ตามโดยไม่สนใจต่อความต้องการของผู้ตามหรือเป็นศิลปะที่ก่อให้เกิดการยินยอมที่ผู้อื่นยอมปฏิบัติตามสิ่งที่ผู้นำต้องการ
9. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการใช้อิทธิพล เป็นการใช้อยุทธศาสตร์ด้วยวาจาและการและกระบวนการสื่อสารให้เกิดการเห็นคล้อยตาม หรือเป็นกิจกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เมื่อบุคคลเหล่านั้นมีความต้องการเช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความร่วมมือในการไปสู่ความสำเร็จ
10. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นรูปแบบของการจูงใจ เป็นการจูงใจผู้อื่นด้วยวิธีการใช้เหตุผลอย่างหนักแน่นเพื่อให้เกิดการเห็นดีเห็นงามตามตน

11. ภาวะผู้นำในฐานะความสัมพันธ์ของอำนาจ เป็นการนิยามภาวะผู้นำที่มาจากบทบาทการใช้อำนาจที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกของกลุ่ม ได้แก่ อำนาจจากการอ้างอิง อำนาจจากความเชี่ยวชาญ อำนาจจากการให้รางวัล อำนาจจากการบังคับ และอำนาจตามกฎหมาย เป็นต้น

12. ภาวะผู้นำในฐานะเป็นการผสมผสานขององค์ประกอบต่าง ๆ เกิดขึ้นจากการผสมผสานนิยามต่าง ๆ ของภาวะผู้นำ เกิดเป็นภาวะผู้นำขึ้นใหม่ ให้ความหมายที่กว้างขวางครอบคลุมหลายด้านมากขึ้น เช่น ภาวะผู้นำคือการใช้อิทธิพลที่ไม่ได้บังคับข่มขู่ เพื่อประสานสมาชิกให้รวมตัวเป็นกลุ่มในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม หรือการผสมผสานระหว่างอำนาจกับบุคลิกภาพ

ยูลค์ (Yulk, อ้างถึงในรัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556, น. 12-13) ได้แสดงตัวอย่างคำจำกัดความหรือความหมายของภาวะผู้นำ ซึ่งได้มีการนำเสนอใน 50 ปีที่ผ่านมา ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ เป็นพฤติกรรมของบุคคล ในการดำเนินการนำกิจกรรมของกลุ่มเพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน (Hemphill and Coons, 1957)

2. ภาวะผู้นำ เป็นการเพิ่มขึ้นของอิทธิพลที่มีและอยู่เหนือการยอมรับอย่างอัตโนมัติต่อการชี้นำอันเป็นกิจวัตรขององค์การ (Katz and Kahn, 1978)

3. ภาวะผู้นำ เป็นการปฏิบัติเมื่อบุคคลได้รับการจัดการให้ทำบางสิ่งบางอย่างที่เกี่ยวกับสถาบัน การเมือง จิตวิทยา และแหล่งทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อที่จะกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมและจงใจให้ผู้อื่นทำตาม (Burns, 1978)

4. ภาวะผู้นำ เป็นการตระหนักถึงกระบวนการที่แต่ละบุคคลหรือหลายคนสามารถประสบความสำเร็จในความพยายามที่จะกำหนดและอธิบายความเป็นจริงของผู้อื่น (Smircich and Morgan, 1982)

5. ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการของการมีอิทธิพลต่อกิจกรรมของกลุ่มที่ถูกจัดการเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย (Ranch and Behling, 1984)

6. ภาวะผู้นำ เป็นการทำให้วิสัยทัศน์ชัดเจนขึ้น ทำให้คุณค่ามีความชัดเจนและสร้างสภาพแวดล้อมที่ซึ่งทำให้สิ่งต่าง ๆ สามารถบรรลุถึงความสำเร็จได้ (Richards and Engle, 1986)

7. ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่ให้อุดหนุน หรือทิศทางที่มีความหมาย ทำให้เกิดความพยายามร่วมกัน และความปรารถนาที่จะบรรลุจุดมุ่งหมาย (Jacobs and Jaques, 1990)

8. ภาวะผู้นำ เป็นความสามารถที่จะก้าวออกจากวัฒนธรรม เพื่อที่จะเริ่มต้นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีวิวัฒนาการที่จะสามารถปรับตัวได้มากขึ้น (Schein, 1992)

9. ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่ให้ความหมายกับสิ่งที่ผู้คนกำลังทำร่วมกันเพื่อที่คนจะได้เข้าใจและอุทิศตัว (Drath and Palus, 1994)

นอกจากนี้ Yukl ยังได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า ความหมายส่วนใหญ่ของภาวะผู้นำสะท้อนให้เห็นถึงสมมติฐานที่เกี่ยวกับ กระบวนการซึ่งบุคคลหนึ่งมีความตั้งใจที่จะใช้อิทธิพลเหนือคนอื่น ๆ ในการนำในโครงสร้างและการอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรม และการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มหรือในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับลอว์นี่ (Lawney, อ้างถึงใน รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556, น. 13) ที่กล่าวว่าอย่างไรก็ตาม พบว่าความหมายของภาวะผู้นำที่มีอยู่มากมายนั้น มีความแตกต่างกันในหลายแง่มุม เช่น เรื่องของการใช้อิทธิพล ผู้ที่ใช้อิทธิพล จุดมุ่งหมายในการใช้อิทธิพล ลักษณะของการใช้อิทธิพล และผลลัพธ์ของการพยายามใช้อิทธิพล และยังมีบางความหมายที่นิยามแตกต่างไปว่าภาวะผู้นำไม่ใช่เป็นเพียงการกระทำ ภาวะผู้นำเป็นชีวิตของเรา เป็นวิถีการดำเนินชีวิต ภาวะผู้นำเกิดขึ้นจากภายใน ภาวะผู้นำเกี่ยวกับว่าเราเป็นใคร มากกว่า ๆ กับว่า เราทำอะไร

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2548, น. 3) สรุปความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง กระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจน เพื่อให้ผู้อื่น หรือผู้ตามรับรู้ว่า อะไรคือความสำคัญ ช่วยให้เห็นทิศทางและความมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2556, น. 14) สรุปความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง คุณลักษณะ พฤติกรรม ความสามารถ หรือกระบวนการที่เป็นปฏิสัมพันธ์ หรือเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่น กลุ่มคน สามารถสร้างแรงบันดาลใจ สร้างความปรารถนา ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา การยอมรับ ความพยายาม การอุทิศตัว การใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด และช่วยเพิ่มพลังอำนาจของผู้อื่น เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

วิเชียร วิทษอุดม (2549, น. 3) สรุปความหมายของภาวะผู้นำว่า หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมออกมา เมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกันหรือรวมอยู่ในเหตุการณ์เดียวกันในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ ภาวะผู้นำจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการฝึกฝนของแต่ละบุคคล

จากการให้ความหมายของภาวะผู้นำจากผู้รู้หลาย ๆ ท่านในข้างต้นที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยสรุปความหมายของภาวะผู้นำได้ว่า เป็นกระบวนการของบุคคลไม่ว่าอยู่ในตำแหน่งใดก็ตามในการสร้างแรงบันดาลใจ การใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด สร้างความเชื่อมั่นและสนับสนุนให้บุคคลอื่นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ผู้นำหรือองค์กรต้องการ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จหรือบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

ความสำคัญของภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำเป็นคำที่เก่าแก่ที่สุดคำหนึ่งในอารยธรรมของโลก ซึ่งในทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมามีพบว่าความสำเร็จของกลุ่มของสังคมหรือของประเทศหรือของอารยธรรมต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับ

กับภาวะผู้นำของหัวหน้าหรือผู้นำ ผู้ปกครอง ผู้บริหารหรือของสมาชิกในกลุ่มเหล่านั้น ซึ่งรัตติกรณ์ จงวิศาล (2556, น. 56-59) กล่าวว่า จากการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำตั้งแต่ในอดีต พบผลการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์จำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การบริหารจัดการสำเร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพขององค์กรหรือความสำเร็จขององค์กรและบุคลากรหรือพนักงานขององค์กร บ่อยครั้งพบว่าภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์กร และจากการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนความสำคัญของภาวะผู้นำ พบว่า บุคลากรที่มีภาวะผู้นำจะให้ความสนใจในบุคคล มุ่งเน้นในการสร้างแรงจูงใจและการสร้างแรงบันดาลใจผู้อื่น เน้นความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานของ อิทธิพลส่วนบุคคล โดยการใช้อิทธิพลที่ไม่เน้นการใช้อำนาจบังคับ มีการเพิ่มพลังอำนาจให้แก่ ผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้งานน่าสนใจ ทำท่าย และดึงดูดคนให้มาร่วมกันทำงาน ส่วนงานที่สำคัญ มากที่สุดอย่างหนึ่ง คือ การช่วยให้ผู้อื่นได้รับการพัฒนาและความเจริญก้าวหน้า โดยการเป็นโค้ช หรือผู้อำนวยความสะดวก ผู้ที่มีภาวะผู้นำไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการ ภาวะผู้นำไม่ใช่เพียงแค่การมีทักษะต่าง ๆ แต่ยังต้องมีคุณสมบัติส่วนบุคคลเฉพาะหลายประการที่เป็นนามธรรม มองเห็นได้ยาก แต่มีพลังอำนาจมาก มีจริยธรรมสูงและทำในสิ่งที่ถูกต้อง ยึดมั่นใน หลักการ มีความกระตือรือร้น ความกล้าหาญ ถ่อมตัว คำนึงถึงผู้อื่นอย่างจริงใจ รับใช้ผู้อื่น รับฟัง และเชื่อถือไว้วางใจผู้อื่น มีความรู้และเข้าใจในเรื่องคน เอาใจใส่ผู้อื่น คำนึงถึงสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ และมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล ภาวะผู้นำที่ดีสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มี คุณค่าและมีความจำเป็นต่อการนำองค์กรก้าวไปสู่ความสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย มีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้นำสามารถสร้างความแตกต่างในด้านความสำเร็จหรือ ล้มเหลวของกลุ่มด้วย ดังนั้น คนจำนวนมากจึงตระหนักว่าภาวะผู้นำจะเป็นหนทางนำพวกเขาไปสู่ หนทางแห่งความสำเร็จ และต้องการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง อย่างไรก็ตาม ยังมีองค์กรอีกเป็น จำนวนมากที่มีความต้องการพัฒนาผู้บริหารและพนักงานให้มีภาวะผู้นำ เพราะเห็นความสำคัญว่า ภาวะผู้นำของบุคคลในองค์กรจะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาเรื่อง ความสำคัญของภาวะผู้นำ ในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวมานี้ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นต้องมีและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ของบุคคลที่อยู่ในองค์กรหรือ หน่วยงานทุกแห่ง เพราะผู้ที่มีภาวะผู้นำจะมีความสามารถในการจัดการงานที่มีความยาก ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการแก้ไขปัญหาที่พบ มีความกระตือรือร้นที่จะให้ความร่วมมือ ในการทำงาน มีความรับผิดชอบในการทำงาน นั้น ๆ ให้สำเร็จลุล่วง ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ ยังสามารถกระตุ้นหรือเสริมแรงให้ผู้ร่วมงานหรือคนรอบข้างปฏิบัติตาม โดยที่ผู้ปฏิบัติตามไม่รู้สึกรว่า ถูกบังคับ นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรหรือหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ

วิเชียร วิทยอุดม (2549, น. 255-256) กล่าวว่า ทักษะที่สำคัญสำหรับการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิผล มักจะได้อมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์มากกว่าโปรแกรมฝึกที่เป็นทางการ พฤติกรรมและค่านิยมที่เหมาะสมสามารถเรียนรู้ได้จากผู้นำที่มีความสามารถ ซึ่งนับได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในการที่จะเลียนแบบ การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นผลมาจาก

1. ระดับความท้าทายของงาน ความท้าทายของงานขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น การจัดการที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง ความรับผิดชอบในงานที่มักพบปัญหาบ่อยครั้ง การโน้มน้าวผู้คนโดยปราศจากการใช้อำนาจ การจัดการกับแรงกดดันจากภายนอก และรวมทั้งการทำงานโดยปราศจากคำแนะนำและการสนับสนุนการเป็นผู้นำ ทำให้ผู้จัดการต้องคอยหาข้อมูลใหม่ ๆ มองปัญหาในมุมที่ต่างออกไป สร้างสัมพันธภาพที่ดีในหมู่ผู้ร่วมงาน ลองทำพฤติกรรมใหม่ ๆ เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และพัฒนาความเข้าใจในตนเองให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำ ผู้จัดการจะได้เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ และได้ความมั่นใจในตนเองเพิ่มมากขึ้น โดยที่การเรียนรู้จากประสบการณ์นั้นหมายรวมถึงทั้งที่สำเร็จและล้มเหลว

2. ความหลากหลายของงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้มีการเรียนรู้และพัฒนามากขึ้น รวมทั้งมีความท้าทายของงานนั้น ๆ ด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การปรับตัวของผู้จัดการให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ และพร้อมที่จะจัดการกับปัญหาใหม่ ๆ นั้น วิธีการที่ทำให้เกิดความหลากหลายของงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น มอบหมายงานพิเศษในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งหนึ่ง ๆ อยู่ และมีการหมุนเวียนผู้จัดการแต่ละแผนกที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบต่างกัน

3. การทบทวนการประเมิน การเรียนรู้จะมีมากขึ้นต่อเมื่อคนได้รับการประเมินผลพฤติกรรมที่แม่นยำของพวกเขา ซึ่งผลการประเมินเหล่านี้จะถูกนำมาวิเคราะห์ถึงสิ่งที่พวกเขาได้ประสบการณ์และได้เรียนรู้

รัตติกาล จงวิศาล (2556, น. 441-443) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการพัฒนาความสามารถของบุคคลให้มีประสิทธิผลทั้งทางด้านบทบาทและกระบวนการ ซึ่งบทบาทและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเป็นการอำนวยความสะดวกในการกำหนดทิศทางการปรับทิศทางหรือการทำให้คนหรือทีมงาน ทำงานสอดคล้องไปกับเป้าหมายขององค์กรและช่วยรักษาความผูกพันของกลุ่มคนที่ทำงานร่วมกัน

ปัจจัยที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ ที่องค์การจำเป็นต้องให้ความสำคัญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาผู้นำ คือ การประเมินผล ความท้าทาย และการสนับสนุน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินผล ทำให้บุคคลได้ตระหนักรู้ว่าตนเองอยู่ในตำแหน่ง ความสามารถระดับการทำงาน ภาวะผู้นำระดับไหนในขณะนั้น จุดที่ควรนำมาพัฒนาตนเองในปัจจุบันคืออะไร โดยหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของการประเมินผล คือ การให้มาตรฐานสำหรับการพัฒนาในอนาคต การกระตุ้นให้บุคคลประเมินตนเองและทำให้เห็นช่องว่างระหว่างความสามารถและผลการปฏิบัติงานในปัจจุบันกับเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต

2. ความท้าทาย ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถใหม่ หรือทำให้เกิดความก้าวหน้าขึ้น ความรู้สึกท้าทายมีความหมายแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล โดยสิ่งที่เป็นความท้าทายอาจมีได้หลายอย่าง เช่น ความแปลกใหม่ ประสบการณ์ที่ต้องการทักษะใหม่ ๆ และวิธีการใหม่ ๆ เป้าหมายที่ยาก การทำงานที่หนักขึ้น การทำงานให้แตกต่างออกไปเพื่อที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เป็นต้น ความท้าทายหรือความยากลำบากจะผลักดันให้บุคคลเผชิญหน้ากับตนเอง ยอมรับความผิดพลาดของตนเอง พากเพียรและรู้วิธีการรับมือกับความขัดแย้ง ความท้าทายหรือความยากลำบากเหล่านั้น

3. การสนับสนุน มีส่วนช่วยให้บุคคลสามารถรับมือกับการคืนรน ต่อสู้และความเจ็บปวดในระหว่างกระบวนการพัฒนา การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชามีความสำคัญ โดยเฉพาะเมื่อต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเกิดการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ นอกจากนั้นองค์กรยังต้องสนับสนุนทรัพยากรที่บุคคลต้องการเพื่อความสำเร็จของการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง โดยองค์กรนั้นมักมีระบบที่ส่งเสริมและเสริมพลังการเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้จากความผิดพลาด

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ ในทัศนะของท่านผู้รู้ทั้งหลาย ดังกล่าวนั้น สรุปได้ว่า ปัจจัยที่เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพที่ชุมชนหรือสังคมจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญในการสร้างภาวะผู้นำ คือ 1) ระดับความท้าทายของงานที่ทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถใหม่หรือทำให้เกิดความก้าวหน้าขึ้น 2) ความหลากหลายของงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้มีการเรียนรู้และพัฒนามากขึ้น รวมทั้งมีความท้าทายของงานนั้น ๆ ด้วย และ 3) การทบทวนการประเมิน ซึ่งผลการประเมินจะถูกนำมาวิเคราะห์ถึงสิ่งที่เป็นประสบการณ์และเคยได้เรียนรู้มา ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์หรือได้จากผู้นำที่มีความสามารถ ซึ่งนับว่าเป็นแบบอย่างที่ดีอย่างยิ่งในการที่จะเลียนแบบหรือเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองต่อไป

ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก

เอแดร์ (Adair, 2547, น. 29-34) กล่าวว่า การสร้างผู้นำนั้น สามารถทำได้ เหมือนกับทักษะต่าง ๆ ที่สามารถฝึกให้เกิดความเป็นเลิศได้ เพราะผู้นำไม่ใช่เป็นพรสวรรค์ที่มีมาแต่เกิด ผู้นำ

ต้องตัดสินใจ ต้องรู้จักใช้เวลาให้เหมาะสมในการบริหาร เพื่อสื่อความคิดของตนออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจซึ่งเรียกว่าผู้นำที่เน้นภารกิจเป็นแกนหลัก (Action Centred Leadership : ACL) ซึ่งเป็นการผนวกองค์ประกอบสามอย่างเข้าด้วยกัน คือ ภารกิจ ทีมงานและบุคคล เข้าด้วยกัน

การเน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลักมาจากแนวคิดของ มาสโลว์และเฟดเดอร์ริคเฮิสเบิร์ก รวมเข้าด้วยกัน คือ เน้นความต้องการของมนุษย์ และถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองผลจะออกมาถ้าเลิศแค่ไหน ซึ่งเอแดร์ได้นำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในเชิงรูปธรรมที่แซนเฮริสในเวลาต่อมาทางสมาคมอุตสาหกรรม ได้นำแนวคิดดังกล่าวไปใช้ทำให้เกิดเป็นรูปธรรมมากขึ้น

เอแดร์ (Adair, 2547) ได้ให้สัมภาษณ์นิตยสาร “Director Magazine” ในปี ค.ศ. 1988 ซึ่งให้เห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างการนำกับการจัดการ ว่าแตกต่างกันอย่างไร

ผู้นำ (Leadership) เป็นการกำหนดทิศทางที่ชัดเจน คำว่า “Lead” เป็นภาษาของแองโกล-แซกซัน ใช้กันมากทางยุโรปตอนเหนือ มีความหมาย หนทาง ทิศทาง ถนน หรือทางเดินของทะเล คือ พอเราสำเนียงเข้าใจถึงคำนี้ได้ เรารู้ว่าเราจะทำอะไรต่อไป ขึ้นตอนต่อไปคืออะไรในขณะเดียวกัน คำว่า “Manage” เป็นคำละติน มาจากคำว่า “Manus” ซึ่งแปลว่าด้วยมือ คือ ถือดาบ หอกหรือจัดการกับม้า จัดการกับเรือ หรืออะไรก็ตามที่เกี่ยวกับเครื่องจักรกล เป็นนิยามที่คล้าย ๆ กับอะไรก็ได้ที่เป็นไปในทางเทคนิค เช่น วิศวกรรม การบัญชี หรืออะไรซักอย่างที่ออกมาเป็นระบบ

อย่างไรก็ตาม คำว่า “Management” นั้นก็มีคุณค่าในการแปลออกมาเป็นรูปธรรมไม่น้อย ซึ่งแตกต่างจากคำว่า “Leadership” การ “Manage” นั้นคือการเน้นไปที่การควบคุมเพื่อให้สิ่งที่เราต้องการถึงเป้าหมายได้สำเร็จลงได้ เช่น การควบคุมการเงิน หรือการอภิบาลรัฐ จัดต้องอาศัยการควบคุม คำว่า “Leaders” นั้นไม่เน้นไปในการควบคุม คำว่า “Leaders” จึงไม่ค่อยเก่งในการอภิบาลหรือการควบคุม

สิ่งที่ผู้นำ “Leaders” น่าจะเป็น และเป็นให้ได้ดี คือการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น แต่ตัวผู้นำเองก็ต้องมีแรงบันดาลใจ หรือมีความต้องการอย่างแรงกล้าเช่นกัน พร้อมทั้งสามารถอุทิศตนให้กับภารกิจอันนั้น สามารถสื่อความคิดและความกระตือรือร้นออกมาให้ผู้อื่นได้เห็นไม่ใช่แรงจูงใจที่สถาบันธุรกิจชอบพูดถึงกัน เพราะแรงจูงใจไม่ใช่แรงบันดาลใจ แรงจูงใจมีภาพลักษณ์และการปฏิบัติคล้าย ๆ กับการทำอะไรที่แยกส่วนจากกันได้ ดังกับเครื่องยนต์

ผู้นำคือผู้ที่สร้างทีมได้ ทีมต้องมีผู้นำ ผู้นำต้องสร้างทีมและสุดท้ายก็คือคุณอาจถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการได้หรือเป็นผู้บริหารได้ แต่คุณอาจจะไม่ได้รับการยอมรับในฐานะของผู้นำ ผู้นำจะต้องชนะใจของผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

แนวคิดของเอแดร์ (Adair, 2547) คือ ภารกิจคือแกนหลักในการปฏิบัติงาน เขาเชื่อว่าการทำงานเป็นทีมนั้น จะต้องมีการแชร์ร่วมกันทางด้านความคิดอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความจำเป็นในการที่จะสร้างภารกิจร่วมให้เกิดขึ้นมา
2. ความจำเป็นในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับทีมได้
3. การผนวกความจำเป็นของสมาชิกของทีมทุกคนมารวมกันให้หมดว่า แต่ละคนนั้นต้องการอะไร

องค์ประกอบสามประการนี้ ที่เอแดร์เรียกว่า รูปแบบวงกลมสามรูปที่ซ้อนกัน (Three-Cycle Model) ถ้าวางกลมใดเกิดความบกพร่องขึ้นมา ก็จะทำให้วงกลมที่เหลือพลอยบกพร่องไปด้วย ตัวอย่าง คือ ความล้มเหลวที่จะสร้างภารกิจหรือไม่มีภารกิจเลยนั้น จะทำให้เกิดการขาดสำนึกของทีมและทำให้ระดับของความพึงพอใจของพนักงานลดต่ำลง การเห็นเป็นภาพในเชิงรูปธรรมคือการนำวงกลมสามรูปมาวางซ้อนกันไปมา แล้วลองเอาเหรียญปิดวงกลมใดวงกลมหนึ่ง ก็จะทำให้วงกลมที่เหลือขาดและซ้อนกันไม่ได้อีกต่อไป ดังนั้น การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในวงกลมก็จะนำไปให้เกิดการหมุนของวงกลมที่เหลือตามไปด้วย

เอแดร์ (Adair, 2547) ได้จัดระบบว่าด้วยหน้าที่ของผู้นำนั้น ควรประกอบด้วย

1. การวางแผน (Planning) คือการนำเอาข้อมูลที่จำเป็นที่มีเท่าที่จะมากได้และตั้งเป้าหมายว่า ภารกิจของทีมนั้นคืออะไร
2. การให้ข้อมูล (Informing) การให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อพนักงานและการรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สรุปความคิดและภารกิจให้ชัดเจน
3. การสนับสนุน (Supporting) ยกย่องสมาชิกของทีม ให้คำแนะนำ ลดความกดดัน สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร สร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกของทีมเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำให้ภารกิจแล้วเสร็จ
4. การควบคุม (Controlling) คงไว้กับมาตรฐานที่ได้เห็นพร้อมกันในทีม รักษาระดับมาตรฐานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ศึกษาว่าจะลงมือปฏิบัติเมื่อไร และจะตัดสินใจเมื่อไร
5. การประเมิน (Evaluating) ศึกษาความเป็นไปได้ของความคิดต่าง ๆ ติดตามผลที่ตามมาเป็นระยะ ๆ ประเมินการทำงานของทีมงาน ช่วยและส่งเสริมให้สมาชิกของทีมรู้จักการทำประเมินตัวเองด้วยเช่นกัน

หน้าที่ของผู้นำคือกุญแจสำคัญที่เอแดร์ (Adair, 2547) ได้พยายามนำมาประยุกต์ใช้กับทฤษฎีที่ว่าด้วยการเน้นภารกิจหน้าที่เป็นแกนหลัก โดยนำรูปแบบของวงกลมสามวงผนวกเข้าด้วยกันโดยส่วนย่อยกลายเป็นส่วนรวม และนำส่วนรวมมานั้นเป็นภารกิจ ซึ่งถือเป็นแกนหลักในการพัฒนาองค์กร

การนำความสัมพันธ์ของส่วนต่าง ๆ มาเข้าด้วยกัน จะทำให้เกิดระดับของการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ และเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย

ศาสตร์ต่าง ๆ ที่นำเข้ามาประกอบ เช่น ของมาสโลว์ ที่พูดถึงลำดับของความจำเป็น หรือจากอองเดร ฟาโยล ที่พูดถึงหน้าที่ของการบริหารนั้นมีอะไรบ้าง และจากการนำศาสตร์ของท่านต่าง ๆ เหล่านี้มาผนึกเข้าด้วยกัน จึงทำให้เกิดหนังสืออย่าง “The Understanding Motivation” ที่เอแดร์ได้เขียนขึ้นมาเพื่อสนับสนุนความคิดที่ตกผลึกของเขา ในเรื่องของการสร้างแรงจูงใจและแรงบันดาลใจ นอกจากนี้เขายังได้ออกหนังสือชื่อ “Fifty-Fifty Rule” ที่อธิบายว่า แรงจูงใจของคนเรานั้นมาจากภายในร้อยละ 50 และมาจากภายนอกอีกร้อยละ 50 ซึ่งเป็นแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับความคิดของมาสโลว์ และจากความคิดของเอิกซ์เบิร์ก โดยที่ท่านทั้งสองนี้มองว่าแรงบันดาลใจหรือแรงจูงใจนั้นเกิดขึ้นจากภายในตัวคน

เอแดร์ (Adair, 2547) ใช้กฎห้าสิบ-ห้าสิบ (Fifty-Fifty) นี้มาใช้ในการสร้างทีมด้วยเช่นกัน ในหนังสือชื่อ “Effective Teambuilding” (1986) ของเขาได้บอกว่าการกระทำภารกิจให้สำเร็จได้นั้นร้อยละ 50 มาจากทีม ส่วนอีกร้อยละ 50 มาจากผู้นำทีม ถ้ามองกันอย่างลึกซึ้งก็ถือว่าเป็นอุบายอย่างหนึ่งเพราะถ้าตัวทีมและตัวผู้นำถูกแบ่งเป็นครึ่ง ๆ แล้ว เวลาเมื่อใดผิดพลาดขึ้นมาแต่ละฝ่ายก็ไม่สามารถจะไปโทษอีกฝ่ายได้อย่างเต็มปาก เพราะความสำเร็จนั้นเกิดจากการกระทำจากสองฝ่ายร่วมกัน

เอแดร์ อินเตอร์เนชันแนล (Adair International, Ltd. 2017, p. 5) กล่าวว่า การสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ควรมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1. การกำหนดภารกิจ (Defining Task) หมายถึง การรับรู้และทำความเข้าใจกับเป้าหมายวัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ของงาน
2. การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการของการเป็นผู้นำในการกำหนดแผนการดำเนินงาน
3. การวิเคราะห์การดำเนินงาน (Briefing) หมายถึง การสื่อสารวัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินงานด้วยความชัดเจนและกระชับ
4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การดำเนินงานด้วยความระมัดระวังจนประสบความสำเร็จ โดยสามารถรวมแก้ไขข้อผิดพลาดเมื่อเกิดปัญหาได้
5. การสนับสนุน (Supporting) หมายถึง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สามารถให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงาน เพื่อให้สามารถดำเนินงานต่อไปจนประสบผลสำเร็จ
6. การประเมิน (Evaluating) หมายถึง การเรียนรู้ผลสำเร็จและความล้มเหลวที่เกิดขึ้นและหาวิธีแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

จากการศึกษาเรื่อง ทฤษฎีภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ในทัศนะของเอแดร์ (Adair) สามารถนำมาปรับประยุกต์ใช้กับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้ดังนี้ ผู้นำเยาวชนปกาสัยเกอญอ

ควรมีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) หมายถึง ผู้นำเยาวชนสามารถกำหนดเป้าหมาย เพื่อจัดทำแผน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่นั้นได้ 2) การให้ข้อมูล (Informing) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกาศะญอสามารถการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ สามารถอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ 3) การสนับสนุน (Supporting) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกาศะญอสามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่นั้นให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนโครงการ 4) การควบคุมและประเมินผล (Evaluating and Controlling) หมายถึง ผู้นำเยาวชนปกาศะญอสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการและประเมินผล การดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่นั้น

ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ (Servant Leadership)

ความหมายของภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ

สปีเยอร์ส (Spears, อ้างถึงใน สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง, 2553, น. 25) กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ หมายถึง การให้บริการเป็นอันดับแรกและการสร้างสัมพันธภาพที่ดี โดยการสร้างบรรยากาศให้การทำงานเป็นทีม การรับฟังทุกเรื่องจากผู้ร่วมงาน

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง (2553, น. 25) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ หมายถึง การที่ผู้นำทำตนให้เป็นประโยชน์และคิดว่าตนเป็นทรพยากรหนึ่งในการทำงาน ผู้นำจะบริการและให้ความร่วมมือกับผู้ร่วมงานในการทำงาน เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน

มัทนา นิถานานนท์ (2557, น. 17) กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ หมายถึง ลักษณะ พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดขึ้นจากภายในของบุคคลที่ต้องการบริการผู้ร่วมงานเป็นอันดับแรก กล่าวคือ การทำงานที่ผู้นำเชื่อมั่นในความสามารถของผู้ร่วมงาน และอาศัยความร่วมมือจากผู้ร่วมงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยที่ผู้นำเป็นเพียงผู้คอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก

สรุปความหมายของภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการได้ว่า หมายถึง การที่ผู้นำให้ความร่วมมือ ให้ความสะดวกแก่ผู้ร่วมงาน สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน รับฟังปัญหา และคอยให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานอยู่เสมอ ให้การสนับสนุนเพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ

ลูสเซอร์และอาชัว (Lussier & Achua, 2001, น. 393) กล่าวถึงแนวคิดพื้นฐานของภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ ได้แก่

1. ช่วยให้ผู้อื่นได้ค้นพบตัวตนที่แท้จริงของตนและมองเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล กล่าวที่จะพูดในเรื่องจุดด้อยของตนเองอย่างเปิดเผยเพื่อพร้อมต่อการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา
2. ได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน เป็นผู้ที่มีความจริงใจและไม่ยึดติดกับตำแหน่ง
3. ให้บริการด้วยความจริงใจโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว
4. รับฟังปัญหาต่าง ๆ จากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการหาทางแก้ไขปัญหาโดยมีความไว้วางใจเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้ได้วิธีแก้ไขปัญหาค่ดีที่สุด

ยูกัล (Yukl, 2006, น. 404) กล่าวว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ เป็นความรับผิดชอบของผู้นำในการ ปกป้อง ดูแล ไว้วางใจในการมอบอำนาจให้แก่ผู้ร่วมงาน ด้วยความจริงใจ ใส่ใจ รู้ถึงความต้องการของผู้ร่วมงานและพัฒนาความรู้ ความสามารถให้แก่ผู้ร่วมงานตามความต้องการโดยคำนึงถึงความแตกต่างในแต่ละหน้าที่ของบุคคล ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในสิ่งทีถูกต้องเหมาะสม

กรีนลีฟ (Greenleaf, อ้างถึงใน จิรวรรณ เล่งพานิชย์, 2554, น. 19-20) จำแนกคุณลักษณะของภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ 10 ประการ ได้แก่

1. การฟัง (Listening) หมายถึง ความพยายามในการสื่อสาร การเปิดใจรับฟังผู้อื่นเพื่อการตัดสินใจอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์
2. ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) หมายถึง การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เพราะมนุษย์ทุกคนต้องการได้รับการยอมรับและเคารพในความเป็นมนุษย์ โดยผู้นำต้องมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน
3. การให้ความช่วยเหลือ (Healing) หมายถึง การกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีขึ้น จากการทำงานหรือเมื่อพบปัญหาที่เกิดขึ้น
4. การตระหนักรู้ (Awareness) หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ การใช้สติพิจารณาปัญหาที่พบ และการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคต
5. การโน้มน้าวจิตใจ (Persuasion) หมายถึง การทำให้ผู้ร่วมงานเชื่อใจในผู้นำ และปฏิบัติตามโดยไม่ใช้การบังคับหรือข่มขู่

6. การมีแนวความคิด (Conceptualization) หมายถึง การมองเห็นเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถจัดการกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้เป็นไปในทางที่ดีได้

7. การมองเห็นไกล (Foresight) หมายถึง การนำบทเรียนที่ประสบในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มสถานการณ์ในอนาคต มาประยุกต์กับการทำงาน ทำให้ผู้ร่วมงานมีความมั่นใจในการทำงาน และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ง่ายขึ้น

8. การดูแลรับผิดชอบ (Stewardship) หมายถึง การมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อผู้ร่วมงานเกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ ว่าผู้นำจะสามารถพาผู้ร่วมงานทำทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมาย

9. การเสียสละเพื่อพัฒนาผู้อื่น (Commitment to Growth of People) หมายถึง การแสดงให้เห็นว่าความเป็นบุคคลของมนุษย์แต่ละคนนั้นมีคุณค่า ผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการจะส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเองเพื่อให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและความก้าวหน้าในหน้าที่การทำงานที่ตนรับผิดชอบ

10. การสร้างเครือข่าย (Building Community) หมายถึง การสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างองค์กร ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานพัฒนาตนเอง และสามารถแก้ปัญหาในการทำงานได้ตรงจุด

อาจกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ ควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) เปิดใจรับฟังผู้อื่น 2) มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนร่วมงาน 3) มีน้ำใจ 4) คาดเดาเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นได้ 5) มีความสามารถในการพูดเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น 6) มีวิสัยทัศน์ที่ดี 7) การมีความคิดแง่บวก 8) มีความรับผิดชอบต่อ 9) มีความเสียสละ และ 10) ทำให้งานที่ทำเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการพัฒนาการทำงาน

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ของผู้นำด้วยความเต็มใจ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับทุกคน โดยเป็นผู้รับผิดชอบต่องานทุกอย่างทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความมั่นใจในตัวผู้นำ เพื่อสร้างชุมชนที่สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันอย่างมีความสุข

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

สภาพการณ์ปัจจุบันในโลกยุคศตวรรษที่ 21 สภาพแวดล้อม บุคคลในสังคมทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ชุมชน เมือง หรือประเทศ ล้วนจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ในการเรียนรู้เทคนิค แนวคิดการดำเนินชีวิตและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประยุกต์ให้เท่าทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

ชัยวิทย์ ศรีจันทร์ (2558, น. 45-47) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 7 ประการ ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ มีความเสียสละอดทน คิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. สร้างแรงจูงใจ คือ เป็นผู้มีความเข้าใจผู้อื่นและสามารถกระตุ้นเพื่อให้เกิดการยอมรับ การยกย่อง และความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต ต้องมีการส่งเสริมกำลังใจให้ผู้ร่วมงานเห็นความสำคัญและคุณค่าของงานที่ปฏิบัติได้
3. มีวิสัยทัศน์ คือ สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับอนาคตของงานที่ดำเนินการได้ โดยมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทำงานในอดีต เพื่อปรับปรุงการทำงานในอนาคตให้ดีขึ้น สามารถวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาชุมชนได้
4. กล้าตัดสินใจ กล้าพูด กล้าทำ คือ มีเหตุผล และรู้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลง มีความตั้งใจและความพยายามที่จะเอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้น มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างตั้งใจ มีความมั่นใจในตนเอง โดยการบริหารเวลา กล้าตัดสินใจเพื่อผลประโยชน์ของผู้ร่วมงานและสามารถมอบหมายการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน
5. มีทักษะในการสื่อสาร คือ มีความสามารถในการสื่อสาร โดยการพูด ฟังและทำความเข้าใจกับผู้อื่น มีทักษะการเจรจา มารยาท การใช้ภาษาอย่างเหมาะสมตามกาลเทศะรวมถึงรู้เท่าทันเทคโนโลยี
6. ทำงานบรรลุเป้าหมาย คือ ต้องมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาวิธีการที่จะทำให้สิ่งต่าง ๆ ดีขึ้น เติบโตขึ้น เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และประสบผลสำเร็จ รู้จักการวางแผนการทำงานและปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้ โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และประสบการณ์ที่ประสบมาปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอย่างมีรูปธรรม
7. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับทีมงาน คือ การเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน การสร้างบรรยากาศที่ดีระหว่างการทำงาน มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้ร่วมงาน นำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม

ปิยะนุช เงินชูศรี (2561, น. 68-70) ได้กล่าวว่า ทักษะและความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) โดยการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมายประกอบด้วย

1.1 ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์

- 1.2 ทักษะการมีความคิดสร้างสรรค์ การเป็นนักประดิษฐ์
- 1.3 ทักษะการคิดแบบมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ แผนงาน
- 1.4 ทักษะความรอบรู้ หยั่งรู้ ความเข้าใจ และประเมินสถานการณ์
- 1.5 ทักษะการแสวงหาความรู้ เรียนรู้จากสิ่งใหม่
2. การบริหารจัดการ (Organizing) โดยการจัดเตรียมคน งาน และทรัพยากรอื่น ๆ
 - 2.1 ทักษะการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ทักษะการบริหารจัดการ
 - 2.3 ทักษะการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม
 - 2.4 ทักษะการบริหารความขัดแย้ง
 - 2.5 ทักษะการเรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรม
 - 2.6 การจัดการความก้าวหน้าทางอาชีพ
3. การสั่งการ (Leading) โดยการกระตุ้นการทำงาน สร้างแรงบันดาลใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานโดยการปรับใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์
 - 3.1 ทักษะการสื่อสารที่ดี
 - 3.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม
 - 3.3 ทักษะการเป็นผู้อำนวยความสะดวก
 - 3.4 ทักษะการสอนงาน เป็นผู้ให้ที่ดี
 - 3.5 ทักษะการสร้างคุณค่าในตัวเอง
 - 3.6 ทักษะการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน
 - 3.7 ทักษะความมุ่งมั่น กล้าหาญ
 - 3.8 ทักษะการสร้างแรงจูงใจ
 - 3.9 ทักษะความกระตือรือร้น
4. การควบคุม (Controlling) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่ได้วางแผนไว้ในขั้นต้น
 - 4.1 ทักษะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การควบคุมการทำงาน
 - 4.2 ทักษะการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา
 - 4.3 ทักษะความเข้าใจ และการเป็นผู้ฟังที่ดี มีเหตุผล
 - 4.4 มีความยืดหยุ่น ปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นที่ผู้นำควรมี สามารถเชื่อมโยง บูรณาการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้การ

ดำเนินงานต่าง ๆ เกิดความราบรื่น มีความเข้าใจไปทิศทางเดียวกันทั้งระบบ บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

การพัฒนาภาวะผู้นำ

กวี วงศ์พุม (2539, น. 146) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำ หมายถึง การแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีของบุคคล และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ เจตคติ หรือพฤติกรรม อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

คูบริน (Dubrin, อ้างถึงใน พงกะพรวณ ตะกลมทอง, 2553, น. 84-86) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำโดยส่วนใหญ่นิยมใช้การให้ความรู้ความเข้าใจ โดยให้การศึกษา การฝึกอบรม การสร้างประสบการณ์ในงานและการสอนงาน โดยผู้ต้องการพัฒนาภาวะผู้นำจะต้องพัฒนาตนเองด้านทักษะการสื่อสาร ความสามารถพิเศษด้วย การสร้างภาวะผู้นำมีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่

1. การสร้างภาวะผู้นำโดยการสร้างการรับรู้ด้วยตนเอง (Leadership Development Through Self-Awareness) การรับรู้หรือการรู้จักตนเอง คือการทำความเข้าใจข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ถือเป็นกลไกสำคัญที่ควรเน้นหรือจดจำในการพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิผลให้มีประสิทธิผล ซึ่งจะต้องมีการคิดทบทวนเรื่องที่ผ่านมาด้วยตนเอง

2. การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการสร้างวินัยในตนเอง เป็นการปฏิบัติตนด้วยการควบคุมตนเองให้สามารถปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เป็นการพัฒนาตนเองวิธีหนึ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งจะต้องพิจารณาด้านการสร้างวินัยในตนเองด้วย พฤติกรรมที่สำคัญของภาวะผู้นำ คือ ต้องมีการรับฟังอย่างสนใจและตั้งใจ เพื่อฝึกฝนด้วยการปฏิบัติ ต้องสนใจและเอาใจใส่เพื่อให้เกิดการกระตือรือร้น การสร้างวินัยในตนเองจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดให้กิจกรรมนั้นเป็นระเบียบอยู่ในกรอบที่เหมาะสม

นอกจากนี้ คูบริน ยังได้เสนอวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการให้การศึกษา ประสบการณ์ และการให้คำแนะนำจากผู้อาวุโสกว่า (Development Through Education, Experience and Mentoring) นอกจากกระบวนการความเข้าใจและรับรู้กิจกรรมแล้ว สิ่งที่จะช่วยให้บุคคลเตรียมตัวสำหรับบทบาทภาวะผู้นำ ยังมีปัจจัยในการพัฒนาที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. การศึกษา หมายถึง การได้รับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะช่วยในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญอยู่ได้ ระดับการศึกษาจะมีความสัมพันธ์ในทางเดียวกันกับการบริหารเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จและสนับสนุนการปฏิบัติงานในตำแหน่งของผู้นำให้มีคุณภาพมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์กับการศึกษา และการศึกษาช่วยให้เกิดประสิทธิผลในภาวะผู้นำ เพราะความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาจะช่วยให้ผู้นำสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

2. ประสบการณ์ การทำงานในอดีตมีความสำคัญช่วยในเรื่องการตัดสินใจ โดยเชื่อว่า สิ่งต่าง ๆ จะสามารถบรรลุผลสำเร็จและจัดข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้ คูบรินเชื่อว่าประสบการณ์ที่มี มากขึ้นของผู้นำ ทำให้มีความสามารถในการแก้ปัญหาในเรื่องที่เผชิญได้

3. การได้รับคำแนะนำจากบุคคลที่อาวุโสกว่า ผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์มากกว่า ช่วยเหลือผู้ที่มีประสบการณ์น้อยให้มีความก้าวหน้า โดยให้คำแนะนำ ช่วยเหลือรวมถึงการกระตุ้น ต่าง ๆ เช่น การแนะแนวทาง ช่วยเหลือ สอนงานโดยผู้นำหรือเพื่อนร่วมงานที่มีประสบการณ์และมีความรู้ ซึ่งวิธีการที่จะทำให้เป็นผู้ได้รับความรู้ที่ดี คือ การทำตนให้มีวิสัยทัศน์ที่เหมาะสมด้วยการ พยายามทำความเข้าใจในงานอย่างถูกต้อง

ยุกต์ (Yukl, 2006, pp. 392) กล่าวว่าวิธีการและเทคนิคการพัฒนาภาวะผู้นำที่ประสบ ผลสำเร็จ 12 วิธี ได้แก่ การพัฒนาภาวะผู้นำในด้านทักษะด้านเทคนิคการทำงาน สามารถพัฒนาได้ โดยใช้การบรรยาย (Lecture) การสาธิต (Demonstrations) การฝึกปฏิบัติด้วยตนเองตามคู่มือ (Procedural Manuals) วิดีทัศน์ (Video Tapes) ระบบจำลองการใช้เครื่องมือ (Equipment Simulators) การฝึกโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Interactive Computer Tutorials) การฝึกจากแบบฝึกหัด (Exercise) การจำลอง สถานการณ์ (Simulators) แบบจำลองสถานการณ์ธุรกิจ (Business Simulation Game) การอภิปรายกลุ่ม (Case Discussion) การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing) และการจัดกิจกรรมกลุ่ม (Group Exercise)

ประไพศรี ธรรมวิริยะวงศ์ (2548, น. 39-40) อธิบายการพัฒนาภาวะผู้นำโดยอ้างจาก ผลงานวิจัยของ จอห์น สโตครีน (John A. Shtocren) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่เรียกว่า สกายฮุก ฟอร์ ลีดเดอร์ชิพ โมเดล (Skyhook for Leadership Model) และสรุปแนวทางการบริหาร เพื่อความสำเร็จ 7 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ผู้นำจะต้องมีความสามารถในการคิดเรื่องอนาคต ที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งก็คือการกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน เพื่อจะสามารถนำทีมไปสู่จุดมุ่งหมายนั้น ๆ ได้ โดยทีมจะต้องร่วมกันเป็นผู้กำหนดทิศทางธุรกิจขององค์กรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนด กลยุทธ์และแผนงานทั้งในระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว

2. การให้ความไว้วางใจเชื่อถือ (Trust) ในทีมงานนั้นจะต้องมีความไว้วางใจกันและ เชื่อมั่นในความสามารถของทีมงาน โดยการทำงานจะยึดผลงานเป็นหลัก และกระบวนการทำงาน จะใช้ศูนย์กลางอยู่ที่พนักงาน โดยจะมีการให้ความรู้แก่พนักงานอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

3. การสื่อสารในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ (Open Communication) โดยให้ทีมงานได้รับรู้ เกี่ยวกับข้อมูลที่เหมาะสม โดยมีการจัดระบบข้อมูลในการทำงานให้พนักงานได้รับทราบถึง วิสัยทัศน์ กลยุทธ์และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน กำหนดเป้าหมายการทำงานเพื่อให้

สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีการใช้ (Key Performance Indicator : KPI) ตัวชี้วัดผลสำเร็จของงาน

4. ผู้นำต้องสร้างงานที่มีคุณค่าให้แก่ตนเองและทีมงาน (Meaningful Work) ตลอดเวลา การมอบหมายงานที่เหมาะสมให้พนักงานที่มีความรู้ ความถนัด โดยมีผู้นำเป็นโค้ชที่ดีในการพัฒนาและสร้างงานให้กับพนักงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตลอดจนคอยดูแลให้คำปรึกษาแก่พนักงาน มีการจัดทำแผนงานที่ดี และใช้เครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผลที่จะได้รับคือ ผลงานรวมขององค์กร

5. การมอบอำนาจการทำงานให้พนักงาน (Empowerment) ที่มีความสามารถได้รับผิดชอบงานที่เบ็ดเสร็จ โดยมีการทำตัวเองเป็นต้นแบบ สร้างมาตรฐาน ระเบียบปฏิบัติที่ชัดเจน ก่อนที่จะมอบหมายงานให้ผู้ได้บังคับบัญชาไปปฏิบัติ การมอบอำนาจการทำงานตามความเหมาะสมให้กับพนักงาน การให้พนักงานมีส่วนร่วมในการบริหารงาน เป็นการแสดงความยอมรับและเชื่อมั่นในตัวพนักงาน จะทำให้พนักงานกล้ารับผิดชอบในงานที่ยากและซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยเน้นว่าผู้นำจะต้องไม่ทำงานแบบประจำ จะต้องกระจายงานประจำให้กับพนักงานและพัฒนาให้พนักงานทำงานเบ็ดเสร็จให้ได้

6. การพัฒนาการทำงานเป็นทีม (Teamwork) ความสำเร็จของผู้นำอยู่ที่ มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยผู้นำจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทีม และพัฒนาทีม โดยการกำหนดความรับผิดชอบและทิศทางการทำงานชัดเจน ทำให้พนักงานมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและพนักงานคนอื่นด้วย รวมถึงความสำคัญของการทำงานข้ามสายงาน (Cross Function) เป็นความสำเร็จของผู้นำที่สามารถนำปัญหา ซึ่งอาจมีผลจากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็น และหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน เป็นการสร้างความสำคัญของการแสดงถึงการทำงานเป็นทีม ยอมรับบทบาทและความสามารถของคนในทีมช่วยให้ทุกคนในทีมเข้าใจในวัตถุประสงค์ของงานและพร้อมทำงานอย่างเต็มขีดความสามารถเพื่อความสำเร็จของส่วนรวม ผู้นำต้องเชื่อมั่นและยกย่อง คนที่แตกต่างของทีมเข้าด้วยกัน ผนึกกำลัง (Synergies) ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กรได้

จากการศึกษาเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำ ของท่านผู้รู้ทั้งหลายดังกล่าวมานั้น สรุปได้ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำ คือ การใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ เช่น การให้ความรู้หรือการศึกษา การฝึกประสบการณ์จากสถานการณ์จริง และการให้คำแนะนำจากผู้มีประสบการณ์หรือผู้อาวุโส เพื่อสร้างแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาตัวบุคคลและพฤติกรรมให้ไปในทางที่ดีขึ้น

การอบรมเพื่อเขียนโครงการเพื่อเสริมสร้างภาวะความเป็นผู้นำ

การฝึกอบรม

วิเชียร วิทย์อุดม (2549, น. 251-253) กล่าวว่า ความมีประสิทธิภาพของโปรแกรมการฝึกอบรมพัฒนาภาวะผู้นำขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการออกแบบโปรแกรม การวางรูปแบบการฝึกอบรม ควรจะพิจารณาถึงทฤษฎีเป้าหมายของการศึกษาที่เฉพาะเจาะจง ลักษณะนิสัยของผู้ฝึกอบรม และการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมความเป็นผู้นำมีความเป็นไปได้ที่จะประสบความสำเร็จมากกว่าถูกกำหนดและดำเนินไปในแนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับข้อสรุปสำคัญในกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนการฝึกอบรม ดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ให้ชัดเจน ควรอธิบาย ทักษะ พฤติกรรม และความรู้ของผู้ฝึกอบรมที่คาดหวังว่าจะได้รับการฝึกอบรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงเนื้อหาของการฝึกอบรมและประเด็นในการฝึกอบรมอย่างชัดเจน

2. กำหนดเนื้อหาที่ชัดเจนและมากด้วยเนื้อหาสาระสำคัญ นอกจากนี้เนื้อหาของ การฝึกอบรมควรจะเน้นเฉพาะในสิ่งที่สำคัญ การฝึกอบรมควรประกอบด้วยกรณีตัวอย่างจำนวนมาก และควรมีข้อสรุปเป็นระยะ ๆ ทำให้ง่ายต่อการเข้าใจและจดจำ

3. การจัดลำดับของเนื้อหาที่เหมาะสม ควรจัดระบบแบบแผนและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็วและง่ายขึ้น ควรมีการพักระหว่างการฝึกอบรม และหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้เข้ารับการอบรมต้องเหน็ดเหนื่อยระหว่างการฝึกอบรมที่ยาวนาน

4. การผสมผสานวิธีการฝึกอบรมที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากระดับทักษะของผู้อบรม ความกระตือรือร้น ความสามารถในการเข้าใจและความสามารถใจการจดจำ โดยวิธีการควร สอดคล้องเหมาะสมกับความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ หรือพฤติกรรม

5. โอกาสสำหรับการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะเรียนรู้พฤติกรรมในการเรียนรู้และทบทวนข้อมูลที่ยังอยู่ในความทรงจำนำมาประยุกต์กับหลักการในการทำงาน ประยุกต์ หลักการที่มีความหลากหลาย เพื่อใช้กับสถานการณ์ที่ต่างกัน

6. การประเมินผลการฝึกอบรมที่ถูกต้อง ควรได้รับการประเมินผลที่ตรงประเด็นจากผู้ ประเมินที่มาจากที่ต่าง ๆ การประเมินมีความแม่นยำ เหมาะกับเวลา และสร้างสรรค์ โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เห็นพัฒนาการของตนเองและนำมาประเมินได้

7. การเพิ่มความมั่นใจในตัวเองให้กับผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยการเพิ่มความมั่นใจ ในตัวเองของผู้เข้ารับการฝึกอบรม และให้ความคาดหวังในตัวพวกเขาว่าสามารถทำงานสำเร็จ

8. การให้มีกิจกรรมในการติดตามผลอย่างเหมาะสม สามารถกระทำได้โดยการติดตาม ผลของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างใกล้ชิด เช่นการทบทวนบทเรียนหรือให้จัดทำโครงการงานที่เกี่ยวข้อง

การเขียนแผนโครงการพัฒนา

การเขียนโครงการมีความสำคัญมากสำหรับการทำงานในปัจจุบัน เป็นการสื่อความหมายเพื่อให้ผู้อนุมัติโครงการได้มองเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการจัดทำโครงการด้วยความชัดเจน ส่งผลต่อการพิจารณาตัดสินใจอย่างถูกต้อง ดังนั้น การทำความเข้าใจหัวข้อหรือส่วนประกอบโครงการจึงเป็นเรื่องจำเป็น สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเฉพาะหัวข้อที่น่าสนใจและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้จากหนังสือการประเมินโครงการ (เชาว์ อินไช, 2553, น. 23-35) หนังสือหลักการวิเคราะห์โครงการ (หฤทัย มีนะพันธ์, 2550, น. 7-12) หนังสือการบริหารโครงการสำหรับผู้บริหาร (วิสูตร จิระคำเกิด, 2548, น. 2) และหนังสือการวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ (ทวีป ศิริรัศมิ, 2544, น. 32) สรุปได้ดังนี้

1. ความหมายของการเขียนโครงการ การเขียนโครงการ หมายถึง การเขียนโครงการร่างกิจกรรมเพื่อสื่อความหมายในกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแผนงานที่กำหนดไว้ มีการระบุถึงเหตุผลที่ต้องจัดทำโครงการขึ้นมา กำหนดการใช้ทรัพยากร ระยะเวลาในการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน ด้วยการการประมวลความคิด เรียงลำดับเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ผู้อ่านโครงการทำความเข้าใจได้ง่ายและมีความชัดเจน สามารถดำเนินงานให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

2. ความสำคัญและประโยชน์ของการเขียนโครงการ

2.1 หน่วยงานของรัฐ สามารถนำโครงการมาประกอบการตัดสินใจให้การสนับสนุนโครงการโดยให้สิทธิประโยชน์เป็นการตอบแทน หรือการจัดตั้งงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินโครงการ

2.2 ผู้ที่อ่านโครงการสามารถเข้าใจเนื้อหาอย่างชัดเจน และตรงกับความต้องการของผู้เขียนโครงการ

2.3 ผู้อนุมัติโครงการใช้เวลาอ่านโครงการได้อย่างรวดเร็วเพื่อตัดสินใจอนุมัติโครงการ

2.4 การดำเนินโครงการสามารถดำเนินไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.5 โครงการที่ถูกเขียนขึ้นแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถและความชำนาญของผู้เขียนโครงการ

3. ลักษณะสำคัญของโครงการ

3.1 มีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน (Clear Objective or Clear Purpose) ซึ่งหมายถึง สิ่งที่โครงการมุ่งจะได้รับหรือบรรลุผลภายในเวลาที่กำหนด วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย

เป็นตัวกำหนดทิศทางในการบริหารและควบคุมโครงการ การกำหนดทรัพยากรที่ต้องใช้และระยะเวลาที่โครงการต้องดำเนินการแล้วเสร็จ

3.2 มีกลุ่มของกิจกรรม (Group of Activities) มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากกิจกรรมที่เน้นงานประจำ (Routine) โดยจัดเรื่องต่อเนื่องกันตามลำดับก่อนหลังหรืออย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ ซึ่งในบางกิจกรรมอาจทำพร้อมกัน ในขณะที่บางกิจกรรมจะต้องรอให้กิจกรรมหนึ่งดำเนินการแล้วเสร็จก่อนจึงจะทำกิจกรรมนั้นได้

3.3 มีลักษณะชั่วคราว (Temporary) คือมีขอบเขตระยะเวลา (Time Boundaries) ที่ชัดเจนทุกโครงการจะกำหนดเวลาเสร็จสิ้นโครงการที่แน่นอน โดยคาดคะเนว่าเมื่อถึงระยะเวลาดังกล่าวแล้ว วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของโครงการจะบรรลุผลตามที่กำหนดไว้

3.4 มีสถานที่ตั้งโครงการ (Location) ทุกโครงการจะต้องมีสถานที่ตั้งเพื่อดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสม ความสะดวก และความคุ้มค่า

4. องค์ประกอบของการเขียนโครงการ

4.1 ชื่อโครงการ การเขียนชื่อโครงการควรมีความชัดเจน เข้าใจง่าย ต้องเขียนให้รู้ว่าจะดำเนินงานเรื่องอะไรกับใครและสถานที่ใด ซึ่งส่วนที่สำคัญก็ต้องเขียนให้ทราบว่า เป็นเรื่องอะไร ชื่อโครงการที่ดีจะทำให้ผู้อ่านทราบได้ทันทีว่า โครงการนั้นเกี่ยวกับเรื่องอะไรและเป็นแนวทางให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาและวิธีการดำเนินโครงการ

4.2 แผนงาน ทำให้ทราบว่าโครงการที่เขียนขึ้นอยู่ภายใต้แผนงานอะไร มีประโยชน์ในการใช้งบประมาณและประเมินผลแผนงานเมื่อต้องการประเมินผลแผนงาน ลักษณะของแผนงานขององค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ จะแบ่งออกเป็นหลายแผนงาน ซึ่งมีลักษณะกว้าง ๆ

4.3 ผู้รับผิดชอบโครงการ เป็นการบอกให้ทราบถึงผู้รับผิดชอบโครงการ ควรระบุให้ชัดเจนและมีคำบ่งชี้ตำแหน่ง สังกัด ซึ่งอาจบอกถึงที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อสอบถามเรื่องราว รายละเอียดโครงการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

4.4 ลักษณะโครงการ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือโครงการต่อเนื่องและโครงการใหม่ สำหรับโครงการต่อเนื่องเป็นโครงการที่ได้ดำเนินการมาแล้วและต้องการดำเนินโครงการต่อไป เพราะต้องการขยายผลหรือเป็นโครงการที่ทำแล้วเกิดประโยชน์ ส่วนโครงการใหม่นั้นเป็นโครงการที่ยังไม่เคยดำเนินการมาก่อน

4.5 หลักการและเหตุผล การเขียนหลักการและเหตุผลทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความสำคัญของโครงการ ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน โดยเริ่มเขียนหลักการก่อน ซึ่งเป็นการอธิบายความหมายหรือความคิดรวบยอดของโครงการ แล้วจึงตามด้วยเหตุผล เพื่อบอกว่า

โครงการมีความเป็นมาอย่างไร และมีความจำเป็นอย่างไรถึงต้องจัดทำโครงการ ทั้งนี้การเขียนอาจอยู่ในย่อหน้าเดียวกันหรือแยกก็ได้

4.6 วัตถุประสงค์ เป็นการบอกให้ทราบว่า โครงการนั้นควรทำทำไมเพื่ออะไร มีความสำคัญอย่างไร แยกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ วัตถุประสงค์ทั่วไป (General Purpose) เป็นการเขียนเพื่อบอกความต้องการภาพรวมทั้งหมด และวัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific Purpose) เป็นการเขียนความต้องการที่เฉพาะเจาะจงของโครงการนั้นว่าต้องการอะไรบ้าง

4.7 เป้าหมาย เป็นการแสดงให้เห็นถึงผลขั้นสุดท้ายในแง่จำนวนหรือการวัดผลความสำเร็จในช่วงระยะเวลาหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่าเป็นวัตถุประสงค์ที่สามารถกำหนดเป็นตัวเลขได้แน่นอนในช่วงระยะของการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการ

4.8 ขั้นตอนการดำเนินงาน เป็นการเขียนที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นลำดับขั้นตอนของการดำเนินงานที่ต่อเนื่องกันไปจนโครงการประสบความสำเร็จ

4.9 ระยะเวลาที่ดำเนินโครงการและปฏิทินปฏิบัติงาน เป็นการเขียนที่บอกถึงช่วงเวลาในการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการ

4.10 ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินโครงการ เป็นสิ่งที่ควรเตรียมไว้ให้เพียงพอในการดำเนินโครงการ ซึ่งประกอบด้วย 1) งบประมาณซึ่งอาจมากขึ้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นของโครงการแต่ละโครงการและควรเขียนด้วยว่าเป็นงบประมาณประเภทใดเช่น งบประมาณแผ่นดินหรืองบประมาณรายได้ 2) บุคลากร หมายถึงจำนวนบุคลากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการ 3) วัสดุอุปกรณ์ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบการดำเนินโครงการ 4) อาคารสถานที่และครุภัณฑ์ หมายถึง สถานที่ที่ใช้ดำเนินโครงการ

4.11 การประเมินผล เป็นการประเมินเพื่อหาข้อแตกต่างระหว่างก่อนการดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการและหลังดำเนินโครงการ นอกจากนี้ยังทำให้ทราบว่าการดำเนินโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่

4.12 ผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นการคาดคะเนภาพรวมของโครงการที่จะเกิดขึ้นเมื่อดำเนินโครงการเสร็จสิ้น

4.13 ภาคผนวก การเขียนส่วนนี้เพื่อบอกรายละเอียดเพิ่มเติมจากหัวข้อโครงการที่ผู้เขียนไม่สามารถเขียนทั้งหมดได้ และเป็นการเขียนเพิ่มเติมเพื่อให้โครงการเกิดความน่าเชื่อถือมากขึ้น

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก และการสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการมาใช้ในการวิจัยเพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชน ปกาเกอญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ให้พัฒนาชุมชนของตนด้วยความเต็มใจ

มีสัมพันธภาพที่ดีกับทุกคน โดยเป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีความสามารถในการวางแผนโครงการ พัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ รู้วิธีนำเสนอ แผนโครงการให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุน รวมทั้งสร้างความ เข้าใจกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เป็นอย่างดี และสามารถติดตามผล การดำเนินงานตามแผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ โดยผู้วิจัยคาดหวังว่า ผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอจะสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยได้อย่างยั่งยืน

ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้แสดงความคิดเห็นและให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

แนดเลอร์ (Nadler, 1980, pp. 4-5) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การให้ บุคคลได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงความสามารถ ในการทำงาน และส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคคล ซึ่งไม่ใช่เพียงการฝึกอบรมเท่านั้น แต่ยังหมายถึง ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ของบุคคล หรือเป็นกระบวนการของกลุ่มกิจกรรมที่ปฏิบัติ จัดทำในช่วงเวลาที่กำหนด เพื่อให้เกิดผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แบ่งกิจกรรมการพัฒนา ได้เป็น 3 กิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาพร พิศาลบุตร และขยงยุทธ เกษสาคร (2544, น. 9-13) ได้แก่ การศึกษา การอบรม และการพัฒนา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนา (Development) หมายถึง จุดเน้นของการพัฒนาที่มุ่งให้เกิดความ เจริญก้าวหน้า หรือความสำเร็จตามความต้องการของบุคคลหรือหน่วยงานที่ต้องการพัฒนา มีการ เปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง การพัฒนาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และประสบการณ์แก่บุคคลเพื่อให้มีความ พร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของหน่วยงาน

2. การฝึกอบรม (Training) หมายถึง การเพิ่มความรู้ ความชำนาญ รวมถึงการเตรียม ความพร้อม ในการทำงานในหน้าที่ที่จะได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การศึกษา (Education) หมายถึง กิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ ความชำนาญ ค่านิยม ทางศีลธรรม และความเข้าใจที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การศึกษามักดำเนินการโดยใช้ระยะเวลา ที่ยาวนาน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดเป็นแผนพัฒนาพนักงานที่ชัดเจนรองรับ เพื่อไม่ให้เกิด

ความสูญเสีย ส่วนบุคคลที่มีความชำนาญอยู่แล้ว การศึกษา หมายถึง การพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

กอร์ดอน (Gordon, 1989, pp. 264) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การพยายามที่จะดำเนินการ เพื่อเพิ่มศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวบุคคล โดยการให้ความรู้และประสบการณ์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำมาปรับปรุงพฤติกรรมเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงาน และส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของบุคคล

ซิมส์ (Sims, 2007, pp. 7) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การใช้แผนประสบการณ์เรียนรู้เพื่อให้บุคคลพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต

อีวานเชวิช (Ivancevich, 2007, pp. 393) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการการจัดให้บุคคลได้รับข้อมูล ทักษะ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเป้าหมายที่ต้องการให้เป็น โดยกระบวนการที่ออกแบบมานั้นจะทำให้บุคคลมีการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สมชาย สรรพเสริฐ (2552, น. 16) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง เป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับการปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยเน้นการเรียนรู้ในระดับบุคคล กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยการฝึกอบรม การศึกษาและการพัฒนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและทัศนคติที่จำเป็น ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมของชุมชนที่อาศัย

ดวงเดือน จันทรเจริญ (2556, น. 15) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การใช้กระบวนการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นหรือระยะยาว ในการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เพื่อพัฒนาความรู้และ ทักษะเฉพาะด้าน ทำให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นำไปสู่ความสำเร็จตามศักยภาพของบุคคลและชุมชน

ศิริกัศสรศรี วงศ์ทองดี (2557, น. 19) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 2 ความหมาย คือ ในความหมายแคบ และในความหมายกว้าง ดังนี้

ในความหมายแคบ หมายถึง การพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ใหม่ ๆ และยังเป็นการเพิ่มศักยภาพบุคคลให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานตามที่ต้องการ เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ

ในความหมายกว้าง หมายถึง การพัฒนามนุษย์ในระดับสังคม ประเทศ และสากล ซึ่งมีเป้าหมาย วิธีการหรือกระบวนการที่หลากหลายนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การทำให้มนุษย์ทุกคนมีความสุข พันทุกข์ มีอิสระ เสรีภาพ สังคมสันติสุขและภราดรภาพอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการพัฒนาตัวบุคคลโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การอบรม หรือการให้การศึกษาแก่บุคคลเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความรู้ ความสามารถ ทักษะเฉพาะด้าน ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นและสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการทำงานหรือการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ

ปรัชญาและทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

จิน (Jean, อ้างถึงใน พศิน แดงจวง, 2554, น. 127-129) กล่าวว่า ปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เสนอโดยโรนน่าและลินแฮม (Rouna, and Lynham, 2004) มีความชัดเจนและสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยเห็นว่าผู้เขียนทั้งสองได้เสนอองค์ประกอบของปรัชญาทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ภาววิทยา ญาณวิทยา และคุณวิทยา ได้อย่างชัดเจน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HRD Intervention) และการทำวิจัย (Conduction Research) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับจิมและวัตสัน (Jim and Watson, 2002) ที่เห็นด้วยกับสวอนสัน (Swanson et al, 2000) ว่านักปฏิบัติพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องทำความเข้าใจปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในกรอบหลักที่เป็นพื้นฐานของสาขาปรัชญาทั้ง 3 สาขา คือ

ภาววิทยา (Ontology) หรืออภิปรัชญา (Metaphysics) ซึ่งตั้งคำถามและหาคำตอบว่าความจริงคืออะไร มุมมองที่มีต่อสิ่งที่ปรากฏในโลก เช่น การมองภาพเดียวกันอาจแตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ชาติพันธุ์ บริบทหรือสภาพแวดล้อม ระบบการขัดเกลา ระบบการบริหาร องค์กรที่สังกัด ตำแหน่งและลักษณะของงานในองค์กร เป็นต้น

ญาณวิทยา (Epistemology) ซึ่งตั้งคำถามว่า ใช้อยู่ที่เราพิสูจน์ว่าเป็นความจริง นั่นคือ การแสวงหาคำตอบว่าเรามีและใช้ความรู้ หรือยืนอยู่บนฐานความรู้อะไรบ้าง เป็นฐานพิสูจน์ ซึ่งเป็นที่น่าสนใจมากในปัจจุบันเพราะความรู้มีการแตกแขนงกันมากขึ้น ๆ ทำให้บุคคลใช้องค์ความรู้มองสิ่งที่เป็นจริงตามหลักการ ทฤษฎีความรู้ที่ใช้ในการพิสูจน์ โดยในการพิสูจน์ความจริงนั้นจำเป็นต้องใช้ฐานความรู้ที่อาจเกิดจากประสบการณ์ที่ได้รับการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้ว หรือจากการศึกษาค้นคว้า ตรวจสอบแล้วอย่างดี เพื่อใช้เป็นฐานในการพิจารณา

คุณวิทยา (Axiology) เป็นการรวมจริยศาสตร์กับสุนทรียศาสตร์เข้าด้วยกันว่า คุณค่า ความดีและที่ควรปฏิบัติ คืออะไร อะไรคือความดี คำว่าคุณค่าและความดีก็ยังมีความแตกต่าง เช่น

ในหมู่ของนักวิชาการย่อมมองคนที่มีเหตุผลใช้หลักวิชาการมาอธิบายคุณค่า จึงยอมรับว่า นั่นคือคนดี คนเก่ง

รูน่าและลินแฮม (Ruona & Lynham, อ้างถึงใน พทิน แดงจวง, 2554, น. 129-130) ชี้ประเด็นที่สนับสนุนข้อความดังกล่าว โดยยกตัวอย่างให้เห็นว่าการที่ผู้รับผิดชอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีฐานความเชื่อที่มาจากปรัชญาต่างสาขากัน จะดำเนินวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหาร การจัดการ การมองความต้องการ การมองด้านคุณภาพ การประเมินปัญหา และการใช้ยุทธวิธีเพื่อดำเนินการแตกต่างกัน โดยศึกษารูปแบบการดำเนินการต่างกันของ 2 บริษัท แม้จะมีปัญหาในลักษณะเดียวกันก็ตาม พบว่า มีมุมมองปัญหาต่างกันและใช้ยุทธวิธีในการพัฒนาและแก้ปัญหาแตกต่างกัน

สวอนสัน และโฮลตัน (Swanson & Holton, อ้างถึงใน พทิน แดงจวง, 2554, น. 130) กล่าวว่า ปรัชญาของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การทำให้บุคคลมีสมรรถนะสูงสุด โดยยึดหลักการศึกษาผู้ใหญ่ เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง การฝึกอบรม การเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง และการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน เน้นการยอมรับความเป็นปัจเจกบุคคล

สรุปได้ว่า ปรัชญาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การพัฒนาบุคคล ภายใต้กรอบการพัฒนา 3 สาขา ได้แก่ ภาววิทยาหรืออภิปรัชญา ญาณวิทยา คุณวิทยาและคุณวิทยา โดยใช้หลักการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหาร การจัดการ การมองความต้องการ การมองด้านคุณภาพ การประเมินปัญหา และการใช้ยุทธวิธีเพื่อดำเนินการแตกต่างกัน เพื่อให้บุคคลที่ได้รับการพัฒนามีความรู้ความสามารถในการทำงานที่ดีขึ้น และยังเป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมและทัศนคติที่มีอยู่เดิมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

หลักการที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

โดยธรรมชาติทุกสิ่งทุกอย่างมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา ทำให้ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เพื่อความเจริญก้าวหน้าและสามารถนำเอาศักยภาพของมนุษย์แต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดย เมทคัลฟและรีส์ (Metcalf & Rees อ้างถึงใน พทิน แดงจวง, 2554, น. 142) กล่าวอ้างงานเขียนของนักวิชาการจำนวนมาก เช่นงานของคิสลิงและฮาร์เวย์ (Kiesling and Harvey, 2005) ; สแคลร์ (Sklaier, 2001) ; สแปร์ไร (Sparrow, 2004) ; กล่าวทำนองเดียวกันว่า ภายใต้อิทธิพลของโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการแข่งขัน การบริหารจัดการธุรกิจข้ามชาติขึ้น ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรูปแบบต่าง ๆ ขึ้น มีผลทำให้บุคคลต้องศึกษาและพัฒนาทักษะระดับต่าง ๆ ตามไปด้วย

พทิน แดงจวง (2554, น. 133-134) กล่าวว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ยังอยู่ในระหว่างการถกเถียงกัน เช่น กันดัลกาออนการ์ และไอเอ็มคิอาร์ พุน (Kandalgaonkar

and IMDR Pune) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์น่าจะอาศัยทฤษฎี 2 สาขา คือ สาขาจิตวิทยา และสาขาเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะทฤษฎี นีโอคลาสสิกคัล (Neo-Classical Theory of Economics) ที่มองว่าลูกจ้างเป็นทุนมนุษย์ และมีคุณค่า โดยแปลค่าจากคุณสมบัติพื้นฐาน ความสามารถและทักษะซึ่งวัดค่าของมนุษย์ผ่านการทดสอบทางจิตวิทยา ระดับสมรรถนะและผลการประเมิน โดยดูจากทฤษฎีความฉลาดของจิตวิทยา กรอบการมองด้านทุนมนุษย์มีข้อสันนิษฐานว่า คุณสมบัติ ทักษะและความสามารถของลูกจ้างจะทำให้เพิ่มมูลค่าของผลิตภาพและคืนทุนให้กับบริษัท ในขณะที่ สวอนสัน ดิค (Swanson, Dick) มองว่าทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีองค์ประกอบ 3 ส่วน หรือที่เขาเรียกว่า ทริเลก สตูล (3-legged stool) ประกอบด้วย จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์และ ทฤษฎีระบบ แมคคีน (McLean, Gary N.) มองว่าน่าจะมี 4 องค์ประกอบหรือออกโตพัส (Octopus) คือ จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบและการพัฒนาองค์กร

สรุปได้ว่า หลักการที่ใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ต้องอาศัยทฤษฎี 2 สาขา ได้แก่ สาขาจิตวิทยาและสาขาเศรษฐศาสตร์ โดยมองว่า คนทุกคนมีสมอง มีความคิด และคุณค่าในตัวเอง สามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น หากทำได้ให้กับตนเองและครอบครัว สามารถสร้างมูลค่าของ ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนได้ ดังนั้นทุกคนจึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยให้ ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

แนวคิดการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

พสิน แดงจวง (2554, น. 224) กล่าวว่า การวิจัยมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ โดยในกระบวนการวิจัย ผู้ทำการวิจัยจะพยายามทำความเข้าใจปัญหาโดยการค้นหาทฤษฎี ที่เหมาะสมมาช่วยในการนำทางไปสู่การทำความเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริง หรือกรอบแนวคิดเชิง ทฤษฎี (Theoretical Framework) เพื่อเป็นกรอบในการค้นหาตัวที่ก่อให้เกิดปัญหา จากนั้นจึงตั้ง ให้เป็น คำถามการวิจัย นำไปสู่การตั้งวัตถุประสงค์การวิจัย การกำหนดสมมติฐาน เพื่อดำเนินการ ตรวจสอบ ทดลอง เก็บข้อมูลเพื่ออธิบายปัญหายุ่งยากได้เงื่อนไข ปัจจัยของแต่ละบริบท สอดคล้องกับ ลิ้มเบช มิชเชล และบัลด์วิน (Limbachl & Baldwin, 1997) อ้างถึงในพสิน แดงจวง, 2554, น. 224) ที่กล่าวว่า การวิจัยเป็นตัวเร่ง ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อองค์กร เพื่อนร่วมงานหรือต่อบุคคลได้เพราะผลของ การวิจัยเป็นตัวบ่งชี้ว่ากิจกรรมอะไรบ้างที่ดำเนินการทดลอง และสามารถนำไปสู่การพัฒนาหรือ การเปลี่ยนแปลง

โดยพสิน แดงจวง ได้อธิบายลูกโซ่แห่งคุณค่าของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ ลิ้มเบชและบัลด์วิน (Limbach & Baldwin, 1997) ว่าในการดำเนินงานเพื่อให้การพัฒนาทรัพยากร มนุษย์สำเร็จนั้น ต้องประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการกำหนดเป้าหมาย (Focus) ประกอบด้วยการวิเคราะห์ความต้องการ (Needs Analysis) และประเมินความต้องการ (Needs Assessment) เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ก่อน (Front-end Analysis) เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ก่อนที่จะลงมือดำเนินการ ช่วยให้ผู้ดำเนินการเข้าใจอย่างแท้จริงก่อนว่า ปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาแท้จริงคืออะไร เพื่อให้ถูกต้อง (Do Things Right) และทำได้ตรงประเด็น (Do the Right Things)

2. ขั้นการเรียนรู้ (Learn) เป็นขั้นที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้จากการทำวิจัย เช่น ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบบสำรวจ รวมถึงการสะท้อนกลับ การประเมินที่ครอบคลุมแบบ 360 องศา (360-Degree Assessment) การวิเคราะห์แบบทดสอบและจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งการวิจัยเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ขั้นการสำรวจหรือเก็บข้อมูล หากดำเนินการโดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสมและมีคุณภาพ จะเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้ เจาะลึก ปัจจัยของปัญหาต่าง ๆ และความต้องการของบุคคลจำนวนมากอย่างแท้จริง ที่สามารถนำไปสู่กระบวนการพัฒนาได้

3. ขั้นการประยุกต์ (Apply) เป็นขั้นการนำบทเรียนต่าง ๆ ที่ได้รับ ผู้ที่ทำงานโดยผ่านกระบวนการทางการวิจัย รวมถึงการติดตามผลที่ได้จากการนำผลการวิจัยไปใช้และการค้นหาปัญหาขณะที่น่าผลการวิจัยไปใช้ (Diagnosis of Transfer Climate Issues)

4. ขั้นการพิสูจน์ (Prove) เป็นขั้นดูผลกระทบการพัฒนาที่เกิดจากการดำเนินการในระดับองค์กรและเอกบุคคล ว่าเกิดความคุ้มค่าที่ได้ลงทุน และเวลาในการดำเนินการที่ผ่านมาไม่น้อยเพียงใด

จึงกล่าวได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นการกำหนดเป้าหมาย 2) ขั้นการเรียนรู้ 3) ขั้นการประยุกต์ และ 4) ขั้นการพิสูจน์ ผลจากการพัฒนานั้น อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน หรือคนในชุมชนได้ เพราะผลของการวิจัยทำให้ทราบว่า กิจกรรมในรูปแบบใดบ้างที่ดำเนินการทดลองแล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเวศ วะสี (2542, น. 4-6) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่มนุษย์มีความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ ได้แก่ พอเพียงสำหรับทุกคน จิตใจพอเพียง สิ่งแวดล้อมพอเพียง ชุมชนพอเพียงมีความเข้มแข็ง ปัญญาพอเพียง อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียงและมีความมั่นคงพอเพียง ซึ่งได้จากความสมดุล ที่มีความยั่งยืน บางครั้งอาจเรียกในชื่ออื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ เป็นต้น

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2542, น. 257) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญ คือ การพัฒนาคนในชุมชน ด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไปกับการรักษา ส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาคนต้องเริ่มจากการพัฒนาความคิดและจิตใจ ให้รู้จักกินอยู่ตามอัตภาพและความจำเป็นในการดำรงชีวิต

อภิชัย พันธเสน (2549, น. 65) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ มีเหตุผล หรือการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีที่สุด มีวิธีการจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นอย่างเหมาะสม สามารถประยุกต์ใช้ได้กับภาคเศรษฐกิจทุกสาขา ไม่ใช่แค่เฉพาะภาคการเกษตรหรือภาคชนบท เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพึ่งพาตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2550, 2) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ต่อการรับผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากความเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังในการนำความรู้มาใช้ในการวางแผนและดำเนินงานในทุกขั้นตอน นอกเหนือจากนี้ยังต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจทุกระดับให้มีคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความรอบรู้ที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และมีความรอบคอบ เพื่อให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากโลกภายนอกได้

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การรู้จักความพอดีของคน ดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ปลอดภัย มีสติ มีเหตุผล มีความรู้ รอบคอบ มีความพอประมาณ รู้จักแยกแยะระหว่างสิ่งของจำเป็น และสิ่งของสิ้นเปลือง สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลก

หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง

ประเวศ วะสี (2542, น. 4-6) กล่าวว่า หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การที่เรามีความพอเพียงบนพื้นฐาน 7 ประการ ดังนี้

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ให้การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
2. จิตใจที่พอเพียง มีความเห็นใจ รัก และมีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง รู้จักการอนุรักษ์และเพิ่มพูนทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีพ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการทำมาหากินได้
4. ชุมชนพอเพียงและมีความเข้มแข็ง สามารถรวมตัวกัน มีความสามัคคีกัน รวมตัวกันเป็นชุมชนเข้มแข็ง สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ง่าย ส่งผลให้ชีวิตมีความสุขมีสุขภาพที่ดี
5. ปัญญาพอเพียง เรียนรู้ร่วมกัน สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง ดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและรากฐานทางวัฒนธรรมของตน

7. มีความมั่นคง พอเพียง เกิดความสมดุลเป็นปกติและยั่งยืนของเศรษฐกิจและสังคม

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2546, น. 41-42) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนทางสายกลางและความไม่ประมาท ควรคำนึงถึงความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม ซึ่งมีหลักการพิจารณา 5 ส่วน ได้แก่

1. กรอบแนวคิด เป็นการชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตและการปฏิบัติตนในทางที่ควรเป็น โดยใช้วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยเป็นพื้นฐาน เป็นการมองโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และสามารถนำมาปรับประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์ เน้นการเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีพได้ทุกสถานการณ์ โดยพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน และเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง

3. คำนิยามความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ ดังนี้

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตหรือการบริโภค ควรตั้งอยู่ในระดับที่พอประมาณ เป็นต้น

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากสาเหตุและคำนึงถึงผลกระทบจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

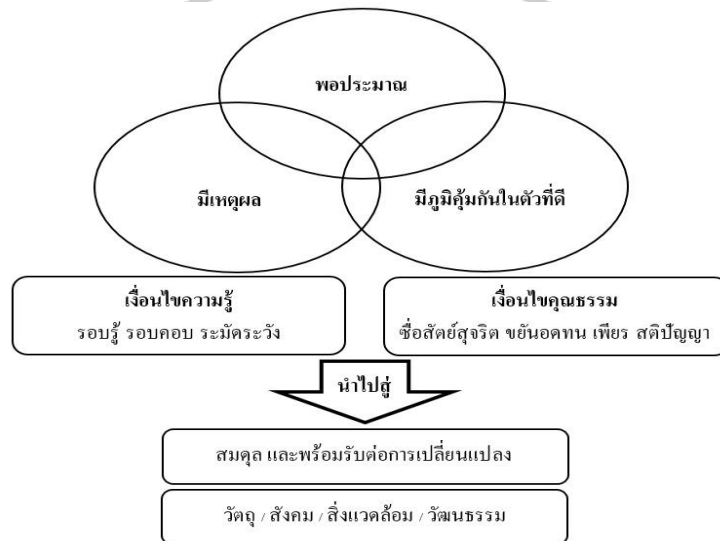
3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

4. เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ควรอยู่ในความพอเพียง โดยอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน ดังนี้

4.1 เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาเชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและการนำไปปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง

4.2 เงื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร พยายาม ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติและผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่มีความสมดุลและยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ภาพที่ 2.1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริยานุช ธรรมปิยา, 2559, น. ๗

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 16) กล่าวถึง หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงในการ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

1. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์มีความพออยู่ พอกิน พอใช้ พึ่งพาตนเองได้ และมีความสุขตามอัธยาศัย
2. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
3. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน เห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
4. หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้เกิดวัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา ค่านิยม เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของแต่ละบุคคลหรือสังคม

สรุปได้ว่า หลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การดำรงชีวิตบนทางสายกลางและความไม่ประมาท ความพอประมาณ มีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาได้ในทุกเรื่อง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล

มีความยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี เป็นต้น

แนวคิดการพัฒนาเยาวชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 ของ คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (2561, น. 3-39) มีประเด็นที่สอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

1. หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564

แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2580 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มาเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี รวมทั้งได้บูรณาการนโยบาย “ประเทศไทย 4.0” เป็นแนวทางในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนา เพื่อการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้อง กับความต้องการในตลาดแรงงาน และทักษะที่จำเป็นต่อความต้องการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในฐานะภาคที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาชุมชน และสังคม ดังนั้นทิศทางของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 จึงเน้นให้ เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ ที่สามารถปรับตัวทำทันกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง มีจิตสำนึก ต่อส่วนรวมและมีส่วนร่วมในฐานะภาคที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นคุณสมบัติ ที่สำคัญยิ่งของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ร่วมกับแนวคิด “ทฤษฎีระบบมนุษย์นิเวศของบรอนเฟนเบรนเนอร์” ในการ พัฒนามนุษย์ ที่ให้ความสำคัญกับการทำงานที่ตัวเด็กและเยาวชน โดยมีหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

1.1 ยึด “เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งเน้นที่การพัฒนาเด็กและเยาวชนทุกกลุ่ม ให้เป็นผู้ที่มีความแข็งแรง สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย ใจ อารมณ์ สังคมและ สติปัญญา เหมาะสมตามช่วงวัย ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ค้นพบตนเอง รู้ความต้องการความถนัดและสามารถพัฒนา ศักยภาพของตนเองได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการเป็นผู้ที่

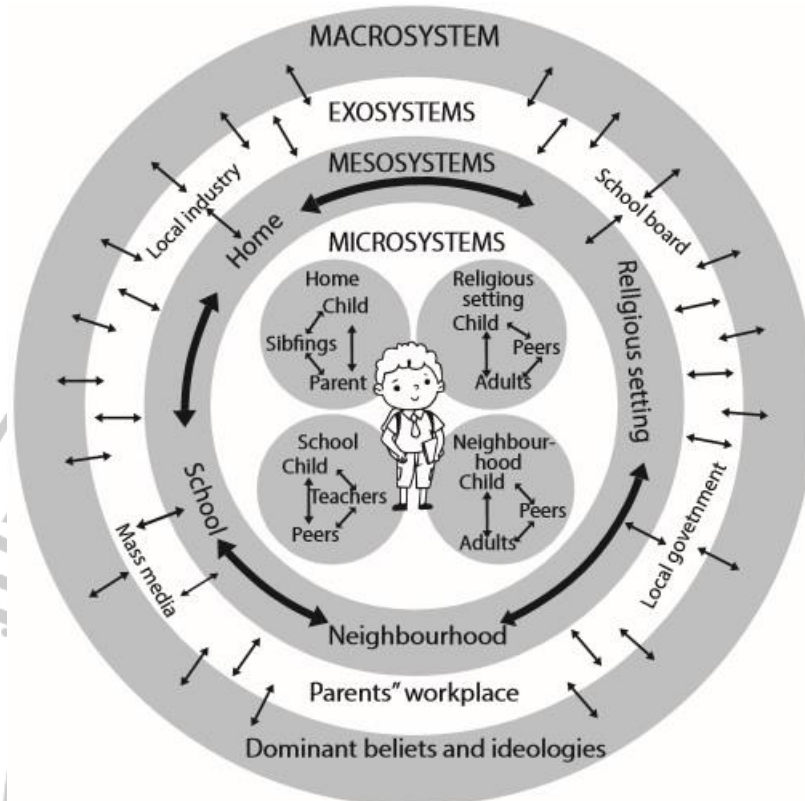
ตระหนักถึงสิทธิ บทบาทและความรับผิดชอบ ในหน้าที่ที่พึงต้องปฏิบัติ มีความตื่นตัวต่อปัญหาสังคม มีความคิดสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาของสังคมในฐานะเป็นหนึ่งในเบญจภาคีการพัฒนาที่เท่าเทียมกับภาครัฐ ภาคสังคม ภาคเศรษฐกิจ และภาควิชาการ

1.2 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับ “ระบบจุลภาค (Microsystems)” ได้แก่ ครอบครัว สถาบัน ศาสนา สถาบันการศึกษา ชุมชน สื่อ และภาคส่วนอื่นที่มีความใกล้ชิดกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยตรง” ได้เข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทาง ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ถูกต้อง เหมาะสมตามช่วงวัยและพัฒนาการของเด็กและเยาวชน

1.3 ส่งเสริมให้ “ระบบปฏิสัมพันธ์ (Mesosystems) เกิดความเข้มแข็ง” เพิ่มการมีส่วนร่วม และเชื่อมโยงระหว่างภาคส่วนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในทุกระดับโดยมุ่งเน้นให้เกิดการเชื่อมโยง ระบบจุลภาคต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน เช่น การเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวกับสถาบันการศึกษา การเชื่อมโยง ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ครอบครัวกับเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดี ระหว่างเด็ก เยาวชนกับผู้สูงอายุ รวมไปถึงการเชื่อมประสานระหว่างกลไกการทำงานด้านการพัฒนา เด็กและเยาวชนระดับพื้นที่กับส่วนกลาง เป็นต้น

1.4 ส่งเสริมให้ “ระบบภายนอก (Exosystems) ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน” อันได้แก่ สื่อ หลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาทักษะทางการสื่อสารระหว่างช่วงวัย การพัฒนาทักษะ ทางอาชีพ การพัฒนาทักษะทางสังคม เป็นต้น มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับทิศทางการพัฒนาเด็ก และเยาวชนในศตวรรษที่ 21 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายการพัฒนาระยะยาว ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 20 ปี

1.5 พัฒนาประสิทธิภาพของ “ระบบมหภาค (Macrosystems)” อันได้แก่ กลไกทางกฎหมาย ด้านการปกป้องและคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน ระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ ด้านเด็กและเยาวชน การสร้างและการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน กลไกการติดตามประเมินผลการดำเนินการ เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่มีความเหมาะสม และทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก

ภาพที่ 2.2 มนุษยนิเวศ

ที่มา : เพนนี (Penn) อ้างถึงใน คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561, น. 5

2. สถานการณ์เด็กและเยาวชนและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

2.1 ความแตกต่างของคุณลักษณะตามเจนเนอเรชั่น (Generation) เด็กและเยาวชนที่เกิดในยุคต่างกันจะเติบโตมาในสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมและ วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีลักษณะนิสัยที่ต่างกัน สำหรับเด็กและเยาวชนจัดอยู่ในเจนเนอเรชั่นวาย (Generation Y) เกิดในช่วง พ.ศ. 2523 - 2540 จะมีความคิดสร้างสรรค์คุ้นเคยกับเทคโนโลยี มีความมุ่งมั่น ทำงานเป็นทีม เจเนอเรชั่นแซด (Generation Z) เกิดในช่วง พ.ศ. 2540 – 2552 เกิดและเติบโต มาพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสภาพแวดล้อม และเจนเนอเรชั่นแอลฟา (Generation Alpha) เกิดในช่วง พ.ศ. 2553 ขึ้นไป เด็กและเยาวชนรุ่นนี้เกิดและเติบโตมาพร้อมเทคโนโลยีเป็นกลุ่มที่ถูกเรียกว่า “Digital Natives” ทั้งนี้ พบว่าเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ปัจจุบันส่งผลต่อวิถีชีวิตและการเรียนรู้ของคนทุกเจนเนอเรชั่น

2.2 สถานการณ์ด้านสุขอนามัยและพัฒนาการเรียนรู้ เด็กและเยาวชนในประเทศไทยมีภาวะโภชนาการ สุขอนามัย พัฒนาการ และมีมาตรการคุ้มครองสิทธิที่ดีขึ้น

มากกว่าในอดีต แต่จากพฤติกรรมการบริโภคและอยู่อาศัยในสังคมยุคใหม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยและการพัฒนา

2.3 สถานการณ์ด้านคุณธรรมจริยธรรมและความเป็นพลเมือง คนไทยส่วนใหญ่ยังมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ จากการสำรวจระดับความคิดเห็นของคนไทย ในหัวข้อสถาบันหลักกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเด็กและเยาวชนไทย พบว่าระดับคุณธรรมจริยธรรมในหมู่คนไทยเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมาโดยเฉพาะความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีสติ สัมปชัญญะ ความมีวินัยลดลง หากมีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดในกลุ่มเด็กและเยาวชน ย่อมจะส่งผลให้กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพนำไปสู่การพัฒนาให้สังคมเข้มแข็ง และยั่งยืน สำหรับในประเทศไทยได้มีการขับเคลื่อนความเป็นพลเมืองในเด็กและเยาวชนในหลายภาคส่วน โดยสถาบัน การศึกษา ภาคเอกชน และภาคประชาชน แต่ยังคงต้องการการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

2.4 สถานการณ์ด้านการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน กลุ่มเด็กและเยาวชนจำนวนมากทำงานพัฒนาชุมชนและสังคมแต่ไม่ได้เชื่อมโยงกันให้เกิดพลังบวกในการขับเคลื่อนงานหรือผลักดันระดับนโยบาย ยังไม่มีกลไกรับผิชอบการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ที่ชัดเจนและมีเอกภาพ กลไกที่มีอยู่ไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มและมีข้อจำกัดด้านศักยภาพในการทำงาน ในขณะที่มีการกำหนดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในยุทธศาสตร์และแผนงานของหน่วยงาน แต่ยังเป็นส่วนน้อย และการดำเนินงานไม่สัมฤทธิ์ผล ภาคส่วนของสังคมเกิดความตระหนักแต่ไม่เข้าใจความหมายและขอบเขตของการมีส่วนร่วม หน่วยงานที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมจึงดำเนินการตามความต้องการของหน่วยงานในลักษณะกิจกรรมจิตอาสาเป็นครั้งคราว ไม่มีความเข้มข้นในการพัฒนาศักยภาพ ของเด็กและเยาวชนที่มีส่วนร่วมและไม่มีความต่อเนื่องของงานที่เลี้ยงและที่ปรึกษาไม่ได้รับการพัฒนา ทักษะที่เหมาะสมจึงไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ โอกาสในการมีส่วนร่วมไม่เท่าเทียมกันและโอกาสในระดับนโยบายมีจำกัด ความอ่อนด้อยประสิทธิภาพของเด็กและเยาวชน และทัศนคติทางลบของผู้ใหญ่เรื่องบทบาทของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา

3. กฎหมาย นโยบาย และแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน

3.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประกันสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการไม่เลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะแนวนโยบายพื้นฐานที่ต้องให้ความคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย ส่งเสริม และพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์

และจัดสวัสดิการ ให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พึ่งพาตนเองได้

3.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 พัฒนา จากพระราชบัญญัติส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2521 กำหนดแนวทาง และปรับปรุง วิธีการในการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพสังคม ปัจจุบัน โดยให้องค์กรเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้น ตามมาตรา 8 ที่ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนพัฒนาเด็กและ เยาวชน และจัดสรรงบประมาณ เพื่อการพัฒนา เด็กและเยาวชน ด้วยหลักการประโยชน์สูงสุดของ เด็ก การได้รับสิทธิตั้งแต่การจดทะเบียนรับรองการเกิด ได้รับบริการพื้นฐานในด้านสุขภาพ การศึกษา การพัฒนา การคุ้มครองและโอกาสการมีส่วนร่วม ผ่านสภาเด็กและเยาวชนและมี มาตรการพิเศษสำหรับเด็กพิการ กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายเชิงพัฒนา ที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการ ของเด็กอย่างครอบคลุมรอบด้าน

3.3 พระราชบัญญัติกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ พ.ศ. 2558 มาตรา 5 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์” เพื่อส่งเสริมและ สนับสนุนให้ประชาชนโดยเฉพาะเด็ก เยาวชนและครอบครัวมีทักษะในการ รู้เท่าทันสื่อ เฝ้าระวังสื่อ ที่ไม่ปลอดภัยและไม่สร้างสรรค์และสามารถใช้สื่อในการพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม

3.4 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี รัฐบาลได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาประเทศไทย 4.0 เพื่อนำพาประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตาม แนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นำไปสู่การพัฒนาให้คนไทยมีความสุข และตอบสนองต่อการบรรลุ ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ การพัฒนาและ เสริมสร้าง ศักยภาพคน เพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีสุขภาวะที่ดี เรียนรู้ตลอดชีวิต ยกกระดับคุณภาพ การศึกษา เพื่อให้ เด็กมีความรู้ สอดรับกับทักษะในศตวรรษที่ 21 และวัยสูงอายุมีความสุข มีรายได้ พอเพียงในการดำรงชีวิต และการสร้าง โอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม เพื่อลด ความเหลื่อมล้ำทางสังคม

3.5 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ ในการพัฒนา ประเทศไทย คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง” โดยมีจุดเน้นและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ 1) การเตรียม ความพร้อม ด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัยให้เป็นทุนมนุษย์ ที่มีศักยภาพสูง ตั้งแต่การพัฒนากลุ่มเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง

ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีของคนไทยทุกช่วงวัย เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นได้รับการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถที่เหมาะสม ในแต่ละช่วงวัย การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การยกระดับคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมความเป็นเลิศและการเสริมสร้างให้คนมีสุขภาพดี 2) การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการให้บริการทางสังคมอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะด้านการศึกษาและสาธารณสุข

3.6 แผนงานบูรณาการการพัฒนาคนตามช่วงวัย เพื่อให้คนไทยมีศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมอยู่ดีมีสุข ประกอบด้วย 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) คนไทยมีศักยภาพตลอดช่วงวัย 2) คนไทย ทุกช่วงวัยมีความมั่นคงในชีวิต และ 3) คนไทยมีครอบครัวอบอุ่นเข้มแข็ง มีคุณธรรมจริยธรรม โดยมี แนวทางการพัฒนา ดังนี้

3.6.1 เด็กปฐมวัย (0 - 5 ปี) เน้นการเกิดอย่างมีคุณภาพการมีพัฒนาการสมวัย การเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยเป็นคนไทยที่มีความมั่นคงในการดำรงชีวิต และการสร้างความอบอุ่น ให้เด็กปฐมวัย

3.6.2 เด็กวัยเรียน (5 - 14 ปี) เน้นการศึกษาที่มีคุณภาพได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะชีวิต การสร้างโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงเพื่อโอกาสการทำงานและการสร้างความมั่นคงในชีวิต และการวางรากฐานจริยธรรม คุณธรรมเพื่อความอยู่ดีมีสุข

3.6.3 เด็กวัยรุ่น (15 - 21 ปี) เน้นการพัฒนาทักษะการทำงาน การสร้างโอกาสทางการศึกษาในระดับสูงและประสบการณ์การทำงานจริงเพื่อวางรากฐานความมั่นคงในชีวิตและการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงและการก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่

3.6.4 วัยแรงงาน (15 - 59 ปี) เน้นการพัฒนาทักษะและสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง การสร้างความมั่นคงในชีวิตวัยแรงงานและการส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัวสำหรับวัยแรงงาน

3.7 แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ค.ศ. 2009 - 2015) มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ ได้แก่ การให้ความสำคัญกับการศึกษา การลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมจ้างงานที่เหมาะสม การส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์และการเสริมสร้างทักษะในการประกอบการสำหรับสตรี เยาวชน ผู้สูงอายุ และคนพิการ

4. ทิศทางการพัฒนาเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2560 – 2564

รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2580 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นโยบาย “ประเทศไทย 4.0” และ เป้าหมายของแผนพัฒนา เศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) มาเป็นกรอบในการพัฒนาคนไทยในอนาคตให้มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีทักษะการคิดวิเคราะห์ มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจิตสำนึกวัฒนธรรมที่ดีงาม รู้คุณค่าความเป็นไทย และมีความรับผิดชอบเป็นรากฐานที่มั่นคงของชุมชน สังคม รักชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์

การพัฒนาเด็กและเยาวชน จึงให้ความสำคัญกับตัวเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เพื่อการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัยให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทย มีค่านิยมตามบรรทัดฐาน ที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การเตรียมความพร้อมของกำลังคนด้านภาษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในฐานะภาคที่มีพลัง ในกระบวนการพัฒนา ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งของเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับตัวเด็กและเยาวชน บริบทแวดล้อมตัวเด็กและเยาวชน อาทิ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ศาสนา สังคม และสื่อ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ในฐานะภาคที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม การระดมสรรพกำลังของภาคีทุกระดับ และการออกแบบ นวัตกรรมการจัดการความรู้เพื่อให้หน่วยงานทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และเครือข่ายเด็กและเยาวชนทุกระดับใช้เป็นแนวทางในการ บริหารจัดการและดำเนินการตามภารกิจขององค์กรให้สอดคล้องกับ และยุทธศาสตร์ของแผนฯ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพและสร้างภูมิคุ้มกันเด็กและเยาวชน
มีมาตรการดังนี้

1.1) พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนแต่ละช่วงวัยให้สอดคล้องตามพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

1.2) พัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ต้องการการคุ้มครองเป็นพิเศษ

1.3) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะการกีฬาขั้นพื้นฐานและ
น้ำใจนักกีฬา

1.4) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
ในศตวรรษที่ 21

1.5) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ

1.6) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคม

1.7) พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีจิตสำนึก มีทักษะการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและมีความสามารถในการดำรงชีวิตภายใต้การเปลี่ยนแปลงของ สภาวะแวดล้อมโลก

2) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ มีมาตรการดังนี้

2.1) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสถาบันครอบครัวและการจัดสวัสดิการ สำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัวตามนโยบายของรัฐ

2.2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกสถาบันศาสนาในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2.3) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยและสถาบันการศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

2.4) เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

2.5) เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกด้านสื่อให้มีความปลอดภัยและสร้างสรรค์ สำหรับเด็กและเยาวชน

2.6) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ที่ปลอดภัยสำหรับเด็กและเยาวชน

3) ยุทธศาสตร์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนมีมาตรการดังนี้

3.1) รณรงค์ ส่งเสริมเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่สังคม เด็กและเยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโลกทัศน์ของคนรุ่นใหม่ ความหมายขอบเขต และ กระบวนการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่มีคุณภาพและ เป็นระบบ

3.2) สร้างระบบการพัฒนาศักยภาพและการเสริมพลังเพื่อการเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ในกระบวนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยครอบคลุมทุกระดับ และทุกมิติ

3.3) สนับสนุนเด็กและเยาวชนในและนอกระบบการศึกษาให้รวมกลุ่มและทำงานพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

3.4) สร้างระบบการสนับสนุนทรัพยากรสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชนในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างเพียงพอ ต่อเนื่องและทั่วถึง

3.5) สร้างเสริมพลังและสถานะของเครือข่ายเด็กและเยาวชนให้เป็นศูนย์รวม และเป็นตัวแทนของกลุ่มเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนาเท่าเทียมกับภาคส่วนอื่น ๆ รวมทั้งมีบทบาทระดับชาติ ภูมิภาค และสากลได้อย่าง มีประสิทธิภาพ

3.6) กำหนดและสร้างความเข้มแข็งให้แก่หน่วยงานรับผิดชอบหลักในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา ทั้งในระดับประเทศและพื้นที่

4) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมบทบาทและระดมความร่วมมือของทุกภาคส่วนในการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีมาตรการดังนี้

4.1) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

4.2) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรภาคธุรกิจและธุรกิจเพื่อสังคมในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

4.3) ระดมความร่วมมือทุกภาคส่วนมุ่งสู่การพัฒนา นโยบาย และการลงทุนด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชนของประเทศ

5) ยุทธศาสตร์การพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการในการพัฒนาเด็กและเยาวชน มีมาตรการดังนี้

5.1) พัฒนาศักยภาพและเสริมพลังบุคลากรด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน รวมทั้งจัดกระบวนการพัฒนาสมรรถนะและการสนับสนุนบุคลากรของ หน่วยงานด้านเด็กและเยาวชนให้มีศักยภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา

5.2) พัฒนาประสิทธิภาพของระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการพัฒนาเด็ก และเยาวชนในมิติต่าง ๆ และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการมีส่วนร่วม ของเด็กและเยาวชน

5.3) พัฒนาประสิทธิภาพของกฎหมายและมาตรการด้านการพัฒนาเด็กและเยาวชน

5.4) ค้นหาตัวกรมด้านการจัดการความรู้ การติดตามประเมินผลและการวิจัยสร้างองค์ความรู้ รวมทั้งสร้างต้นแบบการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการพัฒนา

ทฤษฎีมนุษย์นิเวศ (Ecological framework theory)

ผู้วิจัยศึกษา ทฤษฎีมนุษย์นิเวศ ของยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, อ้างถึงใน จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2554, น. 7-5) และยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, อ้างถึงใน สมเกตุ อุทโยธา, 2556, น. 69-74) ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญที่เกี่ยวกับการวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า แนวคิดในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เรียกว่า มนุษยนิเวศ (Ecological Framework) ที่มีความเชื่อว่า “เยาวชนต้องมีสิ่งที่จะช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในสังคมได้ เริ่มตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรอบข้าง วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา” สามารถแบ่งออกเป็น 6 ชั้น โดยแต่ละชั้นจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ดังนี้

1. เยาวชน (Youth) หรือเยาวชนปกากะญอ ที่ได้รับการสร้างภาวะผู้นำ เพื่อให้เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนของตน

2. ระบบจุลภาค (Micro-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับตัวเยาวชนปกากะญอมากที่สุด และให้ประสบการณ์โดยตรงกับการพัฒนาคุณลักษณะพื้นฐานของชีวิต เยาวชนปกากะญอ ได้แก่ อุปนิสัยและบุคลิกภาพส่วนบุคคล คือ ครอบครัว ถือเป็นศูนย์กลางของการเริ่มต้นชีวิต ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวนั้น ได้แก่ พ่อแม่กับลูก พี่กับน้อง หรือครอบครัวกับเครือญาติ เป็นต้น

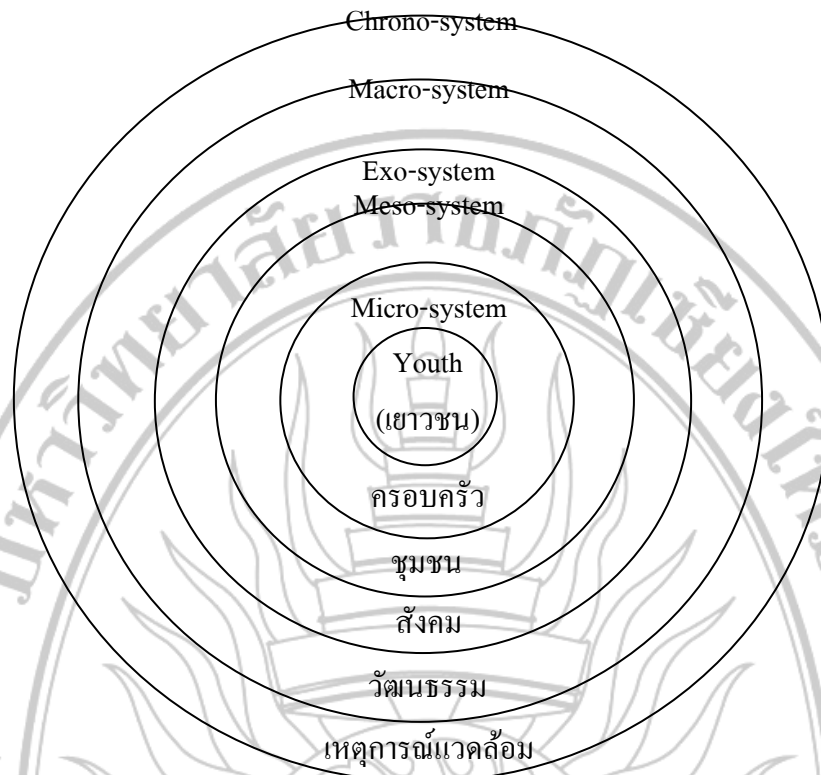
3. ระบบกึ่งกลางหรือระบบชุมชน (Meso-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคกับระบบย่อยต่าง ๆ ในชุมชนให้สัมพันธ์กัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับเพื่อนบ้าน ครอบครัวกับโรงเรียน ครอบครัวกับศาสนสถานต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีหน่วยย่อยอื่นที่ครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน เช่น ร้านค้า หน่วยงานราชการ เป็นต้น

4. ระบบภายนอกหรือระบบสังคม (Exo-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางสังคมที่เยาวชนปกากะญอไม่ได้รับประสบการณ์โดยตรง เช่น ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบการศึกษา ระบบสุขภาพ ระบบสวัสดิการสังคม ระบบเทคโนโลยี เป็นต้น แต่ระบบเหล่านี้สามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมหรือพัฒนาการได้ เช่น การปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า มีส่วนทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เป็นต้น

5. ระบบมหภาคหรือระดับใหญ่ (Macro-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมใหญ่ที่สุดของสังคม ซึ่งเป็นที่รวมของทุกระบบที่กล่าวมาให้เกี่ยวเนื่องกัน เป็นวัฒนธรรมใหญ่และวัฒนธรรมย่อยของสังคม การปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ทั้งนี้ วัฒนธรรมสามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปตามกาลเวลาได้

6. ระบบเหตุการณ์แวดล้อม (Chrono-System) เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนไปของสิ่งแวดล้อมตลอดช่วงชีวิตของเยาวชนปกากะญอ รวมถึงเหตุการณ์ซึ่งเป็นประวัติของบุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของสังคม ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม

ดังนั้น ทฤษฎีระบบมนุษย์นิเวศ จึงเป็นการอธิบายความสัมพันธ์ในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับตัวเยาวชนเอง ครอบครัว ระดับชุมชน ระดับสังคม ระดับวัฒนธรรมและระดับเหตุการณ์แวดล้อม ซึ่งทุกระดับมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งสิ้น การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ต้องมีการปรับตัวอันจะทำให้เกิดภาวะความสมดุลและความมั่นคง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ภาพที่ 2.3 มนุษยนิเวศ

ที่มา : Urie Bronfenbrenner, อ้างถึงใน สมเกต อุทธโยธา, 2556, น. 71

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้ใช้หลักการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ ให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนตนเองภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ โดยเห็นความสำคัญความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ที่เรียกว่ามนุษย์นิเวศ ในการพัฒนาผู้นำเยาวชนปกากะญอที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของความสัมพันธ์ในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นความอุดมทางปัญญาที่มาจากต้นทุนของนักวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีพัฒนาการมาตามลำดับซึ่งวรรณคดี สุทธิวรกร (2557, น. 14-22) สรุปไว้ดังนี้

1. กลุ่มนักวิจัยเชิงปฏิบัติการแนวดั้งเดิม (Traditional Action Research) ส่วนใหญ่เป็นนักจิตวิทยาสังคม ซึ่งขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการนำวิธีการของกระบวนการกลุ่มและการฝึกอบรมมนุษย์สัมพันธ์ไปใช้ในการแก้ไขปัญหา ให้ความสำคัญกับแนวคิดและวิธีการ

ที่เป็นวิทยาศาสตร์ เน้นการทำงานในองค์กร ปฏิบัติตามทฤษฎีในสาขาที่ตนชำนาญ ใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Dynamics) และโมเดลทางคลินิก (Clinical Model) เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา การวิจัยแนวนี้เน้นการรักษาสถานภาพเดิมเพื่อให้บุคคลสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้โครงสร้างของอำนาจเดิม

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เน้นสภาพการณ์จริง (Contextual Action Research) หรือการวิจัยที่เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning) หรือที่เรียกว่าปฏิบัติการนิยม (Pragmatism) ที่ให้ความสำคัญกับการอธิบายความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างคนในองค์กรและระหว่างผู้คนกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ในสังคม โดยมักเลือกวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง ค้นหาความหมายจากความจริงและกำหนดแนวทางในการบรรลุความสำเร็จ รวมทั้งทดลองปฏิบัติจริงในสภาพการณ์ที่เป็นธรรมชาติ ตลอดจนสะท้อนผลการปฏิบัติไปสู่การเรียนรู้

3. กลุ่มนักวิจัยเชิงปฏิบัติแนวทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) เน้นการเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคน (Radical Action Research) ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งให้ความสำคัญกับการตีความเพื่อเข้าใจความหมายของพฤติกรรมมนุษย์และปรากฏการณ์ทางสังคม และให้ความสำคัญกับการวิพากษ์สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล เน้นการตีความเชิงวิพากษ์ นำไปสู่ทฤษฎีวิพากษ์ ขั้นตอนที่นักวิจัยนิยมนำมาใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือช่วงของการสำรวจเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพการณ์หรือความเป็นจริงที่เป็นปัญหา นำไปสู่การค้นหาแนวทางในการแก้ไข

4. กลุ่มนักวิจัยเชิงปฏิบัติการทางการศึกษา (Educational Action Research) ได้รับอิทธิพลจากการนำความคิดทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการศึกษา โดยผู้วิจัยต้องลงมือสร้างการเรียนรู้จากการจัดการศึกษา มีการประยุกต์การเรียนรู้ในบริบททางสังคม และประยุกต์ใช้วิธีการวิทยาศาสตร์เชิงอุปมานมาใช้ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากความอุดมทางปัญญาที่มาจากต้นทุนของนักวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีพัฒนาการมาตามลำดับข้างต้น การทำวิจัยวิจัยขึ้นกับผู้วิจัยว่าต้องการการเปลี่ยนแปลงแบบใด เช่น หากต้องการเปลี่ยนแปลงในระดับของการรักษาสถานภาพเดิมในสังคม นักวิจัยจะเลือกใช้วิธีการในเชิงเทคนิคทางสังคม หากต้องการการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างหรือมุ่งเสรีภาพ นักวิจัยจะใช้แนวของปฏิบัติการนิยมหรือแนววิพากษ์ ด้วยเหตุนี้การให้ความหมายในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (AR) กับ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จึงมีความล้าลึกกว่ากัน รวมทั้งการปรากฏชื่อของการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชื่ออื่น ๆ ที่สะท้อนความหมายและอุดมคติแตกต่างกันไป

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นการปรับปรุงรูปแบบการวิจัยดั้งเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากรูปแบบเดิม ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งการวิจัยในแต่ละรูปแบบมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกันไป (ไพบูลย์ สุทธิ, 2554, น. 39) ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการมองภาพรวมที่ให้ความสำคัญในเรื่องคุณค่าของความเป็นมนุษย์ของผู้ถูกวิจัย เป็นการศึกษาแบบเจาะลึกรายละเอียด และใช้เวลาในการศึกษามาก เพื่อให้ได้ข้อสรุปจากสิ่งที่ค้นพบ แล้วจึงนำมาอธิบายในภาพรวม

การวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาชุมชน โดยที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งเป็นผู้ร่วมวิจัย แต่ไม่มีการปฏิบัติและไม่มีการนำเอาวิธีการแก้ปัญหาไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยเลือกหรือกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมขึ้นมา แล้วนำกิจกรรมดังกล่าวมาทดลองใช้ โดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ในการติดตามและประเมินผล รวมทั้งการควบคุมการปฏิบัติ และนำผลที่ได้มาปรับปรุงรูปแบบการดำเนินกิจกรรม แล้วจึงนำไปทดลองใช้ซ้ำอีกจนกว่าผู้วิจัยจะพอใจผลของกิจกรรมนั้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากผู้รู้หลายท่าน ดังนี้

สตริงเกอร์และสมิธ (Stringer & Smith, อ้างถึงใน ไพศุดา แก้วลือ, 2557, น. 44) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการนำไปสู่การพัฒนา โดยเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่นำไปสู่สิ่งที่เป็นไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคม ซึ่งหัวใจของการเปลี่ยนแปลงจะอยู่ที่กระบวนการวิจัย ซึ่งต้องใช้ความร่วมมือระหว่างผู้วิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยกระบวนการวิจัยต้องมีความเป็นประชาธิปไตย ยุติธรรม มีอิสระและส่งเสริมคุณค่าของชีวิต กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมสังเกตการณ์ สะท้อนความต้องการของตน ทรัพยากรที่มีอยู่ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึกไปสู่ทางใหม่

เคมมิส และ วีค (Kemmis & Weeks, อ้างถึงใน นงนุช อัมมทินวงศ์, 2553, น. 46) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยที่มีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือบุคคลในการเรียนรู้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมและการศึกษาของคนเหล่านั้น ซึ่งผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัยทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน

พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540, น. 31) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง รูปแบบการวิจัยที่บุคคลที่เป็นประชากรในการวิจัย เปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ร่วมวิจัยหรือผู้กระทำการวิจัย โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการการวิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นวิจัยจนถึงการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสู่การลงมือปฏิบัติ

ขอบ เข้มกลัด และ โกวิทช์ พวงงาม (2547, น. 3-4) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนา โดยการรวมกันระหว่างการวิจัยอย่างมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการเข้าด้วยกันและเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะของผู้วิจัย ชุมชนและผู้นำของชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาปัจจุบัน จนถึงการดำเนินงานและติดตามประเมินผล เพื่อให้ผลของการวิจัยนำไปสู่การลงมือพัฒนาอย่างจริงจัง

สุภางค์ จันทวานิช (2551, น. 66-69) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการที่ผู้ถูกวิจัยมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ตั้งแต่การระบุปัญหา การให้ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล จนกระทั่งหาวิธีการแก้ไขปัญหา ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น การทำวิจัยทุกขั้นตอนจะมีผู้ถูกวิจัยเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งกระบวนการวิจัยจะดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นกันเพื่อให้ได้ข้อสรุป ส่วนกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิพากษ์ (Dialectic) ผู้ถูกวิจัยได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้ข้อมูลที่ได้นั้นมีความชัดเจน เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่แก่ผู้ถูกวิจัยและชุมชน สะท้อนถึงความต้องการและแบบแผนในการดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง และสามารถเป็นตัวอย่างของการพัฒนาลงสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ทิพย์สุดา พุฒจร (2556, น. 63) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการแสวงหาความรู้ร่วมกันของบุคคลที่มีความหลากหลาย โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ปฏิบัติการร่วมกันด้วยการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาความต้องการ สำรวจทรัพยากร ตลอดจนวางแผน ปฏิบัติการแก้ไขปัญหา ผ่านกลไกการร่วมตัดสินใจ ร่วมเรียนรู้ ร่วมรับผิดชอบสิ่งที่คิด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมหรือชุมชน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้เข้าร่วมในการวิจัย

ภัทราพร เกษสังข์ (2559, น. 61) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การค้นคว้าเพื่อหาคำตอบร่วมกันตลอดการดำเนินงานระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายคือ การแก้ปัญหาหรือพัฒนา ตั้งแต่การค้นหาคำถาม แนวทางการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา ผลที่คาดหวัง วิธีดำเนินงาน และการประเมินผลการดำเนินงาน โดยยึดหลักประชาธิปไตย

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินการวิจัยที่อาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัย เยาวชน หัวหน้าชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ร่วมกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ทุกขั้นตอน รวมถึงร่วมกันประเมินผลแล้วสะท้อนผลการวิจัยเพื่อปรับปรุงการดำเนินการ ส่งผลให้งานวิจัยประสบผลสำเร็จนำไปสู่รูปแบบการพัฒนาอย่างแท้จริง

ขั้นตอนวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2540, น. 42-43) ได้กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ดังนี้

1. เตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมกับการดำเนินการวิจัยที่เสมอภาค ดังนั้นทุกขั้นตอนจึงต้องมีการเตรียมชุมชนก่อนเริ่มดำเนินการวิจัย เช่น การสร้างบูรณาการของชุมชน การส่งเสริมกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การเลือกผู้แทนผู้ร่วมโครงการ เป็นต้น
2. อบรมผู้ร่วมวิจัยจากชุมชน ในฐานะนักวิจัยจากท้องถิ่น ให้มีความรู้เกี่ยวกับบริบทสถานการณ์ในท้องถิ่น บทบาทของผู้ดำเนินการวิจัยท้องถิ่น การจัดองค์กรชุมชนรูปแบบของผู้ดำเนินการสนับสนุนและมนุษยสัมพันธ์
3. ร่วมกันกำหนดรูปแบบของการวิจัย เช่น การวิเคราะห์สภาพปัญหาทั่วไปที่เกิดขึ้นในชุมชน จากนั้นกำหนดวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นต้น
4. ดำเนินการเก็บข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลร่วมกัน และสรุปข้อมูล ให้ข้อสังเกต หรือข้อค้นพบพร้อมให้ข้อเสนอแนะ
6. หาหรือผลการค้นพบกับชุมชน เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษานำเสนอให้แก่ชุมชน เพื่อตรวจสอบแก้ไขความถูกต้อง ทำการวิเคราะห์สรุปประเด็นหรือชี้แนะให้แก่ทีมผู้วิจัย อาจทำเป็นรูปแบบการแสดงบทบาทสมมติ การประชุมกลุ่มหรือวิธีการอื่น ๆ เช่น การจัดแสดงข้อมูลในรูปแบบของกราฟแบบต่าง ๆ ในที่สาธารณะ หรือแหล่งรวมตัวของคนชุมชน เพื่อกระตุ้นให้มีการแสดงความคิดเห็น การแสดงความรู้สึกร่วมกันของคนในชุมชน การตัดสินใจร่วมกัน การประเมินท่าทีและปฏิกิริยาต่อข้อมูลชุมชนที่ได้จากกระบวนการวิจัย
7. วางแผนชุมชน โดยการอบรมทีมวางแผนให้สามารถเขียนโครงการได้ รวมทั้งความสามารถในการจัดองค์กรชุมชน โครงการที่ทีมวางแผนเขียน จะต้องนำมาปรึกษาหารือกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนตรวจสอบแก้ไขและรับรอง ก่อนนำไปเสนอต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อของบประมาณสนับสนุน

8. นำแผนไปปฏิบัติ โดยการระดมทรัพยากร ทั้งบุคคลและชุมพล ตั้งตลอดจนองค์กร ประชาชนต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อร่วมการปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ จากข้อมูลที่เป็นผลจาก การศึกษาร่วมกันโดยทีมนักวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

9. ติดตาม กำกับ และประเมินผลในชุมชน โดยทีมนักวิจัยและชุมชนร่วมกัน

ขอบ เข้มกัสดและ โกวทย์ พวงงาม (2547, น. 35-49) กล่าวว่า กระบวนการวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ระยะก่อนการท่ววิจัย (Pre Research Phase) ในบางครั้งเรียกว่า “ขั้นตอนการเตรียม ชุมชน” โดยมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 การสร้างสัมพันธ์ภาพ ในระยะนี้เป็นการเข้าไปพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับ คนในชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพกับชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนเกิด การยอมรับและไว้วางใจผู้วิจัย

1.2 การสำรวจและศึกษาชุมชน คือ การสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชน รวมทั้งการติดต่อกับผู้นำหรือบุคคลสำคัญของชุมชนเพื่อให้ได้ทราบข้อมูลของชุมชนมากขึ้น

1.3 การคัดเลือกชุมชน ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมักจะให้ความสำคัญ กับชุมชนที่ด้อยโอกาสทางสังคม หรือด้อยโอกาสดกว่าชุมชนอื่น เพื่อเป้าหมายในการยกระดับ คุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมกันมากยิ่งขึ้น

1.4 การเข้าสู่ชุมชน ผู้วิจัยต้องเริ่มดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน และชุมชน โดยการแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.5 การเตรียมคนและเครือข่าย เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้ร่วมงานก่อนการ ลงมือดำเนินการทำงาน ได้แก่ นักวิจัย นักพัฒนา และคนในชุมชน เพราะบุคคลเหล่านี้จะต้องมี ความเข้าใจตรงกัน เพื่อให้เกิดการประสานงานในการปฏิบัติ

2. ระยะของการท่ววิจัย (Research Phase) ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

2.1 การศึกษาชุมชน เป็นขั้นการศึกษาปัญหาและความต้องการของชุมชนควบคู่ ไปกับการให้ความรู้แก่ชุมชน โดยเป็นการศึกษาปัญหาที่ลึกกว่าในระยะแรก คือ การประเมิน ศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อวัดขีดความสามารถของชุมชนนั้น

2.2 การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ในขั้นนี้อาจจะทำควบคู่กับการศึกษาชุมชนก็ได้ การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในชุมชนที่ด้อยแรงแก้ไข และการเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา ว่าปัญหาใดมีความสำคัญเร่งด่วน โดยการพิจารณาตามความต้องการคนในชุมชน ซึ่งแบ่งความ ต้องการออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ความต้องการแก้ไขปัญหา ความต้องการในการสร้างเครือข่าย

และความต้องการในการได้รับความรู้ การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ

3. ระยะของการจัดทำแผน (Planning Phase) เป็นการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ เป็นโครงการที่คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยผู้วิจัยจะต้องกระตุ้นให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้คนในชุมชนเกิดความเต็มใจในการนำมาปฏิบัติ แล้วผู้วิจัยอาจจะต้องทำหน้าที่สนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น แนะนำช่องทางในการหาแหล่งทรัพยากรหรือแหล่งให้การสนับสนุนภายนอกชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงาน ในขั้นตอนนี้ควรให้คนในชุมชนจัดกลุ่มทำงาน เพื่อบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนา บทบาทของผู้วิจัยในระยะนี้ คือ การชี้แจงรายละเอียดของโครงการและการประสานงาน ให้คนในชุมชนตกลงกันว่าใครรับผิดชอบในเรื่องใด ให้ทุกคนรับรู้ความรับผิดชอบซึ่งกันและกัน ข้อตกลงทุกเรื่องจะต้องเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้

ในขั้นตอนการวางแผนนี้ ความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะหากคนในชุมชนเข้าใจวัตถุประสงค์ของกิจกรรม และร่วมก่อตั้งและดำเนินการด้วยตนเองแล้วจะก่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม และพยายามปรับปรุงการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้นไป

4. ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ (Implementation Phase) ในการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ ควรจะต้องมีแกนนำหรือกลุ่มในชุมชนเป็นกลุ่มทำงาน ซึ่งบุคคลที่สมาชิกให้การยอมรับที่สำคัญ คือ การกระจายหน้าที่ความรับผิดชอบต่าง ๆ ให้กับสมาชิกของกลุ่มและการกระจายทรัพยากรและการให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ

5. ระยะติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน (Monitoring and Evaluation Phase) การติดตามและประเมินผลโครงการ เป็นกิจกรรมที่จำเป็นและขาดไม่ได้ การติดตามผล หมายถึง การตรวจสอบของคนในชุมชน หรือองค์กรชุมชนว่า งานหรือกิจกรรมที่ได้ทำไปนั้น สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและมีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นไปตามแผนและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีอะไรที่ต้องแก้ไขหรือมีปัญหาอุปสรรคอย่างไร

สำหรับกลไกในการติดตามประเมินผลนั้นอาจจะมีทั้งในรูปแบบที่มีการกำหนดเวลาวิธีการหรือมีแบบฟอร์มเพื่อใช้ในการตรวจสอบงานอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นแนวทางให้คนในชุมชนหรือองค์กรชุมชนได้นำไปใช้ หรือเป็นการติดตามประเมินผลโดยการจัดกลุ่มอภิปรายถึงกระบวนการดำเนินโครงการเพื่อหาข้อบกพร่อง ในขณะเดียวกันก็เพื่อจะหาข้อดี ซึ่งจะได้เป็นบทเรียนสำหรับการนำไปปฏิบัติในโครงการที่จะทำต่อไป

ไพบุลย์ สุทธิ (2554, น. 48) กล่าวว่า ลำดับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบ่งตามระยะของการวิจัย ได้ 5 ระยะ ได้แก่

- 1.1 ระยะก่อนการทำวิจัย
- 1.2 ระยะของการทำวิจัย
- 1.3 ระยะจัดทำแผน
- 1.4 ระยะการนำแผนไปลงมือปฏิบัติ
- 1.5 ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติ

2. แบ่งโดยยึดขั้นตอนในการปฏิบัติของการวิจัย ได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 2.1 ขั้นตอนการวิเคราะห์และระบุขอบเขตของปัญหา
- 2.2 ขั้นตอนการวางแผน
- 2.3 ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน
- 2.4 ขั้นตอนการประเมินผลและสะท้อนผลการปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม ลำดับขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทั้ง 2 ประเภท มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งนี้ ไพบุลย์ สุทธิ (2554) ได้เลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งตามระยะของการวิจัย เพื่อให้เกิดความชัดเจน และเป็นแนวทางในการพิจารณาทบทวนการดำเนินงานในแต่ละระยะของโครงการ มีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะก่อนการทำวิจัย ประกอบด้วย การคัดเลือกชุมชน การบูรณาการตัวนักวิจัยให้เข้ากับชุมชน การศึกษาชุมชน
2. ระยะของการทำวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกับชุมชน การฝึกอบรมทีมวิจัยท้องถิ่น แคนนำชุมชน การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา การออกแบบการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลในที่ประชุม
3. ระยะจัดทำแผน ประกอบด้วย การอบรมทีมงานวิจัยท้องถิ่น การกำหนดโครงการหรือกิจกรรม การศึกษาความเป็นไปได้ของแผนงาน การแสวงหางบประมาณ ทรัพยากรสนับสนุน และวางแผนการประเมิน
4. ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ
5. ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติ ประกอบด้วย การจัดตั้งทีมงานการประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเสนอผลการประเมินต่อที่ประชุม

จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท โดยประเภทแรก แบ่งตามระยะของการวิจัย ได้แก่ 1) ระยะก่อนการทำวิจัย 2) ระยะของ

การทำวิจัย 3) ระยะจัดทำแผน 4) ระยะการนำแผนไปปฏิบัติ 5) ระยะการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติ และประเภทที่สอง แบ่งโดยยึดขั้นตอนในการปฏิบัติของการวิจัย ได้แก่ 1) วิเคราะห์และระบุขอบเขตของปัญหา 2) วางแผน 3) ปฏิบัติตามแผน และ 4) ประเมินผลและสะท้อนผลการปฏิบัติ

หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เบิร์ก (Berg, 2006, pp. 224) กล่าวว่า หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมใช้เทคนิควิธีการศึกษาประชากรด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ อารมณ์และความรู้สึก มีความแตกต่างในวิธีการและเป้าหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่มีผู้ร่วมทำการวิจัยจำนวนมาก หากผู้วิจัยกำหนดความซับซ้อนของงานที่ต้องดำเนินการจะทำให้การทำงานเป็นไปได้อย่างยากลำบาก

แทนดอน (Tandon, อ้างถึงใน พันธุ์ทิพย์ งามสูตร, 2540, น. 33-34) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยต้องยอมรับว่าความรู้พื้นบ้าน ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ และกำหนดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากนักวิชาการ เป็นสิ่งที่ให้การยอมรับและปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในหมู่บ้าน
2. ปรับปรุงความสามารถและเพิ่มศักยภาพของชาวบ้าน ด้วยการส่งเสริม ยกย่องและพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้ชาวบ้านสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น และนำศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์
3. ให้ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวบ้าน โดยที่ชาวบ้านสามารถทำความเข้าใจ และนำความรู้ไปใช้ได้เหมาะสม
4. สนใจความคิดเห็นของชาวบ้าน ที่จะเผยให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริง
5. ปลดปล่อยความคิด ช่วยให้ชาวบ้านสามารถใช้ความคิด และแสดงความคิดเห็นของตนอย่างเสรี ในการมองสภาพการณ์และปัญหาของตนเอง สามารถใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์ วิจารณ์ตรวจสอบสภาพเท็จจริงต่าง ๆ ได้

ชอบ เข้มกลัดและ โกวิท พวงงาม (2547, น. 27-28) กล่าวว่า หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควรคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การเคารพความคิดเห็นของคนในชุมชน ยกย่องในภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนเป็นความคิดในการแก้ปัญหา จัดการปัญหาให้กับชุมชนด้วยความสามารถของคนในชุมชนที่เรียนรู้วิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เพราะคนในชุมชนย่อมรู้ดีว่าจะใช้วิธีการใดในการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาจัดการปัญหาหรือแก้ไข

ปัญหาได้ตรงกับความต้องการ ส่งผลให้ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหา หากย้อนกลับไปในอดีต ภูมิปัญญาจากคนในชุมชนได้รับความสนใจและได้รับการยกย่องจากสังคมทำให้คนในชุมชนได้เห็นศักยภาพของคนที่มียุ่ จึงทำให้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นตัวกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและมีจิตสำนึกในการร่วมจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งการคิด และวิเคราะห์สภาพปัญหาที่แท้จริงเพื่อลงมือปฏิบัติ ซึ่งสิ่งที่ได้รับหลังจากการพัฒนา คือ ชุมชนจะได้เรียนรู้หลักการ วิธีการในการพัฒนาอย่างถูกต้องเป็นกระบวนการมากขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และเกิดความสามัคคีในชุมชน

สรุปได้ว่า หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควรให้ความเคารพ และยกย่องต่อความคิดเห็นของผู้ให้ความคิด วิธีการแก้ปัญหาของผู้ตอบคำถามจากชุมชน เพราะเขาเหล่านั้นย่อมรู้ดีถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเอง ส่งผลให้การวิจัยสามารถแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนได้อย่างตรงจุด อีกทั้งยังทำให้ทุกฝ่ายสนใจและให้ความร่วมมือในการร่วมกันจัดการปัญหาและพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่อย่างจริงจังและต่อเนื่องและประสบความสำเร็จ

เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

สุภาวศ์ จันทวานิช (อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตร, 2557, น. 25-26) เสนอเทคนิคการสร้างสัมพันธ์กับชุมชนในวันแรก ๆ ของการวิจัยไว้ 9 ประการ ดังนี้

1. วางท่าทีสงบเสงี่ยม ไม่ทำตัวโดดเด่นจนผิดสังเกต เพื่อให้คนในชุมชนรู้สึกว่าเป็นเสมือนคนในชุมชนของเขา
2. หลีกเลี่ยงการถามคำถามที่จะทำให้คนในชุมชนหรือผู้ตอบคำถามรู้สึกอึดอัดและจำเป็นต้องปกป้องตนเอง เช่น เรื่องหนี้สิน เรื่องที่เป็นที่อับอายของครอบครัวหรือชุมชน เป็นต้น
3. ไม่ควรทำตัวทัดเทียมผู้นำชุมชน
4. พยายามเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่เกี่ยวข้องอย่างสงบ พร้อมให้ความช่วยเหลือจะทำให้ผู้วิจัยได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนเร็วขึ้น
5. หากคนที่พาเราไปแนะนำตัวเองกับคนในชุมชนเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน
6. หากรู้สึกอึดอัด ให้เข้าใจว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา เพราะเป็นช่วงที่เราปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งคนในชุมชนอาจเป็นเช่นนั้น
7. ให้ถือว่าเรื่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการกระทำของผู้วิจัยเป็นเรื่องราวไม่ใช่เรื่องส่วนตัว
8. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต้องใช้เวลา
9. อยู่ร่วมกับทุกคนอย่างเป็นมิตร

ชชาติ พ่วงสมจิตร (2557, น. 23-24) กล่าวว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่นักวิจัยควรกระทำ ดังนี้

1. การแนะนำตัวให้คนในชุมชนรู้จัก ทำได้โดยการเข้าไปแนะนำตัวกับคนในชุมชน หรือมีบุคคลคุ้นเคยกับคนในชุมชนเป็นสื่อกลางแนะนำผู้วิจัย โดยอาจแนะนำตนเองกับผู้นำชุมชนก่อนแล้วจึงแนะนำตนเองกับบุคคลอื่น
2. การเข้ามาพักในชุมชน หากเป็นไปได้ ผู้วิจัยควรเข้าพักในชุมชนที่ทำวิจัย เพราะจะช่วยให้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนได้ดีกว่าการพักค้างภายนอกชุมชน และทำให้ผู้วิจัยเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนได้เร็วขึ้นด้วย
3. พยายามเรียนรู้และประพฤติปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน เพื่อให้เกิดความกลมกลืน และป้องกันการเกิดความขัดแย้งโดยไม่ตั้งใจ
4. เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอและสม่ำเสมอ เนื่องจากเป็นโอกาสที่ผู้วิจัยจะได้สร้างความคุ้นเคยและเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนที่เป็นพื้นที่วิจัย โดยควรหาโอกาสร่วมกิจกรรมของชุมชน ทั้งงานส่วนรวม เช่น ประเพณีดำหัวผู้สูงอายุในหมู่บ้าน และงานส่วนตัว เช่น งานศพ งานแต่งงาน เป็นต้น
5. การวางตัวให้เหมาะสมกับชุมชน ทั้งเรื่องการแต่งกาย ภาษาและการพูดจา พาหนะที่ใช้ การกินอยู่ เพื่อไม่ให้แปลกจากคนในชุมชนมากเกินไป โดยผู้วิจัยควรวางตัวให้เท่าเทียมกับคนในชุมชน
6. การให้ความช่วยเหลือชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ผู้วิจัยควรให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอและสม่ำเสมอ ทั้งด้านกำลังแรงงาน หรือความถนัดความเห็น ซึ่งจะช่วยสร้างความคุ้นเคยได้อย่างดีและทำให้คนในชุมชนยอมรับ แต่ไม่ควรทำให้คนในชุมชนรู้สึกที่ผู้วิจัยมีฐานะดีกว่า เช่น การบริจาคเงินจำนวนมาก หรือให้คนในชุมชนยืมเงิน เป็นต้น
7. การแสดงความมีน้ำใจต่อชุมชน ผู้วิจัยควรแสดงความมีน้ำใจต่อคนในชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม เช่น การมีของขวัญมาฝากหรือจัดสิ่งของตอบแทนที่เสียสละเวลาให้ข้อมูล ซึ่งไม่ควรเป็นสิ่งที่น่าอวดมากเกินไป แต่ควรเป็นสิ่งที่แสดงถึงการขอบคุณหรือของที่ระลึก
8. การรักษาความสัมพันธ์อันดีกับคนในชุมชน สิ่งที่สำคัญ คือ การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีไว้อย่างต่อเนื่อง ทั้งช่วงที่ทำวิจัยและรวมถึงหลังจากที่ทำวิจัยเสร็จสิ้นแล้ว เนื่องจากคนในชุมชนจะรู้สึกผูกพันกับผู้วิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยควรหาโอกาสกลับมาเยี่ยมเยียนชุมชนที่เคยเข้ามาวิจัยบ้าง หลังการดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่ทำให้การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วมประสบผลสำเร็จจำเป็นต้องใช้เทคนิคการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้แก่ 1) การสร้างเครือข่าย 2) การติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับชุมชน 3) การสร้างความสัมพันธ์และเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน 4) วางตัวให้เหมาะสม มีน้ำใจและให้ความช่วยเหลือตามสมควร 5) เรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและร่วมกันพัฒนาชุมชน และ 6) รักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันกับคนในชุมชนหลังการดำเนินการวิจัยเสร็จสิ้น

เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน

จากการศึกษาเรื่องเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2557, น. 27-32) และ ภัทรพร เกษสังข์ (2559, น. 95-101) พบว่า เทคนิคที่จำเป็นสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) เทคนิค A-I-C 2) เทคนิคแผนที่ความคิด 3) เทคนิคการจัดเวทีประชาคม 4) เทคนิค SWOT และ 5) เทคนิคโฟกัสกรุป (Focus Group) มีรายละเอียดดังนี้

1. เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : A-I-C) เป็นกระบวนการที่มีศักยภาพในการสร้างพลังและกระตุ้นการยอมรับของคนในชุมชนให้ร่วมพัฒนาชุมชนและยังมีศักยภาพที่จะขยายผลได้ เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) คือ การระดมความคิดที่ให้ความสำคัญต่อความคิดและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานของความเสมอภาค อาจกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการที่ใช้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) เป็นวิธีการรวมพลังปัญญาและพลังสร้างสรรค์ของแต่ละคนเข้ามาเป็นพลังในการพัฒนา ซึ่งมีขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็น รับฟังและหาข้อสรุปร่วมกันอย่างเป็นประชาธิปไตย แบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบัน และ 2) การกำหนดอนาคตของหมู่บ้านที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด

1.2 ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence) เป็นขั้นตอนการหาวิธีการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการพัฒนาและหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับความสำคัญตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ 1) การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ และ 2) จัดลำดับความสำคัญของโครงการ โดยแยกเป็น 3 ประเภท คือ 2.1) กิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนทำเองและขอความช่วยเหลือจากแหล่งทุนภายนอก 2.2) กิจกรรมหรือโครงการที่คนในชุมชนทำเองบางส่วนและขอความช่วยเหลือ

จากแหล่งทุนภายนอก และ 2.3) กิจกรรมหรือโครงการที่สามารถขอทุนอุดหนุนจากรัฐ โดยผ่านตำบล

1.3 ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control) เป็นการนำเอาโครงการหรือกิจกรรม มาปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินงานหรือผู้รับผิดชอบโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ 1) การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ 2) การตกลงในรายละเอียดดำเนินงาน

2. เทคนิคแผนที่ความคิด (Mind Map) พัฒนามาจากการเห็นความสำคัญของการจำด้วยภาพว่ามีลักษณะเชื่อมโยงกับกระบวนการทำงานของสมอง มีลักษณะเหมือนกิ่งไม้ที่มีกิ่งก้านขยายเชื่อมโยงแตกออกไปอย่างทั่วถึง มีหลักการสำคัญดังนี้

2.1 ใช้ทักษะของสมองทั้งสองซีก ทำงานไปพร้อม ๆ กันอย่างเต็มที่
2.2 สมองของเราสามารถจุประกายความคิดต่าง ๆ ได้รวดเร็วเท่าที่มือเราเขียนทัน

2.3 ต้องเขียนแบบไม่หยุด อย่างกังวลกับการจัดองค์ประกอบหรือจัดลำดับให้ดูดี เพราะที่สุดมันจะลงตัวไปเอง หรือ สามารถจัดระเบียบใหม่ตอนสุดท้ายก็ได้

ผู้วิจัยยังสามารใช้ประโยชน์อื่น ๆ ได้ จากการใช้เทคนิคแผนที่ความคิด (Mind Map) เพื่อมาประยุกต์ใช้ในการประชุมอย่างสร้างสรรค์ได้แก่

1. ช่วยในการเก็บบันทึกความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมได้อย่างครบถ้วน
 2. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นการบันทึกข้อมูลหรือเรื่องราวที่ตนนำเสนอ
 3. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมจดจำเรื่องต่าง ๆ ในการประชุมได้ง่ายและนานขึ้น
 4. ช่วยให้ผู้ฟังการนำเสนอเห็นภาพรวมได้โดยง่าย และปะติดปะต่อเรื่องราวต่าง ๆ
- ที่ประชุม
- เข้าด้วยกันได้ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้ การใช้เทคนิคแผนที่ความคิดอย่างง่าย ยังสามารถช่วยในการประชุม โดยการเขียนประเด็นหลักและประเด็นรองของการประชุมไว้ที่กระดาน ทำให้สมาชิกได้ทราบและเตรียมตัวในการพูดล่วงหน้าถึงประเด็นที่เขียนไว้ และความคิดเห็นจะถูกบันทึกลงไปในรูปของคำสำคัญ ตามขั้นตอนของการเขียนแผนที่ความคิด

3. เทคนิคการจัดเวทีประชาคม (Civil Society Forum or People Forum) เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ระหว่างคนที่มิประเด็นหรือปัญหาาร่วมกัน โดยใช้เวทีในการสื่อสารเพื่อการรับรู้และเข้าใจประเด็นปัญหาและช่วยกันผลักดันหรือหาข้อสรุปเป็นแนวทางแก้ไขประเด็นปัญหานั้น

3.1 องค์ประกอบของการจัดเวทีประชาคมที่ดี ได้แก่

- 3.1.1 เป็นที่ประจักษ์ว่าประเด็นที่นำมาหารือเป็นปัญหาร่วมกัน
- 3.1.2 มีวัตถุประสงค์ของการจัดชัดเจนว่า จัดเพื่ออะไร จัดไปทำไม และจะนำผลที่ได้จากการประชาคมไปทำอะไร
- 3.1.3 มีกระบวนการขั้นตอนและวิธีการที่ดีในการขับเคลื่อนประเด็นไปสู่วัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยที่ทุกคนมีส่วนร่วมเท่าเทียมกัน
- 3.1.4 ผู้เข้าร่วมประชาคมมีการแสดงความคิดเห็น และความรู้สึกได้อย่างอิสระ ไม่ถูกครอบงำ และมีความเท่าเทียม
- 3.1.5 มีผู้อำนวยการให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือวิทยากรกระบวนการ
- 3.1.6 มีการสร้างบรรยากาศที่ดี
- 3.1.7 มีระยะเวลาที่เหมาะสม ไม่เร็วหรือรวบรัดจนเกินไป จนทำให้ผู้เข้าร่วมรู้สึกอึดอัด และไม่ใช้เวลานานเกินไปจนทำให้รู้สึกเบื่อ
- 3.1.8 ต้องมีข้อสรุปเกิดขึ้นทุกครั้งที่ทำเวทีประชาคม
- 3.1.9 มีสื่อและอุปกรณ์สื่อสารที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจ เนื้อหา ประเด็นตรงกัน
- 3.1.10 มีการประสานงานล่วงหน้า
- 3.2 ขั้นตอนการจัดเวทีประชาคม แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้
 - 3.2.1 ขั้นตอนการเตรียมการก่อนทำเวทีประชาคม ได้แก่
 - 3.2.1.1 เตรียมประเด็นที่ต้องการในเวทีประชาคม
 - 3.2.1.2 เตรียมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่ม
 - 3.2.1.3 เตรียมขั้นตอน เครื่องมือ และอุปกรณ์สำหรับการทำประชาคม
 - 3.2.1.4 เตรียมคำถาม
 - 3.2.1.5 เตรียมทีมงานจัดเวทีประชาคม
 - 3.2.2 กระบวนการดำเนินงานการเวทีประชาคม ได้แก่
 - 3.2.2.1 ทำความรู้จักกันระหว่างผู้เข้าร่วมอภิปราย
 - 3.2.2.2 บอกวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีประชาคม
 - 3.2.2.3 เกริ่นนำเข้าสู่ที่มาที่ไปของประเด็นสำหรับการอภิปรายในเวทีประชาคม
 - 3.2.2.4 วางกฎระเบียบของการจัดเวทีประชาคมร่วมกัน
 - 3.2.2.5 อภิปรายประเด็นหรือปัญหา
 - 3.2.2.6 สรุปประเด็น

3.2.3 ขั้น การติดตามประเมินผล ได้แก่

3.2.3.1 การติดตามเพื่อดูว่ามีการดำเนินการตามที่ตกลงกันไว้หรือไม่

3.2.3.2 ประเมินผลแบ่งเป็น 2 เรื่อง ได้แก่ 1) เพื่อตรวจสอบการเปลี่ยนแปลง ภายหลังการจัดเวทีประชาคมว่าประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นหรือไม่ และ 2) เพื่อประเมินทั้ง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการจัดเวทีประชาคมว่า ได้รับความร่วมมือมากน้อย เพียงใด ลักษณะหรือกระบวนการที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหรือไม่ ผลที่ได้รับคุ้มค่า และบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

4. เทคนิค SWOT เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ นิยมนำมาใช้วิเคราะห์ องค์กรเพื่อให้ทราบถึงจุดอ่อนจุดแข็งขององค์กร ซึ่งจัดเป็นสิ่งแวดล้อมภายใน ทำให้ทราบถึง โอกาสและภัยคุกคามจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ทั้งนี้เพื่อจัดวางกลยุทธ์ที่ทำให้องค์กรสามารถใช้จุด แข็งของตนเองและโอกาสจากปัจจัยภายนอกให้เป็นประโยชน์ ขณะเดียวกันก็ช่วยให้เห็นช่องทาง ในการแก้ไขจุดอ่อนของตนเองรวมทั้งการหลีกเลี่ยงภัยคุกคามจากภายนอกอีกด้วย

SWOT เป็นการวิเคราะห์สภาพของชุมชน 4 แง่มุม ดังนี้

1. Strengths หมายถึง สิ่งที่เป็นจุดแข็งของชุมชน โดยอาจพิจารณาจากความ เข้มแข็งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในปัจจุบัน โครงสร้างชุมชน การจัดการ ชุมชน ความร่วมมือในชุมชน เป็นต้น

2. Weakness หมายถึง สิ่งที่เป็นจุดอ่อนของชุมชน โดยมีประเด็นพิจารณา คล้ายคลึงกับจุดแข็ง ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในปัจจุบัน โครงสร้างชุมชน การจัดการชุมชน ความขัดแย้งในชุมชน เป็นต้น

3. Opportunity หมายถึง สิ่งแวดล้อมภายนอกที่เป็นโอกาสหรือแนวโน้มที่ดีต่อ ชุมชน โดยพิจารณาจาก สภาวะทางเศรษฐกิจ สภาพทางการเมือง สังคมวัฒนธรรมค่านิยม เทคโนโลยีที่ใช้ เครือข่ายชุมชน แนวโน้มที่เป็นประโยชน์ของชุมชน เป็นต้น

4. Threat หมายถึง ภัยคุกคามที่มาจากภายนอก มักจะตรงกันข้ามกับ Opportunity ได้แก่ สภาวะทางเศรษฐกิจ สภาพทางการเมือง สังคมวัฒนธรรมค่านิยม เทคโนโลยีที่ใช้ ชุมชนที่มี การพัฒนามากกว่า แนวโน้มที่เป็นอุปสรรคของชุมชน เป็นต้น

5. เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group) เป็นการสนทนาที่มาจากสมาชิกผู้สนทนา อยู่ระหว่าง 6-15 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทำให้สมาชิกกลุ่มให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันได้มาก ทำให้สามารถศึกษาประเด็น กลุ่มย่อยได้ละเอียดลึกซึ้งไป บางครั้งกลุ่มสนทนาหนึ่งอาจประกอบด้วยกลุ่มสมาชิกที่มีลักษณะ

แตกต่างกัน (Heterogeneous Groups) ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของงานวิจัยที่ต้องการศึกษาค้นหาความหลากหลายของประเด็นที่ศึกษา

องค์ประกอบของกลุ่มดำเนินกลุ่มสนทนา ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้ดำเนินกลุ่มสนทนา (Group Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) และผู้ช่วยดำเนินการ (Assistant) โดยที่ผู้ดำเนินกลุ่มสนทนาต้องมีคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดีและมีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกลุ่มสนทนาให้เป็นอย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้ร่วมกลุ่มสนทนาทุกคนมีส่วนร่วมในการอภิปรายหัวข้อวิพากษ์วิจารณ์ของผู้วิจัยและไม่ให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาเพียงคนเดียวคนใดคนหนึ่งไปครอบงำ (Dominate) การสนทนา ถ้าปรากฏว่าบุคคลมีความขัดแย้งกันหรือมีอำนาจ ผู้ดำเนินการสนทนาต้องใช้ทักษะอย่างมากที่กระตุ้นให้แต่ละคนในกลุ่มแสดงความคิดเห็นสู่ประเด็นให้สมบูรณ์ อีกทั้งรู้ว่าขณะใดต้องทำการถามเจาะลึก หรือถามสารสนเทศมากเพียงพอหรือถามประเด็นต่าง ๆ ครอบคลุมสมบูรณ์ ดังนั้น หน้าที่ของผู้ดำเนินการสนทนาควบคุมผู้สนทนาแต่ละคนได้โดยให้แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่สนทนา และเป็นผู้เปิดประเด็นให้เกิดการอภิปรายขึ้นโดยใช้คำถามปลายเปิด อีกทั้งเป็นผู้ที่ทำให้กระบวนการกลุ่มดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกลุ่มสนทนาเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่ข้อมูลเป็นการถ่ายทอดคำพูดของกลุ่มสนทนา

ผู้จดบันทึก มีบทบาทในการบันทึกข้อมูลประเด็นกลุ่มสนทนาอย่างละเอียดทุกประเด็น ครอบคลุม และใครเป็นผู้กล่าวการสนทนานั้น และบันทึกกริยาแสดงออกที่ไม่ใช่ภาษาหรืออวัจนภาษาของผู้สนทนาจะช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลนอกจากนี้ผู้จดบันทึกต้องเข้าใจประเด็นที่ศึกษาเพื่อช่วยผู้ดำเนินกลุ่มสนทนาตรวจว่าประเด็นการสนทนาครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาหรือไม่ โดยเขียนโน้ตส่งให้ผู้ดำเนินกลุ่มสนทนา หรือเกิดเหตุฉุกเฉินที่ผู้ดำเนินการสนทนาไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

ผู้ช่วยดำเนินการ มีบทบาทในการดูแลสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อป้องกันสิ่งที่มารบกวนการดำเนินการสนทนา ดูแลการจัดเตรียมสถานที่ วัสดุการดำเนินงาน เสิร์ฟอาหารว่าง บริการผู้เข้าร่วมสนทนา นอกจากนี้ยังช่วยสังเกตกระบวนการกลุ่มเพื่อเป็นข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์เมื่อสิ้นสุดการสนทนา

สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากชุมชน ได้แก่ 1) เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) 2) เทคนิคแผนที่ความคิด (Mind Map) 3) เทคนิคการจัดเวทีประชาคม 4) เทคนิค SWOT 5) เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา โดยผู้วิจัยสามารถเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมได้ตามสถานการณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยรวมแล้วเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่จะเข้าไปศึกษา และควรเลือกเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัยที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นความจริง มีความน่าเชื่อถือ สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตรงตามความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นวิธีการเพื่อให้ได้ตัวแทนของเป้าหมายที่อ้างอิงจากจำนวนประชากรทั้งหมด ผู้วิจัยได้ศึกษาจากหนังสือ การวิจัยทางการแพทย์ แนวคิด หลักการและวิธีปฏิบัติ ของคณาจารย์วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก (2552, น. 96-112) และจากหนังสือเทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการประมาณค่า ของ กลุ่มระเบียบวิธีสถิติ สำนักนโยบายและวิชาการสถิติ (2557, น. 8-23) สรุปได้ว่า

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างที่ไม่คำนึงถึงโอกาสที่จะถูกเลือกของประชากรแต่ละหน่วยเพราะลักษณะบางอย่างของประชากรไม่เหมาะสมให้เลือกโดยหลักความน่าจะเป็น การเลือกกลุ่มตัวอย่างประเภทนี้ง่ายต่อการปฏิบัติเพราะไม่ต้องทำกรอบบัญชีรายชื่อ คำนึงถึงความสะดวกในการเก็บข้อมูล และผลที่ได้จะสรุปเฉพาะกลุ่มที่ศึกษา สามารถจำแนกได้เป็น 4 วิธี ดังนี้

1.1 การเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างโดยไม่มีความรู้เกณฑ์ สามารถเลือกใครก็ได้จนครบตามจำนวนที่ต้องการ โดยคำนึงถึงความสะดวกสบายของผู้วิจัยเป็นหลัก ซึ่งการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญจะคำนึงถึงการได้ข้อมูลมาเพื่อวิเคราะห์เป็นประเด็นสำคัญ

1.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างโดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างไว้ว่า กลุ่มตัวอย่างควรมีคุณสมบัติอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับการวิจัย และเป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษา

1.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดสัดส่วนขนาดตัวอย่างในกลุ่มย่อย (Subgroup) ไว้ล่วงหน้าโดยใช้องค์ประกอบหรือคุณลักษณะของประชากรเป็นเครื่องกำหนด

1.4 การเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสมัครใจ หรืออาสาสมัคร (Volunteer Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างตามความสะดวกและความสมัครใจของผู้ถูกวิจัย มักใช้ในกรณีที่งานวิจัยเน้นความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในวิธีการสังเกตและศึกษาจะต้องใช้เวลากับตัวอย่างเป็น

เวลานาน เพื่อเฟื่องฟูพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ในกรณีเช่นนี้ ผู้วิจัยจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากตัวอย่างสูง และตัวอย่างเองต้องเต็มใจหรือสมัครใจเข้าสู่กระบวนการศึกษาวิจัย

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) หมายถึง การเลือกตัวอย่างที่คำนึงถึงโอกาสที่ประชากรจะถูกเลือก และสามารถประมาณค่าความน่าจะเป็นได้ เป็นการสุ่มตัวอย่างที่มีกฎเกณฑ์ มีการทำกรอบตัวอย่าง (Sampling Frame) แล้วนำไปสุ่มเพื่อเลือกตัวอย่าง แบ่งเป็น 5 วิธี ดังนี้

2.1 การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) หมายถึง การสุ่มที่ประชากรมีโอกาสถูกเลือกได้เท่ากัน มี 2 วิธี คือ การจับฉลาก และการใช้ตารางเลขสุ่ม

2.2 การสุ่มตัวอย่างอย่างมีระบบ (Systematic Sampling) หมายถึง การสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยยึดช่วงห่างของลำดับที่ประชากรเป็นเกณฑ์ในการเลือก การสุ่มวิธีนี้ใช้ได้เฉพาะกรณีที่มีกรอบตัวอย่างของประชากรชัดเจนอยู่แล้ว

2.3 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Sampling) หมายถึง การสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีหลายลักษณะรวมกัน ใช้หลักการแบ่งชั้นโดยให้ประชากรที่อยู่กลุ่มเดียวกันมีความคล้ายคลึงกันมากที่สุด และประชากรที่อยู่ต่างกลุ่มกันมีความแตกต่างกันมากที่สุด แล้วจึงสุ่มตัวอย่างออกมาจากแต่ละกลุ่มโดยทำการสุ่มแบบอย่างง่ายหรือแบบมีระบบก็ได้ เพื่อให้ได้จำนวนตามสัดส่วนที่ต้องการ

2.4 การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) หมายถึง วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็นกลุ่มตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือหน่วยงาน แล้วจึงเลือกมาเพียงบางส่วนด้วยวิธีการสุ่มธรรมดาหรือแบบเป็นระบบก็ได้ โดยให้ประชากรในกลุ่มแตกต่างกันมากที่สุด และประชากรระหว่างกลุ่มคล้ายคลึงกันมากที่สุด การเลือกจึงสามารถนำมาศึกษาเพียงหนึ่งหรือสองกลุ่มก็ได้

2.5 การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) หมายถึง กระบวนการสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยดำเนินการสุ่มตั้งแต่ 3 ขั้นขึ้นไป เป็นวิธีที่เหมาะสมกับประชากรที่มีขอบข่ายกว้าง ไม่สามารถหากรอบบัญชีรายชื่อที่ประกอบด้วยหน่วยประชากรได้โดยตรง ซึ่งอาจเนื่องมาจากความไม่สะดวก ความสิ้นเปลือง ดังนั้น จึงทำเพียงกรอบบัญชีรายชื่อเฉพาะกลุ่มที่เลือกได้เท่านั้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสมัครใจ เพราะต้องอาศัยความร่วมมือจากเยาวชนปกาเกอะญอ อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน ผู้วิจัยจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างเองต้องเข้าร่วมโครงการด้วยความเต็มใจ หรือสมัครใจในการเข้าสู่กระบวนการศึกษาวิจัย

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยเนื่องจากการเป็นการดำเนินการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัย เยาวชน หัวหน้าชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการและร่วมกันลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้จนประสบความสำเร็จ โดยใช้เทคนิคในการเก็บข้อมูลที่เหมาะสม ได้แก่ การจัดเวทีเสวนา เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) เทคนิคแผนที่ความคิด เป็นต้น

ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ

ความหมายของรูปแบบ

วิลเลอร์ (Willer, 1968, pp.15) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง การสร้างมโนทัศน์ที่มีความเกี่ยวข้องกับชุดของปรากฏการณ์ โดยมีหลักการของระบบที่เป็นเกณฑ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้คำนิยามมีความชัดเจน

กู๊ด (Good, 1973, pp. 267) กล่าวว่า รูปแบบแบ่งออกเป็น 4 ความหมาย ได้แก่

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น เป็นแบบอย่างของพลเมืองดี เป็นต้น
3. เป็นแนวคิด หลักการ แผนภูมิ หรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นแบบจำลองของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
4. เป็นชุดของปัจจัย หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมถึงตัวแปรประกอบ หรือสัญลักษณ์ทางระบบสังคม ซึ่งอาจอยู่ในรูปแบบสูตรคณิตศาสตร์หรือ การบรรยายเป็นคำพูดก็ได้

สไตเนอร์ (Steiner, อ้างถึงใน ดำรงค์ ศรีอรัณ, 2553, น. 80-81) ให้ความหมายของรูปแบบว่า หมายถึง สิ่งของสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับสิ่งหนึ่ง ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) มี 2 ลักษณะ ได้แก่
 - 1.1 รูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model of) หมายถึง แบบจำลองที่สร้างขึ้น และมีความเสมือนจริงเพื่อใช้เป็นต้นแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 - 1.2 รูปแบบเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model for) หมายถึง แบบจำลองที่ออกแบบสร้างเพื่อใช้เป็นต้นแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
2. รูปแบบทางความคิด (Conceptual Model) มี 2 ลักษณะ ได้แก่
 - 2.1 รูปแบบทางความคิดของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Concept Model of) หมายถึง รูปแบบที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว

2.2 รูปแบบทางความคิดเพื่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Concept Model for) หมายถึง รูปแบบที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายทฤษฎีหรือปรากฏการณ์

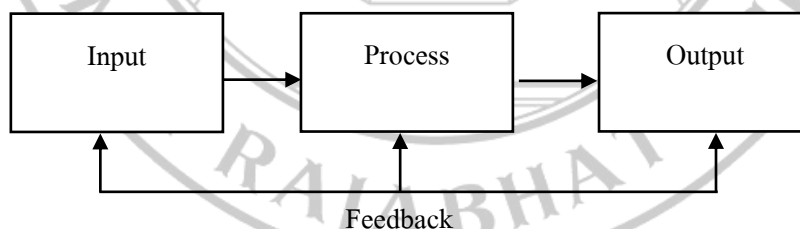
ทิสนา แคมมณี (2545, น. 218) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง รูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ที่บุคคลนั้นแสดงออกมาไม่ว่าจะเป็น คำอธิบาย แผนผัง ไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นมีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์นั้น ๆ

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2544, น. 27) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง วิธีการที่บุคคลใช้ในการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ จินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราว โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพเหมือน ภาพวาด แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย ในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

ทฤษฎีระบบ เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการชุมชน โดยการพิจารณาในลักษณะองค์รวมที่มีเป้าหมายกระบวนการอย่างเป็นระบบที่มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้ผลลัพธ์ของงานที่ทำออกมาเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย (วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546, น. 62-63)

ประโยชน์จากการใช้ทฤษฎีระบบ คือ เป็นการประกันว่า การดำเนินงานจะเป็นไปตามแผนที่วางไว้ จนประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุด ทฤษฎีเชิงระบบสามารถนำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

1. ปัจจัยนำเข้า (Input)
2. กระบวนการในการจัดการ (Process)
3. ผลผลิต (Output)
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

ภาพที่ 2.4 ทฤษฎีระบบ

ที่มา : วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546, น. 62-63

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง วิธีการ โครงสร้างหรือแผนผังความคิดที่ได้จากผลการวิจัย เพื่ออธิบายองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ และกระบวนการในการพัฒนา โดยสามารถใช้เป็นแนวทาง ในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ

ประเภทของรูปแบบ

สมิธ, แคร์โรล, เคฟาลาส และวัตสัน (Carroll, Kefalas and Watson, 1980, pp.122) ได้กล่าวว่า ประเภทของรูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) ได้แก่

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

1.2 รูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองจริง เครื่องบินจำลองที่บินได้ เป็นต้น ซึ่งแบบจำลองชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal Model) หรือแบบจำลองเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) รูปแบบชนิดนี้พบมากที่สุด เป็นการใช้อธิบายปฏิกิริยาในการอธิบาย เช่น คำพรรณนา ลักษณะ คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ เช่น สมการ และโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

คีฟส์ (Keeves, 1988, pp.561-565) จำแนกประเภทของรูปแบบได้เป็น 5 รูปแบบ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Models) คือ รูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบกายภาพ มักเป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้ เช่น หุ่นจำลองอวัยวะภายในร่างกายมนุษย์กับร่างกายมนุษย์ แบบบ้านจำลองกับบ้านจริง แบบจำลองการผลิตกับกระบวนการผลิตจริง เป็นต้น

2. รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Models) คือ รูปแบบการใช้ภาษาในการบรรยายคุณลักษณะ รูปแบบชนิดนี้จะใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษา มากกว่าที่จะใช้อุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างกายภาพ

3. รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิ แบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models) คือ รูปแบบที่ใช้แผนภูมิ เพื่อแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อกัน

4. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือ รูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

5. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือ รูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้น ประกอบด้วยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผลและมีการทดสอบสมมติฐานผลของรูปแบบ

สรุปได้ว่า ประเภทของรูปแบบ มีวิธีการแบ่งหลายลักษณะ โดยองค์ประกอบของรูปแบบไม่มีเกณฑ์ที่แน่ชัด ขึ้นอยู่กับลักษณะของหัวเรื่องหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น อย่างไรก็ตาม รูปแบบควรมีโครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งใหม่ที่ส่งผลถึงการคาดการณ์และการอธิบายปรากฏการณ์

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ

ทิสนา แยมมณี (2551, 20) กล่าวว่า ขั้นตอนในการสร้างรูปแบบมี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นรวบรวมปัญหา (Problem Formulation) เพื่อให้รู้ว่าอะไรคือปัญหาที่แท้จริง
2. ขั้นพัฒนารูปแบบ (Model Construction) ดำเนินการหลังจากที่ได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ แล้ว โดยต้องพิจารณาวัตถุประสงค์เบื้องต้นและต้องรู้ถึงลักษณะเฉพาะที่ต้องการของผลผลิต ต้องรู้ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นและคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการสร้างและความสนใจของผู้ใช้รูปแบบด้วย
3. ขั้นทดสอบรูปแบบ (Testing the Model) เมื่อสร้างรูปแบบเสร็จแล้วควรทดสอบโดยพิจารณาถึง

3.1 มีความเที่ยงตรง (Valid) รูปแบบที่สร้างหากมีความใกล้เคียงกับความจริงจะดีมาก เพราะจะช่วยในการตัดสินใจได้ดีขึ้น การใช้งานจริงไม่ยุ่งยาก และควรพิจารณาถึงระดับของความสำเร็จจากการแก้ปัญหา

3.2 มีการทดลองใช้เพื่อเปรียบเทียบผลการนำไปปฏิบัติ โดยการทดลองใช้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ทดลองย้อนหลังโดยใช้ข้อมูลในอดีต และการทดลองใช้ปฏิบัติในปัจจุบัน

4. การทำให้สำเร็จ (Implementation) เมื่อผ่านการทดสอบแล้ว รูปแบบที่ได้ควรนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ เพราะรูปแบบจะยังไม่สมบูรณ์ จนกว่าจะได้รับการยอมรับ ได้รับความสนใจ และมีการนำไปใช้

5. การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย (Model Updating) ควรมีการพัฒนาปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของชุมชน องค์กรหรือหน่วยงาน และสถานการณ์ที่กระทบจากภายนอกและภายในองค์กรด้วย

บุญชม ศรีสะอาด (2535, น. 104-106) กล่าวว่า การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบทำได้ 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างหรือการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยจะสร้าง หรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบที่มีการพัฒนาไว้แล้ว

ในเรื่องเดียวกันหรือเรื่องอื่น ๆ และผลการศึกษาหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้สามารถกำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรนั้น หรือลำดับขององค์ประกอบในรูปแบบ โดยการพัฒนารูปแบบต้องใช้หลักเหตุและผลเป็นพื้นฐานในการศึกษาค้นคว้า ซึ่งเป็นประโยชน์มากต่อการพัฒนารูปแบบ ผู้วิจัยอาจคิดโครงสร้างของรูปแบบขึ้นมาก่อนแล้วค่อยปรับปรุง โดยอาศัยข้อสังเกตจากการศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี รูปแบบหรือผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องหรือศึกษาองค์ประกอบย่อยของแต่ละตัวแล้วคัดเลือกองค์ประกอบย่อย ซึ่งหัวใจสำคัญของขั้นตอนนี้อยู่ที่การค้นหาลำดับองค์ประกอบในรูปแบบเพื่อให้ได้รูปแบบที่เหมาะสม ผู้วิจัยควรกำหนดหลักการในการพัฒนารูปแบบอย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อนและสามารถนำไปใช้ได้จริง สามารถอธิบายผลได้ดี เป็นต้น

2. การทดลองความเที่ยงตรงของรูปแบบ หลังจากพัฒนารูปแบบ จำเป็นต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะมีการพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิด รูปแบบของคนอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา หรือผ่านการวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเป็นรูปแบบเชิงสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์จริง หรือทดลองก่อนนำไปใช้จริง เพื่อทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบนั้น

สรุปได้ว่า ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอนหลัก 5 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) ขั้นตอนการสร้างรูปแบบ ได้แก่ 1.1) รวบรวมปัญหา 1.2) พัฒนารูปแบบ 2) ขั้นตอนการทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ได้แก่ 2.1) การทดสอบรูปแบบ 2.2) การนำรูปแบบไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ และ 2.3) การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย อย่างไรก็ตาม การสร้างรูปแบบต้องขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของรูปแบบ อาจพิจารณาได้จากบริบทพื้นที่ ความแตกต่างระหว่างบุคคล ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ประเพณี เศรษฐกิจ เป็นต้น

การพัฒนารูปแบบ

วิลเลอร์ (Willer, 1968, pp. 83) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ อาจมีขั้นตอนการดำเนินงานแตกต่างกันไป โดยทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การสร้างรูปแบบ และการหาความเที่ยงตรงของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนการดำเนินการ ขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิด ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ

คีฟส์ (Keeves, 1988, pp.560) กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบไว้ดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์แบบเส้นตรงมีประโยชน์มากในช่วงเริ่มต้นของการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ

2. รูปแบบสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการคาดคะเน ทำนายผลที่จะเกิดขึ้น หลังการใช้รูปแบบ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูล ที่เป็นเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงขั้นตอน เหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการทำนายผลแล้ว รูปแบบควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ด้วย

อุทุมพร จามรมาน (2541, น. 23) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบ มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อ ทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้น ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การ วิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยการตรวจสอบ รูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบรูปแบบ จากหลักฐานเชิงปริมาณจะใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรมีการตรวจสอบ 2 อย่าง ได้แก่ การตรวจสอบความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้อง เหตุผลระหว่างตัวแปร และการประมาณข้าม กาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหากลุ่มประชากรก็ได้ โดยผล การตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ การสร้างรูปแบบใหม่ หรือการปรับปรุง พัฒนารูปแบบเดิม

สรุปได้ว่า การพัฒนารูปแบบ เป็นการทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบใด ๆ โดยมีวิธี การตรวจสอบที่หลากหลาย เช่น การตรวจสอบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ การตรวจสอบจาก หลักฐานเชิงปริมาณ เป็นต้น โดยรูปแบบสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำนายผลที่จะเกิดขึ้น หลังการนำรูปแบบไปใช้ และสามารถอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุและผล

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อกระบวนการวิจัยเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะทำการถอดบทเรียนจาก ผลการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบที่เป็นโครงสร้างของแผนผังความคิดที่ได้จากการวิจัยรูปแบบการ สร้างภาวะผู้นำเยาวชนชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่ออธิบายองค์ประกอบ ความสัมพันธ์ และกระบวนการ ในการพัฒนา โดยสามารถนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

สิงหา จันทริยวณิช (2552) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบ เปรียบเทียบองค์ประกอบ เพื่อสร้างรูปแบบจำลองการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลางสำหรับเป็นต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบท วิธีการดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้การวิจัยคุณภาพ การวิจัยชาติพันธุ์วรรณา และเทคนิคเดลฟาย กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้สูงอายุในราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา 32 คน ผู้ดูแลใกล้ชิดผู้สูงอายุในราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา 32 คน ผู้นำชุมชนในท้องถิ่น 16 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกตการณ์ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม พบว่า สภาพองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมี 2 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านคุณภาพชีวิตภายนอก ได้แก่ ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ ความเชื่อและวัฒนธรรม องค์ประกอบคุณภาพชีวิตภายใน ได้แก่ ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต จากการเปรียบเทียบคุณภาพผู้สูงอายุในราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่า ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตดี มีความคล้ายคลึงกันอย่างชัดเจนในองค์ประกอบคุณภาพชีวิตภายนอกด้านความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี การศึกษาและภูมิปัญญา รวมทั้งองค์ประกอบภายในด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ส่วนการสร้างรูปแบบจำลองการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้รูปแบบจำลองซึ่งประกอบด้วยโครงการสำหรับพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในชนบท 5 ประการ คือ การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ การส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุและครอบครัวอย่างหลากหลาย การส่งเสริมสวัสดิการคุ้มครองผู้สูงอายุและครอบครัวอย่างเหมาะสม การส่งเสริมการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุและครอบครัวและส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้

แสงระวี แก้วเมืองฝาง (2552) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบริบท ปัจจัยที่มีอิทธิพล เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเพื่อประเมินรูปแบบที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่อื่น เป็นการวิจัยแบบผสม กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย เกษตรกรในจังหวัดเชียงราย 400 คน ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และเกษตรกรที่เข้าร่วมโรงเรียนชาวนา 62 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลบริบทของเกษตรกร แบบสอบถาม แบบบันทึกการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน และแบบสอบถามคุณภาพชีวิต พบว่า การเกษตรได้ถูกปรับเปลี่ยนจากระบบเกษตรยังชีพไปเป็นเกษตรเพื่อการค้าที่ใช้เครื่องจักรกลแทนที่การใช้แรงงานคนและสัตว์ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม รายได้น้อย การเช่าพื้นที่ปลูกไม่สามารถ

สร้างผลผลิตและรายได้ของเกษตรกรได้ โดยปัจจัยที่ที่มีส่งผลต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรได้แก่ ครอบครัว ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วม เศรษฐกิจ การสร้างเครือข่ายและวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการศึกษาการพัฒนาแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย FARMERS Model ที่ประกอบด้วย ครอบครัว (Family) ภูมิปัญญา (Agricultural heritage) สิ่งแวดล้อม (Resource) การมีส่วนร่วม (Management) เศรษฐกิจ (Economic) การสร้างเครือข่าย (Rural Network) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) ผลการประเมินรูปแบบที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่อื่น พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรหลังเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนชาวนา มีคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับสูงมาก

พงกะพรรณ ตะกลมทอง (2553) วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำระดับกลาง และเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสม วิธีการเก็บข้อมูลใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ใช้เทคนิคเดลฟาย กับผู้เชี่ยวชาญ 24 คน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และเทคนิคการประชุมผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า ภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ 2) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม และ 3) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงบทบาท ส่วนรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางประกอบด้วยวิธีการและเทคนิคการพัฒนาภาวะผู้นำ 17 วิธี คือ 1) บทบาทสมมติ 2) เกมการบริหาร 3) กิจกรรมนันทนาการ 4) กิจกรรมพัฒนาจิต 5) กรณีศึกษา 6) การระดมความคิด 7) ศึกษาดูงาน 8) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ 9) การเผชิญเหตุการณ์ 10) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 11) เกมศึกษา 12) การฝึกงาน 13) การสนทนาวางกลม 14) การทำแบบฝึกหัด 15) การทำโครงงานจริง 16) การฝึกสั่งการ และ 17) การประชุมทางวิชาการ

กุลธิดา จันทรเจริญ (2555) วิจัยเรื่อง กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้าน, กรณีศึกษาการดำเนินโครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาวะเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการใช้สื่อพื้นบ้านเป็นเครื่องมือเสริมสร้างสุขภาวะเยาวชน ถอดบทเรียนการดำเนินงานที่สะท้อนกลวิธีการใช้สื่อพื้นบ้านเชื่อมร้อยเยาวชนให้เข้าร่วมและคงอยู่ในกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะ และสังเคราะห์กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้านเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะเยาวชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ แกนนำโครงการ 4 คน แกนนำชุมชน 32 คน และแกนนำเยาวชน 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการบันทึกจากการร่วมสังเกตการณ์จากการจัดกิจกรรมของโครงการ โดยใช้เทคนิคสามเส้า พบว่า การใช้สื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาวะเยาวชนมีที่มาจากปัญหาของชุมชน คือ การสูญหายของวัฒนธรรม

ชุมชน การขาดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของชุมชน เยาวชนมีพฤติกรรมเสี่ยง และการมีช่องว่างระหว่างวัย เหตุผลของแกนนำโครงการในการดำเนินงาน คือ ความต้องการฟื้นฟูสื่อพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหาย การป้องกันเยาวชนจากพฤติกรรมเสี่ยง และความตระหนักถึงความปลอดภัยของชุมชนและสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สื่อพื้นบ้านที่เลือกใช้คือ สื่อบอกเล่า สื่อการแสดง/การละเล่น สื่อวัตถุและสื่อพิธีกรรม กลวิธีในการเชื่อมร้อยเยาวชน คือ 1) เตรียมความพร้อมชุมชน ด้วยการประสานแกนนำชุมชน ใช้กิจกรรมของเยาวชนเป็นสื่อประสานชุมชน 2) ระดมเยาวชนด้วยการประสานผ่านโรงเรียน การสร้างทีมงาน การใช้แรงขับเคลื่อนภายนอกและการประกาศรับสมัคร 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่เยาวชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ คิดเป็น ทำเป็น และสามารถถ่ายทอดความรู้ 4) ติดตามประเมินผลด้วยการแลกเปลี่ยนความเห็น ถอดบทเรียน ส่วนกลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้านที่สังเคราะห์ได้จากการวิจัย ได้แก่ “กลวิธี 6 ต้อง” ประกอบด้วย 1) ต้องตอบพื้นที่ 2) ต้องมีแกนนำ 3) ต้องทำเครือข่าย 4) ต้องรู้ใช้สื่อ 5) ต้องร่วมมือร่วมสร้าง และ 6) ต้องเสริมทางยั่งยืน

สราวุฒิ วรพงษ์ (2555) วิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาปัญหาและกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาของภาครัฐ และหารูปแบบกระบวนการบริหารเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นงานวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงในอำเภอแม่สะเรียง 387 คน เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนบนพื้นที่สูงในอำเภอแม่สะเรียง 170 คน ผู้เชี่ยวชาญ 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม พบว่าปัญหาการทำงานกับภาครัฐได้แก่ การไม่มีเวลาเพราะต้องทำมาหากิน คนในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ และเจ้าหน้าที่รัฐไม่ยอมรับฟัง ซึ่งได้รูปแบบกระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบไปด้วย 8 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบในการสร้างรายได้ 2) รูปแบบในการรักษาวิถีชีวิต ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) รูปแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน 4) รูปแบบในด้านการเสริมสร้างชุมชนความเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนา 5) รูปแบบในด้านการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น 6) รูปแบบในด้านหน่วยงานราชการทุกส่วน มีการบริหารการพัฒนาเชิงบูรณาการ มีการบริหารจัดการที่ดี 7) รูปแบบในด้านการส่งเสริมการใช้สิทธิการบริหารจัดการพื้นที่ด้วยตนเอง 8) รูปแบบในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี

ทิพย์สุดา พุฒจร (2556) วิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนสลักคอกอย่างยั่งยืน และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้วิจัยและคณะกรรมการบริหารชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก 16 คน สมาชิกชมรมนำเที่ยวพื้นบ้าน 98 คน ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน เจ้าอาวาสวัด 1 คน ครู 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน นายอำเภอ 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ที่ปรึกษาชมรมนำเที่ยวพื้นบ้าน 1 คน และผู้บริหารองค์การพัฒนาศูนย์ที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 1 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า ชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอกมีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนซื้อหุ้นและได้รับเงินปันผลรายปีสัดส่วนร้อยละ 35 ของรายได้ทั้งหมดจากกิจกรรมท่องเที่ยว และร้อยละ 65 จัดสรรเพื่อการบริหารงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ งานสาธารณประโยชน์ และการจัดสวัสดิการสังคม ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กลุ่มผู้นำในชุมชนเป็นทีมบริหารงานชมรม มีผู้จัดการชมรมทำหน้าที่ดูแลกิจกรรมท่องเที่ยว สมาชิกชมรมร่วมดูแลรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว ชมรมขาดคนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการขยายตัวการพัฒนาเกาะช้างส่งผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชน ผู้วิจัยร่วมกับชมรมกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและได้ดำเนินงานพัฒนาร่วมกัน เช่น กิจกรรมพัฒนาการบริหารจัดการชมรม การทดลองจัดการที่พักในชุมชน และการกระตุ้นจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่คนในชุมชน และมีการพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยหลักการ เป้าหมาย กระบวนการจัดการ กระบวนการพัฒนา การประเมินผล ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยภายในชุมชน และปัจจัยภายนอกชุมชนสนับสนุน เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีการกล่าวถึงรูปแบบกระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประกอบด้วย 8 รูปแบบ ซึ่งรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูง โดยในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง พบว่า สภาพองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมิ 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ด้านการศึกษา เศรษฐกิจ ความเชื่อและวัฒนธรรม องค์ประกอบภายใน ได้แก่ ด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมทั้ง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย FARMERS Model โดยจำแนกเป็น ครอบครัว (Family) ภูมิปัญญา (Agricultural heritage) สิ่งแวดล้อม (Resource) การมีส่วนร่วม (Management) เศรษฐกิจ (Economic) การสร้างเครือข่าย (Rural Network) วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) ด้านรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยวิธีการและเทคนิคการพัฒนาภาวะผู้นำ 17 วิธีคือ 1) บทบาทสมมติ 2) เกมการบริหาร 3) กิจกรรมนันทนาการ 4) กิจกรรมพัฒนาจิต 5) กรณีศึกษา 6) การระดมความคิด 7) การศึกษาดูงาน 8) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ 9) การเผชิญเหตุการณ์ 10) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 11) เกมศึกษา 12) การฝึกงาน 13) การสนทนาวงกลม 14) การทำแบบฝึกหัด 15) การทำโครงการจริง 16) การฝึกสั่งการ และ 17) การประชุมทางวิชาการ อีกทั้ง กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้าน, กรณีศึกษาการดำเนินโครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาพเยาวชน พบว่า กลวิธีในการเชื่อมร้อยเยาวชน คือ 1) เตรียมความพร้อมชุมชน ด้วยการประสานแกนนำชุมชนใช้กิจกรรมของเยาวชนเป็นสื่อประสานชุมชน 2) ระดมเยาวชนด้วยการประสานผ่านโรงเรียน การสร้างทีมงาน การใช้แรงขับเคลื่อนภายนอกและการประกาศรับสมัคร 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่เยาวชน ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ คิดเป็น ทำเป็น และสามารถถ่ายทอดความรู้ 4) ติดตามประเมินผลด้วยการแลกเปลี่ยนความเห็น ถอดบทเรียน ส่วนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้วิจัยและคณะกรรมการบริหารชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก สมาชิกชมรมนำเที่ยวพื้นบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาสวัด ครู นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลนายอำเภอ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษาชมรมนำเที่ยวพื้นบ้านและผู้บริหารองค์การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการจัดทำรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งประกอบด้วย คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นคุณภาพชีวิตที่มีส่วนประกอบทั้งคุณภาพชีวิตภายนอกและคุณภาพชีวิตภายในที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตทางร่างกายและจิตใจ ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่ 1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ 1.2) เครื่องนุ่งห่ม 1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 1.4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต 1.5) สิ่งแวดล้อม 2) ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่ 2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 3) ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-supporting) ได้แก่ 3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3.2) การทำบัญชีครัวเรือน ซึ่งเทคนิคในการสร้างภาวะผู้นำในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีแนวคิดในการประยุกต์ใช้ในเรื่องของ 1) บทบาทสมมติ 2) กิจกรรมนันทนาการ 3) การระดมความคิด 4) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง 5) การเผชิญกับเหตุการณ์ 6) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ 7) การสนทนาวงกลม 8) การทำโครงการจริง 9) การฝึกสังเกต ซึ่งการลงพื้นที่ของผู้วิจัย เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชน ผู้วิจัยได้เตรียมการ ดังนี้ 1) เตรียมความพร้อมชุมชน 2) ระดมเยาวชนด้วยการประสานงาน 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่เยาวชน และ 4) ติดตามประเมินผล โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานท้องถิ่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง กำนันตำบลแม่นาจาง ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย และเยาวชนปกาเกอะญอ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) เทคนิคการระดมความคิดกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) 3) แบบประเมินผลการดำเนินงาน และ 4) แบบประเมินร่างรูปแบบ

งานวิจัยต่างประเทศ

อลาน่าและออเดรย์ (Alana & Audrey, 2013) วิจัยเรื่อง การพัฒนาเยาวชนโดยการนันทนาการกรณีศึกษา การเป็นชาวอะบอริจินกับอิทธิพลของความเป็นชาติตะวันตกมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบขั้นตอนการสร้างและการดำเนินงานของโครงการใช้ศิลปะในการนันทนาการ เพื่อพัฒนาเยาวชนชาวอะบอริจินในประเทศแคนาดา ที่เรียกว่า เอาท์ไซด์ ลูคิงอิน (Outside Looking In : OLI) เพื่อพิจารณาว่า OLI ส่งผลดีต่อโครงการอย่างไรบ้าง และมีผลกระทบต่อการเป็นชาวอะบอริจินอย่างไร โดยใช้กระบวนการศึกษาทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อออกแบบกรณีศึกษาแล้วรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างและการวิเคราะห์จากเอกสารที่น่าเชื่อถือ ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนผ่านโครงการนันทนาการสำหรับชาวอะบอริจิน แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาชาวอะบอริจิน และเมื่อ

ดำเนินการพัฒนาด้วย OLI ทำให้ทราบว่าการดำเนินโครงการบางส่วน ความเป็นชาติตะวันตก มีผลต่อการตัดสินใจในตนเองของชาวอะบอริจิน สรุปได้ว่า งานศิลปะของชนเผ่าอะบอริจินได้รับอิทธิพลจากความเป็นชาติตะวันตก ดังนั้น ศิลปะที่นำเสนอออกมาจึงน่าจะมีรูปแบบผสมผสานระหว่างชนเผ่าอะบอริจินและศิลปะของชาติตะวันตก

มานูเอล, เวรา โจเซ, และเอนริเก้ (Manuel, Vera Jose, and Enrique, 2016) วิจัยเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน มีวัตถุประสงค์เพื่อหาผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดโครงการเพื่อพัฒนาเยาวชนที่ได้ดำเนินการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา และผลการศึกษาจะแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมโครงการสามารถใช้กระบวนการเป็นผู้นำ และใช้กระบวนการต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและในชุมชนอย่างไร ใช้กระบวนการ สอบถามความคิดเห็นจากผู้ตอบแบบสอบถาม 41 คน เพื่อหาความคิดเห็นต่อการเป็นผู้นำ และความเป็นผู้นำของเยาวชนในบริบทของสังคมที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า จากการสอบถามพบการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แต่เรื่องที่มีความเห็นตรงกันคือการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาเยาวชน ถึงแม้ว่าโครงการพัฒนาเยาวชนต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ในกระบวนการพัฒนา แต่ก็เป็นเรื่องจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่เยาวชน สรุปได้ว่า การพัฒนาเยาวชนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย จึงจะสำเร็จและต้องพัฒนาเยาวชนให้มีความเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

เจมีและลินน์ (Jaimie & Lynne, 2016) วิจัยเรื่อง การสำรวจการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อ สำรวจการบังคับใช้มาตรฐานของสมาคมชุมชนบำบัดในประเทศออสเตรเลียกับมาตรฐานการใช้เยาวชนออสเตรเลียเพื่อพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา มีการจัดทำคู่มือสำหรับเยาวชน และการพัฒนาชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และการดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน 3 แห่ง ใช้กระบวนการแบบผสมผสาน 3 องค์ประกอบได้แก่ 1) การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาทำให้ได้ 2) คู่มือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนโดยเยาวชน และ 3) การดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน 3 แห่ง ด้วยการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม และประเมินผลการปฏิบัติกับกลุ่มทดลอง ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ทราบว่า ในปัจจุบันยังไม่มีพัฒนามาตรฐานสำหรับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยครั้งแรกในประเทศออสเตรเลีย ในเรื่อง การสำรวจการใช้เยาวชนเพื่อพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ผลการวิจัยพบว่า การบังคับใช้มาตรฐานของสมาคมชุมชนบำบัดในประเทศออสเตรเลียกับมาตรฐานการใช้เยาวชนออสเตรเลียเพื่อพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา กับการใช้คู่มือสำหรับเยาวชนในการพัฒนาชุมชน ไม่พบว่ามีผลแตกต่างกัน และได้แนะนำการวิจัยในอนาคต คือ การศึกษากลไกที่มีความเฉพาะเยาวชนโดยเฉพาะความแตกต่าง

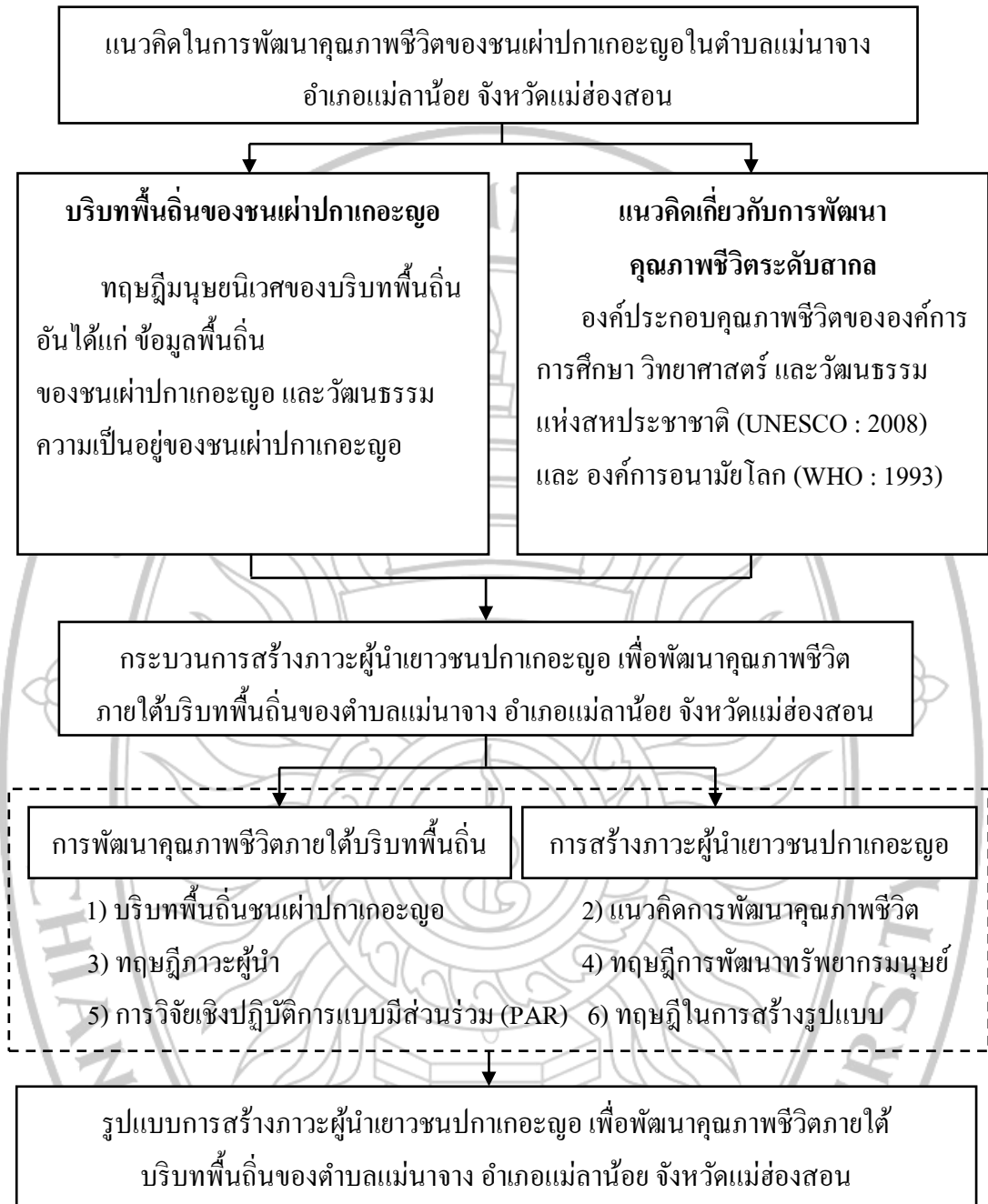
ระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชน และการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเฉพาะด้านของชุมชนที่มีปัญหา สรุปได้ว่า การสำรวจการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา ใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาของตนเอง ซึ่งกระบวนการคือ 1) การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ทำให้ได้ 2) คู่มือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนโดยเยาวชน และ 3) การดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน

ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกากะญอภายใต้บริบทพื้นที่ที่มีการประยุกต์ใช้ หรือผสมผสานระหว่างมาตรฐานคุณภาพชีวิตตามหลักสากลของ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเศษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) และ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเศษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) รวมทั้งการพัฒนาชุมชนของชนเผ่าปกากะญอจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย และต้องใช้เยาวชนของชุมชนนั้นเป็นผู้พัฒนาชุมชนของตนเอง เช่นเดียวกับงานวิจัยของ มานูเอลและคณะ ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน ที่ต้องพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่เยาวชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเจมีและลินน์ ที่ใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนาชุมชนที่มีปัญหาของตนเอง ดังนั้น ในงานวิจัยครั้งนี้ นอกจากจะพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกากะญอภายใต้บริบทพื้นที่แล้ว ยังได้สร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อให้เขาเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนของตนเองเพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิด รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกากะญอในตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือ การประยุกต์ใช้ทฤษฎีมนุษยนิยมของบริบทพื้นที่ของชนเผ่าปกากะญอ และทฤษฎีมนุษยนิยมของบริบทพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลพื้นที่ของชนเผ่าปกากะญอ และวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกากะญอ รวมทั้ง การพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับสากลขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเศษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โฉม พิเศษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2)

จากนั้นผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชนเผ่าปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จะสำเร็จได้นั้นควรให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาครั้งนี้ ดังนั้น แนวคิดกระบวนการในการพัฒนาจึงประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น และการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ นำไปสู่การมีสุขภาพดี ใช้เทคโนโลยีเป็นสามารถพึ่งตนเองได้ โดยแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย 1) บริบทพื้นถิ่นชนเผ่าปกาเกอะญอ 2) แนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ทฤษฎีภาวะผู้นำ 4) ทฤษฎีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 5) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และ 6) ทฤษฎีในการสร้างรูปแบบการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่नाज อำเภอแม่ลาเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งตนเองมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

ระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนชนเผ่าปกาเกอะญอที่อาศัยอยู่ในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 543 คน (นิธิศ พิทักษ์, สัมภาษณ์, 12 พฤษภาคม 2560)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนชนเผ่าปกาเกอะญอ ที่อาศัยอยู่ในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความสมัครใจหรืออาสาสมัครจากหมู่บ้านชาวปกาเกอะญอ ทั้ง 6 หมู่บ้าน แล้วจึงเลือกแบบเจาะจงหมู่บ้านละ 5 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจำนวน 5 ชุด ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเยาวชนปกาเกอะญอและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ประเด็นการเสวนาโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) เพื่อใช้เป็นเทคนิคในการจัดเวทีเสวนาร่วมกันระหว่างผู้วิจัยผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนปกาเกอะญอและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
3. แบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและเยาวชน ร่วมกันประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ
4. แบบประเมินร่างรูปแบบ เพื่อเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน

1. การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ แยกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ดังนี้

1.1 ศึกษาทบทวนหลักการ เทคนิควิธีการสร้างเครื่องมือ และจัดทำร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้สอดคล้องกับขอบเขตของการวิจัย โดยออกแบบไว้ในลักษณะแบบสัมภาษณ์เชิงลึกถึงโครงสร้าง

1.2 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาจำนวน 3 ท่าน ช่วยตรวจสอบความเหมาะสม จากนั้นจึงนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

1.3 เมื่อผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปใช้ในภาคสนาม จะมีการปรับเปลี่ยนคำถามตามสถานการณ์และความเหมาะสม

1.4 ประเด็นการเสวนาโดยใช้เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (A-I-C) ผู้วิจัยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เช่น กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาสี สกอตเทป สติกเกอร์และอื่น ๆ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2. การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) แบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ และ 2) ร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.1 กำหนดประเด็นเนื้อหาที่เหมาะสมของโครงการ การดำเนินโครงการ และร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อใช้สร้างแบบสอบถาม

2.2 จัดทำโครงสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เนื้อหาของแบบสอบถาม และตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติม มีลักษณะแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น ซึ่งในตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ต (Likert, 1967, pp. 90-95) ซึ่งหมายความว่า ดังนี้

5 หมายถึง มากที่สุด

4 หมายถึง มาก

3 หมายถึง ปานกลาง

2 หมายถึง น้อย

1 หมายถึง น้อยที่สุด

2.3 นำแบบสอบถามไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาช่วยตรวจสอบความถูกต้อง

2.4 ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกระบวนการ

สร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

2.4.1 จัดทำแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

2.4.2 นำแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา พิจารณาข้อคำถามที่ต้องการศึกษาและวัดได้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการศึกษาทั้งหมด ปรับปรุงแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ กับกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.4.3 จัดทำแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไป

2.5 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วจัดทำเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์พร้อมนำไปใช้

ขั้นตอนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ขั้นตอนดำเนินการวิจัย เพื่อหารูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจรอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยเลือกหมู่บ้านชนเผ่าปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจรซึ่งมีจำนวน 6 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านแม่นาจรเหนือ หมู่บ้านแม่กองแป หมู่บ้านแม่จิด หมู่บ้านหนองม่วง หมู่บ้านแม่สะเมง และหมู่บ้านแม่นาจร

2. ติดต่อ ประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยหรือผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

ผู้วิจัยติดต่อ และประสานงานโดยการขออนุญาตทำการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แล้วจึงติดต่อประสานงานกับนายอำเภอแม่ลาน้อย และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล รวมถึงประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือ เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการและครูผู้สอนของโรงเรียนในตำบลแม่นาจร ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร พยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่วนตำบลกอกหลวง เพื่อขอความร่วมมือ และชี้แจงวิธีการดำเนินการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อศึกษาสภาพจริงของชุมชน พบปะกับผู้นำชุมชน เยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อสร้างความคุ้นเคย นำไปสู่ความไว้วางใจการให้การยอมรับและให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย

3. เชิญชวนเยาวชนของชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเข้าร่วมโครงการ

ผู้วิจัยลงพื้นที่ประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยการเข้าพบปะชี้แจงความต้องการพัฒนาชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการดำเนินการพัฒนา แล้วจึงเชิญเยาวชน ในแต่ละหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการเพื่อดำเนินการตามแผนโครงการที่ร่วมกันคิด รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อรับฟังความคิดเห็นเป็นที่ปรึกษา คอยให้คำชี้แนะแก่เยาวชนในระหว่างดำเนินโครงการพัฒนาตามความเหมาะสม โดยแยกเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

3.1 เยาวชน

3.1.1 เป็นชนเผ่าปกากะญอ ที่มีอายุระหว่าง 18-25 ปี

3.1.2 มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.1.3 เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

3.1.4 มีความสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นำเยาวชนได้

3.1.5 เป็นผู้อ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้

3.2 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

3.2.1 มีภูมิลำเนาหรือเป็นผู้พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.2.2 เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

3.2.3 เป็นผู้อ่านหนังสือออกและเขียนหนังสือได้

3.2.4 มีความรู้พื้นฐาน เรื่อง การเขียนโครงการ

3.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย

3.3.1 เป็นผู้ที่ทำงานหรือมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.3.2 เข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

3.3.3 มีความรู้พื้นฐาน เรื่อง การเขียนโครงการ

3.3.4 มีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกากะญอในตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชนที่สมัครเป็นกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชนของชุมชน โดยพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระตุ้นให้เยาวชนเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนจากกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตลอดจนประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกันในวัตถุประสงค์ของการวิจัย กระบวนการในการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น

ผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายของชุมชนร่วมกันศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกี่ยวกับบริบทพื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอทั้ง 6 หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) กับผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้านหน่วยงานท้องถิ่น นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร กำนันตำบลแม่นาจร ผู้สูงอายุ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร พัฒนาชุมชนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร บุคลากรทางการศึกษาจากโรงเรียนในพื้นที่ตำบลแม่นาจร พยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกอกหลวง และเยาวชนปกากะญอ ในประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นและการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ โดยผู้วิจัยมีผู้ช่วย

ผู้วิจัยที่เป็นชนเผ่าปกากะญอ จำนวน 3 คน ที่สามารถแปลความหมายจากการสื่อสารด้วยภาษาปกากะญอมาเป็นภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

1.2 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นตอนที่ 1.1 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

1.3 ผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะละน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อันประกอบด้วย บริบทพื้นฐาน ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกี่ยวข้องกับด้านสุขภาพ การใช้เทคโนโลยี และการพึ่งพาตนเอง

2. เลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยผู้วิจัยจัดเวทีเสวนาด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : A-I-C) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน ซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นด้วย มีกระบวนการ ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1.3 ในเวทีเสวนาเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนเห็นภาพรวมของแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะละน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนร่วมกันลงมติเพื่อเลือกประเด็นที่จะนำมาพัฒนาเป็นโครงการ ตามกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะละน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยจะนำประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นที่ได้มีมติเลือก ไปพัฒนาเป็นโครงการทั้ง 6 หมู่บ้าน โดยทุกหมู่บ้านจะมีโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ที่ดำเนินการอย่างน้อย 1 โครงการ

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน คัดเลือกตัวแทนผู้รับผิดชอบโครงการและที่ปรึกษาโครงการในแต่ละโครงการ โดยที่เยาวชน 1 คน สามารถเป็นผู้รับผิดชอบโครงการได้ 1 โครงการ และสามารถเข้าร่วมโครงการอื่น ๆ ได้มากกว่า 1 โครงการ ในลักษณะร่วมมือกันพัฒนา

ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น เป็นการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ประสานวิทยากรที่มีความรู้เรื่องการพัฒนาโครงการซึ่งเป็นบุคลากรจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนปกากะญอ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ เทคนิคการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น ตลอดจน

การประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่สามารถให้การช่วยเหลือและผู้สนับสนุนทุนโครงการ แล้วจึงให้เยาวชนเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ โดยผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาโครงการ คอยเป็นที่ปรึกษาให้แก่เยาวชนและผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ในกระบวนการวิจัยระยะที่ 3 นี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อให้เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ

1. การวางแผน โดยเยาวชนร่วมกันวางแผน และเขียนโครงการในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบ โดยมีวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

2. การให้ข้อมูล เมื่อเยาวชนได้ร่วมกันพิจารณาเห็นชอบแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นพี่เลี้ยงในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน ให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อให้การช่วยเหลือ ร่วมมือกันดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

3. การสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งบางโครงการอาจมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการด้วย

4. การควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

4.1 เยาวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการใน โครงการเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

4.2 เยาวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

4.3 ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการว่า เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เยาวชนยังสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

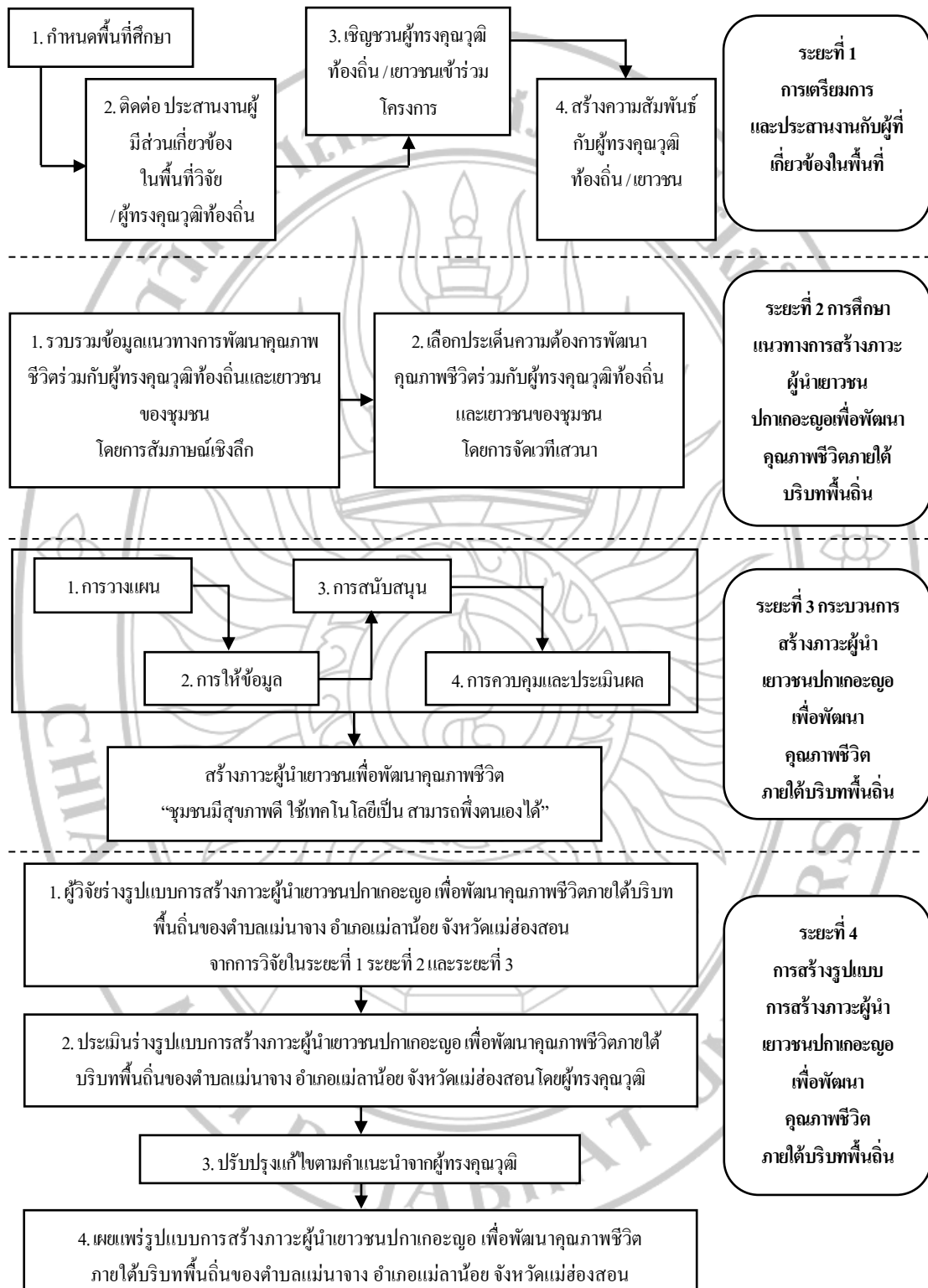
ฉะนั้น ในระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น จะส่งผลให้เป็นชุมชนที่มีสุขภาพดี ได้แก่ การมีความรู้เรื่องการบริโภคอาหารและน้ำ เครื่องนุ่งห่ม บ้านเรือนที่อยู่อาศัย การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต สิ่งแวดล้อมที่ดี ใช้เทคโนโลยีเป็น ได้แก่ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นที่ถิ่น สามารถพึ่งพาตนเองได้ ได้แก่ การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการทำบัญชีครัวเรือน

ระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น เป็นขั้นตอนในการนำผลการทำวิจัยภาคสนามมาถอดบทเรียน ด้วยการวิเคราะห์หาข้อสรุป ว่ามีขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานอย่างไร การพัฒนาจะประกอบไปด้วยภาคส่วนใดบ้าง แต่ละภาคส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และมีกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างไร เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยนำผลการวิจัยภาคสนามจากการวิจัยในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มาถอดบทเรียนด้วยการวิเคราะห์หาข้อสรุปเพื่อร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ประเมินร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน
3. ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่สมบูรณ์
4. เผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกากะญอ

โดยสรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เป็นภาพต่อไปนี้

การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่
ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ 3.1 สรุปขั้นตอนการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

1.1 การวิเคราะห์ผลการประเมินการดำเนินงานของโครงการ และความเหมาะสมของรูปแบบสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อ แปลความหมาย ระดับคะแนนเฉลี่ยแต่ละช่วงตามหลักสถิติวิจัยของบุญชม ศรีสะอาด (2556, น. 121) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง น้อยที่สุด

1.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจาก แบบประเมินผลการดำเนินงาน และแบบประเมินร่างรูปแบบ การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อแปลความหมายโดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

1.2.1 สูตรการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 124) มีดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ = ค่าเฉลี่ยของคะแนน

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N = จำนวน

1.2.2 สูตรการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 126)

มีดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum x^2}{N} - \bar{x}^2}$$

เมื่อ

$$S.D. = \text{ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน}$$

$$\sum x^2 = \text{ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง}$$

$$N = \text{จำนวน}$$

$$\bar{x} = \text{ค่าเฉลี่ยของคะแนน}$$

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าจากบุคคล 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยและเยาวชน แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พร้อมจัดหมวดหมู่ข้อความที่มีความคิดเห็นเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน ให้เห็นประเด็นต่างๆ อย่างชัดเจน แล้วจึงทำการสังเคราะห์เนื้อหาให้ได้แนวทางการพัฒนาให้เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มาจากความต้องการของคนในชุมชนที่ต้องใช้ในเวทีเสวนา นำไปสู่ข้อสรุปในกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยีและด้านการพึ่งตนเอง ผลการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการสร้างความคุ้นเคยและความสัมพันธ์ที่ดีกับเยาวชนปกาเกอะญอ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นในหมู่บ้านต่าง ๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยเลือกพื้นที่ตำบลที่มีประชากรชนเผ่าปกาเกอะญออาศัยอยู่จำนวนมาก ได้ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีหมู่บ้านของชนเผ่าปกาเกอะญอ จำนวน 6 หมู่บ้าน คือ

- 1.1 หมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
- 1.2 หมู่บ้านแม่กองแป
- 1.3 หมู่บ้านแม่จิด
- 1.4 หมู่บ้านหนองม่วง

1.5 หมู่บ้านแม่สะเมง

1.6 หมู่บ้านแม่นาจอ

2. ติดต่อประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นอย่างเป็นทางการจากพื้นที่ศึกษา โดย

2.1 ในระหว่างวันที่ 5 - 9 มีนาคม พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยติดต่อและประสานงานโดยการทำหนังสือขออนุญาตทำการวิจัยในพื้นที่จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แล้วจึงติดต่อประสานงานกับนายอำเภอแม่ลาน้อย ณ ที่ว่าการอำเภอแม่ลาน้อย กำหนดตำบลแม่นาจอ ณ ที่ทำการกำหนดตำบลแม่นาจอและนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจอ ณ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจอเพื่อแนะนำตนเองชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูลเชิงลึกและดำเนินการวิจัยภายในพื้นที่ตำบลแม่นาจอ

2.2 ในระหว่างวันที่ 12 - 23 มีนาคม พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยลงพื้นที่ประสานงานกับผู้นำองค์กรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจอ โรงเรียนต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกอกหลวง ซึ่งเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพเพียงแห่งเดียวที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลแม่นาจอ สาธารณสุขอำเภอแม่ลาน้อย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ลาน้อย เพื่อขอความร่วมมือและชี้แจงรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

2.3 ในระหว่างวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2561 - 27 เมษายน พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้เข้าไปพบปะพูดคุยกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในแต่ละหมู่บ้านปกาเกะญอของตำบลแม่นาจอ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้สูงอายุที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ปราชญ์ท้องถิ่น รวมถึงเยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนให้เกิดความเข้าใจตรงกันและสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและชุมชนก่อนดำเนินการวิจัย

3. ในระหว่างวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2561 - 1 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่แต่ละหมู่บ้านเพื่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยการเข้าพบปะชี้แจงความต้องการพัฒนาชุมชน ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากการพัฒนากระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของตน แล้วจึงชักชวนเยาวชนของชุมชนเข้าร่วมเป็นผู้นำในการพัฒนา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเข้าร่วมโครงการด้วย เพื่อรับฟังความคิดเห็น เป็นที่ปรึกษา คอยให้คำชี้แนะแก่เยาวชนตามความเหมาะสม ทั้งนี้มีผู้ต้องการเข้าร่วมโครงการ จำนวน 135 คน จำแนกตามหมู่บ้านดังนี้

3.1 หมู่บ้านแม่นาจอเหนือ เยาวชน จำนวน 7 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 4 คน

3.2 หมู่บ้านแม่กองแป เยาวชน จำนวน 12 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 5 คน

3.3 หมู่บ้านแม่จิด เยาวชน จำนวน 18 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 5 คน

- 3.4 หมู่บ้านหนองม่วง เยาวชน จำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 10 คน
- 3.5 หมู่บ้านแม่สะเมง เยาวชน จำนวน 6 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 4 คน
- 3.6 หมู่บ้านแม่नाज เยาวชน จำนวน 16 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 8 คน
- 3.7 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 30 คน

4. ในระหว่างวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2561 - 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนของชุมชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยเข้าร่วมงานพิธีต่าง ๆ ที่ในชุมชนจัดขึ้น เช่น งานแต่งงาน งานประเพณีขึ้นปีใหม่ปากะญอ พิธีผูกข้อมือสู่ขวัญ งานศพ เป็นต้น และให้การสนับสนุนเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงงานกีฬาหมู่บ้าน กิจกรรมจัดขึ้นภายในตำบลแม่नाज อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ดังนั้นกระบวนการวิจัยในระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องคือการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่วิจัยเพื่อเข้าไปพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนในชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการสร้างพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนและคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ กระตุ้นให้เยาวชนเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนจากการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่नाज อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตลอดจนประสานงานกับผู้ที่มีส่วนร่วมทุกฝ่ายของชุมชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่नाज อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าชุมชนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าปากะญอเป็นอย่างดีและพร้อมให้ความร่วมมือในกระบวนการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ เป็นการรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่มาจากการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนปากะญอ ตำบลแม่नाज อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการสังเกตจากผู้วิจัยพบว่า พื้นที่ตำบลแม่नाज เป็นป่าเขาในถิ่นทุรกันดาร สภาพอากาศเย็นตลอดทั้งปี ประกอบด้วยภูเขาสูงชันและเป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำเพียงร้อยละ 2 ของพื้นที่ มีหมู่บ้านทั้งหมด 7 หมู่บ้าน เป็นชนเผ่าปากะญอ 6 หมู่บ้าน และชนเผ่าละว้า 1 หมู่บ้าน

หมู่บ้านชนเผ่า “ปากะญอ” หรือกะเหรี่ยงสะกอของตำบลแม่नाज มีจำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่नाजเหนือ บ้านแม่กองเป บ้านแม่จิด บ้านหนองม่วง บ้านแม่สะเมงและ

บ้านแม่นาจาง มีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของท้องถิ่น ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต เป็นต้น ลักษณะรูปร่างเหมือนกับชาวเอเชียทั่วไป มีภาษาพูดเป็นของตัวเอง ตั้งถิ่นฐาน อยู่ตามไหล่เขาเล็กเข้าไปตามป่าเชิงเขา เป็นกลุ่มนักรบรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำการเกษตร แบบหมุนเวียน ในพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน มีพื้นที่ราบลุ่มสำหรับทำการเกษตรอยู่ ไม่มาก ทำการเพาะปลูกได้เฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น ในฤดูแล้งน้ำไม่เพียงพอ นอกเหนือจากการ ทำไร่หมุนเวียนของในชุมชนมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู ไก่ เพื่อบริโภคภายในครอบครัว ในเวลาว่างหญิงสาวชาวปกากะญอทุกบ้านจะทอผ้าเพื่อทำเป็นเสื้อผ้า ชุดกระโปรง กระเป๋าย่าม ผ้าพันคอ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ได้มาจากการทอผ้า เพื่อให้คนในครอบครัวสวมใส่หรือไว้จำหน่าย ให้แก่ผู้สนใจ มีการทำพิธีกรรมภายในหมู่บ้านประจำปีตามความเชื่อว่าจะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สุขภาพแข็งแรง เมื่อมีการเจ็บป่วยมักทำพิธีการเลี้ยงผี มักมอด้วยสายสิญจน์ตามความเชื่อ ร่วมกับการรักษาจากแพทย์แผนปัจจุบัน และมีการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคอยู่บ้าง นับถือศาสนาคริสต์ เป็นส่วนใหญ่ รักความสนุกสนาน อาหารขึ้นชื่อ ได้แก่ แกงข้าวเบอะ ถนอมในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็น คอนกรีตประกอบด้วยถนนลูกรังอยู่บ้าง การคมนาคมระหว่างหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นทางลูกรัง การเดินทางระหว่างตำบลแม่นาจางไปยังอำเภอแม่ลาน้อย ใช้ทางแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 ช่วงฤดูฝนการสัญจรไปมาลำบาก ประสบปัญหาหน้าเขาชะทางขาดต้นไม้ล้มขวางถนน และดิน ถล่มทับเส้นทางสายหลักเป็นบางครั้งทำให้บางครั้งไม่สามารถใช้ทางสัญจรได้ ส่วนฤดูแล้งถนน มีฝุ่นละอองมาก

หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ พื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่บริเวณเชิงเขา มีลำน้ำสายเล็ก 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่ออุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีต มีหน่วยงานราชการ 2 แห่ง ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมู่บ้านแม่นาจางเหนือและโรงเรียนบ้านแม่นาจางเหนือ มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จาก พื้นที่ป่าใกล้ชุมชนเพาะปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลืองและปลูกพืชผักสวนครัว ตามฤดูกาลและเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน โดยเฉพาะกะหล่ำปลีจะปลูกเพื่อจำหน่ายให้กับ พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิตจากชุมชน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้าง ทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียงลักษณะบ้านเรือนนิยมสร้างเป็นบ้านยกพื้นสูง มีห้องครัว แยกจากตัวบ้าน การสร้างบ้านของเครือญาติจะนิยมสร้างอยู่ใกล้กัน คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือ ศาสนาคริสต์ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียง ตามสาย และผู้นำชุมชนในหมู่บ้านยังมีการประชุมพูดคุยกันเป็นประจำเพื่อปรึกษาการทำงาน ทำให้ หมู่บ้านแม่นาจางเหนือเป็นหมู่บ้านที่ให้ความร่วมมือในการทำงานต่าง ๆ เป็นอย่างดี เป็นหมู่บ้านที่

เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น และมีจำนวนเยาวชนจำนวนมากให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นอย่างดี

หมู่บ้านแม่กองแป พื้นที่ตั้งของชุมชนอยู่บริเวณเชิงเขา มีลำน้ำสายใหญ่ 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่ออุปโภค บริโภค ในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีตสลับกับถนนลูกรัง ไม่มีหน่วยงานราชการภายใน ชุมชน มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยประกอบอาชีพเกษตรกรรมในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน เพาะปลูกข้าว ข้าวโพด พริก ถั่วเหลือง ปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาลและเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนและเพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิตจากชุมชน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้างทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสาย และเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่มีห้วยบ้านห่างไกลกัน จึงใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชน ภายในชุมชนมีเยาวชนจำนวนมากช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพ เพาะปลูกและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนเป็นอย่างดี

หมู่บ้านแม่จิด พื้นที่ตั้งของชุมชนเป็นที่ราบเขา มีลำน้ำสายเล็ก 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่ออุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีตสลับกับถนนลูกรัง มีหน่วยงานราชการ 2 แห่งในชุมชน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหมู่บ้านแม่จิด และโรงเรียนบ้านแม่จิด มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน เพาะปลูกข้าว ข้าวโพด ปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้างทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีไม่เพียงพอต่อจำนวนครัวเรือนในชุมชนที่มีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสาย ภายในชุมชนมีเยาวชนจำนวนมากช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพเพาะปลูกและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดี

หมู่บ้านหนองม่วง มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ตั้งของชุมชนเป็นพื้นที่บนไหล่เขาสูง มีลมเย็นพัดผ่านตลอดเวลา มีทรัพยากรป่าไม้จำนวนมาก ไม่มีลำน้ำไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำห่างจากหมู่บ้านหลายแห่งทำเป็นประปาภูเขาเพื่อใช้อุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีตสลับกับถนนลูกรัง มีหน่วยงานราชการ 1 แห่งในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองม่วง มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อย

ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน เพาะปลูกข้าว และปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และปลูกกะหล่ำปลี เพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิตจากชุมชน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้างทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง เป็นชุมชนที่ใช้ชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายและเป็นสถานที่จัดงานวัฒนธรรมทางศาสนาอยู่บ่อยครั้ง คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสาย ภายในชุมชนมีเยาวชนจำนวนมากช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพเพาะปลูกและมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน

หมู่บ้านแม่สะเมง เป็นหมู่บ้านที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยที่สุดในตำบลแม่นาจร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่ตั้งของชุมชนเป็นพื้นที่ในหุบเขา เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ การสร้างบ้านลักษณะห่อหมกบ้าน ตั้งอยู่ห่างกัน มีลำน้ำสายเล็ก 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่อใช้อุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีตสลับกับถนนลูกรัง มีหน่วยงานราชการ 1 แห่งในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่สะเมง มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มิรายได้น้อย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชน เพาะปลูกข้าว และข้าวโพด และปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาล และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน เนื่องจากมีพื้นที่เพาะปลูกน้อย จึงทำให้คนในหมู่บ้านจำนวนมากต้องทำงานนอกหมู่บ้าน เพื่อหารายได้ในช่วงเวลาที่ไม่ได้เพาะปลูกพืชผล การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนนอกจากใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสายแล้วยังใช้สถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งมีผู้เข้าร่วมพิธีจำนวนมากเพื่อเผยแพร่ข่าวสารอีกทางหนึ่ง เยาวชนส่วนมากต้องออกไปหางานทำที่ห่างไกลจากหมู่บ้าน และมีบางส่วนอยู่ช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานที่บ้าน

หมู่บ้านแม่นาจร พื้นที่ตั้งของชุมชนเป็นพื้นที่ในหุบเขา มีลำน้ำสายเล็ก 1 สาย ไหลผ่านหมู่บ้าน ใช้น้ำจากบริเวณต้นน้ำใกล้หมู่บ้านทำเป็นประปาภูเขาเพื่อใช้อุปโภค บริโภคในครัวเรือน ถนนภายในชุมชนเป็นคอนกรีต มีหน่วยงานราชการ 3 แห่งในชุมชน ได้แก่ โรงเรียนบ้านแม่นาจร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำตำบลแม่นาจร และองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร มีร้านค้าภายในชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่มิรายได้น้อย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในช่วงฤดูฝนคนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่าใกล้ชุมชนเพาะปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลืองและปลูกพืชผักสวนครัวตามฤดูกาลโดยเฉพาะกะหล่ำปลี และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนเพื่อจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อผลผลิตจากชุมชน ส่วนในฤดูแล้งคนในชุมชนบางส่วนจะทำงานรับจ้างทั่วไปภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง คนในชุมชนส่วนใหญ่

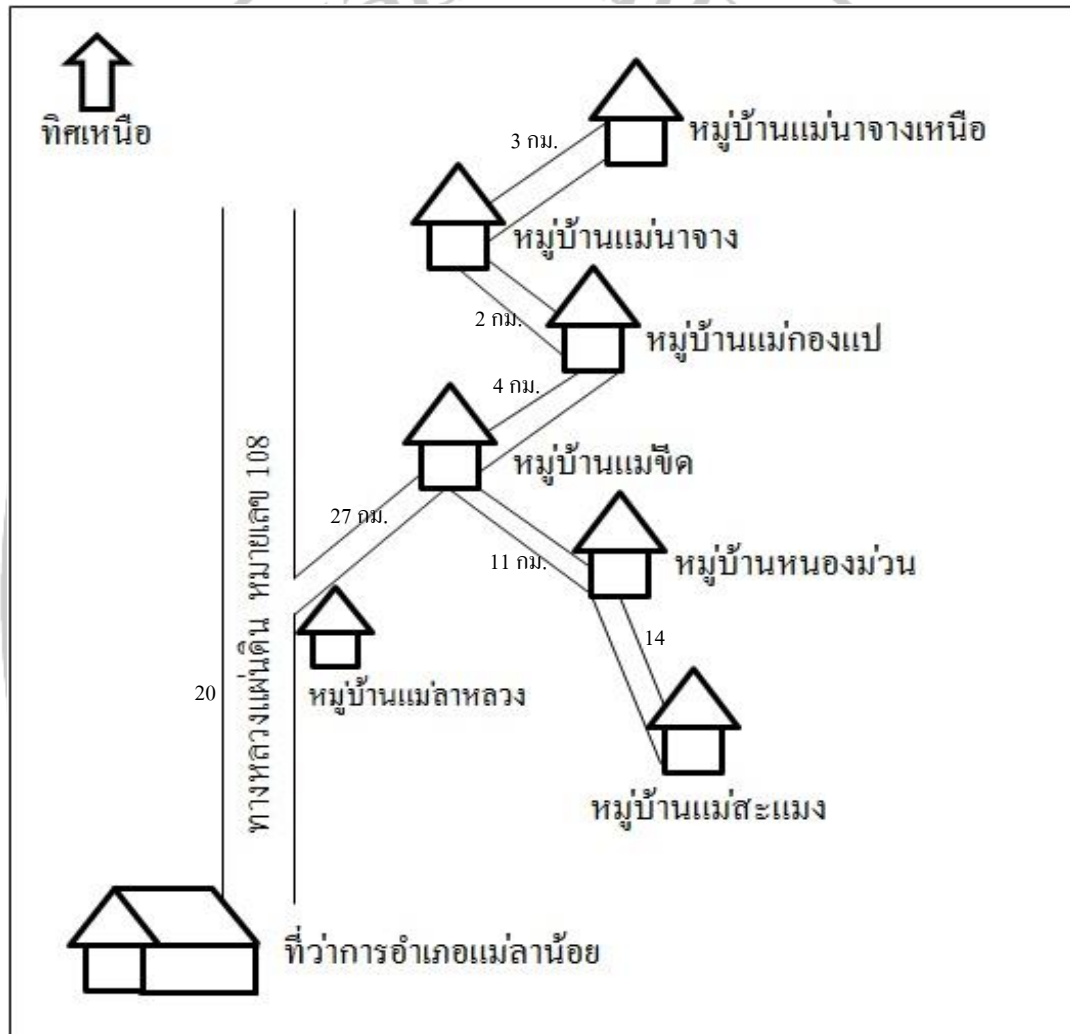
นับถือศาสนาคริสต์ น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคมีไม่เพียงพอต่อจำนวนครัวเรือนในชุมชนที่มีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้แก่คนในชุมชนจะใช้วิธีการกระจายข่าวสารผ่านเสียงตามสาย ชาวชนของชุมชนจำนวนมากอยู่ที่บ้าน ช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม ชาวชนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี

โดยผู้วิจัยเดินทางเข้าพื้นที่ตำบลแม่นาจาง โดยใช้รถจักรยานยนต์เป็นพาหนะ โดยเริ่มจากที่ว่าการอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนและพักที่โรงเรียนบ้านแม่จีด ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านแม่จีด สภาพถนนเป็นถนนลาดยางไปจนถึงหมู่บ้านแม่ลาหลวงระยะทาง 20 กิโลเมตร จากนั้นเป็นถนนลาดยางสลับกับถนนลูกรังจนถึงบ้านแม่จีด ระยะทาง 27 กิโลเมตร รวมระยะทางทั้งสิ้น 47 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 1 ชั่วโมง 30 นาที

ผู้วิจัยเดินทางเข้าพื้นที่แต่ละหมู่บ้านเพื่อเก็บข้อมูล โดยโทรศัพท์นัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนก่อนเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล จากเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านที่เดินทางสะดวกมากที่สุดก่อนแล้วจึงเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านที่ใช้เวลาในการเดินทางยาวนาน การเดินทางแต่ละครั้งผู้วิจัยจะพาผู้ช่วยผู้วิจัยที่เป็นชนเผ่าปกาเกอะญอ อย่างน้อย 1 คน ที่สามารถแปลความหมายจากการสื่อสารด้วยภาษาปกาเกอะญอมาเป็นภาษาไทยได้เป็นอย่างดีเพื่อช่วยเก็บข้อมูลด้วย รายละเอียดเรียงตามลำดับหมู่บ้านที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล ดังนี้

- 1) หมู่บ้านแม่จีด อยู่บริเวณที่พักของผู้วิจัย
- 2) หมู่บ้านแม่กองแป อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 4 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังสลับคอนกรีต ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 15 นาที
- 3) หมู่บ้านแม่นาจาง อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 6 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังสลับคอนกรีต ผ่านหมู่บ้านแม่กองแป ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 20 นาที
- 4) หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 9 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังสลับคอนกรีต ผ่านหมู่บ้านแม่กองแปและหมู่บ้านแม่นาจาง ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 25 นาที
- 5) หมู่บ้านหนองม่วง อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 11 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังขึ้น-ลงเขาสูงชัน ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 30 นาที
- 6) หมู่บ้านแม่สะเมง อยู่ห่างจากที่พักของผู้วิจัย ประมาณ 25 กิโลเมตร สภาพถนนเป็นทางลูกรังและคอนกรีตขึ้น-ลงเขาสูงชัน ผ่านหมู่บ้านหนองม่วง ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 20 นาที

7) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยเดินทางเข้าพบตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยสังกัด เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกอกหลวง โรงเรียนบ้านแม่นาจางเหนือ โรงเรียนบ้านแม่นาจาง บ้านแม่สะเมง โรงเรียนบ้านแม่จืด โรงเรียนบ้านหนองม่วง

ภาพที่ 4.1 แผนที่การเดินทางเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลของผู้วิจัย

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นเพื่อรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่มาจากการแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนปกากะญอ ตำบลแม่นาจางอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อนำข้อมูลที่ได้มา

ตรวจสอบและวิเคราะห์ แล้วจึงเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับบริบทพื้นที่ถิ่นของ
ชนเผ่าปกากะญอทั้ง 6 หมู่บ้าน ในระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2561 - 5 ตุลาคม พ.ศ. 2561
 ผู้วิจัยลงพื้นที่ตามหมู่บ้านปกากะญอ ในตำบลแม่นาจรเพื่อเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือแบบ
 สัมภาษณ์เชิงลึก ตามภาคผนวก ก. เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
 ในพื้นที่วิจัย จำนวน 55 คน จำแนกได้ดังนี้

1.1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 19 คน ได้แก่

- 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ จำนวน 1 คน
- 3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่กองแป่ จำนวน 1 คน
- 4) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 5) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 6) กำนันตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 7) ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 8) ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 9) ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 10) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 11) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป่ จำนวน 1 คน
- 12) ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 13) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแม่กองแป่ จำนวน 1 คน
- 14) ปราชญ์ชุมชนของหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 15) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 16) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านหนองม่วงจำนวน 2 คน
- 17) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 18) ผู้นำศาสนาของหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน

1.1.2 เยาวชนปกาเกอะญอจำนวน 24 คน ได้แก่

- 1) เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ จำนวน 4 คน
- 2) เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 4 คน
- 3) เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 4 คน
- 4) เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 4 คน
- 5) เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 4 คน
- 6) เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจาง จำนวน 4 คน

1.1.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 12 คน ได้แก่

- 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 2) พัฒนาชุมชนตำบลแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 3) พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 4) พยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกอกหลวง

จำนวน 1 คน

- 5) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 6) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 7) ครูโรงเรียนบ้านแม่นาจางเหนือ จำนวน 1 คน
- 8) ครูโรงเรียนบ้านแม่นาจาง จำนวน 2 คน
- 9) ครูโรงเรียนบ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 10) ครูโรงเรียนบ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 11) ครูโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน

1.2 ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จำแนกผลการวิเคราะห์ตามหมู่บ้านได้ดังนี้

หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน จำนวน 6 คน ได้แก่

- 1) กำนันตำบลแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ จำนวน 1 คน
- 3) เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า สภาพแวดล้อมในชุมชนมีขยะจำนวนมาก มีการปล่อยสัตว์เลี้ยงให้หากินเองในชุมชน น้ำเริ่มขาดแคลน การสร้างบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านสองชั้น ชั้นล่างเป็นปูน ชั้นบนเป็นไม้ มีห้องครัวแยกออกจากตัวบ้าน ห้องนอนอยู่ชั้นบน ส่วนใหญ่ห้องน้ำอยู่แยกจากตัวบ้าน มีความเหมาะสมสำหรับการพักผ่อน การแต่งกายนิยมสวมชุดธรรมดา เสื้อยืดกางเกงวอร์มไปทำงานในไร่ในสวน ฤดูหนาวสวมเสื้อกันหนาว ฤดูร้อนสวมเสื้อตัวตามสะดวก มีการสวมชุดปกากะญอเพื่อเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์และตอนเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานมัดมือ เป็นต้น ส่วนอาหารที่ภายในชุมชนนิยมรับประทาน จะมีน้ำพริกในทุกมื้อ อาจจะเป็นน้ำพริกปลาทุ่น น้ำพริกน้ำปู บางมื้อจะเป็นข้าวเบอะ ต้มไก่ น้ำดื่มและน้ำใช้จะเป็นน้ำประปาภูเขาที่ต่อท่อมาใช้ภายในหมู่บ้าน น้ำดื่มน้ำใช้เป็นตัวเดียวกัน สามารถดื่มได้เลยโดยไม่ต้องต้มก่อน สุขภาพของคนภายในชุมชนก็มีเจ็บป่วยบ้าง เช่น โรคไข้หวัดทั่วไป โดยเฉพาะในเด็กที่จะเจ็บป่วยง่ายกว่าวัยอื่น โรคอื่น ๆ เช่น โรคเก๊าท์ เบาหวาน ความดันสูง และไข้เลือดออก ความเครียดมีอยู่บ้างในเรื่อง ครอบครัว หนี้สิน เศรษฐกิจ เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ ความวิตกกังวลเรื่องฟ้าฝนอันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร ส่วนการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ส่วนใหญ่การทำงานของชาวปกากะญอจะเป็นการออกกำลังกายไปในตัวอยู่แล้ว จึงทำให้สุขภาพแข็งแรง แต่ก็มีบางคนทีกินน้ำดื่มสมุนไพร นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การทำความสะอาดเครื่องแต่งกาย
- 2) การดูแลสุขภาพตามฤดูกาลของเด็ก
- 3) การนำน้ำดื่มมารับประทาน การดูแลป้องกันโรคในเบื้องต้น
- 4) การรักษาความสะอาดภายในครัว
- 5) ส่งเสริมให้เยาวชนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตน
- 6) การฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
- 7) การรักษาระบบนิเวศของป่าใกล้ชุมชน และการแบ่งเขตป่าอนุรักษ์

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ในชุมชนมีการใช้โทรศัพท์มือถือกันอย่างแพร่หลายทุกบ้าน ใช้เพื่อติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นและญาติง่ายขึ้น ไม่ต้องใช้เวลาเดินทางเหมือนในอดีต เพื่อความบันเทิง น้อยคนที่จะใช้หาความรู้ บางคนใช้เวลากับโทรศัพท์มากเกินไปจนความจำเริญ จนไม่ทำงาน ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตครอบครัว เห็นด้วย

ที่จะมีการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีให้แก่คนในชุมชน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาความรู้อย่างสร้างสรรค์
- 2) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
- 3) การให้ความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี
- 4) การใช้สื่ออย่างเหมาะสม

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมทุกบ้าน มีการน้อมนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เรื่อง ปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วแดง และมีการเลี้ยงสัตว์ เช่น ค่าย หมู ไก่ ไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ได้ใช้ทรัพยากรจากธรรมชาติอย่างคุ้มค่า รายได้พอใช้ในแต่ละวันแต่คนส่วนใหญ่ไม่มีเงินเหลือเพื่อเก็บออม ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน
- 2) การทำให้คนในชุมชนได้รู้จักตลาดรับซื้อผลผลิต
- 3) การให้ความรู้แก่คนในทุทวี ในเรื่องของการทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด เช่น การเลี้ยงสัตว์อย่างมีความรู้ การมีความรู้ลึก รู้จริงในเรื่องการปลูกพืชผักต่าง ๆ

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถเรื่องกีฬา เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชนด้วยความสมัครใจ โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้เยาวชนจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนรุ่นต่อไป และกลายเป็นชุมชนตัวอย่าง ที่ผ่านมายังไม่เคยมีการพัฒนาเยาวชน โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง มีน้ำใจ และห่างไกลอบายมุข ดูแลรักษาเรื่องความสะอาดสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การทำให้เยาวชนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ
- 2) ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนอย่างจริงจัง
- 3) ส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากชุมชน เช่น ผ้าทอกะเหรี่ยง

หมู่บ้านแม่กองแป

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่กองแป โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนจำนวน 7 คน ได้แก่

- 1) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจากหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 3) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 4) เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ภายในหมู่บ้านหลักมีการกักขังสัตว์เลี้ยงไว้ในบริเวณบ้าน ภายในชุมชนมีความสะอาด มีการรวบรวมขยะไปที่หลุมทิ้งขยะ แต่หอย่อมบ้านไม่สะอาดนักเพราะปล่อยสัตว์เลี้ยงเดินหาอาหารในชุมชนตลอดเวลา ขับถ่ายเรี่ยราดและมีการทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทางในชุมชนและตามถนนหนทาง การสร้างบ้านส่วนใหญ่ทำจากไม้เป็นบ้าน 2 ชั้นยกสูงจากพื้น บางบ้านเป็นบ้านสมัยใหม่จะทำด้านล่างให้เป็นบ้านปูน ด้านบนเป็นไม้ ห้องครัวจะอยู่ในตัวบ้านลักษณะเตาไฟ ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง บ้านหลักมีห้องน้ำทุกหลัง หอย่อมบ้านไม่มีห้องน้ำ อาหารที่ภายในชุมชนรับประทานจะเป็นประเภทต้ม ผัด แกง จากผัก หน่อไม้ที่มีอยู่ภายในบริเวณใกล้บ้าน และปลูกเอง ปัจจุบันเริ่มเป็นอาหารที่ซื้อมาจากภายนอก เช่น ผัก เนื้อหมู เนื้อปลา และอาหารสำเร็จรูป เช่น ปลากระป๋อง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป น้ำอัดลม น้ำดื่ม น้ำดื่มภายในหมู่บ้านหลักมีเครื่องกรองน้ำดื่มประจำหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการหลวง มีการต่อน้ำจากต้นน้ำมาใช้ และมีบ่อเก็บน้ำที่สามารถเก็บน้ำได้มาก ส่วนหอย่อมบ้านมีน้ำน้อยมาก น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากที่เดียวกัน ไม่มีการกรองหรือต้มน้ำก่อนดื่ม ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง คนในชุมชนส่วนใหญ่มีสุขภาพดี แต่ก็มีคนเจ็บป่วยอยู่บ้างด้วยโรคกระเพาะ เบาหวาน ความดันสูง ปวดกระดูกกันที่เกิดจากการแบกของหนัก โรคซึมเศร้าและเป็นไข้หวัดกันมากช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลง มีการดูแลสุขภาพเบื้องต้นโดยการทำบริเวณบ้านให้สะอาด สวมเสื้อผ้าให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย บางคนกินสมุนไพรรักษาโรค ถ้าไม่หายก็จะไปรักษาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพใกล้บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่จะไปใช้บริการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพของตำบลใกล้เคียง เพราะการเดินทางรวดเร็วกว่าไปโรงพยาบาล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโรคที่เป็น และมีพิธีมัดมือตามประเพณีเพื่อเรียกขวัญกำลังใจ การแต่งกายในผู้สูงอายุนิยมสวมชุดปกากะญอทุกวันนาน ๆ ชักครั้งหนึ่ง คนสมัยใหม่ไม่นิยมแต่งกายด้วยชุดปกากะญอในวันปกติ เว้นแต่ช่วงที่

มีพิธีการสำคัญหรือเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์ เสื้อผ้าไม่มีการซ่อมแซมเมื่อชำรุด ชาวชนปัจจุบันไม่เห็นความสำคัญของการทอผ้าทอกะเหรี่ยง ทำให้ในอนาคตจะมีการทอผ้าน้อยลง นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่องการรักษาโรคโดยภูมิปัญญาปกาเกอะญอ
- 2) การให้ความรู้เรื่องความสะอาดของชุมชน
- 3) การมีจุดจำหน่ายยาสามัญประจำบ้าน ภายในชุมชน
- 4) การให้ความรู้เรื่อง การใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง
- 5) อยากให้มีการอบรมเรื่องการซ่อมแซมเสื้อผ้าอย่างง่าย
- 6) การใช้ประโยชน์จากเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มที่เก่าไปแล้ว
- 7) การอนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยงและการทอผ้า
- 8) การประยุกต์ดัดแปลงผ้าทอกะเหรี่ยงให้สามารถนำไปใช้งานได้หลากหลาย

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีการใช้มือถือและเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตกันทุกบ้าน บางครอบครัวมีทุกคน เด็ก ๆ ใช้เล่นเกมส์และฟังเพลง ใช้เล่นเฟสบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ์ เพื่อการสื่อสารและความบันเทิง มีการใช้ช่วยส่งข่าวรายงานให้แก่ทางราชการบ้าง คิดว่ามีส่วนน้อยหรือน้อยคนที่สามารถใช้แอปพลิเคชันกูเกิล (google) เป็นเด็กติดมือถือมากขึ้น ไม่ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานเหมือนอดีต ไม่ชอบทำการบ้าน ไม่อ่านหนังสือ เสียเงินจำนวนมากเพื่อเติมเงินโทรศัพท์ เห็นด้วยกับการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีหาความรู้เพื่อพัฒนาชุมชน
- 2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีหาความรู้เรื่องการทำการเกษตร
- 3) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
- 4) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการศึกษาเรียนรู้
- 5) การติดต่อกับตลาดเพื่อจำหน่ายผลผลิตที่ได้จากชุมชน

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนทำการเกษตรทุกบ้าน ปลูกข้าว ข้าวโพด กะหล่ำปลี พริก ผักกาดขาว และเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ควาย ไก่ แบบตามมีตามเกิด ใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า รายได้ไม่เพียงพอ บางคนมีหนี้สินที่ต้องชำระทุกปีจากการกู้ยืมลงทุน เรื่องรายได้เสริม มีคนหาของป่ามาขายบ้าง

บางคนหากหมดฤดูเพาะปลูกก็จะไปทำงานต่างจังหวัด หรือรับจ้างทั่วไปใกล้ ๆ บ้าน น้อยคนที่น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เรื่อง ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือน มีภูมิคุ้มกันในตัว ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน
- 2) สอนให้คนในชุมชนได้รู้วิธี การค้าขายผลผลิตของชุมชน
- 3) การอนุรักษ์ดินน้ำ
- 4) การทำเกษตรพอเพียง รู้ลึก รู้จริงอย่างยั่งยืน
- 5) ส่งเสริมอาชีพช่างซ่อมรถ
- 6) การพัฒนาฝีมือ การทอผ้าทอกระเหรี่ยง

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าเยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องการเล่นกีฬา และการร้องเพลงปกาเกอะญอ เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน สืบทอด สืบสานวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่กำลังจะหายไป พัฒนาชุมชนของตนเองเรื่อง การประกอบอาชีพ ใช้ชีวิตอยู่ด้วยการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้เยาวชนเป็นผู้นำชุมชนในอนาคตที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนให้ดีขึ้น เป็นตัวอย่างแก่รุ่นน้องที่จะเติบโตขึ้นมา และใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้โดยการพึ่งพาตนเอง ที่ผ่านมามีการอบรมให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ทหารพบประชาชน การแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติด มีครูมาสอนกีฬา โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่ร่าเริง มีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีชนเผ่าปกาเกอะญอและรักในศาสนาที่ตนนับถือ เป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การสอนการอ่าน การเขียนแก่น้อง ๆ
- 2) การร่วมเฝ้าระวัง ป้องกันยาเสพติดที่จะเข้ามาในชุมชน
- 3) การสอดส่องดูแลผู้ไม่หวังดีที่จะเข้ามาในชุมชน
- 4) การดูแลความสะอาดของหมู่บ้าน
- 5) การเป็นตัวอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน
- 6) ควรให้เยาวชนเข้าร่วมประชุมกลุ่มเยาวชน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้
- 7) ควรมีวิทยากรเข้ามาให้ความรู้อย่างน้อยปีละครั้ง

หมู่บ้านแม่จิด

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่จิด โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนจำนวน 8 คน ประกอบด้วย

- 1) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 2) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 3) ผู้สูงอายุที่คนในชุมชนเคารพนับถือของหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 4) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 5) เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าสภาพแวดล้อมชุมชนไม่สะอาด มีเศษขยะมาก มีสัตว์เลื้อยเดินไปทั่ว ขับถ่ายตามถนน ไม่มีจุดทิ้งขยะภายในหมู่บ้าน คนทิ้งขยะตามถนนไม่เป็นที่เป็นทาง การสร้างบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ยกสูง บางบ้านเป็นครึ่งปูนครึ่งไม้ หลังคามุงกระเบื้อง บางบ้านเป็นบ้านสมัยเก่าแบบสับฟาก หลังคาต้องตั้งห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน บางบ้านไม่มีห้องน้ำ ห้องครัวเป็นลักษณะเตาไฟอยู่ในบ้านเลย ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง มีความเหมาะสมสำหรับการพักผ่อน การแต่งกายทั่วไปเป็นเสื้อยืด กางเกงวอร์ม เพื่อไปทำไร่ทำสวน แต่งตัวตามสบาย ในฤดูหนาวมีการสวมเสื้อกันหนาวเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ในผู้สูงอายุบางคนสวมชุดปกากะญอทุกวัน แต่ในวัยอื่นจะสวมชุดปกากะญอเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์ ด้านอาหารนิยมรับประทาน น้ำพริกในทุกลูก ข้าวเบอะ ผักต้ม ยอดผักตามฤดูกาลที่หาได้ในท้องถิ่น ของป่าตามฤดูกาล แกงผักและอาหารที่สามารถใช้บัตรประชารัฐซื้อได้ น้ำดื่มเป็นประปาภูเขา ต่อท่อมาจากต้นน้ำโดยน้ำดื่มและน้ำใช้เป็นดื่มเดียวกัน ไม่ได้ต้มก่อนดื่ม บางบ้านมีเครื่องกรองน้ำที่ซื้อมาเองและได้สนับสนุนจากโครงการของศาสนาคริสต์ บางเวลาหากน้ำไม่ไหลก็ต้องไปดูและแก้ไขปัญหาที่ต้นน้ำ สุขภาพของคนในชุมชนแข็งแรงดี มีเจ็บป่วยบ้างโรคที่เป็นกันมากคือ ความดันสูงและความดันต่ำ เบาหวาน โรคกระเพาะ แก้วที่และไขหวัดในเด็กช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลง ถ้ารู้ตัวว่าไม่สบายก็จะไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาล ส่วนการรักษาสุขภาพสุขภาพจิต มีความเครียดบ้างจากเรื่องเงินกู้ และหนี้สิน การทำงาน เรื่องเศรษฐกิจรอบครัว เรื่องลูกเคยมีคนเครียดถึงขั้นผูกคอตายเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ชาวปกากะญอส่วนใหญ่ทำงานที่ใช้การออกแรงอยู่ตลอด ทำให้ร่างกายแข็งแรง เยาวชนออกกำลังกายสม่ำเสมอ บางบ้านกินน้ำดื่มสมุนไพรที่หาได้

จากในป่าใกล้ชุมชน ผู้สูงอายุบางคนดื่มเหล้าเพื่อให้เจริญอาหาร นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ส่งเสริมการเล่นกีฬา ให้แก่คนในชุมชน
- 2) ให้หมอมานำความรู้เรื่องโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนในชุมชน เช่น โรคเบาหวาน ความดัน ภูมิแพ้ ไข้เลือดออก
- 3) อยากให้มีสวนสาธารณะที่เป็นของชุมชน
- 4) การให้ความรู้เรื่องการประกอบอาหารอย่างถูกสุขอนามัย
- 5) การให้ความรู้เรื่องการแยกขยะ การกำจัดขยะที่ถูกวิธี สร้างจุดรับซื้อขยะรีไซเคิล

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีการใช้โทรศัพท์กันทุกบ้าน ช่วยให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน การดำเนินชีวิตสะดวกสบายขึ้น ใช้ติดต่อสื่อสาร ส่งข่าว เพื่อความบันเทิง บางคนใช้ยูทูปบ์สอนทำอาหารซื้อโปรตีนเทอร์เน็ต ใช้เล่นเฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูปบ์ ฟังเพลง เล่นเกมส์ ไม่เคยใช้หาความรู้ หรืออาจมีคนใช้หาความรู้บ้างแต่น้อยมาก มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีอยู่บ้าง เช่น การจัดงานประเพณีน้อยลง คนคิดโทรศัพท์กันมาก คนให้ความร่วมมือในการทำงานน้อยลง แต่เวลาเข้าร่วมพิธีทางศาสนาจะมีกฎห้ามใช้โทรศัพท์มือถือ บางคนใช้โทรศัพท์จนไม่ช่วยทำงานบ้านหรือไม่ไปทำงานเลยก็มี นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การสอนให้รู้จักแยกแยะความเหมาะสม ใช้ในด้านที่ถูกต้องและการแบ่งเวลาใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี
- 2) การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน
- 3) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาความรู้เรื่องการทำการเกษตร การประกอบอาชีพ การค้าขายออนไลน์

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนปลูกข้าวบริโภคในครัวเรือน ปลูกข้าวโพด ถั่วเหลืองเพื่อจำหน่าย มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน หากมีเวลาว่างก็ไปรับจ้างทั้งในและนอกหมู่บ้าน บางคนไปทำงานต่างจังหวัด รายได้เพียงพอที่จะใช้ชีวิตไปวัน ๆ แต่ไม่มีเงินเก็บ บางครอบครัวรายได้ไม่เพียงพอ ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตจากการทำการเกษตรที่เป็นรายได้รายปี ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ส่วนใหญ่คิดว่าใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าแล้ว มีการน้อมนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีเศรษฐกิจ

พอเพียงมาใช้ เรื่อง การปลูกผัก เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคภายในครัวเรือน และความพอมีพอกิน ในครัวเรือน ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะ เรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน
- 2) ให้ความรู้เรื่อง อาชีพ การทำงาน ลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร
- 3) การให้ความรู้เรื่อง การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์
- 4) การหาตลาดจำหน่ายผ้าทอกะเหรี่ยง
- 5) พัฒนาเรื่องเศรษฐกิจ พื้นที่ทำกิน
- 6) การให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- 7) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ก๋วยเตี๋ยว
- 8) การเลี้ยงหมูแบบมีความรู้
- 9) ส่งเสริมการปลูกกาแฟ

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องการเล่นกีฬา บางคนเล่นดนตรีได้ ผู้หญิงจะทอผ้าเป็น เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน ช่วยให้ความรู้แก่คนในชุมชน ช่วยงานประเพณีต่าง ๆ ได้ ช่วยรักษาสืบสานวัฒนธรรม พัฒนาชุมชนของตนเอง โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้ เยาวชนพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพของครอบครัว พัฒนาชุมชนของตนตามโครงการที่เกิดจากความต้องการของชุมชน ผ่านมาเคยมีการอบรมการทำเกษตร ค่าอบรมคุณธรรมของศาสนาคริสต์ โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความเป็นผู้นำและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ มีความรู้ มีน้ำใจ ช่วยเหลือชุมชน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) สนับสนุนให้เยาวชนทำงานร่วมกันเป็นทีมพัฒนาดตนเอง และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง

- 2) ช่วยให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีให้แก่ชุมชนของตน
- 3) ร่วมมือกันดูแลหมู่บ้านให้สะอาด น่าอยู่
- 4) การศึกษาอาชีพและประกอบอาชีพในชุมชน
- 5) ร่วมรณรงค์ป้องกันยาเสพติด
- 6) ส่งเสริมด้านดนตรี และการเล่นกีฬา
- 7) ต้องการอุปกรณ์ช่วยออกกำลังกายในชุมชน

8) อยากให้เยาวชนมีการศึกษาสูง ๆ จะได้กลับมาพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง

9) อยากให้มีการอบรมให้ความรู้ เรื่องการดำรงชีวิต

หมู่บ้านหนองม่วง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านหนองม่วง โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน จำนวน 9 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 2) ปราชญ์ชุมชนของหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 3) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านหนองม่วงจำนวน 2 คน
- 4) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 5) เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า สภาพแวดล้อมในชุมชนมีการปล่อยสัตว์เลี้ยงเดินไปทั่วหมู่บ้าน ขยะถ่ายลงบนถนนและการทิ้งขยะข้างทาง โดยเฉพาะในฤดูฝนจะสกปรกมากและทำความสะอาดยาก การสร้างบ้านจะเป็นบ้าน 2 ชั้น ยกพื้น มีห้องครัวแยก เป็นลักษณะเตาไฟ ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง ห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน การแต่งกายแต่งชุดตามสะดวกและปรับตามฤดูกาล ถ้ามีพิธีกรรมหรือเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์ก็จะสวมชุดปกากะญอ อาหารที่รับประทานจะมีน้ำพริกในทุกมื้อ เป็นอาหารที่หาได้จากป่า ในท้องถิ่น ผักที่ปลูกกินเอง เนื้อสัตว์และปลาที่ซื้อมาจากในเมือง น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากแหล่งเดียวกันไม่ได้ต้มและไม่ได้อุ่นก่อนดื่ม น้ำไม่สะอาด เป็นน้ำประปาภูเขาที่ต่อมาจากต้นน้ำที่อยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 6-7 กิโลเมตร เรื่องสุขภาพมีคนเจ็บป่วยอยู่บ้าง ช่วงอากาศเปลี่ยนแปลงคนจะเป็นหวัดกันมาก โรคอื่นก็มี เช่น โรคกระเพาะ ท้องร่วง โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง เล็กน้อยเรื่องหนี้สินทั้งในและนอกระบบ เรื่องสุขภาพ เรื่องราคาผลผลิตที่ไม่ได้ราคาตามที่หวังไว้ ส่วนการดูแลสุขภาพ ถ้ารู้ว่าไม่สบายก็จะไปพบหมอที่อนามัย ซึ่งในฤดูฝนการเดินทางลำบาก ส่วนใหญ่จะไปโรงพยาบาลทั้งในอำเภอแม่แจ่ม และอำเภอแม่ลาน้อย นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ควรมีแหล่งจ่ายยาในหมู่บ้าน เพราะในฤดูฝน การเดินทางไปอนามัยหรือโรงพยาบาลจะยากลำบากกว่าฤดูอื่น อาจทำเป็นกองทุนยาก็ได้
- 2) ให้ความรู้เรื่องยาเสพติด

3) หาเยาวชนตัวอย่างมาเป็นแรงบันดาลใจ

4) การให้ความรู้เรื่องการศึกษาต่อ

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ชุมชนมีการใช้อุปกรณ์โทรศัพท์มือถือกันอย่างแพร่หลาย มีทุกบ้าน ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ส่งข่าวได้ดี ทันต่อเหตุการณ์รายงานผลการปฏิบัติงานได้เร็ว ประหยัดเวลาในการเดินทาง เล่นเฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ ยูทูป ไลน์ ฟังเพลง อาจมีคนใช้หาความรู้ แต่คงมีน้อย บางคนซื้ออินเทอร์เน็ตใช้เอง บางคนใช้เน็ตประชารัฐ ไม่มีใครใช้คอมพิวเตอร์ การเข้ามาของเทคโนโลยีเหล่านี้ มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีอยู่บ้าง เช่น วิถีชีวิตเปลี่ยนไป คนติดโทรศัพท์กันมาก ต้นสาย โดยเฉพาะเยาวชนจะติดกันมาก ไม่สนใจเรื่องการศึกษา ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน เล่นจนดึก เสียเงินค่าเติมโปรโมชันจำนวนมาก นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน

2) แนะนำผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญของการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม มีความพอดี ให้ความรู้เรื่องการใช้งานอย่างพอดี

3) การสอนวิธีการเสาะหาความรู้ ให้ความรู้เรื่องการบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีของตนเอง

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าคนในชุมชนทำการเกษตรทุกบ้าน ปลูกข้าว ข้าวโพด กล้วย ลำไย เลี้ยงสัตว์ เช่น หมู วัว ไก่ เป็ด รายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตในแต่ละปี บางบ้านมีหนี้สิน ส่วนใหญ่รายได้พอใช้ แต่ไม่มีเงินเก็บ ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม คิดว่ามีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นคุ้มค่ามากเพราะใช้ทรัพยากรป่าไม้มาใช้ในการเพาะปลูกกันอย่างมาก มีการน้อมนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อยู่บ้าง เช่น อยู่แบบพอมีพอกิน ปลูกผักกินเอง เลี้ยงสัตว์ ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) อยากให้มีคนมาให้ความรู้เรื่องการบัญชีครัวเรือน

2) ส่งเสริมอาชีพเลี้ยงไก่ เพาะเห็ด

3) ให้ความรู้เรื่องการเพาะปลูก การทำเกษตรแบบถูกวิธี

4) พัฒนาฝีมือการทอผ้า การเพิ่มผลผลิตสวดย ๆ

5) การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น ส่งเสริมการทำผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP การเลี้ยงสัตว์ ส่งขายตลาด

6) การหาเครือข่ายส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้าน

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าเยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องการทำการเกษตร เล่นกีฬา บางคนสามารถเล่นดนตรีได้ เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน ช่วยให้ความรู้แก่คนในชุมชนและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะเป็นการปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิด และอยากพัฒนาชุมชนของตนเอง ที่ผ่านมามีโครงการส่งเสริมความสามารถด้านกีฬาของศาสนาคริสต์ โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีจิตสาธารณะ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) จิตสาธารณะในการทำงาน เช่น ดูแลระบบประปาของชุมชน
- 2) อยากให้เยาวชนเข้ามาดูแลเรื่องความสะอาดของหมู่บ้าน
- 3) ช่วยให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในเรื่องประโยชน์ของการศึกษา
- 4) ควรมีตัวอย่างคนที่ประสบผลสำเร็จมาให้แรงบันดาลใจแก่เยาวชน
- 5) ควรให้ความรู้เรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ
- 6) ให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ
- 7) ให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี
- 8) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน

หมู่บ้านแม่สะเมง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่สะเมง โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน จำนวน 7 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 2) ผู้นำชุมชนของหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 3) ผู้นำศาสนาของหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 4) เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า สภาพแวดล้อมชุมชน บ้านบางหลังสะอาดดี บางหลังไม่สะอาด ทั้งขยะเรี่ยราด แต่มีโครงการทำความสะอาดหมู่บ้านทุกปี มีความเหมาะสมสำหรับการดำรงชีวิต การสร้างบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้านที่ทำมาจากไม้ มีห้องครัวอยู่กลางบ้าน เตาไฟใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิงในการหุงต้ม ทำกับข้าว แต่บ้านที่สร้างใหม่จะเป็นแบบห้องครัวแยกจากตัวบ้าน มีห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน ฤดูหนาวสามารถนอนผิงไฟในบ้านเพื่อให้ความอบอุ่นได้ มีการเลี้ยงสัตว์ได้หมู่บ้าน เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค และมีการเคลื่อนสัตว์ การแต่งกายปกปิด หากอากาศหนาวก็สวมเสื้อกันหนาวเพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย ชุดปกกางเกงจะใส่เฉพาะเข้าร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ และเข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันอาทิตย์ ส่วนมากไม่ได้รักษาความสะอาดของเสื้อผ้า มีคนรักษาความสะอาดของเครื่องแต่งกายอยู่ แต่มีน้อยมาก อาหาร นิยมรับประทานอาหารที่ทำมาจากพืชผักภายในท้องถิ่น เป็นผักที่ปลูกเอง แต่ประเภทเนื้อสัตว์จะซื้อจากตลาดในตัวอำเภอแม่ลาน้อย อาหารที่ทำทุกมื้อคือ น้ำพริกกับผักดอง ข้าวเบอะบางมื้ออาหารที่มีเนื้อเป็นส่วนประกอบ ส่วนใหญ่จะทำเมื่อมีพิธีกรรม น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากประปาภูเขา บางส่วนดื่มน้ำจากบ่อบาดาล ไม่มีการกรองแต่จะต้มก่อนดื่ม ส่วนใหญ่คนในชุมชนมีสุขภาพดี แต่ก็มีเป็นหวัดกันหลายคน มีโรคไต โรคกระเพาะ เบาหวาน ความดันสูง และโรคที่เกิดจากุงเป็นพาหะ เช่น ไข้เลือดออก ไข้มาลาเลีย มีความเครียดเล็กน้อยเรื่องหนี้สินจาก ธกส. เรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ เรื่องครอบครัว เรื่องลูก นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ความสะอาดของเครื่องแต่งกาย ความสะอาดของร่างกาย
- 2) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ
- 3) การจัดระเบียบภายในบ้าน
- 4) การเลี้ยงสัตว์ที่ถูกสุขลักษณะ
- 5) การทำน้ำดื่มให้สะอาด
- 6) การใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี
- 7) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอ
- 8) การใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีการใช้โทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟนทุกบ้านแต่ไม่มีใครมีคอมพิวเตอร์ ใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร ความบันเทิง เฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูปส์ เล่นเกมส์ มีผลกระทบต่องานวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีไม่มาก แต่เยาวชน

จำนวนมากติดโทรศัพท์ และเติมเงินหลายบาทต่อเดือนเพื่อซื้อโปรโมชั่นโทรศัพท์มือถือ และเริ่มไม่เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่อง ที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ควรให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน
- 2) สอนเรื่องการใช้เทคโนโลยีให้ถูกกาลเทศะ การแบ่งเวลาใช้งานให้เหมาะสม
- 3) ให้ความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรมกับการใช้เทคโนโลยี
- 4) ให้ความรู้เรื่องการใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์มากที่สุด
- 5) ส่งเสริมเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อช่วยเรื่องการศึกษา
- 6) การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา
- 7) อบรมวิธีการหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนทำเกษตรกรรมเป็นหลัก มีขายของ รับจ้างทั่วไปบ้าง รายได้พออยู่ได้ บางครอบครัวซึ่งเป็นส่วนน้อยที่มีเงินเหลือเก็บ แต่จะต้องทำงานหนักขึ้น ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่า มีการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง แต่ปัจจุบันเริ่มมีน้อยลง เพราะหวังแต่จะได้รายได้มาก ๆ มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่อง ที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน
- 2) การให้ความรู้เรื่องการทำเกษตรอย่างถูกวิธี จากผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ
- 3) การน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับ

บริบทชุมชน

- 4) ส่งเสริมการปลูกกาแฟ
- 5) การหาตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร และผ้าทอกะเหรี่ยง
- 6) การใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำอาชีพในท้องถิ่น เช่น การทำการเกษตร การทอผ้า การเลี้ยงสัตว์ การเพาะปลูก
- 7) ให้ความรู้เรื่อง การเพาะเห็ด

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องที่เห็นคือ กีฬา และเล่นดนตรีได้เป็นบางคน เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน ช่วยสืบทอดความต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยคิดว่าการ

สร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้ เยาวชนเป็นคนในชุมชนที่รู้เรื่องของชุมชนของตนเอง ดีกว่าบุคคลอื่น สามารถสื่อสารกับคนในชุมชนได้ดีกว่า ที่ผ่านมามีการให้ความรู้เรื่องอาชีพปลูกกาแฟ โครงการป้องกันยาเสพติด โดยอยากเห็นเยาวชนเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีจิตอาสา พึ่งพาตนเองได้ ไม่ยุ่งกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การดูแลความสะอาดบริเวณบ้านของตนเองอย่างสม่ำเสมอ
- 2) ติดตามข่าวสารให้ทันต่อเหตุการณ์
- 3) ส่งเสริมการประกอบอาชีพอะไรก็ได้แต่ให้ทำแบบรู้เรื่องนั้นจริง ๆ
- 4) เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เช่น ค่ายคุณธรรม การปลูกป่าปลูกกาแฟ
- 5) การปลูกจิตสำนึกรักบ้านเกิดแก่เยาวชนรุ่นน้อง
- 6) สามารถเผยแพร่ความรู้ให้แก่คนในชุมชนได้

หมู่บ้านแม่นาจาง

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านแม่นาจาง โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

- 1) ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 2) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจาง จำนวน 1 คน
- 3) เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจาง จำนวน 4 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าสภาพแวดล้อมภายในชุมชนมีความสะอาดปานกลาง มีการกักขังสัตว์เลี้ยง ไม่มีมูลสัตว์ตามถนน แต่ควรปรับปรุงจุดทิ้งขยะในหมู่บ้าน ฤดูฝนจะกำจัดขยะยาก หากฝนไม่ตกชาวบ้านมักจะกำจัดขยะด้วยวิธีการเผา บริเวณบ้านของคนในชุมชนยังไม่เป็นระเบียบ บ้านส่วนมากเป็นบ้าน 2 ชั้น ชั้นบนเป็นไม้ชั้นล่างเป็นปูน หลังคามุงกระเบื้อง ห้องครัวแยกจากตัวบ้าน ครัวส่วนใหญ่เป็นลักษณะเตาไฟ ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง มีใช้เตาแก๊สบ้างส่วนน้อย ห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้านเป็นส้วมซึม อาหารทุกมื้อจะมีน้ำพริกเป็นหลัก และพืชผักที่หาได้ในท้องถิ่น แกงข้าวเบอะบ้าง มีร้านขายก๋วยเตี๋ยว การกินอาหารขึ้นอยู่กับฐานะของครอบครัว น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากต่อน้ำคนละสาย น้ำใช้มีกลิ่นสารเคมี บ้านที่อยู่ใกล้โรงเรียนจะตักน้ำกรองจากเครื่องกรองน้ำของโรงเรียนมาใช้ดื่มกิน บ้านที่อยู่ห่างจาก

โรงเรียนจะมีผ้ากรองน้ำก่อนดื่ม สุขภาพกายส่วนใหญ่สุขภาพดี แต่ก็มีคนเจ็บป่วยอยู่บ้านด้วยโรคกระเพาะ ไข้หวัด ไมเกรน ท้องเสีย และมีโรคเมร็งด้วย สุขภาพจิตมีความเครียดเรื่องหนี้สิน ราคาผลผลิต ลูกหลานกินเหล้า การเปรียบเทียบลูกหลานกัน การรักษาสุขภาพการทำงานของคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นการออกกำลังกายไปในตัว มีการใช้สมุนไพรบ้าง แต่หลัก ๆ จะไปรักษาที่โรงพยาบาลแม่ลำน้อย แล้วกลับมาทำพิธีเรียกขวัญนอ นอกจากนั้นผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ให้ความรู้เรื่องอาหารการกิน การกินอาหารที่พอดี
- 2) การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง
- 3) โครงการกำจัดขยะภายในชุมชนและโรงเรียน
- 4) ให้ความรู้เรื่องกีฬา ส่งเสริมการออกกำลังกาย
- 5) รณรงค์เรื่องของการดูแลสุขภาพ
- 6) การให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี
- 7) การให้ความรู้เรื่องวัคซีน การตรวจสุขภาพประจำปี
- 8) ความสะอาดของภาชนะที่ใส่อาหาร โดยควรมีบุคคลที่น่าเชื่อถือมาให้ความรู้

ความรู้

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีการใช้มือถือกันทุกบ้าน ส่วนคอมพิวเตอร์มีน้อยมาก โดยเฉพาะคนที่มีอายุระหว่าง 15-45 ปี มีโทรศัพท์มือถือกันทุกคน ใช้เพื่อติดต่อสื่อสาร ดูข่าวสารการณบ้านเมือง หาความรู้และเพื่อความบันเทิง ใช้เล่นเฟสบุ๊ค ไลน์ ยูทูป มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี อยู่บ้าง เช่น เด็กติดโทรศัพท์ มีการชุมนุมกันในจุดบริการอินเทอร์เน็ตชุมชน เคยมีคนถูกหลอกหลวง โดนหลอกให้ซื้อของ และถูกโกง นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน
- 2) การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ มีการควบคุมดูแล มีข้อตกลงการใช้งาน การแบ่งเวลาให้เหมาะสม
- 3) การให้ความรู้เรื่องการใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ถูกต้อง พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 4) การให้ความรู้เรื่องขอบข่ายการใช้งาน
- 5) การจัดการเรียนการสอนเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีภายในโรงเรียน

6) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีค้นหาความรู้ ด้านการเรียนรู้ ด้านสังคม การหารายได้เสริม

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับเหมาก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป รายได้ส่วนใหญ่เพียงพอ แต่บางครั้งครัวต้องใช้หนี้ ไม่มีเงินเก็บ แต่ก็มี การช่วยเหลือกันภายในชุมชน มีการปลูกผักสวนครัวเพื่อขาย หาของป่า รับจ้างทั่วไป และเลี้ยงสัตว์ขายเป็นรายได้เสริม ทรัพยากรในชุมชนถูกใช้อย่างคุ้มค่า มีการน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ คือ การปลูกพืชผักสวนครัวกินเอง การปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคในครอบครัว เรื่องบัญชีครัวเรือน มีแต่ผู้ใหญ่บ้านที่จะเป็นผู้บันทึกรายรับรายจ่ายเพื่อรายงาน พัฒนาชุมชนของอำเภอ นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) การให้ความรู้เรื่อง การใช้ชีวิตบนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อลดภาระหนี้สิน

2) ให้ความรู้เรื่องการปลูกพืชหมุนเวียน

3) ให้ความรู้เรื่องการปลูกผลไม้ที่เหมาะสมกับพื้นที่

4) ส่งเสริมการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์อย่างมีความรู้ที่แท้จริง

5) การใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี

6) ส่งเสริมอาชีพทอผ้า

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องกีฬา เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่น้อง ๆ เป็นคนที่มีความรู้ มีคุณธรรม โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้เยาวชนช่วยพัฒนาชุมชนของตนเอง และร่วมมือกับคนในชุมชนพัฒนาชุมชนของตนเอง ที่ผ่านมามีโครงการแข่งขันกีฬาต่อต้านยาเสพติดในหมู่บ้าน ที่จัดโดยผู้ใหญ่บ้าน โดยอยากเห็นเยาวชนมีสุขภาพดี มีจิตอาสา ให้ความร่วมมือในการทำงานภายในหมู่บ้าน มีความเข้าใจกัน ช่วยเหลือผู้เสี่ยงต่อการกระทำผิด นอกจากนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

1) การให้เยาวชนช่วยเสนอความคิดเห็นของตนเพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน

2) การให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมมือในการจัดงานประเพณีต่าง ๆ

ในหมู่บ้าน

- 3) การให้มีชมรมเยาวชนของแต่ละหมู่บ้าน
- 4) การส่งเสริมความสามารถด้านกีฬา
- 5) การให้พัฒนาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การรู้จักกาละเทศะ
- 6) การดำเนินโครงการต่อต้านยาเสพติด
- 7) การดำเนินโครงการที่ช่วยส่งเสริมความสามัคคีของเยาวชนในชุมชน

นอกจากนี้ การวิจัยในครั้งนี้ยังมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ร่วมให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านปกากะญอในตำบลแม่नाจาง โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

- 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 2) พัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 3) พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 4) พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลส่วนตำบลแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 5) ผู้นำทางศาสนาซึ่งอาศัยอยู่ต่างตำบล จำนวน 1 คน
- 6) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 7) ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 8) ครูโรงเรียนบ้านแม่नाจางเหนือ จำนวน 1 คน
- 9) ครูโรงเรียนบ้านแม่नाจาง จำนวน 1 คน
- 10) ครูโรงเรียนบ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 11) ครูโรงเรียนบ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 12) ครูโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่าสภาพแวดล้อมภายในชุมชนยังต้องปรับปรุงเรื่องความสะอาด การเลี้ยงสัตว์แบบปล่อยก่อให้เกิดมูลสัตว์เรื้อราตามถนน คนในชุมชนมีการใช้สารเคมีมากขึ้น ปลาในลำน้ำไม่มี น้ำกินไม่ได้ บางหมู่บ้านต้องซื้อน้ำสะอาดมาให้บริการในครัวเรือน การสร้างบ้านบางหลังไม่มีช่องเปิดให้อากาศถ่ายเท เพราะนิยมสร้างห้องครัวภายในตัวบ้าน ส่งผลต่อสุขภาพปอดและสมอง การนอนผิงไฟตอนกลางคืน มีควันไฟลอยเต็มภายในบ้าน ทำให้หายใจไม่สะดวก การพักผ่อนไม่เพียงพอ เป็นโรคที่เกี่ยวข้องทางเดินหายใจ ห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน การตั้งชุมชนไม่มีการวางแผนมีอุปสรรคต่อการพัฒนา

ของหน่วยงาน เช่น ถนน ทางระบายน้ำ ระบบติดตั้งไฟฟ้า การแต่งกาย วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป จะสวมชุดปกากะญอในช่วงที่มีพิธีสำคัญเท่านั้น ในผู้ชายเริ่มไม่ใส่กันแล้ว การทอผ้าใส่เอง มีน้อยลง การแต่งกายควรรักษาความสะอาด ควรซักผ้าทุกครั้งหลังการสวมใส่ ไม่ปล่อยให้หมักหมมเกิดแบคทีเรียและเชื้อรา ไม่สวมเสื้อผ้าซ้ำ ๆ โดยไม่ซัก การรับประทานอาหารไม่ครบ 5 หมู่ กินน้ำพริก กับผักต้ม ข้าวเบอบ้าง ปัจจุบันเน้นอาหารแบบเร่งด่วน ใช้น้ำมันทอดมากขึ้นและกินอาหารสำเร็จรูป เช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ปลากระป๋อง โดยทำแบบง่าย ๆ ไม่ใช้เวลามาก น้ำดื่มน้ำใช้เป็นประจำเขา บางแห่งน้ำขาดแคลน บางหมู่บ้านดื่มน้ำที่มีคราบหินปูนด้วย บางหมู่บ้านต้องซื้อน้ำดื่มจากอำเภอแม่ลาน้อย สุขภาพกาย พบสารเคมีตกค้างในร่างกาย ใช้หวัดแบบธรรมดาและเรื้อรัง ความดัน เบาหวานที่เกิดจากพฤติกรรมการกินที่เปลี่ยนไป เช่น กาแฟซอง ผงชูรส การซื้อผักที่ปนเปื้อนสารเคมีจากตลาดหรือตามสวนที่ใช้สารเคมีไม่ถูกวิธี การกินผักในท้องถิ่นที่มาจากการใช้สารเคมีโดยไม่มีการล้างก่อน ไขมันทรานส์ตกค้างในร่างกาย เพราะการกินกาแฟชนิดซองมากถึง 3 – 4 ซองต่อวัน สุขภาพจิต มีความเครียดเรื่องนี้ล้นเกือบทุกบ้าน ปัญหาการครองชีพ ปัญหาภายในครอบครัวที่เป็นผลพวงมาจากการหาเลี้ยงชีพที่ไม่เพียงพอต่อการครองชีพ ใช้วิธีกินเหล้าเพื่อบำบัดความเครียดและปรึกษาปัญหาอื่น การรักษาสุขภาพเบื้องต้นจะกินสมุนไพรในท้องถิ่น ถ้าไม่หายจึงจะไปพบแพทย์ และมีการทำพิธีเรียกขวัญ มัดมือ กินน้ำมนต์ นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ควรร่วมมือกันเก็บขยะภายในหมู่บ้าน ถางหญ้าข้างทาง
- 2) ควรรักษาความสะอาดภายในบ้าน
- 3) จัดการเรื่องขยะรีไซเคิลและคัดแยกขยะ
- 4) ส่งเสริมเรื่องสุขภาพของคนในครอบครัว
- 5) ควรส่งเสริมการออกกำลังกาย
- 6) ให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีอย่างถูกวิธี
- 7) ให้ความรู้เรื่องโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนภายในชุมชน
- 8) ให้ความรู้เรื่องโภชนาการ

ด้านการใช้เทคโนโลยี

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า มีคนใช้คอมพิวเตอร์น้อยมาก แต่ใช้งานอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 12 – 35 ปี จะมีทุกคน ส่วนใหญ่ใช้เพื่อความบันเทิง ติดต่อสื่อสารบ้าง รายงานเหตุการณ์ในท้องถิ่นอย่างเร่งด่วนได้ดี เล่นเฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ คุกกี้ ฟังเพลงกันมาก ใช้เพื่อหาความรู้บ้าง หากไฟดับเป็นเวลานาน สัญญาณจะหายไป วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี

มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก สื่อมากขึ้น เกิดความอยากได้อะไรตามบุคคลอื่น เปลี่ยนแปลงค่านิยม วิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนจะติดมือถือ ใช้เวลาอยู่กับสื่อนาน มีผลต่อความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว การเรียน เสี่ยงต่อการถูกล่อลวง และจะมีผลกระทบต่อเรื่องศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) การให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีแก่คนในชุมชน
- 2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์ เช่น การใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยเรื่องการเรียนรู้ สาธารณสุข การเกษตร แอปพลิเคชันฟรีจากรัฐบาล
- 3) การหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวัน การดูแลสุขภาพ การรักษาโรค

ด้านการพึ่งพาตนเอง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า คนในตำบลส่วนใหญ่ ทำเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว ปลูกทีละมาก ๆ ปลูกเฉพาะในฤดูฝน ปลูกพืชตาม ๆ กัน ขาดนักวิชาการให้ความรู้ ฐานราคาผลผลิต รายได้ไม่เพียงพอ เป็นหนี้สินมาก เพราะความไม่พอเพียงและบุตรหลานต้องศึกษาต่อ จำเป็นต้องใช้เงินมาก แต่อยู่ได้เพราะหาของกินที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่น เช่น หน่อไม้ เห็ด หนอนรดคว้น แมลง ฯลฯ ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่คุ้มค่า เช่น ปลูกข้าวโพด ต้องแผ้วถางป่าจำนวนมาก ระบบนิเวศไม่ค่อยดี สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปมาก ปัจจุบันได้รับบัตรสวัสดิการจากรัฐบาลทำให้คนแน่นแต่ความสะดวก ปลูกข้าวน้อยลง แต่ใช้บัตรสวัสดิการซื้อข้าวสารมาเก็บไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องที่ชุมชนควรพัฒนา ดังนี้

- 1) ให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน
- 2) ค้นหาตัวอย่างครอบครัวที่ทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนเพื่อให้ประชาชนได้ศึกษา
- 3) ปลูกผลไม้ริมทาง ในไร่ในสวน ปลูกพืชผักสวนครัว และปลูกพืชที่ไม่ต้องดูแลมาก
- 4) การรวมกลุ่มกันสร้างอาชีพ ให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการสร้างภาวะผู้นำ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า เยาวชนมีความสามารถพิเศษเรื่องกีฬา แต่ในผู้ใหญ่มีปราชญ์ชาวบ้านเรื่องการทอผ้า และการนวด

เพื่อรักษา เห็นด้วยที่จะให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชน อยากให้เยาวชนได้เห็นความสำคัญของตนเอง สร้างความตระหนัก สำนึกรักบ้านเกิด ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่รุ่นน้อง สืบสานสำนึกรักบ้านเกิด โดยคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนจะทำให้ เยาวชนสืบทอดเจตนารมณ์ของผู้นำชุมชนและรักบ้านเกิด มีความต้องการอยากพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ที่ผ่านมามีการอบรมเรื่องการคัดแยกขยะ อบรมจริยธรรมของศาสนาคริสต์ การแข่งขันฟุตบอลต่อต้านยาเสพติด โครงการกองทุนข้าวให้คนได้เห็นความสำคัญของข้าว โดยอยากเห็นเยาวชนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน มีความใฝ่รู้จากปราชญ์ชุมชน สามารถรวมกลุ่มกันทำงานเป็นทีมได้ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีน้ำใจ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องชุมชนการพัฒนา ดังนี้

- 1) ส่งเสริมศักยภาพผู้นำให้เยาวชนโดยการดำเนิน โครงการ
- 2) การให้ความรู้เรื่องการทำโครงการ หน้าที่พลเมือง ให้มีความรัก ห่วงแหน
รับผิดชอบบ้านเกิดของตนเอง รักษาสิ่งแวดล้อม และทำแนวป้องกันไฟฟ้า
- 3) ให้รู้จักวิถีประชาธิปไตยที่แท้จริง
- 4) การปลูกจิตสำนึกที่ดีแก่คนในชุมชน
- 5) อยากให้ชาวบ้านใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมสามารถอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีที่เข้า

มาในชีวิต สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไป

ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เป็นการสำรวจข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง จากหมู่บ้านปกากะญอในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 6 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่นาจางเหนือ บ้านแม่กองแป บ้านแม่จิด บ้านหนองม่วง บ้านแม่สะแมง และบ้านแม่นาอาจ โดยภาพรวมพบว่า

ด้านสุขภาพ การบริโภคอาหารในแต่ละวันของคนในชุมชนเป็นเหตุที่ทำให้ได้รับโภชนาการไม่ครบ 5 หมู่ และการประกอบอาหารที่ไม่ถูกวิธีส่งผลให้ได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกาย น้ำดื่มและน้ำใช้ยังต้องมีการปรับปรุง ไม่มีความรู้เรื่องการซ่อมแซมเครื่องนุ่งห่ม และการสร้างสรรค์ผ้าทอกะเหรี่ยงให้มีความน่าใช้ โรคภัยไข้เจ็บถึงแม้มีอยู่บ้างเล็กน้อยแต่ก็ทำให้ทางชุมชนวิตกกังวล และไม่ต้องการให้เกิดการเจ็บป่วย มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้นทุกวัน ควรปรับปรุงเรื่องความสะอาดของสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ต้องการความร่วมมือจากคนในชุมชนเพื่อดูแลรักษาความสะอาด

ด้านการใช้เทคโนโลยี มีการใช้งานกันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน แต่ไม่มีความรู้ในเรื่องการหาความรู้ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้งานให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน ขอบข่ายการใช้งาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่มีความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรม การใช้สื่อเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรม พื้นถิ่นของชนเผ่าปกากะญอ

ด้านการพึ่งพาตนเอง มีการทำการเกษตรตามวิถีดั้งเดิม แต่ทำมากขึ้น แต่ไม่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีเพื่อช่วยเรื่องการทำเกษตร คนในชุมชนส่วนมากมีหนี้สินจึงต้องใช้พื้นที่ป่าจำนวนมากในการเพาะปลูก ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ใช้สารเคมีอย่างไม่มีความรู้ ส่งผลต่อสุขภาพ ผ่าทอกะเหรี่ยงจากกลุ่มสตรีไม่สามารถจำหน่ายได้เพราะไม่มีตลาดรองรับผลผลิต การใช้เงินอย่างไม่มีเหตุผล ไม่มีความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อช่วยบันทึกรายรับรายจ่ายภายในครอบครัว

แต่ทั้งนี้ ชุมชนเองก็มีความต้องการที่จะพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตตามวิถีชนเผ่าปกากะญอ

1.3 ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการเก็บข้อมูล เพื่อสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ โดยจำแนกตามขอบเขตของเนื้อหา ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่

1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะละนอย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารและน้ำ พบว่า อาหารที่ภายในชุมชนนิยมรับประทาน จะมีน้ำพริกในทุกมื้อ บางมื้อจะเป็นข้าวเบอะ ต้มไก่ ของป่าตามฤดูกาลและมีพืชผักที่หาได้ในท้องถิ่น และปลูกเอง ปัจจุบันเริ่มเป็นอาหารที่ซื้อมาจากภายนอก เช่น ผัก เนื้อหมู เนื้อปลา และอาหารสำเร็จรูป เช่น ปลากระป๋อง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป น้ำอัดลม น้ำส้ม โดยทำอาหารแบบง่าย ๆ ไม่ใช้เวลาทำมาก น้ำดื่มและน้ำใช้เป็นตัวเดียวกัน จะเป็นน้ำประปาภูเขาที่ต่อท่อมาใช้ภายในหมู่บ้าน ไม่มีการกรองหรือต้มน้ำก่อนดื่ม น้ำมีตะกอน บางหมู่บ้านมีเครื่องกรองน้ำดื่มประจำหมู่บ้านที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการหลวง มีการต่อน้ำจากต้นน้ำมาใช้ และมีบ่อเก็บน้ำที่สามารถเก็บน้ำได้มาก บางส่วนคั้นน้ำจากบ่อบาดาล บางหมู่บ้านมีน้ำน้อยมาก น้ำขาดแคลนในฤดูแล้ง บางหมู่บ้านน้ำใช้มีกลิ่นสารเคมี บางหมู่บ้านคั้นน้ำที่มีคราบหินปูนด้วย บางหมู่บ้านต้องไปซื้อน้ำดื่มจากในเมือง ดังคำกล่าวของเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...น้ำดื่มน้ำใช้เป็นประปาภูเขา มีการต่อน้ำจากต้นน้ำมาใช้ และมีบ่อเก็บน้ำที่สามารถเก็บน้ำได้มาก น้ำดื่มและน้ำใช้มาจากที่เดียวกัน ...ไม่มีการ

กรองหรือต้มน้ำก่อนดื่ม ในฤดูแล้งน้ำจะไม่พอใช้ ...บางหมู่บ้านดื่มน้ำที่มีคราบหินปูนด้วย บางหมู่บ้านต้องซื้อน้ำดื่ม...อาหารที่ภายในชุมชนรับประทานจะเป็นประเภท ต้ม ผัด แกง จากผัก หน่อไม้ที่มีอยู่ภายในบริเวณใกล้บ้าน และปลูกเอง มีน้ำพริกในทุกมื้อ ...และอาหารที่สามารถใช้ บัตรประหารรัฐซื้อได้ ...การทานอาหารไม่ครบ 5 หมู่ ...ปัจจุบันเน้นอาหารแบบเร่งด่วน ใช้น้ำมัน ทอดมากขึ้น...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่อง ที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นการบริโภคอาหารและน้ำ คือ

- 1) การจัดหาน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน
- 2) การให้ความรู้ด้านโภชนาการรวมทั้งความสะอาดของอาหาร

1.2) เครื่องนุ่งห่ม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอ แม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องนุ่งห่ม พบว่า การแต่งกายของคนในชุมชน ปกาเกอญอจะสวมชุดตามสะดวกและปรับตามฤดูกาล โดยทั่วไปเป็นเสื้อยืด กางเกงวอร์ม เพื่อไปทำไร่ทำสวน การแต่งกายของผู้สูงอายุจะสวมชุดปกากะญอในทุกวัน นาน ๆ ชักครั้งหนึ่ง ส่วนมากไม่ได้รับรักษาความสะอาดของเสื้อผ้า คนสมัยใหม่ไม่นิยมสวมชุดปกากะญอในวันปกติ แต่นิยมสวมใส่ช่วงที่มีพิธีกรรมสำคัญ เช่น งานแต่งงาน งานมัดมือ หรือเข้าร่วมพิธีทางศาสนา ในวันอาทิตย์ เสื้อผ้าไม่มีการซ่อมแซมเมื่อเสื้อผ้าชำรุด การทอผ้าทอกะเหรี่ยงเพื่อใช้เองมีน้อยลง ชาวชนปัจจุบันไม่เห็นคุณค่าของการทอผ้าทอกะเหรี่ยง ดังคำกล่าวของชาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า การแต่งกาย ในผู้สูงอายุจะสวมชุดปกากะญอทุกวัน นาน ๆ จะชักครั้งหนึ่ง ...คนสมัยใหม่ไม่ค่อยสวม ชุดปกากะญอในวันปกติ...การทอผ้าเพื่อใช้ในครัวเรือนมีน้อยลง ในอนาคตคนทอผ้าจะลดลง ...เสื้อผ้าไม่มีการซ่อมแซมเมื่อเสื้อผ้าชำรุด ...การแต่งกายควรรักษาความสะอาด ควรซักผ้าทุกครั้ง หลังการสวมใส่...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่อง ที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นเครื่องนุ่งห่ม คือ

- 1) การทำความสะอาดเครื่องแต่งกายและการซ่อมแซมเสื้อผ้าอย่างง่าย รวมถึงการใช้ประโยชน์จากผ้าเก่า
- 2) การส่งเสริมให้นุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) การประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง

1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับบ้านเรือนที่อยู่อาศัย พบว่า การสร้างบ้านของคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ยกสูง บางบ้านเป็นครึ่งปูนครึ่งไม้ หลังคามุงกระเบื้อง บางบ้านเป็นบ้านสมัยเก่าแบบสับฟาก หลังคาตองตึง ส่วนใหญ่ห้องน้ำอยู่นอกตัวบ้าน ลักษณะเป็นส้วมซึม บางบ้านไม่มีห้องน้ำ มีห้องครัวแยกออกจากตัวบ้านเป็นลักษณะเตาไฟ ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง ในการหุงต้ม ทำกับข้าว จำนวนบ้านที่ใช้เตาแก๊สนี้น้อยมาก ฤดูหนาวสามารถนอนผิงไฟเพื่อให้ความอบอุ่นได้ ห้องนอนอยู่ชั้นบน ห้องน้ำอยู่แยกจากตัวบ้าน บ้านบางหลังไม่มีช่องเปิดให้อากาศถ่ายเท เพราะนิยมสร้างห้องครัวภายในตัวบ้าน ส่งผลต่อสุขภาพปอดและสมอง การนอนผิงไฟตอนกลางคืนมีควันไฟสะสมภายในบ้าน ทำให้หายใจไม่สะดวก การพักผ่อนไม่เพียงพอ เป็นโรคที่เกี่ยวกับทางเดินหายใจ บางหมู่บ้านมีการกักขังสัตว์เลี้ยงไว้ในบริเวณบ้าน เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค และมีกลิ่นมูลสัตว์ บริเวณบ้านของคนในชุมชนยังไม่เป็นระเบียบ ดังคำกล่าวของเยาวชนผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...บริเวณบ้านของคนในชุมชนยังไม่เป็นระเบียบ ...บ้านบางหลังสะอาดดี บางหลังไม่สะอาด ...การสร้างบ้านบางหลังไม่มีหน้าต่างเปิดให้อากาศถ่ายเท ...การนอนผิงไฟตอนกลางคืน มีควันไฟลอยอยู่ภายในบ้าน ทำให้หายใจไม่สะดวก การพักผ่อนไม่เพียงพอ เป็นโรคที่เกี่ยวกับทางเดินหายใจ...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย คือ

- 1) การรักษาความสะอาดภายในบ้านและการจัดระเบียบภายในบ้าน
- 2) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและการเลี้ยงสัตว์ในบริเวณบ้าน

1.4) การดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต พบว่า คนในชุมชนส่วนใหญ่มีสุขภาพดี แต่ก็เจ็บป่วยอยู่บ้าง เช่น โรคไข้หวัดทั่วไป ช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในเด็กที่เจ็บป่วยง่ายกว่าวัยอื่น โรคอื่น ๆ เช่น โรคซึมเศร้า ความดันสูง ความดันต่ำ โรคเก๊าท์ เบาหวาน ท้องร่วง โรคหอบ โรคลมชัก โรคกระเพาะ ปวดกระดูกและโรคที่เกิดจากุงเป็นพาหะเช่น ไข้เลือดออก ไข้มาลาเลีย และมีโรคเมะเร็งด้วย ความเครียดมีอยู่บ้างในเรื่อง การทำงาน เรื่องสุขภาพ ปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาการครองชีพ เช่น ราคาผลผลิตตกต่ำ ความวิตกกังวลเรื่องฝนไม่ตกที่จะส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร ส่วนการดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ส่วนใหญ่การทำงานของชาวปกากะญอจะเป็นการออกกำลังกายไปในตัวอยู่แล้ว

และเยาวชนมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้สุขภาพแข็งแรง มีการดูแลสุขภาพเบื้องต้น โดยการทำบริเวณบ้านให้สะอาด สวมเสื้อผ้าให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย บางคนดื่มเหล้าเพื่อให้เจริญอาหาร บางคนกินสมุนไพรที่หาได้ในท้องถิ่น ถ้าไม่หายก็ไปอนามัย ซึ่งในฤดูฝนการเดินทางลำบาก ส่วนใหญ่จะไปอนามัยของตำบลใกล้เคียงเพราะการเดินทางง่ายกว่า และไปโรงพยาบาลทั้งในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่ลาน้อยขึ้นอยู่กับระยะทางและความสะดวกในการเดินทาง และมีหม่อมตามประเพณีเพื่อเรียกขวัญกำลังใจตามความเชื่อของแต่ละครอบครัว ดังคำกล่าวของเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในการทำงานเดียวกันว่า ...สุขภาพของคนภายในชุมชนมีความเครียดเล็กน้อย ...ก็มีเจ็บป่วยบ้างโดยเฉพาะในเด็กที่จะเจ็บป่วยง่ายกว่าวัยอื่น ...เป็นไข้หวัดกันมากช่วงที่อากาศเปลี่ยนแปลง ...เมื่อเจ็บป่วยมีพิธีหม่อมตามประเพณีเพื่อเรียกขวัญกำลังใจตามความเชื่อ ...ถ้ารู้ตัวว่าไม่สบายก็จะไปหาหมอที่โรงพยาบาล ...บางบ้านกินน้ำต้มสมุนไพรที่หาได้จากในป่าใกล้ชุมชน ...พบสารเคมีตกค้างในร่างกาย...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นการดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิต คือ

- 1) การดูแลสุขภาพตามฤดูกาล การตรวจสุขภาพ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนในชุมชน
- 2) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง
- 3) การส่งเสริมการเล่นกีฬาและการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด

1.5) สิ่งแวดล้อม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม พบว่า สภาพแวดล้อมชุมชนไม่สะอาด มีเศษขยะมากขึ้น เพราะการทิ้งขยะไม่เป็นที่เส้นทางตามถนนและข้างทาง ไม่มีจุดทิ้งขยะภายในหมู่บ้าน บ้านบางหลังสะอาดดี บางหลังไม่สะอาด ส่วนใหญ่ปล่อยสัตว์เลี้ยงหากินเองในชุมชน ขั้วถ่ายเรียกรวดตามถนน โดยเฉพาะในฤดูฝนจะสกปรกมากและทำความสะอาดยาก หากฝนไม่ตกชาวบ้านมักจะกำจัดขยะด้วยวิธีการเผา บางหมู่บ้านคนในชุมชนมีการใช้สารเคมีมากขึ้น ทำให้ปลาในลำน้ำตาย น้ำไม่สามารถนำมาดื่มได้ ต้องซื้อน้ำสะอาดมาใช้บริโภคในครัวเรือน การตั้งชุมชนไม่มีการวางแผนมีอุปสรรคต่อการพัฒนาของหน่วยงาน เช่น ถนน ทางระบายน้ำ ระบบติดตั้งไฟฟ้า ดังคำกล่าวของเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ที่กล่าวสอดคล้อง

ในทำนองเดียวกันว่า ...สภาพแวดล้อมชุมชนไม่สะอาด มีขยะเพิ่มขึ้น มีการปล่อยสัตว์ให้หากินเอง ในชุมชน ขับถ่ายตามถนน คนทิ้งขยะตามถนนไม่เป็นที่เป็นทางในชุมชนและตามท้องถนน ไม่มีจุดทิ้งขยะภายในหมู่บ้าน ...หากฝนไม่ตกชาวบ้านมักจะกำจัดขยะด้วยวิธีการเผา ...สภาพแวดล้อมภายในชุมชนยังต้องปรับปรุงเรื่องความสะอาด คนในชุมชนมีการใช้สารเคมีมากขึ้น ปลาในลำน้ำไม่มี ...น้ำกินไม่ได้...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่อง ที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ในประเด็นสิ่งแวดล้อม คือ

1) การฟื้นฟูป่าต้นน้ำและระบบนิเวศของป่าใกล้ชุมชนและการแบ่งเขตป่าอนุรักษ์

2) การกำจัดขยะที่ถูกวิธี ขยะรีไซเคิลและการคัดแยกขยะ

3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน และความสะอาดของชุมชน

4) การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

2) ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่

2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ พบว่า คนในชุมชนมีการใช้โทรศัพท์มือถือและเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลายทุกบ้าน บางครอบครัวมีทุกคนใช้เพื่อติดต่อกับญาติและบุคคลอื่นง่ายขึ้น ช่วยให้ทันข่าวสารเหตุการณ์ปัจจุบัน การดำเนินชีวิตสะดวกสบายขึ้น ใช้เพื่อความบันเทิงและการเรียนรู้ มีการใช้ช่วยส่งข่าวรายงานให้แก่ทางราชการบ้าง น้อยคนที่จะใช้หาความรู้และสามารถใช้แอปพลิเคชันกูเกิล (google) เป็นดังคำกล่าวของชาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...ในชุมชนมีการใช้โทรศัพท์มือถือ (สมาร์ทโฟน) กันอย่างแพร่หลายทุกบ้าน บางครอบครัวมีทุกคน ...แต่ไม่มีใครมีคอมพิวเตอร์ ...ใช้เพื่อติดต่อสื่อสารกับคนอื่นและญาติง่ายขึ้น ไม่ต้องใช้เวลาเดินทางไปหาเหมือนก่อน ...และใช้เพื่อความบันเทิง ...น้อยคนที่จะใช้หาความรู้ สามารถใช้แอปพลิเคชัน กูเกิล (google) เป็น...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่อง ที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการใช้เทคโนโลยี ในประเด็นการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ คือ

- 1) การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองอย่างสร้างสรรค์
- 2) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี การบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีของตนเอง
- 3) ความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของอุปกรณ์เทคโนโลยี กฎหมายพรบ.คอมพิวเตอร์
- 4) การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และแอปพลิเคชันฟรีจากรัฐบาล

2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น พบว่า คนในชุมชนติดโทรศัพท์กันมาก สื่อมากขึ้น เกิดความอยากได้อะไรก็มีตามบุคคลอื่น ค่านิยมวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ให้ความสำคัญในการทำงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมน้อยลง ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เช่น ติดโทรศัพท์มากจนไม่ทำงาน ตื่นสาย ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตและความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว โดยเฉพาะเยาวชนจะติดกันมาก เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนหรือพิธีกรรมทางศาสนา น้อยลง ไม่สนใจเรื่องการศึกษา มีผลต่อการเรียน ไม่ช่วยพ่อแม่ทำงาน เล่นจนดึก เสี่ยงต่อการถูกล่อลวง ถูกโกง และแต่ละเดือนต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากเพื่อซื้อโปรโมชั่นอินเทอร์เน็ตของโทรศัพท์มือถือ ดังคำกล่าวของเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีอยู่บ้าง เช่น การจัดงานประเพณีน้อยลง คนติดโทรศัพท์กันมาก ...คนให้ความสำคัญในการทำงานน้อยลง ...เริ่มไม่เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา ...ไม่สนใจเรื่องการศึกษา เล่นจนดึก ...บางคนใช้โทรศัพท์จนส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตครอบครัว หรือไม่ไปทำงานเลย ...เกิดความอยากได้อะไรก็มีตามคนอื่น เปลี่ยนแปลงค่านิยมวิถีชีวิตดั้งเดิม โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชนจะติดมือถือ ...เสียเงินจำนวนมากเพื่อเติมเงินโทรศัพท์ ...ใช้เวลาอยู่กับสื่อมาก มีผลต่อความสัมพันธ์กับคนในครอบครัว การเรียน ...เสี่ยงต่อการถูกล่อลวง...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการใช้เทคโนโลยี ในประเด็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น คือ

- 1) การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์มีจริยธรรม
- 2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ
- 3) การหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต

3) ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-Supporting) ได้แก่

3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ชาวปกากะญอในตำบลแม่ณาจางประกอบอาชีพเกษตรกรรมทุกบ้าน มีการน้อมนำเอาแนวคิดจากทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อยู่บ้าง เช่น อยู่แบบพอมีพอกิน แต่ปัจจุบันเริ่มมีน้อยลง ต้องแผ้วถางป่าจำนวนมากเพื่อใช้ในการเพาะปลูก ปลูกข้าว ข้าวโพด ถั่วแดง ส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมเชิงเดี่ยว ปลูกทีละมาก ๆ ปลูกเฉพาะในฤดูฝน ปลูกพืชตาม ๆ กัน ขาดนักวิชาการให้ความรู้ ระบบนิเวศไม่ค่อยดี สภาพแวดล้อมเปลี่ยนไปมาก และมีการเลี้ยงสัตว์ตามบ้าน เช่น วัว ควาย หมู ไก่ แบบตามมีตามเกิด เพื่อบริโภคในครัวเรือน รายได้พอใช้ในแต่ละวันรายได้ไม่เพียงพอ แต่ไม่มีเงินเก็บ บางคนมีหนี้สินที่ต้องชำระทุกปีจากการกู้เงินมาลงทุน บางคนหาของป่ามาขายบ้าง บางคนหากหมดฤดูเพาะปลูกก็จะไปทำงานต่างจังหวัด หรือรับจ้างทั่วไป ใกล้เคียง ๆ บ้านน้อยคนที่น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ เรื่อง ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไว้กินในครัวเรือน มีภูมิคุ้มกันใน รายได้เพียงพอที่จะใช้ชีวิตไปวัน ๆ แต่ไม่มีเงินเก็บ บางครอบครัวรายได้ไม่เพียงพอ ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตจากการทำการเกษตรที่เป็นรายได้รายปี ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ดังคำกล่าวของเขาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยกล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...คนในชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมทุกบ้าน ...ปลูกผักและเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อกินในครัวเรือนแบบตามมีตามเกิด ...หากมีเวลาว่างก็ไปรับจ้างทั้งในและนอกหมู่บ้าน บางคนต้องไปทำงานต่างจังหวัด ...บางครอบครัวรายได้ไม่เพียงพอ ...รายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับราคาผลผลิตจากการทำการเกษตรที่เป็นรายได้รายปี ...เป็นหนี้สินมาก เพราะความไม่พอเพียง ...แต่อยู่ได้เพราะหาของกินที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่น ...ไม่มีการส่งเสริมการหารายได้เสริม ...แต่ไม่มีเงินเก็บ มีการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง แต่ปัจจุบันเริ่มมีน้อยลง เพราะหวังแต่จะได้รายได้มาก ๆ ขาดนักวิชาการให้ความรู้...ปัจจุบันได้รับบัตรสวัสดิการที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลก็จะเน้นความสะดวก ไม่ปลูกข้าวแล้ว แต่ใช้บัตรสวัสดิการซื้อข้าวสารมาเก็บไว้กินในครัวเรือน...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เขาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่อง ที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการพึ่งพาตนเอง ในประเด็นการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ

- 1) การรวมกลุ่มกันในชุมชนเพื่อสร้างอาชีพ การทำงาน
- 2) การทำการเกษตรอย่างมีระบบ การทำเกษตรพอเพียงที่รู้ลึก รู้จริง

3) การพัฒนาฝีมือการทอผ้าให้สามารถสร้างรายได้แก่คนทอ การเพิ่ม
 ลวดลายสวย ๆ การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น การส่งเสริมผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็น
 สินค้า OTOP

4) การลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรในพื้นที่ทำกิน การปลูก
 พืชหมุนเวียน และการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

5) การหาครอบครัวตัวอย่างที่ทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด สามารถ
 พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนให้ได้ศึกษา

6) การใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมโดยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์
 โลกที่เปลี่ยนไป

3.2) การทำบัญชีครัวเรือน

การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอ
 แม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เกี่ยวข้องกับการทำบัญชีครัวเรือน พบว่า มีแต่ผู้ใหญ่บ้านเท่านั้นที่
 จะเป็นผู้บันทึกรายรับรายจ่ายเพื่อรายงาน พัฒนาชุมชนของอำเภอเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำ ส่วน
 หมู่ไม่มีเงินเก็บ มีหนี้สินจำนวนมาก ไม่รู้จักการทำบัญชีครัวเรือน และไม่มีการจดบันทึกรายรับ -
 รายจ่ายของตนเองและครอบครัว ดังคำกล่าวของเขาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
 ในพื้นที่วิจัยที่กล่าวสอดคล้องในทำนองเดียวกันว่า ...รายได้ไม่เพียงพอ บางคนมีหนี้สินที่ต้องชำระ
 ทุกปีจากการกู้ยืมลงทุน...รายได้พอใช้ในแต่ละวัน ...ส่วนใหญ่ไม่มีเงินเก็บ ...ไม่รู้จัก
 ไม่มีการทำบัญชีครัวเรือน ...มีแต่ผู้ใหญ่บ้านที่จะเป็นผู้บันทึกรายรับ-รายจ่ายเพื่อรายงานต่อ
 หน่วยงานพัฒนาชุมชนอำเภอ...

ทั้งนี้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เขาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้เสนอ เรื่อง
 ที่ชุมชนต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการพึ่งพาตนเอง ในประเด็นการทำบัญชีครัวเรือน คือ
 การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนให้แก่คนในชุมชน

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า แนวทางการสร้าง
 ภาวะผู้นำเขาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอ
 แม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แยกรายละเอียดตามประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้
 บริบทพื้นที่ถิ่นได้ดังนี้

ด้านสุขภาพ

ประเด็นการบริโภคอาหารและน้ำ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 2 เรื่อง คือ

- 1) การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน
- 2) ความรู้ด้านโภชนาการรวมทั้งความสะอาดของอาหาร

ประเด็นเครื่องนุ่งห่ม มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

1) การทำความสะอาดเครื่องแต่งกายและการซ่อมแซมเสื้อผ้าอย่างง่ายรวมถึงการใช้ประโยชน์จากผ้าเก่า

- 2) การส่งเสริมให้ออนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) การประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง

ประเด็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 2 เรื่อง คือ

- 1) การรักษาความสะอาดภายในบ้านและการจัดระเบียบภายในบ้าน
- 2) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและการเลี้ยงสัตว์ในบ้าน

ประเด็นการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

1) การดูแลสุขภาพตามฤดูกาล การตรวจสุขภาพ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนในชุมชน

2) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง

- 3) การส่งเสริมการเล่นกีฬาและการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด

ประเด็นสิ่งแวดล้อม มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 4 เรื่อง คือ

1) การฟื้นฟูป่าต้นน้ำและระบบนิเวศของป่าใกล้ชุมชนและการแบ่งเขตป่าอนุรักษ์

- 2) การกำจัดขยะที่ถูกต้อง ขยะรีไซเคิลและการคัดแยกขยะ

- 3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน และความสะอาดของชุมชน

- 4) การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

ด้านการใช้เทคโนโลยี

ประเด็นการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 4 เรื่อง คือ

- 1) การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองอย่างสร้างสรรค์

- 2) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี การบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีของตนเอง

3) ความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของอุปกรณ์เทคโนโลยี กฎหมาย พรบ.

คอมพิวเตอร์

4) การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และแอปพลิเคชันฟรีจากรัฐบาล

ประเด็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น มีเรื่อง
ที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

1) การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์มีจริยธรรม

2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า

ปกากะญอ

3) การหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต

ด้านการพึ่งตนเอง

ประเด็นการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเรื่องที่ชุมชน
ต้องการพัฒนา 6 เรื่อง คือ

1) การรวมกลุ่มกันในชุมชนเพื่อสร้างอาชีพ การทำงาน

2) การทำการเกษตรอย่างมีระบบ การทำเกษตรพอเพียงที่รู้ลึกรู้จริง

3) การพัฒนาฝีมือการทอผ้าให้สามารถสร้างรายได้แก่คนทอ การเพิ่มผลผลิต
สวดย ๆ การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น การส่งเสริมผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP

4) การลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรในพื้นที่ทำกิน การปลูกพืช
หมุนเวียน และการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

5) การหาครอบครัวตัวอย่างที่ทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด สามารถพึ่งตนเอง
ได้อย่างยั่งยืนให้ได้ศึกษา

6) การใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมโดยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลกที่
เปลี่ยนไป

ประเด็นการทำบัญชีครัวเรือน มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 1 เรื่อง คือ

1) การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนให้แก่คนในชุมชน

2. ผู้วิจัยร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน เลือกประเด็นความต้องการพัฒนา

คุณภาพชีวิต

ผู้วิจัยประสานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่เพื่อออกหนังสือเชิญ
ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชนเข้าร่วมเวทีเสวนาเพื่อเลือกประเด็นความต้องการพัฒนา
คุณภาพชีวิตในวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 เวลา 09.00 น. - 12.00 น. ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลแม่่นาง

เริ่มดำเนินการในเวทีเสวนา เวลา 09.00 น.

มีผู้เข้าร่วมในเวทีเสวนาทั้งสิ้น จำนวน 39 คน ประกอบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น 12 คน ได้แก่

- 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 2) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจรจากหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
จำนวน 1 คน
- 3) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจรจากหมู่บ้านแม่กองแป
จำนวน 1 คน
- 4) กำนันตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 5) ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 6) ผู้ใหญ่บ้านแม่จืด จำนวน 1 คน
- 7) ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 8) ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 9) ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 10) บุคคลภูมิปัญญาจากหมู่บ้านแม่จืด จำนวน 1 คน
- 11) ผู้นำชุมชนจากหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 12) ผู้นำชุมชนจากหมู่บ้านแม่นาจร จำนวน 1 คน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยจำนวน 9 คน ได้แก่

- 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 2) พัฒนาชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 3) พยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลกอกหลวง
จำนวน 1 คน
- 4) ครูโรงเรียนบ้านแม่นาจร จำนวน 1 คน
- 5) ครูโรงเรียนบ้านแม่จืด จำนวน 4 คน
- 6) ครูโรงเรียนบ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน

เยาวชนปกาเกอะญอ 18 คน ได้แก่

- 1) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ จำนวน 2 คน
- 2) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 2 คน
- 3) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่จืด จำนวน 4 คน
- 4) เยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 4 คน

5) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 2 คน

6) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาอาจ จำนวน 4 คน

โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีเสวนา เพื่อ

- 1) เพื่อเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 2) เพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการในชุมชน
- 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาอาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยจัดเวทีเสวนาด้วยเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : AIC) มีรายละเอียด ดังนี้

1) ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation) ผู้วิจัยแนะนำตัว นำเสนอวัตถุประสงค์ ที่มาและความสำคัญของการจัดเวทีเสวนาในครั้งนี้ แล้วจึงเริ่มนำเสนอผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นสภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการพัฒนาชุมชน ด้านคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาอาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนเห็นภาพรวมของแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาอาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมในเวทีเสวนาได้แสดงความคิดเห็น พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น (ไชยยา บีโซ่, 2 พฤศจิกายน 2561) ได้ให้ข้อคิดว่า

“...หากจะดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยเยาวชน ควรให้มีผู้ใหญ่ที่มีความรู้คอยให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะการทำงานด้วย เป็นการดีที่ได้มีเยาวชนร่วมมือพัฒนาชุมชนของตนเอง และยังสามารถพัฒนาภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนไปในตัว ระหว่างการพัฒนาชุมชน ทั้งยังทำให้ชุมชนได้รู้จักผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาชุมชน...”

ซึ่งผู้เข้าร่วมในเวทีเสวนาเห็นด้วยกับความต้องการพัฒนาชุมชนของผู้วิจัย โดยให้เยาวชนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ และพร้อมจะเป็นผู้ให้คำปรึกษา หากเกิดปัญหาระหว่างดำเนินการ ด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย (ชาลี จิระนคร, 2 พฤศจิกายน 2561) ได้กล่าวว่า

“.....พร้อมที่จะให้คำปรึกษาในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่าง ๆ การพัฒนาโครงการ และสามารถแนะนำผู้มีความรู้และประสบการณ์เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.....”

ส่วนเยาวชนก็พร้อมที่จะพัฒนาตนเอง และให้ความร่วมมือในกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2) ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ร่วมกันเลือกความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ด้านสุขภาพ

ประเด็นการบริโภคอาหารและน้ำ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 2 เรื่อง คือ

- 1) การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน
- 2) ความรู้ด้านโภชนาการรวมทั้งความสะอาดของอาหาร

ประเด็นเครื่องนุ่งห่ม มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

- 1) การทำความสะอาดเครื่องแต่งกายและการซ่อมแซมเสื้อผ้าอย่างง่าย รวมถึงการใช้ประโยชน์จากผ้าเก่า
- 2) การส่งเสริมให้นุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) การประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง

ประเด็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 2 เรื่อง คือ

- 1) การรักษาความสะอาดภายในบ้านและการจัดระเบียบภายในบ้าน
- 2) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและการเลี้ยงสัตว์ในบ้าน

ประเด็นการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

- 1) การดูแลสุขภาพกายตามฤดูกาล การตรวจสุขภาพ และโรคต่าง ๆ ที่เกิดกับคนในชุมชน

2) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกาเกอะญอและการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง

3) การส่งเสริมการเล่นกีฬาและการให้ความรู้เรื่องยาเสพติด ประเด็นสิ่งแวดล้อม มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 4 เรื่อง คือ

1) การฟื้นฟูป่าต้นน้ำและระบบนิเวศของป่าใกล้ชุมชนและการแบ่งเขตป่าอนุรักษ์

2) การกำจัดขยะที่ถูกต้อง ขยะรีไซเคิลและการคัดแยกขยะ

3) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน และความสะอาดของชุมชน

4) การสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ยุง

ด้านการใช้เทคโนโลยี

ประเด็นการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 4 เรื่อง คือ

1) การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองอย่างสร้างสรรค์

2) การใช้งานอุปกรณ์เทคโนโลยี การบำรุงรักษาอุปกรณ์เทคโนโลยีของตนเอง

3) ความรู้เรื่องประโยชน์และโทษของอุปกรณ์เทคโนโลยี กฎหมายพรบ.คอมพิวเตอร์

4) การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการศึกษา และแอปพลิเคชันฟรีจากรัฐบาล ประเด็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 3 เรื่อง คือ

1) การใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์มีจริยธรรม

2) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ

3) การหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้ชีวิต

ด้านการพึ่งตนเอง

ประเด็นการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 6 เรื่อง คือ

1) การรวมกลุ่มกันในชุมชนเพื่อสร้างอาชีพ การทำงาน

2) การทำการเกษตรอย่างมีระบบ การทำเกษตรพอเพียงที่รู้ลึก รู้จริง

3) การพัฒนาฝีมือการทอผ้าให้สามารถสร้างรายได้แก่ คนทอ การเพิ่ม
 ลวดลายสวย ๆ การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่น การส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็น
 สินค้า OTOP

4) การลดการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรในพื้นที่ทำกิน การปลูก
 พืชหมุนเวียน และการปลูกพืชที่เหมาะสมกับพื้นที่ชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

5) การหาครอบครัวตัวอย่างที่ทำการเกษตรอย่างชาญฉลาด สามารถ
 พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนให้ได้ศึกษา

6) การใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิมโดยสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์
 โลกที่เปลี่ยนไป

ประเด็นการทบทวนชี้คร่าว ๆ มีเรื่องที่ชุมชนต้องการพัฒนา 1 เรื่อง คือ

1) การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนให้แก่คนในชุมชน

หลังจากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเรื่องที่ชุมชนมีความต้องการพัฒนา จึงทำการพิจารณา
 เลือกเรื่องโดยใช้วิธีการลงมติ จากผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชน เพื่อให้ได้เรื่องที่จะนำไปพัฒนา
 เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้ผลดังนี้

ด้านสุขภาพ

1) การบริโภคอาหารและน้ำ เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนา
 คุณภาพชีวิต คือ การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน

2) เครื่องนุ่งห่ม เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต
 คือ การส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยงและการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง

3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพ
 ชีวิต คือ การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและความสะอาดในบริเวณบ้าน

4) การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ได้แก่ การดูแลสุขภาพ
 อนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) สิ่งแวดล้อม เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ
 การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความสะอาดของชุมชน

ด้านการใช้เทคโนโลยี

1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ
 พัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์

2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ

ด้านการพึ่งตนเอง

1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP

2) การทำบัญชีครัวเรือน เรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

3) ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ร่วมกันกำหนดเยาวชนผู้รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ เรื่องละ 2 คนขึ้นไป และมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเป็นที่ปรึกษาในแต่ละโครงการอย่างน้อย 1 คน แล้วจึงเลือกหมู่บ้านที่จะนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ทั้งนี้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยได้แนะนำผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและพร้อมที่จะประสานงานให้ได้ผลดังนี้

3.1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการบริโภคอาหารและน้ำ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่อง การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน โดยมีเยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายธีระชัย พาดิ นายสิทธิพงษ์ พัทย์ชลทาน นายมนทล คำธนกคา และนางสาวจันทร์เพ็ญ กุลจิตธรรมธร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายคุณากร พัทย์ชลทาน จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นายชลิต นันทบริสุทธี

3.2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นเครื่องนุ่งห่ม ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง โดยมีเยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็น โครงการ คือ นายรัชนาท รักวงศ์ตระกูล และนางสาวอรพิน อร่ามมงคล ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายสมชาย สงวนจิตร จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่สะเมง ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นางศรีเพ็ญ ปันทอง

3.3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและความสะอาดในบริเวณบ้าน โดยมีเยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายยูนันท์ คำเก็กานนท์ และนางสาวกรรณิการ์ ชำรงศักดิ์โสภณ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่

ปรึกษาโครงการ คือ นายสุชาติ ฐานะเชิดชู จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่นาจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นายนิรติศรัย ตระกูลรุ่งอำไพ

3.4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง โดยมีเยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร นายช่าง จตุพรศิริกุล และนายสิวะ เทิดทูนบุพการี ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายกิตู ศรีจรัสพร จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านหนองม่วง ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นายชลิต นันทบริสุทธิ์

3.5) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นสิ่งแวดล้อม ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนและความสะอาดของชุมชน เยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ นางสาวทิพย์ดา จตุรคุณถาวรนางสาวศาดพร พัทธกษัตถานและนายรณชัย ทวีทองเพิ่มพูน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายไชยา บีโซ่ จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่จิด ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นายทศพล สุรวงศ์พนา

3.6) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ เยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายอิทธิเดช โชคชัยกุสมา นางสาวสุดาภรณ์ งามรัตน์อำไพ และนายวิรวงศ์ กุญชรพันธ์พิงพี ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายสุรัชย์ เกษมเทศ จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่กองแป ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นางสาวลัดพร โกสัย

3.7) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ เยาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นายระวี พัทธกษัตถานและนายอภิสิทธิ์ คำพร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายไชยา บีโซ่ จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่จิด ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นางสาวลัดพร โกสัย

3.8) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และเยาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่องการพัฒนาฝีมือการทอผ้าให้สามารถสร้างรายได้ให้แก่คนทอ การเพิ่มผลผลิตสาย ๆ การหา

ตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกระเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP ชาวชนที่
รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร และนางสาวอารียา
เพชรไพรวศิน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการ คือ นายกิตู ศรีจรัสพร
จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านหนองม่วง ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง คือ นางศรีเพ็ญ
ปิ่นทอง

3.9) การพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเด็นการทำบัญชีครัวเรือน
ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และชาวชนได้มีมติเลือกการพัฒนาชุมชนในเรื่อง การจัดทำบัญชีครัวเรือน
ชาวชนที่รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ คือ นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติและ
นายสมเกียรติ คำรงกิจเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่รับผิดชอบเป็นที่ปรึกษาโครงการคือ
นายวาป เต็มอรุณรุ่ง จะนำโครงการนี้ไปพัฒนาที่ หมู่บ้านแม่นาจาง ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
คือ นายนิรติศรัย ตระกูลรุ่งอำไพ

จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอแนวทางการสร้างภาวะผู้นำชาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยได้
ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair
International, 2017, p. 5) เพื่อให้ชาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้
ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มิภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้าน
หลัก คือ

1. การวางแผน โดยชาวชนร่วมกันวางแผนและเขียนโครงการในเรื่องที่ตนเอง
รับผิดชอบ โดยมีวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องคอยให้คำปรึกษา
อย่างใกล้ชิด
2. การให้ข้อมูล เมื่อชาวชนได้ร่วมกันพิจารณาเห็นชอบแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นที่เล็งในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยประสานงานกับ
ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน ให้ความรู้
แก่ชุมชนเพื่อให้การช่วยเหลือ ร่วมมือกันดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น
3. การสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นที่เล็งในการส่งเสริมให้ชาวชนรู้จักการประสานงาน
กับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งบางโครงการ
อาจมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการด้วย
4. การควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นที่เล็งและคอยกระตุ้น เพื่อให้ชาวชน
สามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

4.1 เขวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการในโครงการเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

4.2 เขวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

4.3 ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเขวชน วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการว่า เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เขวชนยังสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ที่ประชุมรับทราบและเห็นชอบแนวทางการสร้างภาวะผู้นำที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ
สิ้นสุดการเสวนา เวลา 12.00 น.

ดังนั้นกระบวนการวิจัยในระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเขวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น สรุปได้ว่า ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เขวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ที่เข้าร่วมในเวทีเสวนามีมติเลือกเรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ มี 5 ประเด็น ที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ คือ

1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ ได้แก่ การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ

1.2) เครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ การส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่สะเมง

1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ได้แก่ การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและความสะอาดในบริเวณบ้าน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจาง

1.4) การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ได้แก่ การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านหนองม่วง

1.5) สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความสะอาดของชุมชน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่จิด

2) ด้านการใช้เทคโนโลยี

2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ ได้แก่ การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่กองแป

2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ได้แก่ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่จิด

3) ด้านการพึ่งพาตนเอง

3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านหนองม่วง

3.2) การทำบัญชีครัวเรือน ได้แก่ การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจาง

ที่ประชุมรับทราบและเห็นชอบแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อให้เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มิภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ

- 1) การวางแผน
- 2) การให้ข้อมูล
- 3) การสนับสนุน
- 4) การควบคุมและประเมินผล

ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำ

การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. การวางแผน

ผู้วิจัยประสานงานกับวิทยาการในท้องถิ่น ซึ่งเป็นพัฒนากรชุมชนจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाจ และทีมงานเป็นที่เล็งในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่नाจ เรื่อง การพัฒนาโครงการ การเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่สนับสนุน แล้วจึงประสานงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทำหนังสือเพื่อเชิญชวนเยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยการจัดอบรมในวันที่ 16 ธันวาคม 2561 ตั้งแต่เวลา 09.00 น. - 16.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านแม่จิด เริ่มดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ เวลา 09.00 น.

มีผู้เข้าร่วมการอบรมที่มาจากหมู่บ้านปกาเกอะญอ 6 หมู่บ้าน ของตำบลแม่नाจทั้งสิ้น จำนวน 30 คน ประกอบด้วย

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 7 คน ได้แก่

- 1) นายกองค้ำการบริหารส่วนตำบลแม่नाจ จำนวน 1 คน
- 2) กำนันตำบลแม่नाจ จำนวน 1 คน
- 3) ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป จำนวน 1 คน
- 4) ผู้ใหญ่บ้านแม่จิด จำนวน 1 คน
- 5) ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง จำนวน 1 คน
- 6) ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง จำนวน 1 คน
- 7) ผู้ใหญ่บ้านแม่नाจ จำนวน 1 คน

เยาวชนปกาเกอะญอ จำนวน 23 คน ได้แก่

- 1) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่नाจเหนือ จำนวน 4 คน
- 2) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่กองแป จำนวน 2 คน
- 3) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่จิด จำนวน 6 คน
- 4) เยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วง จำนวน 4 คน
- 5) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่สะเมง จำนวน 3 คน
- 6) เยาวชนจากหมู่บ้านแม่नाจ จำนวน 4 คน

ทีมงานผู้ช่วยวิทยาการคอยให้การช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาระหว่างการอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่नाจอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนมาก่อนหน้าแล้ว จำนวน 6 คน

โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดเวทีเสวนา เพื่อ

1) เพื่อให้ความรู้แก่เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร เรื่อง การพัฒนาโครงการ การเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่สนับสนุน

การอบรมเชิงปฏิบัติการแบ่งออกเป็น 2 ช่วง มีรายละเอียดดังนี้

ช่วงเช้า เวลา 09.00 น. - 12.00 น. เยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นลงทะเลเบียนแล้วเข้ามานั่งในบริเวณห้องประชุม พร้อมทั้งอบรม โดยวิทยากรให้ความรู้ในภาคทฤษฎีในเรื่อง การเขียนโครงการ ได้แก่ ประโยชน์ของโครงการ ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของโครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียดองค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ โดยมีทีมงานวิทยากรคอยช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สามารถตอบคำถามได้เป็นอย่างดี

ช่วงบ่าย เวลา 13.00 น. - 16.00 น. วิทยากรให้เยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นแบ่งกลุ่มตามเรื่องที่ได้รับพัฒนาให้เป็นโครงการ โดยเริ่มเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการ โดยมีทีมงานวิทยากรคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำแนวทางการเขียนโครงการแต่ละโครงการ พร้อมทั้งกระตุ้นให้เยาวชนร่วมกันเขียนเค้าโครงของโครงการในเรื่องที่ได้รับพัฒนา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเยาวชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์ ทั้งนี้เยาวชนจากหมู่บ้านแม่สะเม้งและเยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วงที่ได้รับมอบหมายให้เขียนโครงการการส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยงและโครงการการพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP ซึ่งเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงเหมือนกัน จึงได้ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและวิทยากร มีความเห็นว่าจะพัฒนาโครงการร่วมกัน เมื่อเยาวชนได้เขียนโครงการจนสำเร็จ ทำให้ได้โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น จำนวน 8 โครงการ ประกอบด้วย

- 1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน
- 2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง

4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ

7) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์

8) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

ทั้งนี้ ชาวชนได้พิจารณาร่วมกันแล้วว่า โครงการที่ 6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ และโครงการที่ 7) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ สามารถดำเนินการร่วมกันได้ ทำให้ชาวชนได้ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 7 โครงการ

ผู้วิจัยสรุปผลการอบรมเชิงปฏิบัติการในภาพรวมของเทคนิคการเขียนโครงการ และขอบคุณผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สิ้นสุดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เวลา 16.00 น.

ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำให้กับชาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในเรื่องของการวางแผน คือ ชาวชนปกาเกอะญอมีความรู้ในเรื่องของประโยชน์ของโครงการ ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการ จนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของโครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ของแต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียดองค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ นอกจากนี้ ชาวชนยังสามารถเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ เพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ภายในชุมชนของตนเองได้

2. การให้ข้อมูล

ผู้วิจัยจะเป็นพี่เลี้ยงให้แก่ชาวชนปกาเกอะญอในการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยผู้วิจัยกระตุ้นให้ชาวชนที่ได้รับผิดชอบโครงการแต่ละเรื่อง ทำการประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นในชุมชนของตน ให้มีการประชาสัมพันธ์โครงการที่ชาวชนรับผิดชอบ

ผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน หรือในช่วงที่มีพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งมีผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจำนวนมาก เพื่อเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ การสนับสนุนการดำเนินโครงการ การตอบข้อซักถามข้อสงสัย การสร้างความเข้าใจ และให้ความรู้แก่คนในชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อื่น แยกรายละเอียดตามโครงการได้ดังนี้

2.1 โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน ชาวชนได้ประสานงานกับกำนันตำบลแม่นาจาง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจางของหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ และผู้นำทางศาสนา เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการโดยผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ในช่วงเย็น ทุกวัน ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2562 - 5 มีนาคม พ.ศ. 2562 และประชาสัมพันธ์หลังเสร็จพิธีกรรมทางศาสนาในวันอาทิตย์ ที่ 3 มีนาคม 2562 ณ โบสถ์คริสต์ ประจำหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ เพื่อเชิญชวนคนในชุมชน เข้ารับฟังรายละเอียดของโครงการที่ชาวชนจะดำเนินการ การสร้างระบบทำน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคในชุมชน และร่วมกันวางแผนการทำงาน

2.2 โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ชาวชนได้ประสานงานกับผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง และผู้นำทางศาสนา เพื่อประชาสัมพันธ์รายละเอียดของการดำเนินโครงการให้แก่คนในชุมชนเข้าร่วมโครงการและเชิญชวนคนในชุมชน ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ในช่วงเย็นทุกวัน ตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2562 - 26 มีนาคม พ.ศ. 2562 ประชาสัมพันธ์หลังเสร็จพิธีกรรมทางศาสนาในช่วงเย็นวันอาทิตย์ ที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ณ โบสถ์คริสต์ประจำหมู่บ้านแม่สะเมง

2.3 โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง ชาวชนได้ติดต่อผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้านแม่นาจาง เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชนในเรื่องรายละเอียดของการดำเนินโครงการ ผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ในช่วงเย็นทุกวัน และรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2562 - 10 มีนาคม พ.ศ. 2562

2.4 โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้าน ชาวชนได้ติดต่อผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชน ผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน และประสานงานผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเชิญชวนเด็กและเยาวชนหรือผู้สนใจในชุมชนเข้าร่วมอบรมเรื่อง การรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้องตามบ้านของคนในชุมชน และอธิบายรายละเอียดของการดำเนินโครงการ ตั้งแต่วันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2562 - 9 เมษายน พ.ศ. 2562

2.5 โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ชาวชนได้ติดต่อผู้ใหญ่บ้านแม่จิด ให้ประชาสัมพันธ์โครงการและเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมกันกิจกรรมเพื่อรักษาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนผ่านระบบเสียงตามสาย ตั้งแต่วันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 - 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

2.6 โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ และโครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นโครงการที่ชาวชน 2 หมู่บ้านได้ดำเนินการร่วมกัน โดยชาวชนได้ติดต่อผู้นำชุมชนบ้านแม่กองแป ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป และผู้ใหญ่บ้านแม่จิด เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชน โดยหมู่บ้านแม่กองแป จะมีหลายหย่อมบ้าน จึงให้ผู้นำชุมชนเข้าไปประชาสัมพันธ์และให้รายละเอียดของการดำเนินโครงการรวมทั้งเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ ส่วนหมู่บ้านแม่จิดได้ประกาศเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการผ่านระบบเสียงตามสายในระหว่างวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2562 - 17 มีนาคม พ.ศ. 2562

2.7 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน ชาวชนได้ติดต่อผู้นำชุมชน และผู้ใหญ่บ้านแม่จาง เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชน ในเรื่องรายละเอียดของการดำเนินโครงการ ผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน ในช่วงเย็นทุกวัน และรับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ ตั้งแต่วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 - 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562

ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำให้กับชาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ในเรื่องของการให้ข้อมูล คือ การที่ชาวชนปกากะญอได้เข้าไปให้ความรู้แก่คนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจในเรื่องที่ชาวชนจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายซึ่งชาวชนได้พัฒนาทักษะในการพูด เพื่อโน้มน้าวผู้อื่นให้สนใจเข้าร่วมโครงการที่ชาวชนได้เขียนไว้ในขั้นตอนการวางแผน การอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3. การสนับสนุน

ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงในการส่งเสริมให้ชาวชนสามารถประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ ซึ่งบางโครงการมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการ ดังนี้

ผู้วิจัยและวิทยากรให้ความรู้แก่ชาวชนให้รู้จักหน่วยงานที่สามารถของบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการในเบื้องต้น เมื่อชาวชนเขียนโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานผู้สนับสนุนทุนในเบื้องต้น และพาชาวชนเข้าพบปะผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการเพื่อให้ชาวชนได้เสนอโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุน

การดำเนินโครงการ โดยในกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในครั้งนี้ มีผู้ให้งบประมาณสนับสนุนโครงการ จำนวน 7 คน ได้แก่ นายคุณากร พิทักษ์ชลทาน ร้านน้องวิวแม่ลาน้อย นายชลิต นันทบริสุทธิ กองทุนชุมชนบ้านหนองม่วง นายชยุต มณีน้าโชค โรงเรียนบ้านแม่จิดและเงินของชาวบ้านแม่สะเมง รวมเป็นเงิน 4,080 บาท ซึ่งไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชน ผู้วิจัยจึงใช้เงินที่ได้รับสนับสนุนการวิจัยจากสำนักวิจัยแห่งชาติ จำนวน 14,010 บาท เพื่อสนับสนุนเยาวชนให้สามารถดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตลงสู่ชุมชนสำเร็จทุกโครงการ

ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำให้กับเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ในเรื่องของการสนับสนุน จะเป็นการทำให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนโครงการ ทำให้เยาวชนได้รู้จักมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มีวิธีการพูดสุภาพ ใช้คำที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะและมีความรอบน้อมถ่อมตน

4. การควบคุมและประเมินผล

ผู้วิจัยคอยกระตุ้นให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดยให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินการภายในโครงการแต่ละโครงการที่เยาวชนรับผิดชอบให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด จากนั้นผู้วิจัยประสานงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ ทำหนังสือเพื่อเชิญชวนเยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เข้าร่วมประเมินโครงการร่วมกับ วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นการประเมินแยกตามโครงการในวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ณ โบสถ์ประจำหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ แยกรายละเอียดตามโครงการได้ดังนี้

4.1 โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน

ชุมชนบ้านแม่นาจางเหนือเป็นชุมชนที่มีแหล่งต้นน้ำ แต่เป็นน้ำที่ไม่ผ่านระบบกรองน้ำให้สะอาดเพื่อใช้ในการบริโภค ซึ่งคนในชุมชนจะใช้น้ำในการบริโภคในครัวเรือนอยู่ทุกวัน ทำให้ในแต่ละปีคนในชุมชนป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะหลายราย โดยมีสาเหตุ

หลักมาจากการคืบน้ำที่ไม่สะอาด ทางชุมชนบ้านแม่อาจเหนือจึงได้จัดทำโครงการติดตั้งระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคในชุมชนขึ้นโดยวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อให้ชุมชนมีระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคในครัวเรือนและชุมชน

2) เพื่อให้คนในชุมชนมีคนป่วยเป็นโรคเกี่ยวกับทางเดินปัสสาวะน้อยลง

3) เพื่อให้ชุมชนสามารถเป็นตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดให้แก่ผู้ที่สนใจหรือต้องการศึกษาได้

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่อาจเหนือ ตำบลแม่อาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินงานในวันที่ 5 มีนาคม – 31 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคภายในชุมชน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	เชิญชวนคนในชุมชน เข้ารับฟังเรื่องการสร้างระบบทำน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคในชุมชน	5 วัน	1 – 5 มีนาคม 2562
2	วิทยากรให้ความรู้เรื่องการสร้างระบบทำน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคในชุมชนและทำประชาคมเพื่อหาจุดก่อสร้าง รวมทั้งวางแผนการทำงาน	1 วัน	5 มีนาคม 2562
3	สร้างระบบทำน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคภายในชุมชน	5 วัน	6 – 10 มีนาคม 2562
4	สรุปผลการดำเนินงาน	5 วัน	27 – 31 มีนาคม 2562

การดำเนินโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคภายในชุมชนในครั้งนี้ เริ่มจากการที่เยาวชนได้ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้เชี่ยวชาญในการสร้างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคภายในชุมชน แล้วจึงเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมรับฟังและขอความร่วมมือ โดยบอกถึงที่มา ผู้สนับสนุนทุนและประโยชน์ของโครงการ

จากนั้นจึงให้คนในชุมชนร่วมมือกันสร้างระบบกรองน้ำสะอาดขึ้น โดยคนในชุมชนบ้านแม่นาจากเหนือได้ให้ความร่วมมือในระหว่างดำเนินโครงการเป็นอย่างดี

ผลการประเมินการดำเนินโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจำนวน 32 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้สนับสนุนทุนโครงการ จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 12 คน เยาวชน จำนวน 10 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และ อื่น ๆ ได้แก่ ชาวบ้าน จำนวน 5 คน

แยกเป็น เพศชาย จำนวน 18 คน เพศหญิง จำนวน 14 คน

อายุระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 13 คน 26 - 40 ปี จำนวน 11 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน 20 - 40 ปี จำนวน 22 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.2
ตารางที่ 4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด
สำหรับการบริโภคภายในชุมชน

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำโครงการและประโยชน์ของระบบกรองน้ำสะอาด	3.47	0.84	ปานกลาง
2. ความรวดเร็วในการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด	3.50	0.88	ปานกลาง
3. การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเรื่องการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด	3.00	1.05	ปานกลาง
4. ความสะอาด ความปลอดภัยในการใช้งานระบบกรองน้ำสะอาด	3.50	0.80	ปานกลาง
5. ชุมชนสามารถใช้งานระบบกรองน้ำสะอาดได้อย่างสะดวก	3.94	0.98	มาก
6. ระบบกรองน้ำสะอาดความแข็งแรง คงทนมีคุณภาพ	3.91	0.73	มาก

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
7. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน	3.19	0.74	ปานกลาง
8. สามารถเป็นแบบอย่างสำหรับการสร้างระบบกรองน้ำสะอาดครั้งต่อไป	3.75	1.02	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.53	0.88	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.53$) โดยเฉพาะในเรื่องของชุมชนสามารถใช้งานระบบกรองน้ำสะอาดได้อย่างสะดวก อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.94$) ส่วนการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเรื่องการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด ผู้ร่วมประเมินโครงการ มีความพึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้เรื่องการพัฒนาชุมชน
2. ระบบกรองน้ำสะอาด หากมีขนาดเล็กจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายได้มากขึ้น
3. เห็นด้วยหากมีการพัฒนาชุมชนทุกเรื่อง เพราะทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชนและเกิดความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนในการพัฒนา

จากผลการดำเนินโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับเรื่องการบริโภคอาหารและน้ำ ในด้านสุขภาพ โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านแม่นางเหนือเป็นผู้นำดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่นางเหนือ ตำบลแม่นางงาม อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.2 โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

ผ้าทอกะเหรี่ยงเป็นผลิตภัณฑ์ที่มาจากความคิดสร้างสรรค์ของชนเผ่ากะเหรี่ยง เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่ยุคบรรพบุรุษ มักทำเป็นเสื้อสีแดงในผู้ชาย ชุดกระโปรงสีขาวในผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงาน และสีดำในกลุ่มแม่บ้าน รวมถึงผ้าชิ้นมีความสวยงามทนทาน สามารถใช้ได้นาน เมื่อทอเสร็จผู้สวมักเป็นคนในครอบครัว ปัจจุบันยังไม่มีตลาดรองรับ

ผลผลิตที่มากจากกลุ่มผู้ทอผ้าทอกะเหรี่ยง ในปัจจุบันมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าให้แก่คนรุ่นใหม่้อยาก ทำให้มีผู้สืบสานวัฒนธรรมทอผ้าทอกะเหรี่ยงลดลง ชาวชนบ้านแม่สะเมงจึงมีความเห็นว่าควรจัดทำโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ให้กลุ่มผู้ทอผ้าทอกะเหรี่ยงได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง
- 2) กลุ่มผู้ทอผ้าทอกะเหรี่ยงสามารถสร้างรายได้จากผ้าทอกะเหรี่ยง
- 3) ปลุกจิตสำนึกที่ดีแก่เยาวชนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานภูมิปัญญาวัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่สะเมง ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการในวันที่ 18 มีนาคม – 7 เมษายน พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	เชิญชวนคนในชุมชน ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	9 วัน	18 – 26 มีนาคม 2562
2	ประสานงานกับวิทยากรให้ความรู้ และประสานงานรถสำหรับเดินทางไปศึกษาดูงาน	5 วัน	13 – 15 มีนาคม 2562
3	ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	1 วัน	28 มีนาคม 2562
4	นำความรู้ที่ได้รับหลังจากศึกษาดูงานมาเผยแพร่ปรับปรุง ประยุกต์ ปรับใช้ในชุมชน	7 วัน	29 มีนาคม – 5 เมษายน 2562
5	สรุปผลการดำเนินงาน	2 วัน	6 – 7 เมษายน 2562

การดำเนินโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงในครั้งนี้ เริ่มจากการที่เยาวชนประสานงานกับวิทยากรให้ความรู้ เรื่อง ผ้าทอ

กะเหรี่ยง แล้วจึงเชิญชวนผู้สนใจเข้าศึกษาดูงาน และศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ณ กลุ่มทอผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านห้วยไก่อ่ป่า ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอ แม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาเผยแพร่ให้แก่ผู้สนใจและ ประยุกต์ใช้ในชุมชนแล้วจึงสรุปผลการดำเนินงาน ในการดำเนินโครงการในครั้งนี้มีผู้เข้าร่วม โครงการ จำนวน 16 คน

ผลการประเมินการดำเนินโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงาน ของโครงการจำนวน 21 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 4 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และอื่น ๆ จำนวน 1 คนแยกเป็นเพศชาย จำนวน 15 คน เพศหญิง จำนวน 6 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 1 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 3 คน 26 – 40 ปี จำนวน 13 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน 20 - 40 ปี จำนวน 13 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ	3.76	0.83	มาก
2. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ	3.62	0.59	มาก
3. การชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนออกเดินทาง	4.10	1.18	มาก
4. ความสะดวก ปลอดภัย ของรถโดยสารที่ใช้ในการเดินทาง	3.86	0.79	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
5. ความเหมาะสมอาหารว่างและอาหารกลางวัน	3.67	0.86	มาก
6. ความเหมาะสมของสถานที่ในการศึกษาดูงาน	3.05	0.92	ปานกลาง
7. ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน	3.33	0.91	ปานกลาง
8. การนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ภายในชุมชน	3.62	0.79	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.63	0.86	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ โครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.63$) โดยเฉพาะในเรื่องของ การ ชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนออกเดินทาง อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.10$) ส่วนเรื่องของ ความเหมาะสมของสถานที่ในการศึกษาดูงาน อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.05$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรส่งเสริมการพัฒนาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตของคน ในชุมชน
2. ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนการศึกษาดูงานเกี่ยวกับอาชีพ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชุมชนตัวอย่างที่เป็นเผ่าปกากะญอ
3. ควรจัดโครงการเพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่คนในชุมชนเป็นประจำ
4. สนับสนุนให้เด็กและผู้ใหญ่เห็นความสำคัญเรื่องการพัฒนาตนเองและการพัฒนา อาชีพความเป็นอยู่

จากผลการดำเนินโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอกะเหรี่ยง พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับเรื่อง เครื่องนุ่งห่ม ในด้านสุขภาพ และเรื่อง การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านการพึ่งพาตนเอง โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านแม่สะเมงเป็นผู้นำ โดยการชักชวน คนในชุมชนไปศึกษาดูงานที่ หมู่บ้านห้วยไก่อ่ป่า ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย แล้วจึงนำ ความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับหมู่บ้านแม่สะเมง ตำบลแม่มาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.3 โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง

เนื่องจากชุมชนบ้านแม่มาจางมีปัญหาเรื่องของการทำความสะอาด โดยเฉพาะ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของแต่ละครอบครัวที่ควรมีความสะอาด ไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของ

เชื้อโรค และควรดูแลหรือรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชน ให้มีความสะอาดถูกอยู่เสมอ ชาวชนหมู่บ้านแม่น้ำจางจึงเห็นความสำคัญในเรื่องการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดจากวัสดุที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อดูแลรักษาความสะอาดอยู่เสมอ จึงมีความสนใจที่จะทำโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียงขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้รับความรู้และสามารถทำอุปกรณ์ทำความสะอาด เพื่อใช้ประโยชน์

2) เพื่อให้คนในชุมชนมีอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและบริเวณใกล้เคียง

3) เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดี เรื่อง การรักษาความสะอาดของชุมชน ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่น้ำจาง ตำบลแม่น้ำจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการในวันที่ 1 – 28 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	ประชาสัมพันธ์โครงการให้กับชุมชน	10 วัน	1 – 10 มีนาคม 2562
2	รับสมัครผู้สนใจเข้าร่วมโครงการ	10 วัน	1 – 10 มีนาคม 2562
3	วิทยากรสอนการทำอุปกรณ์ทำความสะอาด และให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องที่เกี่ยวข้อง	1 วัน	11 มีนาคม 2562
4	แจกอุปกรณ์ทำความสะอาด	1 วัน	11 มีนาคม 2562
5	ผู้เข้าร่วมโครงการร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม	16 วัน	12 – 27 มีนาคม 2562
6	สรุปผลการดำเนินงาน	1 วัน	28 มีนาคม 2562

การดำเนินโครงการ “การสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและบริเวณใกล้เคียง” เป็นการดำเนินการเพื่อให้ชุมชนเป็นชุมชนต้นแบบในการสร้างนิสัยความดีพื้นฐานสากล ในเรื่องการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดบ้านตนเองและบริเวณใกล้เคียง อีกทั้งยังเป็นแนวทางการเรียนรู้ของชุมชนอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนได้ความรู้ ประสบการณ์ มีจิตสาธารณะ มีนิสัยรักความสะอาด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติจริง ทำงานร่วมกับผู้อื่น ในการวางแผน ในการแก้ปัญหา การทำงานได้อย่างเหมาะสมโดยดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนา การวางแผน การปฏิบัติงานตามแผน การนิเทศติดตามผล และประเมินโครงการ เพื่อนำผลการประเมินโครงการไปใช้ในการพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ผลการดำเนินงานช่วยให้คนในชุมชนได้ความรู้ในการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาด บริเวณบ้านด้วยตัวเอง ส่งผลให้ชุมชนโดยรวมเกิดความตระหนักในการรักษาความสะอาด

ผลการประเมินการดำเนินโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจำนวน 31 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 8 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และ อื่น ๆ จำนวน 6 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 20 คน เพศหญิง จำนวน 11 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 3 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 5 คน 26 - 40 ปี จำนวน 14 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 6 คน 20 - 40 ปี จำนวน 17 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.6
ตารางที่ 4.6 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้าน และพื้นที่ใกล้เคียง

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านทรัพยากรที่ใช้			
1.1 ความเหมาะสมของการใช้งบประมาณ	3.81	1.01	มาก
1.2 ความเหมาะสมของโครงการกับสภาพการดำเนินการจริง	3.61	0.62	มาก
1.3 ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการ/ผู้รับผิดชอบโครงการ	4.00	1.21	มาก
1.4 ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงาน/โครงการ	3.97	0.75	มาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. ประเมินกระบวนการดำเนินงานตามกระบวนการ			
2.1 โครงการมีการดำเนินงานตามขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการ	3.65	1.02	มาก
2.2 ความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนวิธีการดำเนินโครงการ	3.00	0.97	ปานกลาง
2.3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้รับผิดชอบโครงการ/วิทยากร/ผู้เข้าร่วมโครงการ	3.45	0.96	ปานกลาง
3. ประเมินผลการดำเนินงาน			
3.1 ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	3.48	0.96	ปานกลาง
3.2 ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายเชิงคุณภาพที่กำหนดไว้	3.26	0.58	ปานกลาง
3.3 ผลการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายเชิงปริมาณที่กำหนดไว้	3.06	1.09	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.53	0.92	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.53$) โดยเฉพาะในเรื่องของความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการ/ผู้รับผิดชอบโครงการ อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนวิธีการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรมีงบประมาณสนับสนุนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากว่ากิจกรรมต่าง ๆ มีความจำเป็นจะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก

2. ควรมีการประเมิน และมอบรางวัลให้กำลังใจระหว่างที่ดำเนินงาน

จากผลการดำเนินโครงการ สร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อื่น ที่สอดคล้องกับเรื่องบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ในด้านสุขภาพ โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านแม่นางเป็นผู้นำ ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่นาง ตำบลแม่นาง อำเภอลำดวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.4 โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง

หมู่บ้านหนองม่วงเป็นหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ เมื่อคนในชุมชนเจ็บป่วย ทำให้ไม่สามารถเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลหรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพได้ทันถึงที่ โดยการเดินทางไปรักษาอาการป่วยแต่ละครั้งใช้เวลาไม่ต่ำกว่า 30 นาที ดังนั้นเยาวชนบ้านหนองม่วงได้เล็งถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้จัดทำโครงการ การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ให้คนในชุมชนบ้านหนองม่วงได้รู้วิธีการดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2) ให้คนในชุมชนบ้านหนองม่วงมีความรู้เรื่องการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านให้ถูกต้องกับโรคที่เป็น

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลแม่นาง อำเภอลำดวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการในวันที่ 1 เมษายน – 10 เมษายน พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	ประสานงานผู้มีความรู้เรื่อง การรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	5 วัน	1 – 5 เมษายน 2562
2	เชิญชวนเด็กและเยาวชนหรือผู้สนใจในชุมชนเข้าร่วมอบรมเรื่อง การรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	5 วัน	5 – 9 เมษายน 2562
3	จัดเตรียมสถานที่อบรม โดยเลือกบริเวณโบสถ์ของหมู่บ้านเป็นสถานที่อบรม	1 วัน	9 เมษายน 2562
4	จัดอบรม เรื่อง เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	1 วัน	10 เมษายน 2562
5	สรุปผลการดำเนินงาน	1 วัน	10 เมษายน 2562

ผลการดำเนินโครงการ พบว่า คนในชุมชนบ้านหนองม่วงนั้งเด็กและผู้ใหญ่จำนวน 25 คน เข้าร่วมอบรม เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง ใช้สถานที่บริเวณโบสถ์ของหมู่บ้านหนองม่วงนั้งแล้วเชิญวิทยากรที่เป็นพยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบลกอกหลวง เพื่อบรรยายหัวข้อการปฐมพยาบาล การใช้ยาสามัญประจำบ้าน และการใช้สมุนไพรที่มีในท้องถิ่นเพื่อการรักษาโรคในเบื้องต้น พร้อมทั้งสอนการวินิจฉัยโรคในเบื้องต้น โดยได้มอบยาสามัญประจำบ้านและสมุนไพรบางชนิดให้แก่ชุมชน โดยพบว่าชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้สมุนไพรในท้องถิ่นเพื่อทำเป็นยารักษาโรคเบื้องต้น เช่น การทำลูกประคบสมุนไพร ใช้รักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อหรือเพื่อผ่อนคลาย เป็นต้น

ผลการประเมินการดำเนินโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ จำนวน 32 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 6 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และอื่น ๆ จำนวน 4 คน

แยกเป็นเพศชาย จำนวน 17 คน เพศหญิง จำนวน 15 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 3 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 5 คน 26 – 40 ปี จำนวน 15 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 11 คน 20 - 40 ปี จำนวน 12 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.8
ตารางที่ 4.8 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ	3.41	0.91	ปานกลาง
2. การใช้เวลาในการอบรม	3.16	1.11	ปานกลาง
3. ความเหมาะสมของสื่อประกอบการอบรม	3.69	1.00	มาก
4. วิทยากรมีความรู้ความสามารถ ให้ความรู้อย่างเหมาะสม	3.88	0.83	มาก
5. ความเหมาะสมของสถานที่อบรม	3.91	1.20	มาก
6. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสอบถาม การตอบคำถามตรงประเด็น	3.63	0.71	มาก
7. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.91	0.96	มาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.66	0.96	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) โดยเฉพาะในเรื่องของ ความเหมาะสมของสถานที่อบรม และ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.91$) ส่วนการใช้เวลาในการอบรม อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.16$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ชุมชนควรเพิ่มความตระหนักถึงการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการเข้าอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับทุกคน
2. ทุกบ้านควรปลูกสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาโรคเบื้องต้นอย่างน้อย 1 ชนิด
3. ต้องการให้มีการให้ความรู้เรื่องการใช้สารเคมีในการเกษตรอย่างถูกวิธีแก่คนในชุมชน
4. หลังจากอบรมเสร็จผู้เข้ารับการอบรมควรเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการเข้าอบรมให้แก่ครอบครัว และคนรอบข้าง
5. ควรหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการอบรมจากอินเทอร์เน็ตเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ได้ความรู้ใหม่ ๆ

จากผลการดำเนินโครงการ การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับเรื่อง การดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิตในด้านสุขภาพ โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านหนองม่วงเป็นผู้นำ ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านหนองม่วง ตำบลแม่่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.5 โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

ชุมชนบ้านแม่จิดมีปัญหาเรื่องความสะอาด บริเวณบ้าน และบริเวณจุดกำจัดขยะของชุมชนซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนขยะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในอนาคต และอาจเป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค ทางเยาวชนเห็นว่าทุกคนควรร่วมมือกันในการดำเนินโครงการในครั้งนี้ เพื่อเป็นการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้มีความสะอาด รวมถึงการปลูกฝังจิตสำนึกให้คนในชุมชนช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาความสะอาดของชุมชน จึงได้จัดทำโครงการรักษาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1) ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

2) ให้ชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่จิด ตำบลแม่่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนดำเนินงานในวันที่ 4 - 22 กุมภาพันธ์ 2562 โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	เชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมกันกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน	5 วัน	4 – 8 กุมภาพันธ์ 2562
2	คนในชุมชนทุกคนร่วมกันพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน	3 วัน	13 – 15 กุมภาพันธ์ 2562
3	สรุปผลการดำเนินงาน	5 วัน	18 – 22 กุมภาพันธ์ 2562

ผลการดำเนินโครงการ พบว่า มีผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ 22 คน ร่วมมือ ในการกำจัดขยะ ณ จุดทิ้งขยะของชุมชน ขยะในลำน้ำและภายในชุมชน และร่วมกันหาแนวทางกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

ผลการประเมินการดำเนินโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจำนวน 35 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้สนับสนุนทุนโครงการ จำนวน 3 คน ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 10 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คนและ อื่น ๆ จำนวน 3 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 23 คน เพศหญิง จำนวน 12 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 5 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 7 คน 26 – 40 ปี จำนวน 16 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 9 คน 20 - 40 ปี จำนวน 20 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและ
ร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การประชาสัมพันธ์การดำเนิน โครงการในครั้งนี้	3.54	0.78	มาก
2. การทำหน้าที่และความร่วมมือของคนในชุมชนในการ ดำเนิน โครงการ	3.26	1.07	ปานกลาง
3. ความเหมาะสมของจุดกำจัดขยะที่ถูกสุขลักษณะ ภายในหมู่บ้าน	3.17	1.10	ปานกลาง
4. ความเหมาะสมด้านระยะเวลาการดำเนิน โครงการ	3.23	0.65	ปานกลาง
5. ได้ความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน	3.37	0.97	ปานกลาง
6. ความพึงพอใจของการดำเนิน โครงการในครั้งนี้	3.43	0.95	ปานกลาง
7. ต้องการให้มีการดำเนิน โครงการนี้ต่อไป	3.14	1.09	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.31	0.94	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจ
ต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.31$) โดยเฉพาะในเรื่องของการประชาสัมพันธ์
การดำเนินโครงการในครั้งนี้ อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.54$) ส่วนความต้องการให้มีการ
ดำเนินโครงการนี้ต่อไป อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.14$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ทุกครัวเรือนควรมีการแยกขยะก่อนทิ้ง
2. ควรเพิ่มจุดทิ้งขยะที่ถูกสุขลักษณะภายในหมู่บ้าน
3. คนในชุมชนร่วมมือกันรักษาความสะอาดบริเวณบ้าน ถนนในหมู่บ้าน และสถานที่
สำคัญของชุมชน
4. ส่งเสริมการนำขยะบางชนิดกลับมาใช้ใหม่และการนำขยะบางชนิดไปขายเพื่อลด
ปริมาณขยะในชุมชนให้น้อยลง ทำให้สิ่งแวดล้อมของชุมชนดีขึ้น ปลอดภัยต่อสุขภาพมากขึ้น

จากผลการดำเนินโครงการ พัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อมของชุมชน พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับ

เรื่อง สิ่งแวดล้อม ในด้านสุขภาพ โดยเยาวชนปกาเกอะญอจากหมู่บ้านแม่จิดเป็นผู้นำ ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่จิด ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

4.6 โครงการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ

เนื่องจากคนในชุมชนบ้านแม่จิดและแม่กองแปมีการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีกันเป็นจำนวนมาก แต่ขาดความรู้เรื่องการหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และการประกอบอาชีพอย่างสร้างสรรค์ ประกอบกับในปัจจุบัน วัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ บางอย่างเริ่มจางหายไป และบางประเพณีไม่ได้สืบทอดจนทำให้คนสมัยใหม่ไม่รู้จัก วัฒนธรรมประเพณีของตนเองที่มีมาตั้งแต่ในอดีต ทางเยาวชนบ้านแม่จิดและบ้านแม่กองแปเห็นว่า ควรมีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่ตัวแทนเด็กและเยาวชนหรือผู้สนใจ จึงจัดโครงการอบรมการใช้ อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ให้ความรู้เรื่อง การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์
- 2) ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนหรือผู้ที่สนใจ
- 3) ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อรักษาวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ
- 4) ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมของชนเผ่าปกาเกอะญอ

ซึ่งได้ดำเนินโครงการอบรมโดยใช้สถานที่โรงเรียนบ้านแม่จิด ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วจึงนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนหมู่บ้านแม่จิดและหมู่บ้านแม่กองแปดำเนินงานในวันที่ 11 – 29 มีนาคม พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.11

**ตารางที่ 4.11 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี
เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี
เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ**

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	ประธานวิทยากร เชิญชวนเด็กและเยาวชน หรือผู้สนใจในชุมชนเข้าร่วมอบรมเรื่อง การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ	9 วัน	11 – 17 มีนาคม 2562
2	จัดอบรม เรื่อง การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ของชนเผ่า ปกากะญอ	1 วัน	18 มีนาคม 2562
3	ผู้เข้าอบรมนำความรู้ที่ได้จากการอบรม เผยแพร่แก่คนในชุมชน	7 วัน	18-24 มีนาคม 2562
4	สรุปผลการดำเนินงาน	5 วัน	25 – 29 มีนาคม 2562

ผลการดำเนินโครงการ พบว่า เด็กและเยาวชนชุมชนบ้านแม่จิดและบ้านแม่กองแป่ จำนวน 21 คน เข้าร่วมอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ แล้วจึงนำ ความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการอบรมไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนของตนเอง

ผลการประเมินการดำเนินโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหา ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงาน ของโครงการจำนวน 33 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้สนับสนุนทุนโครงการ จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 7 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 4 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และ อื่น ๆ จำนวน 5 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 25 คน เพศหญิง จำนวน 8 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 3 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 7 คน 26 – 40 ปี จำนวน 16 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 6 คน 20 - 40 ปี จำนวน 21 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ

รายการ	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. เนื้อหาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับชุมชน	3.55	0.79	มาก
2. ความเหมาะสมของรูปแบบและวิธีการฝึกอบรม	3.88	1.02	มาก
3. ความสามารถในการถ่ายทอด/สื่อสาร/ให้ความเข้าใจ	3.97	0.77	มาก
4. ความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	3.73	1.01	มาก
5. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจได้	4.03	1.19	มาก
6. การตอบคำถามของวิทยากรตรงตามประเด็นและชัดเจน	3.64	0.70	มาก
7. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	3.24	1.09	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.72	0.94	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.72$) โดยเฉพาะในเรื่องของสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจได้ อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.03$) ส่วนระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับพึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรจัดอบรมให้ความรู้หลาย ๆ รอบ เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวที่จะเข้าอบรม
2. สถานที่ให้การอบรมที่เหมาะสมมีไม่เพียงพอ ควรหาสถานที่อบรมสำหรับคนที่อยู่ห่างไกลเดินทางมาอบรมลำบาก
3. ควรส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีอย่างพอดี แบ่งเวลาใช้งานให้ถูกต้อง

จากผลการดำเนินโครงการ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นที่สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคม

และศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ในด้านการใช้เทคโนโลยี โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านแม่จิด และหมู่บ้านแม่กองแปเป็นผู้นำ ดำเนินโครงการอบรมโดยใช้สถานที่โรงเรียนบ้านแม่จิด ตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วจึงนำความรู้ที่ได้ไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนหมู่บ้านแม่จิด และหมู่บ้านแม่กองแป

4.7 โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

การใช้จ่ายเงิน เป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต ซึ่งการใช้จ่ายเงินตามความเหมาะสม จำเป็นต้องมีการวางแผนและบริหารการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ มีเหตุผลและมีสติ เพื่อไม่ทำให้เกิดปัญหา โดยเฉพาะหนี้สินของคนในชุมชน เยาวชนบ้านแม่เงาเห็นความสำคัญของการจัดทำบัญชีครัวเรือน รู้ที่มาของรายรับและรายจ่ายในแต่ละวัน รู้จักการเก็บออม สามารถนำข้อมูลมาวางแผนการเงินในอนาคตของตนเองและครอบครัว เพื่อให้ชุมชนมีความสุขโดยยึดหลักความพอเพียง มีเหตุผล พึ่งพาตนเอง จึงได้จัดทำโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) ให้ความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือนแก่ผู้เข้าอบรม
- 2) ให้คนในชุมชนมีความรู้ ในการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายในครอบครัว
- 3) ผู้ผ่านการอบรมรู้จักการวางแผนการใช้จ่ายเงินในครอบครัว

ซึ่งได้ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่เงา ตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดำเนินการในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ – 3 เมษายน พ.ศ. 2562 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 รายละเอียดการดำเนินงานโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	ช่วงเวลา
1	ประสานวิทยากร และประชาสัมพันธ์โครงการผ่านเครือข่ายเสียงของชุมชน	9 วัน	17 – 24 กุมภาพันธ์ 2562
2	นัดหมายให้ผู้สนใจเข้าร่วมโครงการมาร่วมอบรมในวัน เวลา สถานที่ที่ทีมงานกำหนด	1 วัน	24 มีนาคม 2562
3	จัดอบรมให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน	1 วัน	25 มีนาคม 2562
4	ให้ผู้เข้าร่วมการอบรมทำการบันทึกบัญชีครัวเรือนเป็นเวลา 1 เดือนแล้วติดตามผล	30 วัน	1 – 30 มีนาคม 2562
5	สรุปผลการดำเนินงาน	5 วัน	1 - 3 เมษายน 2562

ผลการดำเนินโครงการ อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือนทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นแนวทางการทำบัญชีรายรับรายจ่ายส่วนบุคคล ทำให้เห็นความสำคัญของการออมทรัพย์ การจัดสรรเงินเก็บเพื่อใช้จ่ายในด้านต่างๆ ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานอย่างเหมาะสม โดยดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ผลการดำเนินงานช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เกิดความรู้ความตระหนักในเรื่องของรายรับ - รายจ่าย เพื่อที่จะไม่มีปัญหาการใช้จ่ายเงินในครัวเรือน

ผลการประเมินการดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินผลการดำเนินงานของโครงการจำนวน 28 คน

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น จำนวน 13 คน เยาวชน จำนวน 4 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย จำนวน 6 คน ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง จำนวน 1 คน และ อื่น ๆ จำนวน 3 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 16 คน เพศหญิง จำนวน 12 คน

อายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 2 คน ระหว่าง 18 - 25 ปี จำนวน 2 คน 26 – 40 ปี จำนวน 18 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ น้อยกว่า 20 ปี จำนวน 4 คน 20 - 40 ปี จำนวน 18 คน และ 41 ปีขึ้นไป จำนวน 6 คน

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ มีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.14
ตารางที่ 4.14 ผลการประเมินความพึงพอใจ ที่มีต่อโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านทรัพยากรที่ใช้			
1.1 ความเหมาะสมของงบประมาณ	4.00	0.94	มาก
1.2 ความเหมาะสมของโครงการกับสภาพการดำเนินการจริง	3.57	0.69	มาก
1.3 ความร่วมมือของผู้เข้าร่วมโครงการ/ผู้รับผิดชอบโครงการ	3.96	1.23	มาก
1.4 ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงาน / โครงการ	3.89	0.79	มาก

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
2. ประเมินกระบวนการดำเนินงานตามกระบวนการ			
2.1 โครงการมีการดำเนินงานตามขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการ	3.68	1.02	มาก
2.2 ความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนวิธีการดำเนินโครงการ	3.04	1.14	ปานกลาง
2.3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้รับผิดชอบโครงการ /วิทยากร/ ผู้เข้าร่วมโครงการ	3.50	0.88	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยโดยรวม	3.66	0.96	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ผู้ร่วมประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ มีความพึงพอใจต่อโครงการนี้โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.66$) โดยเฉพาะในเรื่องของความเหมาะสมของงบประมาณ อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.00$) ส่วนความเหมาะสมของกิจกรรมและขั้นตอนวิธีการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง ($\bar{X} = 3.04$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

1. ควรมีการประเมิน และมอบรางวัลให้กำลังใจกับครอบครัวที่ตั้งใจดำเนินกิจกรรม
2. สมควรให้มีการจัดอบรมให้ความรู้เชิงปฏิบัติการให้แก่ชุมชนบ่อยขึ้น

จากผลการดำเนินโครงการ อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน พบว่า เป็นโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ที่สอดคล้องกับการทำบัญชีครัวเรือนในด้านการพึ่งพาตนเอง โดยเยาวชนปกากะญอจากหมู่บ้านแม่นาจาง ดำเนินโครงการที่หมู่บ้านแม่นาจาง ตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จากผลการประเมินความพึงพอใจของโครงการทั้ง 7 โครงการ พบว่า โครงการที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินความพึงพอใจมากที่สุด ได้แก่ โครงการการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ ที่มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.72 อยู่ในระดับ พึงพอใจมาก และโครงการ

ที่มีค่าเฉลี่ยผลการประเมินความพึงพอใจน้อยที่สุด ได้แก่ โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน ที่มีค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.31 อยู่ในระดับ พึงพอใจปานกลาง

ดังนั้นการสร้างภาวะผู้นำให้กับเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ในเรื่องของการควบคุมและประเมินผล จะทำให้เยาวชนรู้จักกำหนดแผนการทำงานของการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเอาไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ สามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังเป็นการทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่นในครั้งต่อไป ให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และเยาวชนสามารถอธิบายข้อสงสัย หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างดำเนินโครงการได้

สรุปกระบวนการวิจัยในระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นได้ว่า

1) กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ส่งผลให้เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลักให้มีความสามารถในการวางแผน การให้ข้อมูล การสนับสนุน การควบคุมและประเมินผล รวมทั้งการสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ (Servant Leadership) สามารถทำให้เยาวชนมีความสามารถ ดังนี้

1.1) การวางแผน เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การเสียสละ การมีจิตสาธารณะ ได้รับการพัฒนาตนเอง และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลังดำเนินการ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนมีความเต็มใจเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาโครงการ ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ในเรื่องของประโยชน์ของโครงการ ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของโครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียดองค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องหน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ นอกจากนี้ เยาวชนยังสามารถเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการในเรื่องที่ได้รับนิชอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเยาวชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์

1.2) การให้ข้อมูล เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือตามที่เยาวชนดำเนินการ การทำให้ผู้อื่นปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ การทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนได้ให้ความรู้แก่คนในชุมชนหรือผู้สนใจในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ซึ่งเยาวชนได้ฝึกทักษะในการพูดเพื่อโน้มน้าวผู้อื่นให้สนใจเข้าร่วมโครงการที่เยาวชนได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผนการอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

1.3) การสนับสนุน เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การพูดเพื่อจูงใจ และการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนได้เข้าพบผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการที่เยาวชนได้วางแผน ให้สำเร็จ ซึ่งทำให้เยาวชนรู้จักมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มีวิธีการพูดที่สุภาพ ใช้คำที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะและมีความนอบน้อมถ่อมตน รู้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานให้สำเร็จตามแผนโครงการ

1.4) การควบคุมและประเมินผล เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการและประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ทำให้เยาวชนสามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอนและดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถ ประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งยังทำให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล อธิบายข้อสงสัยหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างดำเนินโครงการได้

สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ในทัศนะของจอห์น เอแดร์ (John Adair, 2547) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ควรมีความสามารถ ดังนี้

- 1) การวางแผน (Planning) คือการนำเอาข้อมูลที่เป็นที่มึนเมาที่จะมากได้ และตั้งเป้าหมายว่า การกิจของทีมนั้นคืออะไร
 - 2) การให้ข้อมูล (Informing) การให้ข้อมูลที่จำเป็นต่อพนักงานและการรับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ สรุปความคิดและการกิจให้ชัดเจน
 - 3) การสนับสนุน (Supporting) ยกย่องสมาชิกของทีม ให้คำแนะนำ ลดความกดดัน สร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร สร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกของทีมเกิดความมุ่งมั่นที่จะทำให้ภารกิจแล้วเสร็จ
 - 4) การควบคุม (Controlling) คงไว้กับมาตรฐานที่ได้เห็นพร้อมกันของทีม รักษาระดับมาตรฐานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย ศึกษาว่าจะลงมือปฏิบัติเมื่อไร และจะตัดสินใจเมื่อไร
 - 5) การประเมิน (Evaluating) ศึกษาความเป็นไปได้ของความคิดต่าง ๆ ติดตามผลที่ตามมาเป็นระยะ ๆ ประเมินการทำงานของทีมงาน ช่วยและส่งเสริมให้สมาชิกของทีมรู้จักการทำประเมินตัวเองด้วยเช่นกัน
- 2) โดยเขาวชนปกากะญอได้ดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อื่น จนสำเร็จทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่
- 2.1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับการบริโภคภายในชุมชน
 - 2.2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง
 - 2.3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง
 - 2.4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง
 - 2.5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน
 - 2.6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์
 - 2.7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993) ด้านคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย

1) ด้านสุขภาพ (Health) ได้แก่

- 1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ
- 1.2) เครื่องนุ่งห่ม
- 1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย
- 1.4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย และสุขภาพจิต
- 1.5) สิ่งแวดล้อม

2) ด้านการใช้เทคโนโลยี (Technology) ได้แก่

- 2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้
- 2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นที่ถิ่น

3) ด้านการพึ่งพาตนเอง (Self-supporting) ได้แก่

- 3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.2) การทำบัญชีครัวเรือน

ภาพรวมของการดำเนินการโครงการทั้ง 7 โครงการ สรุปได้ว่า เยาวชนปกากะญอของตำบลแม่नाอาจได้ดำเนินการ โดยมี 1) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน และ 2) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์เป็นโครงการพื้นฐานเพื่อนำมาบูรณาการร่วมกับโครงการที่เหลือ คือ 1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน 2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง 3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง 4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง และ 5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยทางชุมชนได้ให้ความร่วมมือ ในการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี จากสรุปผลการดำเนินโครงการทำให้เยาวชนปกากะญอได้ทราบถึงต้นทุนค่าไร และการสรุปค่าใช้จ่ายเพื่อเปรียบเทียบการใช้เงินในระหว่างดำเนินโครงการ นอกจากนั้นยังมีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่สามารถย้อนกลับมาดูภายหลังได้ โดยการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ของตำบลแม่नाอาจ อำเภอแม่ลา น้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ พบว่า เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ

เยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้
 เชิญคอยกระตุ้น และให้การสนับสนุน เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำที่มีความสามารถในการวางแผน การให้
 ข้อมูล การสนับสนุน และการควบคุมและประเมินผลสามารถทำงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้
 มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยได้ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นจน
 สำเร็จทุกโครงการ สามารถเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันและมีความต้องการ
 พัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี

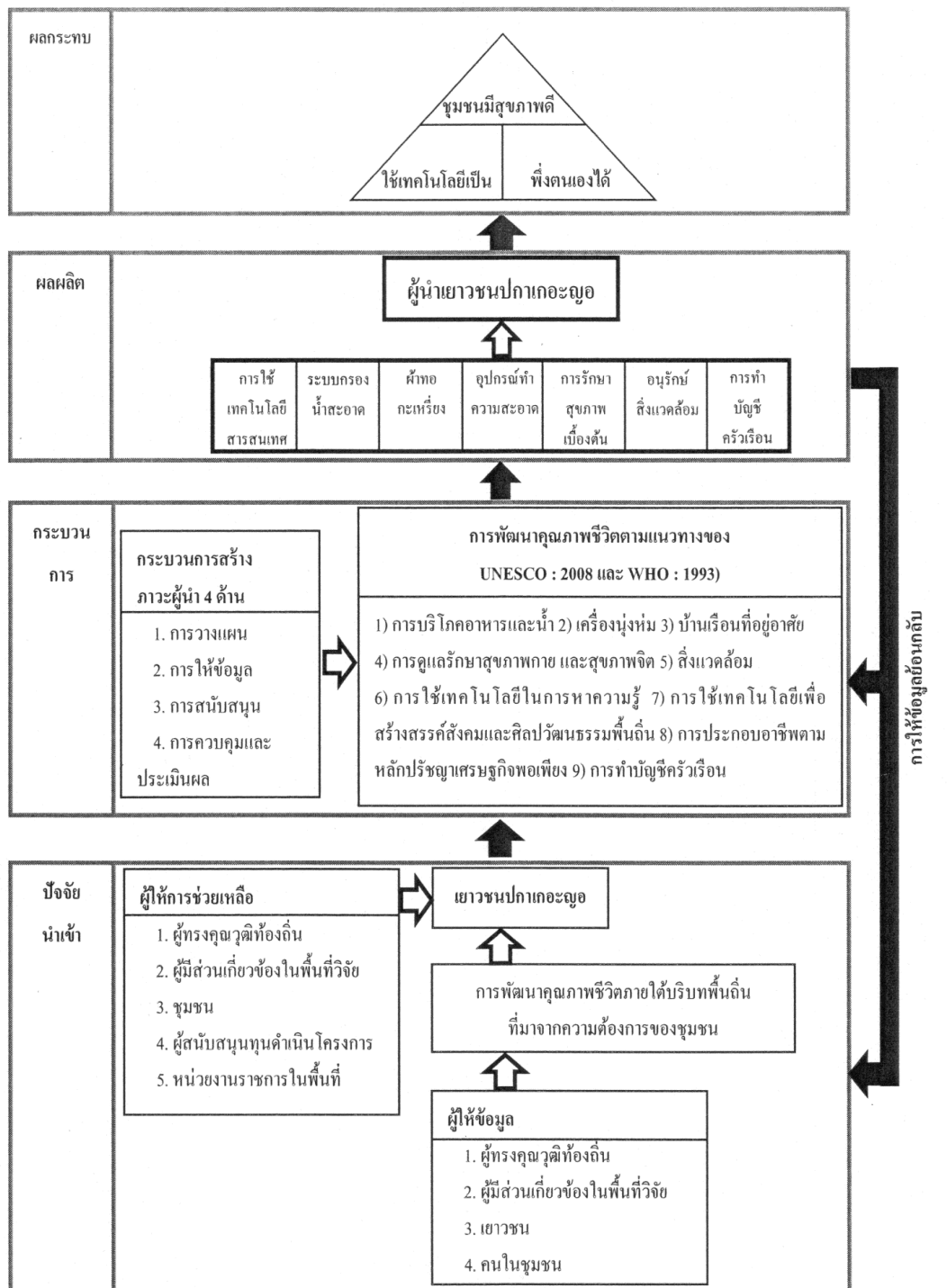
ระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้ บริบทพื้นถิ่น

เป็นขั้นตอนในการนำผลการทำวิจัยภาคสนามมาถอดบทเรียน ด้วยการวิเคราะห์หา
 ข้อสรุป ว่ามีขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานอย่างไร การพัฒนาจะประกอบไปด้วยภาคส่วนใดบ้าง
 แต่ละภาคส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างไร และมีกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างไร เพื่อสร้าง
 รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของ
 ตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. นำผลการวิจัยภาคสนามจากการวิจัยในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มาถอด บทเรียนด้วยการวิเคราะห์หาข้อสรุปเพื่อร่างรูปแบบ

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยภาคสนามจากการวิจัยในระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงาน
 กับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อ
 พัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น และระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ
 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น มาถอดบทเรียนด้วยการวิเคราะห์หาข้อสรุปเพื่อร่าง
 รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของ
 ตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีรายละเอียดดังนี้

จากผลการร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนา
 คุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถ
 พัฒนาเป็นรูปแบบที่ชื่อว่า Pga K' Nyau Youth Leadership Model : Pga K' Nyau YL Model
 ได้ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

Pga K' Nyau Youth leadership model : Pga K' Nyau YL Model

จากแผนภาพที่ 4.2 สามารถอธิบายรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากความต้องการของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย แล้วจึงนำมาสังเคราะห์ประเด็นของสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอภาพรวมผลที่ได้จากการศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่ได้จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย คนในชุมชน และเยาวชนปกาเกอะญอ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มานำเสนอในเวทีเสวนา เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นภาพรวมของสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา แล้วจึงร่วมกันลงมติเพื่อเลือกประเด็นที่จะนำมาจัดทำเป็นโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีบทบาทมากที่สุด โดยมีผู้ให้การช่วยเหลือสนับสนุน คอยรับฟังความเห็น แนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ดังเช่นทฤษฎีมนุษยนิเวศ (Ecological Framework) ของยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, อ้างถึงใน สมเกต อุทรโยธา, 2556, น. 69-74) ที่มีความเชื่อว่า “เยาวชนต้องมีสิ่งที่จะช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในสังคมได้ เริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรอบข้าง วัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา” ในการดำเนินโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

- 1) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลภายในชุมชนเดียวกันกับเยาวชน คอยเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน กระจายข่าวสาร และร่วมควบคุมการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้
- 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย มีหน้าที่ ให้การสนับสนุนในเรื่องของวิทยากรท้องถิ่น การให้ความรู้ ช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา แนะนำแหล่งทุนสนับสนุนงบประมาณและวิธีการประสานงานขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการ
- 3) ชุมชน มีหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของเยาวชน กระจายข่าวสารให้ความรู้ตามความเหมาะสม รวมทั้งแนะนำวิทยากรท้องถิ่น หรือปราชญ์ชุมชน

ให้แก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่นั้นจนสำเร็จ

4) ผู้สนับสนุนทุนดำเนินโครงการ มีหน้าที่ รับฟังความต้องการของเยาวชน แสดงความคิดเห็นให้ข้อคิดในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ต้องใช้งบประมาณ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้การดำเนินโครงการมีความเหมาะสมที่สุด และให้คำอธิบายในการใช้งบประมาณดำเนินโครงการอย่างมีเหตุผล ตามกระบวนการที่เยาวชนได้วางแผนไว้

5) หน่วยงานราชการในพื้นที่ มีหน้าที่ ให้การสนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวกให้แก่เยาวชนดำเนินโครงการ โดยการให้คำแนะนำ จัดหาวิทยากรและให้ใช้สถานที่ดำเนินโครงการตามความเหมาะสม

กระบวนการ

ขั้นตอนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีขอบเขตเนื้อหาจำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอและด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยใช้กระบวนการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลักของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนปกาเกอะญอให้มีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ดังนี้

1.1) ด้านการวางแผน ประกอบด้วย

1.1.1) ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นเพื่อเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาโครงการ การเขียนโครงการ และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เยาวชนปกาเกอะญอมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบ ตลอดจน แนะนำหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน

1.1.2) เยาวชนร่วมกันวางแผนเขียนโครงการตามเรื่องที่ตนเองได้รับมอบหมาย โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้ มีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาโครงการเพื่อให้มีความเหมาะสม สมบูรณ์มากที่สุด

1.2) ด้านการให้ข้อมูล เมื่อเยาวชนได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นที่ปรึกษาให้แก่เยาวชนในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน และให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่นั้น

1.3) ด้านการสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นผู้ที่เลี้ยงในการส่งเสริม ทำให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ซึ่งในการดำเนินโครงการ บางโครงการมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณ

1.4) ด้านการควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นผู้ที่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

1.4.1) เยาวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการในโครงการเพื่อกำหนดผลที่คาดหวัง ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดขึ้น

1.4.2) เยาวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการในแต่ละขั้นตอนให้สำเร็จคล่องตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

1.4.3) ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากร ท้องถิ่น ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการร่วมกัน ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการ ว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไป ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เยาวชนที่ผ่านกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ยังสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่อาจ อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไปได้

2) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ร่วมกันเลือกเรื่องที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ที่สอดคล้องกับแนวทางขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993) ด้านคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) การบริโภคอาหารและน้ำ 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 4) การดูแลสุขภาพสภาพกาย และสุขภาพจิต 5) สิ่งแวดล้อม 6) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 8) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 9) การทำบัญชีครัวเรือน

ผลผลิต

1. เยาวชนปกากะญอได้ดำเนินโครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ จนสำเร็จทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่

1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภค
ภายในชุมชน

2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์
ผ้าทอกะเหรี่ยง

3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณ บ้านและ
พื้นที่ใกล้เคียง

4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น
โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของชุมชน

6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี
ของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์
อย่างสร้างสรรค์

7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน
สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์
และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริโณม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 4)
และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริโณม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น.4) ประกอบด้วย
1) การบริโภคอาหารและน้ำ 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 4) การดูแลสุขภาพกาย
และสุขภาพจิต 5) สิ่งแวดล้อม 6) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์
สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 8) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
9) การทำบัญชีครัวเรือน

2. ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจะได้ผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีความสามารถ
4 ด้านหลัก ประกอบด้วย

1) การวางแผน เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง
การเสียดส การมีจิตสาธารณะ ได้รับการพัฒนาตนเอง และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลัง
ดำเนินการ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนมีความเต็มใจเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การพัฒนาโครงการ ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ในเรื่องของ ประโยชน์ของโครงการ
ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของ
โครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียด

องค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ นอกจากนี้ เขายังสามารถเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเขาคือเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์

2) การให้ข้อมูล เขาคือผู้นำการกระตุ้นที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือตามที่เขาคำเนินการ การทำให้ผู้อื่นจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ การทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เขาคือได้ให้ความรู้แก่คนในชุมชนหรือผู้สนใจในเรื่องที่เขาจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ซึ่งเขาคือได้ฝึกทักษะในการพูด เพื่อโน้มน้าวผู้อื่นให้สนใจเข้าร่วมโครงการที่เขาเขียนไว้ในขั้นตอนการวางแผน การอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3) การสนับสนุน เขาคือผู้นำการกระตุ้นที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การพูดเพื่อจูงใจ และการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เขาคือได้เข้าพบผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการที่เขาเขียนไว้ให้สำเร็จ ซึ่งทำให้เขาคือรู้จักมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มีวิธีการพูดที่สุภาพ ใช้คำที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะและมีความอ่อนน้อมถ่อมตน รู้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานให้สำเร็จตามแผนโครงการ

4) การควบคุมและประเมินผล เขาคือผู้นำการกระตุ้นที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เขาคือสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการ และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ทำให้เขาคือสามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังทำให้เขาคือมีความรู้ความสามารถประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่อื่นในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งยังทำให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล อธิบายข้อสงสัย หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างดำเนินโครงการได้

การให้ข้อมูลย้อนกลับ

เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในทฤษฎีระบบ (วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546, น. 62-63) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและทำให้ปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้ผลลัพธ์ของงานที่ทำออกมาเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง การพบปะ พูดคุย ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันหลังจากดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ที่ดำเนินการโดยเยาวชนจนสำเร็จ โดยมีเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ชุมชน รวมทั้งผู้สนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ร่วมกันพิจารณาหาจุดบกพร่องหรือจุดที่ควรพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการปรับปรุง พัฒนาระบบการดำเนินงานของกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาสัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ผลกระทบ

โครงการที่เยาวชนได้ดำเนินการจนสำเร็จยังสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีความรู้ ทักษะ มีจริยธรรมทัศนคติที่ดี มีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและสามารถพัฒนาตนเอง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีวัฒนธรรมที่ดีงาม สามารถพัฒนาอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนให้ทันสมัย สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีความพอเพียงบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ และเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยในครั้งนี้ คือการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนที่มีสุขภาพดี มีความรู้ในเรื่องของการบริโภคอาหารและน้ำอย่างถูกสุขอนามัย สามารถให้การรักษาผู้มีอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้น เป็นชุมชนที่รักษาสุขภาพพลานามัยให้แข็งแรงอยู่เสมอ มีความสามัคคี และร่วมมือกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของบริเวณบ้าน และชุมชนให้มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ น่าอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับ ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของปิยะนุช เงินชูศรี (2561) ที่กล่าวว่า ทักษะและความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) โดยการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย

1.1 ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์

- 1.2 ทักษะการมีความคิดสร้างสรรค์ การเป็นนักประดิษฐ์
- 1.3 ทักษะการคิดแบบมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ แผนงาน
- 1.4 ทักษะความรอบรู้ หยั่งรู้ ความเข้าใจ และประเมินสถานการณ์
- 1.5 ทักษะการแสวงหาความรู้ เรียนรู้จากสิ่งใหม่
2. การบริหารจัดการ (Organizing) โดยการจัดเตรียมคน งานและทรัพยากรอื่น ๆ
 - 2.1 ทักษะการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ทักษะการบริหารจัดการ
 - 2.3 ทักษะการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม
 - 2.4 ทักษะการบริหารความขัดแย้ง
 - 2.5 ทักษะการเรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรม
 - 2.6 การจัดการความก้าวหน้าทางอาชีพ
3. การสั่งการ (Leading) โดยการกระตุ้นการทำงาน สร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานโดยการปรับใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์
 - 3.1 ทักษะการสื่อสารที่ดี
 - 3.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม
 - 3.3 ทักษะการเป็นผู้อำนวยความสะดวก
 - 3.4 ทักษะการสอนงาน เป็นผู้ให้ที่ดี
 - 3.5 ทักษะการสร้างคุณค่าในตัวเอง
 - 3.6 ทักษะการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน
 - 3.7 ทักษะความมุ่งมั่น กล้าหาญ
 - 3.8 ทักษะการสร้างแรงจูงใจ
 - 3.9 ทักษะความกระตือรือร้น
4. การควบคุม (Controlling) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่ได้วางแผนเอาไว้
 - 4.1 ทักษะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การควบคุมการทำงาน
 - 4.2 ทักษะการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา
 - 4.3 ทักษะความเข้าใจ และการเป็นผู้ฟังที่ดี มีเหตุผล
 - 4.4 มีความยืดหยุ่น ปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อความสำเร็จ

ในขั้นต้น

ทั้งนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

เป็นทักษะจำเป็นที่ผู้นำควรมี สามารถเชื่อมโยง บูรณาการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้การดำเนินงานต่าง ๆ เกิดความราบรื่น มีความเข้าใจไปทิศทางเดียวกันทั้งระบบ บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ประเมินร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สร้างขึ้น ร่วมกับสรุปโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่จัดทำโดยเยาวชนปกาเกอะญอไปประเมินโดยใช้เครื่องมือ แบบประเมินร่างรูปแบบ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประเด็นการประเมินคุณภาพ	ผู้เชี่ยวชาญ (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ			
1. บังคับนำเข้า	3.80	1.10	มาก
2. กระบวนการ	4.40	0.55	มาก
3. ผลผลิต	4.60	0.89	มากที่สุด
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับ	4.00	1.30	มาก
5. ผลกระทบ	3.80	1.10	มาก
6. Pga K' Nyau YL Model	4.20	1.10	มาก
ความเหมาะสมของกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ			
การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ			
1. ด้านการวางแผน	3.80	1.30	มาก
2. ด้านการให้ข้อมูล	4.00	0.71	มาก
3. ด้านการสนับสนุน	4.40	0.89	มาก
4. ด้านการควบคุมและประเมินผล	4.20	0.84	มาก

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ประเด็นการประเมินคุณภาพ	ผู้เชี่ยวชาญ (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่			
1. โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด สำหรับการใช้ในการบริโภคภายในชุมชน	4.00	1.00	มาก
2. โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	4.00	0.71	มาก
3. โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้าน และพื้นที่ใกล้เคียง	3.40	1.14	ปานกลาง
4. โครงการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพ เบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง	4.00	0.71	มาก
5. โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน	4.40	0.89	มาก
6. โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอด วัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ และ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็น ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์	4.20	0.84	มาก
7. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำ บัญชีครัวเรือน	3.80	1.30	มาก
ความเหมาะสมของเอกสารประกอบ			
1. สรุปโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด สำหรับการใช้ในการบริโภคภายในชุมชน	4.40	0.55	มาก
2. สรุปโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง	4.00	0.71	มาก
3. สรุปโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายใน บ้านและพื้นที่ใกล้เคียง	4.20	0.84	มาก

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ประเด็นการประเมินคุณภาพ	ผู้เชี่ยวชาญ (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
4. สรุปโครงการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง	4.20	0.84	มาก
5. สรุปโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน	3.60	1.14	มาก
6. สรุปโครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์	3.80	0.84	มาก
7. สรุปโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน	4.40	0.89	มาก
รวมเฉลี่ย	4.09	0.91	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก ($\bar{X} = 4.09$) โดยเฉพาะเรื่องของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ ในด้านผลผลิต อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบ้าน และพื้นที่ใกล้เคียง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากผู้ทรงคุณวุฒิ

1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ

1.1) กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ ถือเป็นลักษณะการฝึกให้เยาวชนวางแผน เขียนโครงการ ประสานงาน ฯลฯ มากกว่าจะเป็นการสร้างผู้นำที่มีความคิดเชิงวิพากษ์ นำไปสู่การแสวงหาคำตอบที่สมเหตุสมผลมองกว้างไกล รู้เท่าทันสามารถวิเคราะห์และ

ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ฯลฯ ควรเพิ่มวิธีการสร้างวิถีคิด วิธีการทำงานมากกว่าให้ความรู้เชิงเทคนิค ทำให้ไม่แน่ใจว่าผลผลิตนั้นเกิดจากความรู้ความสามารถของผู้นำเยาวชนแค่ไหน

1.2) ควรมีรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะการเลือกเครื่องมือที่จะนำมาพัฒนา

2) กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

2.1) ควรให้เยาวชนมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดโครงการ เพื่อให้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2.2) ควรเพิ่มการพัฒนากลุ่มประชาชนในพื้นที่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาและขับเคลื่อนชุมชนอย่างต่อเนื่อง

2.3) ระยะเวลาในการดำเนินโครงการบางโครงการสั้นไป ควรปรับระยะเวลาดำเนินการให้เหมาะสมกับแต่ละโครงการ

2.4 ควรเพิ่มกระบวนการค้นหาศักยภาพของเยาวชนและการสร้างเครือข่าย

3) อื่น ๆ

3.1) ทำอย่างไรที่จะส่งเสริมศักยภาพของเยาวชน โดยให้ทำโครงการที่คิดค้นขึ้นเอง ไม่ใช่โครงการที่มีอยู่ในแผนของหน่วยงาน ที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เช่น เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

3.2) ควรระบุชื่อหน่วยงานท้องถิ่นที่เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนกระบวนการดำเนินโครงการ / กิจกรรม ให้ชัดเจน

3. ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

หลังจากที่ผู้วิจัยได้รับร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน คืนจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านแล้ว ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิทำให้ได้รูปแบบที่มีความสมบูรณ์

4. การเผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกาเกอะญอ

ในระหว่างวันที่ 15 - 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ผู้วิจัยติดต่อ และประสานงาน ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เผยแพร่รูปแบบ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ แล้วจึงติดต่อประสานงานทางโทรศัพท์ เพื่อขอความอนุเคราะห์เผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วจึงใช้วิธีการส่งไปรษณีย์ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกาเกอะญอ จำนวน 6 องค์กร และขอแบบตอบรับการเผยแพร่ผลงาน ได้แก่

- 1) เครือข่ายสื่อชนเผ่าพื้นเมือง
- 2) มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม
- 3) สมาคมปกาเกอะญอ เพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
- 4) มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์
- 5) สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 6) เครือข่ายสตรีชนเผ่าแห่งประเทศไทย

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งตนเอง สรุปผลการดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

สรุปผลการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ตารางสรุปผลการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่	กิจกรรม	ผลการวิจัย
1. ขั้นเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง (Preparing and Collaboration Phase)	1. กำหนดพื้นที่ศึกษา 2. ติดต่อประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น 3. เชิญชวนเยาวชนของชุมชนผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเข้าร่วมโครงการ 4. สร้างความสัมพันธ์กับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชนที่สมัครเข้าร่วมโครงการ	มีหมู่บ้านของชนเผ่าปกาเกอะญอ เข้าร่วมโครงการจำนวน 6 หมู่บ้าน คือ 1) หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ 2) หมู่บ้านแม่กองแป 3) หมู่บ้านแม่จิด 4) หมู่บ้านหนองม่วง 5) หมู่บ้านแม่สะแมง 6) หมู่บ้านแม่นาจาง ทั้งนี้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องกับชนเผ่าปกาเกอะญอเป็นอย่างดี และพร้อมให้ความร่วมมือในกระบวนการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
2. การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (Study for Creating Leadership and Developing the Quality of Life)	1. รวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน 2. เลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3. เสนอแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ	1. ได้ข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นความต้องการจากคนในชุมชน 2. ได้ประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3. ได้ผู้รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการ 4. ได้รับการยอมรับ และความเข้าใจในกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ขั้นที่	กิจกรรม	ผลการวิจัย
3. กระบวนการ สร้างภาวะผู้นำ เพื่อพัฒนา คุณภาพชีวิต (Leadership Implementation)	กระบวนการภาวะผู้นำใน การดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1. การวางแผน 2. การให้ข้อมูล 3. การสนับสนุน 4. การควบคุมและ ประเมินผล	เยาวชนปกากะญอเป็นผู้มีภาวะผู้นำที่ สามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1. การวางแผน 2. การให้ข้อมูล 3. การสนับสนุน 4. การควบคุมและประเมินผล และได้ดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่จนสำเร็จทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่ 1. โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำ สะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน 2. โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง 3. โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาด ภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง 4. โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการ รักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง 5. โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน 6. โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ของชนเผ่า ปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ 7. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ขั้นที่	กิจกรรม	ผลการวิจัย
4. การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำ (Evaluation and creating a leadership model)	1. วิเคราะห์หาข้อสรุปเพื่อร่างรูปแบบ 2. ประเมินร่างรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3. ปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ 4. เผยแพร่รูปแบบ	1. ได้รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (Pga K' Nyau Youth Leadership Model : Pga K' Nyau YL Model) 2. รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้รับการเผยแพร่ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกากะญอ

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดลำดับสรุปผลการวิจัยตั้งแต่ระยะที่ 1 ถึง ระยะที่ 4 คือ ระยะที่ 1 การเตรียมการและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ระยะที่ 3 กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น และระยะที่ 4 การสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น โดยระยะที่ 1 เป็นการสร้างความสัมพันธ์ในเบื้องต้นและเตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมกับการดำเนินการวิจัย ในระยะที่ 2 เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ส่วนระยะที่ 3 เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และระยะที่ 4 เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ตามลำดับดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่ณาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

1.1 ผลการรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน สรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เป็นการสำรวจข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการใช้เทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง จากหมู่บ้านของชาวปกาเกอะญอในตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน 6 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่นาจางเหนือ บ้านแม่กองแป บ้านแม่จิด บ้านหนองม่วง บ้านแม่สะเมง และบ้านแม่นาจาง โดยภาพรวมพบว่า ด้านสุขภาพ การบริโภคอาหารในแต่ละวันเป็นเหตุให้ได้รับโภชนาการไม่ครบถ้วนและการประกอบอาหารที่ไม่ถูกวิธี ส่งผลให้ได้รับสารพิษเข้าสู่ร่างกาย น้ำดื่มและน้ำใช้ยังต้องมีการปรับปรุง ไม่มีความรู้เรื่อง การซ่อมแซมเครื่องนุ่งห่ม และการสร้างสรรค์ผ้าทอกะเหรี่ยงให้มีความน่าใช้ โรคภัยไข้เจ็บ ถึงแม้มีอยู่บ้างเล็กน้อยแต่ก็ทำให้ทางชุมชนวิตกกังวล ไม่ต้องการให้เกิดการเจ็บป่วย จำนวนขยะ มีเพิ่มขึ้นทุกวัน ความสะอาดของสภาพแวดล้อมภายในชุมชนต้องมีการปรับปรุง ต้องการความร่วมมือกันดูแลรักษาความสะอาดของคนในชุมชน ด้านการใช้เทคโนโลยี มีการใช้งานกันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ตโฟน แต่ไม่มีความรู้ในเรื่องการหาความรู้ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้งานให้เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ครอบครัว และชุมชน ขอบข่ายการใช้งาน กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่มีความรู้เรื่องคุณธรรม จริยธรรม การใช้สื่อเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นของชนเผ่าปกาเกอะญอ ส่วนด้านการพึ่งพาตนเอง มีการทำการเกษตรตามวิถีดั้งเดิม แต่ทำเยอะขึ้น ไม่มีความรู้เรื่องเทคโนโลยีที่นำมาช่วยเรื่องการทำการเกษตร ส่วนมากมีหนี้สินจึงต้องใช้พื้นที่ป่าที่จำนวนมากในการเพาะปลูก ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง การใช้สารเคมีอย่างไม่มีความรู้ ส่งผลต่อสุขภาพ ผ้าทอกะเหรี่ยง จากกลุ่มสตรีไม่สามารถจำหน่ายได้เพราะไม่มีตลาดรองรับผลผลิต การใช้จ่ายเงินอย่างไม่มีเหตุผล ไม่มีความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือนในการบันทึกรายรับรายจ่ายภายในครอบครัว แต่ทั้งนี้ ชุมชนเองก็มีความต้องการที่อยากจะพัฒนาหมู่บ้านของตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตตามวิถีชนเผ่าปกาเกอะญอ

1.2 ผลการเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ชาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในพื้นที่วิจัย ในเวทีเสวนามีมติเลือกเรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านสุขภาพ มี 5 ประเด็น ที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ คือ

1.1) การบริโภคอาหารและน้ำ ได้แก่ การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ

1.2) เครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ การส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่สะเมง

1.3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ได้แก่ การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะและความสะอาดในบริเวณบ้าน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจาง

1.4) การดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต ได้แก่ การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปลูกกะเพราและการใช้ยาสามัญประจำบ้าน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านหนองม่วง

1.5) สิ่งแวดล้อม ได้แก่ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความสะอาดของชุมชน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่จิด

2) ด้านการใช้เทคโนโลยี

2.1) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ ได้แก่ การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่กองแป

2.2) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น ได้แก่ การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกะญอ หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่จิด

3) ด้านการพึ่งพาตนเอง

3.1) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านหนองม่วง

3.2) การทำบัญชีครัวเรือน ได้แก่ การให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน หมู่บ้านที่จะนำโครงการนี้ไปพัฒนา คือ หมู่บ้านแม่นาจาง

1.3 ที่ประชุมรับทราบและเห็นชอบแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลักของเอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อให้เยาวชนปกะญอที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่ภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ

1) การวางแผน โดยเยาวชนร่วมกันวางแผน และเขียนโครงการในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบ โดยมีวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

2) การให้ข้อมูล เมื่อเยาวชนได้ร่วมกันพิจารณาเห็นชอบแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นที่เล็งในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน ให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อให้การช่วยเหลือ ร่วมมือกันดำเนิน โครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่

3) การสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นที่เล็งในการส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งบางโครงการอาจมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการด้วย

4) การควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นที่เล็งและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

4.1) เยาวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการในโครงการเพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด

4.2) เยาวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานแต่ละขั้นตอน

4.3) ผู้วิจัยทำการประเมิน โครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากร ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการ ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการว่า เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยเป็นอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไปให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เยาวชนยังสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ผลการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ได้ประยุกต์ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของเอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อให้

เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำ ได้รับความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มิภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ได้แก่

- 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การประสานงาน และ 4) การควบคุมและประเมินผล

มีรายละเอียดดังนี้

1) การวางแผน ทำให้เยาวชนที่ผ่านการอบรม มีความรู้ สามารถกำหนดเป้าหมาย เพื่อจัดทำแผนโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ภายในชุมชนของตนเองได้

2) การให้ข้อมูล เป็นการให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือ ให้เข้าร่วมโครงการที่เยาวชนได้เขียนไว้ในขั้นตอนการวางแผน การอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3) การสนับสนุน จะเป็นการทำให้เยาวชนรู้วิธีประสานงานกับหน่วยงานราชการ หรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนโครงการ ทำให้เยาวชนได้รู้จัดมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ รู้จักกาลเทศะและการนอบน้อม ถ่อมตน

4) การควบคุมและประเมินผล จะทำให้เยาวชนรู้จักกำหนดแผนการทำงานของ การดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นเอาไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ สามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังเป็นการทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถประเมินผล การดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นในครั้งต่อไป ให้สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นการฝึกให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และเยาวชนสามารถอธิบายข้อสงสัย หรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงระหว่างดำเนินโครงการได้

โดยกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้ บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีโครงการที่เยาวชน ได้ดำเนินการทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่

1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภค ภายในชุมชน

2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอกะเหรี่ยง

3) โครงการสร้างอุปกรณ์ ทำความสะอาดภายในบริเวณ บ้าน และพื้นที่ใกล้เคียง

4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ของชุมชน

6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ อย่างสร้างสรรค์

7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

3. ผลการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพ ชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยในระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 มาวิเคราะห์ สรุปและสร้าง เป็นร่างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วจึงนำร่างรูปแบบไปประเมินโดยผู้ทรง คุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พบว่าระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัด แม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คิดเป็น 0.91 อยู่ในระดับคุณภาพ มาก จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขร่างรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำรูปแบบ ที่มีความสมบูรณ์เผยแพร่ไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกากะญอ

จำนวน 6 องค์กร ได้แก่ 1) เครือข่ายสื่อชนเผ่าพื้นเมือง 2) มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมือง เพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม 3) สมาคมปกากะญอ เพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ 5) สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 6) เครือข่ายสตรี ชนเผ่าแห่งประเทศไทย

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนา เรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบ เป็นประเด็นที่น่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้วิจัยได้เข้าไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชุมชนเพื่อศึกษา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชนเผ่าปกาเกอะญอในเบื้องต้นก่อนดำเนินการวิจัยเป็นเวลา 5 ปี เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในเบื้องต้น และเตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมกับการดำเนินการ จากนั้นจึงได้เดินทางเข้าพื้นที่แต่ละหมู่บ้านปกาเกอะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อเก็บข้อมูล โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ติดต่อเพื่อนนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น หรือผู้นำชุมชนก่อนเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล จากเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านที่เดินทางสะดวกมากที่สุดก่อนแล้วจึงเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านที่ต้องใช้เวลาในการเดินทางในภายหลังจนครบแล้วจึงนำผลการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามประเด็นที่พบ จากนั้นจึงเชิญผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนปกาเกอะญอ เข้าร่วมเวทีเสวนาเพื่อเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัยร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ด้วย ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร โดยการจัดเวทีเสวนาด้วยเทคนิคกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Appreciation Influence Control : A-I-C) แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ผู้วิจัยนำเสนอผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นสภาพปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้น และความต้องการพัฒนาชุมชน ด้านคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย และร่วมกันแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ 2) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ร่วมกันเลือกความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านเทคโนโลยี และด้านการพึ่งตนเอง 3) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชน ร่วมกันกำหนดเยาวชนผู้รับผิดชอบเรื่องที่จะพัฒนาเป็นโครงการพบว่า

1. แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ในที่ประชุมมีมติเห็นด้วยที่จะสร้างภาวะผู้นำให้เยาวชนมีความรู้ ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติมากที่สุด และยังเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสามารถดำเนินงาน 4 ด้านหลัก คือ 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การสนับสนุน และ 4) การควบคุมและประเมินผล ผลเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการสร้างภาวะผู้นำจำเป็นต้องใช้ความร่วมมือกันเพื่อวางแผนขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ การให้ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้อง การขอความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินโครงการอย่างมีเหตุผล และมีการควบคุมในระหว่างการดำเนินการจนประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้แล้วจึงประเมินผลเพื่อหาข้อถึงปัญหา อุปสรรค ข้อผิดพลาดและแนวทางการพัฒนาเพื่อให้การดำเนินโครงการในครั้งถัดไปประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและมีประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุด

สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของเอแดร์ (Adair, 2547, p. 29-34) ที่กล่าวว่า การสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก จะประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การให้ข้อมูล 3) การสนับสนุน และ 4) การควบคุม 5) การประเมินผล ซึ่งเป็นไปในการทำนองเดียวกับ ผลการวิจัยของ โรวิตและกายส์ (Rovito & Giles, 2013) พบว่า การวิจัยทำให้ทราบข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนและแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาเยาวชน ส่วนผลการศึกษาของ พงกะพรรณ ตะกมทอง (2553) มีความแตกต่าง โดยพบว่าเทคนิคการสร้างภาวะผู้นำประกอบด้วย 17 วิธี คือ 1) บทบาทสมมติ 2) เกม การบริหาร 3) กิจกรรมนันทนาการ 4) กิจกรรมพัฒนาจิต 5) กรณีศึกษา 6) การระดมความคิด 7) ศึกษาดูงาน 8) การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ 9) การเผชิญเหตุการณ์ 10) กระบวนการกลุ่ม สัมพันธ์ 11) เกมศึกษา 12) การฝึกงาน 13) การสนทนาวางกลม 14) การทำแบบฝึกหัด 15) การทำโครงการจริง 16) การฝึกสั่งการ และ 17) การประชุมทางวิชาการ ทั้งนี้เพราะการสร้างภาวะผู้นำอาจมีเทคนิคที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับบริบท สภาพความเป็นอยู่ และความเหมาะสมของจุดประสงค์ของการพัฒนา ซึ่งผลลัพธ์ของการสร้างภาวะผู้นำ จะมีความสอดคล้องกัน คือ เป็นการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาตัวบุคคลและพฤติกรรมให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นและทิพย์สุดา พุฒจร (2556) วิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด ที่สร้างชุมชนมีความสามารถเป็นผู้ดำเนินการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทั้งด้านสังคมวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ร่วมกันเลือกเรื่องที่จะนำไปพัฒนาเป็นโครงการ ได้แก่ 1) การจัดการน้ำสะอาดสำหรับบริโภคในครัวเรือนและชุมชน โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาจางเหนือรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่นาจางเหนือ 2) การส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรมผ้าทอกะเหรี่ยง และการประยุกต์ใช้ผ้าทอกะเหรี่ยง โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่สะเมงรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่สะเมง 3) การกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ และความสะอาดในบริเวณบ้าน โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาจางรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่นาจาง 4) การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาปกากะญอและการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วงรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านหนองม่วง 5) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และความสะอาดของชุมชน โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่จิดเหนือรับผิดชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่

หมู่บ้านแม่จิด 6) การหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองอย่างสร้างสรรค์ โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่กองแปรับผิชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่กองแป 7) การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่จิดรับผิชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่จิด 8) การพัฒนาฝีมือการทอผ้า การหาตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และการส่งเสริมผ้าทอกะเหรี่ยงให้เป็นสินค้า OTOP โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านหนองม่วงรับผิชอบเป็นหัวหน้าโครงการ เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านหนองม่วง และ 9) การให้ความรู้เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน โดยมีเยาวชนจากหมู่บ้านแม่นาจางรับผิชอบเป็นหัวหน้าโครงการ

เพื่อนำโครงการไปพัฒนาที่หมู่บ้านแม่นาจาง ทั้งนี้เพราะ ทุกชุมชนต่างมีความต้องการพัฒนาตนเองเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตน การเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของชุมชน ทำให้รู้สึกเป็นเจ้าของการตัดสินใจและต้องการทราบผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น นำไปสู่การให้ความร่วมมือในการดำเนินงานจนสำเร็จด้วยความเต็มใจ โดยการนำความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ มีทัศนคติที่เหมาะสมในการดำเนินงาน พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่ต้องประสบ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพื่อให้คนในชุมชนเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ใช้เทคโนโลยีเป็นสามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการใช้ชีวิต พร้อมปรับตัวให้เข้ากับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท พอมี พอกิน พอใช้ พัฒนาตนเองและชุมชนอยู่เสมอ และเป็นการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับ กุลธิดา จันทรเจริญ (2555) วิจัยเรื่อง กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้าน : กรณีศึกษาการดำเนินโครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาพะเยาวชน ที่ได้ชักชวนเยาวชนให้เข้าร่วมและคงอยู่ในกระบวนการเสริมสร้างสุขภาพะ โดยใช้เทคนิคสามเส้าในการสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ระดับสากล ขององค์ประกอบคุณภาพชีวิตขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โลม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) และองค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โลม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, น. 2) เช่นเดียวกับการวิจัยของ สราวุฒิ วรพงษ์ (2555) พบว่า กระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงประกอบไปด้วย 8 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบในการสร้างรายได้ 2) รูปแบบในการรักษาวิถีชีวิต ภาษาและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) รูปแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยชุมชน 4) รูปแบบในด้านการเสริมสร้างชุมชนความเข้มแข็งโดยการมีส่วนร่วมเป็นตัวขับเคลื่อนการพัฒนา 5) รูปแบบในด้านการใช้สิทธิและการมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น 6) รูปแบบในด้านหน่วยงานราชการทุกส่วนมีการบริหารการ

พัฒนาเชิงบูรณาการ มีการบริหารจัดการที่ดี 7) รูปแบบในด้านการส่งเสริมการใช้สิทธิ์การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยตนเอง 8) รูปแบบในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้เพราะแนวทางในการพัฒนาความร่วมมือ และการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ควรให้หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านต่าง ๆ ร่วมกันปรึกษาหารือถึงแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นภายในชุมชน การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน และร่วมพัฒนาชุมชนให้ตรงกับความต้องการของชุมชน เช่นเดียวกับ มานูเอล และเอนริเก้ (Manuel J. De Vera and Enrique R Corpus, 2016) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชน พบว่า มีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย แต่เรื่องที่มีความเห็นตรงกันคือการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาเยาวชน ถึงแม้ว่าโครงการพัฒนาเยาวชนต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในกระบวนการพัฒนา แต่ก็เป็นเรื่องจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพัฒนาความเป็นผู้นำให้แก่เยาวชน กล่าวโดยสรุปได้ว่าการพัฒนาเยาวชนจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย จึงจะสำเร็จและต้องพัฒนาเยาวชนให้มีความเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกันกับนอร์ทัมและเมเจอร์บลัทช์ (Northam & Magor-Blatch, 2016) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การสำรวจการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา โดยมี กระบวนการคือ 1) การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ทำให้ได้ 2) คู่มือที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชนโดยเยาวชน และ 3) การดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน

ผลการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ของตำบลแม่่นาอาจ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผ่านกระบวนการ ดังนี้

1) ผู้วิจัยได้ประสานงานกับวิทยากรในท้องถิ่น จัดอบรมเชิงปฏิบัติการณห้องประชุมโรงเรียนบ้านแม่ขี้ด เพื่อให้ความรู้ในภาคทฤษฎีแก่เยาวชนปกาเกอะญอของตำบลแม่่นาอาจ เรื่อง การเขียนโครงการ ได้แก่ ประโยชน์ของโครงการ ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของโครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียดองค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ แล้วจึงให้เยาวชนและผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นแบ่งกลุ่มตามเรื่องที่ได้รับผิดชอบพัฒนาให้เป็นโครงการ โดยเริ่มเขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการ โดยมีทีมงานวิทยากรคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำแนวทางการเขียนโครงการแต่ละโครงการ ให้เยาวชนร่วมกันเขียนเค้าโครงของโครงการในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

ซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเยาวชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสม เพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์

2) ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงให้แก่เยาวชนปกาเกอะญอที่ได้รับผิดชอบโครงการแต่ละเรื่อง ในการนำโครงการลงสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยการประสานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นในชุมชน ให้ทำการประชาสัมพันธ์โครงการที่เยาวชนรับผิดชอบ เพื่อเชิญชวนคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการ การสร้างความเข้าใจ ตอบข้อซักถามข้อสงสัย และให้ความรู้ แก่คนในชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบท พื้นที่

3) ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานผู้สนับสนุนทุนในเบื้องต้น แล้วจึงพาเยาวชนเข้าพบปะ ผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการเพื่อให้เยาวชนได้นำเสนอรายละเอียดเพื่อของบประมาณสนับสนุน การดำเนินโครงการ

4) ผู้วิจัยกระตุ้นให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการแต่ละ โครงการที่เยาวชนรับผิดชอบจนสำเร็จ ตามระยะเวลาที่กำหนด จากนั้นจึงเชิญชวนเยาวชนและ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เข้าร่วมประเมินผลการดำเนินโครงการร่วมกับ วิทยากร ผู้สนับสนุน ทุนโครงการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย โดยใช้เครื่องมือแบบประเมินผลการดำเนินงานของ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัด แม่ฮ่องสอนแม่ฮ่องสอน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งเป็นการประเมินแยกตามโครงการ ณ โปสถ์ประจำ หมู่บ้านแม่นาจรเหนือ

จากกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้ บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งนี้ ทำให้เยาวชน ปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก มีความสามารถ 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การวางแผน โดยเยาวชนสามารถร่วมมือกันกำหนดแผนดำเนินงาน บทบาท หน้าที่ที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้ เยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การเสียสละ ความสามัคคี มีจิตสาธารณะ ได้พัฒนาตนเอง รู้จัก บทบาทหน้าที่ของตน และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลังดำเนินการ 2) การให้ข้อมูล โดยเยาวชนได้ทักษะในการพูดเพื่ออธิบายวิธีการ และรายละเอียดของการดำเนินโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชน ทำให้เยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูด ให้เกิดการร่วมมือตามที่เยาวชนดำเนินการ ทำให้ผู้อื่นจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความ เต็มใจ สามารถทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม 3) การสนับสนุน โดยเยาวชนรู้เทคนิคการ ประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุน เพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินโครงการ

ทำให้เยาวชนเยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่องการพูด เพื่อจูงใจและการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ รวมถึง 4) การควบคุมและประเมินผล ทำให้เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนา เพิ่มเติมการดำเนินงานในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้เยาวชนเยาวชนเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เยาวชนปกากะญอยังสามารถทำงานร่วมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่จนสำเร็จ จำนวน 7 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน พบว่า ชุมชนได้เชิญผู้เชี่ยวชาญในการสร้างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชนเพื่อให้ความรู้แก่คนในชุมชนบ้านแม่นาจางเหนือ ณ อาคารอเนกประสงค์ของหมู่บ้าน จากนั้นคนในชุมชนได้ร่วมมือกันสร้างระบบกรองน้ำสะอาดตามแบบที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอ บริเวณสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของหมู่บ้านแม่นาจางเหนือ ทำให้คนในชุมชนได้ใช้น้ำสะอาด สามารถเป็นตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดในเบื้องต้นให้แก่คนในชุมชนและผู้สนใจศึกษา หรือสร้างระบบกรองน้ำสะอาดได้เป็นอย่างดี 2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง พบว่า คนในชุมชนบ้านแม่สะเมงเข้าศึกษาดูงาน และศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ณ กลุ่มทอผ้าทอกะเหรี่ยงบ้านห้วยโก๋ป่า ตำบลแม่ลาหลวง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมการศึกษาดูงานสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ เผยแพร่ ปรับปรุง พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของคนในชุมชนเพื่อใช้เอง หรือเพื่อจำหน่าย 3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง พบว่า คนในชุมชนบ้านแม่นาจาง ได้เข้าร่วมอบรมการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดบ้านตัวเองและบริเวณใกล้เคียง ณ ในชุมชนบ้านแม่นาจาง โดยสามารถสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดได้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการทุกคนได้ความรู้ ประสบการณ์ มีจิตสาธารณะ มีนิสัยรักความสะอาด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติจริง ทำงานร่วมกับผู้อื่น อีกทั้งยังเป็นแนวทางการเรียนรู้ของชุมชนใกล้เคียงได้ ผลการดำเนินงานทำให้คนในชุมชนได้ความรู้ในการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดบริเวณบ้านด้วยตัวเอง ส่งผลให้ชุมชนโดยรวมเกิดความตระหนักในการรักษาความสะอาด 4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง พบว่า คนในชุมชนบ้านหนองม่วง เข้าร่วมอบรม เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยา

สามัญประจำบ้านอย่างถูกต้อง ใช้สถานที่บริเวณโบสถ์ของหมู่บ้านหนองม่วง แล้วเชิญวิทยากรที่เป็นพยาบาลวิชาชีพจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกอกหลวง เพื่อบรรยายหัวข้อการปฐมพยาบาล การใช้ยาสามัญประจำบ้าน และการใช้สมุนไพรที่มีในท้องถิ่นเพื่อการรักษาโรคในเบื้องต้น พร้อมทั้งสอนการวินิจฉัยโรคในเบื้องต้น โดยได้มอบยาสามัญประจำบ้านและสมุนไพรบางชนิดให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ชุมชนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาประยุกต์ใช้สมุนไพรในท้องถิ่นเพื่อทำเป็นยารักษาโรคเบื้องต้น เช่น การทำลูกประคบสมุนไพร ใช้รักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อหรือเพื่อผ่อนคลาย เป็นต้น 5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน พบว่า คนในชุมชนบ้านแม่จิดให้ความร่วมมือในการทำจัดขยะ ณ จุดทิ้งขยะบริเวณชุมชนบ้านแม่จิด ขยะในแม่น้ำและภายในชุมชน โดยมีวิทยากรให้ความรู้เรื่องการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีแก่คนในชุมชน และร่วมกันหาแนวทางกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน เพื่อยกระดับความสะอาดภายในบริเวณชุมชนของตน ทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนน่าอยู่ขึ้น 6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์พบว่า เด็กและเยาวชนของชุมชนบ้านแม่จิดและบ้านแม่กองแป เข้าร่วมอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ แล้วจึงนำความรู้ที่ได้จากการเข้ารับการอบรมไปเผยแพร่ให้แก่คนในชุมชนของตนเอง ทำให้คนในชุมชนสามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า มีความสร้างสรรค์ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้ และ 7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน โดยชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือกับเยาวชนในระหว่างดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นอย่างดี พบว่า คนในชุมชนบ้านแม่นาอาจเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านแม่นาอาจ ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน อีกทั้งยังเป็นแนวทางการทำบัญชีรายรับรายจ่ายส่วนบุคคล ทำให้เห็นความสำคัญของการออมทรัพย์ การจัดสรรเงินเก็บเพื่อใช้จ่ายในด้านต่างๆ และการลงมือปฏิบัติจริงโดยการเขียนบันทึกรายรับ – รายจ่ายของตนเองหรือครอบครัว เป็นเวลา 1 เดือน เพื่อนำมาตรวจสอบพฤติกรรมการใช้เงินที่เกิดขึ้นจริง ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานอย่างเหมาะสมโดยดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ผลการดำเนินงานช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เกิดตระหนักในเรื่องของรายรับ - รายจ่าย ลดปัญหาการใช้เงินในครัวเรือน มีการทำบัญชีครัวเรือนบันทึกรายรับ รายจ่ายของครอบครัวอย่างมีเหตุผล

เป็นไปในทางเดียวกับทฤษฎี มนุษยนิเวศ (Ecological Framework) ของบรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, อ้างถึงใน สมเกต อุทธโยธา, 2556, น. 69-74) ที่มีความเชื่อว่า “เยาวชนต้องมีสิ่งที่จะช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในสังคมได้ เริ่มตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรอบข้าง วัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา” แบ่งออกเป็น 6 ชั้น โดยแต่ละชั้นจะมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ 1) เยาวชน (Youth) หรือเยาวชนปกากะญอ ที่ได้รับการสร้างภาวะผู้นำ ตามทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ให้มีความสามารถในการทำงาน 4 ด้านหลัก คือ กางวางแผน การให้ข้อมูล การประสานงาน และการควบคุมประเมินผล เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ในชุมชนปกากะญอ ในด้านสุขภาพ ด้านเทคโนโลยี และด้านการพึ่งพาตนเอง 2) ระบบจุลภาค (Micro-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ชิดกับตัวเยาวชนมากที่สุด และให้ประสบการณ์โดยตรงกับการพัฒนาคุณลักษณะพื้นฐานของชีวิตเยาวชน ได้แก่ ครอบครัว ญาติ หรือเพื่อน ๆ ของเยาวชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนเป็นอย่างมาก ที่จะคอยช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมซึ่งเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในสังคม การอบรมเลี้ยงดูเยาวชนให้มีคุณภาพและสามารถพัฒนาตนเองด้วยความมั่นใจ เป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนและพัฒนาเยาวชน ด้วยความรัก มีเหตุผล และเป็นตัวอย่างที่ดี ส่งผลให้เยาวชนมีพื้นฐานทางจิตใจที่เข้มแข็งจากภายใน มีแรงจูงใจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เชื่อในความสามารถและเหตุผลของความพยายามที่เป็นแรงผลักดันนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงเชื่อในผลของการลงมือกระทำสิ่งที่ดี ที่เหมาะสม ต้องการพัฒนาศักยภาพตนเองอยู่เสมอ 3) ระบบกึ่งกลางหรือระบบชุมชน (Meso-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เชื่อมโยงระบบจุลภาคกับตัวเยาวชนปกากะญอให้สัมพันธ์กัน ประกอบด้วย คนในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย หรือหน่วยงานของรัฐ หรือภาคเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นในครั้งนี้ ซึ่งเป็นผู้ที่ให้ข้อมูล คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน กระจายข่าวสาร และมีส่วนร่วมดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เยาวชนได้ดำเนินการจนประสบความสำเร็จ 4) ระบบภายนอกหรือระบบสังคม (Exo-system) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาพทางสังคม ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เยาวชนไม่ได้รับโดยตรง แต่สามารถส่งผลกระทบต่อกิจกรรมหรือพัฒนาการได้ เช่น วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่พื้นฐานของชุมชน ซึ่งมีผลต่อกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน ปกากะญอ ในด้านสุขภาพ ด้านเทคโนโลยีและด้านการพึ่งพาตนเอง 5) ระบบมหภาคหรือระดับใหญ่ (Macro-System) เป็นระบบสิ่งแวดล้อมใหญ่ที่สุดของสังคม ซึ่งได้รวมทุกระบบให้เกี่ยวเนื่องกัน เป็นวัฒนธรรมใหญ่และวัฒนธรรมย่อยของสังคม การปฏิบัติหรือแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันในสังคม สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาตามกาลเวลาได้

โดยการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น เช่น เรื่องของการบริโภคอาหารและน้ำของชุมชน โดยการดำเนินโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน เรื่องเครื่องนุ่งห่มและเรื่องการประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดำเนินโครงการศึกษาฐาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง เรื่องบ้านเรือนที่อยู่อาศัยโดยการดำเนินโครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง เรื่องการดูแลสุขภาพสภาพกาย และสุขภาพจิต โดยการดำเนินโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิถีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง เรื่องสิ่งแวดล้อมโดยการดำเนินโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน เรื่องการใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้และเรื่องการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น โดยการดำเนินโครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน โดยการดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน ส่งผลให้ชุมชนปกากะญอของตำบลแม่เงา อำเภอม่อนแก้ว จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นผู้ที่มีความสุขดี ใช้เทคโนโลยีเป็น สามารถพึ่งตนเองได้ และ 6) ระบบเหตุการณ์แวดล้อม (Chrono-System) เป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนไปของชุมชนที่เยาวชนอาศัยอยู่ โดยเยาวชนสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีความรู้ ทักษะ มีจริยธรรมทัศนคติที่ดี มีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและสามารถพัฒนาตนเอง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีวัฒนธรรมที่ดีงาม สามารถพัฒนาอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนให้ทันสมัย สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีความพอเพียงบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ และเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยในครั้งนี้ คือ การพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนที่มีความสุขภาพดี มีความรู้ในเรื่องของการบริโภคอาหารและน้ำอย่างถูกสุขอนามัย สามารถให้การรักษาผู้มีอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้น เป็นชุมชนที่รักษาสุขภาพพลานามัยให้แข็งแรงอยู่เสมอ มีความสามัคคี และร่วมมือกันดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมของบริเวณบ้านและชุมชนให้มีความสะอาดถูกสุขลักษณะ น่าอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป ทั้งนี้เยาวชนยังได้นำความรู้จากการทำบัญชีครัวเรือนมาบูรณาการร่วมกับการดำเนินโครงการอื่น ๆ เห็นได้จากสรุปผลการดำเนินโครงการ ที่ทำให้เยาวชนได้ทราบถึงต้นทุน ค่าไร การตั้งราคาผลิตภัณฑ์อย่างมีเหตุผล และการสรุปค่าใช้จ่ายเพื่อเปรียบเทียบการใช้งบประมาณในระหว่างดำเนินโครงการ มีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นตอน ที่สามารถย้อนกลับมาดูภายหลัง และเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษารายละเอียดการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นได้อีกด้วย ทั้งยังสามารถเป็นตัวอย่างให้แก่ชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันและมีความต้องการพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะการทำ

บัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ช่วยเตือนความจำ ทำให้รู้รายละเอียดการใช้จ่ายเงินของตนเอง หรือครอบครัว เป็นข้อมูลในการวางแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สิน ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ อีกทั้งยังสามารถบูรณาการร่วมกับการทำงานต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น การบันทึกรายรับ รายจ่ายของชุมชน กองทุนหมู่บ้าน หรือการดำเนินการต่าง ๆ ที่มีการใช้งบประมาณ ในการดำเนินการด้วยความสุจริต เป็นต้น

เช่นเดียวกับ ทฤษฎีการสร้างภาวะผู้นำแบบมุ่งเน้นการให้บริการ (Servant Leadership) ของยูกัล (Yukl, 2006, p. 404) อาจเพราะ โครงการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เยาวชนได้รับฝึกหัด มีความใส่ใจผู้ร่วมโครงการและความต้องการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชน โดยคำนึงถึงความแตกต่างในแต่ละหน้าที่ของบุคคล ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม มีการมอบอำนาจให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการในชุมชนของตนเพื่อร่วมกันพัฒนา ด้วยความจริงใจ สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ฯ รัชกาลที่ 9 (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2559) อาจเพราะการทำบัญชีครัวเรือนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการใช้จ่ายเงินอย่างพอเพียง อีกทั้งคนไทยทุกคนควรทำความเข้าใจแนวพระราชดำริ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง และนำมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างจริงจัง เพื่อให้การใช้ชีวิตเป็นไปอย่างรอบคอบ ระมัดระวัง มั่นคงและยั่งยืน กระทั่งสามารถสร้างความสุขให้กับชีวิตในที่สุด

เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของซิมส์ (Sims, 2007, p. 7) ที่ได้ใช้แผนประสบการณ์เรียนรู้เพื่อให้บุคคลพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เช่นเดียวกับ สิงหา จันทริขันธ์ (2552) ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง พบว่า ได้ดำเนินโครงการสำหรับพัฒนาคุณภาพผู้สูงอายุในชนบท 5 ประการ คือ การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ การส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุและครอบครัวอย่างหลากหลาย การส่งเสริมสวัสดิการคุ้มครองผู้สูงอายุและครอบครัวอย่างเหมาะสม การส่งเสริมการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุและครอบครัวและส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในครั้งนี้อย่างทำให้ชุมชนเป็นผู้ที่มีสุขภาพดี ใช้เทคโนโลยีเป็น สามารถพึ่งตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของแสงระวี แก้วเมืองฝาง (2552) ที่วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรหลังเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนชาวนา มีคุณภาพชีวิตในทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับสูงมาก

3. ผลการสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผ่านกระบวนการวิจัยโดยศึกษาข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัย มาใช้เป็นแนวทาง ในกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น แล้วจึงนำผลที่ได้มาสรุป สังเคราะห์ทำให้ได้ร่างรูปแบบชื่อว่า **“Pga K’ Nyau Youth leadership model : Pga K’ Nyau YL Model”** ที่ประกอบด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) และ ผลกระทบ (Effect) จากนั้นจึงได้นำร่างรูปแบบ เสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการพัฒนาชุมชน ด้านสาธารณสุข ด้านการพัฒนาศึกษา ด้านการพัฒนาเยาวชน และด้านการพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อประเมินคุณภาพ พบว่าระดับคุณภาพของรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก จากนั้นผู้วิจัยปรับปรุง พัฒนาเพิ่มเติมร่างรูปแบบ ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้ได้รูปแบบที่มีความสมบูรณ์ จากนั้นผู้วิจัยได้เผยแพร่รูปแบบไปยังองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชนเผ่าปกาเกอะญอ จำนวน 6 องค์กร ได้แก่ 1) เครือข่ายสื่อชนเผ่าพื้นเมือง 2) มูลนิธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการศึกษาและสิ่งแวดล้อม 3) สมาคมปกาเกอะญอ เพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 4) มูลนิธิภูมิปัญญาชาติพันธุ์ 5) สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ 6) เครือข่ายสตรีชนเผ่าแห่ง ประเทศไทย

ทั้งนี้อาจเพราะ การศึกษาลักษณะองค์กรร่วมที่มีเป้าหมายกระบวนการอย่างเป็นระบบ มีปฏิสัมพันธ์กัน มีการปฏิบัติงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จะให้ผลลัพธ์ของงานที่ทำออกมาเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย สามารถเป็นตัวอย่างให้แก่ผู้มีความสนใจศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ชุมชนที่มีบริบทเคียงกันได้ เป็นไปแนวทางเดียวกับทฤษฎีในการสร้างรูปแบบของ ทิศนา แจมณี (2545, น. 218) ที่กล่าวว่า รูปแบบหมายถึง คำอธิบาย แผนผัง หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจ ในปรากฏการณ์นั้น ๆ สอดคล้องกับทฤษฎีระบบของวิทยา คำนธารงกุล (2546, น. 62-63) ที่กล่าวว่า เป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการจัดการชุมชน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของชนเผ่าปกาเกอะญอ ให้คำแนะนำอย่างเป็นประโยชน์ ทำให้ได้รูปแบบที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น พัฒนาชุมชน สาธารณสุข หรือหน่วยงานที่สนใจเพื่อพัฒนาต่อยอดได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ เจมีและลินน์ (Jaimie Chloe Northam & Lynne Magor-Blatch, 2016) วิจัยเรื่อง การสำรวจการ

พัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา พบว่า การสำรวจการพัฒนามาตรฐานชุมชนที่มีปัญหาโดยใช้เยาวชนเป็นผู้พัฒนา ใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหาของตนเอง ซึ่งกระบวนการคือ 1) การปรึกษาหารือร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้เยาวชนในการพัฒนาชุมชนที่มีปัญหา ทำให้ได้ 2) กลุ่มที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาชุมชน โดยเยาวชน และ 3) ดำเนินการนำร่องในการพัฒนาชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สามารถนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนในครั้งนี้ไปศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนของชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เช่น ชนเผ่าม้ง ละว้า ลีซอ มูเซอ เป็นต้น
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการสังเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนของชนเผ่าปกากะญอได้
3. ชุมชนควรมีการสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมให้แก่เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาภาวะผู้นำ เช่น การยกย่อง ชมเชย หรือให้รางวัลผู้ที่สามารถเป็นผู้นำในการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นจนประสบความสำเร็จ เป็นต้น
4. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในหลาย ๆ เรื่อง ตามความเหมาะสม เพราะจะเป็นความภาคภูมิใจในการดำเนินการพัฒนาชุมชน เกิดความรัก ความผูกพันที่มีต่อชุมชน ต้องการพัฒนาชุมชนด้วยความเต็มใจ ต้องการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ให้มีความรู้ความสามารถ ส่งผลให้เป็นชุมชนมีการพัฒนาอยู่เสมอ ท้นต่อสถานการณ์ของโลก
5. ควรนำเอากระบวนการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นองค์ความรู้ให้กับการพัฒนากลุ่มเป้าหมายอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงานและหาข้อเสนอแนะที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อชุมชนมากที่สุด
6. การดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นในครั้งนี้ เป็นการดำเนินการตามหมู่บ้าน โดย 1 หมู่บ้านจะดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพียง 1-2 โครงการเท่านั้น ควรมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ได้ในเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตกับหมู่บ้านอื่น ๆ เพื่อดำเนินโครงการตามความต้องการของคนในชุมชนต่อไป
7. ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการทั้งการร่วมคิดร่วมดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพื่อการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

8. หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่นและภาคเอกชนควรร่วมมือกัน โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาชุมชนของคนในชุมชนอย่างจริงจัง และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องตามความเหมาะสม

9. ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาเยาวชน ให้มีทักษะการแก้ปัญหาของชุมชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างอิสระ โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่มีอยู่เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมและมีเหตุผล

10. รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอนสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้

11. เยาวชนที่ผ่านกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ สามารถเป็นต้นแบบเพื่อการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนในชุมชนอื่นต่อไปได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ควรมีการศึกษาวิจัยในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันเพิ่มเติม หรือชุมชนที่เป็นชนเผ่าอื่นในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอด กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมองค์ประกอบต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

3. ควรทำการวิจัยเพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ ในการพัฒนาชุมชนเรื่องอื่น ๆ เช่น เพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ อนุรักษ์ต้นน้ำ อนุรักษ์สัตว์ป่า การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวปกาเกอะญอ การสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนปกาเกอะญอ เป็นต้น

4. ควรมีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีอื่น ๆ ในการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ชุมชนได้รับ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความเหมาะสมของการใช้ทฤษฎีในการสร้างภาวะผู้นำ

5. ควรศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นเพิ่มเติม

6. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อติดตามผลการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นอย่างต่อเนื่อง

7. ควรมีการวิจัยเพื่อส่งเสริม พัฒนาต่อยอดจากผลการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น ให้เกิดอาชีพและสร้างรายได้แก่คนในชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2555). *กะเหรี่ยง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานกิจการ
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการนิเทศเสริมธุรกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา*. กรุงเทพฯ:
กระทรวงศึกษาธิการ.
- กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2546).
กรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- กลุ่มระเบียบวิธีสถิติสำนักนโยบายและวิชาการสถิติ. (2557). *เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการ
ประมาณค่า*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
- กวี วงศ์พุด. (2535). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- กวี วงศ์พุด. (2539). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: นวชนก.
- กุลธิดา จันท์เจริญ. (2555). *กลวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยสื่อพื้นบ้าน : กรณีศึกษา
การดำเนินโครงการสื่อพื้นบ้านเพื่อพัฒนาสุขภาวะเยาวชน. (วิทยานิพนธ์
สาขาวิชาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).*
- กุหลาบ รัตนสังขธรรม, นันทนา จันทวงศ์, บุญใจ ศรีสถิตยัณราทร, วรณิกา อัสวชัยสุวิกรม,
เมธี จันทจักรกรณ, รัชนิกรณ ทรัพย์กรานนท์, วินัย แก้วมณีวงษ์ (2550).
*การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมในวิธีดำเนินงานวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์
ความจำเป็นพื้นฐานในระดับหมู่บ้าน*. ชลบุรี : คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ขวัญชีวัน บัวแดง. (2552). *กะเหรี่ยง : หลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่:
โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). *แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน
แห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เจ.เอส. การพิมพ์.
- คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (2550).
แนวทางขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: มหาไถไทย.

- คณาจารย์วิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. (2552). *การวิจัยทางการพยาบาล : แนวคิด หลักการและวิธีการปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2554). *มนุษย์ในระบบครอบครัวและชุมชน*. เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับระบบนิเวศ (หน่วยที่ 1-7, 1-58). นนทบุรี: สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิรวรรณ เล่งพานิชย์. (2554). *โมเดลสมการ โครงสร้างภาวะผู้นำแบบไฟบริการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ ปรียานุช ธรรมปิยา. (2559). *ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ชนิดา เล็บครุฑ. (2554). *ผลกระทบของคุณภาพชีวิตในการทำงานที่มีต่อความผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*. กรุงเทพฯ: คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชอบ เข้มกลัด และ โกวิท พวงงาม. (2547). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเชิงประยุกต์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาธรรม.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. ประมวลสาระชุดวิชา. (2557). *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. นนทบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เชาว์ อินโย. (2553). *การประเมินโครงการ*. กรุงเทพฯ: บริษัท วิพรีน 1991 จำกัด.
- ดวงเดือน จันท์เจริญ. (2556). *รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ในองค์กรเอกชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ดำรงค์ ศรีอร่าม. (2553). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ศรียากานต์ พรหมคำ. (2556). *การศึกษาบริบทชุมชนเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตตำบลลุ่มลึก อำเภอลุ่มลึก จังหวัดเพชรบูรณ์*. เพชรบูรณ์: (สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์).

ทวีป ศิริวิทย์. (2544). การวางแผนพัฒนาและประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ทิพย์สุดา พุฒจร. (2556). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนสลักคอก จังหวัดตราด.

(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐาน
ทางการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร).

ทิตนา แจมมณี. (2545). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตนา แจมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธัญวิทย์ ศรีจันทร์. (2558). รูปแบบและกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

ของกรรมการองค์กรนิสิตนักศึกษา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต,
สาขาวิชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

นงนุช อัสมิกนวงศ์. (2553). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบ

การอนุรักษ์พลังงาน : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี.

(วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา).

บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยการวัดผลและประเมินผล. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2545). ชาวเขาในไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิมพ์ศ พรินต์.

บุญยงค์ เกศเทศ. (2551). วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประไพศรี ธรรมวิริยะวงศ์. (2548, มกราคม-มิถุนายน). การพัฒนาภาวะผู้นำ.

เศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจปริทัศน์, 1(1), 35-41.

ประวิตร โพธิ์อาสน์. (2530, มกราคม – มิถุนายน). กะเหรี่ยงกับงานสาธารณสุข.

ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา, 11(1), 65-71.

ประเวศ วะสี. (2536). การศึกษาชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น: ภูมิปัญญาชาวบ้านกับ

การพัฒนาชนบท. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินต์กรุ๊ป.

ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางการพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม*.

กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

ป๋วย อึ๊งภากรณ์. (2530). *จากกรรมการค้าสู่เชิงตะกอน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปิยะนุช เงินชูศรี. (2561). *รูปแบบภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารระดับกลาง*

ในภาคธุรกิจด้านการรักษาความปลอดภัย. (คุยฉินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,

สาขาวิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลมนุษย มหาวิทยาลัยรามคำแหง).

พงกะพรรณ ตะกลมทอง. (2553). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลาง*

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี).

พสิน แดงจวง. (2554). *รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ:

ดวงกมลพับลิชชิง

พันธุ์ทิพย์ रामสูต. (2540). *การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการ

สาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2546). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

ไพบุตย์ สุทธิ. (2554). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้*

ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนขององค์กรบริหารส่วนตำบลและชุมชน.

(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย

การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ไพสุดา แก้วลือ. (2557). *การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านวินัยนักเรียนของ*

โรงเรียนบ้านนาเรียง : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR).

(วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยขอนแก่น).

ภัทรพร เกษสังข์. (2559). *การวิจัยปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาวัฒน์ พันธุ์แพ. (2546). *Leadership*. เชียงใหม่: ภาควิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยพายัพ.

มนัส สุวรรณ. (2552, กรกฎาคม - กันยายน). ปากเอะญอ : ชีวิตที่พอเพียงตามวิถีธรรมชาติ.

วารสารราชบัณฑิตยสถาน. 34(3), 695-706.

- มัทนา นิณานนท์. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำใ้บริการกับผลการปฏิบัติงานของครูผู้ประสานงานโครงการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมโลก*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- เขวาคี วิบูลย์ศรี. (2544). *การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎี การวิจัย และแนวทางสู่การพัฒนา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- ลินดา สิริภูบาล. (2552). *การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพแบบมีส่วนร่วม และการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ ในพื้นที่โครงการเขื่อนแควน้อย อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดพิษณุโลก*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- วรรณดี สุทธิธารกร. (2557). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการทางสำนึก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- วิเชียร วิทย์อุดม. (2549). *ภาวะผู้นำ Leadership*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัท ชีระฟิล์ม และโซเท็กซ์ จำกัด.
- วิทยา ด้านธำรงกุล. (2546). *การบริหาร = Management*. กรุงเทพฯ: เวิร์ดเวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- วิสูตร จิระคำเกิด. (2548). *การบริหารโครงการสำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: วรรณกิจ.
- ศิริภัสสรศรี วงศ์ทองดี. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ วี พรินท์ 1991.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). *ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สนิท สัตโยภาส, เปรมวดี กิรวาทิ, กิตติชัย ปัญญาวิน และกมลลาศ สาลี สุกัณษิต (2556). *แรงงานต่างด้าวกับความมั่นคงทางสังคม*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมเกต อุทธโยธา. (2556). *การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรในชุมชน เพื่อการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).

- สมใจ เขียวสด. (2535). *มนุษย์สัมพันธ์สำหรับผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูธนบุรี.
- สมชาย สรรประเสริฐ. (2552). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตำรวจแห่งชาติ*. (คุุณิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- สมภพ ลาขโรจน์. (2532, มกราคม – มิถุนายน). “บทบาทและสถานภาพสตรีของสังคมกะเหรี่ยง” *ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา*, 13(1), 57-65.
- สมัย สุทธิธรรม. (2541). *กะเหรี่ยง*. กรุงเทพฯ: บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง และสรายุทธ กันหลง. (2553). *ภาวะผู้นำให้บริการในองค์การ : แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- สราวุธ วรพงษ์. (2555). *กระบวนการบริหารการพัฒนาที่ยั่งยืนสำหรับชุมชนกะเหรี่ยงบนพื้นที่สูงของอำเภอแม่สะเรียงจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. (คุุณิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนาชนบท สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้).
- สารณีย์ ไทยานันท์ และนิภา ลาขโรจน์. (2545). *การรักษาทรัพยากรและการขยายชุมชนของกะเหรี่ยง*. *สถาบันวิจัยชาวเขา*, 20(1), 13-33.
- สารทิ ศิลา. (2535, มกราคม – มิถุนายน). “หนึ่งคิ – มัดหมี่กะเหรี่ยง: ข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขา”, 16(1,2), 41-47.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2554ก). *เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2554ข). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. สืบค้นจาก http://www.nesdb.go.th/main.php?filename=develop_issue
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2. (2558). *การศึกษาต่อของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557 เรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2558*. แม่ฮ่องสอน: กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการปฏิบัติการจิตวิทยาแห่งชาติ. (2518). *ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2551). *วัฒนธรรมประเพณีชนเผ่าจังหวัดแม่ฮ่องสอน*.

แม่ฮ่องสอน: แม่ฮ่องสอนการพิมพ์.

สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร, กลุ่มงานวิเคราะห์นโยบายและแผน. (2559).

แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร. แม่ฮ่องสอน: องค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร.

สิงหา จันทริยวัณษ์. (2553). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชนบทของราชอาณาจักรไทยและ ราชอาณาจักรกัมพูชาโดยใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง*.

(วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนากุมิภาค กลุ่มสาขารณสุขชุมชน คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์).

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557, 12 กันยายน). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี*.

พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ.

กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

สิริโหม พิเศษบุญเกียรติ. (2550). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม*. พระยา: โรงพิมพ์เจริญอักษร.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). *ภาวะผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท วิรัตน์ เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

สุกร เลหาพันธ์ และคณะ. (2516). *วิจัยชาวเขา 2512-2515*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ จันทวานิช. (2551). *การวิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาพร พิศาลบุตร และยงยุทธ เกษสาคร. (2521). *กระบวนการพัฒนาและฝึกอบรม*

การพัฒนามุคผลและฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วน วิ.เจ.พรินต์.

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย. (2542). *ทฤษฎีใหม่ในหลวง : ชีวิตที่พอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน.

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2548). *การศึกษารับชมชุมชนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน :*

กรณีศึกษา ชุมชนกุดซุย หมู่ที่ 8 ตำบลลาดพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม.

มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

แสงระวี แก้วเมืองฝาง. (2552). *รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดเชียงราย*.

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

หุทัย มินะพันธ์. (2550). *หลักการวิเคราะห์โครงการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลแม่น้ำจาง. (2559). *แผนพัฒนาสามปี ประจำปี พ.ศ. 2559-2561*.

แม่ฮ่องสอน: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่น้ำจาง.

อภิชัย พันธเสน. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อุทุมพร จามรมาน. (2541, มีนาคม). โมเดล. *วารสารวิชาการ*, 1(2), 22-26.

Adair International, Ltd. (2017). ADAIR International Action Centred Leadership.

Leadership Functions. 1-10. Retrieved from <http://adair-international.com/assets/free-action-centred-leadership-materials-2017-1-.pdf>

Rovito, A. & Giles, A.R. (2013). *Youth development through recreation:*

eurocentric influences and aboriginal self-determination.

Native Games : Indigenous Peoples and Sports in the Post-Colonial world.

Bluce, L. B. (2006). *Qualitative research methods for the social science*.

Long Beach : Pearson Education, Inc.

Ferrans, C. E & Power, M. J. (1985). Quality of life index : Development and Psychometric

Properties. *Advances in Nursing Science*. National library of medicine, Aspen Publishers,

Ins. Oct; 8(1), 15-24.

Flanagan, J. C. (1978). *A research approach to improving our quality of life*.

American psychologist : Scientific Research Publishing Inc. 33, 126-147.

Good, C. V. (1973). *Dictionary of education*. (3rd edition). New York:

McGraw-Hill Book Company.

Gordon, J. R. (1989). *Human resource management*. Boston: Allyn and Bacon.

Ivancevich, J. M. (2007). *Human resource management* (10thed.). New York: McGraw-Hill.

Northam J.C.& Magor-Blatch, L. (2016). Developing a standard

for youth modified therapeutic communities. *Therapeutic Communities: The*

International Journal of Therapeutic Communities, 37(3), 77-94.

Adair, J. (2547). ผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก การกิจ ทีมงาน

และตัวพนักงานเอง ทำงานซ้อนกันอย่างไร. ในสมพงษ์ สุวรรณจิตกุล, ผู้แปล.

รวมความคิด 45 กุญ. กรุงเทพฯ: นวัตกรรมการพิมพ์.

- De Vera, M. J. and Corpus. E. R. (2016). Towards understanding a multi-stakeholder approach in a youthleadership development program. *International Journal of Public Leadership*. 12(2), 143 – 153.
- keeves, p. j. (1988). “model and model building” *educational research, methodology and measurement : An International Handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In *Reading in Attitude Theory and Measurement*. p.90-95. Fishbein, Martin, (Ed). New York: Wiley & Son.
- Lussier & Achua. (2001). *Leadership : Theory, application, skill building*. Boston: South-Western College Pub.
- Maslow, A. H. (1964). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.
- Nadler, L. C. (1980). *Corporate human resource development*. New York: American Society for Training and Development.
- Sims, R. R. (2007). *Human resource management : Contemporary issues, challenges, and opportunities*. Charlotte, NC: Information Age.
- Smith, R. H., Carroll, K. and Watson. (1980). *Management : Making Organizations perform*. New York: Macmillan.
- Willer, D. (1968). *Scientific sociology : Theory and method*. Englewood cliff, New Jersey: Prentice Hall.
- Yukl, K. (2006). *Leadership in organizations*. (6th ed). New Jersey: Parson Education.
- Zhan, L. (1992). Quality of Life Conceptual and measurement issues. *Journal of Advance Nursing*, 17(7), 795-800.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	ว่าที่ร้อยโทธนากร โกศัย
วัน เดือน ปีเกิด	12 เมษายน 2531
ที่อยู่ปัจจุบัน	308 หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สะเรียง อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน รหัสไปรษณีย์ 58110
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2554 คุรุศาสตรบัณฑิต (คอมพิวเตอร์ศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พ.ศ. 2557 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
ประสบการณ์การทำงาน	พ.ศ. 2555 – 2557 ครูผู้ช่วย โรงเรียนบ้านแม่จืด พ.ศ. 2557 – 2561 ครู โรงเรียนบ้านแม่จืด พ.ศ. 2561 – ปัจจุบัน ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านแม่จืด

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1. อาจารย์ ดร.จตุพร เสถียรคง หัวหน้าภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น
2. ผศ.ดร.ชาตรี มณี โกศล รักษาการแทนอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
กลุ่มชาติพันธุ์
3. รศ.ดร.วีระศักดิ์ ชมภูคำ อาจารย์ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
4. รศ.ดร.สัญญา สะสอง อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมและวัฒนธรรมศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. อาจารย์ ดร.ภูเบศ พวงแก้ว อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยนอร์ท – เชียงใหม่
ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่
ของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ผศ.กรรณิการ์ พันชนะ	อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. ดร.เวโรจน์ รัตนกิตติโรจน์	ครู โรงเรียนวาริชเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. ดร.รสริน พันธุ	ครู โรงเรียนแม่แก่น้อย อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบบประเมินคุณภาพ รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำ
 เยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง
 อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. อาจารย์ ดร.เรืองวิทย์ นนทภา อาจารย์ภาควิชาเทคนิคการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
2. อาจารย์ ดร.ธีรภัทร ประสมสุข อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
3. อาจารย์ ดร.สุวรรณ หมั่นตาบุตร อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจาง

อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1. ดร.กัญญา สมบูรณ์	ผู้อำนวยการโรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรค์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลุ่มชาติพันธุ์
2. ว่าที่พันตรีธรรณยุทธ มโนวงศ์	พัฒนาการอำเภอแม่ลาน้อย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาชุมชน
3. นายนินพัทธ์ ปิ่นธิดา	สาธารณสุขอำเภอแม่ลาน้อย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข
4. ดร.สุรพล ศรีศิลป์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการ สพป.มส.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. รศ.ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง	อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกลุ่มชาติพันธุ์

ภาคผนวก ข

รายนามผู้เข้าร่วมโครงการ
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก

หมู่บ้านแม่นางเหนือ

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายคุณากร พิทักษ์ชลทาน
2. นายขงสุข คำรณคงคา

เยาวชน

1. นายสมชิต ทรัพย์กาญจน
2. นางสาวจันทร์เพ็ญ กุลจิตรธรรมธร
3. นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติ
4. นายธรรณ์เทพ กุญจนาทไพศาล

หมู่บ้านแม่กองแป

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายสุรชัย เกษมเกษตร
2. นายชิงชัย ชำรงศักดิ์โสภณ
3. นายโชคดี ฉายากานนท์

เยาวชน

1. นางสาวศรียุทธ เกษมเกษตร
2. นางสาวศิริลักษณ์ เกษมเกษตร
3. นายอุดม เรือนอุดมการณ์
4. นายกำจร เชาวลิตกิจบำรุง

หมู่บ้านแม่จิด

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายทิวทัศน์ ทิวพนา
2. นายพะชะเง๊ะ สมบัติพนา
3. นายพงษ์ศักดิ์ เจริญจิตนรินทร์
4. นายรณชัย ทวีทองเพิ่มพูน

เยาวชน

1. นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ
2. นายประสิทธิ์ มณีน้าโชค
3. นายอภิสิทธิ์ คำพร
4. นายพีรพงษ์ สวรรค์ลิลิจิต

หมู่บ้านหนองม่วง

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นางหน่อโนโพ คงสำเริงผล
2. นายชัยณรงค์ ทวีชัยรัตน์
3. นางโสภา เขตผาดิสังขร
4. นางสุนทรี ศรีจรัสพร
5. นายกิตู ศรีจรัสพร

เยาวชน

1. นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร
2. นางสาวจันทร์ศรี ศรีจรัสพร
3. นายธีรศักดิ์ ทวีชัยรัตน์
4. นางสาวพุกษา ทวีชัยรัตน์

หมู่บ้านแม่สะเมง

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายสมชัย สวงนจิต
2. นายปรัชญา ไผตวีรกุล
3. นายสมคิด อารีรักษ์กุล

เยาวชน

1. นางสาวโยพร อารีรักษ์กุล
2. นางสาวนิภาพร อารีรักษ์กุล
3. นายรัชนาท รักษ์วงศ์ตระกูล
4. นางสาวสุทธิดา เกียรตินราชีวี

หมู่บ้านแม่นาอาจ

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

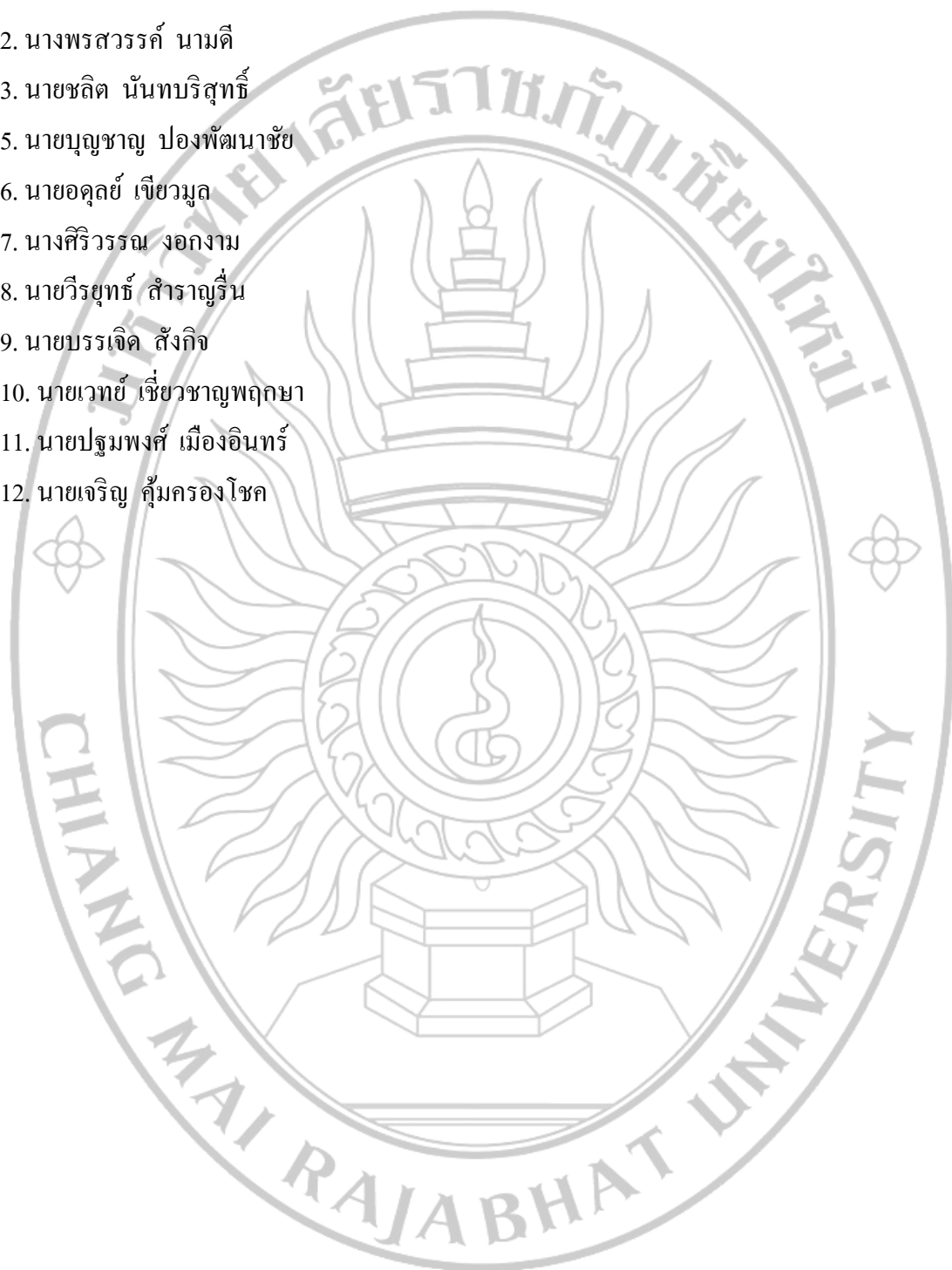
1. นายวาป เต็มอรุณรุ่ง
2. นายสุชาติ ฐานะเชิดชูวงศ์

เยาวชน

1. นายชาติชาย คำเกียรรา
2. นายสมโชค ฐานะเชิดชูวงศ์
3. นายประวิทย์ ชำรงค์ศักดิ์โสภณ
4. นางสาวศุภลักษณ์ ดวงคงสมบูรณ์

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายในพื้นที่วิจัย

1. นายชาติ จิระนคร
2. นางพรสวรรค์ นามดี
3. นายชลิต นันทบริสุทธี
5. นายบุญชาญ ปองพัฒนาชัย
6. นายอดุลย์ เขียวมูล
7. นางศิริวรรณ งอกงาม
8. นายวีรยุทธ์ ตำราญรัตน์
9. นายบรรเจ็ด ตั้งกิจ
10. นายเวทย์ เขียวชาญพุกษา
11. นายปฐมพงศ์ เมืองอินทร์
12. นายเจริญ คุ้มครองโชค

รายนามผู้เข้าร่วมในเวทีเสวนา ด้วยเทคนิค AIC หัวข้อ แนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน

ปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร

อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายคุณากร พิทักษ์ชลตาน	กำนันตำบลแม่นาจร
2. นายสุรชัย เกษมเกษตร	ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป
3. นายไชยา บีโซ่	ผู้ใหญ่บ้านแม่จิด
4. นายกิตู ศรีจรัสพร	ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง
5. นายสมชัย สงวนจิต	ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง
6. นายสุชาติ ฐานะเชิดชูวงศ์	ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจร
7. นายวาปี เต็มอรุณรุ่ง	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร
8. นายพงษ์ศักดิ์ เจริญจิตต์นรินทร์	ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
9. นายชิงชัย ชำรงค์ศักดิ์โสภณ	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร
10. นายปิหนู ชำรงค์ศักดิ์โสภณ	ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
11. นายโชคดี ฉายากานนท์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร
12. นายยงสุข คำธมกมล	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร

เยาวชน

1. นายธีระชัย พาคี	เยาวชนบ้านแม่นาจรเหนือ
2. นายสิทธิพงษ์ พิทักษ์ชลตาน	เยาวชนบ้านแม่นาจรเหนือ
3. นายอิทธิเดช โชคชัยกุสุมา	เยาวชนบ้านแม่นาจรเหนือ
4. นางสาวสุดาภรณ์ งามรัตน์อำไพ	เยาวชนบ้านแม่นาจรเหนือ
5. นายระวี พิทักษ์ชลตาน	เยาวชนบ้านแม่จิด
6. นายอภิสิทธิ์ คำพร	เยาวชนบ้านจิด
7. นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร	เยาวชนบ้านหนองม่วง
8. นางสาวอารียา เพชรไพรวสิน	เยาวชนบ้านแม่สะเมง
9. นายรัชนาท รักวงศ์ตระกูล	เยาวชนบ้านแม่สะเมง
10. นางสาวอรพิน อร่ามมงคล	เยาวชนบ้านแม่สะเมง
11. นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ	เยาวชนบ้านแม่จิด

12. นางสาวทิพย์ดา จตุรคุณถาวร	เยาวชนบ้านแม่จิด
13. นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร	เยาวชนบ้านหนองม่วง
14. นายข้าเก จตุรพรศิริกุล	เยาวชนบ้านหนองม่วง
15. นายยุรนันท์ คำเก็กานนท์	เยาวชนบ้านแม่นาอาจ
16. นางสาวกรรณิการ์ ชำรงค์ดีโสภณ	เยาวชนบ้านแม่นาอาจ
17. นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติ	เยาวชนบ้านแม่นาอาจ
18. นายสมเกียรติ คำรงกิจเจริญ	เยาวชนบ้านแม่นาอาจ

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย

1. นายชาติ จิระนคร	ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาอาจ
2. นางพรสวรรค์ นามดี	พัฒนกร พัฒนาชุมชนตำบลแม่นาอาจ
3. นายชลิต นันทบริสุทธิ์	พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาล ส่วนตำบลกอกหลวง ตำบลแม่นาอาจ
4. นายนิวัติศรีย ตระกูลรุ่งอำไพ	ครู โรงเรียนบ้านแม่นาอาจ
5. นายสุวิมล ปิ่นอินตะพันธ์	ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
6. นางสาวจรัสวรรณ สุภาณี	ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
7. นางสาววลัยพร โกสัย	ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
8. นายชัยพัทธ์ สอนสุวรรณ	ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
9. นายเจริญ คุ้มครองโชค	ครู โรงเรียนบ้านแม่สะเมง

รายนามผู้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การพัฒนาโครงการ

ผู้เข้าอบรม

ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

1. นายคุณากร พิทักษ์ชลทาน	ตำแหน่ง กำนันตำบลแม่นาจร
2. นายสุรชัย เกษมเทศ	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านแม่กองแป
3. นายไชยา บีโซ่	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านแม่จิด
4. นายกิตู ศรีจรัสพร	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหนองม่วง
5. นายสมชัย สวงนจิต	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านแม่สะเมง
6. นายสุชาติ ฐานะเชิดขวงค์	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านแม่นาจร
7. นายวาปี เต็มอรุณรุ่ง	ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่นาจร

เยาวชน

1. นายธีรชัย พาดิ	เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
2. นายสิทธิพงศ์ พิทักษ์ชลทาน	เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
3. นายมณฑล คำธณคณา	เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
4. นางสาวจันทร์เพ็ญ กุลจิตธรรมธร	เยาวชนหมู่บ้านแม่นาจรเหนือ
5. นายอิทธิเดช โชคชัยกุสุมา	เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป
6. นายวีรวัช กุญชรพันธ์พงษ์	เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป
7. นางสาวสุดาภรณ์ งามรัตน์อำไพ	เยาวชนหมู่บ้านแม่กองแป
8. นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
9. นายธณชัย ทวีทองเพิ่มพูน	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
10. นางสาวศาดพร พิทักษ์ชลทาน	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
11. นางสาวทิพย์ดา จตุรคุณถาวร	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
12. นายระวี พิทักษ์ชลทาน	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
13. นายอภิสิทธิ์ คำพร	เยาวชนหมู่บ้านแม่จิด
14. นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร	เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง
15. นายสิวะ เทิดทูนบุพการี	เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง
16. นายขำเก จตุรพรศิริกุล	เยาวชนหมู่บ้านหนองม่วง

17. นายรัชนาท รั้ววงศ์ตระกูล	เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง
18. นางอรพิน อร่ามมงคล	เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง
19. นางสาวอริยา เพชรไพรวสิน	เยาวชนหมู่บ้านแม่สะเมง
20. นางสาวกรรณิการ์ ชำรงค์ดีโสภณ	เยาวชนหมู่บ้านแม่จาง
21. นายชุนันท์ คำเกิงกานน	เยาวชนหมู่บ้านแม่จาง
22. นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติ	เยาวชนหมู่บ้านแม่จาง
23. นายสมเกียรติ คำรงกิจเจริญ	เยาวชนหมู่บ้านแม่จาง

วิทยากร

1. นางพรสวรรค์ นามดี	ตำแหน่ง พัฒนาการ พัฒนาชุมชนตำบลแม่นาจร
2. นายพัฒน์พงศ์ บุญปราบ	ตำแหน่ง ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
3. นางสาวจาวรรณ สุภาษี	ตำแหน่ง ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
4. นางสาวลลิตพร โกศัย	ตำแหน่ง ครู โรงเรียนบ้านแม่จิด
5. นายชลิต นันทบริสุทธิ์	ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาล ส่วนตำบลกอกหลวง ตำบลแม่นาจร
6. นางสาววันเพ็ญ กุญจนาทไพศาล	ตำแหน่ง ผู้ช่วยวิทยากร

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ สร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด

สำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นายธีระชัย พาคี	ประธานโครงการ
1.2 นายฉันทล คำธนคงคา	คณะกรรมการ
1.3 นางสาวจันทร์เพ็ญ กุลจิตธรรมธร	คณะกรรมการ
1.4 นายสิทธิพงษ์ พิทักษ์ชลทาน	คณะกรรมการ
1.5 นาย कुमार พิทักษ์ชลทาน	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นายพะเนนซี
- 2.2 นายสมชาย คำเรกฤทธิ์มงคล
- 2.3 นายโบนุ นวลศักดิ์ศรี
- 2.4 นางจันทร์เป็ง ทรัพย์กาญจน์
- 2.5 นางมะลิวัลย์ บริรักษ์ชล
- 2.6 นายเดอะเนอะ เพชรกระจ่างสุข
- 2.7 นางหน่อเปอะเหลอะ คำชูบรรพต
- 2.8 นายจะเกลอ พาคี
- 2.9 นายดิพอเก มณีกังวาล
- 2.10 นายวิรัช นินเวศน์พนาดร
- 2.11 นางสาวสุทธิพร คำธนคงคา

3. วิทยากรผู้ให้ความรู้

- 3.1 นายชลิต นันทบริสุทธี
- 3.2 นายสัญญาพันธ์ วรรณคำ
- 3.3 นายรัชชัย ธนะฤทธิ

4. ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณโครงการ

- 4.1 นายคุณากร พิทักษ์สถาน

รายนามผู้มีส่วนร่วมโครงการศึกษาดูงาน
เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกระเหรี่ยง

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นางอรพิน อร่ามมงคล	ประธานโครงการ
1.2 นายรัชนาท รักยวงศ์ตระกูล	คณะกรรมการ
1.3 นางสาวอริยา เพชรไพรวสิน	คณะกรรมการ
1.4 นายสมชัย สวงนจิตร	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นางสาววิมล นันทวรกิจ
- 2.2 นางนุช เพชรไพรวสิน
- 2.3 นางยุพา วิจิตรพุกษา
- 2.4 นางหน่อแสงชี ชอบสรารณ
- 2.5 นางศิริพร เจริญผลอำไพ
- 2.6 นางสาวหล้ามู เพชรไพรวสิน
- 2.7 นางสาวภูษงค์ ผดุงเกษตร
- 2.8 นางสาวปาริยา กุลมนัส
- 2.9 นางเบญญาภา เชื้อขวชาญพุกษา
- 2.10 นางนพพิชญ์ การมงคลกวิน
- 2.11 นายพะจำลอง การมงคลกวิน
- 2.12 นางธิดิมา คำขุนโคตร
- 2.13 นายพะดิษฐ์ ชมพูนุทพนา
- 2.14 นางสาวรสสุคนธ์ ชมพูนุทพนา
- 2.15 นางสาวสุทธิดา ร่มมยุรี
- 2.16 นางสาวนงนุช ชอบสรารณ
- 2.17 นางสาวมาลีวัลย์ คงลำเรืองผล
- 2.18 นางออยชิ ทวีทองเพิ่มพูน
- 2.19 นางนันทกา ขยันกิจไพศาล

2.20 นางสาวศรี กนกสุกษา

2.21 นางสาวกานดา สวรรค์ลิขิต

2.22 นางสาวสรินยา ขันกิจไพศาล

2.23 นางสาวดวงนภา ชอบสราน

2.24 นางสาวพิมพ์อักษร เพชรไพรวสิน

3. วิทยาการผู้ให้ความรู้

3.1 นางสาวศรีเพ็ญ ปิ่นทอง

3.2 นายทศพล สุรางค์พนา

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการรักษาความสะอาด

จุดกำจัดขยะและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นายบุญมา เอกรุ่งอรุณ	ประธานโครงการ
1.2 นายธณชัย ทวีทองเพิ่มพูน	คณะกรรมการ
1.3 นางสาวทิพย์ดา จตุรคุณถาวร	คณะกรรมการ
1.4 นางสาวศาดพร พิทักษ์ชลทาน	คณะกรรมการ
1.5 นายไชยา บีโซ่	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นายสิยพงษ์ โชติการุณกร
- 2.2 นายกิตติรัช สมบัติพนา
- 2.3 นายเจมภพ เจริญจิตนิรันดร์
- 2.4 นายสิทธิชัย ฐานะเชิดชูวงศ์
- 2.5 นายธนศ โขคนที
- 2.6 นายธนวัฒน์ วิจิตรพุกยา
- 2.7 นายทฤษฎ์ เกษมมณีเลิศ
- 2.8 นายพีระพงษ์ สวรรค์ลิจิต
- 2.9 นายฐิติวุฒิ ชอบสรานู
- 2.10 นายทศพล สุรางค์พนา
- 2.11 นายสุวศิลป์ อินตะพันธ์
- 2.12 นายอัยยุบ วงศ์อิสลาม
- 2.13 นายณรงฤทธิ์ เชื้อขาวพุกยา
- 2.14 นางสาวสุพัตรา โขคนที
- 2.15 นางสาวพนทิพย์ วิจิตรพุกยา
- 2.16 นางสาวนภาพร เกียรติบุญสกุล
- 2.17 นางสาวภัทรพรรณ เณิมพรพิศาล
- 2.18 นางสาววันเพ็ญ กุญจนาทไพศาล

- 2.19 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร
- 2.20 เด็กชายจิระพงศ์ เลิศสายัณห์
- 2.21 เด็กชายจักรพงษ์ ฉายาสิงขร
- 2.22 เด็กชายธีรเทพ สวัสดิ์ฉัตรพงศ์
- 2.23 เด็กชายพัชรพงศ์ คำขุนโคตร
- 2.24 เด็กชายอนิวัตติ์ การมงคลกวิน
- 2.25 เด็กชายอภิสิทธิ์ วิจิตรพุกษา
- 2.26 เด็กชายวีระพล สรณนันทวิริยะกุล
- 2.27 เด็กชายศิวกร ธาราลิขิต
- 2.28 เด็กชายไพบุลย์ ฤกษ์พรพันธุ์พงษ์
- 2.29 เด็กหญิงอรพณ การมงคลกวิน
- 2.30 เด็กหญิงกัทธิดา เจริญผลอำไพ
- 2.31 เด็กหญิงเจรีรัตน์ ชอบสรณ

3. วิทยากรผู้ให้ความรู้

- 3.1 นายสุวิทย์ อินตะพันธ์
- 3.2 นายทศพล สุรางค์พนา

4. ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณโครงการ

- นายชยุตม์ มณีนำโชค

**รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนิน โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาด
ภายในบ้านและพื้นที่ใกล้เคียง**

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นายสุรนนท์ คำเกิงกานนท์	ประธานโครงการ
1.2 นางสาวกรรณิการ์ ชำรงศักดิ์โสภณ	คณะกรรมการ
1.3 นายสุชาติ ฐานะเชิดชู	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นางจำปา ถวัลย์ชลาสัย
- 2.2 นางเนาวรัตน์ โชตตุสรพร
- 2.3 นางดวงมณี คำเกิงกานนท์
- 2.4 นายสามารถ กนกชลาสัย
- 2.5 นางหน่อหลู่พจ เกรียงไกรทวีสุข
- 2.6 นางยุพดี ฌาณสมาริกุล
- 2.7 นางรจนา มณีกังวาล
- 2.8 นายลัทธิ มณีกังวาล
- 2.9 นายอินนุ ชื่อสัตย์สุจริต
- 2.10 นายวีรภัทร ขจรเกียรติยติคุณุญ
- 2.11 นางลัดดาพร กุ้เกียรติมงคล
- 2.12 นางจันทร์พร มณีกังวาล
- 2.13 นางเหล่าโย คำเกิงสิงขร
- 2.14 นางสาวศุภลักษณ์ ดวงคงสมบูรณ์
- 2.15 นางหน่อบุเฑาะฐ ธรรมมวตสาขชล
- 2.16 เด็กหญิงจิรณัฐ ดิลกกันทร
- 2.17 เด็กชายเจริญ เคารพปรัชญา
- 2.18 เด็กชายคมสันต์ ภูญชรกุลจิต
- 2.19 เด็กหญิงพรทิพย์ จารุจิตกุล

2.20 เด็กหญิงสุรารัตน์ เชิดชูสวรรค์

2.21 เด็กชายธนายุทธ์ วิจิตรพุกษา

2.22 เด็กชายพีรพัฒน์ เชิดชูสวรรค์

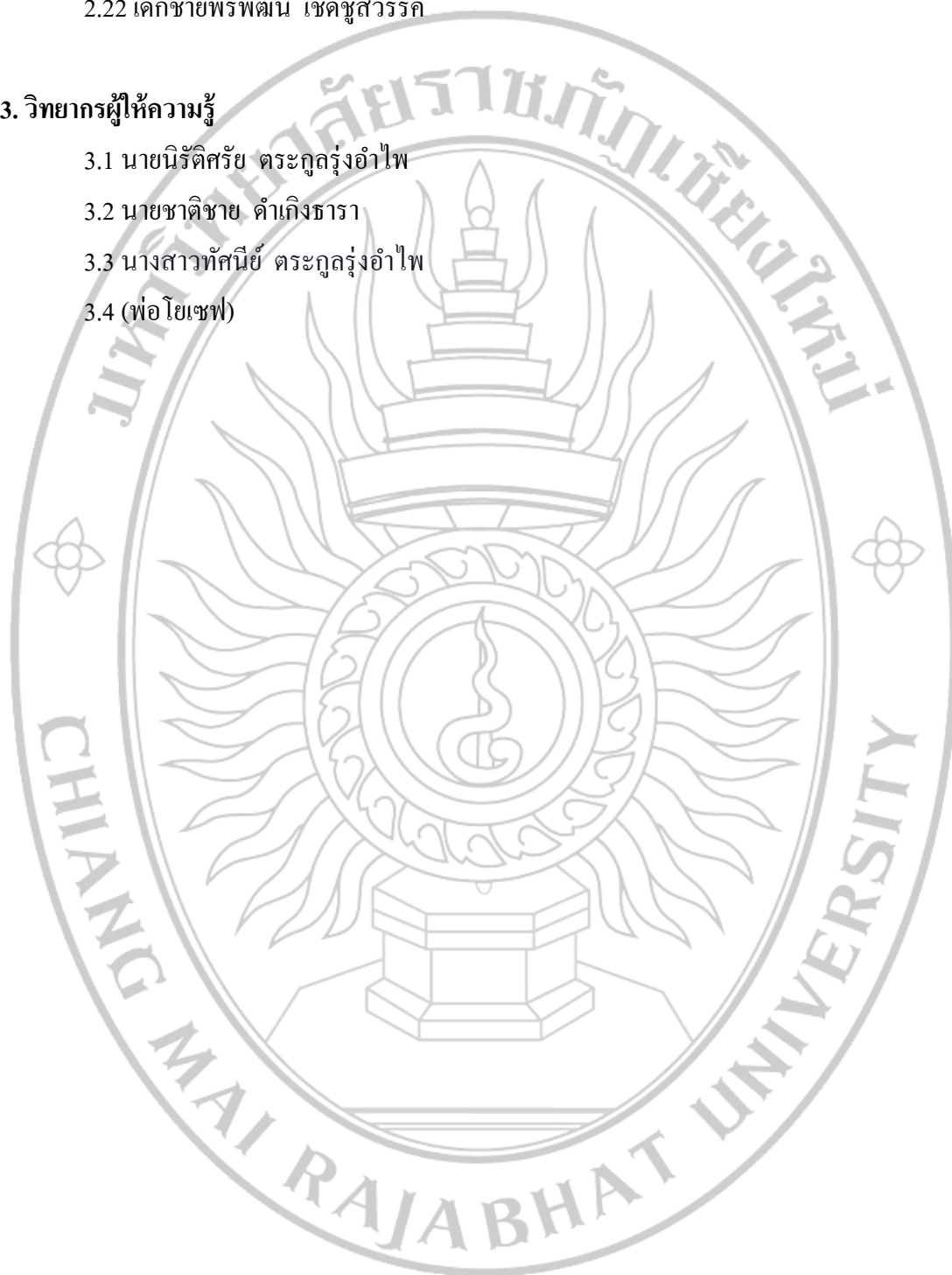
3. วิทยากรผู้ให้ความรู้

3.1 นายนิติศรัย ตระกูลรุ่งอำไพ

3.2 นายชาติชาย คำเกียรรา

3.3 นางสาวทัศนีย์ ตระกูลรุ่งอำไพ

3.4 (พ่อโยเซฟ)

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพ
เบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างเหมาะสม

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร	ประธานโครงการ
1.2 นายสัวะ เทิดทูนบุพการี	คณะกรรมการ
1.3 นายขำเก จตุรพรศิริกุล	คณะกรรมการ
1.4 นายกิติ ศรีจรัสพร	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นายเฉลิมชัย ศรีจรัสพร
- 2.2 นางสาวแสงเดือน เกษมมณีเลิศ
- 2.3 นางสาวภัทริยา ชาลิตรุ่งเรือง
- 2.4 นายสยาม ศรีจรัสพร
- 2.5 นายอนวัช ไชคนที
- 2.6 นางหน่อคะนือ ชาลิตรุ่งเรือง
- 2.7 นางหน่อตาจุ ศรีจรัสพร
- 2.8 นางเปลือโพ เกษมมณีเลิศ
- 2.9 นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร
- 2.10 นางสาวศิริพร ศรีจรัสพร
- 2.11 นางหน่อแม่แอะ ศรีจรัสพร
- 2.12 นายไทรชา ทินกรโสภณ
- 2.13 นางหน่อเกลอะเหลอะ ทวีชัยรัตน์
- 2.14 นางหน่อลู่พอ ทวีชัยรัตน์
- 2.15 นางสาวสุพัตรา ไชคนที
- 2.16 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร
- 2.17 เด็กหญิงรติมา ทินกรโสภณ

- 2.18 เด็กหญิงชไมพร คิลกัณฑ์
- 2.19 เด็กหญิงดารารพร กนกสกุณา
- 2.20 เด็กหญิงอรนุช ขยันกิจไพศาล
- 2.21 เด็กหญิงศุภสุดา มณีนำโชค
- 2.22 เด็กหญิงพิพัณนารา สวรรค์ลิจิต
- 2.23 เด็กชายทินภัทร ชมพูนุทพนา
- 2.24 นายชินพงษ์ มโนใจธรรม
- 2.25 นางสาวนันทวลย์ ผดุงเกษตร
- 2.26 นางสาวธนาพร เกษมมณีเลิศ

3. วิทยากรผู้ให้ความรู้

- 3.1 นายบุญสม พงศ์ไพโรจน์
- 3.2 นายชลิต นันทบริสุทธิ์

4. ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณโครงการ

- 4.1 นายชลิต นันทบริสุทธิ์
- 4.2 เงินกองทุนชุมชนหมู่บ้านหนองม่วง

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี
เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์
และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกาเกอะญอ

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นายระวี พิทักษ์ชลทาน	ประธานโครงการ
1.2 นายอภิสิทธิ์ คำพร	คณะกรรมการ
1.3 นางสาวสุดาภรณ์ งามรัตน์อำไพ	คณะกรรมการ
1.4 นายอิทธิเดช โชคชัยกุสุมา	คณะกรรมการ
1.5 นายวีรวงศ์ ฤกษ์พรพันธุ์พงษ์	คณะกรรมการ
1.6 นายไชยา บีโซ่	ที่ปรึกษาโครงการ
1.7 นายสุรชัย เกษมเทศ	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นายพิทักษ์ชัย วิจิตรพุกษา
- 2.2 นางสาวแสงเดือน เกษมมณีเลิศ
- 2.3 นางสาวภัทริยา ชาลิตรุ่งเรือง
- 2.4 นายทฤษฎ์ เกษมมณีเลิศ
- 2.5 นายเจมภพ เจริญจิตนิรันดร์
- 2.6 นางสาวกาญจนา ดิลกพงษ์ธร
- 2.7 นางสาวมารีสา เกษมलगมมงคล
- 2.8 นายกิตติรัช สมบัติพนา
- 2.9 นางสาวจินตนา ศรีจรัสพร
- 2.10 นางสาวศิริพร ศรีจรัสพร
- 2.11 นายเกียรติศักดิ์ ฉายาสิงขร
- 2.12 นายทนต์เกียรติ วิจิตรพุกษา
- 2.13 นายสิยพงษ์ โชติการุญกร

- 2.14 นายวิสิทธิ์ วิจิตรพุกษา
- 2.15 นางสาวพนทิพย์ วิจิตรพุกษา
- 2.16 นางสาวสุพัตรา โชนทนี
- 2.17 นางสาวภัทรพรรณ เฉลิมพรพิศาล
- 2.18 นางสาววันเพ็ญ กุญจนาทไพศาล
- 2.19 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร
- 2.20 นายพะบุล กิตติวิลาวัณย์
- 2.21 เด็กชายอภิสิทธิ์ วิจิตรพุกษา
- 2.22 เด็กชายฤทธิเดช ปฐมสกุลไพร
- 2.23 เด็กชายสิปกร โชติการุญกร
- 2.24 เด็กหญิงเจรีรัตน์ ชอบสรานู
- 2.25 เด็กชายวีรพัฒน์ สมบัติพนา
- 2.26 เด็กชายเมทธิชัย เกียรติบุญสกุล
- 2.27 เด็กชายชัชชนันท์ บีใจ

3. วิทยาการผู้ให้ความรู้

- 3.1 นางสาววลัยพร โกศัย
- 3.2 นายบุญเยี่ยม นันตะภูมิ

4. ผู้ให้การสนับสนุนงบประมาณโครงการ

โรงเรียนบ้านแม่จืด

รายนามผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ การอบรมการทำบัญชีครัวเรือน

1. คณะผู้ดำเนินโครงการ

1.1 นางสาวสุภาพร ถนอมสุขสันติ	ประธานโครงการ
1.2 นายสมเกียรติ ดำรงกิจเจริญ	คณะกรรมการ
1.3 นายวาปี เต็มอรุณรุ่ง	ที่ปรึกษาโครงการ

2. ผู้เข้าร่วมดำเนินโครงการ

- 2.1 นางดวงมณี คำเกิงกานน
- 2.2 นางชินี กองแก้วสีงาม
- 2.3 นางจำปา ถวัลย์ชลาสัย
- 2.4 นายสามารถ กนกขลาสัย
- 2.5 นางหน่อหลู่พจ เกรียงไกรทวีสุข
- 2.6 นางยุพดี วัฒนสมาริกุล
- 2.7 นางรจนา มณีกังวาล
- 2.8 นายลัทธิ มณีกังวาล
- 2.9 นายอินุ ชื้อสัตย์สุจริต
- 2.10 นายวีรภัทร ขจรเกียรติยติคุณโย
- 2.11 นางลัดดาพร กู้เกียรติมงคล
- 2.12 นางจันทร์พร มณีกังวาล
- 2.13 นางหล้าโย คำเกิงสิงขร
- 2.14 นางสาวศุภลักษณ์ ดวงคงสมบูรณ์
- 2.15 นางหน่อบุเฑาะฐ ธรรมมวตสายชล
- 2.16 นางสาวรัตนา ศรีจรัสพร
- 2.17 เด็กชายเจริญ เคารพปรีชา
- 2.18 เด็กชายคมสันต์ กุญชรกุลชลจิต
- 2.19 นางสาวกรรณิการ์ ชำรงศักดิ์โสภณ

3. วิทยาการผู้ให้ความรู้

3.1 นายนิติศรัย ตระกูลรุ่งอำไพ

3.2 นายบรรเจ็ด สังกิจ

3.3 นางสาวศิริลักษณ์ ตระกูลแก้ว

ประเด็น	คำถามหลัก	คำถามรอง	เชิงลึก
ด้านสุขภาพ	1.คนในชุมชนของท่าน มีสุขภาพเป็นอย่างไร มีการเจ็บไข้ได้ป่วยบ้างไหม 2. สภาพแวดล้อมในชุมชนของท่านมีความสะอาด เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิตหรือไม่ อย่างไร	1. อาหารที่คนในชุมชนของท่านนิยมนทานอาหารประเภทไหน และรับประทานอะไรบ้าง มีวิธีการประกอบอาหารอย่างไร 2. น้ำที่ใช้ในการอุปโภค-บริโภคในชุมชนของท่านมาจากแหล่งน้ำใด และได้มาด้วยวิธีการใด 3. การแต่งกายของคนในชุมชนของท่าน แต่ละฤดูกาลเป็นอย่างไร 4. การสร้างบ้านของคนในชุมชนของท่าน เป็นแบบไหน มีความเหมาะสมต่อการพักผ่อนหรือไม่ ลักษณะห้องน้ำ,ห้องครัวเป็นอย่างไร 5. คนในชุมชนของท่านมีวิธีการรักษาสุขภาพให้แข็งแรงอย่างไร 6. คนในชุมชนของท่านมักจะมีอาการเจ็บป่วยด้วยโรคใดบ้าง	1. คนในชุมชนของท่านมีความวิตกกังวลบ้างหรือไม่ เรื่องอะไร 2. ท่านคิดว่าควรพัฒนาสุขภาพและความเป็นอยู่ของชุมชนของท่านอย่างไร ด้านไหนบ้าง

ประเด็น	คำถามหลัก	คำถามรอง	เชิงลึก
ด้านการใช้เทคโนโลยี	1. ในชุมชนของท่าน มีการใช้เทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต กันอย่างแพร่หลายหรือไม่อย่างไร	1. ในชุมชนของท่านได้นำเทคโนโลยีเหล่านั้นมาช่วยในการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง 2. ท่านคิดว่าการเข้ามาของเทคโนโลยี มีผลกระทบต่อวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมหรือไม่อย่างไรบ้าง 3. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน	1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับการให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้เทคโนโลยีให้ แก่คนในชุมชนของท่าน 2. ในส่วนของการใช้เทคโนโลยี ควรให้ความรู้เรื่องใดบ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมและศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น 3. ในชุมชนของท่านมีการส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีในการหารายได้เสริมหรือไม่ อย่างไร

ประเด็น	คำถามหลัก	คำถามรอง	เชิงลึก
ด้านการพึ่งพาตนเอง	1. ในชุมชนของท่านมีการประกอบอาชีพอะไรบ้าง 2. ชุมชนของท่านได้มีการน้อมนำศาสตร์ของพระราชทานไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันบ้างหรือไม่ อย่างไร	1. ท่านคิดว่ารายได้จากการประกอบอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น ของคนในชุมชนเพียงพอต่อการดำรงชีวิตหรือไม่ อย่างไร 2. ชุมชนของท่านมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าหรือไม่ อย่างไร 3. ชุมชนของท่านมีการทำบัญชีครัวเรือนหรือไม่ อย่างไร 4. ชุมชนของท่านได้มีการน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตหรือไม่ อย่างไร 5. ชุมชนของท่านได้มีการส่งเสริมให้คนในชุมชนหารายได้เสริมหรือไม่ อย่างไร	1. ท่านคิดว่าการทำให้ชุมชนของท่านสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ควรพัฒนาเรื่องใดบ้าง 2. ท่านคิดว่าการทำให้ชุมชนของท่านสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ควรพัฒนาอย่างไร 3. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับการให้ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน 4. ท่านคิดว่าควรมีโครงการอะไรบ้างที่จะช่วยให้คนในชุมชนมีรายได้อื่นนอกเหนือจากการประกอบอาชีพในปัจจุบัน

ประเด็น	คำถามหลัก	คำถามรอง	เชิงลึก
การสร้างภาวะผู้นำ	1. เยาวชนในชุมชนของท่านมีความสามารถพิเศษเรื่องใดบ้าง 2. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ถ้าให้เยาวชนเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชนของท่าน 3. ท่านคิดว่าคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสมของเยาวชนในชุมชนของท่านควรเป็นอย่างไร	1. ท่านคิดว่าเยาวชนของชุมชนของท่านจะมีบทบาทอย่างไรในการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. ที่ผ่านมามีการพัฒนาเยาวชนเรื่องใดบ้างที่ทำให้เยาวชนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 3. ท่านคิดว่าการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนในชุมชน จะทำให้เยาวชนมีส่วนในการพัฒนาชุมชนของตนอย่างมั่นคงและยั่งยืนได้อย่างไร	1. ท่านอยากให้เยาวชนช่วยพัฒนาชุมชนของท่านเรื่องใดบ้าง 2. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรเพิ่มเติมหรือไม่ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของชุมชนของท่าน

ภาคผนวก ค

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย

ชื่อเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น (ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ใหญ่บ้าน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่नाज गाननตำบลแม่नाज คนเฒ่าคนแก่ที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ปราชญ์ท้องถิ่น และผู้ที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่วิจัย) เพื่อการวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในตำบลแม่नाज गाननอำเภอแม่ลาญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สื่อประกอบการสัมภาษณ์ อุปกรณ์บันทึกเสียง, สมุดจดบันทึก
วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในตำบลแม่नाज गानน อำเภอแม่ลาญ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในคำถาม 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ ประเด็นด้านสุขภาพ ประเด็นด้านการใช้เทคโนโลยี และประเด็นด้านการพึ่งพาตนเองและคำถามที่เกี่ยวข้องกับการสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนปกากะญอ

ขั้นตอนการใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์

1. ผู้วิจัยส่งประเด็นการสัมภาษณ์ ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นเตรียมคำตอบตามคำถามการสัมภาษณ์
2. เมื่อถึงวันสัมภาษณ์ ผู้วิจัยแนะนำตัวก่อน แล้วจึงอธิบายขั้นตอนการสัมภาษณ์ ความจำเป็นและประโยชน์ที่จะได้รับการสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง พร้อมกับการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง สมบูรณ์ตามข้อคำถามการสัมภาษณ์
4. หลังการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะถอดเทปสัมภาษณ์ แบบคำต่อคำโดยหากมีการพูดคุยเป็นภาษาปกากะญอ จะมีการแปลความหมายโดยผู้ช่วยผู้วิจัยที่สามารถแปลความหมายจากการสื่อสารด้วยภาษาปกากะญอมาเป็นภาษาไทยได้เป็นอย่างดี
5. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์มาสังเคราะห์ผลและสรุปเพื่อเป็นแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในตำบลแม่नाज गानน อำเภอแม่ลาญ จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไป

คำถามในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น

ชื่อ-นามสกุล ผู้ให้ข้อมูล.....ชื่อปกากะญอ.....
 อาชีพ บทบาทหน้าที่ในชุมชน.....
 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....วันที่สัมภาษณ์.....
 เวลา

แบบสอบถามความพึงพอใจ

โครงการ การสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- ☐ วิทยากร ☐ ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ☐ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
☐ เยาวชน ☐ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
☐ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง ☐ อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- ☐ ชาย ☐ หญิง

3. อายุ

- ☐ ต่ำกว่า 18 ปี ☐ 18 - 25 ปี ☐ 26 - 40 ปี ☐ 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- ☐ น้อยกว่า 20 ปี ☐ 20 - 40 ปี ☐ 41 ปีขึ้นไป

**ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ การสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการ
บริโภคภายในชุมชน**

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. การให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำโครงการและประโยชน์ของระบบกรองน้ำสะอาด					
2. ความรวดเร็วในการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด					
3. การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นเรื่อง การสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาด					
4. ความสะอาด ความปลอดภัยในการใช้งานระบบกรองน้ำสะอาด					
5. ชุมชนสามารถใช้งานระบบกรองน้ำสะอาดได้อย่างสะดวก					
6. ระบบกรองน้ำสะอาดความแข็งแรง คงทน มีคุณภาพ					
7. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน					
8. สามารถเป็นแบบอย่างสำหรับการสร้างระบบกรองน้ำสะอาดครั้งต่อไป					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามความพึงพอใจ

โครงการ ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
 () เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
 () ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อโครงการ ศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ					
2. ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ					
3. การชี้แจงเพื่อเตรียมความพร้อม ก่อนออกเดินทาง					
4. ความสะดวก ปลอดภัย ของรถโดยสารที่ใช้ในการเดินทาง					
5. ความเหมาะสมอาหารว่างและอาหารกลางวัน					
6. ความเหมาะสมของสถานที่ในการศึกษาดูงาน					
7. ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน					
8. การนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ภายในชุมชน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงาน
โครงการ “การทำอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและบริเวณใกล้เคียง”

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลเกี่ยวกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
 () เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
 () ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ					
2. การใช้เวลาในดำเนินโครงการ					
3. ความเหมาะสมของสื่อประกอบการอบรม					
4. วิทยากรมีความรู้ความสามารถ ให้ความรู้ที่เหมาะสม					
5. ความเหมาะสมของสถานที่อบรม					
6. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสอบถาม การตอบคำถามตรงประเด็น					
7. การนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ภายในชุมชน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามความพึงพอใจ

ต่อโครงการ การให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน
และวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่างถูกต้อง

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
() เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
() ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. การประชาสัมพันธ์โครงการ					
2. การใช้เวลาในการอบรม					
3. ความเหมาะสมของสื่อประกอบการอบรม					
4. วิทยากรมีความรู้ความสามารถ ให้ความรู้ที่เหมาะสม					
5. ความเหมาะสมของสถานที่อบรม					
6. เปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมสอบถาม การตอบคำถามตรงประเด็น					
7. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถาม

ความพึงพอใจของชุมชนต่อการดำเนินโครงการรักษาความสะอาดจุดกำจัดขยะ
และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
() เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
() ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของชุมชนต่อการดำเนินโครงการรักษาความสะอาดจุดกำจัดขยะและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1	การประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการในครั้งนี้					
2	การทำหน้าที่และความร่วมมือของคนในชุมชนในการดำเนินโครงการ					
3	ความเหมาะสมของจุดกำจัดขยะที่ถูกสุขลักษณะภายในหมู่บ้าน					
4	ความเหมาะสมด้านระยะเวลาการดำเนินโครงการ					
5	ได้รับความรู้และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
6	ความพึงพอใจของการดำเนินโครงการในครั้งนี้					
7	ต้องการให้มีการดำเนินโครงการนี้ต่อไป					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามความพึงพอใจ

การอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้
อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
() เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
() ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการอบรมการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่าปกากะญอ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

ที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
		5	4	3	2	1
1	เนื้อหาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับชุมชน					
2	ความเหมาะสมของรูปแบบและวิธีการฝึกอบรม					
3	ความสามารถในการถ่ายทอด/สื่อสาร/ให้ความเข้าใจ					
4	ความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม					
5	สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจได้					
6	การตอบคำถามของวิทยากรตรงตามประเด็นและชัดเจน					
7	ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินความพึงพอใจในการดำเนินงาน
โครงการ “อบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน”

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับข้อมูลเกี่ยวกับท่าน

1. ผู้ประเมิน

- () วิทยากร () ผู้สนับสนุนทุนโครงการ () ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น
 () เยาวชน () ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย
 () ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง () อื่น ๆ (ระบุ).....

2. เพศ

- () ชาย () หญิง

3. อายุ

- () ต่ำกว่า 18 ปี () 18 - 25 ปี () 26 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

4. ระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่

- () น้อยกว่า 20 ปี () 20 - 40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ

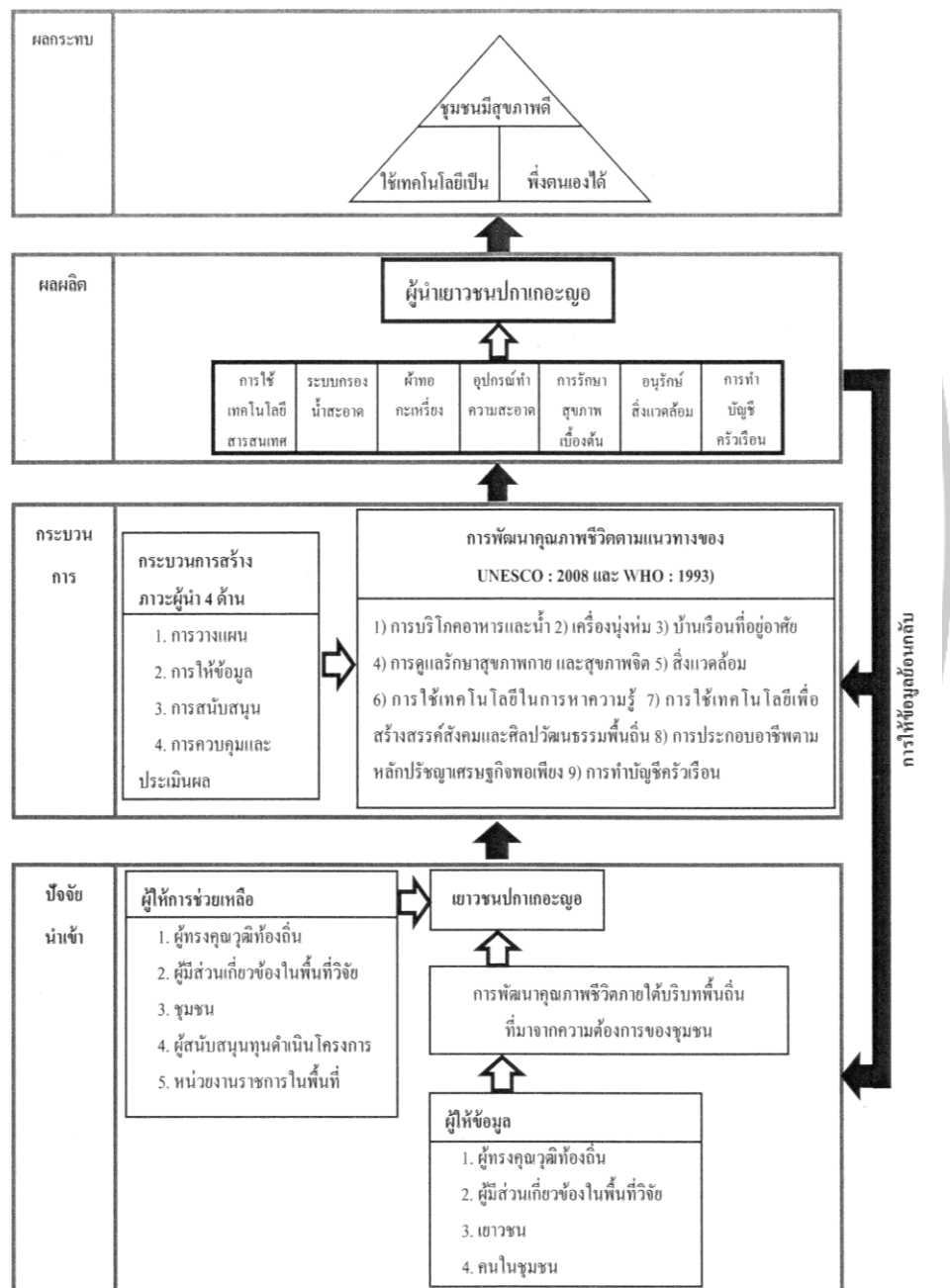
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่านมากที่สุด

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
1. เนื้อหาในการฝึกอบรมมีความเหมาะสมกับชุมชน					
2. ความเหมาะสมของรูปแบบและวิธีการฝึกอบรม					
3. ความสามารถในการถ่ายทอด/สื่อสาร/ให้ความเข้าใจ					
4. ความพร้อมของอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม					
5. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดให้แก่ผู้สนใจได้					
6. การตอบคำถามของวิทยากรตรงตามประเด็นและชัดเจน					
7. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น
ของตำบลแม่เงา อําเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
Pga K' Nyau Youth Leadership Model : Pga K' Nyau YL Model

สามารถอธิบายรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดังนี้

ปัจจัยนำเข้า

ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากความต้องการของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย แล้วจึงนำมาสังเคราะห์ประเด็นของสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา จากนั้นผู้วิจัยนำเสนอภาพรวมผลที่ได้จากการศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่ได้จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความต้องการของผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย คนในชุมชน และเยาวชนปกาเกอะญอ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน มานำเสนอในเวทีเสวนา เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นภาพรวมของสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา แล้วจึงร่วมกันลงมติเพื่อเลือกประเด็นที่จะนำมาจัดทำเป็นโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและมีบทบาทมากที่สุด โดยมีผู้ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน คอยรับฟังความเห็น แนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด ดังเช่น ทฤษฎีนิเวศนิเวศ (Ecological framework) ของยูริ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Urie Bronfenbrenner, อ้างถึงในสมเกตุ อุทธโยธา, 2556 : 69-74) ที่มีความเชื่อว่า “เยาวชนต้องมีสิ่งที่จะช่วยเหลือให้ดำรงอยู่ในสังคมได้ เริ่มตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงานรอบข้าง วัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา” ในการดำเนินโครงการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ดังนี้

1) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ซึ่งเป็นบุคคลภายในชุมชนเดียวกันกับเยาวชน คอยเป็นผู้ที่ให้การปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ สนับสนุน กระจายข่าวสาร และร่วมควบคุมการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้

2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย มีหน้าที่ ให้การสนับสนุนในเรื่องของ วิทยากรท้องถิ่น การให้ความรู้ ช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา แนะนำแหล่งทุนสนับสนุนงบประมาณ และวิธีการประสานงานขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณ เพื่อดำเนินโครงการ

3) ชุมชน มีหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนการดำเนินงานของเยาวชน กระจายข่าวสารให้ความรู้ตามความเหมาะสม รวมทั้งแนะนำวิทยากรท้องถิ่น หรือปราชญ์ชุมชน ให้แก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นจนสำเร็จ

4) ผู้สนับสนุนทุนดำเนินโครงการ มีหน้าที่ รับฟังความต้องการของเยาวชน แสดงความคิดเห็นให้ข้อคิดในเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานที่ต้องใช้งบประมาณ เพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้การดำเนินโครงการมีความเหมาะสมที่สุด และให้คำอธิบายในการใช้งบประมาณดำเนินโครงการอย่างมีเหตุผล ตามกระบวนการที่เยาวชนได้วางแผนไว้

5) หน่วยงานราชการในพื้นที่ มีหน้าที่ ให้การสนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวก ให้เยาวชนดำเนินโครงการ โดยการให้คำแนะนำ จัดหาวิทยากรและให้ใช้สถานที่ดำเนินโครงการตามความเหมาะสม

กระบวนการ

ขั้นตอนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่่นาง อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีขอบเขตเนื้อหาจำแนกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้วิจัยใช้กระบวนการสร้างภาวะผู้นำที่เน้นการปฏิบัติเป็นแกนหลัก ของจอห์น เอแดร์ (Adair International, 2017, p. 5) เพื่อสร้างภาวะผู้นำให้แก่เยาวชนปกากะญอ ให้มีความสามารถในการดำเนินงาน 4 ด้านหลัก ดังนี้

1.1) ด้านการวางแผน ประกอบด้วย

1.1.1) ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นเพื่อเป็นวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องการพัฒนาโครงการ การเขียนโครงการ และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เยาวชนปกากะญอมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบ ตลอดจน แนะนำหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน

1.1.2) เยาวชนร่วมกันวางแผนเขียนโครงการตามเรื่องที่ตนเองได้รับมอบหมาย โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้ มีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาโครงการเพื่อให้มีความเหมาะสม สมบูรณ์มากที่สุด

1.2) ด้านการให้ข้อมูล เมื่อเยาวชนได้ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานในแต่ละโครงการเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเป็นที่เลี้ยงให้แก่เยาวชนในการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจริงในหมู่บ้าน โดยการประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน เพื่อประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจกับทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในชุมชน และให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น

1.3) ด้านการสนับสนุน ผู้วิจัยเป็นที่เลี้ยงในการส่งเสริม ทำให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการเพื่อ

พัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ซึ่งในการดำเนินโครงการ บางโครงการมีความจำเป็นต้องใช้งบประมาณ

1.4) ด้านการควบคุมและประเมินผล ผู้วิจัยเป็นผู้เกี่ยวข้องและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนดำเนินการตามแผนการดำเนินงานของโครงการให้สำเร็จ โดย

1.4.1) เยาวชนทำแผนควบคุมการดำเนินการในโครงการเพื่อกำหนดผลที่คาดหวัง ตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้เป็นไปตามขั้นตอนและระยะเวลาที่กำหนดขึ้น

1.4.2) เยาวชนปฏิบัติตามแผนควบคุมการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ให้สำเร็จคล่องตามวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

1.4.3) ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากรท้องถิ่น ผู้สนับสนุนทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการร่วมกัน ตามวัตถุประสงค์การดำเนินงานของแต่ละโครงการ ว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค แนวทางการปรับปรุงแก้ไข ความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการวางแผนเพื่อพัฒนาในครั้งต่อไป ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น โดยมีผลที่คาดหวังว่า เมื่อผู้วิจัยถอนตัวออกจากชุมชนหลังจากที่กระบวนการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้น เยาวชนที่ผ่านกระบวนการสร้างภาวะผู้นำ ยังสามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่นของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอนต่อไปได้

2) ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น เยาวชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ได้ร่วมกันเลือกเรื่องที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น ที่สอดคล้องกับแนวทางของ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO : 2008 และ องค์การอนามัยโลก (WHO : 1993) ด้านคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 1) การบริโภคอาหารและน้ำ 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 4) การดูแลสุขภาพสภาพกาย และสุขภาพจิต 5) สิ่งแวดล้อม 6) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 8) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 9) การทำบัญชีครัวเรือน

ผลผลิต

1. เยาวชนปกาเกาะญอได้ดำเนิน โครงการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ถิ่น จนสำเร็จทั้งสิ้น 7 โครงการ ได้แก่

1) โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำสะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายในชุมชน

2) โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์
ผ้าทอกะเหรี่ยง

3) โครงการสร้างอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในบริเวณบ้านและ
พื้นที่ใกล้เคียง

4) โครงการการให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องการรักษาสุขภาพเบื้องต้น
โดยภูมิปัญญาพื้นบ้านและวิธีการใช้ยาสมุนไพรจำบ้านอย่างถูกต้อง

5) โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
ของชุมชน

6) โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี
ของชนเผ่าปกาเกอะญอและการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์
อย่างสร้างสรรค์

7) โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน

สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์
และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO, 2008 อ้างถึงใน สิริ โณม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, 4)
และ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1993 อ้างถึงใน สิริ โณม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2550, 4) ประกอบด้วย
1) การบริโภคอาหารและน้ำ 2) เครื่องนุ่งห่ม 3) บ้านเรือนที่อยู่อาศัย 4) การดูแลรักษาสุขภาพกาย
และสุขภาพจิต 5) สิ่งแวดล้อม 6) การใช้เทคโนโลยีในการหาความรู้ 7) การใช้เทคโนโลยีเพื่อ
สร้างสรรค์สังคมและศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่น 8) การประกอบอาชีพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง 9) การทำบัญชีครัวเรือน

2. ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจะได้ผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นถิ่น ของตำบลแม่่นาง อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีความสามารถ
4 ด้านหลัก ประกอบด้วย

1) การวางแผน เยาวชนปกาเกอะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง
การเสียสละ การมีจิตสาธารณะ ได้รับการพัฒนาตนเอง และเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องที่ตนกำลัง
ดำเนินการ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้ พบว่า การที่เยาวชนมีความเต็มใจเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ
เรื่อง การพัฒนาโครงการ ทำให้เยาวชนได้รับความรู้ในเรื่องของ ประโยชน์ของโครงการ
ความสำคัญของการเขียนโครงการ กระบวนการดำเนินโครงการจนเสร็จสิ้น องค์ประกอบของ
โครงการ ขั้นตอนการเขียนโครงการ บทบาทหน้าที่ที่แต่ละคนรับผิดชอบ การเขียนรายละเอียด
องค์ประกอบในเค้าโครงของโครงการ ตลอดจนวิธีการประสานผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง
หน่วยงานที่พร้อมให้การช่วยเหลือ และผู้สนับสนุนทุนโครงการ นอกจากนี้ เยาวชนยังสามารถ

เขียนรายละเอียดปลีกย่อยภายในองค์ประกอบของแต่ละโครงการในเรื่องที่ได้รับผิดชอบ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นซึ่งเป็นคนในชุมชนเดียวกับเยาวชนเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อพัฒนาให้เป็นโครงการที่สมบูรณ์

2) การให้ข้อมูล เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การใช้ศิลปะในการพูดให้เกิดการร่วมมือตามที่เยาวชนดำเนินการ การทำให้ผู้อื่นจะปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ การทำงานร่วมกันโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้พบว่า การที่เยาวชนได้ให้ความรู้แก่คนในชุมชนหรือผู้สนใจในเรื่องที่เยาวชนจะดำเนินการ นำไปสู่การให้ความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชุมชน ซึ่งเยาวชนได้ฝึกทักษะในการพูด เพื่อโน้มน้าวผู้อื่นให้สนใจเข้าร่วมโครงการที่เยาวชนได้เขียนไว้ในขั้นตอนการวางแผน การอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนนำไปสู่การให้ความร่วมมือเพื่อดำเนินโครงการจนสำเร็จ

3) การสนับสนุน เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การพูดเพื่อจูงใจ และการประสานงานจากผู้ให้การสนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ทั้งนี้ จากข้อมูลที่ได้พบว่า การที่เยาวชนได้เข้าพบผู้ให้การสนับสนุนทุนโครงการ เพื่อขอรับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการที่เยาวชนได้วางแผน ให้สำเร็จ ซึ่งทำให้เยาวชนรู้จักมารยาทในการเข้าหาผู้ใหญ่ มีวิธีการพูดที่สุภาพ ใช้คำที่เหมาะสม ถูกกาลเทศะและมีความนอบน้อมถ่อมตน รู้วิธีการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ สามารถนำเสนอแผนโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ให้แก่หน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนการดำเนินงานให้สำเร็จตามแผนโครงการ

4) การควบคุมและประเมินผล เยาวชนปกากะญอที่เข้าร่วมโครงการเกิดภาวะผู้นำในเรื่อง การสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การลงมือดำเนินการร่วมกับผู้อื่นไปในทิศทางเดียวกันจนงานประสบผลสำเร็จ การบูรณาการประสบการณ์ในการทำงานของแต่ละคนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการดำเนินการในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้พบว่า การที่เยาวชนสามารถควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนโครงการ และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ทำให้เยาวชน สามารถติดตามผลการดำเนินโครงการที่ตนรับผิดชอบได้อย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน และดำเนินการตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จทุกขั้นตอน อีกทั้งยังทำให้เยาวชนมีความรู้ความสามารถประเมินผลการดำเนินงาน ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย เพื่อหาแนวทางการปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานตามแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ในครั้งต่อไปให้สมบูรณ์มากขึ้น อีกทั้งยังทำให้

เยาวชนเป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล อธิบายข้อสงสัย หรือปัญหาที่เกิดขึ้น
จริงระหว่างดำเนินโครงการได้

การให้ข้อมูลย้อนกลับ

เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในทฤษฎีระบบ (วิทยา ด้านธำรงกุล, 2546, 62-63) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนากระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและทำให้ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีขึ้น มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อให้ผลลัพธ์ของงานที่ทำออกมาเป็นที่พึงพอใจ ของทุกฝ่าย การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง การพบปะ พูดคุย ร่วมแลกเปลี่ยน ประสบการณ์กันหลังจากดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ที่ดำเนินการ โดยเยาวชนจนสำเร็จ โดยมีเยาวชน ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่วิจัย ชุมชน รวมทั้งผู้สนับสนุนทุนดำเนินโครงการ ร่วมกันพิจารณาหาจุดบกพร่องหรือจุดที่ควรพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการปรับปรุง พัฒนาระบบการดำเนินงาน ของกระบวนการสร้าง ภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่เงา อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอนในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ผลกระทบ

โครงการที่เยาวชนได้ดำเนินการจนสำเร็จยังสามารถพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีความรู้ ทักษะ มีจริยธรรมทัศนคติที่ดี มีทักษะในการแก้ปัญหา เฉพาะหน้าและสามารถพัฒนาตนเอง เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีวัฒนธรรมที่ดีงาม สามารถ พัฒนาอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนให้ทันสมัย สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีความพอเพียงบนพื้นฐานหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ และเป้าหมายสูงสุดของการวิจัยในครั้งนี้ คือ การพัฒนาชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนที่มีสุขภาพดี มีความรู้ในเรื่องของการบริโภคอาหารและน้ำอย่าง ถูกสุขอนามัย สามารถให้การรักษาผู้มีอาการเจ็บป่วยในเบื้องต้น เป็นชุมชนที่รักษาสุขภาพ พลานามัยให้แข็งแรงอยู่เสมอ มีความสามัคคี และร่วมมือกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของบริเวณบ้าน

และชุมชนให้มีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ น่ายู่อย่างยั่งยืนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับ ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของปิยะนุช เงินชูศรี (2561) ที่กล่าวว่า ทักษะและความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ควรมีทักษะที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) โดยการตั้งเป้าหมายและหาวิธีการเพื่อบรรลุเป้าหมาย ประกอบด้วย

- 1.1 ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างสร้างสรรค์
- 1.2 ทักษะการมีความคิดสร้างสรรค์ การเป็นนักประดิษฐ์
- 1.3 ทักษะการคิดแบบมีวิสัยทัศน์ เป้าหมาย กลยุทธ์ แผนงาน
- 1.4 ทักษะความรอบรู้ หยั่งรู้ ความเข้าใจ และประเมินสถานการณ์
- 1.5 ทักษะการแสวงหาความรู้ เรียนรู้จากสิ่งใหม่

2. การบริหารจัดการ (Organizing) โดยการจัดเตรียมคน งาน และทรัพยากรอื่น ๆ

- 2.1 ทักษะการมีส่วนร่วม
- 2.2 ทักษะการบริหารจัดการ
- 2.3 ทักษะการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม
- 2.4 ทักษะการบริหารความขัดแย้ง
- 2.5 ทักษะการเรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรม
- 2.6 การจัดการความก้าวหน้าทางอาชีพ

3. การสั่งการ (Leading) โดยการกระตุ้นการทำงาน สร้างแรงบันดาลใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานโดยการปรับใช้ให้เหมาะสมตามสถานการณ์

- 3.1 ทักษะการสื่อสารที่ดี
- 3.2 ทักษะการทำงานเป็นทีม
- 3.3 ทักษะการเป็นผู้อำนวยความสะดวก
- 3.4 ทักษะการสอนงาน เป็นผู้ให้ที่ดี
- 3.5 ทักษะการสร้างคุณค่าในตัวเอง
- 3.6 ทักษะการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนร่วมงาน
- 3.7 ทักษะความมุ่งมั่น กล้าหาญ
- 3.8 ทักษะการสร้างแรงจูงใจ
- 3.9 ทักษะความกระตือรือร้น

4. การควบคุม (Controlling) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามที่ได้วางแผนเอาไว้
ในขั้นต้น

4.1 ทักษะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การควบคุมการทำงาน

4.2 ทักษะการตัดสินใจเพื่อแก้ไขปัญหา

4.3 ทักษะความเข้าใจ และการเป็นผู้ฟังที่ดี มีเหตุผล

4.4 มีความยืดหยุ่น ปรับตัวตามสถานการณ์เพื่อความสำเร็จ

ทั้งนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นการพัฒนาที่มีความเหมาะสมกับ
สถานการณ์และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
เป็นทักษะจำเป็นที่ผู้นำควรมี สามารถเชื่อมโยง บูรณาการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้การ
ดำเนินงานต่าง ๆ เกิดความราบรื่น มีความเข้าใจไปทิศทางเดียวกันทั้งระบบ บรรลุเป้าหมายร่วมกัน
อย่างมีประสิทธิภาพ

แบบตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญ

เรื่อง

รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกเกะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ว่าที่ร้อยตรีธนากร โกศัย

นักศึกษาสาขาวิชา ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

โทร. 080-6858505

คำชี้แจง

1. การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน ปกาเกอญอ เพื่อสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอญอ รวมถึงเพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2. แบบประเมินคุณภาพรูปแบบฉบับนี้ อยู่ในขั้นตอนของการพัฒนาเครื่องมือ เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจาง อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. แบบประเมินคุณภาพรูปแบบฉบับนี้สร้างขึ้นเพื่อพิจารณาเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ความครอบคลุมของเนื้อหา และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) แบบประเมินคุณภาพรูปแบบและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปปรับปรุงแบบประเมินให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. ขอความกรุณาผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาด้วยการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามในระบบ IOC โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ตามระดับความคิดเห็นของท่าน โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

4.1 ให้ 1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

4.2 ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

4.3 ให้ -1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

5. ผู้วิจัยขอความกรุณาผู้เชี่ยวชาญ ให้ข้อเสนอแนะหรือความคิดเห็นเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการเขียนข้อเสนอแนะไว้ท้ายข้อคำถามนั้น ๆ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาของท่านมา ณ โอกาสนี้

ว่าที่ร้อยตรีธนากร โกศัย

นักศึกษาสาขาวิชา ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

แบบประเมินเพื่อประเมินคุณภาพ รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนา
คุณภาพชีวิต ภายใต้บริบทพื้นถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

รายการ	สอดคล้อง +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่ สอดคล้อง -1	ข้อเสนอแนะ
รูปแบบและการอธิบายรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ				
1. บัณฑิตนำเข้า				
2. กระบวนการ				
3. ผลผลิต				
4. การให้ข้อมูลย้อนกลับ				
5. ผลกระทบ				
6. Pga K' Nyau YL Model				
ความเหมาะสมของกระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ				
การสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ				
1. ด้านการวางแผน				
2. ด้านการให้ข้อมูล				
3. ด้านการสนับสนุน				
4. ด้านการควบคุมและประเมินผล				
การพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นถิ่น				
1. โครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำ สะอาดสำหรับใช้ในการบริโภคภายใน ชุมชน				
2. โครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ กะเหรี่ยง				
3. โครงการการจัดทำอุปกรณ์ทำความสะอาด ภายในบริเวณบ้านและบริเวณ ใกล้เคียง				

(ต่อ)

รายการ	สอดคล้อง +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่ สอดคล้อง -1	ข้อ เสนอแนะ
4. โครงการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการ รักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่าง เหมาะสม				
5. โครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัดขยะ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน				
6. โครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า ปกากะญอ และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่าง สร้างสรรค์				
7. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน				
ความเหมาะสมของเอกสารประกอบ				
1. สรุปโครงการสร้างตัวอย่างระบบกรองน้ำ สะอาดสำหรับการบริโภคภายใน ชุมชน				
2. สรุปโครงการศึกษาดูงาน เพื่อการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอ กะเหรี่ยง				
3. สรุปโครงการการจัดทำอุปกรณ์ทำความสะอาด ภายในบริเวณบ้านและบริเวณ ใกล้เคียง				

(ต่อ)

รายการ	สอดคล้อง +1	ไม่แน่ใจ 0	ไม่ สอดคล้อง -1	ข้อ เสนอแนะ
4. สรุปโครงการให้ความรู้แก่ชุมชนเรื่องการ รักษาสุขภาพเบื้องต้นโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน และวิธีการใช้ยาสมุนไพรประจำบ้านอย่าง ถูกต้อง				
5. สรุปโครงการพัฒนาความสะอาดจุดกำจัด ขยะและร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ ชุมชน				
6. สรุปโครงการการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า ปกากะญอ และการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยี เพื่อหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่าง สร้างสรรค์				
7. สรุปโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การทำบัญชีครัวเรือน				

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

.....

.....

.....

.....

.....

กระบวนการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารประกอบ

.....

.....

.....

.....

.....

อื่นๆ

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....
(.....)

ตำแหน่ง.....

วันที่.....

**แบบตอบรับการเผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอ
เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน**

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....ได้รับเอกสารการเผยแพร่รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ของว่าที่ร้อยตรีธนากร โกศัย นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตร ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชา ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ข้าพเจ้าได้ศึกษาและมีความเห็นว่ารูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกากะญอเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับชุมชนต่อไป โดยมีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

1. ลักษณะรูปแบบ ความเหมาะสมความน่าสนใจ

☐ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง
2. เนื้อหาในรูปแบบ เข้าใจได้ง่าย

☐ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง
3. รูปแบบมีประโยชน์ต่อผู้อ่าน

☐ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง
4. มีประโยชน์ต่อชุมชนอื่น ๆ ที่มีความสนใจในการสร้างภาวะผู้นำเยาวชน

☐ ดีมาก
☐ ดี
☐ พอใช้
☐ ควรปรับปรุง

ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะอื่น

.....

.....

.....

ลงชื่อ

(.....)

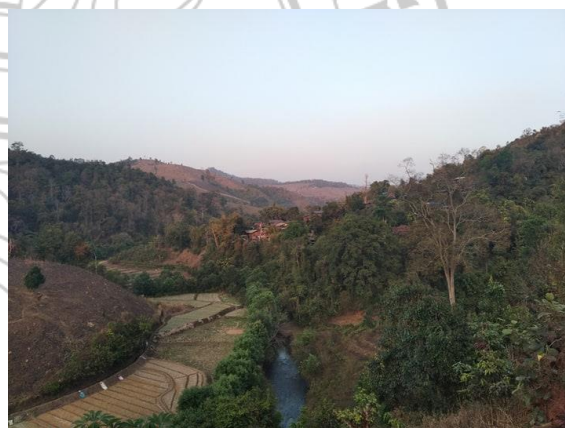
วันที่

ภาคผนวก ง

ภาพถ่าย

ติดต่อประสานงานผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่
โดยการขออนุญาตลงพื้นที่วิจัยจากนายอำเภอแม่ลาน้อย นายกองค้การบริหารส่วนตำบลแม่नाज
และกำนันตำบลแม่नाज

หมู่บ้านปกากะญอของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ภายในชุมชน หมู่บ้านปากเกาะของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สภาพการเดินทางเข้าพื้นที่เพื่อทำการวิจัย ส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง

ผู้วิจัยเดินทางเข้าพื้นที่โดยใช้รถจักรยานยนต์

การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในเบื้องต้นของผู้วิจัย โดยเข้าพบปะ เข้าร่วมกิจกรรมชุมชน
และสร้างความสัมพันธ์

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน
โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน
โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน
โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การจัดเวทีเสวนาเพื่อร่วมกันเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน โดยใช้เทคนิค AIC

การจัดเวทีเสวนาเพื่อร่วมกันเลือกประเด็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่นและเยาวชนของชุมชน โดยใช้เทคนิค AIC

เขาวนร่วมกันวางแผน และเขียนโครงการในเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบ โดยมีวิทยากร
ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้องคอยให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้ชาวบ้านสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการให้สำเร็จ

ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการจนสำเร็จ

ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการจนสำเร็จ

ผู้วิจัยเป็นที่เล็งและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการจนสำเร็จ

ผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยงและคอยกระตุ้น เพื่อให้เยาวชนสามารถดำเนินการตามแผนการดำเนินงาน
ของโครงการจนสำเร็จ

ผู้วิจัยส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักการประสานงานกับหน่วยงานราชการหรือหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการ

ผู้วิจัยทำการประเมินโครงการร่วมกับเยาวชน วิทยากร ผู้สนับสนุน
ทุนโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมิน
ผลการดำเนินงานของโครงการ

ผู้วิจัยนำรูปแบบการสร้างภาวะผู้นำเยาวชนปกาเกอะญอ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบท
พื้นที่ถิ่นของตำบลแม่นาจร อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สร้างขึ้น ร่วมกับสรุปโครงการ
พัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้บริบทพื้นที่ ที่จัดทำโดยเยาวชนปกาเกอะญอ
เสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบคุณภาพและความเหมาะสม